

ZARZĄD WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Raport okresowy nr V
z realizacji Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego
województwa warmińsko-mazurskiego
Stan na koniec 2004 r.

Olsztyn, maj 2006

SPIS TREŚCI

	WSTĘP	3
I.	WOJEWÓDZTWO WARMIŃSKO - MAZURSKIE W LATACH 1999-2004 W KONTEKŚCIE WSKAŹNIKÓW KRAJOWYCH, ZRÓŻNICOWAŃ WOJEWÓDZKICH I WEWNĄTRZREGIONALNYCH	5
1.	Podstawowe informacje o województwie - profil województwa	5
2.	Ludność i procesy demograficzne	13
3.	Gospodarka	26
3.1	Rynek pracy	26
3.2	Podmioty gospodarki narodowej	38
3.3	Rolnictwo	47
3.4	Przemysł	56
3.5	Budownictwo	65
3.6	Handel i gastronomia	68
3.7	Transport i komunikacja	76
3.8	Turystyka	84
4.	Ochrona środowiska	91
5.	Budżety jednostek samorządu terytorialnego	100
5.1	Budżety gmin	105
5.2	Budżety powiatów	111
5.3	Budżet województwa	116
6.	Inwestycje	120
II.	REALIZACJA CELÓW I DZIAŁAŃ PRZYJĘTYCH W STRATEGII ROZWOJU SPOŁECZNO – GOSPODARCZEGO WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO – MAZURSKIEGO	129
1.	Cel główny – rozwój Warmii i Mazur na rzecz spójności ekonomicznej, społecznej i przestrzennej w jednoczącej się Europie	129
2.	Wdrażanie strategii w poszczególnych obszarach rozwoju	138
2.1	Wspieranie przedsiębiorczości	139
2.2	Edukacja	154
2.3	Infrastruktura techniczna	167
2.4	Restrukturyzacja obszarów wiejskich	180
2.5	Rozwój turystyki	207
2.6	Atrakcyjność zamieszkania	221
2.7	Środowisko przyrodnicze	266
2.8	Dziedzictwo i Kultura	280
3.	Wybrane informacje o programach pomocowych	302
4.	Krótką informacją o aktualizacji strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko – mazurskiego	313
5.	Obszary problemowe. Analiza stanu obszarów popegeerowskich w województwie	316
III.	PODSUMOWANIE	322
IV.	WNIOSKI	327
	Spis map	329
	Spis tabel	329
	Spis wykresów	334
	Wykaz publikacji statystycznych	341
	Ważniejsze użyte skróty	343

WSTĘP

Prezentowany dokument jest to kolejny już roczny raport, piąta jego edycja z realizacji *„Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego”* - przedkładany Sejmikowi Województwa.

Niniejszy Raport dotyczy stanu gospodarki województwa i realizacji *„Strategii”* na koniec 2004 roku – opracowany został, zatem w układzie i zakresie obowiązującym, zgodnie z dotychczas przyjętą przez Samorząd Województwa procedurą. Odnosi się do dokumentu pt. *„Strategia rozwoju społeczno - gospodarczego województwa warmińsko - mazurskiego”*, zatwierdzonego Uchwałą nr XVIII/272/00 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 24 lipca 2000r.

Niemniej podkreślić należy fakt, że podobnie jak w pozostałych regionach w kraju – w województwie w drugim półroczu 2004 roku uruchomiony został proces aktualizacji strategii (Uchwała Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego nr XXVI/361/04 z dnia 26 października 2004 roku). W wyniku tych prac powstał dokument *„Strategia Rozwoju Społeczno - Gospodarczego Województwa Warmińsko – Mazurskiego do roku 2020”*, zatwierdzony Uchwałą Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 31 sierpnia 2005 r.

Rok 2004 obfitował w ważne wydarzenia w polityce regionalnej, istotne zarówno w skali ogólnokrajowej, jak i poszczególnych regionów, województw, jednostek wszystkich szczebli samorządu terytorialnego. Najważniejszym wydarzeniem było wstąpienie Polski do Unii Europejskiej, zmiana uwarunkowań zewnętrznych we wszystkich regionach. Obowiązująca od 2000 roku ustawa o rozwoju regionalnym zastąpiona została ustawą o Narodowym Planie Rozwoju z kwietnia 2004 roku. Zmiany nastąpiły w finansach publicznych wszystkich jednostek samorządu terytorialnego.

Będzie to mieć bezpośredni wpływ na proces monitorowania *„Strategii”*, jak też metodologię i zakres opracowywania kolejnych raportów z realizacji *„Strategii”*, począwszy od następnego Raportu tj. wg stanu na koniec 2005 roku.

Przedłożony *Raport* zawiera elementy ogólnej oceny procesów i trendów rozwoju społeczno-gospodarczego województwa w latach 1999-2004, zróżnicowań regionalnych potencjału ekonomicznego i społecznego. Prezentowane dane liczbowe na koniec 2004 roku zostały odniesione do roku bazowego 1999, a także roku poprzedniego, tj. 2003.

Raport składa się z trzech części:

- Pierwsza część analityczno-statystyczna przedstawia podstawowe informacje o województwie, sytuacji społeczno-gospodarczej województwa na koniec 2004 roku. Analizy społeczno-ekonomicznej dokonano na dwóch poziomach tj. na tle kraju, zróżnicowań wojewódzkich oraz zróżnicowań wewnątrzregionalnych, wewnętrznych, głównie na poziomie podregionów i powiatów. Podstawową bazę informacji stanowiła statystyka publiczna.
- Druga część zasadnicza dotycząca monitoringu zapisów, realizacji celów i działań zawartych w dokumencie *„Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego”*, w tym:
 - Realizacja celu głównego, określonego jako *„Rozwój Warmii i Mazur na rzecz spójności ekonomicznej, społecznej i przestrzennej w jednoczącej się Europie”* oraz prezentacja realizacji *„Strategii”* w 8 obszarach strategicznych wraz z wnioskami, za opracowanie których odpowiedzialne były Departamenty Urzędu Marszałkowskiego,
- Część informacyjna, zawierająca wybrane informacje o programach pomocowych, w ramach których mogły być realizowane projekty w województwie, wzmiankę o zaktualizowanym dokumencie *„Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2020”* oraz obszarach problemowych, obejmujących tereny byłych państwowych gospodarstw rolnych.

W zakończeniu Raportu dokonano reasumpcji syntetycznego ujęcia głównych problemów rozwojowych województwa, wskazując na odcinki trudniejszej jak i korzystniejszej sytuacji regionu niż w skali kraju.

Przedłożony Raport został opracowany zgodnie z przyjętą przez Sejmik Województwa procedurą monitoringu i ewaluacji strategii rozwoju społeczno - gospodarczego województwa, zawartą w dokumentach Samorządu Województwa tj.:

- Uchwale nr XXVIII/416/01 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 26 czerwca 2001r. w sprawie uchwalenia zasad monitoringu i ewaluacji strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego i programów rozwoju regionalnego,
- Uchwale nr XXVII/243/04 z dnia 9 marca 2004r. Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego w sprawie zmian w Uchwale nr XXVIII/416/01.

Zgodnie z dotychczas przyjętymi ustaleniami utrzymano zasady, że:

- Monitorowanie realizacji „Strategii” oraz programów rozwoju regionalnego odbywać się będzie na bieżąco, zaś proces ewaluacji w połowie i po zakończeniu jej realizacji,
- Raporty roczne z realizacji „Strategii” opracowywane są w drugim roku po roku sprawozdawczym,
- Raporty z 8 obszarów strategicznych, przyjętych w „Strategii” województwa, przygotowywane są przez odpowiednie departamenty Urzędu Marszałkowskiego odpowiedzialne za dany obszar rozwoju,
- Koordynacja prac i przygotowanie zbiorczego raportu okresowego z realizacji „Strategii” województwa warmińsko-mazurskiego należy do zadań Departamentu Polityki Regionalnej,
- Monitoring „Strategii” w poszczególnych obszarach rozwoju odbywa się w oparciu o ustalony zestaw wskaźników, dostosowany do dostępnych informacji, jak też uwzględniający zmianę uwarunkowań realizacji „Strategii”.

Monitoring realizacji „Strategii” zapewnia stałą obserwację zmian zachodzących w województwie, jest działaniem ciągłym, stwarzającym możliwość oceny sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej, umożliwiającym podjęcie zarówno działań operacyjnych, jak i sygnalizujących konieczność dokonania zmian w obowiązujących dokumentach z zakresu polityki regionalnej, przyjętych celach strategicznych i operacyjnych, priorytetach i działaniach.

Diagnozy istniejącego stanu gospodarki, sytuacji społeczno-gospodarczej województwa – stanowią bazę wyjściową przy opracowywaniu wszystkich dokumentów z zakresu programowania regionalnego, w tym kolejnych regionalnych planów operacyjnych na lata 2001-2013, kontraktów wojewódzkich.

I. WOJEWÓDZTWO WARMIŃSKO-MAZURSKIE W LATACH 1999-2004 W KONTEKŚCIE WSKAŹNIKÓW KRAJOWYCH, ZRÓŻNICOWAŃ WOJEWÓDZKICH I WEWNĄTRZREGIONALNYCH

1. Podstawowe informacje o województwie - profil województwa

W wyniku reformy podziału administracyjnego kraju od 1 stycznia 1999 roku województwo warmińsko-mazurskie zaczęło funkcjonować jako jedno z nowo utworzonych szesnastu województw w kraju, podmiot polityki regionalnej.

W granicach administracyjnych województwa warmińsko - mazurskiego znalazło się 116 gmin (w tym 16 miejskich, 33 miejsko-wiejskie i 67 wiejskich). Na obszarze regionu utworzono 17 powiatów ziemskich oraz 2 powiaty grodzkie (miasta na prawach powiatu – Olsztyn i Elbląg). Od 1 stycznia 2002 roku liczba powiatów zwiększyła się o kolejne 2 powiaty; olecko-goldapski podzielono na powiaty olecki i goldapski, natomiast giżycki – na giżycki i węgorzewski. Aktualnie funkcjonuje, zatem 19 powiatów ziemskich. Ma to istotne znaczenie przy analizie przestrzennej sytuacji społeczno-gospodarczej województwa w układzie powiatów.

Zgodnie z Nomenklaturą Jednostek Terytorialnych do Celów statystycznych (NTS) województwo dzieli się na trzy podregiony NTS 3: elbląski, olsztyński i elcki. Olsztyn, Elbląg i Elk spełniają w podregionach rolę centralnych ośrodków miejskich.

Uwzględniając podział kraju na regiony, województwo warmińsko-mazurskie wchodzi w skład regionu północnego, do którego należą ponadto województwo pomorskie i kujawsko – pomorskie.

Istotne znaczenie ma specyfika położenia województwa. Warmińsko - mazurskie obejmuje obszar północno-wschodniej części Polski:

- sąsiaduje z 4 województwami na długości 771 km tj. od wschodu z podlaskim (225 km), od zachodu z kujawsko - pomorskim (133 km) i pomorskim (195 km), od południa z mazowieckim (218 km),
- graniczy od strony północy z Rosją (212 km) oraz przylega do wód Zalewu Wiślanego.

Wejście Polski do Unii Europejskiej od 1 maja 2004 r. w kontekście terytorialnym, specyfiki położenia miało istotne znaczenie również dla Warmii i Mazur.

Dokumenty programowania regionalnego, analizy prowadzone w toku prac nad aktualizacją Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko mazurskiego, w tym opracowania dotyczące konkurencyjności Warmii i Mazur wskazują na 3 aspekty położenia w kontekście europejskim:

- warmińsko-mazurskie obok pomorskiego i zachodniopomorskiego jest jednym z trzech województw bałtyckich, co wyznacza nowe impulsy i modele współpracy w warunkach członkostwa,
- wśród północnych i wschodnich województw pojawiła się zewnętrzna granica Unii Europejskiej. Unikalna sytuacja województwa wynika z faktu, że poza niewielkim odcinkiem Mierzei Wiślanej jest to jedyny region w Polsce mający bezpośrednią granicę z Federacją Rosyjską - Obwodem Kaliningradzkim,
- analizy prowadzone w przekroju regionów typu NTS 2 wskazują, że najbardziej peryferyjnym województwem w Polsce jest warmińsko mazurskie, a wśród 45 podregionów Polski typu NTS 3 najgorzej położonym jest podregion elcki. Słaba dostępność terytorialna województwa na tle Polski i Unii Europejskiej wpływa negatywnie na ogólny poziom konkurencyjności regionu Warmii i Mazur.

Na terenie województwa znajdują się obszary problemowe, wymagające szczególnego traktowania i uwzględnienia w polityce regionalnej kraju, są to głównie Zielone Płuca Polski, Żuławy, Zalew Wiślany, tereny popegeerowskie, obszary przygraniczne.

Województwo niemal w całości (bez gminy Kisielice) położone jest na obszarze Zielonych Płuc Polski, zajmując prawie 40% ich ogólnego arealu. W jego skład wchodzi ponadto województwo podlaskie – 33,2%, część mazowieckiego 24,4%, niewielkie fragmenty kujawsko-pomorskiego – 1,6%, i pomorskiego – 1,3%.

Geneza Zielonych Płuc Polski sięga 1983 roku. Zakładała integrację ochrony środowiska z rozwojem gospodarczym i postępowaniem cywilizacyjnym w północno - wschodnim regionie kraju, należących do ostatnich w Europie obszarów o nieskażonej przyrodzie oraz niezwyklej walorach krajoznawczych i kulturowych. W 1988 roku zostało podpisane w Białowieży, zaś w 1990 roku w Olsztynie renegotjowane porozumienie w sprawie kompleksowej ochrony i racjonalnego kształtowania środowiska na terenie Zielonych Płuc Polski. W 1994 roku Sejm Rzeczypospolitej Polskiej w specjalnej deklaracji uznał obszar Zielonych Płuc Polski za region, w którym należy konsekwentnie przestrzegać zasad ekorozwoju. Od początku funkcjonowania Porozumienia – koordynacją prac zajmuje się Narodowa Fundacja Ochrony Środowiska.

Żuławy Wiślane zajmują obszar 31,7 tys. ha tj. część, obejmującą Żuławy Elbląskie. Jest to obszar chroniony wałami przeciwpowodziowymi i odwadniany mechanicznie za pomocą pomp, jednakże jest to jednocześnie region o najwyższej skali zagrożenia powodziowego. Obszar ten wyróżnia się w skali kraju walorami rolniczymi oraz niepowtarzalną budową geologiczną, rzeźbą terenu, hydrosferą i biosferą, czynny gospodarczo dzięki istnieniu osłony przeciwpowodziowej i systemów melioracyjnych. Jest to obszar w większości obejmujący tereny depresyjne i przydepresyjne, na których sieć rowów szczegółowych osiąga średnio 111 mb/ha. Tereny te zagrożone są powodzią w sposób ciągły, gdyż nawet w okresach niskich stanów wód – długotrwała awaria stacji pomp lub uszkodzenie obwałowania może doprowadzić do podtopienia terenu.

Zalew Wiślany i Jezioro Drużno to największe akweny w systemie wodnym Żuław, stanowiące osobliwość w skali europejskiej. Pod względem melioracyjnym Jezioro Drużno jest zbiornikiem retencyjnym wody do odwadniania i nawodnień. Zjawiska sztormowe są przenoszone z Zalewu Wiślanego poprzez rzekę Elbląg.

Obszar województwa stanowi ważny element powiązań przyrodniczych nadbałtyckiej strefy pojeziernej, ciągnącej się od Skandynawii przez północno-zachodnie tereny Rosji, Estonię, Łotwę, Litwę, północną Białoruś, północną Polskę po północne Niemcy.

Najwyższy punkt położony w województwie stanowi Góra Dylewska, położona 312,2 m powyżej poziomu morza, najniższy – okolice Raczki Elbląskie minus 1,8 m poniżej poziomu morza.

Procesy rozwojowe zachodzące od początku funkcjonowania województwa nadal jeszcze znacząco nie zniwelowały dystansu województwa warmińsko-mazurskiego w stosunku do średniej krajowej i innych województw. Na szeregu odcinkach udało się jednak przynajmniej nieco zmniejszyć ten dystans, poprawić lokatę na mapie kraju, na innych jeszcze nie.

Zbliżona sytuacja utrzymuje się w zakresie zróżnicowań wewnątrzregionalnych, w układzie poszczególnych podregionów, powiatów, a także gmin. Jest to proces długofalowy, do szczegółowej analizy w dłuższym horyzoncie czasowym.

Od powstania województwa utrzymuje się najwyższa w kraju stopa bezrobocia, wynikająca często z głębszych procesów transformacji w podstawowych dziedzinach gospodarki, w tym także z dużego odsetka ludności związanej z byłymi państwowymi gospodarstwami rolnymi, ludności o niskim poziomie kwalifikacji, zamieszkałej w rozproszeniu i oddaleniu od centrów, ze słabo wykształconymi aspiracjami życiowymi i obecnie już w dużej mierze uzależnionej od pomocy społecznej. Podkreślić należy jednak, że od 2001 roku notuje się korzystne zjawisko obniżania się liczby bezrobotnych, jak i stopy bezrobocia. Stopa bezrobocia uległa zmniejszeniu z 31,1% w 2001r do 29,2% w 2004 roku, a liczba bezrobotnych z 178,4 tys. osób do 162,4 tys. osób – tj. o 9 % .

Województwo charakteryzuje się stosunkowo niskim udziałem przemysłu w strukturze gospodarki, przy jednoczesnym wyższym, niż średnio w kraju udziale usług nierynkowych. Są to czynniki, które powodują niższy od średniej krajowej poziom przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego brutto (w 2004r. – 86,5% średniej- 15 lokata) oraz dochodu rozporządzalnego na jedną osobę w gospodarstwie domowym (89,4% średniej – 11 lokata).

Przyrost naturalny ludności maleje, ale nadal należy do najwyższych w kraju (2 lokata za województwem pomorskim).

Walory środowiska naturalnego sprawiają, że województwo posiada dogodne warunki dla rozwoju różnych form turystyki. Region dysponuje stosunkowo dużą ilością miejsc noclegowych w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania (bez pokoi gościnnych i kwater turystycznych) – 8 lokata w kraju,

a pod względem procentowego wykorzystania miejsc noclegowych zajmuje również 8 miejsce w kraju (w 2003 roku 5 lokata).

W rolnictwie powierzchnia użytków rolnych - plasuje województwo na czwartym miejscu w kraju, a przeciętna powierzchnia gospodarstwa indywidualnego na 1 miejscu w kraju. W zakresie produkcji żywności w przeliczeniu na mięso na 1 mieszkańca zajmowało 2 miejsce w kraju, w mleku na 1 ha użytków rolnych - 4 miejsce.

W dochodach budżetów województwa na 1 mieszkańca – 4 lokata w kraju, wobec 2 miejsca w 2003 roku i 4 miejsca w 2002 roku. Natomiast dochody budżetów gmin – utrzymały się na 5 miejscu w kraju, dochody budżetów powiatów na 11 - tym.

Województwo warmińsko-mazurskie jest czwartym pod względem powierzchni regionem Polski, zajmując 24,2 tys. km² (7,7% powierzchni kraju). Podregion olsztyński zajmuje ok. 43% zarówno powierzchni, jak i ludności, elbląski zajmuje 31% powierzchni i liczy ponad 37 % ludności województwa, oraz elcki (26% powierzchni i 20% ludności regionu). W regionie elbląskim i elckim utrzymuje się wyższy przyrost naturalny na 1000 ludności - 1,7%, ale obniżył się o 0,4 pkt. w stosunku do 2003 roku, podczas gdy w olsztyńskim wyniósł - 1,4% spadek o 0,1 pkta. W podregionie elbląskim utrzymuje się najwyższe saldo migracji na 1000 ludności – minus 2,5 podczas gdy w olsztyńskim wyniosło minus 0,9 a w elckim – minus 0,3.

Powiaty są znacznie zróżnicowane pod względem powierzchni. Największym powierzchniowo powiatem ziemskim jest powiat olsztyński (2840 km², 11,7% powierzchni regionu), najmniejszym zaś – powiat węgorzewski (693 km², 2,9% powierzchni regionu) oraz powiat nowomiejski - 695 km². Powiat olsztyński jest ponad czterokrotnie większy od węgorzewskiego i nowomiejskiego i o prawie 1/3 większy od drugiego pod względem powierzchni powiatu szczycieńskiego.

Zbiórce informacje dotyczące odniesienia województwa do średnich wskaźników krajowych, lokaty województwa w kraju, a także układu powiatowego podano w zestawieniu pn. „*Profil województwa warmińsko-mazurskiego - syntetyczna karta wskaźników*”.

Analogicznie jak w poprzednich Raportach występujące zróżnicowania zarówno w odniesieniu do średnich krajowych, jak też układu wewnątrzregionalnego - wykazane zostały w części szczegółowej, dotyczącej gospodarki województwa, procesów demograficznych, budżetów jednostek samorządu terytorialnego, jak też poszczególnych raportach z 8 obszarów strategii województwa.

W części końcowej Raportu dokonano reasumpcji głównych problemów i cech charakterystycznych dla województwa.

Mapa nr 1 Podział administracyjny województwa warmińsko - mazurskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie: RSW W-M 2005

PROFIL WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO – SYNTETYCZNA KARTA WSKAZNIKÓW

stan na 31. XII. 2003 i 2004 r.

Lp.	Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	Lata	Warmińsko-Mazurskie	Wskaźnik w powiatach		Średnia w kraju	Wskaźnik w województwach		Lokata województwa
					min	max		min	max	
OGÓLNE										
1	POWIERZCHNIA WOJEWÓDZTWA	km ²	2003	24 203	80 Elbląg	2840 olsztyński	312 685	9 412 opolskie	35 579 mazowieckie	4
			2004	24 192	80 Elbląg	2840 olsztyński	312 685	9 412 opolskie	35 566 mazowieckie	4
2	LUDNOŚĆ OGÓŁEM	tys. osób	2003	1 428,9	23,9 węgorzewski	173,1 Olsztyn	38 190,60	1 008,8 lubuskie	5 135,7 mazowieckie	12
			2004	1 428,7	23,8 węgorzewski	173,9 Olsztyn	38 173,80	1 009,2 lubuskie	5 146,0 mazowieckie	12
3	Ludność w miastach (wskaźnik urbanizacji)	%	2003	60,1	25,4 nowomiejski	66,0 elcki	61,6	40,5 podkarpackie	78,9 śląskie	9
			2004	60,1	25,6 nowomiejski	66,1 elcki	61,5	40,5 podkarpackie	78,8 śląskie	9
4	Ludność na 1 km ²	osoby	2003	59	32 piski	1969 Olsztyn	122	59 warm.- mazur.	382 śląskie	16
			2004	59	32 piski	1978 Olsztyn	122	59 warm.- mazur.	381 śląskie	16
5	Przyrost naturalny na 1000 ludności	%	2003	1,7	-0,1 kętrzyński	3,7 ilawski	-0,4	-3,5 łódzkie	2,0 pomorskie	2
			2004	1,6	-0,9 m. Elbląg	3,0 nowomiejski	-0,2	-3,1 łódzkie	2,1 pomorskie	2
	PRODUKT KRAJOWY BRUTTO(CENY BIEŻĄCE) na 1 mieszkańca	zł	2002	16 126	x	x	21 130	14 810 podkarpackie	32 555 mazowieckie	14
2003			17 371	x	x	22 048	15 006 podkarpackie	34 179 mazowieckie	12	
PRACUJĄCY, WYNAGRODZENIE										
6	Liczba pracujących (łącznie z rolnictwem indywidualnym) z uwzględnieniem PSR 2002	tys. osób	2003	383,6	5,7 węgorzewski	56,7 Olsztyn	12 332,4	277,5 lubuskie	1 976,9 mazowieckie	14
			2004	386,6	4,1 węgorzewski	59,1 Olsztyn	12 413,3	282,5 lubuskie	2025 mazowieckie	13
7	Liczba pracujących na 1000 ludności	tys. osób	2003	268,5	212,9 piski	327,7 Olsztyn	322,9	268,5 warm.- mazur.	384,9 mazowieckie	16
			2004	270,6			325,2	270,6 warm.- mazur.	393,5 mazowieckie	16
8	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto	zł	2003	1 921,95	1 595,49 kętrzyński	2356,41 Olsztyn	2 185,02	1 876,93 podkarpackie	2 822,50 mazowieckie	10
			2004	1967,23	1712,03 nowomiejski	2477,34 Olsztyn	2273,44	1940,5 podkarpackie	2909,67 mazowieckie	15

BEZROBOCIE										
9	Bezrobotni zarejestrowani ogółem	tys. osób	2003	170,4	3,6 wegorzewski	14,5 ostródzki	3175,7	81,3 podlaskie	363,6 mazowieckie	12
			2004	162,4	3,5 wegorzewski	13,4 ostródzki	2999,6	74,6 opolskie	352,9 mazowieckie	12
10	Bezrobotni zarejestrowani w wieku do 25 lat w % bezrobotnych ogółem	%	2003	24,6	20,3 Olsztyn	28,9 nidzicki, nowomiejski	26	22,5 zachodniopom	30,6 małopolskie	6
			2004	23,4	17,8 Olsztyn	27,8 szczycieński	24,3	21,0 zachodniopom	28,8 małopolskie	7
12	Stopa bezrobocia	%	2003	30,3	11,9 Olsztyn	42,5 goldapski	20,0	15,4 mazowieckie	30,3 warm.-mazur	16
			2004	29,2	10,8 Olsztyn	40,8 goldapski	19,0	14,7 mazowieckie	29,2 warm.-mazur	16
ATRAKCYJNOŚĆ ZAMIESZKANIA										
13	Powierzchnia użytkowa mieszkań na 1 osobę w m ²	m ²	2003	20,3	19,0 elcki	22,4 mragowski	22,7	20,3 warm.-mazur.	24,0 opolskie	16
			2004	20,6	19,3 elcki	22,7 mragowski	22,9	20,6 warm.-mazur.	24,2 opolskie	16
14	Mieszkania oddane do użytku	mieszkanie	2003	5 180	39 lidzbarski	1 337 Olsztyn	162 686	2 721 opolskie	29 446 mazowieckie	12
			2004	4 136	27 goldapski	1213 Olsztyn	108 117	1232 opolskie	23 849 mazowieckie	12
15	Mieszkania oddane do użytku na 10 tys. ludności	mieszkanie	2003	36,0	9,0 lidzbarski	77,4 Olsztyn	43	26 opolskie	72 mazowieckie	7
			2004	29,0	4,8 kętrzyński	70,0 Olsztyn	28,3	11,7 opolskie	46,4 mazowieckie	6
16	Studenci szkół wyższych na 10 tys. ludności	student	2003	411	x	x	481,4	348,1 opolskie	552,4 dolnośląskie	12
			2004	392,9	x	x	492,7	340,8 lubuskie	696,8 mazowieckie	13
17	Liczba ludności na łóżko w szpitalach ogólnych.	osoba	2003	230	x	x	205	171 śląskie	246 pomorskie	14
			2004	231	x	x	208	172 śląskie	255 pomorskie	13
18	Liczba ludności na ambulatoryjny zakład opieki zdrowotnej	osoba	2003	1 520	1 078 elcki	3 099 nowomiejski	1 926	1 169 zachodniopomor.	2 557 wielkopolskie	2
			2004	1555			1901	1081 zachodniopomor.	2557 wielkopolskie	3
19	Liczba ludności na 1 aptekę	osoby	2003	4 700	3 091 Olsztyn	7 119 giżycki	3984	2 995 łódzkie	5 141 mazowieckie	15
			2004	4550			3912	2925 lubelski	4991 mazowieckie	15
20	Księgozbiór w wol. na 1000 ludności	wolumen	2003	3 822	2 630 elcki	5 199 wegorzewski	3515	2 781 pomorskie	4 191 podkarpackie	5
			2004	3 838			3 522	2 755 pomorskie	4 185 podkarpackie	5
21	Kina stale - miejsca na widowni na 10 tys. ludności	miejsce	2003	48	x	x	60	43 podlaskie	78 mazowieckie	12
			2004	54	x	x	59	40 kujaw.-pom; lubelskie, łódzkie	82 mazowieckie	9

TURYSTYKA

22	Miejsca noclegowe w obiektach noclegowych zbiorowego zakwaterowania	miejsca	2003	35 869	169 nowomiejski	5 428 Olsztyn	596 460	6 981 opolskie	121 325 zachodniopom.	7
			2004	34835	64 nowomiejski	5543 Olsztyn	584 623	7921 opolskie	108 267 zachodniopom.	8
23	Stopień wykorzystania miejsc noclegowych	%	2003	31,8	14,1 braniewski	65,9 goldapski	33,6	24,5 opolskie	36,8 kujawsko-pomorskie	5
			2004	30,1	14,3 braniewski	66,9 goldapski	33,8	23,6 opolskie	46,4 zachodniopom	8

INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

24	Drogi publiczne o twardej nawierzchni na 100 km ² powierzchni ogólnej	km	2003	50,5	x	x	79,6	50,5 warm.-mazur	161,9 śląskie	16
			2004	50,8	x	x	80,7	50,8 warm.-mazur	163,8 śląskie	16
25	Publiczne drogi powiatowe o nawierzchni twardej	km	2003	7 097	194 goldapski	736 olsztyński	114 045	3 432 lubuskie	1 2922 mazowieckie	10
			2004	7 151	194 goldapski	736 olsztyński	117 078	3479 lubuskie	12 991 mazowieckie	7
26	Publiczne drogi gminne o nawierzchni twardej	km	2003	1 882	12 węgorzewski	271 nowomiejski	88 199	1 882 warm.-mazur	12 647 małopolskie	16
			2004	1901	12 węgorzewski	273 nowomiejski	90 871	1901 warm.-mazur	12 868 małopolskie	16
27	Samochody osobowe zarejestrowane na 1000 ludności	samochód	2003	245			294	245 warm-mazur.	365 wielkopolskie	16
			2004	270			314	270 warm-mazur.	386 wielkopolskie	16
28	Wypadki drogowe na 100 tys. pojazdów samochodowych	wypadek	2003	52,7			35,5	27,9 małopolskie	52,7 warm.-mazur	16
			2004	58	x	x	35	25małopolskie	58 warm-mazur.	16
29	Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ludności ogółem	%	2003	67,5	29,7 nowomiejski	76,1 elcki	58,2	45,2 świętokrzyskie	76,5pomorskie	3
			2004	68,7	31,5 nowomiejski	75,8 elcki	59,0	45,3 świętokrzyskie	77,6 pomorskie	3
30	Sieć rozdzielcza na 100 km ²									
	- Wodociągowa	km	2003	43,6	14,9 piski	92,8 nowomiejski	74,3	33,9 zachodniopom	142,9 śląskie	14
			2004	46,0	16,7 piski	99,8 nowomiejski	76,5	34,7 zachodniopom	144,5 śląskie	14
	- Kanalizacyjna	km	2003	16,0	5,3 elbląski	26,3 giżycki	22,0	8,9 podlaskie	57,4 śląskie	13
			2004	15,4	5,5 elbląski	23,6 ostródzki	23,6	9,3 podlaskie	60,3 śląskie	13
	- Gazowa	km	2003	6,5	x - braniewski i goldapski	16,2 działdowski	33,1	4,3 podlaskie	134,7 małopolskie	15
			2004	6,3	x - braniewski i goldapski	16,6 działdowski	32,6	4,4 podlaskie	131,7 małopolskie	15

BUDŻET										
31	Dochody budżetów wojewódzkich na 1 mieszkańca	zł	2003	148	x	x	120	81 łódzkie	158 lubuskie	2
			2004	178	x	x	183	125 łódzkie	288 mazowieckie	4
32	Dochody budżetów powiatów i m. na prawach powiatu na 1 mieszkańca	zł	2003	902	443 piski	2 211 Elbląg	1 038	649 opolskie	1 392 mazowieckie	11
			2004	961	455 nowomiejski	2483 m. Olsztyn	1 009	735 opolskie	1673 mazowieckie	11
33	Dochody budżetów gmin na 1 mieszkańca	zł	2003	1 457	1 310 nidzicki	1 597 giżycki	1 424	1 341 lubelskie	1 559 zachodniopom	5
			2004	1 636	1 533 nidzicki	1825 piski	1 591	1470 lubelskie	1798 zachodniopom	5
GOSPODARKA										
34	Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w systemie REGON (osoby prawne i jedn. organizacyjne nie mające osobowości prawnej + osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą)	podmiot	2003	110 390	1 477 węgorszewski	21 480 Olsztyn	3 581.593	87 412 opolskie	575 598 mazowieckie	12
			2004	108 910	1 429 węgorszewski	21 206 Olsztyn	3 576 830	88 422 opolskie	585 529 mazowieckie	12
35	Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w systemie REGON na 10.tys. mieszkańców	podmiot	2003	773	563 działdowski	1 241 Olsztyn	938	680 podkarpackie	1 183 zachodniopomorskie	14
			2004	762	536 działdowski	1 220 Olsztyn	937	665 podkarpackie	1192 zachodniopomorskie	13
36	Produkcja sprzedana w przemyśle (ceny bieżące) na 1 mieszkańca	zł	2003	10 189	722 węgorszewski	22 207 Olsztyn	14 783	6 908 lubelskie	21 983 mazowieckie	12
			2004	11 068	931 węgorszewski	24545 Olsztyn	17 772	7 871 lubelskie	27 567 mazowieckie	14
37	Produkcja sprzedana w budownictwie (ceny bieżące) na 1 mieszkańca	zł	2003	1 243	x	x	1 768	944 lubelskie	2 448 wielkopolskie	10
			2004	1353	x	x	1 904	1090 podkarpackie	3 673 mazowieckie	10
38	Użytki rolne ogółem (w powiatach 2002 r.)	tys. ha	2003	1176,9	1,3 Olsztyn	118,8 olsztyńsk	16169,4	478,3 lubuskie	2 019,2 mazowieckie	4
			2004	1 120,60	1,3 Olsztyn	118,8 olsztyńsk	16 327,4	485,8 śląskie	2 046,1 mazowieckie	4
39	Powierzchnia gospodarstwa indywidualnego (użytki rolne)	ha	2003	16,9	15,6 szczycieński	26,6 bartoszycki	7,4	3,2 małopolskie	16,9 warm.-mazur	1
			2004	16,5			7,5	3,2 małopolskie	16,5 warm.-mazur	1
40	Lesistość	%	2003	29,8	16,0 kętrzyński	48,8 szczycieński	28,6	20, 6 łódzkie	48,5 lubuskie	6
			2004	29,9	16,1 kętrzyński	48,8 szczycieński	28,7	20, 6 łódzkie	48,7 lubuskie	6
41	Skup na 1 ha użytków rolnych żywnościowego	kg	2003	177	x	x	163	80 dolnośląskie	358 wielkopolskie	4
			2004	191	x	x	158	76 dolnośląskie	343 wielkopolskie	4

42	Skup na 1 ha użytków rolnych mleka	l	2003	445	x	x	452	130 zachodniopom	1 338 podlaskie	7
			2004	493	x	x	476	132 zachodniopom	1354 podlaskie	6
43	Zużycie nawozów sztucznych w przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych w roku 2002/2003	kg	2003	83,7	x	x	93,6	59,4 podkarpackie	136,1 opolskie	11
			2004	88,3	x	x	99,3	65,3 podkarpackie	150,1 opolskie	11
44	Nakłady inwestycyjne ogółem na 1 mieszkańca	zł	2003	2 001	x	x	2 902	1 643 lubelskie	5 009 mazowieckie	14
			2004	2 165	x	x	3 155	1 848 lubelskie	5 309 mazowieckie	15
45	Nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca na w przedsiębiorstwach	zł	2003	1 070	256 węgorzewski	2670 Olsztyn	1 708	807 lubelskie	3 228 mazowieckie	12
			2004	1 102	261 nidzicki	3 050 Olsztyn	1913	836 lubelskie	3 608 mazowieckie	14

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2004; 2005; RSW W-M 2004; 2005; RSW W-M (podregiony, powiaty, gminy) 2004, 2005

2. Ludność i procesy demograficzne

Stan ludności

Rozwój demograficzny Polski i województwa w 2004 r. nie uległ istotnym zmianom w stosunku do lat poprzednich. Był to rok, w którym notuje się niewielki ubytek rzeczywistej ludności.

Polska znajduje się na 30 miejscu wśród krajów świata i na 9 w Europie pod względem liczby ludności. W przypadku gęstości zaludnienia Polska plasuje się w grupie średnio zaludnionych państw europejskich.

Zmiany w liczbie ludności w poszczególnych województwach kraju w latach 2002-2004 w oparciu o bilans „wyprowadzony” na podstawie wyników spisu ludności z 2002 roku przedstawia poniższa tabela

Tabela nr 1
Ludność według województw w latach 2002-2004

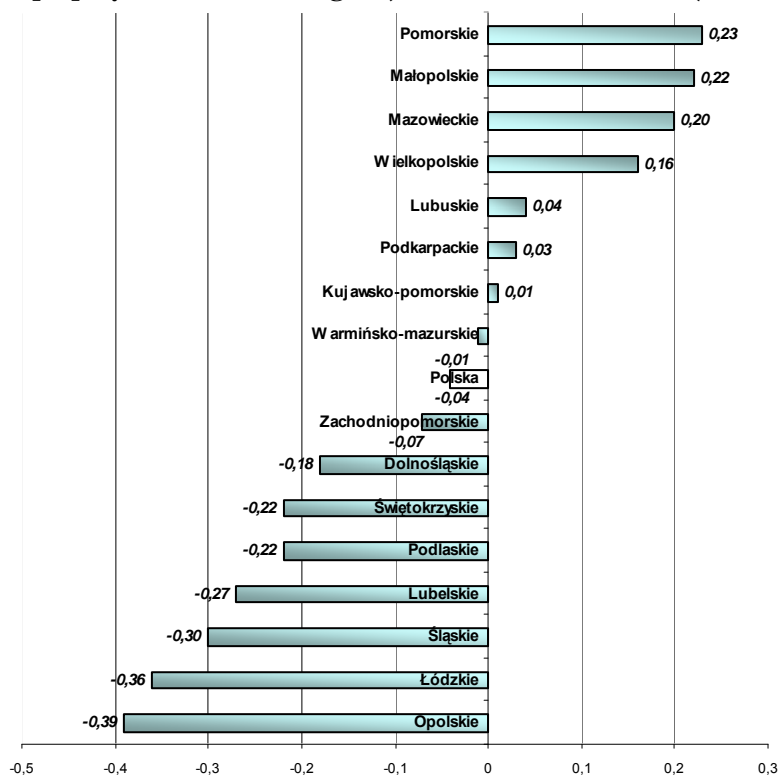
Województwa	Ludność w tysiącach osób stan w dniu 31. 12			Średnioroczne tempo przyrostu (ubytku) ludności w %		
	2002	2003	2004	2002	2003	2004
Polska	38218,5	38190,6	38173,8	-0,06	-0,07	-0,04
Dolnośląskie	2904,7	2898,3	2893,1	-0,17	-0,22	-0,18
Kujawsko-pomorskie	2069,2	2068,1	2068,3	-0,03	-0,05	0,01
Lubelskie	2197	2191,2	2185,2	-0,21	-0,26	-0,27
Lubuskie	1008,2	1008,8	1009,2	-0,08	0,06	0,04
Łódzkie	2607,4	2597,1	2587,7	-0,38	0,39	-0,36
Małopolskie	3237,2	3252,9	3260,2	0,24	0,49	0,22
Mazowieckie	5128,6	5135,7	5146,0	0,14	0,14	0,20
Opolskie	1061	1055,7	1051,5	-0,51	-0,5	-0,39
Podkarpackie	2105,1	2097,2	2098,0	0,04	-0,37	0,03
Podlaskie	1207,7	1205,1	1202,4	-0,14	-0,21	-0,22
Pomorskie	2183,6	2188,9	2194,0	0,24	0,24	0,23
Śląskie	4731,5	4715	4700,8	-0,36	-0,35	-0,30
Świętokrzyskie	1295,9	1291,6	1288,7	-0,27	-0,33	-0,22
Warmińsko-mazurskie	1428,4	1428,9	1428,7	0,00	0,03	-0,01
Wielkopolskie	3355,3	3359,9	3365,3	0,14	0,14	0,16
Zachodniopomorskie	1697,7	1696,1	1694,9	-0,04	-0,1	-0,07

Źródło: www.stat.gov.pl/dane_spol-gosp/ludnosc/stan_struk_teryt/2004/31_XII/index.htm

Dodatknie średnioroczne tempo przyrostu ludności w 2004r. zanotowano w 7 województwach: pomorskim, małopolskim, mazowieckim, wielkopolskim, lubuskim, podkarpackim, kujawsko-pomorskim. W województwie warmińsko-mazurskim w 2004 r. odnotowano tendencję spadkową, wobec dodatniego salda w latach poprzednich.

Wykres nr 1

Średnioroczne tempo przyrostu ludności wg województw w 2004 r. w % (2003 = 100)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: www.stat.gov.pl/dane_spol_gosp/ludnoscl_stan_struk_teryt/2004/31_XIII/index.htm

Na koniec 2004r. województwo zamieszkiwało 1.428,7 tys. osób, co stanowiło 3,7% ludności kraju. Od 1999 r. utrzymuje się 12 miejsce w kraju. Pod względem zajmowanej powierzchni znajduje się na 4 miejscu w Polsce; obejmuje obszar 24.192 km², czyli 7,7% powierzchni kraju. Powierzchnia województwa w 2003 r. zmniejszyła się o 1115 ha przez wyłączenie terenu o tej powierzchni z Gminy Iłowo Osada w powiecie działdowskim do gminy Mława w powiecie mławskim w województwie mazowieckim

Tabela nr 2

Powierzchnia, ludność i gęstość zaludnienia w Polsce, województwie, podregionach i w poszczególnych powiatach województwa w latach 1999 – 2004

Wyszczególnienie	Powierzchnia w km ² w 2004 r	Ludność w osobach					Gęstość zaludnienia (ludność na 1 km ²)
		1999	2001	2002	2003	2004	
POLSKA	312 685	38 653 600	38 632 453	38 218 531	38 190 608	38 173 835	122
WOJEWÓDZTWO	24 192	1 465 577	1 469 274	1 428 449	1 428 885	1 428 714	59
Podregiony:							
elbląski	7 514	545 290	546 860	533 346	533 198	532 409	71
elcki	6 346	293 338	293 658	284 112	284 098	284 314	45
olsztyński	10 332	626 949	628 756	610 991	611 589	611 991	59
Powiaty:							
bartoszycki	1 308	64 933	64 564	62 363	62 093	61 854	47
braniewski	1 205	46 082	46 117	44 598	44 391	44 166	37
działdowski	953	67 456	67 441	65 698	65 689	65 238	68
elbląski	1 431	57 719	57 736	56 470	56 498	56 458	39

elcki	1 112	85 710	85 968	83 870	84 104	84 489	76
gizycki	1 119	88 899	88 744	57 050	56 953	57 032	51
goldapski	772	x	x	27 181	27 188	27 062	35
iławski	1 385	90 996	91 678	89 511	89 662	89 908	65
kętrzyński	1 213	71 243	70 820	67 596	67 202	67 000	55
lidzbarski	924	45 366	45 323	43 504	43 398	43 307	47
mragowski	1 065	51 968	51 994	50 372	50 368	50 189	47
niedzicki	961	35 236	35 226	34 163	34 003	33 971	35
nowomiejski	695	43 933	44 316	43 327	43 388	43 380	62
olecko - goldapski	x	58 951	59 065	x	x	x	x
olecki	874	x	x	34 376	34 264	34 301	39
olsztyński	2 840	114 021	114 733	110 962	111 850	112 440	40
ostródzki	1 765	109 090	109 491	105 726	105 629	105 604	60
piski	1 776	59 778	59 881	57 707	57 642	57 632	32
szczycieński	1 933	71 623	72 016	69 564	69 600	69 380	36
węgorzewski	693	x	x	23 928	23 947	23 798	34
Miasta na prawach powiatu:		302 573	304 161	300 483	301 016	301 505	1795
m. Elbląg	80	130 014	130 081	128 016	127 941	127 655	1605
m. Olsztyn	88	172559	174 080	172 467	173 075	173 850	1978

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2001, s. CCI-II; 2002, s. CCI-II; 2003, s. CCXI-XII; 2005, s. 92 i 182; oraz RSW W-M 2001, s. 94-99; 2002, s. 96-101; 2003, s. 76-93; RSW W-M (podregiony, powiaty, gminy) 2004, s. 85. 2005, s. 77

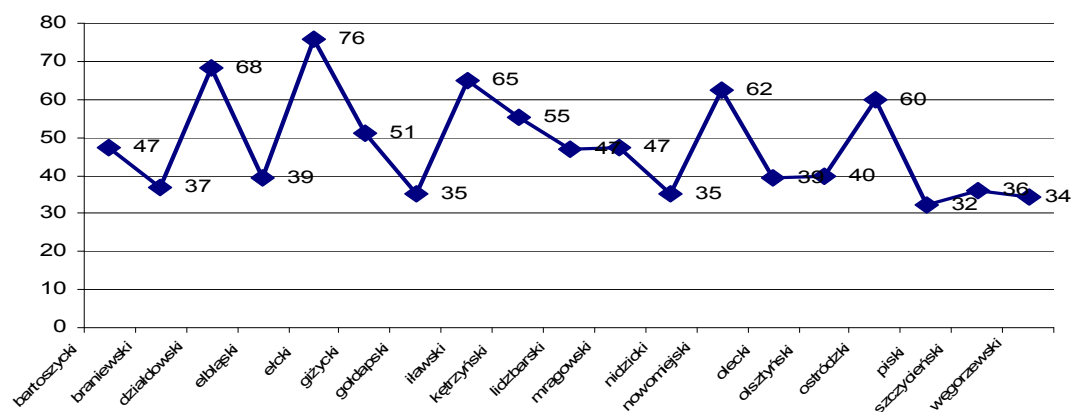
Średnia gęstość zaludnienia województwa jest najniższa w stosunku do pozostałych województw i wynosiła 59 osób/km² w 2004r. (przeciętnie w Polsce – 122 osób/km²). Najbardziej zaludnione jest województwo śląskie – 381 osób/km². Wskaźnik ten wskazuje znaczne zróżnicowanie przestrzenne w podregionach: od 45 osób/km² w elckim, 59 osób/km² w olsztyńskim do 71 osób/km² w elbląskim. Na obszarach wiejskich spada nawet do 11 osób/km².

W powiatach ziemskich województwa wskaźnik oscyluje od 76 osób/km² w elckim do 32 osób/km² w piskim. Najbardziej zaludnione są powiaty w podregionie elbląskim: działdowski (68 osób/km²), iławski (65 osób/km²), nowomiejski (62 osób/km²) i elckim: powiat elcki (76 osób/km²). Gęstość zaludnienia w 2004 r. w stosunku do 2003 r. nieznacznie wzrosła w powiecie olsztyńskim i m. Olsztyn.

W roku 2004 liczba ludności w województwie zmniejszyła się o 36,9 tys. osób tj. o 2,5% w stosunku do roku 1999, (kraj 1,2%). W odniesieniu do 2003 r. notuje się w województwie niewielki spadek ludności tj. o 171 osób. W układzie podregionów ludność zmniejszyła się w elbląskim o 789 osób (z tego w Elblągu o 286 osób), natomiast zanotowano wzrost w elckim o 216 osób i olsztyńskim o 402 osoby (z tego w m. Olsztyn o 775 osób).

Wykres nr 2

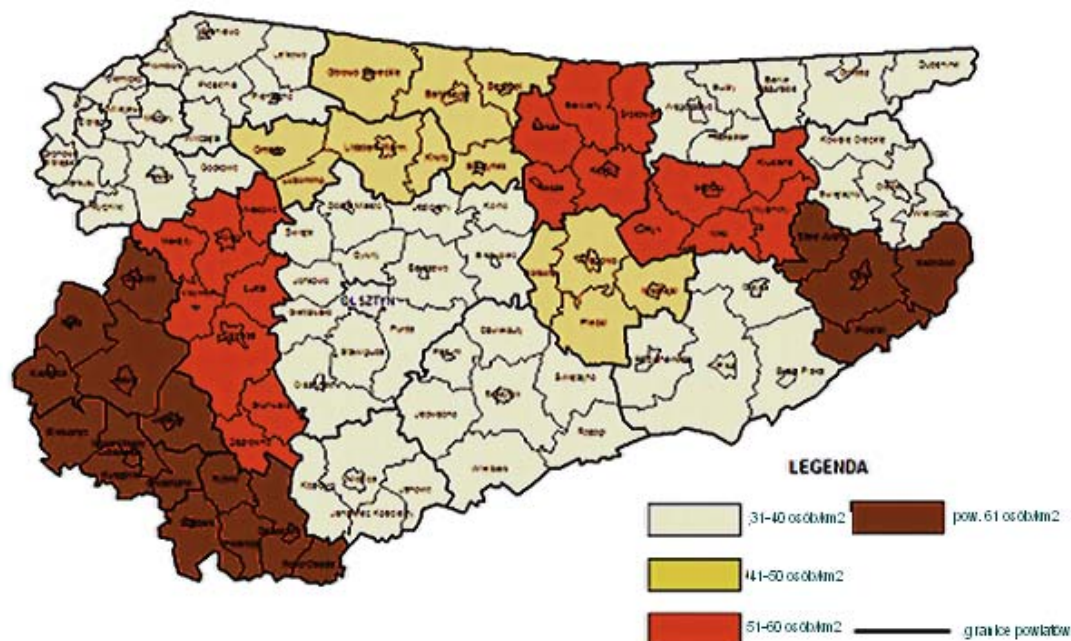
Gęstość zaludnienia w 2004. w powiatach ziemskich województwa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M (podregiony, powiaty, gminy) 2005, s. 77

Mapa nr 2

Gęstość zaludnienia w województwie w 2004r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: www.stat.gov.pl/dane_spol-gosp/ludnosc

Tabela nr 3

Ludność wg płci Polski i województwa w latach 1999 – 2004

Wyszczególnienie	1999	2001	2002	2003	2004			
	w tys. osób				1999=100	2003=100	2004-2003	
Województwo	1 465,6	1 469,3	1 428,4	1 428,9	1428,7	97,48	99,99	-0,2
mężczyźni	719,6	720,8	698,2	697,9	697,6	96,95	99,95	-0,3
kobiety	746,0	748,5	730,2	730,9	731,1	98,00	100,02	0,2
miasto	881,0	883,8	859,6	859,0	858,8	97,48	99,98	-0,2
wieś	584,6	585,5	568,8	569,9	569,9	97,48	99,99	0,0
POLSKA	38 653,6	38 632,5	38 218,5	38 190,6	38174,0	98,76	99,96	-16,6
mężczyźni	18 783,5	18 760,8	18 506,7	18 486,4	18470,0	98,33	99,91	-16,4
kobiety	19 870,1	19 871,7	19 711,8	19 704,2	19704,0	99,16	100,00	-0,2
miasto	23 894,2	23 847,3	23 571,2	23 513,4	23470,0	98,22	99,57	-43,4
wieś	14 759,4	14 785,2	14 647,3	14 677,2	14704,0	99,62	100,38	26,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2000, s. 69-72; 2001, s. 66 i 69-70; 2002, s. 69 i 72-73; 2003, s. 71, 74-75; 2004, s. 405-6; 2005, s. 405

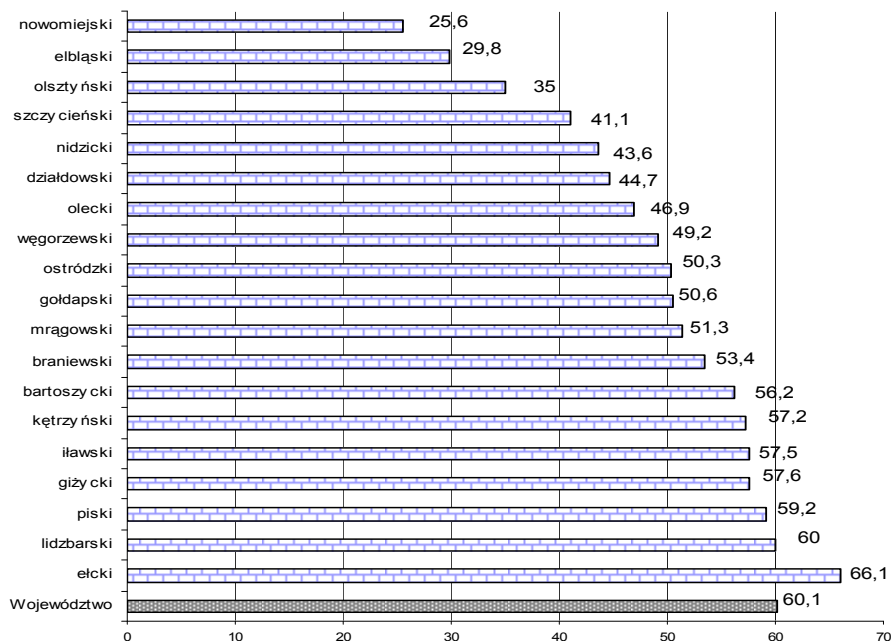
Ludność miejska, zamieszkująca 49 miast stanowiła 60,1% ludności regionu (kraj 61,5%). Najwyższy wskaźnik urbanizacji posiadało województwo śląskie (78,8%), a najniższy województwo podkarpackie (40,5%).

Zróznicowanie wskaźnika urbanizacji jest pomiędzy podregionami stosunkowo niewielkie – od 57,8% w elckim do 62,3% w olsztyńskim. Znacznie większe są różnice pomiędzy powiatami. Najmniej zurbanizowane są powiaty: nowomiejski (25,6%) elbląski (29,8%) oraz olsztyński, gdzie w miastach mieszka 35 % ludności. Największy odsetek ludności miejskiej (66,1%) notowany jest w powiecie elckim (ze względu na zaliczenie miasta Elk do powiatu ziemskiego). Ludność miejska województwa

skoncentrowana jest w 3 największych ośrodkach – Olsztynie, Elblągu i Elku, gdzie mieszka łącznie ponad 40% mieszkańców miast. Na 1 miejscowość wiejską przypada średnio 147 mieszkańców, przeciętnie w kraju – 259.

Wykres nr 3

Udział procentowy ludności miejskiej w ogólnym ludności w powiatach ziemskich w 2004r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Dane do aktualizacji diagnozy stanu i procesów zachodzących w województwie w latach 1999-2003, Urząd Statystyczny w Olsztynie; RSW W-M 2005 (podregiony, powiaty, gminy), s. 77-82

Na kształtowanie się sytuacji demograficznej województwa wpływa także nierównowaga płci w poszczególnych grupach wieku. Kobiety stanowią 51 % ogółu ludności. Ludność w wieku przedprodukcyjnym 23,2 %, produkcyjnym 63,5%, a w wieku poprodukcyjnym 13,3 % ogółu ludności. Przewiduje się, że przy niezmiennych warunkach wymierania populacji urodzeni w 2004 r. chłopcy osiągną średnio wiek 69,7 roku, dziewczynki zaś 79,1 roku. W stosunku do 1999 roku trwanie życia mężczyzn wydłużyło się o 2,1 roku, zaś kobiet o 1,7 roku. Dłuższe trwanie życia kobiet powoduje ich wysoką nadwyżkę w starszych grupach wieku, natomiast w młodszych, zwłaszcza w wieku zawierania małżeństw, generalnie przewagę mają mężczyźni.

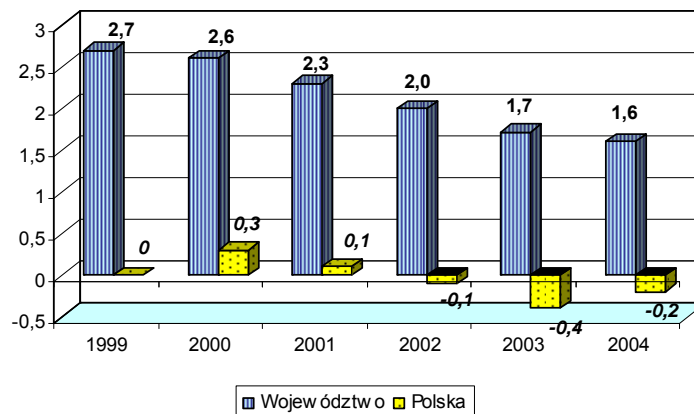
Niedoborem kobiet charakteryzują się tereny wiejskie, natomiast w miastach kobiet jest nieco więcej, niż mężczyzn. W 2004 r. przeciętnie w regionie na 100 mężczyzn przypadło 105 kobiet, w tym w miastach 110 i na wsi 98. W wieku rozrodczym 19 – 49 lat ogólnie przypadło – 97, na wsi – tylko 89, a w miastach – 103. W miastach przewaga kobiet występuje już od wieku 35 lat, na wsi wiekiem granicznym jest 55 lat.

Jedną z istotnych przyczyn takiego stanu rzeczy jest większa mobilność kobiet w sytuacji niedoboru miejsc pracy – kobiety są przeciętnie wyżej wykształcone od mężczyzn i śmieiej poszukują pracy poza miejscem zamieszkania (często za granicą).

Procesy demograficzne

Przyrost naturalny w województwie w latach 1999 – 2004 wykazywał stałą tendencję spadkową, mimo to nadal należy do najwyższych w kraju. W przeliczeniu na 1000 mieszkańców w 2004r. wskaźnik ten wyniósł 1,6 – 2 lokata za pomorskim (dla porównania w 1999r. wynosił 2,7 a w 2003r. osiągnął wartość 1,7). W Polsce przyrost naturalny na 1000 mieszkańców w 2004r., podobnie jak w 2003r. był ujemny i wyniósł -0,2; w poprzednich latach 2000 i 2001 wskaźnik ten przyjmował wartości dodatnie (+0,3; +0,1). Oznacza to, że w kraju przeciętnie w 2003r. więcej było zgonów, niż urodzeń żywych.

Wykres nr 4
Przyrost naturalny na 1000 ludności

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Dane do aktualizacji diagnozy stanu i procesów zachodzących w województwie w latach 1999-2003, Urząd Statystyczny w Olsztynie. RSW 2005, s. 93

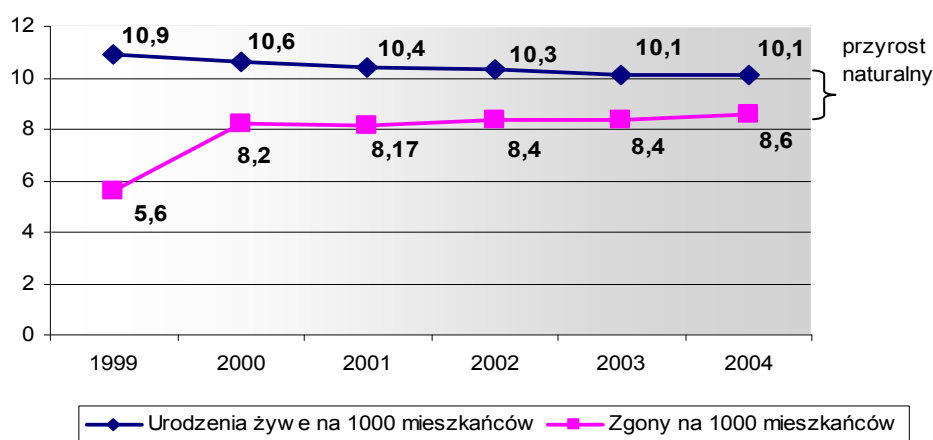
W województwie warmińsko – mazurskim taka sytuacja jeszcze nie występuje, ale przyrost naturalny ma tendencję spadkową (w 2004r. w stosunku do 1999r. spadł o 42,9%). Notuje się szybsze tempo wzrostu zgonów niż urodzeń żywych. W 2004 r. zarejestrowano 14,5 tys. urodzeń żywych z tego 53,8 % w miastach, natomiast zmarło ogółem 12,3 tys. osób, z tego 57,8 % w miastach. Większość zgonów spowodowanych jest chorobami określanymi mianem cywilizacyjnych (choroby układu krążenia, nowotwory złośliwe).

Tabela nr 4
Ruch naturalny ludności województwa w latach 1999 – 2004

Wyszczególnienie	1999	2001	2002	2003	2004	
	Osoby				1999=100	2003=100
Urodzenia żywe na 1000 mieszkańców	10,9	10,4	10,3	10,1	10,1	92,7
Urodzenia żywe ogółem	15 990	15 358	14 802	14 496	14513	90,8
-miasta	8 313	8 112	7 693	7 734	7812	94,0
-wsie	7 677	7 246	7 109	6 762	6701	87,3
Zgony na 1000 mieszkańców	5,6	8,2	8,4	8,4	8,6	153,6
Zgony ogółem	12 063	12 009	11 998	12 025	12272	101,7
-miasta	6 913	7 040	6 970	6 993	7091	102,6
-wsie	5 150	4 969	5 028	5 032	5181	100,6
Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	2,7	2,3	2,0	1,7	1,6	59,3
Przyrost naturalny ogółem	3 927	3 349	2 804	2 471	2241	57,1
-miasta	1 400	1 072	723	741	721	51,5
-wsie	2 527	2 277	2 081	1 730	1520	60,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Ludność, ruch naturalny i migracje w województwie warmińsko - mazurskim w 2000r.; RSW W-M 2000, s. 134; 2002, s. 289-295; 2003, s. 285-286; 2004, s. 89; 2005, s. 38. Ludność. Stan i struktura w przekroju terytorialnym. Stan w dniu 31. XII. 2004 r.

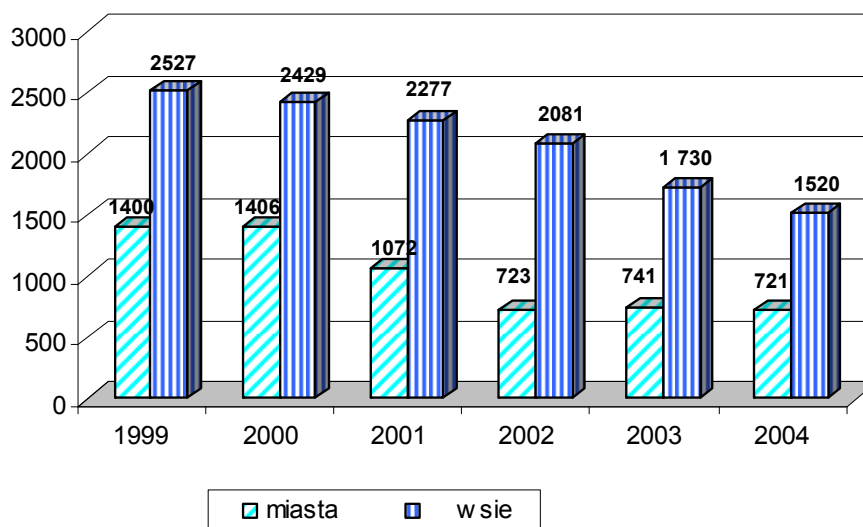
Wykres nr 5
Ruch naturalny ludności w województwie w latach 1999 – 2004

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 4.

Przyrost naturalny w województwie ma mniejszą tendencję spadkową na obszarach wiejskich, niż na obszarach miejskich. W 2004 roku w porównaniu do 1999r. w miastach województwa nastąpił spadek przyrostu naturalnego o 48,5% (dla porównania na wsi o 39,8%), a w porównaniu do 2003r. spadek ten wyniósł 9,3 %, z tego na wsiach 12,1%, w miastach 2,7 %.

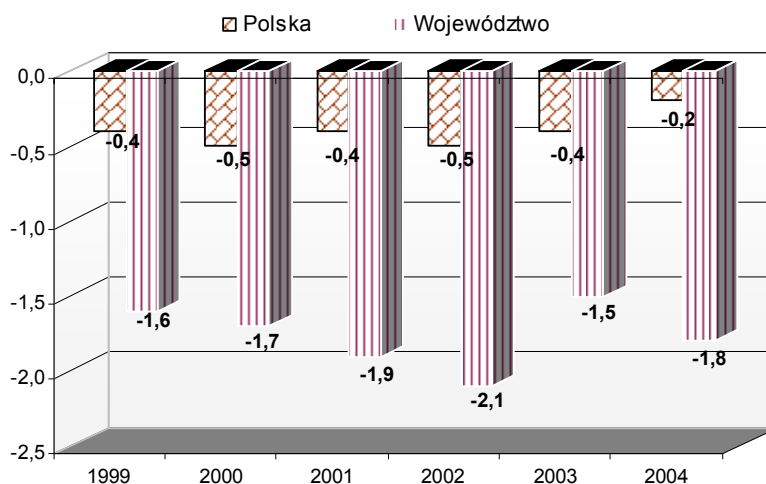
Wykres nr 6
Przyrost naturalny w miastach i na wsiach województwa w latach 1999 – 2004 (osoby)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 4.

Niekorzystnym procesem demograficznym, zachodzącym w województwie jest od lat ujemne saldo migracji, obejmujące w 2004 roku 2518 osób i wyrażające się wskaźnikiem (na 1000 mieszkańców) $-1,8$. Dodatnie saldo migracji notuje się w województwie mazowieckim $(+2,8)$, małopolskim $(+1,0)$, pomorskim $(+0,9)$, wielkopolskim $(+0,7)$.

Wykres nr 7
Saldo migracji na 1000 ludności

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Dane do aktualizacji diagnozy stanu i procesów zachodzących w województwie w latach 1999-2003, Urząd Statystyczny w Olsztynie. RSW 2005, s. 190-199

W stosunku do 2003 r. zanotowano wyższe saldo migracji z miast – ponad 70 %, natomiast ze wsi saldo migracji zmniejszyło się o ok. 50 %

Tabela nr 5
Migracje ludności na pobyt stały w województwie w latach 1999 - 2004

Wyszczególnienie	1999	2001	2002	2003	2004	2003=100
	w osobach					
Napływ -ogółem województwo	18 350	14 918	16 604	17 858	17 548	98,3
-miasta	10 362	8 803	9 458	10 013	9 403	93,9
-wsie	7 988	6 115	7 146	7 845	8 145	103,8
Odływ-ogółem województwo	20 697	17 690	19 634	20 041	20 066	100,1
-miasta	10 419	9 247	10 686	11 173	11 397	102,0
-wsie	10 278	8 443	8 948	8 868	8 669	97,8
Saldo migracji-ogółem województwo	-2 347	-2 772	-3 030	-2 183	-2 518	115,3
-miasta	-57	-444	-1 228	-1 160	-1994	171,9
-wsie	-2 290	-2 328	-1 802	-1 023	-524	51,2
Saldo migracji na 1000 mieszkańców-ogółem województwo	-1,6	-1,9	-2,1	-1,5	-1,8	120,0
-miasta	-0,5	-0,5	-1,4	-1,4	-2,3	x
-wsie	-2,1	-4,0	-3,2	-1,8	+0,9	x

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M 2003, s 31 i 295; 2004, s. 105; 2005, s. 104

Analizując saldo migracji wg powiatów można zauważyć, że dodatnie saldo zanotowano tylko w 2 powiatach: m. Olsztyn 224 osób, powiecie olsztyńskim 512 osób. Najwyższe minusowe saldo migracji było w powiatach: kętrzyńskim - 332 osoby, bartoszyckim - 299 osób, ostródzkim - 276 osób. Również wysokie minusowe (powyżej 200 osób) saldo migracji notuje się w powiatach: braniewskim(229), działdowskim (212), m. Elbląg (258), mrągowskim (210), oleckim (220).

Tabela nr 6

Saldo migracji ludności w poszczególnych powiatach województwa w latach 1999 – 2004

(osoby)

Wyszczególnienie	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Województwo	-2347	-2461	-2772	-3030	-2183	-2518
<i>podregiony</i>						
elbląski	-1032	-793	-1334	-1517	-1297	-1343
olsztyński	-421	-862	-539	-481	-387	-545
elcki	-894	-806	-899	-1032	-499	-630
<i>powiaty</i>						
bartoszycki	-267	-301	-253	-228	-268	-299
braniewski	-193	-157	-253	-130	-156	-229
działdowski	-156	-93	-308	-213	-202	-212
elbląski	-63	-122	-150	-142	-131	-153
elcki	12	-23	-82	-192	-16	-13
giżycki *	-153	-188	-233	-104	-63	-110
goldapski *	-	-	-	-154	-46	-88
iławski	-291	-159	-210	-300	-200	-132
kętrzyński	-407	-349	-311	-283	-307	-332
lidzbarski	-274	-216	-159	-147	-127	-141
mragowski	-190	-112	-90	-222	-144	-210
nidzicki	-184	-199	-159	-137	-228	-130
nowomiejski	-42	-36	-66	-64	-151	-83
olecki *	-355	-290	-353	-193	-154	-220
olsztyński	19	-40	-39	266	444	512
ostródzki	-296	-191	-272	-396	-331	-276
piski	-398	-305	-231	-259	-311	-86
szczygieński	-171	-152	-205	-315	-223	-169
węgorzewski *	-	-	-	-130	91	-113
<i>miasta na prawach powiatu</i>						
m. Elbląg	9	-35	-75	-272	-126	-258
m. Olsztyn	1053	507	677	585	466	224

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Dane do aktualizacji diagnozy stanu i procesów zachodzących w województwie w latach 1999-2003, Urząd Statystyczny w Olsztynie. RSW W-M 2005 (podregiony, powiaty, gminy) s. 98

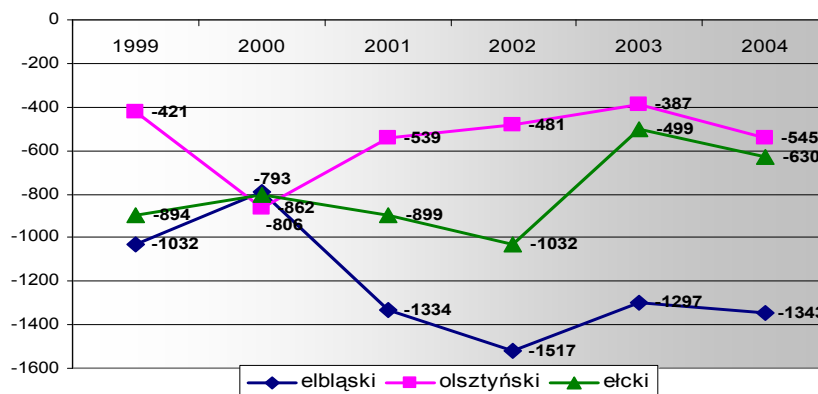
W Elblągu nadal utrzymuje się duży odpływ ludności. Saldo migracji w 2004r. osiągnęło wartość - 258 osób, tj. większe, niż w roku 2003 -126 osoby. Główną przyczyną jest nadal brak nowych miejsc pracy oraz likwidacja już istniejących zwłaszcza w sferze gospodarki.

Olsztyn wraz z otaczającymi go gminami posiada atrakcyjniejszy, w stosunku do innych powiatów województwa, rynek pracy, z uwagi na niższą stopę bezrobocia oraz większą dostępność do placówek administracyjnych, służby zdrowia, czy szkoleniowo-dydaktycznych, co zdecydowanie jest zachętą dla nowoprzybyłych mieszkańców.

Saldo migracji w podregionach przedstawia wykres nr 8.

Wykres nr 8

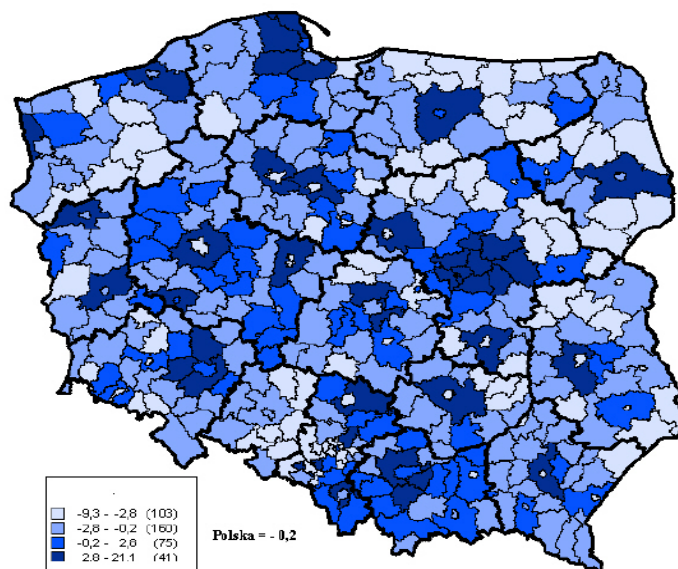
Saldo migracji ludności w poszczególnych podregionach województwa w latach 1999 – 2004

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 6.

Mapa nr 3

SALDO MIGRACJI WEWNĘTRZNYCH I ZAGRANICZNYCH NA POBYT STAŁY NA 1000 LUDNOŚCI W 2004 R.

Źródło: Powiaty w Polsce 2005, GUS

Struktura wieku ludności

Struktura wieku ludności województwa w 2004r. nadal jest nieznacznie korzystniejsza od średniej dla kraju. Rezultatem przemian demograficznych jest gwałtowne zmniejszanie się liczby dzieci i młodzieży. W województwie w latach 1999-2004, podobnie jak w całym kraju, nastąpiły zmiany struktury w kierunku zmniejszania się liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym (z 27,4%, kraj 24,9% w 1999r. do 23,2%, kraj 21,2 w 2004r.) oraz systematycznego wzrostu w wieku zdolności do pracy - produkcyjnym (z 60,3%, kraj 60,6% w 1999r. do 63,5%, kraj 63,5% w 2004r.) i w wieku nabywania uprawnień emerytalnych i starszych – tj. poprodukcyjnym (z 12,4%, kraj 14,5% w 1999r. do 13,3%, kraj 15,3% w 2004r.).

Najmłodszą strukturą wieku charakteryzuje się podregion elcki, gdzie w 2004r. 24,6% ludności stanowiła ludność w wieku przedprodukcyjnym (w podregionie elbląskim 23,7%, a w olsztyńskim 22,2%), a 62,1% ludności tego obszaru to ludność w wieku produkcyjnym (w elbląskim 63,0%, w olsztyńskim 64,5%).

Odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym jest identyczny w 3 podregionach i wynosi 13,3%.

Tabela nr 7
Struktura ludności wg ekonomicznych grup wieku w województwie w latach 1999 – 2004
(w osobach)

Wyszczególnienie	1999	2001	2002	2003	2004		
	w osobach					1999=100	2003=100
Ludność ogółem	1 465 577	1 469 274	1 428 449	1 428 885	1 428 714	97,5	100,0
- miasta	880 963	883 782	859 661	858 955	858 820	97,5	101,0
- wsie	584 614	585 492	568 788	569 930	569 894	97,5	99,99
z tego w wieku:							
Przedprodukcyjnym (0-17 lat)	401 228	373 337	357 301	343 742	332 067	82,8	96,6
- miasta	225 445	207 140	197 136	188 823	182 002	80,7	96,4
- wsie	175 783	166 197	160 165	154 919	150 065	85,4	96,9
Produkcyjnym (18-59 lat - kobiety; 18-64 lata - mężczyźni)	883 299	909 170	884 052	896 466	906 566	102,6	101,1
- miasta	548 707	565 287	550 145	556 325	561 489	102,3	100,9
- wsie	334 592	343 883	333 907	340 141	345 077	103,1	101,5
Poprodukcyjnym (60 lat i więcej - kobiety; 65 lat i więcej - mężczyźni)	181 050	186 767	187 096	188 677	190 081	105,0	100,7
- miasta	106 811	111 355	112 380	113 807	115 329	108,0	101,3
- wsie	74 239	75 412	74 716	74 870	74 752	100,7	99,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M 2001, s. 278; 2002, s. 288; 2003, s. 277; 2004, s. 89-90; 2005, s. 89

Tabela nr 8
Struktura ludności wg ekonomicznych grup wieku w województwie w latach 1999 – 2004
(w procentach)

Wyszczególnienie	1999	2001	2002	2003	2004		
	w %					1999=100	2003=100
Ludność ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
- miasta	60,1	60,2	60,2	60,1	60,1	100,0	100,0
- wsie	39,9	39,8	39,8	39,9	39,9	100,0	100,0
z tego w wieku:							
Przedprodukcyjnym (0-17 lat)	27,4	25,4	25,0	24,1	23,2	84,9	96,6
- miasta	56,2	55,5	55,2	54,9	54,8	97,5	99,8
- wsie	43,8	44,5	44,8	45,1	45,2	103,1	100,3
Produkcyjnym (18-59 lat - kobiety; 18-64 lata - mężczyźni)	60,3	61,9	61,9	62,7	63,5	105,3	101,1
- miasta	62,1	62,2	62,2	62,1	61,9	99,7	99,8
- wsie	37,9	37,8	37,8	37,9	38,1	100,5	100,3
Poprodukcyjnym (60 lat i więcej - kobiety; 65 lat i więcej - mężczyźni)	12,4	12,7	13,1	13,2	13,3	107,7	100,8
- miasta	59,0	59,6	60,1	60,3	60,8	103,0	100,8
- wsie	41,0	40,4	39,9	39,7	39,3	95,9	99,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M 2001, s. 278; 2002, s. 288; 2003, s. 277; 2004, s. 89-90; 2005, s. 89

Struktura wieku ludności w 2004r. w poszczególnych powiatach wykazuje stosunkowo niewielkie różnicowanie.

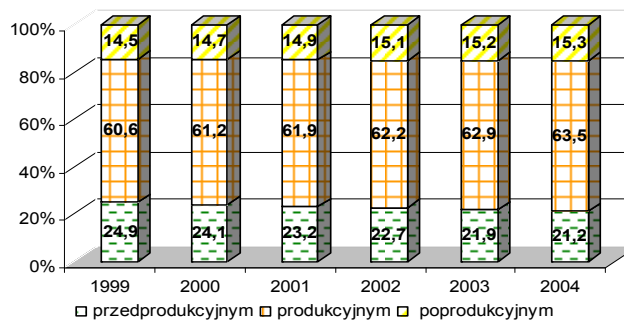
Najniższy udział ludności w wieku przedprodukcyjnym notowano w miastach na prawach powiatu: m. Olsztyn 18,3% i Elbląg 20,1%, a w powiatach ziemskich: w węgorzewskim 21,6%, kętrzyńskim (22,6%), największy zaś w nowomiejskim (26,2%), piskim 25,8 % i oleckim 25,6.

Ludności w wieku produkcyjnym stosunkowo najczęściej było w powiecie olsztyńskim (64,1%), najmniej zaś w powiecie nowomiejskim (60,1%) oraz oleckim (60,7%). Stosunkowo wysoki udział

ludności w wieku produkcyjnym był w m. Olsztyn (68,0%) oraz m. Elbląg (65,9%) – dwa największe ośrodki gospodarcze i akademickie województwa.

Najwyższy udział ludności w wieku poprodukcyjnym zanotowano w powiatach: węgorzewskim (15,6%), lidzbarskim (14,7%), kętrzyńskim (14,5%) i giżyckim (14,2%).

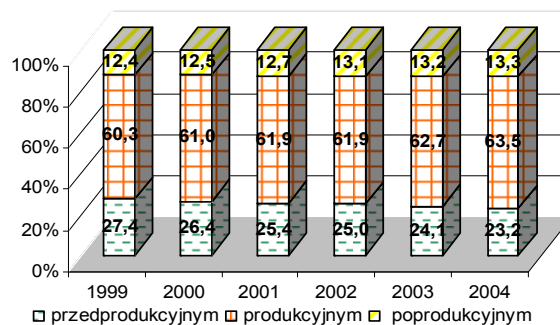
Wykres nr 9 Struktura ludności Polski wg ekonomicznych grup wieku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Dane do aktualizacji diagnozy stanu i procesów zachodzących w województwie w latach 1999-2003, Urząd Statystyczny w Olsztynie. RSW 2005, s. 410

Systematycznie zmniejsza się wskaźnik obciążenia demograficznego. W 2004r. na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadło w województwie 58 osób w wieku nieprodukcyjnym (średnio w kraju – 57; w 1999 r. – 66 osób). Najmniej korzystna była sytuacja w powiecie nowomiejskim (66 osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) oraz oleckim (65 osób) i piskim (64 osób). Wynikało to przede wszystkim z wysokiego udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym i wzrostu osób w wieku produkcyjnym. Wśród ludności miejskiej sytuacja jest korzystniejsza, notuje się niższe wskaźniki obciążenia demograficznego – 49 osób wobec 66 osób na wsi.

Wykres nr 10 Struktura ludności województwa wg ekonomicznych grup wieku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 8

Stan cywilny

Zgodnie z wynikami NSP Ludności i Mieszkań w zakresie stanu cywilnego – wśród ludności w wieku 15 lat i więcej dominowały osoby o stanie cywilnym prawnym zamężna/zonaty (57,7 %; kraj 56,6%). Kolejna grupa to panny, kawalerowie – 29 %, kraj 27,9%; rozwiedzeni stanowią 3,5 % (kraj 3,3%). W związkach partnerskich pozostawało 1,6 % (kraj 1,2%) ludności w wieku 15 lat i więcej. Powiaty, w których udział tego rodzaju związków był największy to: olsztyński 2,3%, m. Olsztyn 2,1 %, elbląski i piski 2,0%, natomiast najniższy w działdowskim 0,7%.

Tabela nr 9
Struktura ludności wg wieku w poszczególnych powiatach województwa w latach 1999-2004

Wyszczególnienie	Ludność w osobach w wieku														
	przedprodukcyjnym					produkcyjnym					poprodukcyjnym				
	1999	2001	2002	2003	2004	1999	2001	2002	2003	2004	1999	2001	2002	2003	2004
Województwo	401 228	373 337	357 301	343 742	332 067	883 299	909170	884052	896466	906 566	181050	186767	187096	188677	190 081
Powiaty:															
bartoszycki	17948	16430	15781	15061	14 498	38805	39793	38228	38 636	38 935	8180	8341	8354	8396	8 421
braniewski	13289	12399	11888	11419	10 931	27310	28085	27136	27343	27 595	5483	5633	5574	5629	5 640
działdowski	19451	18359	17612	17043	16 369	39620	40544	39573	40061	40 279	7618	8538	8513	8585	8 590
elbląski	16776	15770	33663	14651	14 122	33325	34330	33,2	34194	34 773	9759	7636	7603	7653	7 563
elcki	25554	23630	22685	21805	21 131	50397	52236	51177	52167	53 163	12013	10102	10008	10132	10 195
gizycki	23671	21927	14106	13489	13 099	53215	54461	35008	35462	35 849	10778	12356	7936	8002	8 084
goldapski	x	x	7436	7184	6 843	x	x	16111	16386	16 581	x	x	3634	3618	3 638
iławski	26167	24819	23898	23072	22 424	54051	55817	54572	55464	56 276	9472	11042	11041	11126	11 208
kętrzyński	19144	17538	16486	15733	15 134	42627	43538	41485	41814	42 165	6263	9744	9625	9655	9 701
lidzbarski	12371	11545	10929	10450	10 036	26732	27410	26261	26625	26 886	6263	6368	6314	6323	6 385
mragowski	14820	13697	13057	12524	11 954	31422	32298	31283	31751	32 033	5726	5999	6032	6093	6 202
nidzicki	10106	9473	9113	8728	8 501	20854	21259	20605	20815	21 008	4276	4494	4445	4460	4 462
nowomiejski	12801	12319	9113	11717	11 384	25288	26092	20605	25776	26 084	5844	5905	4445	5895	5 912
olecko-goldapski	17750	16492	x	x	x	33734	34933	x	x	x	x	7640	x	x	x
olecki	x	x	9509	7184	8 782	x	x	20188	16386	20 833	7467	x	4679	3618	4 686
olsztyński	32065	29868	28447	27506	26 717	69039	71545	69149	70843	72 123	12917	13320	13366	13501	13 600
ostródzki	30461	28582	27270	26210	25 342	65477	67314	64849	65769	66 428	13152	13595	13607	13650	13 834
piski	17837	16666	16011	15395	14 893	34824	35853	34314	34740	35 102	7117	7362	7382	7507	7 637
szczycieński	20616	19413	18547	17833	17 212	42544	43790	42199	42915	43 268	8463	8813	8818	8852	8 900
węgorzewski	x	x	5564	5395	5 146	x	x	14692	14852	14 941	x	x	3672	3700	3 711
Miasta na prawach powiatu															
m. Elbląg	31621	28984	27776	26640	25 689	81510	83701	82517	83 451	84 103	16883	17396	17723	17 850	17 863
m. Olsztyn	38780	35426	33891	32750	31 860	112525	116171	115651	116 970	118 141	21254	22483	22925	23355	23 849

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M 2000, s. 297; 2002, s. 102-112; 2003, s. 82-92; RSW W-M (podregiony, powiaty, gminy) 2004, s. 85-90.2005, s. 77-83

3. Gospodarka

3. 1. Rynek pracy

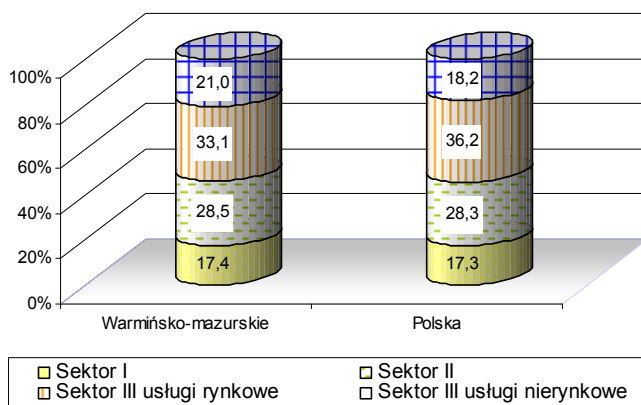
W latach 1999-2004 w województwie w większej niż średnio w skali kraju utrzymywały się problemy dotyczące zmian na rynku pracy, związane ze spadkiem wskaźników zatrudnienia oraz aktywności zawodowej a w konsekwencji najwyższą w skali kraju stopą bezrobocia.

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego (opracowane metodą BAEL) w 2004r. – 601 tys. mieszkańców województwa w wieku ponad 15 lat uważanych było za aktywnych zawodowo (przeciętna roczna). Wśród nich 467 tys. osób pracowało, a 134 tys. osób poszukiwało pracy jako osoby bezrobotne. Liczba osób bezrobotnych (wg stanu na koniec roku) od 2001 roku wykazuje tendencje spadkowe z 178,4 tys. osób do 162,4 tys. osób w 2004 roku.

Ponad pół miliona osób (45% populacji, tak samo jak średnio w kraju) było biernych zawodowo z racji wieku lub nie spełniania warunków do uznania ich za bezrobotnych. Współczynnik aktywności zawodowej wyniósł 53,5% i był niewiele niższy, niż średnio w kraju (54,7%), jednak wskaźnik zatrudnienia, czyli udział pracujących w populacji ludności powyżej 15 lat wynosił tylko 41,6% (średnia dla Polski - 44,3%) – 13 lokata w kraju (przed dolnośląskim -40,2%; śląskim - 41,3%; zachodniopomorskim - 41,3%)

Częściej bez pracy pozostawały kobiety (wskaźnik zatrudnienia 34,6%, dla mężczyzn – 49,3%). W miastach pracę miało 43,5% ludności, na wsi 38,4% (w kraju odpowiednio 42,9% i 45,2%).

Wykres nr 11
Struktura pracujących w Polsce i województwie w 2004r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2005; s. 97

17,4 % pracujących (stan na 31.XII) to osoby czynne zawodowo w rolnictwie, przy średniej krajowej 17,3%. W sektorze przemysłowym (działalność produkcyjna, budownictwo) w 2004r. pracowało w województwie 28,5% ludności (kraj 28,3%), w sektorze usług rynkowych (handel i naprawy, hotele i restauracje, transport, obsługa nieruchomości i firm, pośrednictwo finansowe) 33,1% (kraj 36,2%), a w sektorze usług nierynkowych (edukacja, ochrona zdrowia i opieka socjalna oraz administracja publiczna i obrona narodowa) 21,0% (kraj 18,2%) mieszkańców. Rozkład procentowy pracujących w poszczególnych sektorach gospodarki w województwie jest podobny do struktury pracujących w kraju.

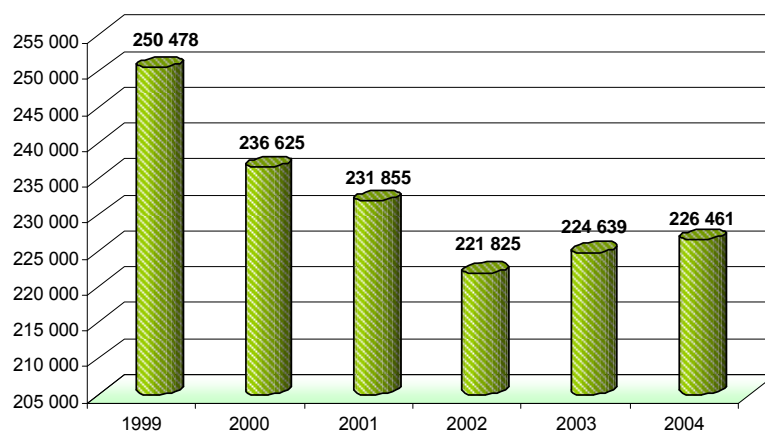
Przeciętne zatrudnienie w województwie (bez osób zatrudnionych w jednostkach o liczbie pracujących do 9 osób) wyniosło na koniec 2004r. 226,5 tys. osób – dynamika 100,8 % w odniesieniu do 2003 r. W okresie 1999-2002 następował spadek przeciętnego zatrudnienia (minus 10,3%), a w 2003r. odnotowano niewielki wzrost (1,3%) i w 2004 r. o 0,8%. Największy wzrost w 2004r. nastąpił w powiecie mrągowskim (15,6%), elbląskim (6,5%), oleckim (8,3%), nowomiejskim (6,4%), iławskim (5,9%), bartoszyckim (5,2%), a spadek w powiecie lidzbarskim (4,4%), kętrzyńskim (3,3%), węgorzewskim (3,1%), nidzickim (1,4%), piskim (1,9%), oraz m. Elbląg (9,9%).

Tabela nr 10
Przeciętne zatrudnienie w powiatach województwa w latach 1999 – 2004

Wyszczególnienie	Przeciętne zatrudnienie							
	1999	2000	2001	2002	2003	2004		
	w osobach						1999=100	2003=100
Województwo	250 478	236 625	231 855	221 825	224 639	226 461	90,4	100,8
Powiaty:								
bartoszycki	8 409	7 945	7 027	7 448	6 710	7 057	83,9	105,2
braniewski	4 825	4 433	4 136	3 916	3 849	3 954	81,9	102,7
działdowski	8 982	8 642	8 760	7 696	8 474	8 756	97,5	103,3
elbląski	5 862	5 309	5 397	5 070	5 364	5 714	97,5	106,5
elcki	13 433	12 840	12 468	11 478	11 885	11 943	88,9	100,5
giżycki	10 283	9 513	9 412	6 882	6 719	6 702	65,2	99,7
goldapski	x	x	x	2 645	2 734	2 865		104,8
iławski	14 528	13 752	13 916	11 865	13 568	14 365	98,9	105,9
kętrzyński	10 449	9 727	9 363	9 005	9 080	8 777	84,0	96,7
lidzbarski	5 840	5 272	5 592	5 133	5 085	4 861	83,2	95,6
mragowski	8 134	7 474	6 836	6 329	6 553	7 572	93,1	115,6
nidzicki	4 318	4 095	4 081	3 791	3 954	3 897	90,3	98,6
nowomiejski	4 599	4 309	4 268	3 893	4 324	4 599	100,0	106,4
olecko-goldapski	6 738	6 126	6 210	x	x	x	x	x
olecki	x	x	x	3 889	3 858	4 179		108,3
olsztyński	14 654	13 742	14 397	13 689	13 812	14 638	99,9	106,0
ostródzki	15 684	15 243	15 289	14 357	15 096	15 377	98,0	101,9
piski	7 974	7 037	6 214	5 665	5 599	5 491	68,9	98,1
szczycieński	8 438	8 025	7 878	7 632	7 270	7 300	86,5	100,4
węgorzewski	x	x	x	1 891	2 022	1 939	x	95,9
m. Elbląg	32 252	27 835	27 183	27 173	26 490	23 878	74,0	90,1
m. Olsztyn	65 076	65 306	63 428	62 378	61 293	62 598	96,2	102,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M 2000, s. 301; 2002, s. 127; 2003, s. 109; 2004, s. 110; 2005, s. 110

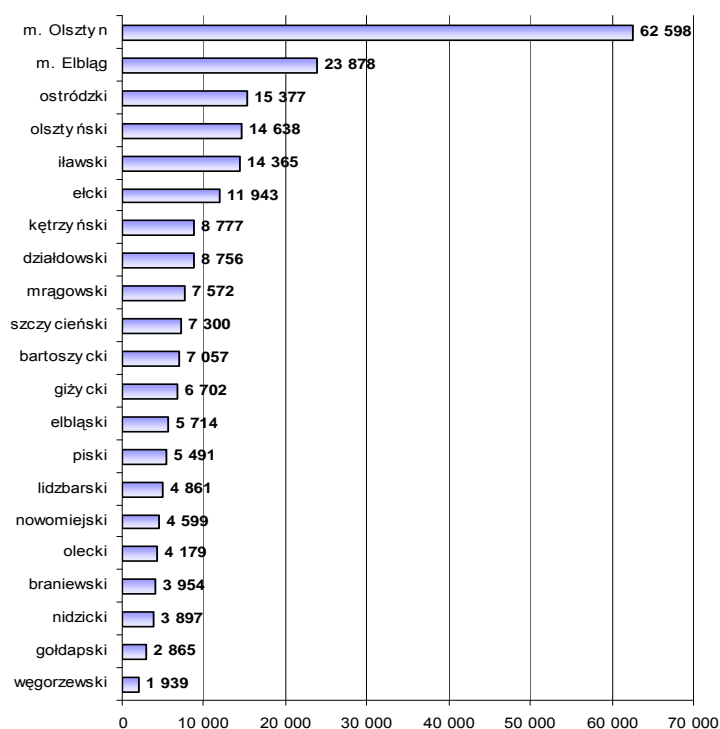
Wykres nr 12
Przeciętne zatrudnienie (osoby) w województwie w latach 1999 – 2004

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 10.

Wykres nr 13

Przeciętne zatrudnienie (osoby) w powiatach województwa w 2004 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 10.

Przeciętne wynagrodzenie brutto w przedsiębiorstwach (bez jednostek o liczbie pracujących do 9 osób) w województwie warmińsko – mazurskim w 2004r. wzrosło do 2050,2 zł i było wyższe w stosunku do roku poprzedniego o 2,3%; a w stosunku do 1999r. wzrost ten wyniósł 33,7%. Wyższy przyrost od przeciętnego wynagrodzenia brutto w 2004r. w odniesieniu do roku 1999 odnotowano w sześciu powiatach ziemskich województwa: piskim (44,3%) braniewskim (41,5%), szczygieńskim (38,6%), giżyckim (36,0%), kętrzyńskim (35,5%), lidzbarskim 35,1% oraz w m. Olsztyn (42,8%). Najmniejszy przyrost przeciętnego wynagrodzenia był w powiatach: m. Elbląg (20,0%), iławskim (24,9%), olsztyńskim (27,0%), elckim (29,9%).

Tabela nr 11

Przeciętne wynagrodzenia w powiatach województwa w latach 1999 – 2004

Wyszczególnienie	Przeciętne wynagrodzenie brutto ^{a)}							
	1999	2000	2001	2002	2003	2004		
	w zł.					1999 =100	2003 =100	
Województwo	1533,0	1724,0	1844,0	1948,0	2003,3	2050,2	133,7	102,3
Powiaty:								
bartoszycki	1394,0	1572,0	1682,0	1772,1	1803,6	1835,8	131,7	101,8
braniewski	1344,0	1543,0	1746,0	1750,2	1840,8	1901,1	141,5	103,3
działdowski	1357,4	1533,0	1626,0	1655,4	1737,1	1794,4	132,2	103,3
elbląski	1352,8	1571,0	1674,0	1688,2	1768,6	1784,9	131,9	100,9
elcki	1489,1	1627,0	1709,0	1819,7	1836,0	1934,1	129,9	105,3
giżycki	1369,6	1545,0	1649,0	1710,4	1780,6	1862,6	136,0	104,6
goldapski	x	x	x	1634,5	1665,2	1725,9		103,6
iławski	1373,1	1556,0	1609,0	1619,8	1708,1	1715,1	124,9	100,4
kętrzyński	1378,4	1560,0	1690,0	1752,8	1824,2	1867,0	135,5	102,3
lidzbarski	1276,8	1366,0	1511,0	1567,8	1595,5	1724,9	135,1	108,1
mragowski	1380,7	1579,0	1709,0	1740,6	1709,9	1814,7	131,4	106,1
nidzicki	1290,1	1474,0	1531,0	1561,1	1634,2	1721,2	133,4	105,3

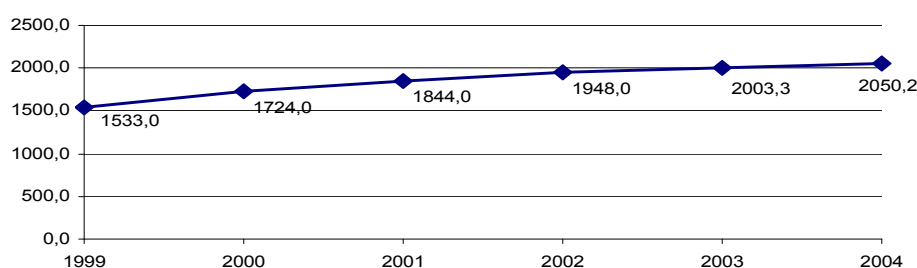
nowomiejski	1313,3	1514,0	1584,0	1600,3	1685,2	1712,3	130,4	101,6
olecko-goldapski	1364,1	1585,0	1683,0	x	x	x	x	x
olecki	x	x	x	1777,1	1832,1	1923,1		105,0
olsztyński	1477,6	1653,0	1712,0	1759,8	1801,8	1876,8	127,0	104,2
ostródzki	1403,9	1567,0	1699,0	1759,5	1802,5	1865,9	132,9	103,5
piski	1464,4	1682,0	1800,0	1914,1	2034,2	2113,6	144,3	103,9
szczywieński	1401,5	1551,0	1716,0	1793,9	1857,8	1941,9	138,6	104,5
węgorzewski	x	x	x	1646,3	1679,9	1755,0	x	104,5
m. Elbląg	1786,7	2016,0	2154,0	2281,2	2339,5	2143,8	120,0	91,6
m. Olsztyn	1735,1	1938,0	2093,0	2271,1	2356,4	2477,3	142,8	105,1

a)- bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób oraz zatrudnionych za granicą, fundacji, stowarzyszeń i innych organizacji

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M 2000, s. 301; 2002, s. 127; 2003, s. 109; RSW W-M 2004 (podregiony, powiaty, gminy), s. 111; 2005.111

Wykres nr 14

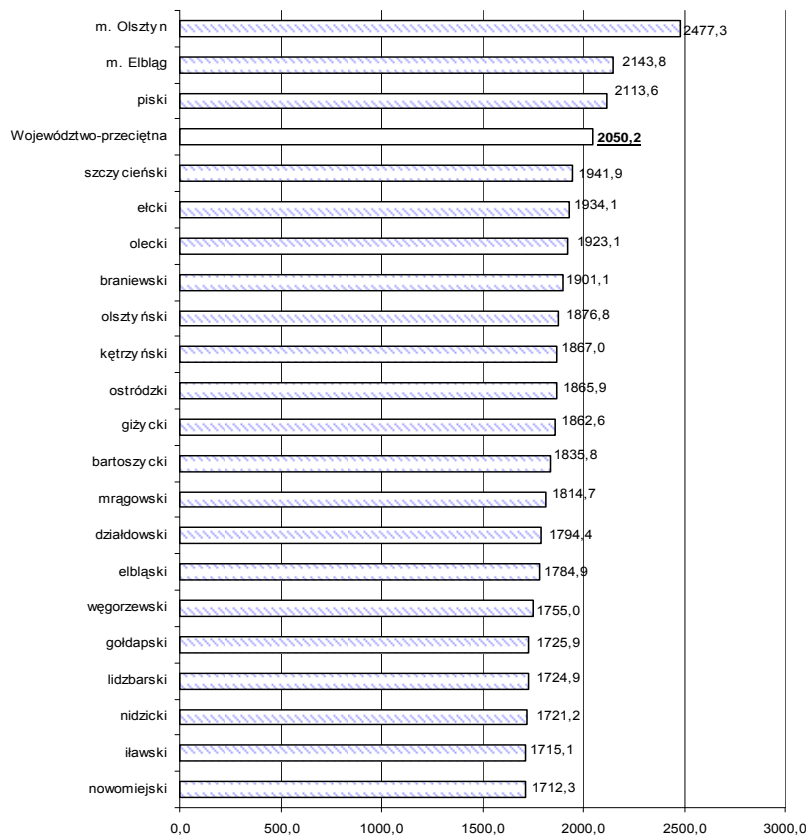
Przeciętne wynagrodzenie województwie w latach 1999 - 2004 w zł.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabeli nr 11.

Wykres nr 15

Przeciętne wynagrodzenie w powiatach województwa w 2004 r.

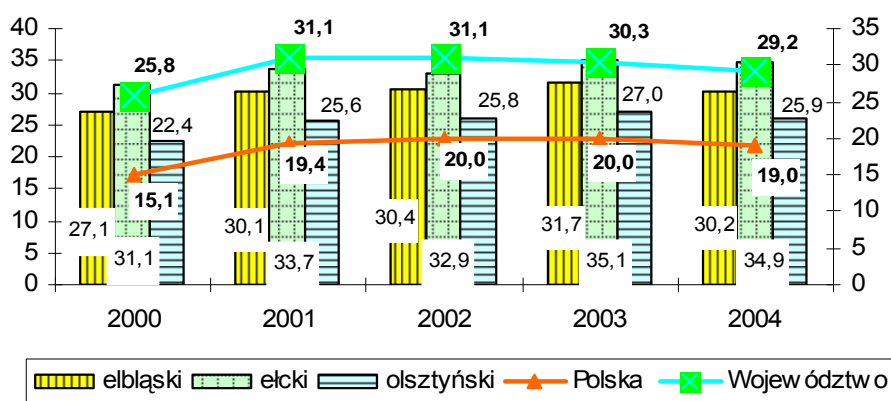
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 11.

Bezrobocie

Województwo warmińsko – mazurskie posiada wśród wszystkich województw w Polsce najwyższą stopę bezrobocia; w roku 2004 wyniosła ona 29,2%. Wskaźnik ten jest 1,6 razy wyższy od średniej krajowej (stopa bezrobocia w Polsce w 2004r. wynosiła 19%). Liczba osób bezrobotnych w województwie wzrosła z 142,4 tys. osób w 1999r. do 170,4 tys. osób w 2003r., a już w 2004 r. uległa zmniejszeniu do 162,4 tys. osób. (w Polsce z 2349,8 tys. osób w 1999r. do 3175,7 tys. osób w 2003 r. i 2999,6 tys. osób w 2004. r.).

Przyrost liczby bezrobotnych w latach 1999-2004 w województwie wyniósł 14,0% i w kraju 27,7%, natomiast w roku 2004 zaobserwowano spadek bezrobocia w Polsce w stosunku do poprzedniego okresu o 5,5%, a w województwie o 4,7%. Kształtowanie się stopy bezrobocia w latach 1999-2004 przedstawia wykres nr 16.

Wykres nr 16
Stopa bezrobocia w latach 1999 – 2004

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: "Stopa bezrobocia rejestrowanego w Polsce w latach 2001 - 2003" oraz RSW 2000, s. 103 i 305; 2001, s. CXLVII; 2002, s. CLI; 2003, s. CLIII; 2004, s. 145. RSW 2005, s. 147-149

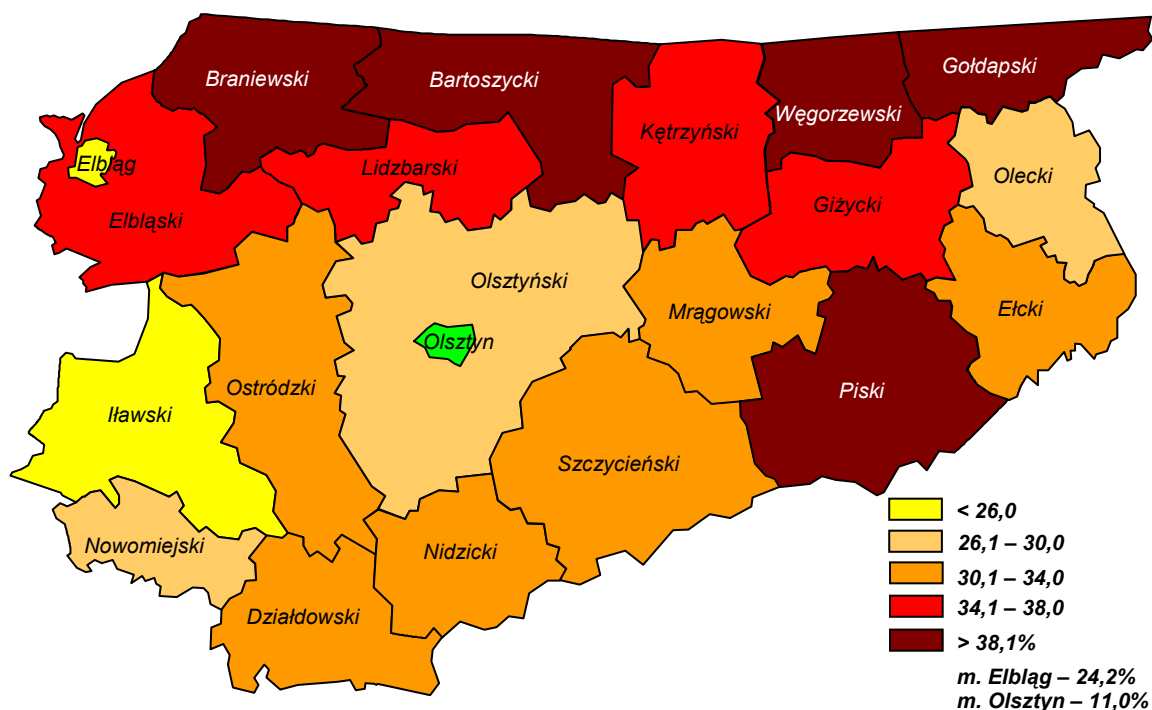
Tabela nr 12
Bezrobotni zarejestrowani w Polsce i w województwie w latach 1999 – 2004 (w tys. osób)

Lata	Polska	Województwo		
		Ogółem	w tym	
			kobiety	zamieszkali na wsi
1999	2 349,80	142,4	79,0	70,6
2000	2 702,60	158,2	87,9	76,1
2001	3 115,10	178,4	95,1	85,4
2002	3 217,00	176,6	92,1	84,3
2003	3 175,70	170,4	89,2	82,4
2004	2 999,60	162,4	85,7	79,6
Dynamika				
2004/1999	127,7	114,0	108,5	112,7
2004/2003	94,5	95,3	96,1	96,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RS RP 2003, s. 160-226 oraz RSW 2000, s. 103; 2001, s. 100; 2003, s.123; 2004, s. 437; 2005, s. 226,

W poszczególnych powiatach ziemskich województwa warmińsko – mazurskiego stopa bezrobocia jest zróżnicowana. W większości powiatów wskaźnik bezrobocia w 2004r. był wyższy od przeciętnego dla województwa, tzn. powyżej 29,2%. Od 1999 r. powiaty nowomiejski i ilawski oraz miasto Elbląg i Olsztyn miały stopę bezrobocia poniżej średniej wojewódzkiej. Najniższe bezrobocie występuje w m. Olsztyn; w 2004r. stopa bezrobocia wynosiła tu 10,8%.

Mapa nr 4
Stopa bezrobocia w powiatach województwa (stan na 31.12.2004r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2005, s. 242-244

W 2004r. w urzędach pracy w województwie było zarejestrowanych o 14,0% więcej bezrobotnych, niż w 1999r. Największy przyrost bezrobotnych w latach 1999-2004 wystąpił w powiatach: nidzickim (46,7%), olsztyńskim (26,8%), mrągowskim (23,8%), m. Elbląg (22,9%). Najwolniej bezrobocie wzrastało w elckim (4,4%), działdowskim (8,6%) i kętrzyńskim (9,1%).

Tabela nr 13
Bezrobotni i stopa bezrobocia w poszczególnych powiatach województwa w latach 1999 – 2004

wyszczególnienie	Bezrobotni zarejestrowani ogółem						Stopa bezrobocia					
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	1999	2000	2001	2002	2003 ⁹⁾	2004
	w osobach						w %					
Polska w tys.	2349,8	2702,6	3115,1	3217,0	3175,7	2999,6	13,1	15,1	19,4	20,0	20,0	19,0
Województwo	142 443	158 150	178 353	176 629	170 430	162 361	22,4	25,8	31,1	31,1	30,3	29,2
Podregiony:												
elbląski	53592	61413	69219	69089	65 781	61 721	x	27,1	30,1	30,4	31,7	30,2
olsztyński	53 652	59 219	68 378	68 673	66 649	63 300	x	22,4	25,6	25,8	27,0	25,9
elcki	35 199	37 518	40 756	38 867	38 000	37 340	x	31,1	33,7	32,9	35,1	34,9
Powiaty:												
bartoszycki	8 439	9347	10092	9763	9 732	9420	30,4	33,7	37,1	35,8	39,6	39,4
braniewski	5 165	5982	6429	6637	6 672	6557	27,6	32,7	35,4	36,2	40,6	40,5
działdowski	7 757	8695	9764	9242	8 843	8423	26,2	29,7	32,9	32,0	35,1	33,8
elbląski	6 575	7697	8392	8185	8 091	7758	19,9	32,4	34,4	33,7	37,8	35,8
elcki	9 218	10 042	11135	10585	10 065	9622	24,9	28,5	31,4	30,8	31,7	30,5
gizycki	10 964	11 634	12486	7596	7 555	7583	28,4	31,1	33,7	31,9	34,1	34,4
goldapski	x	x	x	4665	4 642	4416	x	x	x	37,9	42,5	40,8
iławski	8 435	9035	10422	10794	9 951	9184	20,1	22,3	25,4	27,1	29,3	24,6

kętrzyński	7 574	8196	8762	8598	8 311	8265	27,0	31,2	33,1	32,3	34,5	35,0
lidzbarski	4 895	5348	6050	6181	6 058	6193	25,7	28,9	31,7	32,1	35,7	37,2
mragowski	5 365	5767	6944	7496	7 299	6640	23,0	25,6	29,9	32,4	34,4	31,9
nidzicki	2 847	3819	4175	4137	4 171	4176	20,4	27,7	29,7	29,6	33,8	34,8
nowomiejski	3 968	4415	5304	5035	4 736	4590	21,3	24,2	28,3	26,7	29,3	28,8
olecko-goldapski	7 633	8060	8742	x	x	x	30,2	32,9	35	x	x	x
olecki	x	x	x	4371	4 278	3983	x	x	x	29,5	31,0	29,1
olsztyński	9 123	10134	12536	13145	12 643	11569	12,7	24,6	28,9	30,3	31,9	29,6
ostródzki	12 059	13740	15476	15264	14546	13368	26,9	31,1	34	34,5	35,8	33,6
piski	7 384	7782	8393	8013	7 826	8199	30,1	33,1	35,9	35,6	38,0	40,6
szczygieński	7 312	7648	9112	8939	8 639	8026	25,5	27	31,4	31,1	34,5	32,3
węgorzewski		x	x	3637	3 634	3537	x	x	x	35,2	40,4	40,4
m.Elbląg	9 633	11849	13432	13932	12 942	11841	.	22,6	25,6	26,5	26,0	24,5
m.Olsztyn	8 097	8960	10707	10414	9 796	9011	.	10,4	12,6	12,4	11,9	10,8

x/ wariant B – dla województwa i Polski lata 2001; 2002; 2003; stopa bezrobocia z uwzględnieniem pracujących wyszacowanych na podstawie wyników NSP 2002r

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2001, s. CXLVI; 2002, s. CCLXVI; 2003, s. CLIII; 2004, s. 437; 2005, s. 149 i 242-244; oraz RSW W-M 2000, s. 302; 2001, s. 126; 2002, s. 128; 2003, s. 112, RSW W-M (podregiony, powiaty, gminy) 2004, s. 112;

Struktura bezrobotnych

Analizując strukturę bezrobocia w latach 1999-2004 pod względem ilości osób pozostających bez pracy w różnych przedziałach wiekowych możemy zauważyć, że procentowy rozkład bezrobotnych wg wieku w województwie jest podobny do rozkładu w Polsce.

Tabela nr 14
Zarejestrowani bezrobotni wg wieku

Wyszczególnienie	Ogółem w województwie (w tys. osób)	w tym w wieku (struktura)				
		24 lata i mniej	25-34	35-44	45-54	55 lat i więcej
1999	142,4	27,1	26,7	27,5	16,9	1,8
2000	158,2	27,3	26,1	26,5	18,4	1,8
2001	178,4	27,0	26,4	25,2	19,5	2,0
2002	176,6	25,9	26,9	24,2	20,8	2,2
2003	170,4	24,6	27,2	23,4	22,2	2,6
2004	162,4	23,4	27,4	22,2	23,6	3,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: "Rynek pracy w województwie warmińsko - mazurskim w 2003r." oraz RSW 2000, s. 105; 2001, s. 102; 2002, s. 103; 2003, s. 125; RSW W-M (podregiony, powiaty, gminy) 2004, s. 113. 2005, s. 113

Zarówno w Polsce, jak i w województwie w 2004 r. najliczniejszą grupą osób bez pracy są osoby z przedziału wiekowego 25 - 34 lata. Drugą grupę stanowią osoby najmłodsze (poniżej 25 roku życia) oraz w przedziale 45-54 lata. Tendencja spadkowa wystąpiła wśród osób między 35 a 44 rokiem życia.

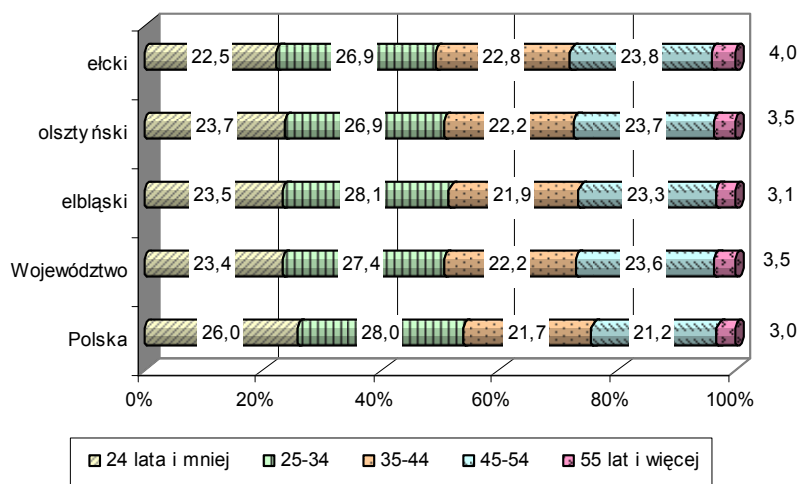
Natomiast bezrobocie na przełomie lat 1999-2004 wzrosło w województwie tak samo, jak i w Polsce. Najwyższy wzrost bezrobocia odnotowano w przedziale wiekowym powyżej 55 lat i więcej (124%).

Tabela nr 15
Dynamika zmian zarejestrowanych bezrobotnych

wyszczególnienie	Ogółem w województwie (w tys. osób)	w tym w wieku				
		24 lata i mniej	25-34	35-44	45-54	55 lat i więcej
2000/1999	111,0	111,9	108,7	106,9	120,7	112,0
2001/2000	112,8	111,5	114,0	107,1	119,3	124,6
2002/2001	99,0	94,9	100,8	95,4	105,8	110,8
2003/2002	96,5	91,7	97,5	93,0	103,1	116,4
2004/2003	95,3	90,4	95,9	90,6	101,1	124,5
2004/1999	114,0	98,2	116,8	92,1	158,9	224,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: "Rynek pracy w województwie warmińsko - mazurskim w 2003r." oraz RSW 2000, s. 105; 2001, s. 102; 2002, s. 103; 2003, s. 125; RSW W-M (podregiony, powiaty, gminy) 2004, s. 113; 2005, s. 113

Wykres nr 17
Struktura bezrobotnych w podregionach, województwie i Polsce wg wieku w 2004r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 16.

Tabela nr 16
Struktura bezrobotnych zarejestrowanych wg wieku w powiatach województwa w 2004r.

wyszczególnienie	Ogółem	w tym w wieku				
		24 lata i mniej	25-34	35-44	45-54	55 lat i więcej
Polska (w tys. osób)	2999,6	728,2	844,7	628,5	681,8	116,4
Województwo (osoby)	162 361	37 930	44 409	36 109	38 302	5 611
Podregiony						
elbląski	61 721	14 534	17 326	13 541	14 402	1 918
olsztyński	63 300	15 011	17 040	14 044	15 011	2 194
elcki	37 340	8 385	10 043	8 524	8 889	1 499
Powiaty:						
bartoszycki	9 420	2 219	2 409	2 261	2 242	289
braniewski	6 557	1 318	2 007	1 512	1 512	208
działdowski	8 423	2 029	2 428	1 944	1 787	235
elbląski	7 758	1 959	2 148	1 698	1 758	195

elcki	9 622	2 193	2 562	2 164	2 313	390
giżycki	7 583	1 712	2 018	1 700	1 832	321
goldapski	4 416	957	1 180	1 006	1 097	176
iławski	9 184	2 453	2 630	1 893	1 978	230
kętrzyński	8 265	1 848	2 237	1 900	2 008	272
lidzbarski	6 193	1 460	1 775	1 342	1 409	207
mragowski	6 640	1 758	1 693	1 429	1 520	240
nidzicki	4 176	1 151	1 146	945	844	90
nowomiejski	4 590	1 271	1 324	1 031	846	118
olecki	3 983	933	931	934	1 007	178
olsztyński	11 569	2 741	3 137	2 554	2 739	398
ostródzki	13 368	3 029	3 646	3 026	3 178	489
piski	8 199	1 795	2 421	1 954	1 748	281
szczygieński	8 026	2 233	2 101	1 749	1 717	226
węgorzewski	3 537	795	931	766	892	153
Miasta na prawach powiatu	20 852	4 076	5 685	4 301	5 875	915
m. Elbląg	11 841	2 475	3 143	2 437	3 343	443
m. Olsztyn	9 011	1 601	2 542	1 864	2 532	472

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2005, s. 442; oraz RSW W-M (podregiony, powiaty, gminy) 2005, s. 113.

W województwie 50,8 % (dane na 2004r.) osób bezrobotnych to osoby poniżej 35 roku życia. W dziewięciu powiatach ziemskich województwa warmińsko - mazurskiego liczba bezrobotnych wśród tej grupy wiekowej jest większa, niż średnia wojewódzka.

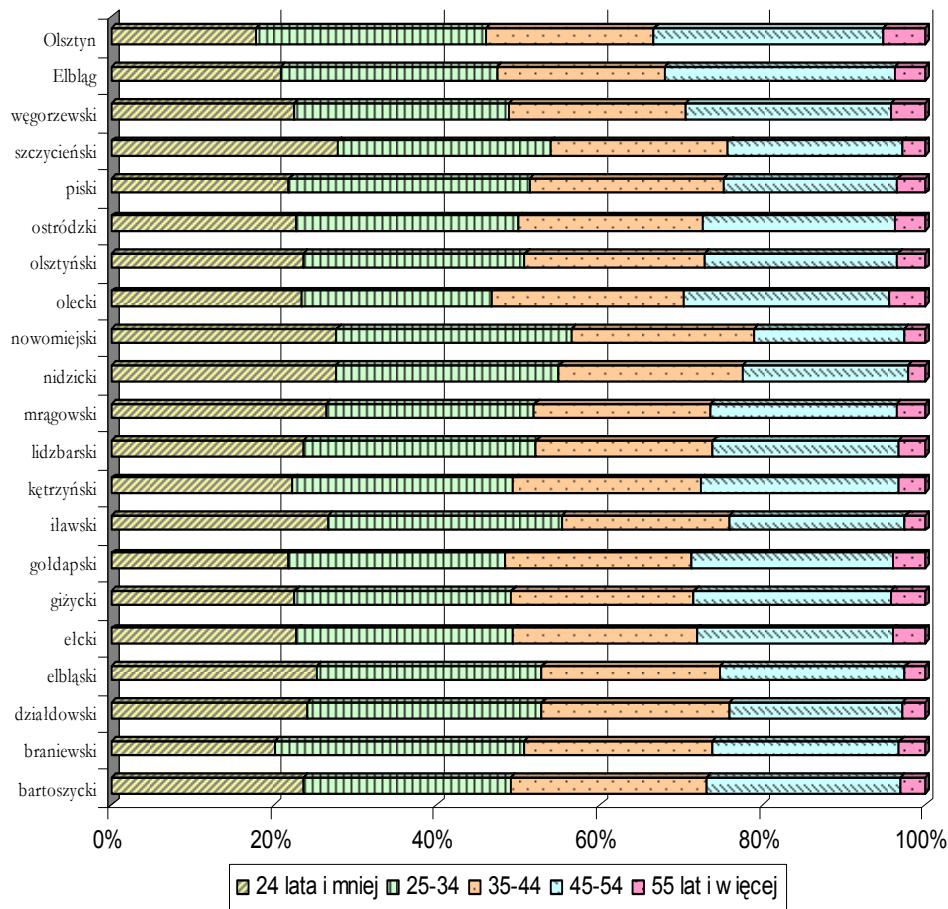
Największe bezrobocie wśród ludzi młodych w roku 2004 wystąpiło w powiecie nowomiejskim, gdzie 56,5% osób bezrobotnych nie przekroczyło 35 roku życia oraz w powiatach nidzickim (55,0%) i iławskim (55,3%).

W miastach na prawach powiatu (Olsztyn, Elbląg) w 2004r. wystąpiło wysokie w porównaniu do powiatów ziemskich bezrobocie w przedziale wiekowym 45-54 lata (ponad 28% z ogólnej liczby bezrobotnych w danym mieście), natomiast Olsztyn posiada najniższą liczbę bezrobotnych wśród osób poniżej 25 roku życia (17,8%; województwo 23,4%, kraj 24,3%) i najwyższą wśród osób powyżej 55 lat i więcej (5,2 %; województwo 3,4%, kraj 3,9%).

Pod względem poziomu wykształcenia w województwie największą grupą osób bezrobotnych są osoby z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej (w 2004r. stanowili 38,3% spośród wszystkich bezrobotnych województwa) oraz osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (w 2004r. stanowili 32,3% spośród wszystkich bezrobotnych województwa). Podobna sytuacja występuje w całym kraju. Najniższe bezrobocie jest wśród osób z wykształceniem wyższym (w 2004r. wyniosło 3,2% w województwie i 5% w Polsce) i średnim ogólnokształcącym (w 2004r. wyniosło ok. 7% zarówno w województwie, jak i w kraju).

Analizując zmiany poziomu bezrobocia w latach 1999-2004 w województwie w poszczególnych grupach ludności o różnych poziomach wykształcenia można stwierdzić, iż najszybciej bezrobocie wzrasta wśród osób z wykształceniem wyższym (w okresie 1999-2004 nastąpił wzrost aż o 194,7%). W 2004r. w odniesieniu do roku poprzedniego w województwie nastąpił nieznaczny spadek liczby bezrobotnych wśród osób z wykształceniem średnim zawodowym (o 1,6%) i zasadniczym zawodowym (o 8%) oraz gimnazjalnym i poniżej (o 5,4%).

Wykres nr 18
Struktura bezrobotnych w powiatach wg wieku w 2004r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 16.

Tabela nr 17
Bezrobotni wg poziomu wykształcenia w województwie w latach 1999 – 2004

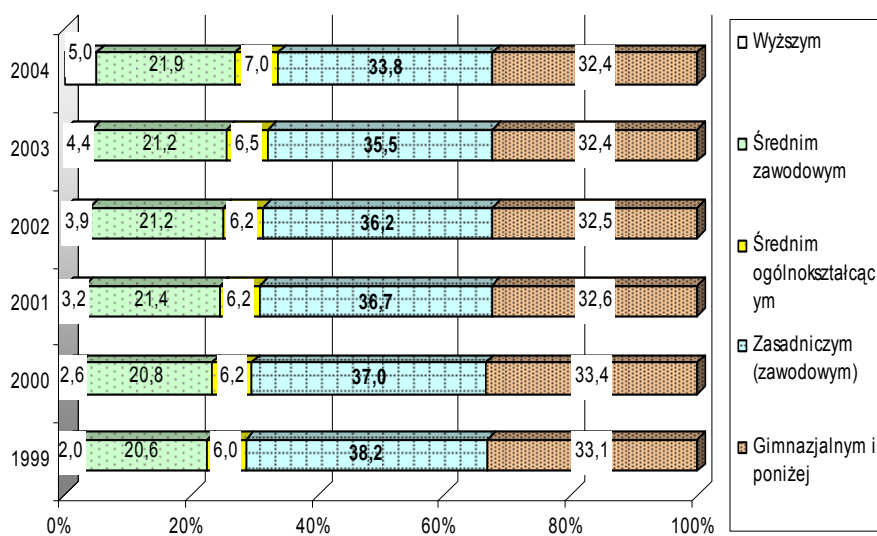
Lata	Bezrobotni w tys. osób z wykształceniem				
	Wyższym	Średnim zawodowym ^{x)}	Średnim ogólnokształcącym	Zasadniczym (zawodowym)	Gimnazjalnym i poniżej
1999	1,9	25,8	7,1	50,4	57,2
2000	2,9	29,1	8,2	54,1	63,9
2001	4,0	33,4	9,7	60,6	70,7
2002	4,9	32,7	10	60,2	69,0
2003	5,2	31,8	10,5	57,1	65,8
2004	5,6	31,3	10,8	52,5	62,2
Dynamika					
2004/1999	294,7	121,3	152,1	104,2	108,7
2004/2003	106,7	98,4	102,5	92,0	94,6

x/- łącznie z policealnym

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2001, s. 102; 2002, s. 103; 2003, s. 125 oraz RSW W-M (podregiony, powiaty, gminy) 2004, s. 113; 2005. s. 113

Wykres nr 19

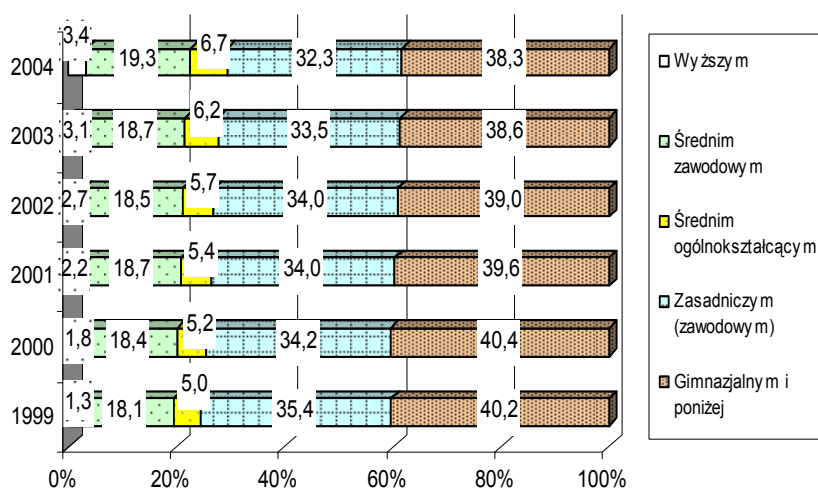
Struktura bezrobotnych wg wykształcenia w Polsce w latach 1999 - 2004

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2001, s. 102; 2002, s. 103; 2003, s. 125; 2004, s. 440. 2005, s. 442

Wykres nr 20

Struktura bezrobotnych wg wykształcenia w województwie w latach 1999 - 2004

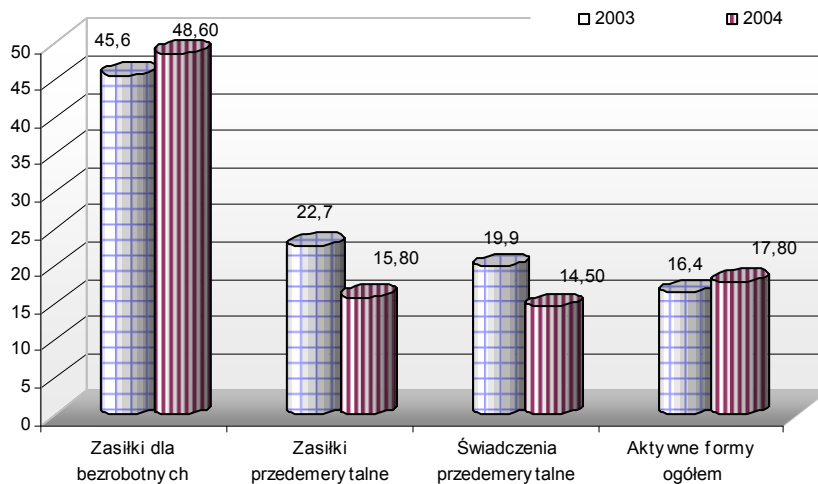

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 17.

Niski jest udział bezrobotnych z prawem do zasiłków (17,6%), przy ponad 32,3% pozostających bez pracy powyżej 6 m-cy. Mieszkańcy wsi stanowią 48,3 % bezrobotnych, z tego powyżej 6 m-cy 69,5 % ogółu bezrobotnych zarejestrowanych na wsi.

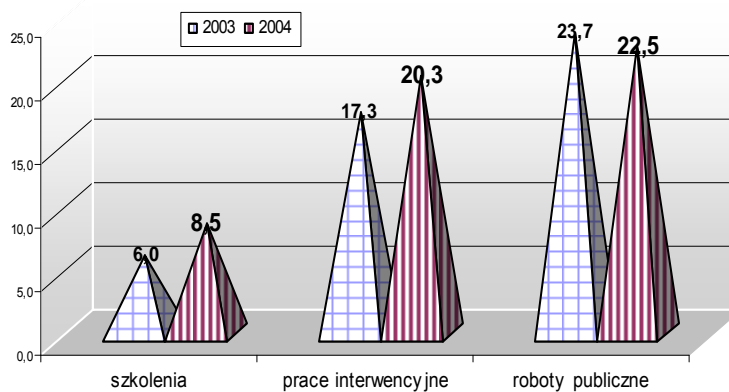
W 2004 roku wydatki z Funduszu Pracy wynosiły 444,4 mln zł., tj. zmniejszyły się w porównaniu do 2003r. o 12,8 %. Z Funduszu Pracy przeznaczono prawie 80% na zasiłki dla bezrobotnych, zasiłki przedemerytalne i świadczenia emerytalne. Na aktywne formy aktywizacji bezrobotnych przeznaczonych zostało 17,8%, z tego na roboty publiczne 3,9%.

Wykres nr 21
Struktura wydatków z Funduszu Pracy w 2003 i 2004 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Rynek pracy w województwie warmińsko - mazurskim w 2003, US Olsztyn; RSW W-M 2005, s. 127.

Wykres nr 22
Struktura wydatków (w procentach) z Funduszu Pracy na aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu w 2003 i 2004 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Rynek pracy w województwie warmińsko - mazurskim w 2003, US Olsztyn; RSW W-M 2005, s. 127.

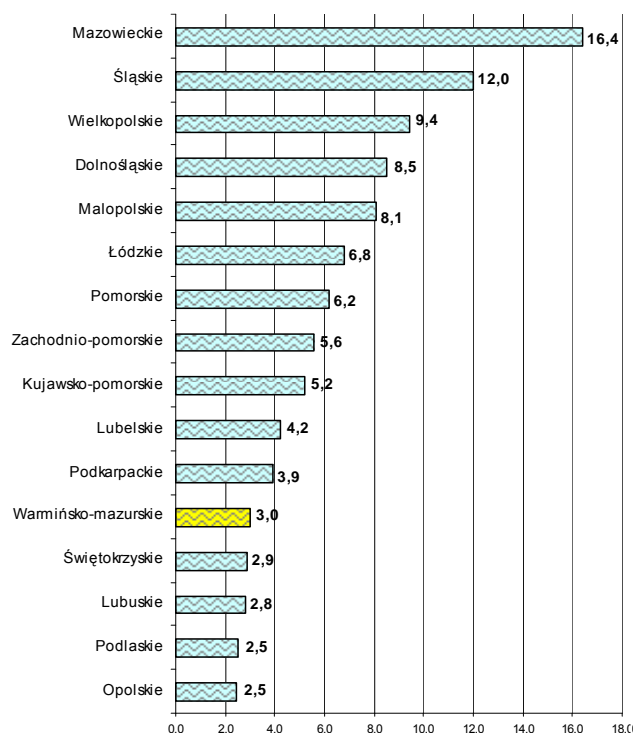
3.2 Podmioty gospodarki narodowej

Powstawanie nowych podmiotów w gospodarce województwa ma istotne znaczenie dla rozwoju regionalnego, aktywizacji gospodarki województwa, w tym tworzenia nowych miejsc pracy. Zanikające niektóre kategorie podmiotów, często stanowiące istotne źródło miejsc pracy muszą być zastępowane przez inne.

Na koniec 2004r. w województwie zarejestrowanych było w rejestrze REGON 108,9 tys. podmiotów gospodarczych (12 miejsce w kraju, 3 % krajowej liczby podmiotów), czyli o 12,7% (kraj 17,7%) więcej, niż w 1999 roku. W skali kraju notuje się duże zróżnicowanie w ilości funkcjonujących podmiotów gospodarczych, ich udziale w gospodarce krajowej. Najwyższy udział podmiotów gospodarczych jest w województwie mazowieckim 16,4 %, najniższy w województwie opolskim i podlaskim 2,5 % (*wykres nr 23*).

Wykres nr 23

Udział procentowy podmiotów gospodarczych wg województw w ogółem podmiotów gospodarczych kraju w 2004 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2005 s. 653

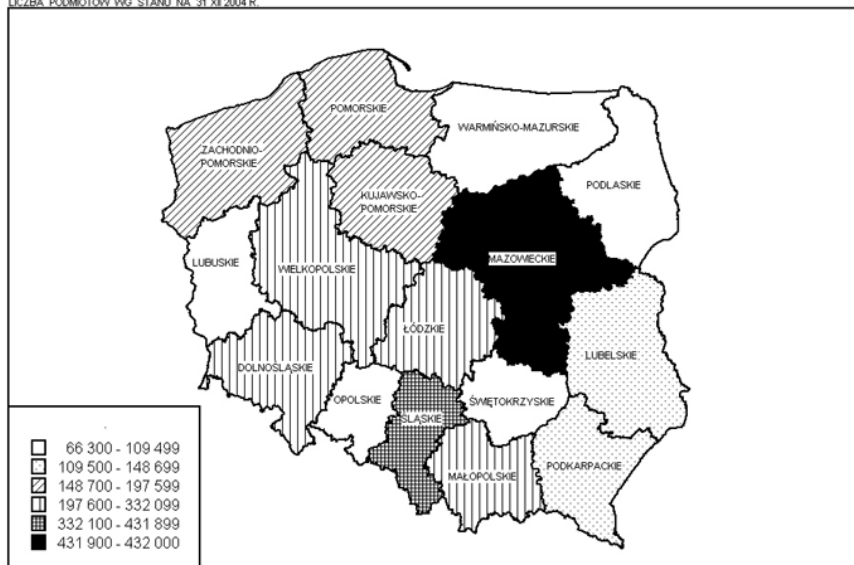
Z punktu widzenia gospodarki województwa istotne znaczenie ma systematyczne zwiększanie się roli małych i średnich przedsiębiorstw, podmiotów osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, bo tam powstaje najczęściej nowych miejsc pracy.

Liczbę osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w poszczególnych województwach przedstawia mapa nr 5 i wykres nr 24.

Udział osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w ogólnej liczbie podmiotów w 2004 r. w kraju wyniósł 77,3 %; najniższy udział był w województwie mazowieckim – 73,8%, najwyższy w podlaskim 82,0%. W województwie warmińsko-mazurskim wskaźnik ten kształtował się na poziomie 75,2% - 13 lokata w kraju.

Mapa nr 5

OSOBY FIZYCZNE PROWADZĄCE DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZĄ
LICZBA PODMIOTÓW WG STANU NA 31 XII 2004 R.

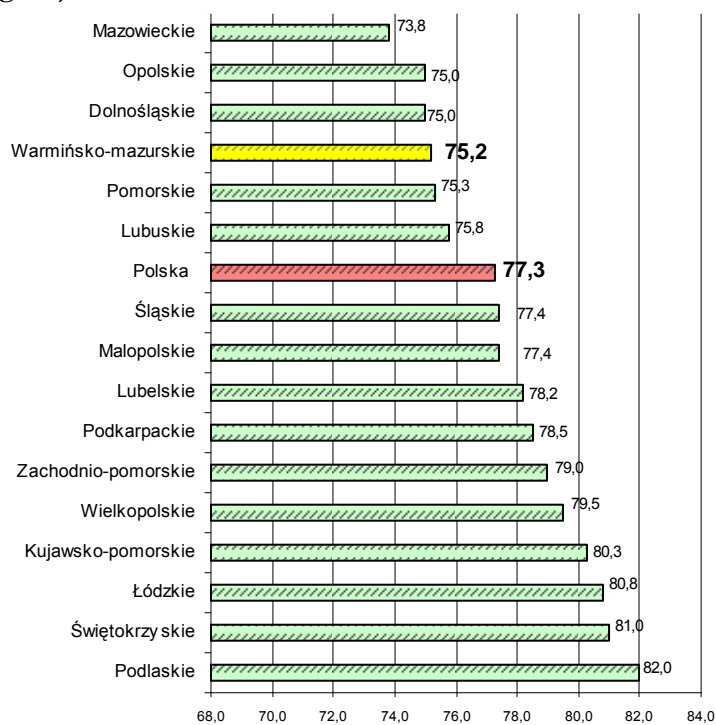

Uwaga: przedziały utworzone przy użyciu metody podziału naturalnego (faktyczna liczba podmiotów danego województwa jak najmniej różni się od średniej przedziału).

Źródło: www.stat.gov.pl/dane_spol_gosp/finanse_pod_gosp/zmiany_struk_gosp_nar/1004/rok_04/Tab3

Wykres nr 24

Udział osób fizycznych, prowadzących działalność gospodarczą w ogólnym podmiotach gospodarczych wg województw w 2004 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2005, s. 653.

W stosunku do 1999 r. wzrost podmiotów gospodarczych w województwie nastąpił w wyniku przyrostu ilości spółek handlowych o 1663 (tj. o 50,8%, kraj 49,9%) i podmiotów osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą o 5.680 (tj. o 7,5%, kraj 14,3%). Natomiast w stosunku do 2003 r. ilość zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w województwie zmniejszyła się o 1.480. Spadek dotyczył wszystkich form prawno-organizacyjnych z wyjątkiem spółek handlowych (wzrost o 162).

Tabela nr 18

Podmioty gospodarki narodowej wg wybranych form prawno - organizacyjnych w latach 1999-2004 (stan na 31. XII)

Wyszczególnienie		Ogółem	w tym					
			Przedsięb. państwowe	Spółdzielnie	Spółki handlowe ogółem		Spółki cywilne	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą
					Spółki handlowe ogółem	w tym z kapitałem zagranicznym		
Polska	1999	3 039 451	2 599	19 328	146 859	40 412	288 956	2 417 737
	2000	3 185 040	2 268	19 011	159 660	43 737	302 717	2 500 852
	2001	3 392 268	2 054	18 812	177 085	45 765	290 890	2 666 855
	2002	3 468 218	1 951	18 682	196 681	47 352	280 547	2 714 118
	2003	3 581 593	1 736	18 548	208 753	48 973	279 208	2 795 860
	2004	3 576 830	1 306	18 435	220 162	51 503	276 897	2 763 380
dynamika	2004/1999	117,7	50,3	95,4	149,9	127,4	95,8	114,3
Województwo	1999	96 649	80	790	3 272	656	7 966	76 174
	2000	102 633	74	788	3 591	733	8 223	80 013
	2001	104 340	67	774	4 027	764	7 567	79 860
	2002	107 891	61	767	4 524	779	7 172	82 293
	2003	110 390	59	761	4 773	801	7 026	83 928
	2004	108 910	56	750	4 935	829	6 890	81 854
dynamika	2004/1999	112,7	70,0	94,9	150,8	126,4	86,5	107,5
udział % w kraju	2004	3,0	4,3	4,1	2,2	1,6	2,5	3,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2000, s. 288; 2002, s. 307; 2003, s. 343; 2004, s. 637; 2005, s. oraz RSW W-M 2003, s. 507.

Tabela nr 19

Struktura podmiotów gospodarczych wg wybranych form prawno – organizacyjnych

wyszczególnienie		Ogółem	w tym					
			Przedsiębiorstwa państwowe	Spółdzielnie	Spółki handlowe ogółem		Spółki cywilne	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą
					Spółki handlowe ogółem	w tym z kapitałem zagranicznym		
Polska	1999	3 039 451	0,09	0,64	4,83	1,33	9,51	79,55
	2000	3 185 040	0,07	0,60	5,01	1,37	9,50	78,52
	2001	3 392 268	0,06	0,55	5,22	1,35	8,58	78,62
	2002	3 468 218	0,06	0,54	5,67	1,37	8,09	78,26
	2003	3 581 593	0,05	0,52	5,83	1,37	7,80	78,06
	2004	3 576 830	0,04	0,52	6,16	1,44	7,74	77,26
województwo	1999	96 649	0,08	0,82	3,39	0,68	8,24	78,82
	2000	102 633	0,07	0,77	3,50	0,71	8,01	77,96
	2001	104 340	0,06	0,74	3,86	0,73	7,25	76,54
	2002	107 891	0,06	0,71	4,19	0,72	6,65	76,27
	2003	110 390	0,04	0,69	4,32	0,73	6,36	76,03
	2004	108 910	0,05	0,69	4,53	0,76	6,33	75,16

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 18.

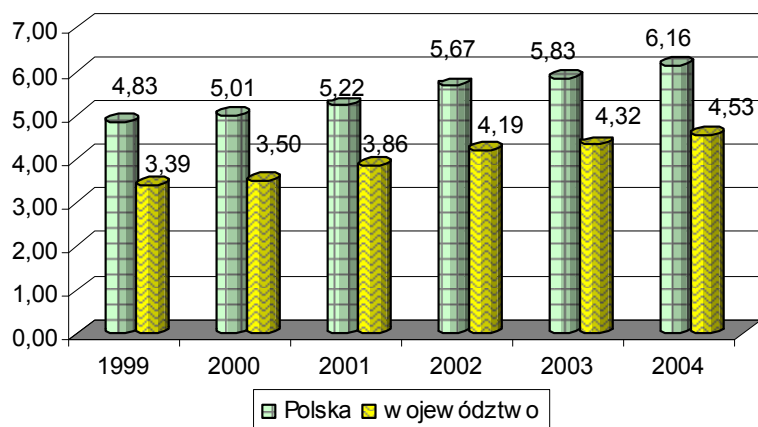
Zmiany struktury własnościowej podmiotów gospodarczych w województwie w latach 1999-2004 były zbieżne z tendencjami w gospodarce krajowej. Zmniejszył się udział przedsiębiorstw państwowych, spółdzielni, spółek cywilnych, osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, natomiast wzrósł udział spółek handlowych.

Udział spółek handlowych w ogółem podmiotów gospodarczych w kraju i województwie ma tendencję rosnącą. W kraju w stosunku do 1999 roku udział spółek handlowych wzrósł z 4,83 % do 6,16 % w 2004 r. tj. o 1,33 pkt, natomiast w województwie zanotowano wzrost od 3,39 % w 1999 r. do 4,53 % w 2004 r. tj. o 1,14 pkt.

Zarejestrowanych w województwie było 4935 spółek handlowych. Wśród spółek handlowych wyróżnić można: 4054 spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, 690 spółki jawne, 157 akcyjne, 18 partnerskie, 15 komandytowe.

Wykres nr 25

Udział spółek handlowych w ogółem podmiotów gospodarczych w latach 1999-2004

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 19.

W układzie podregionów największy udział zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej jest w podregionie olsztyńskim – 46,6 % i nadal wykazuje tendencję rosnącą.

Tabela nr 20

Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w systemie REGON wg podregionów w latach 2001 – 2004

Wyszczególnienie	Ogółem	Udział podregionu w województwie	Osoby prawne i jednostki organizacyjne nie mające osobowości prawnej		Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą		
			ilość	na 10 tys. ludności	ilość	na 10 tys. ludności	
województwo	2001	104 340	x	24 480	167	79 860	543
	2002	107 891	x	25 598	179	82 293	576
	2003	110 390	x	26 462	185	83 928	587
	2004	108 910	x	27 056	189	81 854	573
podregion elbląski	2001	37 045	35,50	8 442	154	28 603	523
	2002	37 710	34,95	8 787	165	28 923	542
	2003	38 255	34,65	9 182	172	29 073	545
	2004	37 086	34,10	9 329	175	27 757	521
podregion olsztyński	2001	47 747	45,76	11 257	187	35 990	572
	2002	49 642	46,01	12 257	201	37 385	612
	2003	51 008	46,21	12 568	205	38 440	629
	2004	50 706	46,60	12 847	210	37 858	619
podregion elcki	2001	19 448	18,64	4 281	146	15 267	520
	2002	20 539	19,04	4 554	160	15 985	563
	2003	21 127	19,14	4 712	166	16 415	578
	2004	21 118	19,40	4 880	172	16 238	571

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: „Zmiany strukturalne podmiotów gospodarczych w gospodarce narodowej w województwie warmińsko -mazurskim w 2002r” oraz RSW 2004, s. 327; 2005, s. 177

W województwie, podobnie jak w kraju, dominują małe i średnie podmioty gospodarcze. W roku 2004 podmioty o liczbie pracujących 0-9 stanowiły 94,4% (kraj 95,1%) ogólnej liczby podmiotów, w przedziale 10-49 pracujących było 4,5% (kraj 4,0%), 50-249 – 0,95% (kraj 0,79%), a podmiotów o liczbie pracujących powyżej 249 było 0,13% (kraj 0,14%). Tak, więc w województwie jest nieco wyższy udział podmiotów małych i średnich, niższy natomiast – mikroprzedsiębiorstw (mikroprzedsiębiorstwa - to przede wszystkim podmioty gospodarcze osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą zatrudniające do 9 osób).

Tabela nr 21

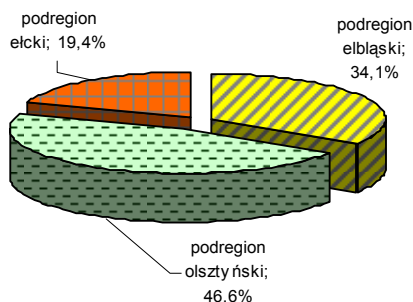
Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w systemie REGON wg podregionów i liczby pracujących w 2004 roku

Wyszczególnienie	Ogółem	0-9	10-49	50-249	pow. 249
województwo	108 910	102 854	4876	1035	145
udział % województwa w kraju	3,0	3,0	3,4	3,7	3,0
elbląski	37 086	34 851	1 793	395	47
olsztyński	50 706	47 983	2 183	464	76
elcki	21 118	20 020	900	176	22
Udział % podregionów w województwie					
Województwo	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
elbląski	34,1	33,9	36,8	38,2	32,4
olsztyński	46,6	46,7	44,8	44,8	52,4
elcki	19,4	19,5	18,5	17,0	15,2
Struktura podmiotów					
Województwo	100,00	94,44	4,48	0,95	0,13
elbląski	100,00	93,97	4,83	1,07	0,13
olsztyński	100,00	94,63	4,31	0,92	0,15
elcki	100,00	94,80	4,26	0,83	0,10

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: www.stat.gov.pl/dane_spol_gosp/finanse_pod_gosp/zmiany_struk_gosp_nar/2004/rok_04/Tab4

Wykres nr 26

Udział podregionów w ogółem podmiotów gospodarczych województwa w 2004r.

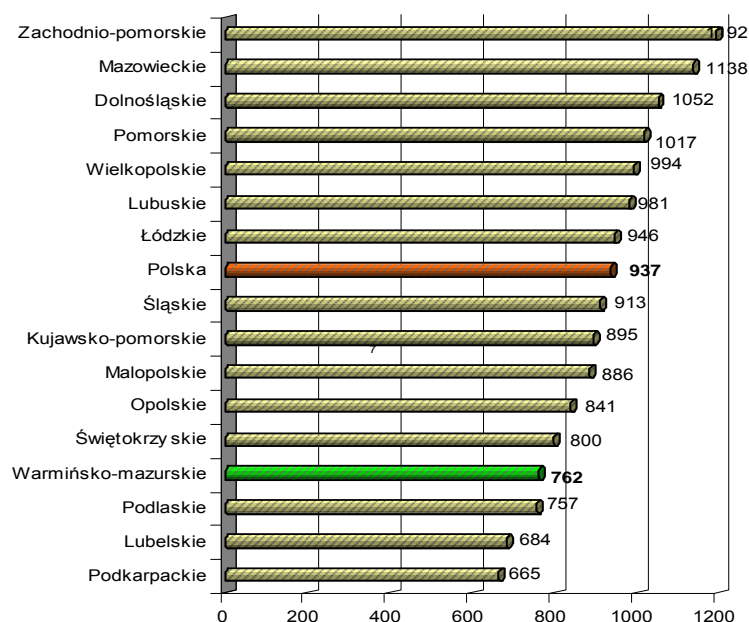

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 21.

Wśród podmiotów gospodarczych dominuje sektor prywatny (93,8%; kraj 96,5%). Najwyższy udział sektora prywatnego odnotowano w powiatach: m. Olsztyn (96,1%), olsztyńskim i oleckim (95,5%), bartoszyckim i iławskim (95,0%). Najniższy udział w powiatach: lidzbarskim i m. Elbląg (90,1%), braniewskim (89,6%).

Wykres nr 27

Wskaźnik przedsiębiorczości (mierzony liczbą przedsiębiorstw na 10.000 mieszkańców) wg województw w 2004 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2005, s. 99

Tabela nr 22

Podmioty gospodarki narodowej w powiatach w latach 1999-2004 i wg sektorów w roku 2004

Wyszczególnienie	1999	2001	2002	2003	2004	z tego			Wskaźnik przedsiębior.
						Osoby prawne i jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej	osoby fizyczne prowadzące działalność gospod.	% udział osób fizycznych	
Polska	3 009 451	3 325 539	3 468 218	3 581 593	3 576 830	1 393 689	2 763 380	77,3	937
Województwo	96 649	104 340	107 891	110 390	108 910	27 056	81 854	75,2	762
Podregiony:									
elbląski	34 227	37 045	37 710	38 255	37 086	9 329	27 757	74,8	696
olsztyński	44 015	47 747	49 642	51 008	50 706	12 847	37 859	74,7	829
elcki	18 407	19 548	20 539	21 127	21 118	4 880	16 238	76,9	743
Powiaty:									
bartoszycki	2 857	3 300	3 409	3 518	3 425	830	2 595	75,8	554
braniewski	2 663	2 869	2 896	3 002	2 905	882	2 023	69,6	658
działdowski	3 439	3 627	3 735	3 701	3 495	725	2 770	79,3	536
elbląski	3 144	3 317	3 429	3 527	3 305	902	2 403	72,7	585
elcki	5 282	5 381	5 658	5 738	5 840	1331	4 509	77,2	691

giżycki	6 169	6 578	5 136	5 249	5 183	1198	3 985	76,9	909
goldapski	x	x	1 900	2 020	2 008	502	1 506	75,0	742
iławski	4 961	5 429	5 627	5 842	5 710	1279	4 431	77,6	635
kętrzyński	3 597	3 880	4 018	4 159	4 144	1038	3 106	75,0	619
lidzbarski	2 353	2 734	2 870	3 044	3 038	875	2 163	71,2	702
mragowski	3 555	4 060	4 278	4 473	4 425	957	3 468	78,4	882
nidzicki	1 873	1 938	2 035	2 065	2 043	518	1 525	74,6	601
nowomiejski	2 130	2 309	2 422	2 505	2 347	457	1 890	80,5	541
olecko-goldapski	3 576	3 942	x	x	x	x	x	x	X
olecki	x	x	2 436	2 538	2 617	522	2 095	80,1	763
olsztyński	6 160	6 898	7 224	7 556	7 672	1756	5 916	77,1	682
ostródzki	6 058	6 944	7 121	7 278	7 230	1903	5 327	73,7	685
piski	3 380	3 647	3 940	4 105	4 041	897	3 144	77,8	701
szczygieński	4 041	4 391	4 632	4 713	4 753	1036	3 717	78,2	685
węgorzewski	x	x	1 469	1 477	1 429	430	999	69,9	600
Miasta na prawach powiatu									
m. Elbląg	11 832	12 550	12 480	12 400	12 094	3 181	8 913	73,7	947
m. Olsztyn	19 579	20 546	21 176	21 480	21 206	5837	15 369	72,5	1220

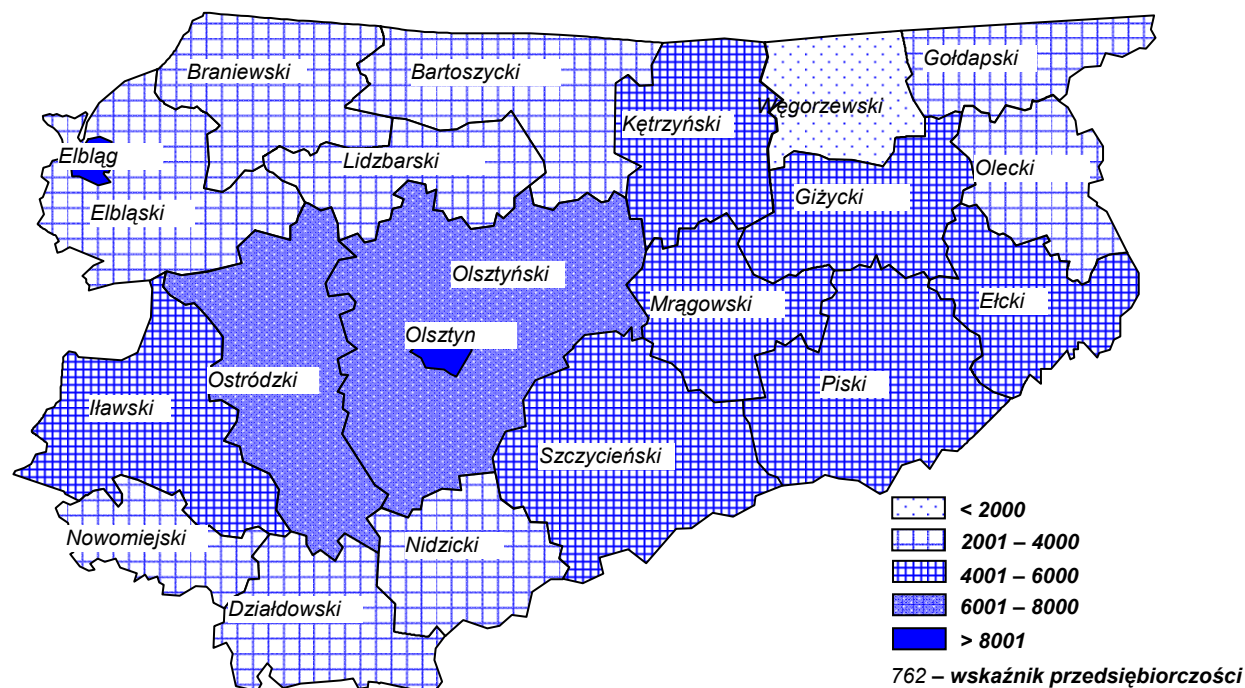
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M 2000, s. 550; dla 2001, Dane do aktualizacji; 2002, s. 236-246. RSW W-M (podregiony, powiaty, gminy) 2004, s. 236-242; 2005, s. 177 i 331

Wskaźnik przedsiębiorczości (mierzony liczbą przedsiębiorstw na 10.000 mieszkańców) w województwie wynosi średnio 762, wobec 937 w kraju. Powyżej średniej wojewódzkiej wskaźnik ten kształtował się w powiatach grodzkich: Olsztyn - 1220, Elbląg - 947 oraz ziemskich: giżyckim - 909 mragowskim - 882. Do powiatów o najniższym wskaźniku należy: działdowski - 536; bartoszycki - 554; nowomiejski - 541; nidzicki - 601; węgorzewski - 600.

Przedsiębiorczość w poszczególnych powiatach i gminach przedstawiają mapy nr 6 i 7

Mapa nr 6

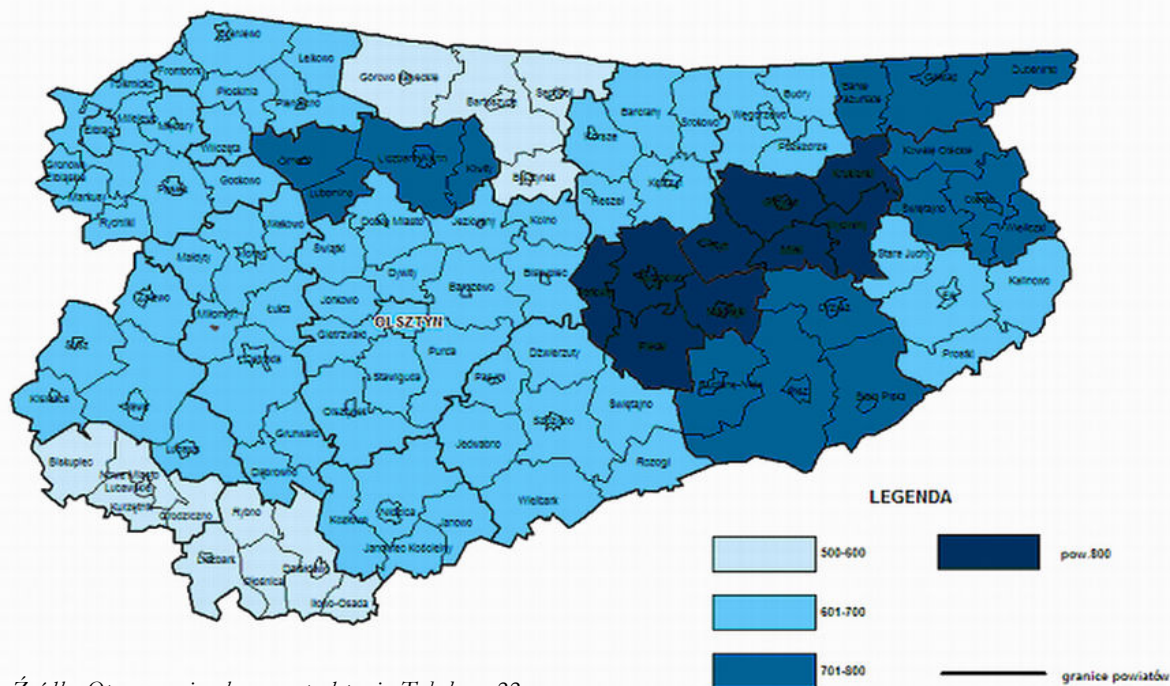
Podmioty gospodarki narodowej, zarejestrowane w rejestrze REGON wg powiatów (stan na 31.12.2004r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Tabela nr 22.

Mapa nr 7

Podmioty gospodarki narodowej, zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców w 2004r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 22.

Tabela nr 23

Podmioty gospodarki narodowej w województwie wg PKD

wyszczególnienie	1990	2000	2001	2002	2003	2004	liczba podmiotów	
							1999=100	2003=100
Ogółem województwo	96 649	102 633	104 340	107 891	110 390	108 910	112,7	98,7
Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	4 469	5 342	4 075	4 604	5 143	4 659	104,3	90,6
Rybołówstwo i rybactwo	99	105	109	116	119	125	126,3	105,0
Przemysł	9 976	10 081	9 940	10 056	10 143	9 873	99,0	97,3
Budownictwo	9 735	10 007	9 685	9 643	9 648	9 617	98,8	99,7
Handel i naprawy	32 872	33 146	32 698	33 383	33 873	32 936	100,2	97,2
Hotele i restauracje	2 917	3 097	3 127	3 243	3 392	3 345	114,7	98,6
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	7 718	8 015	8 027	8 075	7 967	7 529	97,6	94,5
Pośrednictwo finansowe	3 053	3 997	4 562	4 718	4 603	4 404	144,3	95,7

1
6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w województwie warmińsko-mazurskim 2000*, s. 25; 2001, s. 32; 2003, s. 34 oraz *RŚW W-M 2004*, s. 324; 2005, s. 323.

Analizując podmioty gospodarcze wg rodzajów działalności należy stwierdzić, że najwięcej podmiotów zarejestrowanych w 2004r. jest nadal w dziale „handel i naprawy” oraz „obsługa nieruchomości i firm”. W latach 1999-2004 zaszły niewielkie zmiany. Zmniejszeniu uległ udział procentowy w ogółem podmiotów gospodarczych sekcji „handel i naprawy” z 34,0% w 1999r. do 30,2% w 2004r. Natomiast wzrost nastąpił w sekcji „obsługa nieruchomości i firm” z 12,6% w 1999r. do 16,7% w 2004r.

Tabela nr 24

Struktura procentowa podmiotów gospodarki narodowej w województwie wg PKD

Wyszczególnienie	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Województwo	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	4,62	5,20	3,91	4,27	4,66	4,28
Rybolówstwo i rybactwo	0,10	0,10	0,10	0,11	0,11	0,11
Przemysł	10,32	9,82	9,53	9,32	9,19	9,07
Budownictwo	10,07	9,75	9,28	8,94	8,74	8,83
Handel i naprawy	34,01	32,30	31,34	30,94	30,68	30,24
Hotele i restauracje	3,02	3,02	3,00	3,01	3,07	3,07
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	7,99	7,81	7,69	7,48	7,22	6,91
Pośrednictwo finansowe	3,16	3,89	4,37	4,37	4,17	4,04
Obsługa nieruchomości i firm	12,65	14,02	15,58	15,93	16,16	16,67
Administracja publiczna i obrona narodowa	0,59	0,64	1,04	1,03	1,02	1,03
Edukacja	2,16	2,06	2,05	2,43	2,80	2,94
Ochrona zdrowia i opieka społeczna	5,20	5,13	5,43	5,47	5,35	5,71
Pozostała działalność	6,10	6,26	6,68	6,70	6,83	7,09

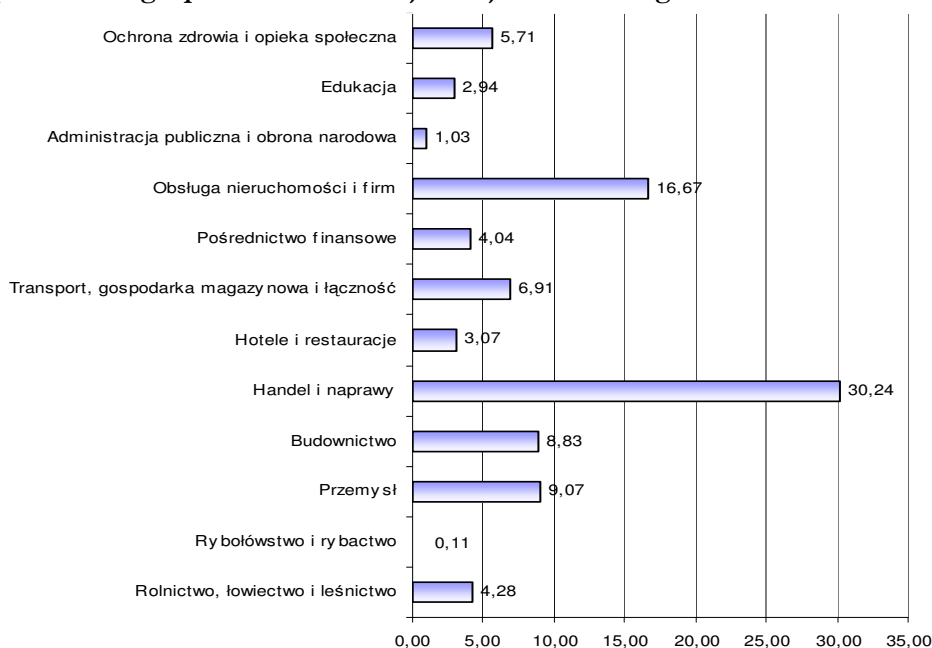
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 23.

Tendencję malejącą obserwuje się w działach „przemysł”, „budownictwo”, „handel i usługi”, „transport, gospodarka magazynowa i łączność”, natomiast wzrost w działach „pośrednictwo finansowe”, „obsługa nieruchomości i firm”, „edukacja”, „ochrona zdrowia i opieka społeczna”.

Szczegółowe zestawienie podmiotów gospodarki narodowej, zarejestrowanych w systemie REGON wg rodzajów działalności (PKD) przedstawiono w tabelach nr 23 i 24

Wykres nr 28

Struktura podmiotów gospodarki narodowej w województwie wg PKD w 2004 r.

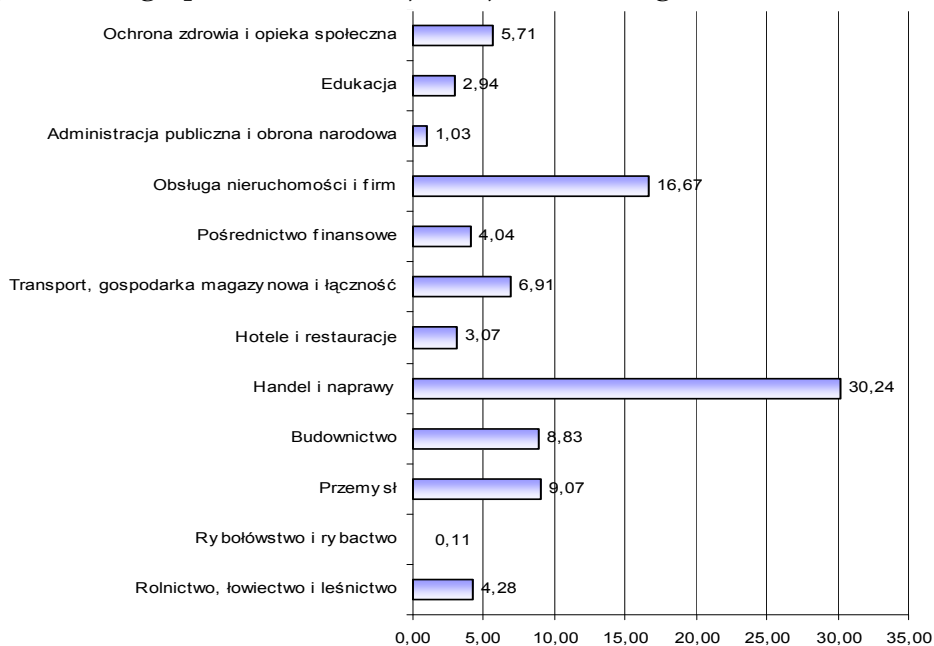
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 24

Na obszarach wiejskich funkcjonowało w 2004 r. 23,5 % ogółu zarejestrowanych w województwie podmiotów gospodarczych; w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców - 450.

Szczegółowe zestawienie podmiotów gospodarki narodowej, zarejestrowanych w systemie REGON wg rodzajów działalności (PKD) przedstawiono w tabelach nr 23 i 24

Wykres nr 28

Struktura podmiotów gospodarki narodowej w województwie wg PKD w 2004 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 24

Na obszarach wiejskich funkcjonowało w 2004 r. 23,5 % ogółu zarejestrowanych w województwie podmiotów gospodarczych; w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców - 450.

3. 3. Rolnictwo i obszary wiejskie

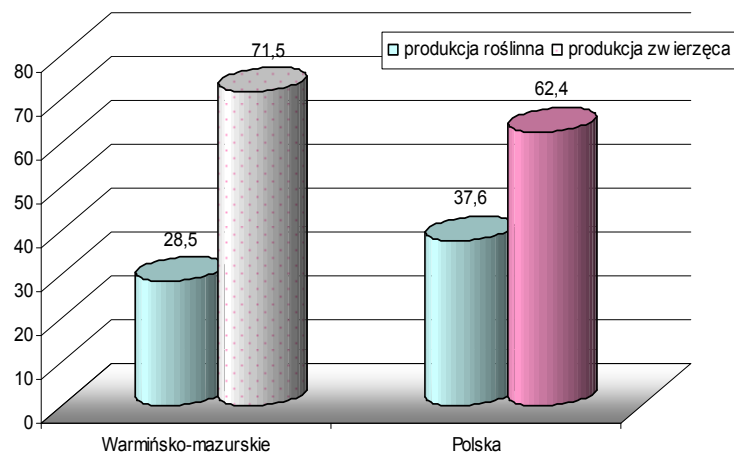
Obszary wiejskie zajmują 2 359,6 tys. ha tj. 97,5 % powierzchni województwa, co oznacza najwyższy udział w kraju, licząc do ogólnej powierzchni województwa. Ludność wiejska liczyła na koniec 2004 r. 569,9 mln osób, tj. ok. 40 % mieszkańców województwa – 9 lokata w kraju. Gęstość zaludnienia miejscowości wiejskich należy do najniższych w kraju – 24 osoby/1 km² (analogiczny wskaźnik występuje jedynie w województwie zachodnio-pomorskim), średni wskaźnik krajowy wynosi 50 osób, najwyższy występuje w województwie małopolskim 121 osób/1 km² i śląskim 117 osób/1 km². Na 1 mieszkańca wsi przypada średnio 4,14 ha terenów wiejskich, co daje najwyższą lokatę w kraju (kraj 1,99 ha) i wpływa na zdecydowanie wyższe niż w innych regionach kraju rozproszenie sieci osadniczej. Przeciętna liczba ludności w jednej miejscowości wiejskiej wynosi 151 osób (kraj – 277 osób). Ludność w wieku produkcyjnym stanowi 61 % ogółu ludności wiejskiej (kraj 60 %)

Bezrobotni na wsi (79,6 tys. osób) stanowią 49 % ogółu bezrobotnych w województwie (w kraju 42 %).

W strukturze produkcji towarowej produkcja roślinna stanowi 28,5 % (kraj 37,6 %); zwierzęca 71,5% (kraj 62,4%). W produkcji roślinnej najwyższy udział mają zboża 18,3 % (kraj 10,4%), natomiast w produkcji zwierzęcej mleko krowie – 27,1 % (kraj 17,9%).

Wykres nr 29

Struktura procentowa towarowej produkcji rolniczej w 2004 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RS Rolnictwa i Obszarów Wiejskich 2005 s. 256

Cechą charakterystyczną podobnie jak w całym pasie województw Polski Północnej jest wysoki udział terenów popegeerowskich, co miało bezpośredni wpływ na problemy gospodarcze i społeczne. Udział państwowych gospodarstw rolnych w latach 90-tych w użytkach rolnych przekraczał 50%. Problematyka ta szerzej została przedstawiona w części Raportu, dotyczącej tych obszarów.

Analiza sytuacji społeczno-ekonomicznej ludności zamieszkałej na obszarach wiejskich wskazuje, że jest gorsza niż w miastach. Stopa bezrobocia jest wyższa, a współczynnik aktywności zawodowej – niższy niż w mieście. Mieszkania są bardziej zagęszczone, trudniejszy jest dostęp do świadczeń zdrowotnych i szkół.

Procentowy udział mieszkań wyposażonych w instalację wodociągową, łazienkę, ustęp jest wyższy niż średnio w kraju, nieco niższy w centralne ogrzewanie. Zdecydowanie mieszkania wiejskie w województwie odstają od średniej krajowej w zakresie wyposażenia w gaz sieciowy. W województwie tylko 2,5 % mieszkań wyposażonych jest w gaz sieciowy, a w kraju 17,5 %.

Wskaźnik telefonii przewodowej na 1000 ludności w województwie wynosi 169 (kraj 184). Liczba ludności przypadających na 1 aptekę wynosi 9 osób; w kraju 5,9. Na terenach wiejskich zarejestrowanych jest 25,6 tys. podmiotów gospodarczych tj. 23,5 % ogółu podmiotów w województwie.

Rolnictwo odgrywa istotną rolę w strukturze gospodarki, wytwarza 8,4 % wartości dodanej brutto (kraj 4,3%). Na koniec 2004 r. w rolnictwie i leśnictwie pracowało 67,3 tys. osób tj. ponad 17 % ogółu pracujących. Liczba pracujących na 100 ha w rolnictwie wynosiła 6,1 osób; w kraju 11 osób.

Zasoby siły pociągowej na 100 ha użytków rolnych w 2004 r. były niemal dwukrotnie niższe niż w kraju (województwo 32,2 jednostek pociagowych; kraj 60,4). Powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 ciągnik jest prawie dwukrotnie wyższa niż w kraju (województwo 22,5; kraj 12).

Na obszarze województwa położone są Żuławy wymagające odrębnego potraktowania w sprawach zagrożenia przeciwpowodziowego, melioracji, wyposażenia w środki trwałe.

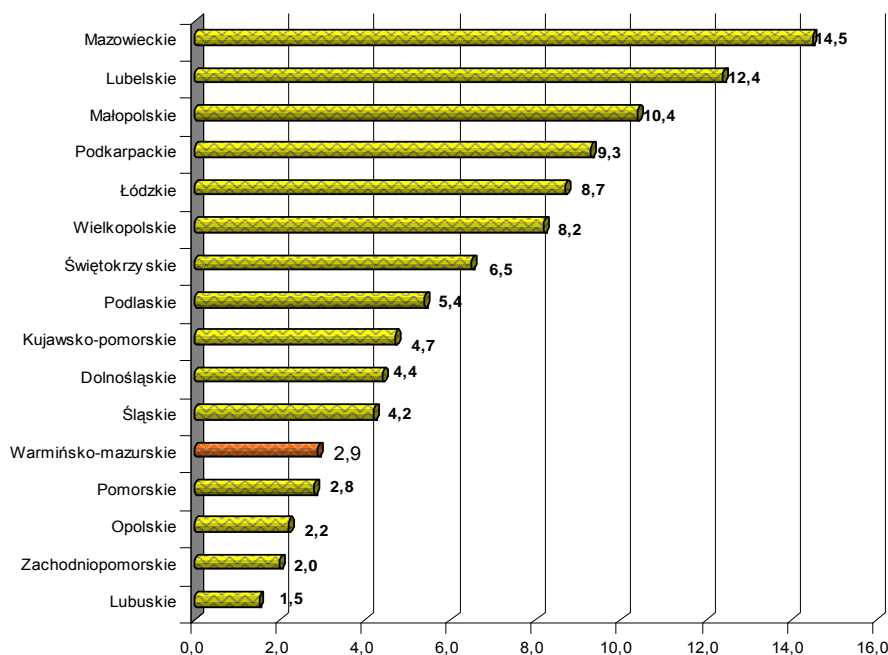
Warunki przyrodnicze takie jak krótki okres wegetacji, ukształtowanie terenu i zróżnicowanie jakościowe gleb stawiają przed rolnictwem województwa wymóg wysokiego poziomu uzbrojenia technicznego; powodują, że jednostkowe koszty produkcji rolniczej są wyższe, dochodowość natomiast mniejsza niż w innych regionach kraju.

Korzystne czynniki to znaczny areal użytków rolnych oraz struktura wielkościowa gospodarstw. Przeciętna powierzchnia gospodarstwa indywidualnego w województwie dwukrotnie wyższa jak w kraju (województwo 18 ha – 1 lokata w kraju; kraj 8,4 ha)

Do ewidencji producentów w województwie wpisanych w 2004 r. było 47 142 producentów rolnych – 2,9 % ogółem w kraju. (12 miejsce w kraju).

Wykres nr 30

Producenci rolni wpisani do ewidencji producentów wg województw w 2004r. – udział procentowy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Rocznik Statystyczny Rolnictwa i Obszarów Wiejskich 2005 s. 222

W województwie uprawiane są przede wszystkim zboża – oscylują w granicach do 60% zasiewów, rośliny przemysłowe (głównie rzepak i rzepik – ok. 8 %) oraz ziemniaki (ponad 3%). W 2004 r. z regionu pochodziło 5,3% krajowych zbiorów zbóż, 7,8% - rzepaku i rzepiku, 2,9 % ziemniaków.

W produkcji zwierzęcej dominujące kierunki produkcji to: hodowla bydła, chów trzody chlewnej oraz drobiarstwo, zwłaszcza produkcja indyków. Obsada bydła na 100 ha w województwie wyniosła 38 sztuk (kraj 32,8), a trzody chlewnej 78,1 sztuk (kraj 104). W zakresie produkcji żywca mięsnego w przeliczeniu na mięso na 1 mieszkańca województwo uplasowało się na 2 miejscu w kraju za

województwem wielkopolskim 163,1 kg (kraj 90,7 kg), a w przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych 225,2 kg – 4 lokata (kraj 212 kg).

W produkcji mleka na 1 ha użytków rolnych województwo zajmuje 4 lokatę w kraju (województwo 825 l., kraj 703 l.).

Rolnictwo regionu jest słabo wyposażone w środki produkcji. Na 100 ha użytków rolnych przypada 4,4 ciągnika, o prawie połowę mniej niż średnio w kraju. Zużycie energii elektrycznej na 1 ha użytków rolnych stanowi tylko 65,1% średniej krajowej (12 miejsce w kraju). Zużycie nawozów mineralnych lub chemicznych na 1 ha stanowi w całym rolnictwie województwa 88,9% średniej krajowej, natomiast zużycie nawozów wapniowych, jest dwukrotnie większe niż w kraju, w gospodarstwach indywidualnych poziom średni w województwie 185 kg (kraj 85,1 kg)

Województwo należy do najzimniejszych regionów Polski z krótkim okresem wegetacji (200-210 dni na zachodzie województwa, 190-200 dni w jego północno - wschodniej części) i stosunkowo dużą sumą opadów rocznych (od 540 mm w rejonie Rynu i Sępola do prawie 700 mm w okolicach Elbląga i Górowa Iławeckiego).

Gleby są mocno zróżnicowane. Od zwięzłych i zlewnych czarnych ziem w rejonie Kętrzyna oraz gleb brunatnych na nizinie Sępopolskiej i mad w okolicach Elbląga do lekkich piaszczystych na południu województwa. Wskaźnik rolniczej przestrzeni produkcyjnej zbliżony jest do przeciętnego w kraju.

Struktura gruntów

Analogicznie, jak w skali kraju w latach 1999-2004 nastąpił spadek powierzchni użytków rolnych w województwie.

Tabela nr 25

Użytkowanie gruntów w Polsce i w województwie w latach 1999 - 2004 (wg granic administracyjnych)

Stan w czerwcu

Lata	Powierzchnia ogólna	Użytki rolne				Grunty leśne	Odłogi i ugory	Pozostałe
		Razem	Grunty orne	Sady	Łąki i pastwiska			
w tys. ha								
POLSKA								
1999	31268,5	18434,7	14134,2	266,5	4034,0	9046,6	1549,1	2238,1
2000	31268,5	18413,2	14062,8	267,5	4082,9	9059,5	1668,2	2127,6
2001	31268,5	18392,4	14045,6	268,7	4078,2	9088,5	1675,6	2112,0
2002	31268,5	16899,3	13066,5	270,9	3561,9	9113,0	2302,1	2954,1
2003	31268,5	16169,4	12650,5	250,4	3268,5	9138,8	1761,7	4198,6
2004	31268,5	16327,4	12684,6	277,6	3365,1	9170,9	1399,2	4371,0
2004/1999	100,0	88,6	89,7	104,2	83,4	101,4	90,3	195,3
2004/2003	100,0	101,0	100,3	110,9	103,0	100,4	79,4	104,1
Województwo								
1999	2420,3	1305,7	910,2	4,1	391,4	730,2	170,8	213,6
2000	2420,3	1305,0	907,0	4,1	393,9	732,7	166,2	216,5
2001	2420,3	1303,7	902,4	4,0	397,3	736,0	165,9	214,7
2002	2420,3	1211,2	843,6	2,9	364,7	738,5	190,7	279,9
2003	2420,3	1176,9	845,0	2,3	329,5	741,1	136,6	365,7
2004	2419,2	1120,6	808,6	3,5	308,4	743,0	100,4	455,2
2004/1999	100,0	85,8	88,8	85,4	78,8	101,8	58,8	213,1
2004/2003	100,0	95,2	95,7	152,2	93,6	100,3	73,5	124,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2000, s. LXXXIX i 216; 2001, s. XCI i 221; 2002, s. XCVIII i 225; 2003, s. CI i 259; 2004, s. 101 i 557, 2005 s. 109 i 571 oraz www.stat.gov.pl.

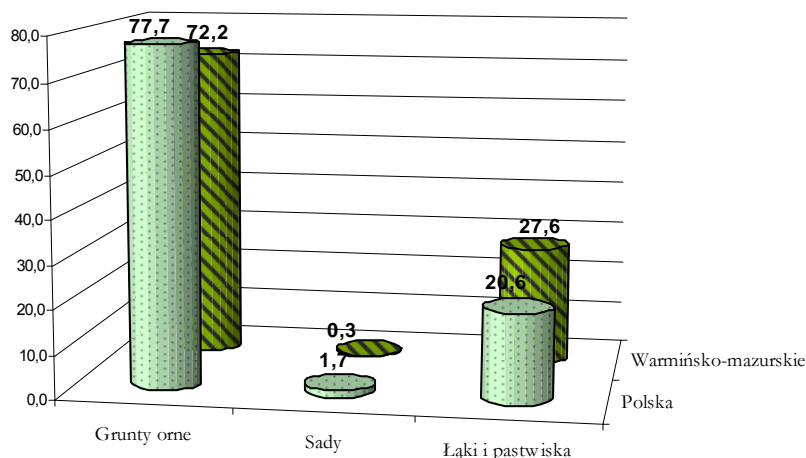
W województwie w 2004r użytkowano rolniczo 1120,6 tys. ha, co stanowiło 46,3.% jego obszaru (kraj 52,2 %). W latach 1999 - 2004 nastąpił spadek powierzchni użytków rolnych w województwie o 14,2 %, podczas gdy w kraju o 11,4%. Zmniejszenie powierzchni użytków rolnych województwa wynikało głównie ze spadku o 11,2 % powierzchni gruntów ornych (kraj 10,3%), łąk i pastwisk o 21,1 % (kraj 16,43%) oraz sadów o 14,6 % (kraj wzrost o 4,2 %). Odnosząc się do 2003 roku powierzchnia gruntów ornych, łąk i pastwisk uległa również zmniejszeniu. Natomiast nastąpił niewielki wzrost gruntów leśnych oraz sadów.

Grunty orne w 2004 r. stanowiły 72,2 % powierzchni użytków rolnych województwa wobec 69,7% w 1999 roku (kraj 1999r. - 76,7% i 2004r. – 77,7 %), sady poziom stabilny 0,3% (kraj 1,4% i 1,7%), a udział łąk i pastwisk obniżył się z 30% do 27,6% (kraj z 21,9% do 20,6%).

Struktura użytków rolnych różni się od średnich krajowych. Rolnicy województwa dysponowali w 2004r. mniejszym udziałem areалу gruntów ornych o 5,5% i sadów o 1,4%, wyższym natomiast udziałem areалу łąk i pastwisk o 7,0%, niż średnio w kraju, co przedstawia wykres nr 31.

Wykres nr 31

Struktura użytków rolnych w Polsce i w województwie w 2004r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 25.

W układzie powiatów najwyższym udziałem użytków rolnych w strukturze powierzchni charakteryzują się powiaty pasa północnego województwa: kętrzyński, bartoszycki, lidzbarski, elbląski, braniewski oraz powiaty południowe: nowomiejski i działdowski.

Grunty leśne obejmują powierzchnię 743,0 tys. ha, ponad 30% powierzchni województwa (kraj ponad 29%). Pod względem powierzchni gruntów leśnych województwo utrzymuje się na 4 miejscu w kraju po zachodniopomorskim, mazowieckim i wielkopolskim.

Przeważają lasy publiczne, które stanowią ponad 95% ogólnej powierzchni lasów.

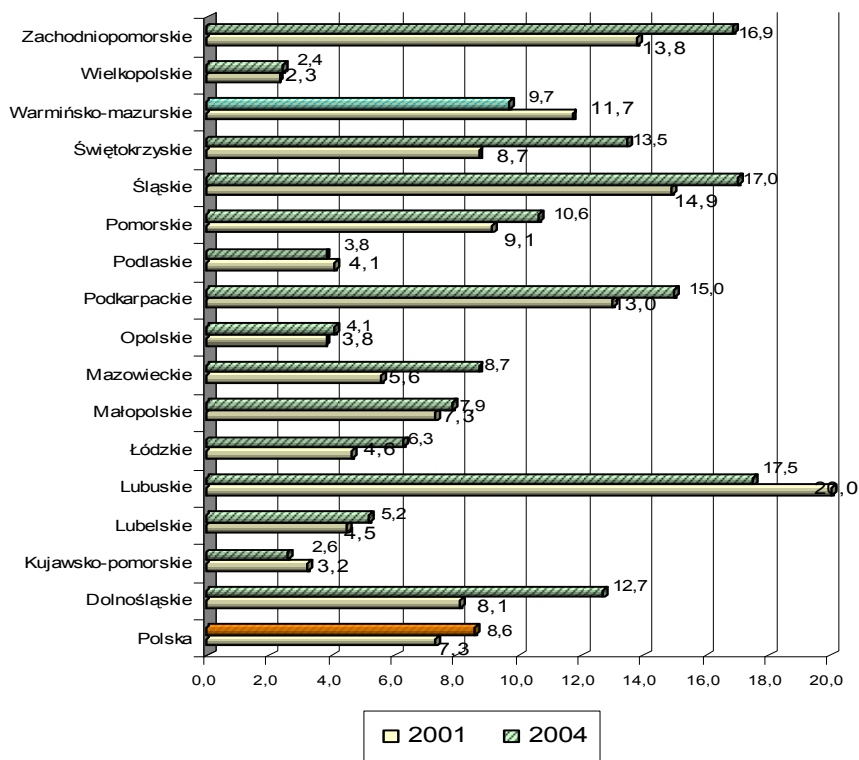
Najbardziej zalesionym podregionem jest olsztyński, gdzie lasy stanowią ponad 33% ogólnej powierzchni podregionu. Wysoki jest również udział w podregionie elckim blisko 31,2%, w regionie elbląskim na niższym poziomie 24,3%.

Spośród powiatów najwyższe wskaźniki dotyczą piskiego i szczycieńskiego – blisko 50%, najniższe - kętrzyńskiego 16,1% i elbląskiego 18,0%.

W strukturze użytkowania gruntów rolnych podobnie, jak w skali kraju jako drugi kolejny rok wystąpiła spadkowa tendencja zmniejszenia się powierzchnia odlogów i ugorów, tj. z 190,7% w 2002 r. do 136,6 tys. ha w 2003 roku i 100,4 tys. ha w 2004 roku.

Wykres nr 32

Powierzchnia odłogów i ugorów - udział % w ogólnej powierzchni użytków rolnych wg województw w latach 2001 i 2004

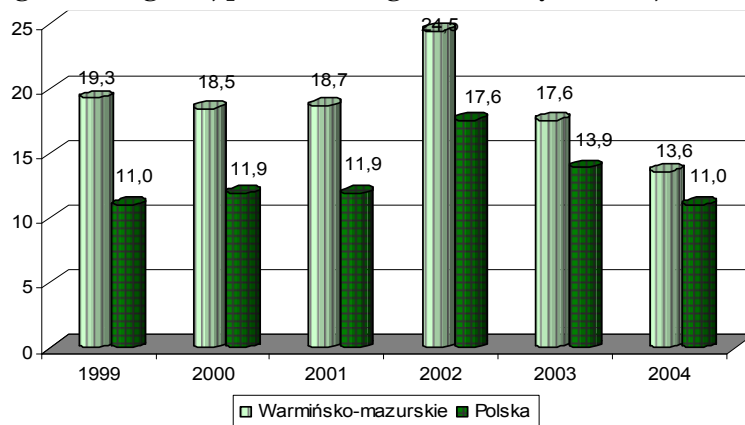

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Rocznik Statystyczny Rolnictwa i Obszarów Wiejskich 2005 s. 195

W latach 1999-2004 zmniejszył się % udziału odłogów i ugorów w powierzchni gruntów ornych w województwie z 19,3% do 13,6% (w kraju natomiast utrzymał się na poziomie 1999 roku - 11% wobec 17,6 % w 2002 roku). Odnosząc się do 2003 roku udział odłogów uległ zmniejszeniu o 4 pkt. (kraj o 2,9 pkt.).

Wykres nr 33

Udział odłogów i ugorów w ogólnej powierzchni gruntów ornych w województwie i kraju

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2000, s. LXXXIX; 2001, s. XCI; 2002, s. XCVII; 2003, s. CI; 2004, s. 101., 2005 s. 109,

Wyniki Spisu Rolnego 2002 wykazały, że największy udział odlogów i ugorów w powierzchni gruntów ogółem zaobserwowano zarówno w gospodarstwach małych do 5 ha użytków rolnych, jak i największych, powyżej 1000 ha.

Wody zajmują powierzchnię 138,3 tys. ha, co stanowi 5,7% powierzchni województwa i 21,7% ogólnej powierzchni wód w kraju. Rybactwo śródlądowe odbywa się w ramach gospodarki jeziorowej, stawowej oraz rzecznej. Rybactwo morskie prowadzone jest na wodach Zalewu Wiślanego.

Struktura zasiewów

Ogólna powierzchnia zasiewów pod zbiory 2004 roku wyniosła 636,4 tys. ha, tj. 5,6% ogółu zasiewów w Polsce, wobec 5,5% w 1999 r. i 5,8 % w 2003 roku.

Zmniejszenie powierzchni zasiewów w latach 1999-2004 analogicznie jak w kraju wyniosło niemal 11 %. Wynikało to ze zmiany siedziby użytkowników gospodarstw rolnych, przeznaczania części gruntów ornych na cele nierolnicze. W 2004 roku w porównaniu do 2003r. nastąpił spadek o 0,3% powierzchni zasiewów (kraj wzrost o 3,6 %).

Analogicznie jak w skali kraju w strukturze zasiewów dominują zboża. W 2004r. zboża podstawowe zajmowały powierzchnię 362,6 tys. ha, co stanowiło 57% ogólnej powierzchni zasiewów w województwie. Udział innych upraw wynosił:

- ziemniaki - 20,8 tys. ha, tj. 3,3 % (w Polsce 6,3 %);
- buraki cukrowe, rośliny przemysłowe - 5,3 tys. ha, tj. 0,8 % (w Polsce 2,6%);
- rzepak i rzepik - 52,7 tys. ha, tj. 8,3% (w Polsce 4,8%).

Wyniki 2004r. w porównaniu do roku 1999 wskazują na tendencje w strukturze zasiewów:

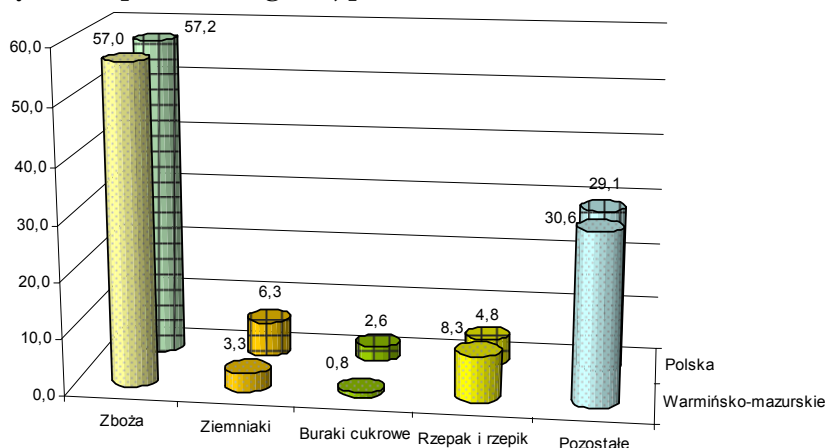
- stabilny udział powierzchni zbóż w ogólnej powierzchni zasiewów średnio 58%,
- zwiększył się udział rzepaku i rzepiku z 7,3% do 8,3 % (kraj z 4,3% do 4,8 %);
- zmniejszył się udział ziemniaków z 5% do 3,3% (kraj spadek z 10,1% do 6,3%) a buraków cukrowych z 1% do 0,8% (kraj z 3% do 2,6%).

Wyniki pełnego spisu rolnego z 2002r. wykazały, że stanowi to skutek przestawiania się gospodarstw rolnych na uprawy mniej pracochłonne (zboża, rzepak) oraz zmniejszania się stada przeżuwaczy, które wykorzystują trwale użytki zielone. Jest to zjawisko pogarszające strukturę płodozmianu, a tym samym powodujące dalszą degradację gleby oraz pogorszenie warunków fitosanitarnych upraw.

Kształtowanie się powierzchni zasiewów oraz ich strukturę, a także procentowy udział podstawowych upraw w województwie na tle kraju w latach 1999-2004 podano w Tabeli nr 26, a w 2004 roku na wykresie nr 34.

Wykres nr 34

Udział procentowy ziemiopłodów w ogólnej powierzchni zasiewów w 2004r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 26

Tabela nr 26

Powierzchnia zasiewów w Polsce i w województwie w latach 1999 – 2004

Wyszczególnienie	Powierzchnia zasiewów	Zboża podstawowe				Ziemniaki	Buraki cukrowe	Rzepak i rzepik
		razem	W tym					
			pszenica	żyto	jęczmień			
WOJEWÓDZTWO	w tys. ha							
1999	713,3	410,1	160,2	93,8	76,1	35,8	6,8	52,2
2000	729,7	420,9	174,5	88,7	71,4	35,5	6,5	49,2
2001	719,4	421,7	178,7	73,7	63,4	33,5	6,1	44,4
2002	586,2	362,8	154,5	54,0	58,0	22,6	5,1	47,4
2003	638,1	375,5	170,8	48,7	48,7	22,9	4,4	47,9
2004	636,4	362,6	158,0	49,0	46,5	20,8	5,3	52,7
2003/1999	89,2	88,4	98,6	52,2	61,1	58,1	77,9	101,0
2003/2002	99,7	96,6	92,5	100,6	95,5	90,8	120,5	110,0
POLSKA	Struktura w %							
1999	100,0	56,9	20,5	17,8	8,8	10,1	3,0	4,3
2000	100,0	57,4	21,2	17,2	8,8	10,1	2,7	3,5
2001	100,0	57,2	21,2	16,2	8,7	9,7	2,6	3,6
2002	100,0	61,1	22,4	14,5	9,8	7,5	2,8	4,1
2003	100,0	58,0	21,2	13,6	9,3	7,0	2,6	3,9
2004	100,0	57,2	20,5	13,7	9,0	6,3	2,6	4,8
WOJEWÓDZTWO	Struktura w %							
1999	100,0	57,5	22,5	13,2	10,7	5,0	1,0	7,3
2000	100,0	57,7	23,9	12,2	9,8	4,9	0,9	6,7
2001	100,0	58,6	24,8	10,2	8,8	4,7	0,9	6,2
2002	100,0	61,9	26,4	9,2	9,9	3,9	0,9	8,1
2003	100,0	58,9	26,8	7,6	7,6	3,6	0,7	7,5
2004	100,0	57,0	24,8	7,7	7,3	3,3	0,8	8,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2000, s. 218; 2001, s. 222; 2002, s. 229; 2003, s. 261; 2004, s. 559-560, 2005 s.574

Plony głównych ziemiopłodów w latach 1999-2004 generalnie wykazują tendencje wzrostowe. W 2003 roku wyższe, niż w skali kraju osiągnięto plony w podstawowych płodach rolnych, a w 2004 roku sytuacja była zróżnicowana.

Tabela nr 27

Plony głównych ziemiopłodów w Polsce i w województwie w latach 1999-2004

Lata	Zboża				Ziemniaki	Buraki cukrowe	Rzepak i rzepik
	razem	W tym					
		pszenica	żyto	Jęczmień			
z 1 ha w dt							
POLSKA							
1999	29,6	35,0	23,1	30,7	157,0	338,0	20,8
2000	25,3	32,3	18,8	25,4	194,0	394,0	21,9
2001	30,6	35,3	24,3	31,1	162,0	358,0	24,0
2002	32,4	38,5	24,6	32,1	193,0	443,0	21,7
2003	28,7	34,0	21,4	27,9	179,0	410,0	18,6
2004	35,4	42,8	27,6	35,2	196	428	30,3
WOJEWÓDZTWO WARMIŃSKO - MAZURSKIE							
1999	28,9	34,3	23,3	27,1	160,0	376,0	15,9
2000	24,9	33,6	18,7	21,1	206,0	337,0	17,2

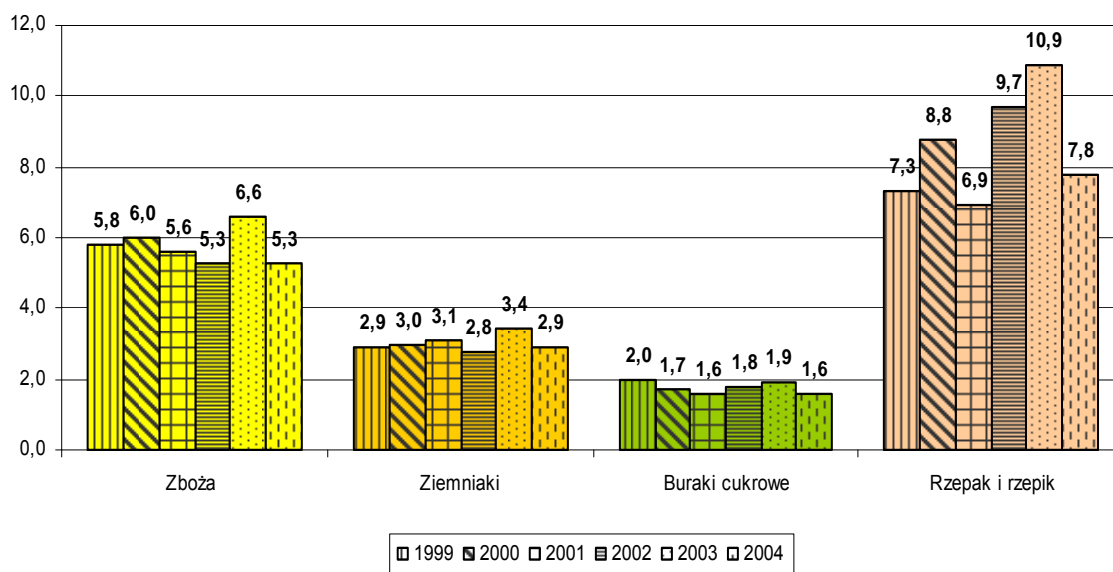
2001	28,4	34,7	22,4	26,4	177,0	305,0	16,6
2002	30,8	38,7	24,0	28,1	193,0	466,0	19,6
2003	32,8	40,9	24,9	28,9	203,0	512,0	18,0
2004	33,6	43,3	24,8	29,5	197	378	24,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2000, s. 221; 2001, s. 225; 2002, s. 232; 2003, s. 264; 2004, s. 562, 2005r s. 576.

Zmiany w strukturze zasiewów oraz plonach podstawowych ziemiopłodów miały wpływ na uzyskiwane zbiory.

Wykres nr 35

Udział procentowy województwa w zbiorach kraju

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2000, s. 220; 2001, s. 225; 2002, s. 231; 2003, s. 263; 2004, s. 561, 2005 s.575

Zwierzęta gospodarskie

Wyniki w zakresie pogłowia zwierząt gospodarskich w latach 1999-2004 wykazały, że rolnicy województwa warmińsko - mazurskiego posiadali w 2004 roku:

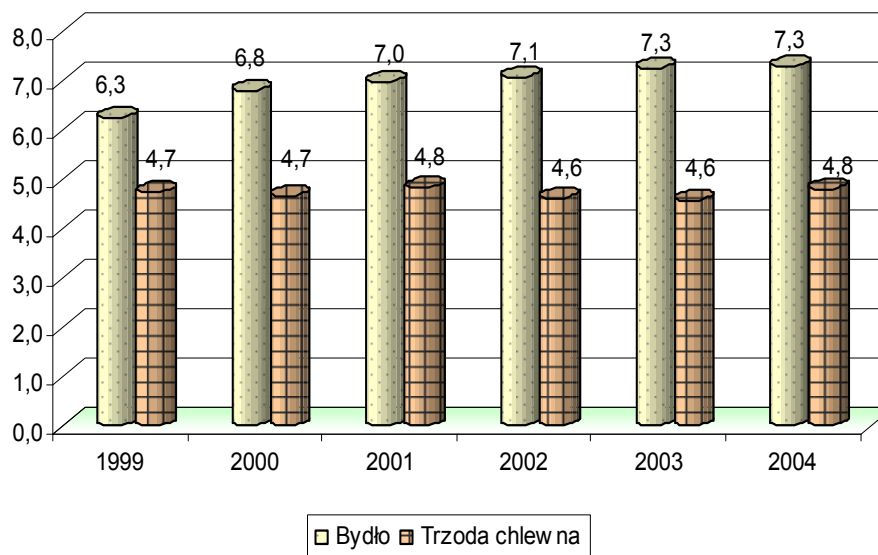
- bydła - 393,4 tys. szt., tj. 7,3% pogłowia krajowego (7,3% 2003r i 6,3% 1999r.)
- Udział krów w pogłowie bydła wyniósł 46,5% (kraj 52,2%) wobec w 2003 r 46,4% (kraj 52,8%) i w 1999r – 56,9% (kraj 52,1%);
- trzody chlewnej – 808,4 tys. szt., tj. 4,8 % pogłowia krajowego (4,7% 1999r.);
- owiec – 7 tys. szt. (9,4 tys. szt. 2003r i 11,7 tys. szt. 1999r.);
- koni – 15,9 tys. szt. (17,4 tys. tys. szt. 2003r. i 26,5 tys. szt. 2000r.)

Tabela nr 28
Pogłowie zwierząt gospodarskich w latach 1999-2004

Wyszczególnienie	Bydło	Trzoda chlewna	Bydło	Trzoda chlewna
	w tys. szt.		Obsada na 100 ha użytków rolnych	
WOJEWÓDZTWO				
1999	410,3	879,6	32,2	69,1
2000	415,0	798,9	32,6	62,8
2001	401,2	828,6	31,9	65,8
2002	391,9	861,0	34,7	76,3
2003	398,8	851,2	36,5	78,0
2004	393,4	808,4	38,0	78,1
2004/1999	95,9	91,9	118,0	113,0
2004/2003	98,6	95,0	104,1	100,1
% struktura				
1999	6,26	4,74	x	x
2000	6,82	4,67	x	x
2001	7,00	4,84	x	x
2002	7,08	4,62	x	x
2003	7,27	4,58	x	x
2004	7,30	4,80	x	x

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RŚW 2000, s. 223-224; 2001, s. 225; 2002, s. 227-228; 2003, s. 266-267; 2004, s. 564-565, 2005 s. 578- 579

Wykres nr 36
Udział procentowy województwa w pogłowie zwierząt kraju

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 28

3. 4. Przemysł

Charakterystyka przemysłu

Województwo warmińsko - mazurskie utrzymuje się w grupie regionów uznawanych za słabo uprzemysłowione. Procentowy udział w krajowej produkcji sprzedanej przemysłu, zmniejszył się z 2,6 % w 2003 r. do 2,3 % w 2004 r.

Tabela nr 29

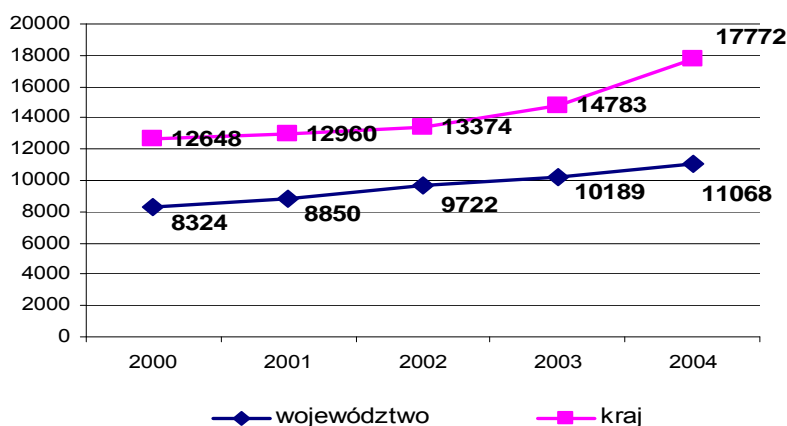
Sprzedż produkcji przemysłowej w latach 1999 – 2004

Lata	Sprzedż produkcji przemysłowej (ceny bieżące)		Dynamika (ceny stałe) rok poprzedni=100		Produkcja na 1 mieszkańca w zł (ceny bieżące)	
	mln zł	% udział województwa w kraju	województwo	kraj	województwo	kraj
1999	10 901,9	2,5	106,9	104,8	7 445	11 170
2000	12 205,0	2,5	113,7	106,7	8 324	12 648
2001	13 000,0	2,6	103,0	100,6	8 850	12 960
2002	13 245,1	2,6	95,4	101,1	9 722	13 374
2003	14 552,9	2,6	106,6	108,3	10 189	14 783
2004	15 808,8	2,3	103,0	112,6	11 068	17 772

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2000, s. LXXXVI i 242; 2001, s. LXXXVIII i 248; 2002, s. XCIII i 258, 2003, s. XCVII; 2004, s. 97 i 588 .2005, s. 105 i 603

Wykres nr 37

Produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca w zł (ceny bieżące)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 29.

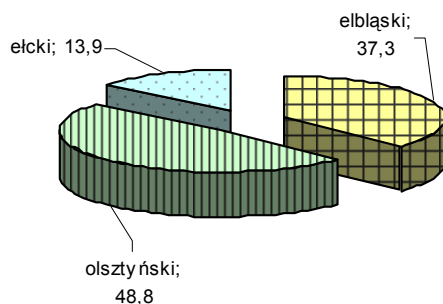
Pod względem wartości produkcji sprzedanej na 1 mieszkańca województwo plasowało się w 2004 r. na 14 miejscu w kraju, podczas gdy w 2003 roku zajmowało 12 lokatę;

Dominujący udział, prawie 93% w produkcji sprzedanej przemysłu województwa miały podmioty gospodarcze o liczbie pracujących powyżej 9 osób, które wytworzyły w 2004 roku produkcję w wysokości 14 610,3 tys. zł.

W układzie podregionów najwyższy udział ma w tym zakresie podregion olsztyński, z którego pochodziło w 2004r. prawie 49% produkcji sprzedanej, z elbląskiego 37,3%, a z elckiego 13,9%.

Wykres nr 38

Udział procentowy podregionów w produkcji sprzedanej ogółem województwa w 2004 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2005 s. 173.

Produkcja sprzedana przemysłu w jednostkach o liczbie pracujących powyżej 9 osób w przeliczeniu na 1 mieszkańca kształtowała się w latach 1999-2004 poniżej średniej krajowej. Dysproporcje w odniesieniu do średniej krajowej uległy zwiększeniu. Produkcja przemysłowa na 1 mieszkańca w województwie w 2004 r. stanowiła ok. 62% średniej krajowej, podczas gdy w 1999 roku 66%, a w 2003r. 70 %.

W 2004r. produkcja sprzedana na 1 mieszkańca wynosiła w województwie 10,2 tys. zł (średnia krajowa to 16,4 tys. zł.); w podregionie elbląskim wynosiła 10,2 tys. zł, olsztyńskim 11,7 tys. zł, natomiast w podregionie elckim wyniosła 7,1 tys. zł.

Wydajność pracy w przemyśle województwa kształtuje się także poniżej średniej krajowej, utrzymując się na poziomie ok. 80% tej średniej.

Nadal notowano duże zróżnicowanie w poziomie produkcji sprzedanej przemysłu w poszczególnych powiatach województwa. 40 % produkcji sprzedanej w 2004 r. skupiona była w Olsztynie i w Elblągu (podczas gdy w 2002r. 48,8% produkcji sprzedanej przemysłu pochodziło z tych dwóch miast, w 2003r. 46,7%). Niepokojące jest wydatne obniżenie produkcji sprzedanej przemysłu w 2004 r. w Elblągu (w porównaniu do 2003 r. spadek o 31,2 % a do 2000 r. o 19,3%).

Wartość produkcji sprzedanej przemysłu w 2004r. w przeliczeniu na jednego mieszkańca województwa była najwyższa w Olsztynie – 24,5 tys. zł, co oznacza wzrost o 10,5% w porównaniu do roku poprzedniego i w Elblągu – 13,4 tys. zł na 1 mieszkańca, przy spadku aż o 31,1 % w porównaniu z rokiem 2003. W powiatach ziemskich województwa wskaźnik ten w 2004r., podobnie jak w latach poprzednich był najwyższy w powiatach: elckim (13,4 tys. zł), iławskim (12,8 tys. zł), ostródzkim (11,9 tys. zł) i olsztyńskim (10,7 tys. zł).

Tabela nr 30

Produkcja sprzedana przemysłu w poszczególnych powiatach województwa w latach 2001 - 2004

Wyszczególnienie	Produkcja sprzedana przemysłu (ceny bieżące) *								
	w mln zł				na 1 mieszkańca w zł				
	2001	2002	2003	2004	2001	2002	2003	2004	2003=100
Polska	456 183,8	461 005,0	516 404,7	625 423,3	11 806	12 058	13 520	16 381	131,4
Województwo	11 623,8	12 089,0	13 556,2	14 610,3	7 913	8 462	9 491	10 229	107,8
Powiaty:									
bartoszycki	135,2	151,4	173,6	175,2	2 095	2 425	2 788	2 824	101,3
braniewski	41,9	52,4	69,7	68,6	912	1 175	1 566	1 548	98,9
działdowski	367,4	376,5	440,5	498,1	5 434	5 732	6 705	7 628	113,8
elbląski	347,4	334,4	403,7	524,2	6 015	5 928	7 139	9 289	130,1
elcki	752,5	730,8	918,5	1 121,4	8 750	8 725	10 940	13 338	121,9
giżycki	292,6	217,5	251,6	296,9	3 299	3 816	4 417	5 216	118,1
goldapski	x	95,5	127,8	162,2	x	3 521	4 705	5 966	126,8
iławski	645,9	712,2	886,7	1 149,1	7 059	7 980	9 893	12 805	129,4
kętrzyński	420,7	467,2	568,5	564,9	5 924	6 888	8 433	8 418	99,8

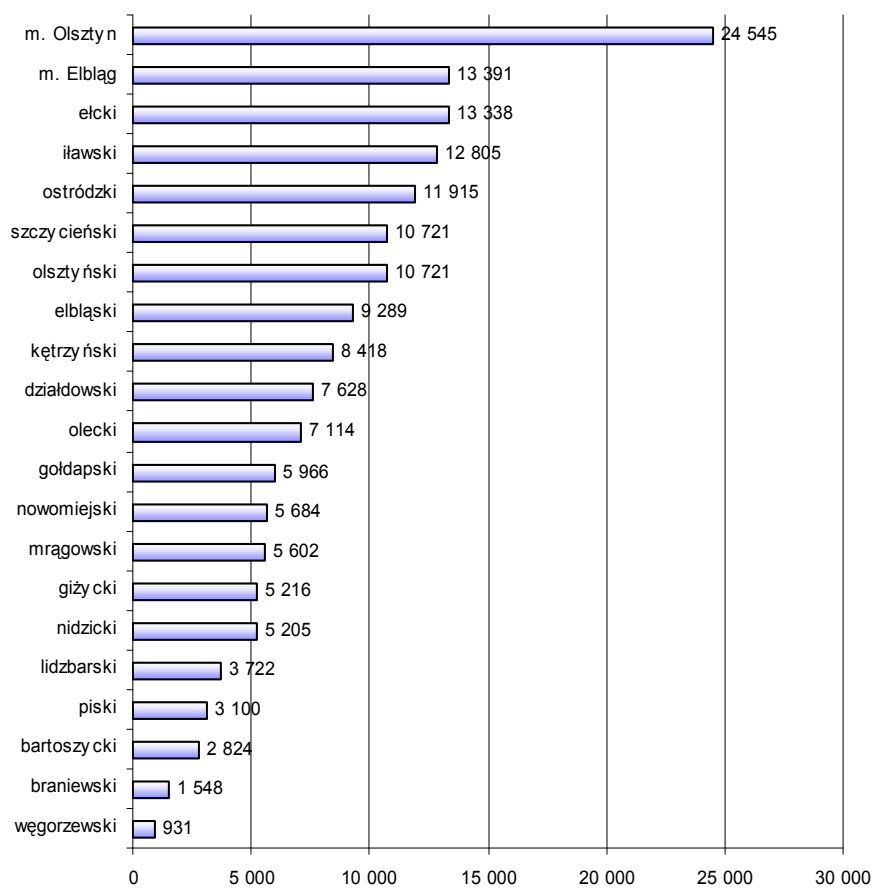
lidzbarski	223,1	192,7	134,6	161,2	4 944	4 426	3 098	3 722	120,1
mrągowski	138,9	146,6	202,6	282,0	2 669	2 910	4 024	5 602	139,2
nidzicki	123,4	113,3	136,2	177,2	3 510	3 327	3 997	5 205	130,2
nowomiejski	152,7	150,5	195,5	246,9	3 456	3 473	4 512	5 684	126,0
olecko-goldapski	207,7	x	x	x	3 527	x	x	x	x
olecki	x	125,8	162,5	243,8	x	3 657	4 734	7 114	150,3
olsztyński	953,1	871,4	1 041,1	1 201,8	8 330	7 881	9 358	10 721	114,6
ostródzki	1 031,7	1 066,6	1 081,9	1 259,2	9 437	10 094	10 238	11 915	116,4
piski	134,1	137,2	160,8	178,6	2 241	2 375	2 787	3 100	111,2
szczycki	307,9	238,7	262,0	311,6	4 284	3 430	3 767	4 480	118,9
węgorzewski	x	14,3	17,2	22,3	x	598	722	931	128,9
m. Elbląg	2 092,4	2 471,4	2 486,8	1 710,4	16 074	19 294	19 443	13 391	68,9
m. Olsztyn	3 255,2	3 422,6	3 834,4	4 254,8	18 617	19 767	22 207	24 545	110,5

*/ Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2002, s. CCCXXVIII; 2003, s. CCCXCII.- CDIX, 2004, s.305; 2005, s. 171; RSW W-M 2005 (podregiony, powiaty, gminy) s. 50

Wykres nr 39

Produkcja sprzedana przemysłu w poszczególnych powiatach województwa na 1 mieszkańca w zł w 2004 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 30.

Tabela nr 31

Produkcja sprzedana przemysłu w mln zł w województwie wg poszczególnych rodzajów działalności (sekcje PKD) w latach 2000 – 2004

Lata	Produkcja sprzedana* w województwie w mln zł				
	Ogółem	Sektor publiczny	Sektor prywatny	Przetwórstwo przemysłowe	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę
2000	10 933,8	1 537,3	9 396,5	10 274,8	585,5
2001	11 623,8	1 549,7	10 074,1	10 862,4	698,3
2002	12 089,0	1 641,5	10 447,4	11 147,8	869,6
2003	13 556,2	1 119,2	12 437,0	12 632,4	x
2004	14 610,3	1 117,8	13 492,4	13 686,4	x

*/ Dane dotyczą podmiotów prowadzących działalność gospodarczą, w których liczba pracujących przekracza 9 osób
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M 2001, s. 430-431; 2002, s. 444-445, 2003, s. 442-443; 2004 s. 257; 2005, s. 256

Udział sektora prywatnego w produkcji sprzedanej wzrósł z 85,9% w 2000r. do 92,2% w 2004 r. Notowano stały wzrost wartości produkcji przemysłowej w przetwórstwie przemysłowym.

W województwie największe znaczenie ma produkcja artykułów żywnościowych i napojów. Jej wartość stanowi ok. 1/3 wartości produkcji sprzedanej. Z publikacji statystycznych dotyczących ważniejszych artykułów żywnościowych wynika, że udział województwa w produkcji krajowej w 2004 r. kształtował się następująco:

- ✓ produkty uboju bydła i cieląt – 9,7%;
- ✓ produkty uboju trzody chlewnej – 8,2%;
- ✓ sery i twarogi – 7,3%,
- ✓ masło – 12,4%;
- ✓ piwo – 7,4%.

W regionie produkowane są także znaczne ilości mięsa drobiowego, w tym indyczego, soki owocowe i warzywne, mrożonki, kasze, mąki, przetwory i galanteria mleczna, miód, ryby (wędzone i konserwy).

Do większych zakładów przetwórstwa przemysłowego w województwie należą:

- zakłady zajmujące się produkcją mięs i wędlin należące do Grupy Animex (Morliny z Ostródy, Zakłady Mięsne „Mazury” S.A.w Elku), Ekodrób w Iławie, Indykpol S.A.w Olsztynie,
- Zakłady w Olsztynku - soki warzywne i owocowe
- Spółdzielnia Mleczarska w Mrągowie, w Giżycku - przetwory z mleka
- Browary Warmińsko-Mazurskie „Jurand Sp. z o.o.” w Olsztynie i „Grupa Żywiec S.A.” Browar w Elblągu.
- Chłodnia Olsztyn (producent m.in. mieszanek warzywnych, zup jarzynowych, warzyw i owoców mrożonych, lodów)

W strukturze ważniejszych wyrobów przemysłowych w 2004 r. wysoki jest udział maszyn do obróbki plastycznej metali, stanowiąc 38,2 % udziału w produkcji krajowej oraz wyrobów z gumy, 23,6% produkcji krajowej, chociaż od 1999 roku wykazuje tendencję spadkową. Dynamicznie rozwija się produkcja okien i drzwi w województwie, stanowiąc 17,1% produkcji krajowej, wobec wskaźnika 3,8% w 2001 roku.

W 2004r. w regionie wyprodukowano 6,3% krajowej produkcji tarcicy iglastej, 11,1% tarcicy liściastej. Ważne znaczenie ma produkcja wyrobów z drewna, a przede wszystkim mebli.

Najwyższy wzrost w 2004 roku w porównaniu do roku poprzedniego odnotowano w mleku, którego produkcja wzrosła o 71,7 %, serów i twarogów o 16,3%, okien 39,1%.

Tabela nr 32

Ważniejsze wyroby województwa warmińsko-mazurskiego w latach 2000-2004

Wyszczególnienie		W liczbach bezwzględnych						Udział w produkcji krajowej w %				
		2000	2001*	2002*	2003*	2004	2003= 100	2000	2001	2002	2003	2004
Produkty uboju wliczone do wydajności poubojowej (w wadze poubojowej ciepłej) w tys. t:	bydła i cieląt	16,7	17,9	17,9	17,2	15,8	91,9	10,8	13,4	13,2	10,0	9,7
	trzody chlewnej	58,2	61,2	82,5	85,7	83,8	97,8	8,3	8,7	9,9	8,3	8,2
Mleko płynne przetworzone w tys. hl		645,4	489,1	451,9	592,2	1 016,8	171,7	3,6	2,7	2,4	3,0	4,9
Masło i inne tłuszcze otrzymane z mleka w tys. t		12,3	11,2	14,2	19,2	21,9	114,3	8,9	7,3	9,0	11,5	12,4
Sery i twarogi w tys. t		29,2	31,0	36,9	36,9	42,9	116,3	6,2	6,1	6,9	6,7	7,3
Piwo otrzymane ze słodu w tys. hl		1 898,6	2 058,4	2 247,1	2 228,7	2 222,5	99,7	7,5	8,2	8,4	7,8	7,4
Blezyry, pulowery, swetry typu cardigan, kamizelki i podobne wyroby dziane i szydelkowe w tys. szt.		1 091,0	700,0	807,0	857,0	555,0	64,8	6,5	4,5	5,6	5,7	3,5
Marynarki i blezyry męskie w tys. szt.		187,0	159,0	114,0	106,0	99,0	93,4	6,0	6,0	7,0	6,4	5,5
Marynarki damskie lub dziewczęce w tys. szt.		688,0	158,0	178,0	253,0	191,0	75,5	10,5	2,4	3,1	4,9	3,2
Sukienki, spódnice i spódnico-spodnie damskie lub dziewczęce w tys. szt.		961,0	580,0	448,0	406,0	359,0	88,4	7,0	5,3	4,1	4,2	3,8
Obuwie z wierzchami wykonanymi z tkanin, inne niż sportowe w tys. par		648,0	bd	567,0	562,0	599,0	106,6	80,0	bd	bd	5,2	5
Tarcica iglasta w dam3		171,8	119,0	169,5	174,9	168,2	96,2	6,1	5,5	7,8	7,5	6,3
Tarcica liściasta w dam3		57,5	59,0	49,2	54,5	56,6	103,9	10,1	13,3	10,5	11,8	11,1
Okna i drzwi, ościeżnice i progi drewniane w tys. szt.		936,8	465,0	683,3	1 575,4	2 191,3	139,1		3,8	3,7	12,9	17,1
Wyroby z gumy w tys. t		109,5	109,0	108,1	116,7	122,7	105,1	30,2	28,4	27,1	25,9	23,6
Maszyny do obróbki plastycznej w t.		821			315	245						38,2
Energia elektryczna w GW.h		299,0	293,3	285,0	269,0	278,0	103,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Ciepło w parze lub gorącej wodzie w PJ		14,4	14,9	14,3	14,3	14,4	100,7	2,6	2,6	2,5	2,5	2,6

*/ Dane dotyczą podmiotów prowadzących dział. gosp., w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M 2001, s. 431-432; 2003, s. 445; 2004, s. 259. 2005, s. 258

Przemysł regionu znajduje się w zainteresowaniu inwestorów zagranicznych. Największe jest zaangażowanie kapitału francuskiego, przede wszystkim koncernu oponiarskiego Michelin. Do kapitału francuskiego należą także fabryki lniarskie, kapitał niemiecki i szwedzki zaangażowany jest w produkcję mebli. Holendrzy inwestują w przemysł paszowy, międzynarodowe koncerny (Philips, Alstom Power) w przemysł elektromaszynowy.

W zakresie eksportu dostępne dane statystyczne dotyczą lat 1999 i 2000. W tym czasie eksport towarów wytwarzanych w województwie stanowił 3% wartości eksportu krajowego. Wielkość eksportu na 1 mieszkańca wynosiła w 1999 roku 2,14 tys. zł (w kraju 2,81 tys. zł; 9 lokata), w 2000r. 2,55 tys. zł (w kraju 3,57 tys. zł, 10 lokata). W eksporcie dominowały wyroby zaliczane do kategorii „różne wyroby przemysłowe” oraz „towary przemysłowe sklasyfikowane wg surowca”.

Zatrudnienie, przeciętna płaca w przemyśle

Liczba pracujących na koniec 2004 roku w przemyśle wyniosła 94,4 tys. Osób. Z ogólnej liczby zatrudnionych w województwie 91,3% to osoby zatrudnione w przetwórstwie przemysłowym.

Przeciętne zatrudnienie wyniosło 75,4 tys. osób w firmach o liczbie pracujących powyżej 9 osób. Na stanowiskach robotniczych w roku 2004 pracowało 81,2 % ogółu zatrudnionych w przemyśle.

Spadek zatrudnienia w przemyśle w województwie w latach 2000-2004 był zbliżony do średniego w kraju.

Tabela nr 33

Przeciętne zatrudnienie w przemyśle w województwie w latach 2000 – 2004

Lata	Przeciętne zatrudnienie* w osobach		
	Ogółem	Sektor publiczny	Sektor prywatny
2000	81 965	16 476	65 489
2002	74 099	12 634	61 465
2003	74 432	9 471	64 961
2004	75 444	9 052	66 392
2004/2003	101,4	95,6	102,2
2004/2000	92,0	54,9	101,4

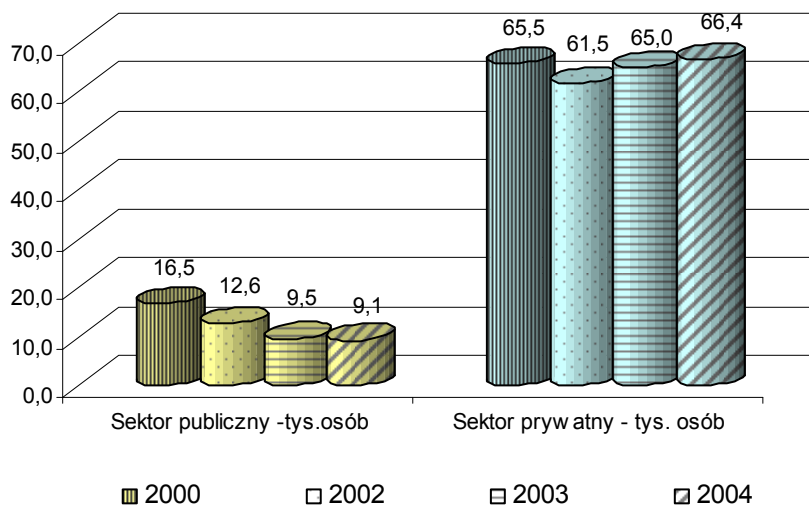
*/ Dane dotyczą podmiotów prowadzących działalność gospodarczą, w których liczba pracujących przekracza 9 osób; bez zatrudnionych za granicą

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M 2004, s. 260. 2005, s. 259

Spadek zatrudnienia dotyczy głównie sektora publicznego, w którym w latach 2000 - 2004 obniżyło się o 45,1%, podczas gdy w sektorze prywatnym wzrosło tylko o 1,4 %.

Wykres nr 40

Przeciętne zatrudnienie w przemyśle wg sektorów

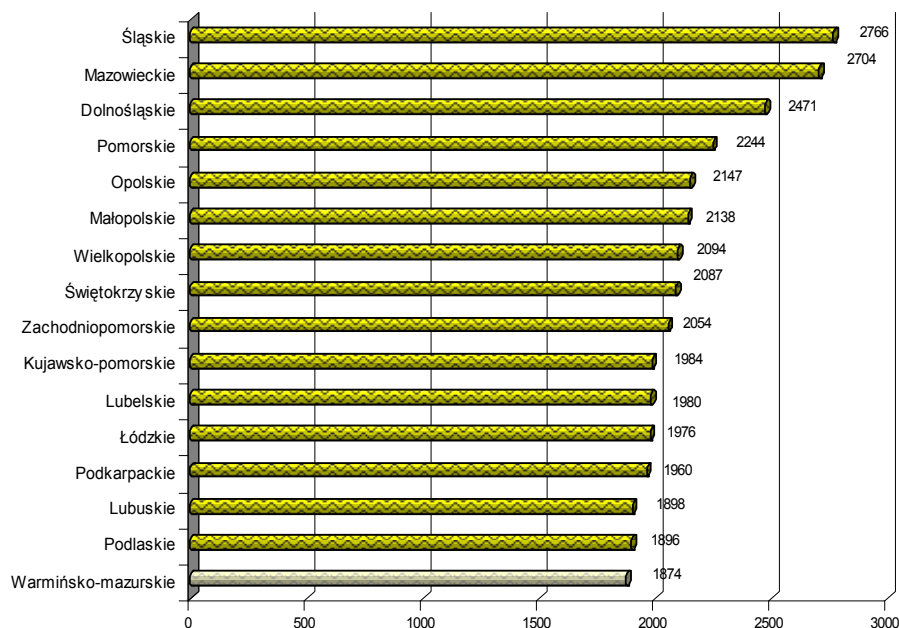

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 33.

Wskaźnik przeciętnego zatrudnienia w przemyśle ogółem na 1000 ludności uległ obniżeniu z 62 w 1999 roku do 57 w 2004 roku (kraj odpowiednio z 81 do 70) - 12 lokata w kraju wyprzedzając województwa: zachodniopomorskie, świętokrzyskie, podlaskie i lubelskie.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie w przemyśle wzrosło z 1.532,3 zł w 1999 roku (kraj 1.772,9 zł) do 1874,2 zł w 2004 roku, stanowiąc 81,7% średniej krajowej (kraj 2.292,75 zł) – 16 lokata w kraju.

Wykres nr 41
Przeciętne wynagrodzenie (w zł) w przemyśle wg województw w 2004 r.

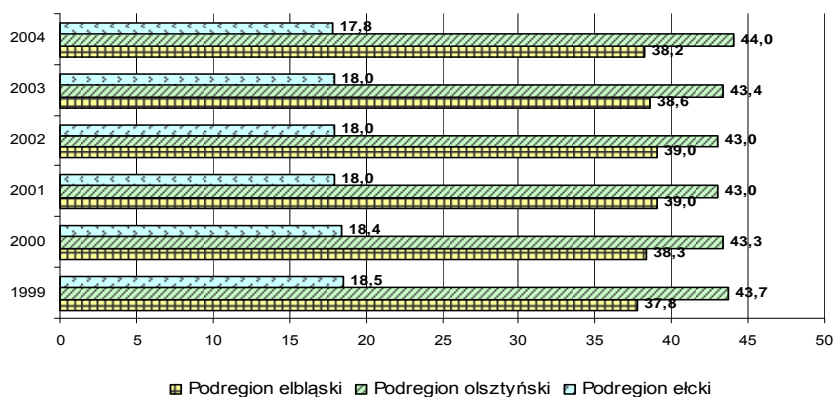
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2005, s. 452.

Podmioty gospodarcze w przemyśle

Liczba podmiotów gospodarczych, zarejestrowanych w rejestrze REGON, zaliczanych do przemysłu oscyluje w województwie w granicach 10 tysięcy. Przy wzrastającej liczbie podmiotów ogółem (z 96.649 do 108.910) oznacza to faktycznie spadek procentowego udziału podmiotów przemysłowych z 10% w roku 1999 do 9% w 2004 roku. Mimo spadku ogółem podmiotów w województwie, zanotowano ich wzrost w podregionie olsztyńskim.

Na ustabilizowanym poziomie utrzymują się proporcje pomiędzy podregionami. Udział poszczególnych podregionów w liczbie podmiotów gospodarczych zaliczanych do przemysłu przedstawia wykres nr 42.

Wykres nr 42
Procentowy udział podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w dziale przemysł wg podregionów w latach 1999-2004

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Dane do aktualizacji diagnozy stanu i procesów zachodzących w województwie w latach 1999-2003 Urząd Statystyczny w Olsztynie; RSW W-M (podregiony, powiaty, gminy) 2005, s. 247

W skali kraju udział podmiotów przemysłowych kształtuje się na zbliżonym poziomie 10,6% ogólnej liczby podmiotów gospodarczych.

Wyniki ekonomiczne przedsiębiorstw

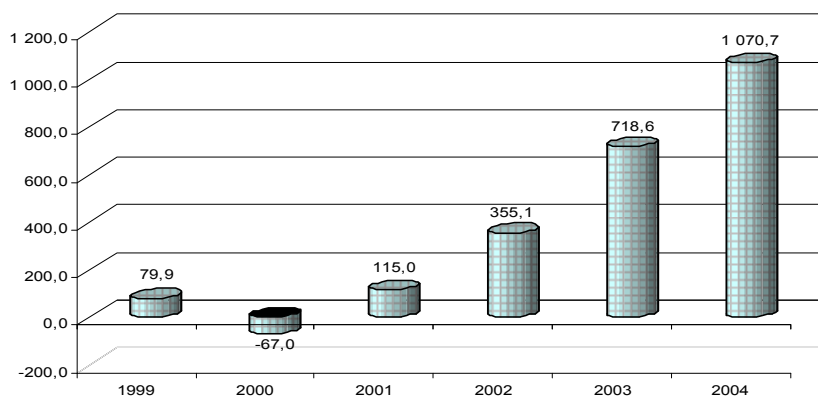
W roku 2004 w województwie warmińsko-mazurskim nastąpił wzrost ogólnych przychodów z całokształtu działalności w stosunku do roku poprzedniego o 10,6 %, w 2003 r. 11,1%. Stały wzrost przychodów w okresie 2000-2004 wystąpił jedynie w przemyśle województwa o 26%. W 2004 roku wzrost odnotowano w stosunku do roku poprzedniego także w innych działach, tylko w budownictwie nastąpił spadek o 13 %.

Jednocześnie koszty z całokształtu działalności w województwie warmińsko – mazurskim w roku 2004 wzrosły o 9,8 % w stosunku do roku poprzedniego.

Wynik finansowy netto wykazuje tendencje korzystne z minus 67 mln zł w 2000r. do plus 719 mln zł w 2003 roku i 1071 mln zł w 2004 r.

Wykres nr 43

Wynik finansowy netto przedsiębiorstw w województwie w latach 1999-2004

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M 2001, s. 455-456; 2002, s. 470-471; 2003, s. 470; 2004, s. 286; 2005, s. 285

Tabela nr 34

Przychody, koszty i wynik finansowy przedsiębiorstw wg sekcji w województwie w latach 1999-2004

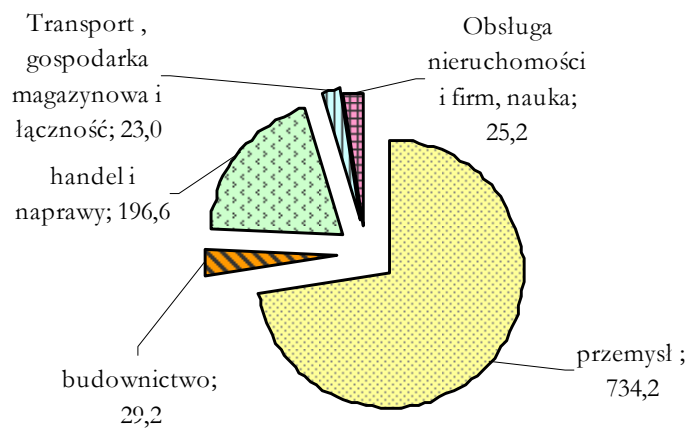
Wyszczególnienie	Lata	Przychody z całokształtu działalności	w tym:			
			Koszty uzyskania przychodów z całokształtu działalności	Wynik finansowy brutto	Obowiązkowe obciążenia wyniku finansowego brutto	Wynik finansowy netto
mln zł						
Ogółem	1999	18 431,8	18 173,7	258,2	178,4	79,9
	2000	22 528,5	22 419,6	105,2	172,6	-67
	2001	22 980,0	22 705,0	292,0	177,0	115,0
	2002	22 478,0	22 012,2	575,3	220,1	355,1
	2003	24 975,8	23 993,5	1 001,6	283,0	718,6
	2004	27 613,4	26 344,8	1 276,2	205,5	1 070,7
Przemysł	2000	12 007,0	12 042,0	-37,0	111,0	-148,0
	2001	12 685,0	12 591,0	98,0	105,0	-7
	2002	12 887,0	12 522,0	474,0	bd	301,0
	2003	14 377,0	13 574,0	820,0	210,0	610,0

	2004	15 137,1	14 269,6	872,8	138,6	734,2
Budownictwo	2000	1 484,0	1 457,0	27,0	15,0	12,0
	2001	1 385,0	1 368,0	16,0	12,0	4,0
	2002	1 145,0	1 135,0	10,0	bd	1,0
	2003	1 072,0	1 060,0	13,0	6,0	6,0
	2004	1 291,6	1 254,1	37,7	8,4	29,2
Handel i naprawy	2000	6 745,0	6 681,0	65,0	25,0	40,0
	2001	6 467,0	6 343,0	138,0	31,0	107,0
	2002	6 028,0	5 985,0	42,0	bd	24,0
	2003	7 036,0	6 909,0	132,0	38,0	94,0
	2004	8 466,2	8 238,6	228,5	31,9	196,6
Transport , gospodarka magazynowa i łączność	2000	610,0	600,0	10,0	8,0	2,0
	2001	637,0	623,0	15,0	17,0	-1,0
	2002	676,0	668,0	9,0	bd	3,0
	2003	626,0	604,0	21,0	11,0	11,0
	2004	705,7	666,5	39,7	16,7	23,0
Obsługa nieruchomości i firm, nauka	2000	721,0	693,0	28,0	7,0	21,0
	2001	731,0	700,0	31,0	7,0	24,0
	2002	689,0	644,0	44,0	bd	33,0
	2003	685,0	659,0	27,0	7,0	20,0
	2004	735,2	710,4	25,2	4,6	20,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M 2001, s. 455-456; 2002, s. 470-471; 2003, s. 470; 2004, s. 286. 2005, s. 285

Wykres nr 44

Wynik finansowy netto przedsiębiorstw wg sekcji w województwie w 2004 r. w mln zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M 2005, s. 285

3. 5. Budownictwo

Struktura i produkcja przedsiębiorstw budowlano - montażowych

W budownictwie podobnie jak w całym kraju sytuacja w ostatnich latach była złożona, widoczne są jednak oznaki poprawy.

W 2004r. sprzedaż produkcji budowlano – montażowej (obejmująca roboty o charakterze inwestycyjnym i remontowym) w województwie stanowiła 2,7% produkcji krajowej, podczas gdy w latach 1999-2003 wahała się w granicach 2,0-2,6%. Podmioty budowlane w 2004r. sprzedały 1.932,7 mln zł. produkcji budowlano – montażowej, co dało woj. warmińsko-mazurskiemu wyższą niż w ubiegłych latach lokatę w kraju - 11 miejsce w kraju (w latach 1999-2003 - 14 miejsce w kraju). Przedsiębiorstwa zatrudniające powyżej 9 osób zrealizowały produkcję budowlano-montażową na wartość 1078,7 mln zł., co stanowiło 55,8 % produkcji ogółem w województwie. Uzyskana dynamika sprzedaży za okres 1999-2004 była znacznie wyższa niż średnia w kraju tj. o 19,2 pkt-a.

Tabela nr 35

Produkcja budowlano-montażowa w latach 1999 - 2004 wg miejsca wykonywania robót w mln zł

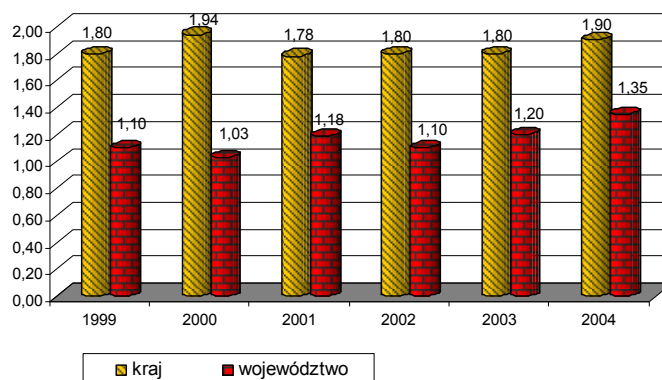
Wyszczególnienie	Polska		Województwo		na 1 mieszkańca		
	mln zł		udział w kraju (%)	w tys. zł		udział w kraju (%)	lokata w kraju
1999	68 427,6	1 541,5	2,3	1,80	1,10	59,5	13
2000	74 945,3	1 516,3	2,0	1,94	1,03	53,2	15
2001	68 819,0	1 691,4	2,5	1,78	1,18	66,5	9
2002	66 898,0	1 612,9	2,4	1,80	1,10	61,1	11
2003	67 542,6	1 775,4	2,6	1,80	1,20	66,7	10
2004	72 687,9	1 932,7	2,7	1,90	1,35	71,0	10
2004/1999	106,2	125,4	118,0	105,8	122,9	x	x
2004/2003	107,6	108,9	101,2	105,8	112,7	x	x

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2000, s. LXXXVI; 2001, s. LXXXIX; 2002, s. CIV; 2003, s. XCVII; 2004., 97; 2005, s. 105.

Produkcja budowlano-montażowa na 1 mieszkańca w województwie była nadal niższa od średniej krajowej i wynosiła 1.353 zł (kraj 1.904 zł) co daje 10 miejsce w kraju (najwyższa: województwo mazowieckie – 3673 zł, najniższa: podkarpackie 1090 zł). Jednak dysproporcja między średnią krajową a uzyskaną w województwie uległa poprawie z 59,5 % w 1999 r. do 71 % w 2004 r.

Wykres nr 45

Produkcja budowlano – montażowa na 1 mieszkańca w tys. zł

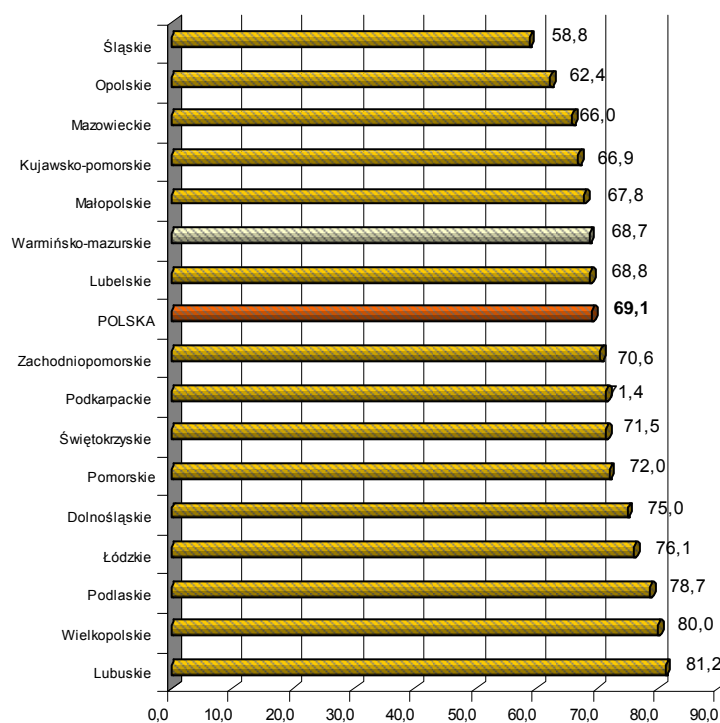

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 35.

Roboty o charakterze inwestycyjnym zrealizowane na terenie kraju przez przedsiębiorstwa budowlane z terenu województwa warmińsko-mazurskiego wyniosły 741 mln zł i stanowiły 68,7 % produkcji budowlano-montażowej ogółem (kraj 69,1%) - 11 lokata w kraju.

Wykres nr 46

Roboty o charakterze inwestycyjnym w ogółem produkcji budowlano-montażowej w 2004 r. (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: www.stat.gov.pl „Budownictwo - wyniki działalności w 2004 r.”

Przeciętne zatrudnienie w budownictwie od 1999r., podobnie jak w kraju, ma tendencję malejącą. W 2004r. w budownictwie pracowało w województwie 12,8 tys. osób (4,9% ogółu zatrudnionych w województwie, kraj 5,2%) tj. o 1,1 tys. mniej niż rok wcześniej i 7,5 tys. osób mniej niż w 1999r. Oznacza to, że w latach 1999-2004 nastąpił spadek zatrudnienia w tym sektorze o 36,7 %.

Tabela nr 36

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie oraz przeciętne zatrudnienie w budownictwie w Polsce i w województwie w latach 1999 – 2004

Wyszczególnienie	Przeciętne zatrudnienie w tys. osób	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w zł (bez zatrudnionych za granicą)	Sprzedaż produkcji budowlano-montażowej w mln zł (ceny bieżące)
POLSKA			
1999	710,4	1 558,25	68 427,60
2000	661,9	1 705,82	74 945,30
2001	627,8	1 745,39	68 819,00
2002	545,5	1 760,48	66 898,00
2003	496,4	1 810,14	67 542,60
2004	453,1	1 844,57	72 687,9

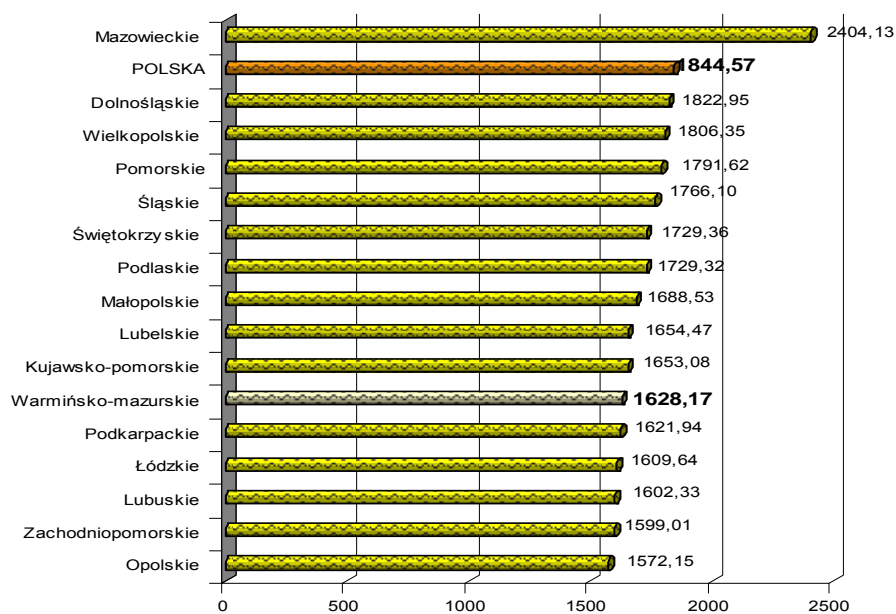
WOJEWÓDZTWO			
1999	20,3	1 305,01	1 541,50
2000	18,8	1 486,12	1 516,30
2001	18,3	1 523,85	1 691,40
2002	14,9	1 533,07	1 612,90
2003	13,9	1 603,11	1 775,40
2004	12,8	1 628,17	1 932,70
Dynamika			
2004/1999	63,3	124,8	125,4
2004/2003	92,4	101,6	108,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2000, s. LXXXVII i 114; 2001, s. LXXXIX i 112; 2002, s. LXXXVI; 2003, s. XCVII i 134, 2004, s. 90 i 448; 2005, s. 103, 434, 452.

Sektor prywatny realizuje 98,9% produkcji budowlano-montażowej w województwie. Przeciętna płaca w województwie w sektorze budownictwa, podobnie jak w przemyśle nadal jest znacznie niższa niż średnia krajowa. W 2004 roku wyniosła 88,3 % średniej krajowej (1.628,17 zł), a w 2003 r. 88,6%, co wobec 83,7 % w 1999 r. jest oznaką poprawy relacji.

Wykres nr 47

Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w dziale „Budownictwo” w 2004 r. wg województw

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2005, s. 452.

Budownictwo mieszkaniowe omówione zostanie w części szczegółowej, w obszarze rozwoju *Atrakcyjność zamieszkania*.

3. 6. Handel i gastronomia

Liczba jednostek handlowych w 2004 była niższa o 2,8 % w porównaniu z 2003 rokiem (kształtowała się na poziomie zbliżonym do 1999 roku). Spadek ogólnej liczby podmiotów handlowych może być wynikiem słabej aktywności głównie osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, a także szybkiego rozwoju dużej sieci marketów.

W znaczący sposób, w stosunku do roku 2000r., wzrosła liczba podmiotów działających w oparciu o kodeks spółek handlowych (o 1344 jednostek). W ogólnej liczbie podmiotów gospodarki narodowej prowadzących działalność handlową, osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą stanowiły w 2004r. 85,4% (kraj 82,5%) i było to o 0,4 pkt. procentowego więcej niż w roku 1999.

Przemiany własnościowe, jakie zachodziły w ostatnich latach doprowadziły prawie do pełnej prywatyzacji przedsiębiorstw handlowych.

Tabela nr 37

Liczba firm i pracujących w województwie w handlu i gastronomii* w latach 1999 – 2004

Wyszczególnienie	Liczba firm ogółem	z tego:				Liczba pracujących ogółem	z tego:			
		handel i naprawy (sekcja "G")	Udział %	hotele i restauracje	Udział %		handel i naprawy (sekcja "G")	Udział %	hotele i restauracje	Udział %
1999	96 649	32 872	34,01	2 917	3,02	495 165	69 948	14,1	7 396	1,5
2000	102 633	33146	32,30	2 917	2,84	453 976	60 518	13,3	7 400	1,6
2001	104 340	32 698	31,34	3 127	3,00	439 704	56 931	12,9	7 222	1,6
2002	107891	33 383	30,94	3 243	3,01	435 380	57 300	13,2	6 853	1,6
2003	110390	33 873	30,68	3 392	3,07	434 594 /383 617	58 270 /15,2	13,4	6 766 /1,8	1,6
2004	108910	32 936	30,24	3345	3,07	386 626	58 165	15,0	6 745	1,7
Dynamika 2004/1999	112,7	100,2	x	114,7	x	78,1	83,2	x	91,2	x
2004/2003	98,7	97,2	x	98,6	x	100,8	99,8	x	99,7	x

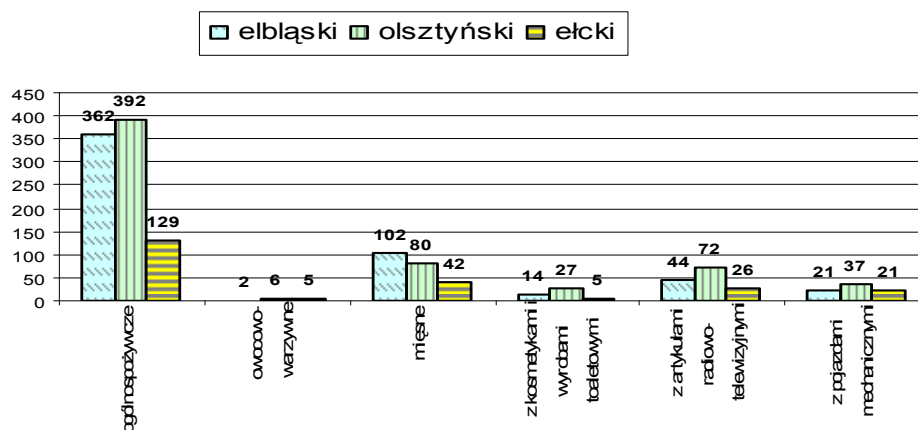
*/ obejmuje dział 55 Hotele i restauracje (sekcja "H")

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M 2000, s. 144 i 257; 2002, s. 310 i 508; 2003, s. 305 i 508; 2005, s. 117 i 323

Liczba pracujących w 2004r. w sekcji „Handel i naprawy” w porównaniu do 2003r. zmniejszyła się o 105 osób (tj. 0,2%), natomiast w porównaniu z rokiem bazowym 1999 spadła o 11.783 osoby (tj. o 16,8 %). W sekcji „Hotele i restauracje” liczba pracujących ma tendencję malejącą i w 2004 r. osiągnęła poziom 6745 osób tj. mniej niż w 1999r. o 8,8 %.

Wykres nr 48

Liczba sklepów, w których liczba pracujących przekracza 9 osób w podregionach województwa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M (podregiony, powiaty, gminy) 2005, s. 198

Na koniec 2004r. funkcjonowało na terenie województwa ogółem 13024 sklepów tj. o 24 % mniej niż w 2000r. i 10,1 % mniej niż w 2003r. W okresie 2000-2004 powstały 34 supermarkety i 8 hipermarketów. Notuje się spadkową tendencję sklepów małych. W analizowanym okresie zmniejszeniu uległa ich liczba (inne sklepy) o 4539 (tj. o 29,3 %). Stałą tendencję wzrostową notuje się w powstawaniu sklepów wyspecjalizowanych. Ilość ich w okresie 2000-2004 wzrosła prawie dwukrotnie (wzrost o 342 sklepy). Na terenie województwa jest 370 stacji paliw.

Tabela nr 38

Sklepy i stacje paliw według form organizacyjnych (stan na 31.XII)

Wyszczególnienie	2000	2003	2004	2004	
	w liczbach			2000=100	2003=100
Ogółem ^{a)}	17128	14499	13024	76,0	89,8
domy towarowe	5	2	2	40,0	100,0
domy handlowe	25	23	23	92,0	100,0
Supermarkety	67	94	101	150,7	107,4
hipermarkety	2	9	10	500,0	111,1
sklepy powszechne	281	301	318	113,2	105,6
sklepy wyspecjalizowane	383	640	726	189,6	113,4
Inne sklepy	16 013	13 064	11 474	71,7	87,8
stacje paliw	352	366	370	105,1	101,1

a) Ujęto sklepy podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób

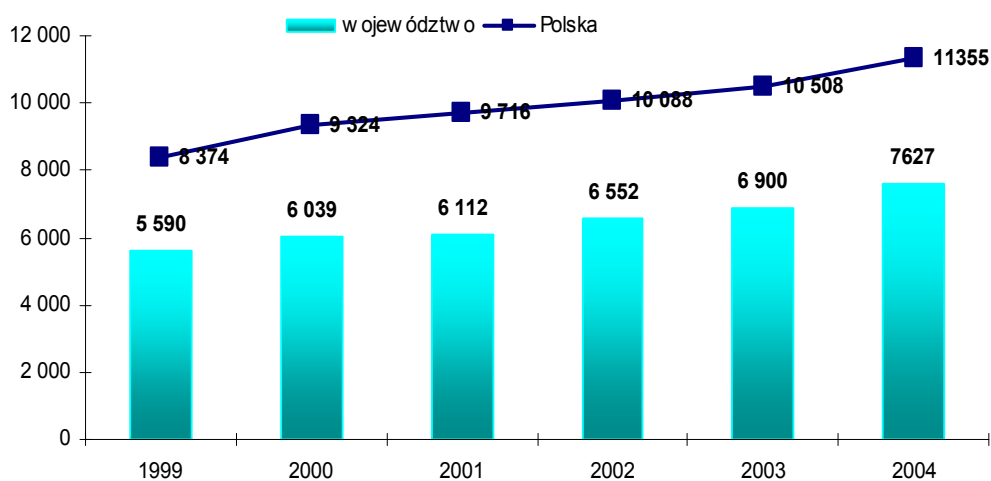
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M, s. 277.

Ze względu na zmianę przez GUS metody badania sklepów i stacji paliw prezentowane dane nie są w pełni porównywalne z danymi publikowanymi w poprzednich edycjach.

Sprzedaż detaliczna w 2004 na 1 mieszkańca w województwie stanowi tylko 67,2 % sprzedaży detalicznej w kraju wobec 65,6% w 2003r. (13 lokata). Niższy udział mają województwa: kujawsko - pomorskie (67,15 %), opolskie (65,5%), lubelskie (65,2%).

Wykres nr 49

Sprzedaż detaliczna ogółem na 1 mieszkańca w zł w latach 1999-2004

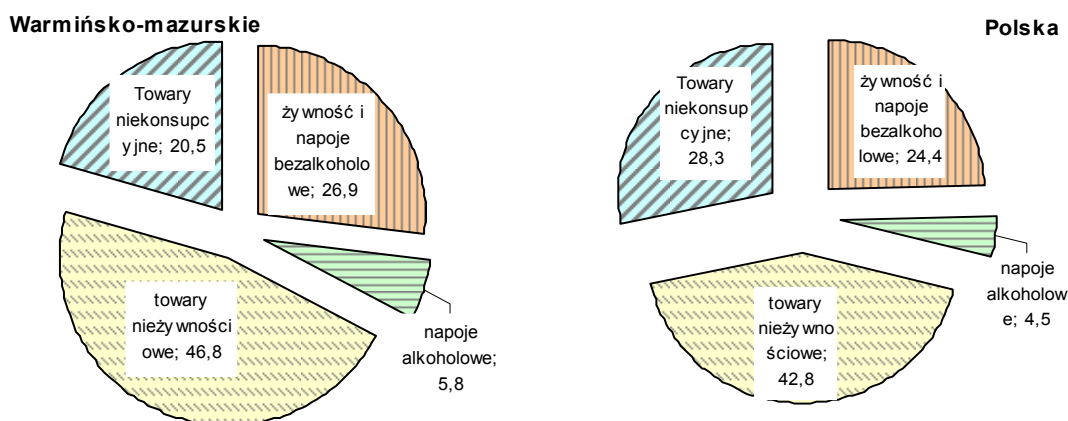
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 39

Tabela nr 39
Sprzedaż detaliczna w województwie w latach 1999 – 2004

Wyszczególnienie	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2004	
	mln zł						1999=100	2003=100
Ogółem	8 185,90	8 854,00	8 977,80	9 360,50	9 854,80	10895,0	133,1	110,6
Ogółem ^{s/}	3 541,20	3 438,20	3 503,80	3 675,80	4 884,50	5040,6	142,3	103,2
Sprzedaż detaliczna ogółem na 1 mieszkańca w zł								
Polska	8 374	9 324	9 716	10 088	10 508	11355	135,6	108,1
województwo	5 590	6 039	6 112	6 552	6 900	7627	136,4	110,5
Struktura sprzedaży detal. w odsetkach ^{s/}								
Towary konsumpcyjne	76,8	77,7	78,8	78,7	81,8	79,5	103,5	97,2
żywność i napoje bezalkoholowe	28,4	31,0	33,0	31,1	26,5	26,9	94,7	101,5
napoje alkoholowe	7,1	7,3	7,8	7,5	6,1	5,8	81,7	95,1
towary nieżywnościowe	41,3	39,4	38	40,1	49,2	46,8	113,3	95,1
Towary niekonsumpcyjne	23,2	22,3	21,2	21,3	18,2	20,5	88,4	112,6

^{s/} Dane dotyczą przedsiębiorstw prowadzących działalność handlową, w których liczba pracujących przekracza 9 osób
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2000, s. 262-263; 2001, s. 267-268; 2002, s. 277-278; 2003, s. 313-314; 2004, s. 607-608; 2005, s. 622

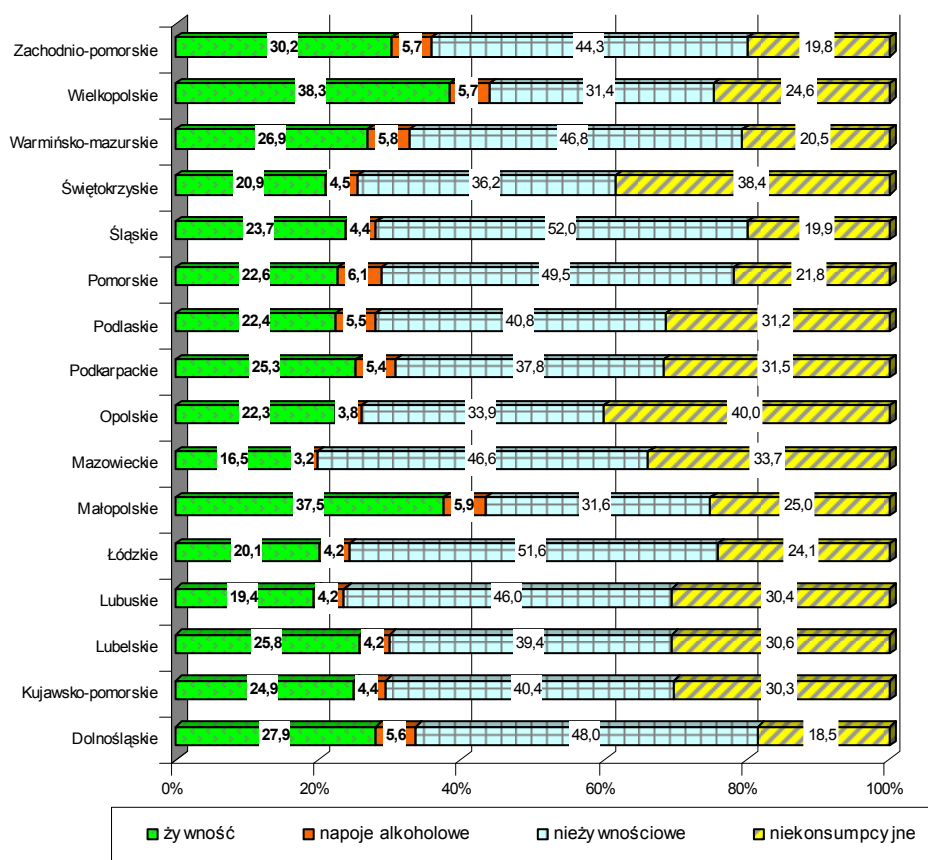
Wykres nr 50
Struktura sprzedaży detalicznej w 2004r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2005, s. 622

W strukturze sprzedaży detalicznej sprzedaż alkoholu ma tendencję spadkową. Mimo spadku w udziale sprzedaży detalicznej napojów alkoholowych z 7,1% w 1999r. (kraj 4,9%) - 1 lokata w kraju, do 5,8 % w 2004 r.(kraj 4,5%), województwo nadal zajmuje wysoką 3 lokatę w kraju - za pomorskim (6,1%), i małopolskim (5,9%).

Wykres nr 51
Struktura sprzedaży detalicznej w 2004r. (ceny bieżące) wg województw

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2005, s. 622

Tabela nr 40
Sprzedaż detaliczna towarów ogółem w latach 1999 – 2004 w Polsce i województwie

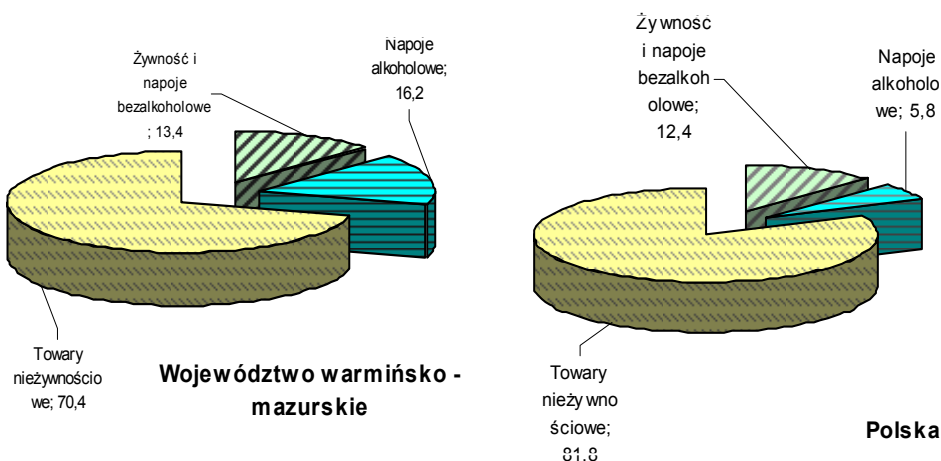
Wyszczególnienie	mln zł		%udział w kraju	na 1 mieszkańca w tys. zł	lokata w kraju
	Polska	Województwo			
1999	323 687	8 186	2,50	5,59	15
2000	360 318	8 854	2,46	6,00	15
2001	375 438	8 978	2,39	6,10	15
2002	385 701	9 361	2,42	6,60	14
2003	401 373	9 855	2,45	6,90	14
2004	433 543	10 895	2,51	7,63	13

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M 2002, s. 465; 2004, s. 276; RSW 2005, s. 621

Sprzedaż hurtowa

Sprzedaż hurtową w przedsiębiorstwach handlowych w roku 2004 wyszacowano (w cenach bieżących) na 5374, mln zł. W stosunku do roku 2003 nastąpił wzrost sprzedaży o 35,3 % ogółem, natomiast odnotowano dalszy spadek sprzedaży napojów alkoholowych o 12,9%. W strukturze sprzedaży największy udział ma sprzedaż towarów nieżywnościowych – 70,4% (kraj 81,8 %). Udział sprzedaży napojów alkoholowych w województwie jest prawie trzykrotnie wyższy niż w kraju (województwo 16,2%, kraj 5,8%). Sprzedaż żywności i napojów bezalkoholowych jest wyższa niż w kraju o 1 pkt. procentowy (województwo 13,4%, kraj 12,4%).

Wykres nr 52
Struktura sprzedaży hurtowej w 2004r. (ceny bieżące)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2005, s. 626

Tabela nr 41
Sprzedaż hurtowa towarów w przedsiębiorstwach handlowych w województwie w latach 1999-2004

Wyszczególnienie	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2004	
	mln zł						1999=100	2003=100
Ogółem	3 889,4	4 101,7	4 231,0	3 599,6	3 973,2	5 374,8	138,2	135,3
Struktura sprzedaży detal. w odsetkach ^{a/}								
żywność i napoje bezalkoholowe	13,9	13,9	18,6	14,2	14,6	13,4	96,4	91,8
napoje alkoholowe	16,8	13,7	17,3	22,1	18,6	16,2	96,4	87,1
Towary niekonsumpcyjne	69,3	72,4	64,0	63,7	66,8	70,4	101,6	105,4

a/ Dane dotyczą przedsiębiorstw, w których liczba pracujących przekracza 9 osób

Źródło: Opracowanie własne na podstawie RSW W-M 2000, s. 160; 2001, s. 452; 2002, s. 467; 2003, s. 464; 2004, s. 276.; 2005, s. 275.

Targowiska

W infrastrukturze handlowej targowiska nadal odgrywają znaczącą rolę. Zarejestrowanych w 2004r. było w urzędach gminnych 79 stałych targowisk (w 1999r – 88), w tym z przewagą sprzedaży drobnodetalicznej 70 targowisk (1999r. – 71). Uzupełnieniem stałej sieci targowiskowej są stałe punkty sprzedaży drobnodetalicznej – 2.459 punktów. Liczba targowisk sezonowych zarejestrowanych zmniejszyła się ze 101 w 2003r. do 31 w 2004r. Najwięcej targowisk zarejestrowanych jest w podregionie olsztyńskim (36 jednostek) i przynoszą one 36 % wpływów ogółem opłat targowych w województwie. W podregionie elbląskim jest 28 targowisk, a wpływy z opłat wynoszą 40,1% ogółem opłat targowych, a w podregionie elckim 15 targowisk, a wpływy z opłat 23,9 % ogółem opłat targowych.

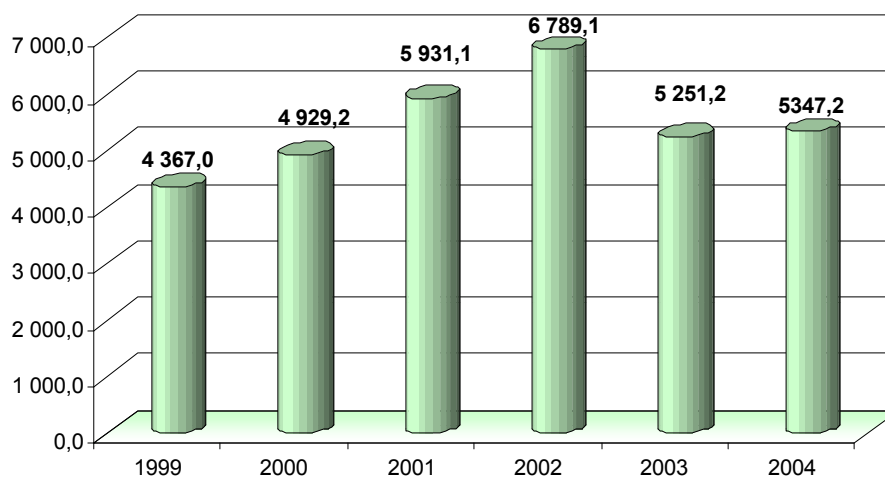
W 2004 roku zanotowano wzrost wpływów z opłaty targowej o 1,8% w porównaniu z 2003r. i o 22,4% w porównaniu z 1999r.

Tabela nr 42
Targowiska stałe i sezonowe w województwie w latach 1999 – 2004

Wyszczególnienie	1999	2000	2001	2002	2003	2004		
	w liczbach bezwzględnych						1999=100	2003 = 100
OGÓŁEM targowiska	88	80	81	75	81	79	89,8	97,5
w tym: z przewagą sprzedaży drobnodetalicznej	71	66	67	63	67	70	98,6	104,5
Pow. targowisk w tys. m ²	457,1	400,8	435,8	396,5	398,6	432,8	94,7	108,6
Targowiska sezonowe (w ciągu roku)	74	94	90	101	101	31	41,9	30,7
Roczne wpływy z opłaty targowej w tys. zł	4367,0	4929,2	5 931,10	6789,1	5251,2	5347,2	122,4	101,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2000, s. 266; 2001, s. 269; 2002, s. 279; 2003, s. 315; 2004, s. 611; 2005, s. 625

Wykres nr 53
Roczne wpłaty z opłaty targowej w tys. zł.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 42.

Gastronomia

W województwie w 2004r. działały 411 placówki gastronomiczne (stałe i sezonowe) z tego 109 restauracji, tj. 26,5% ogółu placówek gastronomicznych. W obiektach zbiorowego zakwaterowania znajdowało się 368 placówek gastronomicznych, z tego 96 restauracji, 128 barów i kawiarni, 109 stolówek i 35 punktów gastronomicznych.

Podobnie jak w kraju, rozwój gastronomii pod względem sieci dotyczy przede wszystkim punktów gastronomicznych. Dynamika sprzedaży z działalności gastronomicznej od 1999 roku na przemian rośnie lub maleje. Najwyższy wzrost zanotowano w 2001r. (15,8%), zaś spadek w 2000r. (minus 14,1%).

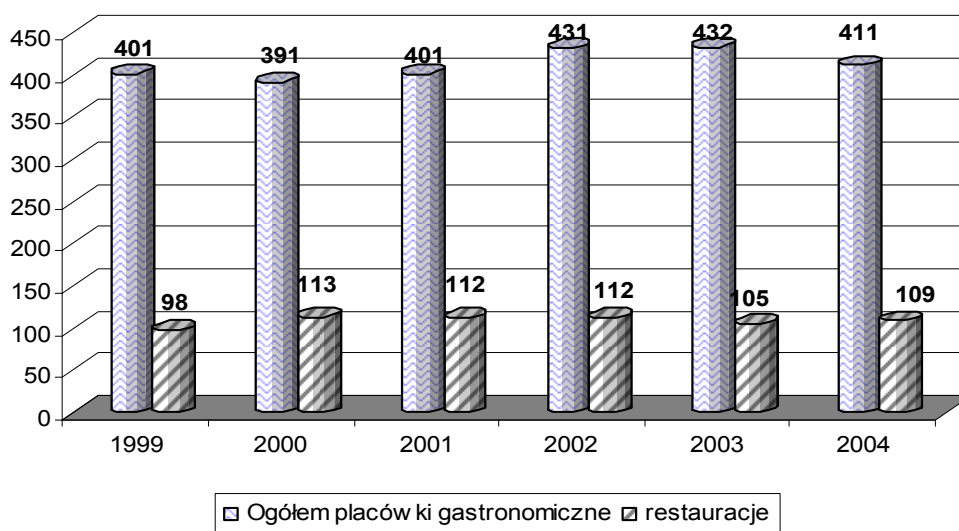
Tabela 43
Placówki gastronomiczne i sprzedaż z działalności gastronomicznej w województwie

Wyszczególnienie	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2004	
	w liczbach bezwzględnych						1999 = 100	2003 = 100
OGÓŁEM placówki	401	391	401	431	432	411	102,5	95,1
w tym: restauracje	98	113	112	112	105	109	111,2	103,8

OGÓŁEM sprzedaż w tys. zł	124334	122506	144043	143650	149631	158060	127,1	105,6
w tym: Produkcja gastronomiczna w tys. zł	85192	88239	107888	108337	116678	120998	142,0	103,7

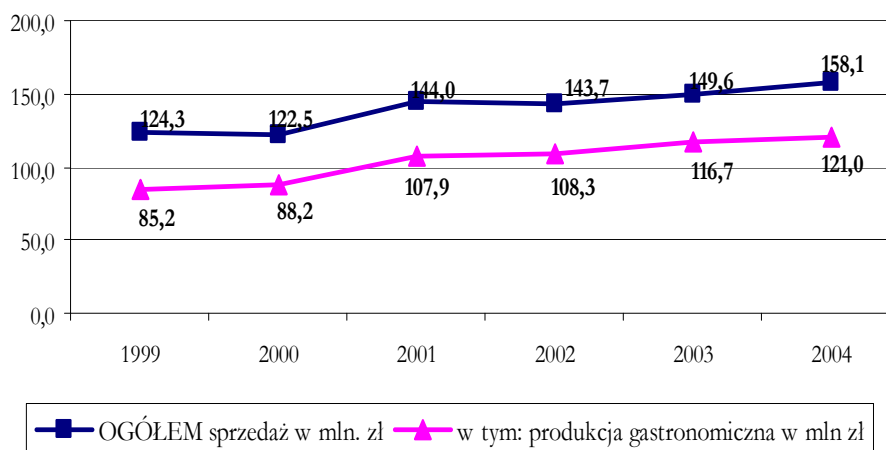
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2000, s. 264; 2001, s. 269; 2002, s. 279; 2003, s. 315; 2004, s. 609; 2005, s. 623.

Wykres nr 54
Placówki gastronomiczne w województwie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 43.

Wykres nr 55
Sprzedaż z działalności gastronomicznej w województwie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 43.

Magazyny handlowe

Na terenie województwa znajduje się 623 magazyny handlowe zamknięte o łącznej powierzchni składowej 340,5 tys. m², 65 magazynów zadaszonych o powierzchni 23,1 tys. m² oraz 121 placów składowych o powierzchni 220,5 tys. m². Pod względem powierzchni magazynów zadaszonych województwo plasuje się na 13 miejscu w kraju (mazowieckie 1 miejsce; lubuskie 16).

Tabela nr 44
Magazyny handlowe*/ w województwie w latach 1999 - 2004

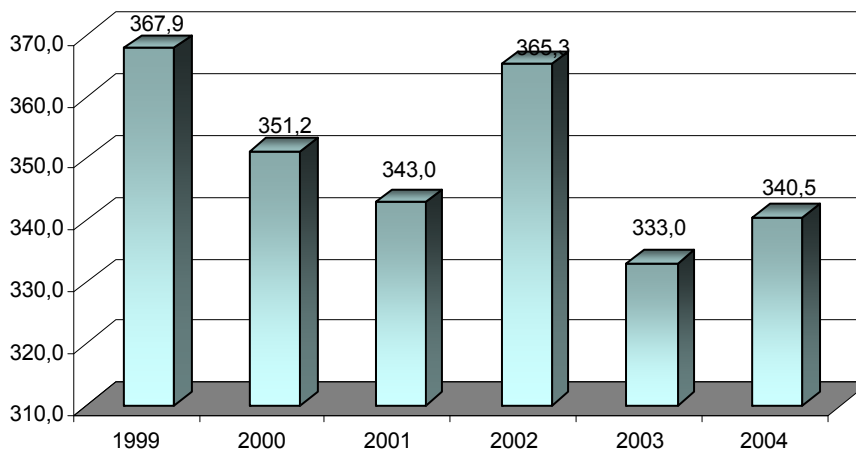
Lata	Magazyny zamknięte		Magazyny zadaszone		Place składowe		Silosy i zbiorniki pojemność (dam ³)
	liczba	tys.m ²	liczba	tys.m ²	liczba	tys.m ²	
1999	669	367,89	59	17,67	146	394,76	421,87
2000	675	351,23	68	21,61	126	259,46	363,92
2001	696	342,98	75	25,55	121	279,87	269,35
2002	711	365,34	64	23,42	118	269,65	341,20
2003	628	333,00	64	25,10	116	220,50	87,70
2004	623	340,54	65	23,14	121	220,87	69,10

*/ Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2001, s. 270; 2002, s. 280; 2003, s. 316; 2005, s. 624

Powierzchnia magazynów handlowych w województwie ma tendencję malejącą

Wykres nr 56
Magazyny handlowe - powierzchnia w tys. m² w województwie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 44.

3. 7. Transport i komunikacja

Drogi

Sieć dróg publicznych zapewnia prawidłowe połączenia wewnątrz regionu. Wewnętrzna spójność transportowa województwa ograniczana jest złym stanem technicznym dróg krajowych, wojewódzkich i powiatowych oraz obiektów inżynierskich. Dostępność komunikacyjna województwa mimo dużych nakładów finansowych na inwestycje drogowe jest nadal ograniczona złym stanem technicznym dróg.

Najgęstsza sieć posiadały województwa śląskie (163,9 km na 100 km²), małopolskie (143,3 km na 100 km²), a najrzadszą: warmińsko-mazurskie (50,8 km na 100 km²) i podlaskie (53,8 km na 100 km²).

Drogi o nawierzchni ulepszonej stanowiły 92,5% długości dróg o nawierzchni twardej (kraj 89%). W sieci dróg publicznych tylko 34 km, tj. 0,3% ogólnej liczby dróg stanowiły drogi dwujezdniowe (kraj 1,4%).

Tabela nr 45

Drogi publiczne o nawierzchni twardej w Polsce i województwie w latach 1999 – 2004

Lata	Polska		Województwo	
	Ogółem	Na 100 km ² powierzchni ogólnej	Ogółem	Na 100 km ² powierzchni ogólnej
1999	248 712	79,5	12 165	50,3
2000	250 000	79,9	12 257	50,6
2001	248 364	79,4	13 030	53,8
2002	250 291	80,0	12 959	53,5
2003	248 786	79,6	12 223	50,5
2004	252 273	80,7	12 285	50,8
2004/1999	101,4	101,5	101,0	101,0
2004/2003	101,4	101,4	100,5	100,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2001, s. CXI i 258; 2002, s. CXIX i 268; 2003, s. CXXI i 304; 2004, s. 120 i 598; 2005, s. 61 i 128

Ogólna sieć dróg publicznych wyniosła 12 285 km, co oznacza wzrost o 120 km w porównaniu do 1999r. i 62 km odnosząc do 2003 roku. Przyrost całości dotyczy dróg powiatowych i gminnych. Drogi wojewódzkie posiadają nawierzchnię bitumiczną w różnym stanie technicznym, wymagają one modernizacji, przebudowy i odnowy nawierzchni. Analizując rozwój motoryzacji należy zauważyć, że w ostatnich latach poważnemu zwiększeniu uległ udział w ruchu samochodów ciężarowych wysokotonazowych (na obszarze województwa nastąpił najwyższy w kraju wzrost ruchu; w stosunku do roku 1995 o 36 % - kraj 31%). Samochody te wywierają zasadniczy wpływ na odkształcenia nawierzchni dróg, co jest szczególnie istotne w przypadku dróg wojewódzkich niedostosowanych do przenoszenia takich obciążeń.

Na stan dróg i warunki komunikacyjne wpływ mają także:

- zużycie nawierzchni spowodowane procesem starzenia się;
- wieloletnie zaniedbania inwestycyjne na drogach (brak obwodnic, nienormatywne luki poziome i pionowe, zbyt wąskie jezdnie w stosunku do natężenia ruchu itp.)
- destrukcyjne działanie warunków atmosferycznych.

Podobne problemy występują na drogach powiatowych.

Skutkiem powyższych zjawisk są: utrudnienia w transporcie towarów i osób polegające m.in. na braku możliwości osiągnięcia pożądanego czasu podróży i niskim stopniu bezpieczeństwa ruchu na drogach. Inne czynniki to: niska atrakcyjność inwestycyjna Warmii i Mazur, a także pogłębiające się zjawisko peryferyjności województwa (np. utrudniony dostęp do przejść granicznych).

Długość dróg krajowych na obszarze województwa na koniec 2004r. wynosiła 1.324 km tj. utrzymała się na poziomie 2002 roku. Wszystkie drogi krajowe mają nawierzchnię utwardzoną, ale różną nośność nawierzchni. Ponad 50% dróg krajowych ze względu na stan techniczny nawierzchni i obiektów mostowych wymaga pilnej modernizacji i przystosowania do wzrastającego natężenia ruchu.

Najbardziej obciążone oraz wymagające pilnej modernizacji odcinki dróg i jednocześnie strategiczne dla rozwoju regionu i komunikacji z innymi regionami to drogi:

- nr 16 Grudziądz – Olsztyn – Augustów;
- nr 7 Gdańsk - Warszawa
- międzynarodowa E 77 relacji Gdańsk – Olsztynek – Nidzica - Warszawa – Kraków – Budapeszt (jako droga krajowa oznaczona nr 7),
- nr 51 relacji Olsztynek – Olsztyn – Bezledy,
- projektowana ekspresowa nr 22 Tczew – Elbląg – Grzechotki.

Na obszarze województwa w 2004r. było 1.910 km dróg wojewódzkich w tym 99,8% o nawierzchni utwardzonej. Podobnie jak drogi krajowe ponad 50% dróg wojewódzkich wymaga odnowy nawierzchni.

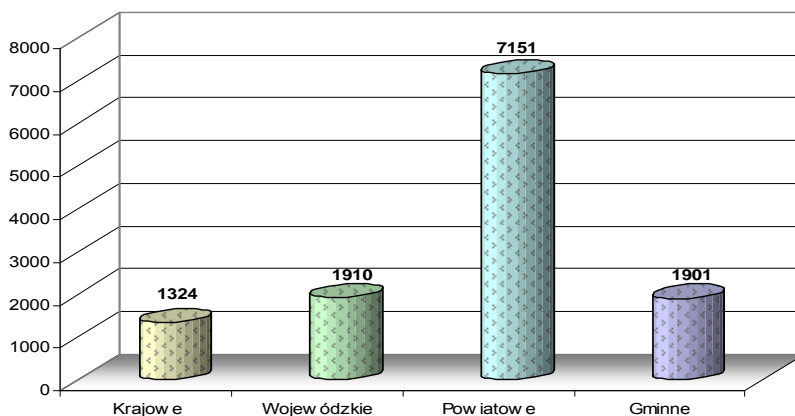
Tabela nr 46
Drogi publiczne o twardej nawierzchni w województwie

Wyszczególnienie	Razem	Na 100 km ²	Krajowe	Wojewódzkie	Powiatowe	Gminne
	km					
1999	12165	50,3	1336	1992	7012	1825
2000	12257	50,6	1325	1905	7055	1972
2001	13030	53,8	1323	1886	6961	2860
2002	12959	53,5	1324	1905	7097	2634
2003	12223	50,5	1324	1921	7097	1882
2004	12 285	50,8	1324	1910	7151	1901
Miejskie						
1999	1563	6,5	180	269	723	391
2000	1588	6,6	175	182	736	495
2001	1433	5,9	178	164	601	490
2002	1612	6,7	177	184	727	523
2003	1604	6,6	177	198	724	505
2004	1628	6,7	183	187	728	530
Zamiejskie						
1999	10602	43,8	1156	1723	6289	1434
2000	10669	44,1	1150	1723	6319	1477
2001	11597	47,9	1145	1722	6360	2370
2002	11348	46,9	1146	1721	6370	2111
2003	10619	43,9	1146	1723	6373	1377
2004	10658	44,1	1141	1723	6423	1372

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M 2000, s. 218; 2001, s. 442; 2002, s. 457; 2003, s. 455; 2004, s. 270.2005, s. 269

Wykres nr 57

Drogi publiczne o twardej nawierzchni w km w województwie w 2004r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 46.

Tabela nr 47

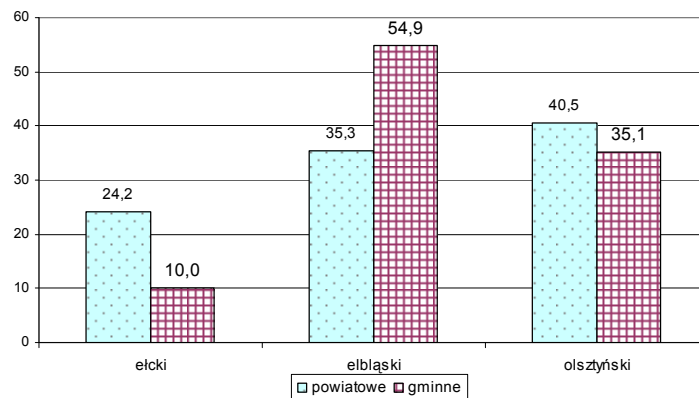
Drogi publiczne w podregionach województwa w 2004r.

Wyszczególnienie	o twardej nawierzchni km		w tym o nawierzchni ulepszonej	
	powiatowe	gminne	powiatowe	gminne
województwo	7 150,5	1 901,1	6 554,4	1 576,1
Podregion:				
elbląski	2 527,4	1 043,5	2 385,8	920,7
olsztyński	2 896,2	668,0	2 706,5	519,2
elcki	1 726,9	189,6	1 462,1	136,2
Struktura				
województwo	100,0	100,0	100,0	100,0
Podregion:				
elbląski	35,3	54,9	36,4	58,4
olsztyński	40,5	35,1	41,3	32,9
elcki	24,2	10,0	22,3	8,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M (podregiony, powiaty, gminy) 2005, s. 197.

Wykres nr 58.

Udział podregionów w drogach publicznych (powiatowe i gminne) o twardej nawierzchni w ogółem dróg w województwie w 2004r.

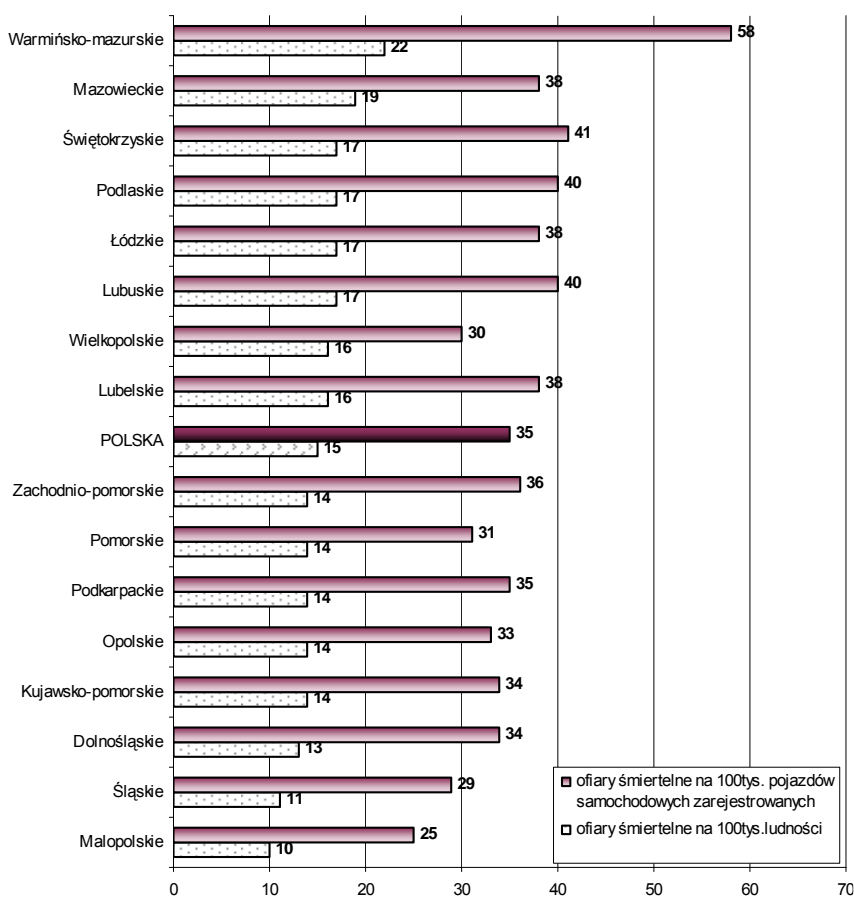
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M (podregiony, powiaty, gminy) 2005, s. 197.

Bez względu na stan dróg liczba pojazdów w regionie systematycznie rośnie. Ogólna liczba pojazdów samochodowych, ciągników i motocykli zarejestrowanych wg stanu na dzień 31 XII 2004r. wynosiła 539,7 tys. szt., z tego 386,4 tys. stanowiły samochody osobowe. Na 1000 ludności przypadło 270 samochodów osobowych, wobec 314 w kraju (województwo warmińsko-mazurskie zajmuje w tej kwestii 16 miejsce w kraju; najwyższy wskaźnik w województwie wielkopolskim 386; mazowieckim 354).

Pod względem bezpieczeństwa ruchu drogowego sytuacja w województwie jest najtrudniejsza w kraju. W 2004r. w województwie odnotowano 1997 wypadków drogowych, w których zginęły 315 osoby (wzrost o 45 w stosunku do 2003r.), a 2498 zostało rannych (spadek o 6). Ofiary śmiertelne na 100 tys. ludności stanowiły 22 osoby (kraj 15 osób) – 16 lokata w kraju, a na 100 tys. pojazdów samochodowych 58 osób (kraj 35 osób) – 16 lokata w kraju (*nykres 59*).

Wykres nr 59

Ofiary śmiertelne w wypadkach drogowych w 2004 r. (na 100 tys. ludności).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2005, s. 617

Notuje się spadek przewozów pasażerów. W 2004r. transportem samochodowym przewieziono 24,8 mln pasażerów, tj. o 0,4 % więcej niż w roku poprzednim, ale o 19,3% mniej niż w 2000r. Po zarejestrowanym spadku przewozów ładunków zarobkowym transportem samochodowym w latach 2000 -2002, odnotowano w 2003r. w stosunku do roku poprzedniego wzrost aż o 62,6%. W 2004r. nastąpił ponowny spadek przewozów o 38,8% w stosunku do 2003r.

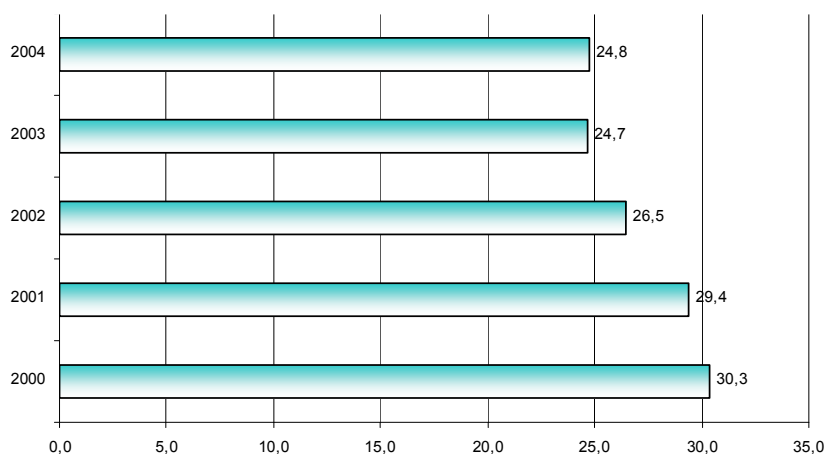
Tabela nr 48
Przewozy transportem samochodowym

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	
						2003=100
Przewozy pasażerów w komunikacji krajowej*/ i międzynarodowej w tys. osób	30 333,0	29 390,0	26 456,8	24 675,8	24 769,8	100,4
Przewozy ładunków transportem samochodowym zarobkowym w tys. ton	1 857,5	1 698,5	1 363,9	2 218,2	1 357,0	61,2

*/ Dane dotyczą podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących powyżej 9 osób

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M 2000, s. 217; 2001, s. 444-445; 2002, s. 459-460; 2003, s. 457-458; 2004, s. 272; 2005, s. 271

Wykres nr 60
Przewozy transportem samochodowym w mln osób

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 48.

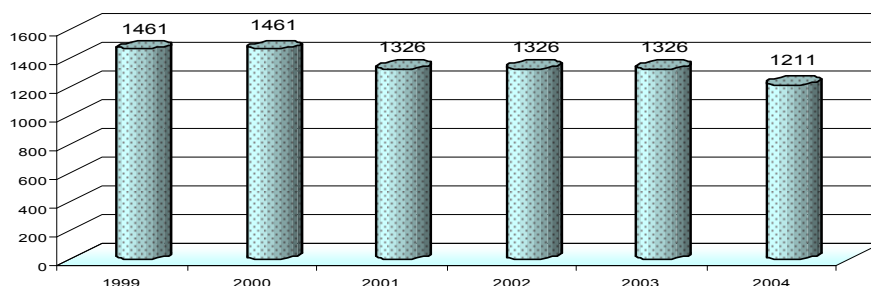
Transport kolejowy

Obszar regionu warmińsko-mazurskiego przecina 1211 km linii kolejowych eksploatowanych. Od 1999 do 2004 roku następował systematyczny spadek długości linii kolejowych. Dotyczy to w szczególności linii kolejowych jednotorowych. W stosunku do 1999 roku liczba ta zmniejszyła się o 250 km. Likwidacji uległy linie wąskotorowe.

W dobrym stanie technicznym jest ok. 80% linii o znaczeniu krajowym i tylko 50% o znaczeniu lokalnym. W 72,4% linie o znaczeniu państwowym są w dobrym stanie technicznym. W złym stanie technicznym są linie Korsze - Głomno, Olecko - Gołdap. Połowa linii o znaczeniu lokalnym jest w dobrym stanie technicznym. Najtrudniejsza sytuacja na liniach lokalnych jest na odcinku Szczytno – Pisz.

Wykres nr 61

Długość linii kolejowych normalnotorowych w województwie w km

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 49.

Tabela nr 49

Linie kolejowe eksploatowane w województwie

Wyszczególnienie		1999	2000	2001	2002	2003	2004	1999=100
		km						
Ogółem		1 509	1 509	1 374	1 326	1 326	1 211	80,3
normalnotorowe	zelektryfikowane	483	483	483	490	494	490	101,4
	jednotorowe	1 160	1 160	1 025	1 025	1 025	910	78,4
Gęstość linii na 100 km ²		6,0	6,0	5,5	5,5	5,5	5,0	83,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie RSW W-M 2003, s. 454; 2004, s. 270; 2005, s. 269

Pod względem długości linii normalnotorowych województwo plasuje się na 6 miejscu w kraju. Najwięcej km linii kolejowych znajduje się na terenie województwa śląskiego (2125 km), najmniej w województwie podlaskim (675km).

Podmioty gospodarcze i zatrudnienie

W województwie w rejestrze REGON zarejestrowanych było w sekcji PKD „Transport, gospodarka magazynowa i łączność” w 2004r. 7.529 podmiotów gospodarczych – spadek o 5,5% w porównaniu do 2003r. i 2,4 % w stosunku do 1999r. Spadek dotyczy przede wszystkim podmiotów gospodarczych osób fizycznych.

Tabela nr 50

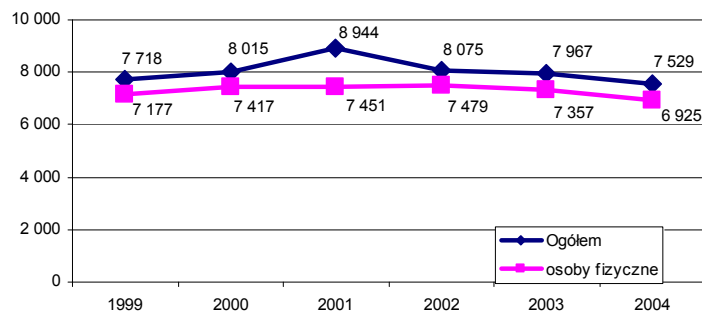
Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON w sekcji PKD: ”Transport, gospodarka magazynowa i łączność”

Lata	Ogółem	z tego			
		przedsiębiorstwa państwowe	spółki		osoby fizyczne
			handlowe	cywilne	
1999	7 718	12	139	348	7 177
2000	8 015	11	152	392	7 417
2001	8 944	11	169	368	7 451
2002	8 075	10	177	364	7 479
2003	7 967	10	188	365	7 357
2004	7 529	10	200	350	6 925
2004/1999	97,6	83,3	143,9	100,6	96,5
2004/2003	94,5	100,0	106,4	95,9	94,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: „Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w województwie warmińsko-mazurskim w 2000” oraz RSW W-M 2001, s. 505; 2002, s. 510; 2003, s. 508; 2004, s. 324. 2005, s. 323;

Wykres nr 62

Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON w sekcji PKD: "Transport, gospodarka magazynowa i łączność"

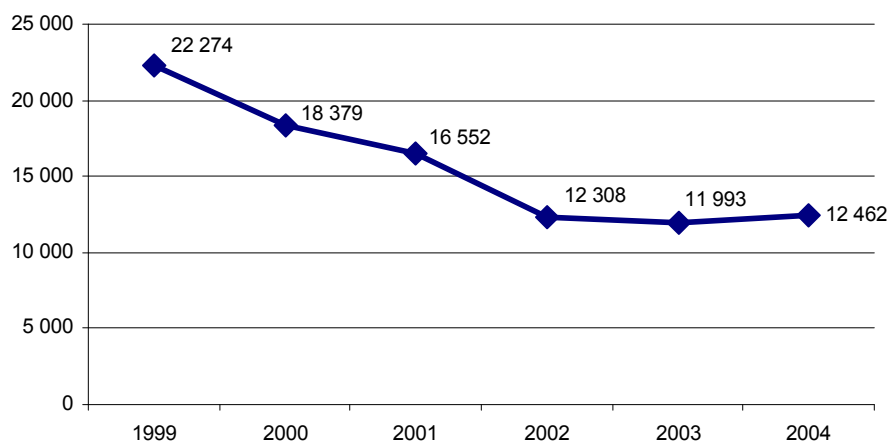

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 50.

Przeciętne zatrudnienie w sekcji PKD: "Transport, gospodarka magazynowa i łączność" od 1999 roku do 2003 systematycznie malało – zmniejszyło się w sumie o 46,2%. W 2004 roku odnotowano niewielki wzrost w stosunku do roku poprzedniego - o 3,9 % i spadek do 1999 r. o 44,1%.

Wykres nr 63

Przeciętne zatrudnienie (w osobach) w sekcji PKD "Transport, gospodarka magazynowa i łączność"

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M 2000, s. 146; 2002, s. 314; 2003, s. 310; 2005 s. 119

Przejścia graniczne

Ruch graniczny (osobowy i towarowy) odbywa się przez następujące przejścia graniczne:

- drogowe do Obwodu Kaliningradzkiego: Bezledy – Bagrationowsk; Gronowo -Mamonowo; Goldap – Gusiew; Barciany
- kolejowe do Obwodu Kaliningradzkiego: Braniewo - Mamonowo; Skandawa -Żeleznodorożnyj; Bartoszyce (Głomno) – Bagrationowsk;
- wodne: Frombork i Elbląg;
- lotnicze: Szymany k/Szczytna.

W ciągu 2004r. przekroczyło granicę państwa 3.554,8 tys. obywateli polskich i cudzoziemców, tj. o 20,6% mniej niż w 2002r. i 13,4 % więcej niż w 2003r.

Tabela nr 51

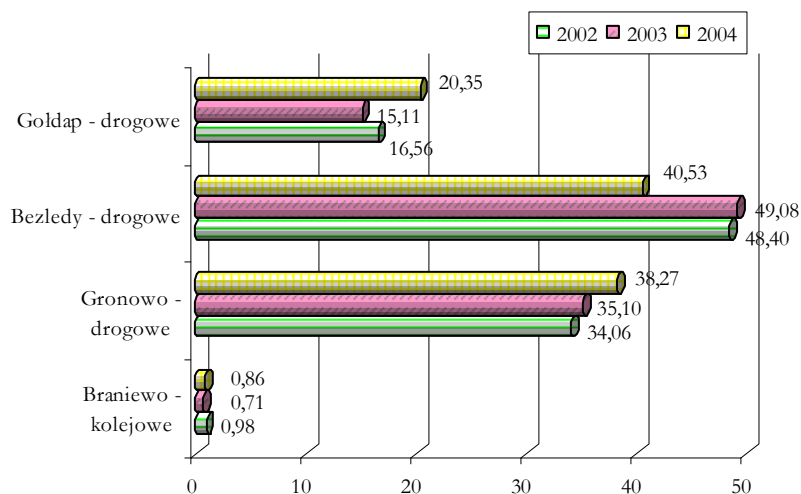
Przekroczenia granicy przez przejścia graniczne województwa czynne w latach 2002 – 2004

Przejście graniczne	Lata	Przekroczenia granicy ogółem		rok poprzedni =100
		w tys. osób	udział w ogółem w %	
Braniewo - kolejowe	2002	38,5	0,98	x
	2003	22,4	0,71	58,2
	2004	30,4	0,86	135,7
Gronowo - drogowe	2002	1 344,2	34,06	
	2003	1 099,8	35,10	81,8
	2004	1360,3	38,27	123,7
Bezledy - drogowe	2002	1 910,1	48,40	x
	2003	1 538,0	49,08	80,5
	2004	1440,6	40,53	93,7
Goldap - drogowe	2002	653,3	16,56	x
	2003	473,5	15,11	72,5
	2004	723,4	20,35	152,8
Barciany - drogowe	2003	0,3	0,01	x
	2004	0,1	0,00	33,3
Razem	2002	3 946,1	100,0	x
	2003	3 133,7	100,0	79,4
	2004	3 554,8	100,0	113,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Turystyka w 2002r, 2003r, 2004 r. s. 62

Wykres nr 64

Struktura osobowego ruchu granicznego na przejściach granicznych w latach 2002 - 2004

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 51.

Przekraczających granice w kierunku:

- z Polski zarejestrowano 1778,7 tys. osób, z tego 60,8% stanowili cudzoziemcy;
- do Polski 1776,1 tys. osób, z tego cudzoziemcy 37,8%.

Największy ruch na przejściach granicznych w 2004r. zanotowano w miesiącu sierpniu – 352,8 tys. osób, najmniejszy w lutym – 219,3 tys. osób. Na przejściu drogowym Barciany przekroczenia granicy zanotowano tylko w miesiącu kwietniu.

3. 8. Turystyka

Turystyka to ogół czynności osób podróżujących i przebywających w miejscach poza ich zwykłym otoczeniem przez okres nieprzekraczający 12 miesięcy w celach wypoczynkowych, służbowych lub innych.

Uczestnikami turystyki są odwiedzający. Określenie to dotyczy każdej osoby podróżującej do miejsca znajdującego się poza jej zwykłym otoczeniem, na czas nie dłuższy niż 12 kolejnych miesięcy, jeżeli podstawowym celem podróży nie jest podjęcie działalności zarobkowej wynagradzanej ze środków pochodzących z odwiedzanego miejsca.

Województwo warmińsko-mazurskie cechują malownicze krajobrazy, bogactwo natury w połączeniu z wieloma zabytkami. Elementy te stanowią o jego walorach turystycznych.

Do dyspozycji osób odwiedzających nasze województwo w szczycie sezonu 2004r. były 341 obiektów noclegowych zbiorowego zakwaterowania, które zapewniały 34.835 miejsc noclegowych, w tym całorocznych 15.309 (tj. 43,9% całej bazy).

Tabela nr 52
Obiekty noclegowe zbiorowego zakwaterowania w województwie (bez kwater agroturystycznych)

Stan w dniu 31.VII

Wyszczególnienie	1999	2000	2001	2002	2003	2004		
							1999=100	2003=100
Obiekty ogółem	646	548	459	349	332	341	52,8	102,7
w tym całoroczne	191	176	b.d.	167	171	186	97,4	108,8
Miejsca noclegowe	64 409	48 487	48 928	34 012	35 869	34 835	54,1	97,1
w tym całoroczne	15 596	14 162	14 189	13 849	16 716	15 309	98,2	91,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Baza noclegowa w województwie warmińsko - mazurskim w 2000r., s. 32 i 38 oraz Turystyka w województwie warmińsko - mazurskim w 2003r., s. 31 i 38.; 2004, s. 27

Pomimo zwiększonej ilości obiektów noclegowych zbiorowego zakwaterowania w porównaniu do 2003r. o 9 szt., zmniejszyła się liczba miejsc noclegowych ogółem o 2,9%, a całorocznych o 8,4 %. Natomiast liczba miejsc noclegowych ogółem w porównaniu do 1999r. zmniejszyła się ogółem aż o 45,9%, a całorocznych o 1,8%.

Od 1999r. w województwie przybyło w 10 hotelach 1.561 miejsc. W 2003r. powstał zakład uzdrowiskowy w Goldapi, który dysponuje 470 miejscami całorocznymi (dane z 2004r.), w 2004r. dom pracy twórczej – 344 miejsc. Uległy dalszej likwidacji słabo wyposażone ośrodki wczasowe i kolonijne, pensjonaty i domy wycieczkowe, schroniska.

W strukturze miejsc noclegowych zbiorowego zakwaterowania wg rodzajów zarejestrowanych przez Urząd Statystyczny w 2004r. największy udział mają: hotele – 8.339 miejsc, ośrodki wczasowe – 5.796 miejsc, ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe – 2.794 miejsca, obiekty niesklasyfikowane 7.961 miejsc.

Baza noclegowa turystyki jest zróżnicowana przestrzennie. Rozmieszczenie obiektów bazy noclegowej w powiatach województwa prezentuje tabela nr 53.

Tabela nr 53
Obiekty noclegowe w powiatach i stopień ich wykorzystania w 2004r.

Stan w dniu 31.VII

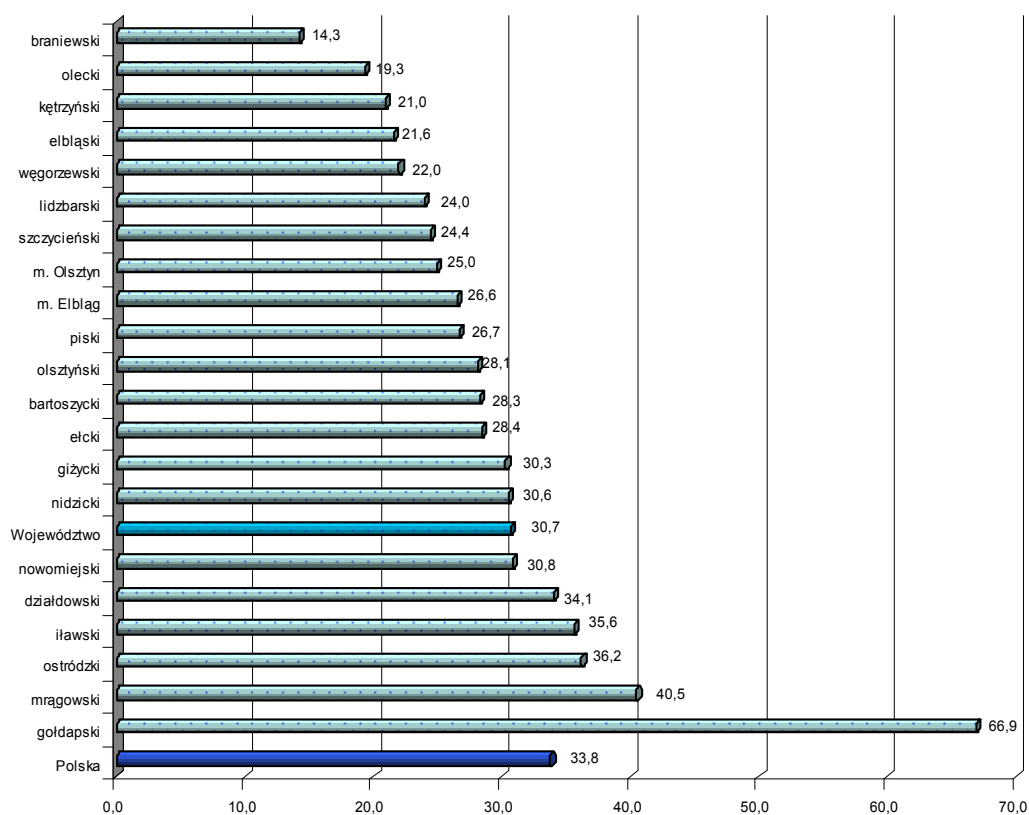
Wyszczególnienie	Obiekty noclegowe	Ilość miejsc noclegowych	Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w %
Polska	6 972	584 623	33,8
Województwo	341	34 835	30,7
bartoszycki	3	93	28,3

braniewski	9	605	14,3
działdowski	7	529	34,1
elbląski	7	336	21,6
elcki	9	1028	28,4
gizycki	28	3 892	30,3
goldapski	8	844	66,9
iławski	15	591	35,6
kętrzyński	10	1 034	21,0
lidzbarski	5	356	24,0
mragowski	59	6 001	40,5
nidzicki	5	406	30,6
nowomiejski	1	64	30,8
olecki	12	722	19,3
olsztyński	48	4 571	28,1
ostródzki	30	2 562	36,2
piski	19	1 607	26,7
szczywieński	23	2 375	24,4
węgorzewski	9	624	22,0
m. Elbląg	16	1 052	26,6
m. Olsztyn	18	5 543	25,0

Źródło. Opracowanie własne na podstawie: Turystyka w 2004r., s. 82-83 oraz RSW 2005, s. 554

Wykres nr 65

Stopień wykorzystania obiektów noclegowych w powiatach w 2004 r.

Źródło. Opracowanie własne na podstawie: Tabela 53.

Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w obiektach zbiorowego zakwaterowania w 2004r. wynosił 30,7% (w kraju przeciętnie 33,8%). Tylko w 6 powiatach był wyższy od przeciętnego w województwie i wynosił: w goldapskim 66,9%, mragowskim 40,5%, ostródzkim 36,2 %, ilawskim 35,6%, w działdowskim 34,1%, nowomiejskim 30,8%. Najniższe wykorzystanie miejsc zanotowano w powiecie braniewskim 14,3% i oleckim 19,3%.

Najwięcej obiektów zbiorowego zakwaterowania zlokalizowanych było w 2004r. w podregionie olsztyńskim 171, z tego w powiecie olsztyńskim 48, mragowskim 59, szczycieńskim 23. Podregion elbląski w 2004r. posiadał 85 obiektów, z tego w powiecie ostródzkim znajdowało się 30 obiektów, ilawskim 15. W podregionie elckim były 85 obiekty, z tego w powiecie giżyckim 28, piskim 19.

Tabela nr 54

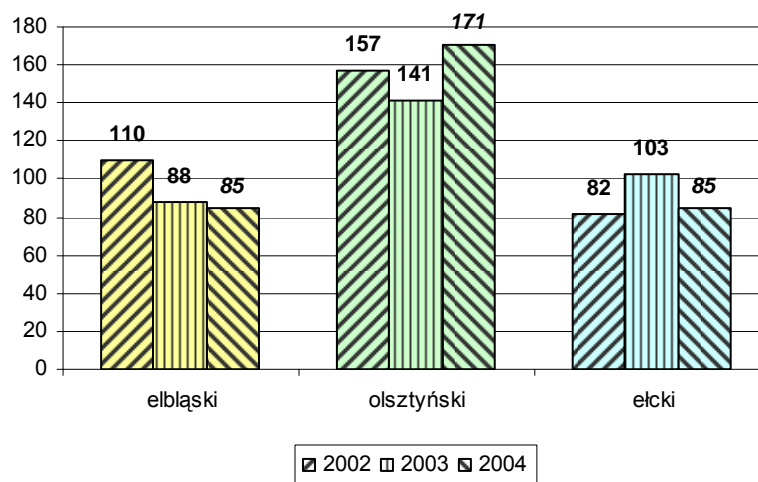
Turystyczne obiekty zbiorowego zakwaterowania wg podregionów

Wyszczególnienie	lata	elbląski	olsztyński	elcki
Turystyczne obiekty noclegowe zbiorowego zakwaterowania	2002	110	157	82
	2003	88	141	103
	2004	85	171	85
Miejsca noclegowe	2002	7 946	18 786	7 280
	2003	6 372	19 918	9 579
	2004	5739	20 379	8 717
Udzielone noclegi w tys.	2002	364,4	1 196,1	300,0
	2003	340,4	1 173,1	438,7
	2004	377,3	1 218,8	475,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2003, s. CLXXII; 2004, s. 164 *Turystyka w Województwie Warmińsko-Mazurskim w 2004 r.*, s. 66-71

Wykres nr 66

Turystyczne obiekty zbiorowego zakwaterowania wg podregionów

Źródło. Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 54.

W 2004r. z noclegów w bazie zbiorowego zakwaterowania skorzystało 762,7 tys. turystów, z tego 216,8 tys. zagranicznych. Blisko 70,8% osób to korzystający z obiektów hotelowych.

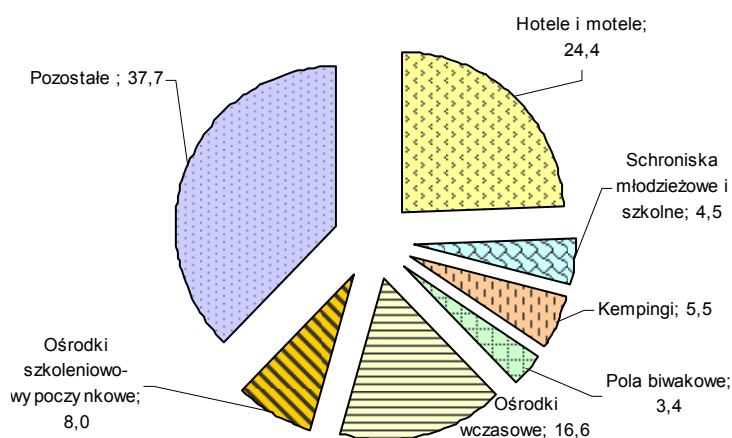
Tabela 55
Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w obiektach noclegowych zbiorowego zakwaterowania w latach 2000-2004

Wyszczególnienie	Miejsca noclegowe			Stopień wykorzystania w %		
	2000	2004	2000=100	2000	2004	2004-2000
Ogółem	48 943	34835	71,2	31,6	30,7	-0,9
w tym całoroczne	14 286	15309	107,2	x	x	x
Hotele	7 084	8339	117,7	35,5	33,1	-2,4
Motele	339	160	47,2	23,0	17,7	-5,3
Pensjonaty	1 218	994	81,6	26,3	25,3	-1,0
Domy wycieczkowe	1 335	190	14,2	28,0	23,3	-4,7
Schroniska	21	-		36,7	-	
Schroniska młodzieżowe	2 055	682	33,2	30,4	24,9	-5,5
Szkolne schroniska młodzieżowe	-	876			22,2	22,2
Kempingi	3 044	1850	60,8	16,6	23,9	7,3
Pola biwakowe	5 179	1189	23,0	13,6	24,1	10,5
Ośrodki wczasowe	11 624	5796	49,9	38,7	35,2	-3,5
Ośrodki kolonijne	1 767	589	33,3	33,3	43,1	9,8
Ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe	3 856	2794	72,5	28,0	22,7	-5,3
Domy pracy twórczej	210	518	246,7	28,7	40,7	12,0
Zespoły ogólnodostępnych domków turystycznych	1 982	1451	73,2	40,4	28,9	-11,5
Obiekty wypoczynku świątecznego i sobotnio-niedzielnego	78	15	19,2	19,7	37,0	17,3
Pozostałe obiekty wykorzystane dla turystyki	9 151	8431	92,1	23,9	24,4	0,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M 2005, s. 209; Baza noclegowa w województwie warmińsko-mazurskim w 2000 r., s. 58 ; Turystyka w województwie warmińsko-mazurskim w 2004 r., s. 56.

Potencjał turystyczny nie jest w pełni wykorzystany. Systematycznie wzrasta liczba całorocznych miejsc noclegowych o wyższym standardzie tj. w hotelach, ośrodkach wypoczynkowych, kempingach.

Wykres nr 67
Struktura miejsc noclegowych w obiektach noclegowych zbiorowego zakwaterowania (stan w dniu 31.VII.2004r.) w procentach.

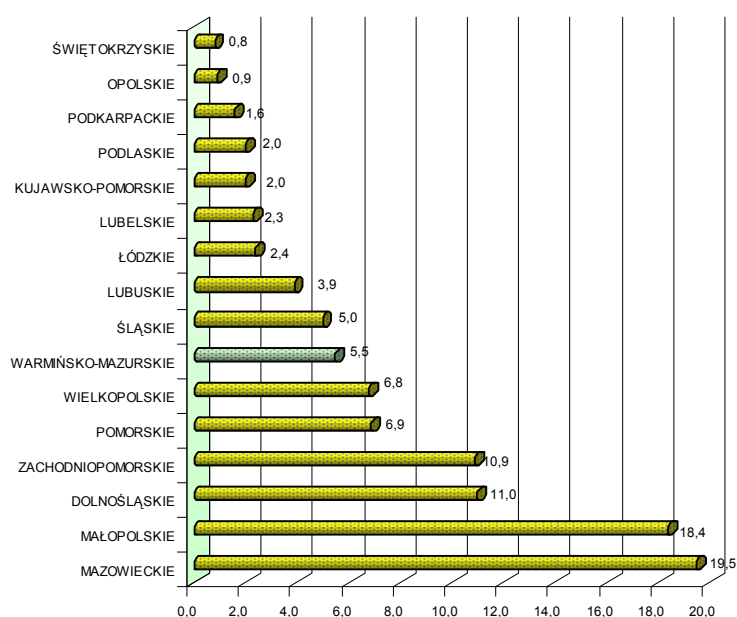

Źródło. Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 55.

Z ogólnej liczby korzystających z obiektów noclegowych zbiorowego zakwaterowania w 2004r. 28,4% stanowili turyści zagraniczni (kraj 25,0%) - 5 miejsce w kraju. Udział turystów zagranicznych korzystających z noclegów zbiorowego zakwaterowania w województwie w stosunku do turystów zagranicznych ogółem w kraju wynosił 5, 5% - 7 lokata w kraju. Większa liczba turystów niż w naszym województwie odwiedza i korzysta z noclegów w następujących województwach: mazowieckim, małopolskim, dolnośląskim, zachodniopomorskim, pomorskim i wielkopolskim.

Wykres nr 68

Procentowy udział turystów zagranicznych korzystających z noclegów w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania wg województw w 2004 r. (do ogółem turystów w kraju).

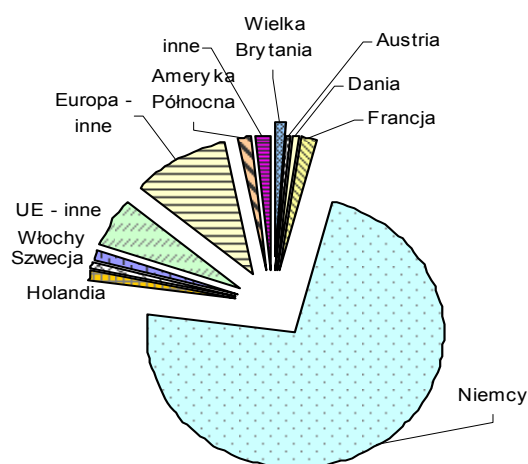
Źródło. Opracowanie własne na podstawie: RSW 2005 s. 556

Obywatele Unii Europejskiej stanowili 86,0% zagranicznych gości. Najliczniejszą grupą byli Niemcy, tj. 73,2% - wzrost o 14,6 % w porównaniu do 2003 r. Wzrost turystów zanotowano również z Austrii o 23,2%; Francji o 16,5 %, Holandii 32,4 %, Wielkiej Brytanii o 37,3%. Rosjanie stanowili tylko 7,8 % turystów ogółem. W porównaniu do 2003r. liczba turystów z Rosji zmniejszyła się o 11,4 tys. osób tj. o 40,2%, z Ukrainy 44,0 % i Białorusi 18,3 %. Spoza Europy najwięcej korzystających turystów przybyło ze Stanów Zjednoczonych Ameryki 1,4% ogółu korzystających turystów zagranicznych.

Turyści zagraniczni z obiektów noclegowych zbiorowego zakwaterowania najchętniej korzystali w szczycie sezonu turystycznego, głównie z hoteli. Popyt na usługi turystyczne ze strony cudzoziemców koncentruje się głównie w miastach i renomowanych miejscowościach dysponującymi obiektami i usługami o wysokim standardzie. Turyści zagraniczni najchętniej przebywali w Mikołajkach 36,7%, m. Olsztyn 14,6%, w Mrągowie 10,2%, m. Elblągu 7,2%, Giżycku 4,9 %.

Wykres nr 69

Turyści zagraniczni w obiektach noclegowych zbiorowego zakwaterowania wg obywatelstwa w 2004r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Turystyka 2004*, s. 58-59.

Baza turystyki ulega systematycznie przemianom jakościowym. O poprawie jakości bazy turystycznej świadczy wyposażenie jej w urządzenia sportowo – rekreacyjne. Wg informacji za 2002r. województwo warmińsko – mazurskie w porównaniu z wskaźnikami średniokrajowymi dot. wyposażenia obiektów turystyki w urządzenia sportowo-rekreacyjne przedstawia się korzystnie.

Turystyka kwalifikowana (wycieczki piesze, narciarskie, kolarskie, motorowe, żeglarskie, kajakowe, pletwonurków, na orientację, jeździeckie, nizinne i inne) organizowana jest przez Polskie Towarzystwo Turystyczno – Krajoznawcze (PTTK). W okresie 1999 – 2004 notuje się jej systematyczny wzrost. Pomimo dużego udziału młodzieży szkolnej w turystyce kwalifikowanej, notowano spadek jej udziału w ogólnej liczbie uczestników turystyki kwalifikowanej z 61,8% w 1999r. do 53,6% w 2003r. W 2004r. nastąpił duży wzrost udziału młodzieży szkolnej w turystyce kwalifikowanej.

Tabela nr 56

Uczestnicy turystyki kwalifikowanej ^{1/} organizowanej przez PTTK

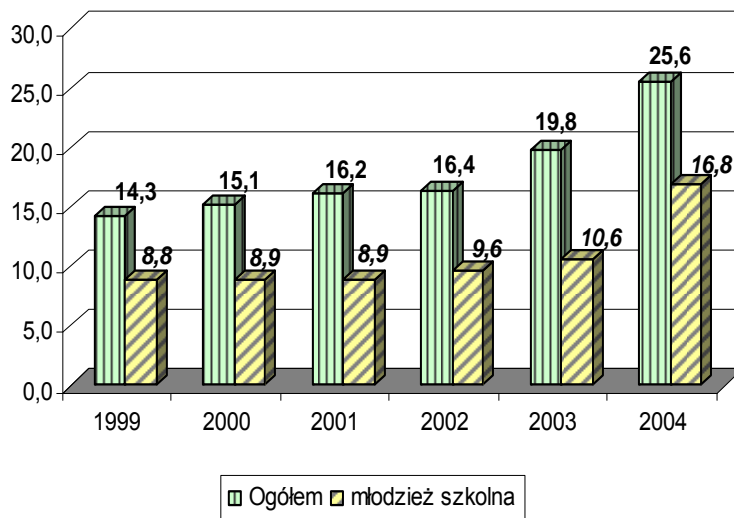
Wyszczególnienie	Ogółem	w tym młodzież szkolna	
		w osobach	% udział
1999	14 310	8 845	61,8
2000	15 148	8 911	58,8
2001	16168	8 859	54,8
2002	16387	9 604	58,6
2003	19805	10 618	53,6
2004	25 555	16 845	65,9
2004/1999	178,6	190,4	x
2004/2003	129,0	158,6	x

^{1/} Turystyka wymagająca specjalnego przygotowania kondycyjnego i umiejętności posługiwania się sprzętem turystycznym

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Turystyka 2003*, s. 67; *2004*, s. 64.

Wykres nr 70

Uczestnicy turystyki kwalifikowanej organizowanej przez PTTK w latach 1999-2004 w tys. osób

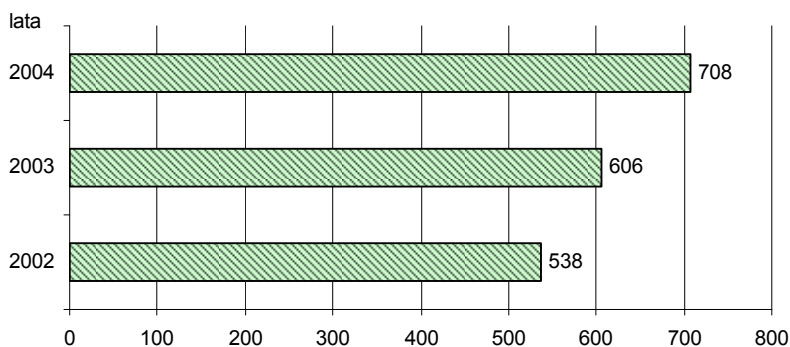

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 56.

Systematycznie rośnie liczba organizowanych przez PTTK wycieczek i imprez turystyki kwalifikowanej. Najwięcej uczestników turystyki było na wycieczkach pieszych – 17155 tys. osób, z 121 imprez żeglarskich skorzystało 1601 uczestników, a z 75 imprez kajakowych 1623 osoby. Uczestników turystyki kwalifikowanej obsługuje zarejestrowanych w PTTK 645 przewodników turystycznych z tego 66 ze znajomością języków obcych.

Wykres nr 71

Wycieczki i imprezy turystyki kwalifikowanej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Turystyka 2004, s. 64.

Szczegółowe informacje dot. turystyki opisano w Raporcie okresowym - Obszar rozwoju: pn. *Rozwój Turystyki*.

4. Ochrona środowiska

Na terenie województwa 46,2 % powierzchni województwa jest o szczególnych walorach przyrodniczych - prawnie chronionych. Parki krajobrazowe (8 szt.) zajmują (145,4 tys. ha) 5,8 %. Zarejestrowane są 102 rezerваты przyrody, z tego: 33 leśne, 17 torfowiskowe, 29 faunistyczne, 9 florystyczne, 10 krajobrazowe, 2 wodne, 1 przyrody nieożywionej, 1 stepowy oraz 2418 pomniki przyrody.

W zakresie ochrony środowiska działania są skierowane na ochronę ziemi i gleb, ochronę wód i powietrza..

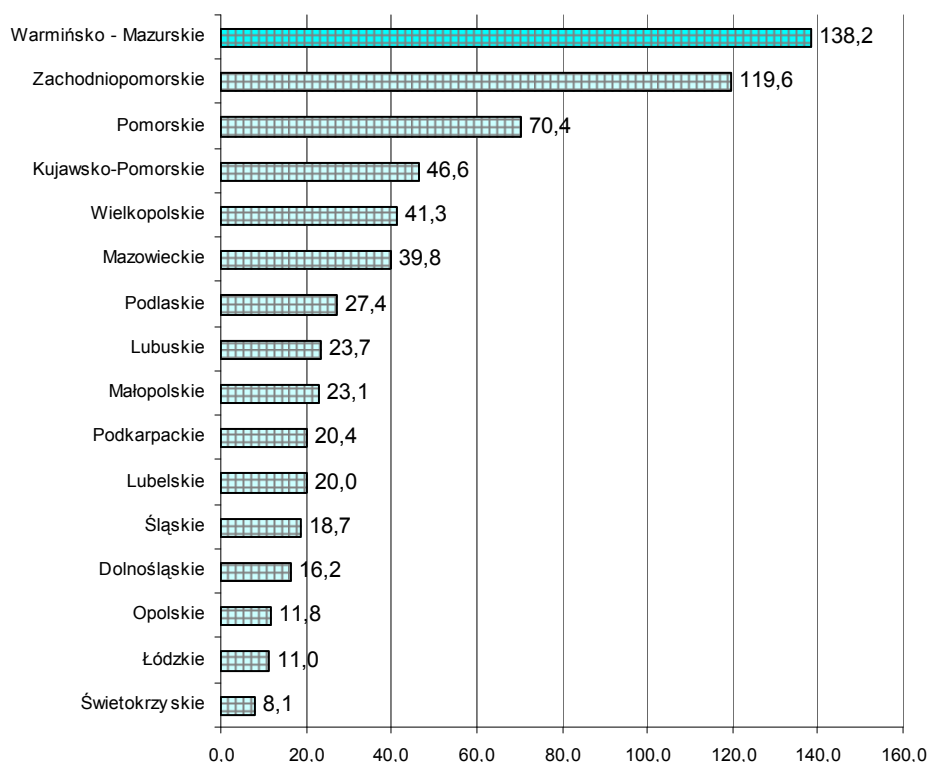
Gospodarka wodno – ściekowa

Pobór wód na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2004 r. wyniósł 124,1 hm³ wobec 146,2 hm³ w 1999 roku tj. mniej o 15,1% i 1,6 % w porównaniu z 2003r. Ponad 62 % (77,9 hm³) wody pobieranej na potrzeby gospodarki narodowej i ludności pochodziło z wód podziemnych (w kraju ponad 15%).

Na większości obszaru województwa wody podziemne występują w warstwach o zasobach i wodoprzepuszczalności, zapewniających dobre zaopatrzenie w wodę miast i wsi. Zasoby eksploatacyjne wód podziemnych w województwie wynoszą 1130,2 hm³, z tego 94,5 % z utworów czwartorzędowych. Województwo dysponuje dobrze rozwiniętą siecią wód powierzchniowych, składających się z licznych jezior, oczek wodnych, rzek, kanałów oraz części Zalewu Wiślanego. Udział gruntów pod wodami w ogólnej powierzchni w województwie wynosi 138,3 tys. ha tj. 5,7%, średnio w kraju 2,0%.

Wykres nr 72

Grunty pod wodami wg województw w 2004 r. (powierzchnia geodezyjna w tys. ha)

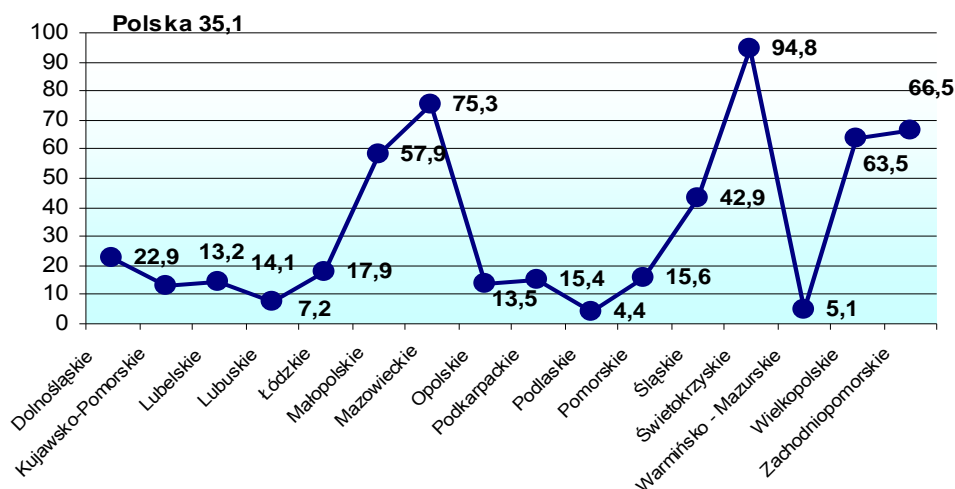

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Ochrona środowiska 2005 GUS, s. 69

Pobór wody w województwie w porównaniu z innymi województwami jest niski (w 2004r. 15 miejsce w kraju). Najwyższy pobór wody mierzony na 1 km²/dam³ jest w województwie świętokrzyskim (94,8 na 1 km²/dam³), najniższy w województwie podlaskim (4,4 na 1 km²/dam³), patrz wykres nr 73.

Wykres nr 73

Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności wg województw w 2004r. na 1 km²/dam³

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Ochrona środowiska 2005 GUS, s. 140.

Pobór wody do celów komunalnych ma tendencję malejącą i w 2004r. wyniósł 68,6 hm³. Zużycie wody w przemyśle spadło w porównaniu do 1999r. o 36,1%, natomiast nastąpił wzrost zużycia wody do celów rolniczych o 19,5%. Szczegółowo gospodarowanie wodą w województwie przedstawia Tabela nr 57

Tabela nr 57

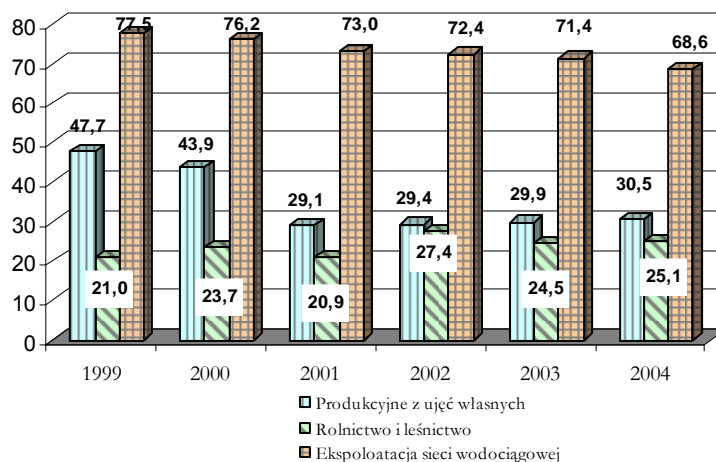
Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w województwie w latach 1999-2004

wyszczególnienie	1999	2000	2001	2002	2003	2004	w hm ³	
							1999=100	2003=100
OGÓŁEM	146,2	143,8	123	129,2	125,8	124,1	84,9	98,6
wody: powierzchniowe	56,5	56,5	39,9	47,4	bd	bd	x	x
podziemne	89,4	87,3	83,1	81,6	bd	bd	x	x
produkcyjne (poza rolnictwem i leśnictwem) z ujęć własnych	47,7	43,9	29,1	29,4	29,9	30,5	63,9	102,0
wody: powierzchniowe	35,1	32,7	18,9	19,9	7,6	21,0	59,8	276,3
podziemne	12,3	11,2	10,2	9,3	9,3	9,4	76,4	101,1
Rolnictwo i leśnictwo (wody powierzchniowe)	21,0	23,7	20,9	27,4	24,5	25,1	119,5	102,4
Eksplatacja sieci wodociągowej	77,5	76,2	73,0	72,4	71,4	68,6	88,5	96,1
wody: powierzchniowe	0,4	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	-
podziemne	77,1	76,1	72,9	72,4	71,7	68,5	88,8	95,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M 2002, s. 260; 2003, s. 248; 2004, s. 60. 2005, s. 60

Wykres nr 74

Pobór wody w hm³ na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w województwie w latach 1999-2004

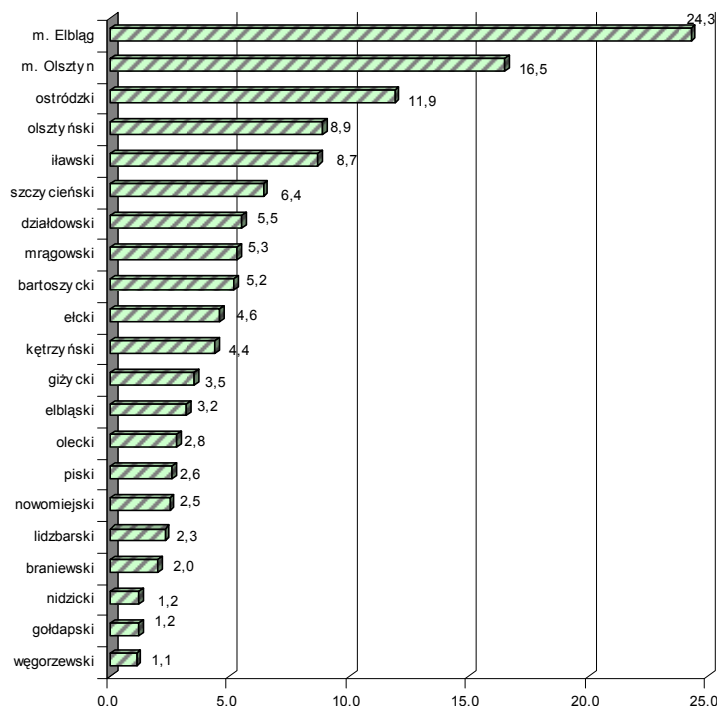

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 57

W układzie powiatów największy pobór wody w 2004r. zanotowano w Elblągu -24,3 hm³ (z tego 58,3% na potrzeby przemysłu) i w Olsztynie - 16,5 hm³ (z tego 31,9% na potrzeby przemysłu). Najniższy pobór wody w 2004r. zanotowano w powiecie węgorzewskim - 1,1 hm³ (100 % na potrzeby eksploatacji sieci wodociągowej) i w powiecie goldapskim - 1,2 hm³ (z tego na potrzeby przemysłu 3,8%).

Wykres nr 75

Pobór wody ogółem w hm³ w powiatach województwa w 2004r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 58

Głównym źródłem zanieczyszczenia wód jest w niedostatecznym stopniu rozwiązana gospodarka ściekowa. W województwie zmniejsza się ilość ścieków przemysłowych i komunalnych odprowadzanych do wód lub do ziemi.

Ścieków przemysłowych i komunalnych wymagających oczyszczenia w województwie w 2004r. było 51,6 hm³, z tego 96,2% było oczyszczanych (kraj 91,0%). W układzie powiatów najwięcej ścieków wytworzono w m. Olsztyn 10,5 hm³ - w 100 % oczyszczane (20,3 % ogółem wytworzonych ścieków w województwie). Najniższy procent oczyszczanych ścieków zanotowano w powiecie iławskim (83,3%) i bartoszyckim (86,2%) oraz kętrzyńskim (89,1%).

Systematycznie wzrasta liczba ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków. Średnio w 2004r. w województwie 68,7 % (67,5% w 2003 r.) ludności korzystało z oczyszczalni ścieków (kraj odpowiednio 59,0; 58,2%); w m. Elbląg 100%, m. Olsztyn 99,7%. Najniższy odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków zanotowano w powiecie nowomiejskim (31,5%) i elbląskim (36,5%).

Tabela 58
Wybrane dane o stanie, zagrożeniu i ochronie środowiska w 2004r.

wyszczególnienie	Pobór wody			Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczenia			Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków		Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych	
	ogółem w hm ³	w tym na potrzeby		ogółem	w tym oczyszczone		razem	w tym biologicznych, i z podwyższonym usuwaniem biogenów	pyłowych	gazowych
		przemysłu	eksploatacji sieci wodociągowej		razem	w tym chemicznie, biologicznie i z podwyższonym usuwaniem biogenów				
		w % ogółem			w hm ³	w % ogółem				
Polska	10990,0	71,1	19,1	2134,9	91,0	63,8	59,0	56,9	123,2	213 613,80
województwo	124,1	24,6	55,2	51,6	96,2	94,8	68,7	68,6	1,9	1 382,30
Podregiony										
<i>elbląski</i>	58,0	34,1	44,6	18,9	96,0	95,2	66,7	66,6	0,6	526,5
<i>olsztyński</i>	50,2	16,8	60,5	23,6	96,4	94,8	70,8	70,8	0,8	663,8
<i>elcki</i>	15,9	14,3	77,4	9,1	95,9	94,2	68,1	67,8	0,5	192,0
Powiaty:										
bartoszycki	5,2	7,9	57,9	2,0	86,2	86,2	58,0	58,0	0,0	28,0
braniewski	2,0	7,9	92,1	1,3	99,7	99,5	69,0	68,2	0,1	34,3
działdowski	5,5	23,2	45,5	1,3	99,9	99,8	61,8	61,8	0,0	18,3
elbląski	3,2	22,5	51,5	1,3	99,5	98,8	36,5	35,8	0,1	17,7
elcki	4,6	18,4	81,6	2,8	98,0	98,0	75,8	75,8	0,2	80,3
giżycki	3,5	17,8	82,2	2,3	89,8	88,2	71,1	71,1	0,2	63,0
goldapski	1,2	3,8	96,2	0,6	96,6	96,6	64,2	64,2	-	-
iławski	8,7	9,3	43,3	3,2	83,3	83,3	59,9	59,9	0,1	64,5
kętrzyński	4,4	1,3	87,8	2,1	89,1	89,1	62,7	62,7	0,1	40,4
lidzbarski	2,3	14,3	85,7	1,3	99,5	99,5	64,8	64,8	0,1	25,3
mragowski	5,3	15,4	42,5	2,2	97,6	97,6	62,1	62,1	0,2	60,9
nidzicki	1,2	5,3	94,7	0,8	100,0	100,0	71,1	71,1	0,0	6,7
nowomiejski	2,5	1,3	57,1	0,4	99,9	99,9	31,5	31,5	0,0	0,0
olecki	2,8	8,9	44,4	1,3	97,8	96,0	63,8	61,6	0,0	1,5
olsztyński	8,9	7,9	47,1	2,8	90,4	90,2	51,7	51,7	-	0,0
ostródzki	11,9	22,3	38,4	3,8	96,1	96,1	64,8	64,8	0,0	76,5
piński	2,6	19,6	80,4	1,6	98,5	92,1	63,4	63,4	0,1	40,8
szczycieński	6,4	11,8	42,5	1,8	99,4	99,4	58,6	58,6	0,1	31,3
wegorzewski	1,1	-	100,0	0,5	98,4	98,0	56,2	55,6	0,0	6,3
m. Elbląg	24,3	58,3	41,7	7,6	99,1	97,3	100,0	100,0	0,3	315,3
m. Olsztyn	16,5	31,9	68,1	10,5	100,0	96,5	99,7	99,7	0,3	471,3

Źródło: "Ochrona środowiska 2005" GUS 2005 s.68 i 80

Następuje systematyczna poprawa w zakresie emisji zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych. W województwie są 42 zakłady szczególnie uciążliwe emitujące zanieczyszczenia powietrza (w 2003 – 43 zakłady). W 2004r. zanieczyszczenia pyłowe wynosiły 1,9 tys. ton (w tym ze spalania paliw 1,7 tys. ton), gazowe 1 382,3 tys. ton (w tym dwutlenek węgla 1371,7 tys. ton). Największe zanieczyszczenie występuje w województwie śląskim (w 2004r. zanieczyszczenia pyłowe wynosiły 26,5 tys. ton, gazowe 42.240,9 tys. ton).

Tylko w powiecie goldapskim i olsztyńskim nie zanotowano emisji zanieczyszczeń powietrza. Miasto Elbląg i Olsztyn emitują 56,9% ogółu zanieczyszczeń w województwie.

Region warmińsko-mazurski plasuje się na 1 miejscu w kraju pod względem czystości środowiska. Na taki stan rzeczy wpływ ma stosunkowo słabe uprzemysłowienie regionu (udział w krajowej produkcji sprzedanej przemysłu w jednostkach zatrudniających powyżej 9 osób w 2004r. wyniósł 2,3%, wobec 2,6 % w 2003 r.).

Ogółem w województwie w 2004r. było 51 oczyszczalni przemysłowych i 181 komunalnych oczyszczalni ścieków. Liczbę i wielkość oczyszczalni przedstawiają poniższe tabele i wykresy.

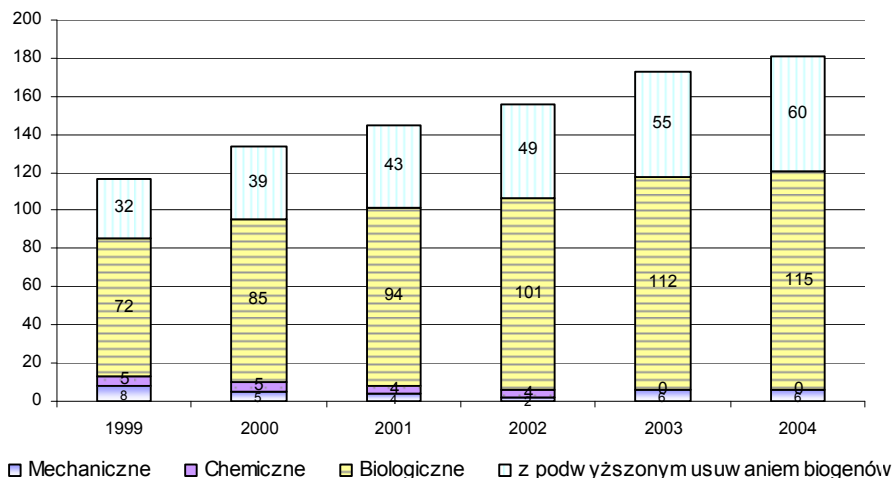
Tabela nr 59

Oczyszczalnie ścieków komunalnych w województwie w latach 1999-2004

Wyszczególnienie		Ogółem	w tym			
			Mechaniczne	Chemiczne	Biologiczne	z podwyższonym usuwaniem biogenów
Liczba oczyszczalni	1999	117	8	5	72	32
	2000	134	5	5	85	39
	2001	145	4	4	94	43
	2002	156	2	4	101	49
	2003	173	6	x	112	55
	2004	181	6	x	115	60
Wielkość oczyszczalni dam ³ /dobę	1999	406,0	8,1	0,8	193,11	204,0
	2000	401,8	1,3	0,8	179,4	220,0
	2001	384,7	0,3	0,5	153,7	230,2
	2002	371,5	0,1	0,5	130,2	240,9
	2003	381,5	0,2	x	127,5	253,8
	2004	392,0	0,2	x	61,1	330,7
Ścieki komunalne dam ³ /dobę	1999	64 220	1 028	197	32 204	30 791
	2000	61 341	189	190	29 253	31 791
	2001	59 710	42	81	27 234	32 352
	2002	58 333	14	69	23 680	34 570
	2003	47 783	50	x	18 900	28 853
	2004	46 971	x	x	7 180	39 755

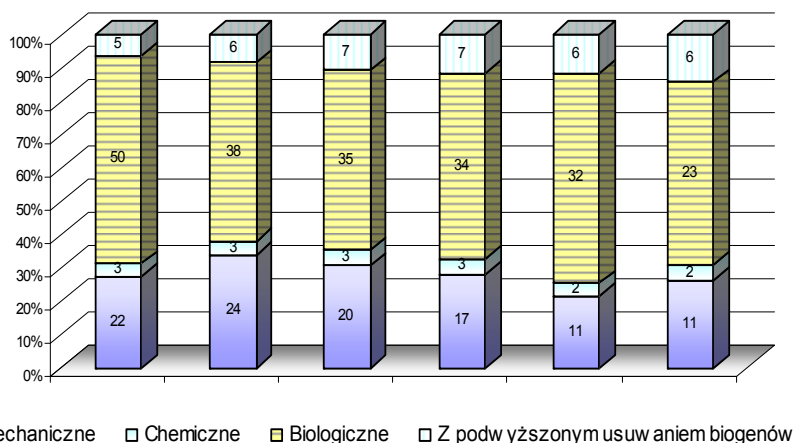
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Ochrona środowiska 2004, s. 181; 2005, s. 187; oraz RSW W-M 2000, s. 117; 2001, s. 255; 2002, s. 263; 2003, s. 251; 2004, s. 64; 2005, s. 64

Wykres nr 76
Oczyszczalnie ścieków komunalnych w województwie w latach 1999-2004

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 59

Wykres nr 77
Oczyszczalnie ścieków przemysłowych w województwie w latach 1999-2004

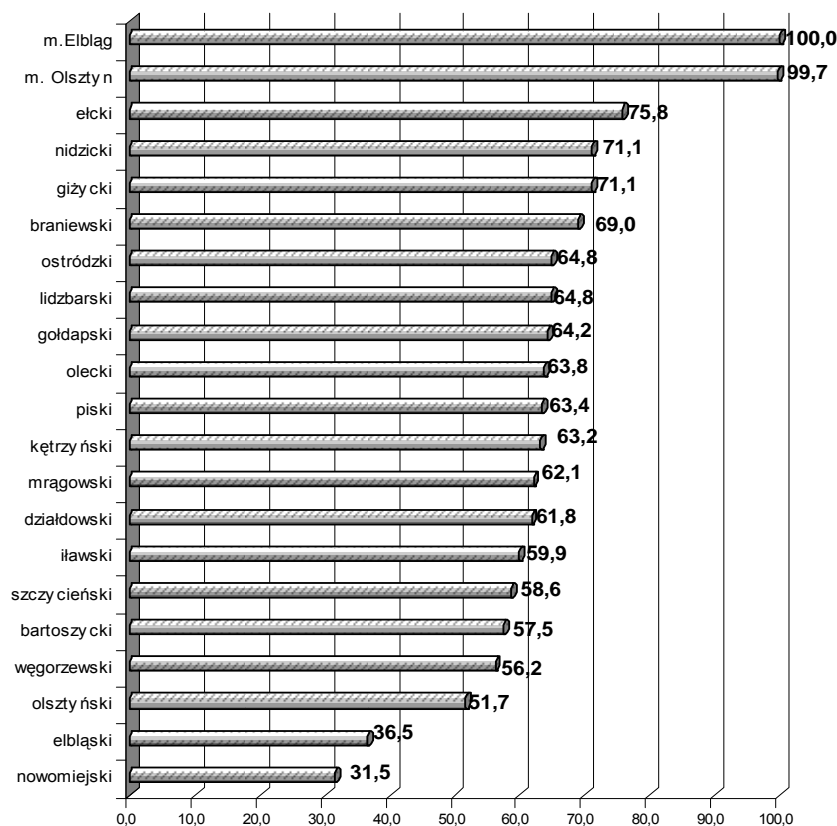

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M 2000, s. 117; 2001, s. 255; 2002, s. 263; 2003, s. 251; 2005, s. 64

Na terenie województwa w latach 2000 - 2004 wzrosła liczba zakładów wytwarzających odpady (z wyłączeniem odpadów komunalnych) z 49 do 54 zakładów. Odpady (z wyłączeniem odpadów komunalnych) wytworzone w ciągu 2004 roku wyniosły 594,4 tys. ton, tj. wzrost w stosunku do 2000r. o 29,3 %.

Wykres nr 78

Udział procentowy ludności, korzystającej z oczyszczalni ścieków w 2004 r.

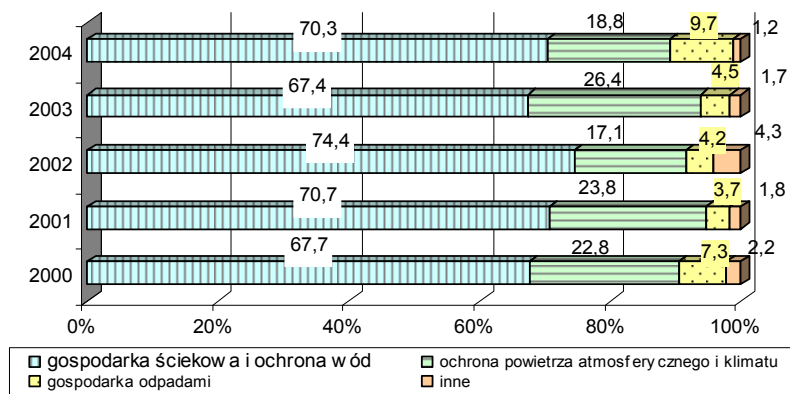

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 58

W latach 1999-2004 w województwie na ochronę środowiska wydatkowano 773,1 mln zł. W 2004 roku nakłady ogółem wyniosły 137,3 mln zł (spadek o 2,5% w porównaniu do 1999 roku) tj. 14,5 % nakładów ogółem w kraju na ochronę środowiska - z tego na ochronę wód 96,6 mln zł, powietrza 25,8 mln zł i powierzchni ziemi przed odpadami 13,2 mln zł. (tabela nr 60).

Wykres nr 79

Struktura wydatków inwestycyjnych na ochronę środowiska wg kierunków inwestowania (ceny bieżące) w mln zł

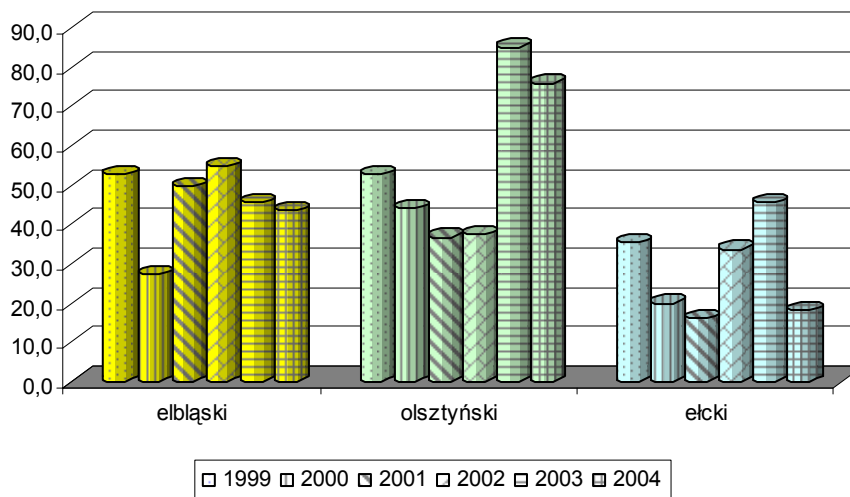

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 60.

Na inwestycje ochrony środowiska w 2004 roku najwięcej wydano w m. Olsztyn 48,2 mln zł – 35,1% ogółu nakładów na ochronę środowiska w województwie, najmniej w powiecie goldapskim tylko 143,7 tys. zł.

Wykres nr 80

Nakłady inwestycyjne w mln zł na ochronę środowiska w podregionach w latach 1999-2004

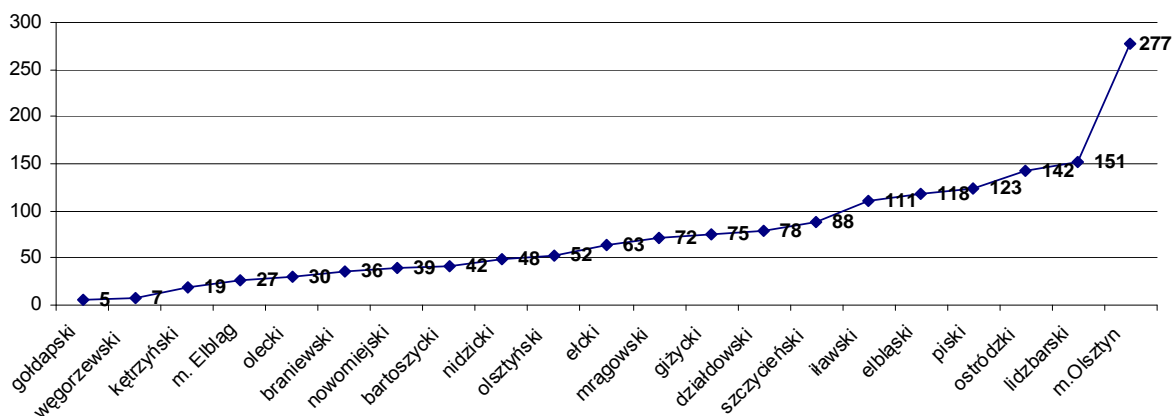

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 60.

Miarą poziomu inwestowania w ochronę środowiska jest m.in. odniesienie wielkości wydatków na ten cel do liczby ludności. Wskaźnik ten informuje, że poziom inwestycji chroniących środowisko w województwie jest niższy niż przeciętnie w kraju. Wynika to m.in. z tego, że niższe są przeciętne potrzeby na tym obszarze. Poziom inwestycji na ochronę środowiska w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 1999 - 2003 systematycznie wzrastał, a w 2004 r. zmniejszył się (w 2004 r. wskaźnik kształtował się na poziomie 96 zł, a w kraju 140 zł).

Wykres nr 81

Nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska na 1 mieszkańca w zł w powiatach - 2004r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M (podregiony, powiaty, gminy) 2005 s. 60.

Tabela nr 60

Nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska wg kierunków inwestowania w powiatach województwa w latach 1999-2004

Wyszczególnienie	Nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska						w tym na ochronę														
	w tys. zł (w cenach bieżących)						wód					powietrza					Powierzchni ziemi przed odpadami				
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2000	2001	2002	2003	2004	2000	2001	2002	2003	2004	2000	2001	2002	2003	2004
	w tys. zł																				
województwo	140 801,5	91 081,3	102 262,0	125 681,0	175 931,3	137 321,1	61 639,0	72 338,5	93 568,4	118 536,8	96 595,6	20 757,0	24 374,0	21 463,0	46 431,8	25 772,2	6 638,0	3 740,7	5 248,5	7 978,0	13 267,8
	podregiony																				
elbląski	52 740,0	27 230,5	49 618,6	54 594,8	45 373,1	43 513,9	17 642,0	36 579,9	42 002,6	25 374,2	26 953,4	5 964,0	10 787,5	11 023,0	17 718,4	13 439,3	2 864,5	1 032,4	1 421,2	1 163,1	2 393,5
olsztyński	52 741,4	44 013,9	36 700,7	37 476,1	85 013,2	75 798,5	25 521,3	23 606,1	23 949,2	64 841,6	60 982,2	14 237,7	10 973,5	4 595,5	12 622,3	4 803,3	3 055,9	1 930,6	3 702,3	6 256,6	9 920,6
elcki	35 314,1	19 836,9	15 942,9	33 611,2	45 545,0	18 008,7	17 528,0	10 005,5	19 246,6	28 321,0	8 660,0	517,0	1 938,3	5 844,1	16 091,1	7 529,6	1 140,2	667,0	125,0	558,3	953,7
	Powiaty																				
bartoszycki	2 958,7	3 925,3	2 787,6	4 322,7	8 132,1	2 579,5	3 147,0	1 516,2	2 259,6	2 128,3	1 677,7	469,4	1 102,0	360,4	4 019,9	809,4	72,2	164,1	1 702,7	1 629,5	x
braniewski	2 179,1	6 732,6	3 303,2	8 428,5	8 419,9	1 575,4	6 242,0	1 390,2	1 637,1	2 873,0	803,7	x	1 913,0	6 761,6	5 342,3	x	74,6	x	29,8	204,6	771,7
działdowski	1 171,1	2 761,7	14 668,1	12 202,0	4 696,6	5 117,8	2 339,0	13 244,0	11 834,6	3 965,7	4 318,0	x	651,5	x	407,2	732,7	422,9	772,0	366,9	323,7	67,1
elbląski	9 089,3	78,5	3 422,1	2 365,8	3 643,1	6 668,2	8,6	3 394,5	1 152,9	1 944,7	5 784,0	69,9		1 109,7	1 610,0	859,2	x	27,6	x	0,0	25,0
elcki	13 279,9	6 572,7	6 180,1	8 833,7	5 399,0	5 345,2	6 176,0	4 553,4	8 750,7	4 954,8	2 906,1	x	559,7	83,0		2 353,4	374,0	667,0		411,2	85,7
giżycki	8 438,3	6 968,3	2 752,4	8 370,0	16 817,6	4 261,4	6 563,0	1 446,9	x	15 619,6	3 423,3	321,5	1 305,5	x	780,3	71,9	766,2	x	x	0,0	766,2
goldapski	x	x	x	879,0	1 817,6	143,7	x	x	879,0	1 740,1	77,3	x	x	x	77,5	66,4	x	x	x	x	x
iławski	3 092,9	3 989,0	4 651,8	6 384,4	7 066,9	9 984,8	1 341,0	3 733,0	5 876,8	2 416,1	5 448,9	1 237,0	909,1	394,9	4 650,8	4 523,5	1 412,0	9,7	102,7		12,4
kętrzyński	3 199,7	7 037,4	4 745,1	4 968,7	2 596,1	1 296,1	3 576,0	3 785,5	4 155,7	1 033,8	1 015,7	2 144,0	761,1	356,7	1 092,3	120,9	1 233,0	198,5	456,3	470,0	159,5
lidzbarski	2 463,6	549,8	1 507,9	1 834,8	4 151,2	6 534,3	351,3	148,0	1 058,9	2 478,4	4 938,1	187,9	1 359,9	775,9	1 672,8	1 198,0	10,6				398,2
mragowski	2 965,4	2 459,7	1 552,4	1 301,0	8 487,5	3 624,6	2 406,0	1 008,1	1 106,4	7 988,0	3 565,9	53,7	544,3	142,9	153,1	45,9	x	x	x	0,0	12,8
nidzicki	4 596,9	6 363,3	2 524,8	3 143,8	2 140,1	1 622,3	2 900,0	2 226,1	3 040,1	2 124,1	1 614,3	2 856,0	235,1	103,7	16,0	8,0	335,0	x	x	x	x
nowomiejski	1 635,9	1 116,3	1 810,7	5 506,3	4 976,5	1 682,9	296,8	1 396,1	5 506,3	3 877,0	1 190,1	569,9	414,6		1 099,5	387,2	80,2	x	x	x	105,6
olecko-goldapski	6 214,5	1 311,1	2 932,1	x	x	x	949,4	2 147,0	x	x	x	38,6	674,4	x	x	x	259,8	110,7	x	x	x
olecki	x	x	x	1 156,5	1 031,6	1 033,1	x	x	977,0	871,3	179,3	x	x	54,5	140,3	x	x	x	125,0	20,0	51,8
olsztyński	19 023,7	14 427,1	14 486,2	16 346,0	17 534,7	5 827,8	9 928,0	12 705,1	9 684,3	15 965,3	5 694,9	4 335,0	1 567,3	2 300,0	1 360,1	90,6		92,2	157,1	202,8	42,3
ostródzki	20 357,3	7 408,6	14 336,0	14 632,0	9 604,2	14 996,2	6 495,0	12 324,0	13 732,3	5 936,9	8 378,2	735,2	1 903,5	469,6	3 461,6	6 000,5	124,3	42,0	430,4	48,1	4,5
piski	7 381,4	4 984,8	4 078,3	14 331,0	18 735,2	7 060,3	4 789,0	4 005,2	8 598,9	3 555,2	2 058,0	195,5	73,1	5 706,6	15 021,0	4 888,9	x	x	x	127,1	50,0
szczyrzeński	6 205,4	2 344,3	1 498,9	888,9	12 973,7	6 075,7	1 167,0	750,7	656,9	9 220,4	1 787,2	109,7	748,2	232,0	61,3	53,7	625,7	x	x	3 692,0	4 234,8
węgorzewski	x	x	x	41,0	1 744,0	165,0	x	x	41,0	1 580,0	16,0	x	x	x	72,0	149,0	x	x	x	0,0	x
m. Elbląg	15 214,4	5 143,8	7 426,7	5 075,8	6 965,9	3 488,6	919,6	1 097,5	2 262,6	4 360,8	1 030,5	3 352,0	4 995,8	2 287,2	1 147,0	936,2	750,5	181,1	491,4	586,7	1 407,2
m. Olsztyn	11 328,0	6 907,0	7 597,8	4 670,2	28 997,8	48 238,2	2 046,0	1 466,4	1 987,3	23 903,3	40 688,4	4 082,0	4 655,6	323,9	4 246,8	2 476,8	779,4	1 475,8	1 386,2	262,3	5 073,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M 2000, s. 290; 2001, s. 152-159; 2002, s. 162-169; 2003, s. 152-159; RSW W-M (podregiony, powiaty, gminy) 2004, s. 66; 2005, s. 60.

5. Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Rok 2004 – to pierwszy okres funkcjonowania ustawy z dnia 13 listopada 2003 roku o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (jst), która w odmienny sposób ukształtowała strukturę i poziom dochodów realizowanych przez poszczególne szczeble samorządu terytorialnego. Jednocześnie był to także pierwszy pełny okres korzystania ze środków pomocowych Unii Europejskiej.

Nowa regulacja prawna stworzyła podstawy do zwiększenia stopnia decentralizacji dysponowania środkami publicznymi, umocnienia samodzielności ekonomicznej jst poprzez zwiększenie w ich dochodach udziałów dochodów własnych, zwiększenie zainteresowania rozwojem własnego obszaru oraz ułatwienie jst absorpcji środków unijnych.

Dla realizacji założeń przyjętych w nowej ustawie:

- zwiększono udziały jst w dochodach z podatku dochodowego od osób prawnych: w gminach z 5% do 6,71% i w województwach z 0,5% do 15,9%, a w powiatach wystąpił po raz pierwszy w wysokości 1,4%,
- zwiększono udziały jst w dochodach z podatku dochodowego od osób fizycznych: w gminach z 27,6% do 35,72% i w województwach z 1,5% do 1,6%, a w powiatach z 1% do 10,25% (2004 r. 8,42%),
- w gminach wzrost udziału w podatku dochodowym nastąpił przy jednoczesnej rezygnacji z rekompensaty skutków ustawowych i ulg w podatkach stanowiących dochód gmin, przekazywanej dotychczas w postaci części rekompensującej subwencji ogólnej,
- we wszystkich szczeblach samorządu terytorialnego wprowadzono pewne zmiany w sposobie finansowania niektórych zadań, rezygnując z przekazywania na ich realizację dotacji celowych, na rzecz finansowania ich z dochodów własnych,
- wprowadzono zmiany w sposobie naliczania subwencji ogólnej, Bez zmian pozostawiono część oświatową, zlikwidowano natomiast część rekompensującą dla gmin i drogową dla powiatów i województw, które zastąpiono zwiększonym udziałem w podatku dochodowym. Po zmianach subwencja ogólna obok części oświatowej zawiera część wyrównawczą i równoważącą dla gmin i powiatów oraz wyrównawczą i regionalną dla województw.
- Ustawa przewidywała w 2004 roku utworzenie znacznych rezerw, z których wypłacane były kwoty uzupełniające subwencji ogólnej. Silne uzależnienie poziomu dochodów od stopnia rozwoju gospodarczego własnego terenu (poprzez zwiększenie udziału w podatku dochodowym) zaostrzyło różnice w poziomie osiągniętych dochodów przez jst, co zmuszało do wzmocnienia mechanizmu wyrównawczego.

Wprowadzone zmiany wpłynęły w sposób zasadniczy na zróżnicowane kształtowanie się w 2004 roku dynamiki i struktury budżetów jst zarówno w skali całego kraju, jak i w województwie w porównaniu do lat poprzednich.

W pierwszym roku funkcjonowania nowej ustawy łączne dochody budżetów jednostek samorządowych w województwie na koniec 2004 roku wyniosły 3471,3 mln zł (wobec 2.361,5 mln zł w 1999r i 3080,4 mln zł w 2003 r), a wydatki 3526,7 mln zł (wobec 2.407,4 mln zł w 1999r. 3196,0 mln zł w 2003 r).

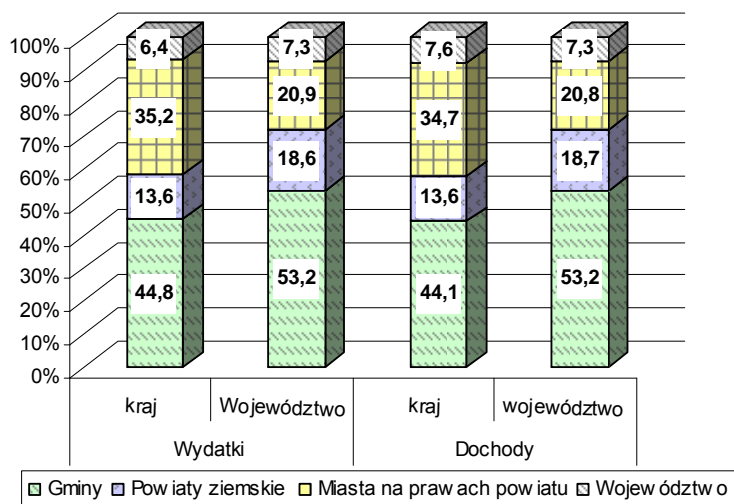
Sz szczególnie duże zmiany dotyczyły dochodów własnych. Dochody budżetowe własne jst w stosunku do 2003 r wzrosły najsilniej w budżecie województwa 4,4- krotnie (kraj 5,8 krotnie) i w powiatach ziemskich 2,3 krotnie (kraj 2,5 krotnie), a w najmniejszym stopniu w gminach o 15,5% (kraj o 16,2%).

Wynikiem wprowadzonych zmian było zwiększenie się w dochodach jst ogółem udziału dochodów własnych z 33,6% w 2003 roku do 39,1% w 2004 roku, przy czym najsilniejszy wzrost nastąpił w województwie z 9,2% do 33,9% i powiatach ziemskich z 9,5% do 19,7%. W gminach podobnie jak w kraju wzrost udziału był niewielki z 40,1% do 41,2%, co oznacza, że nie zmienił się zasadniczo zakres samodzielności ekonomicznej jednostek, które dotąd najswobodniej dysponowały swoimi dochodami.

Najwyższy udział zarówno w łącznych dochodach, jak i wydatkach budżetów jst w województwie podobnie jak w skali kraju mają nadal budżety gmin, następnie budżety miast na prawach powiatów i powiatów ziemskich. Udział budżetów województwa kształtuje się na poziomie zbliżonym do średniej krajowej.

Wykres nr 82

Struktura dochodów i wydatków budżetów JST w 2004r. w województwie i w kraju

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2005, s. 629 oraz RSW W-M 2005, s. 295-297.

Dokonując analizy budżetów jst w latach 1999-2004 odnotowano zbliżone tendencje zarówno w dochodach, jak i wydatkach budżetów:

- udział budżetów gmin w dochodach ogółem wahał się w analizowanym okresie w przedziale 49,4% - 54,2%, a wydatków 49,8% - 54,4%, na koniec 2004 roku wyniósł w dochodach i wydatkach 53,2%,
- budżet powiatów ziemskich na koniec 2004 roku stanowił 18,7% dochodów jst ogółem (1999r – 20,3%) oraz 18,6% wydatków JST (1999r – 20,2%);
- na zbliżonym poziomie do powiatów ziemskich kształtował się udział miast na prawach powiatu, tj. 20,8% dochodów jst (1999r. – 21%) i 20,9% wydatków jst (1999r. – 21,1%);
- wydatnie wzrósł udział budżetu województwa w dochodach jst ogółem, tj. z 4,5% do 7,3%, a wydatków odpowiednio z 4,3% do 7,3%.

Kształtowanie się procentowego udziału budżetów gmin, powiatów i województwa w budżetach JST podano w tabeli 61.

Tabela nr 61

Procentowy udział budżetów gmin, powiatów i województwa w budżetach JST w latach 1999-2004

Budżety	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Dochody budżetów jst - % udział w dochodach jst ogółem						
Gminy	54,2	50,9	49,4	51,9	53,3	53,2
Powiat ziemskie	20,3	23,6	23,8	21,3	19,3	18,7
Miasta na prawach powiatu	21	21	20,9	21,2	20,5	20,8
Budżet województwa	4,5	4,5	5,9	5,6	6,9	7,3
Ogółem JST	100	100	100	100	100	100
Wydatki budżetów jst - % udział w wydatkach jst ogółem						
Gminy	54,4	51	49,8	51,5	52,6	53,2
Powiat ziemskie	20,2	23,1	23,6	22,2	19,6	18,6
Miasta na prawach powiatu	21,1	21	20,8	20,9	20,8	20,9
Budżet województwa	4,3	4,9	5,8	5,4	7,0	7,3
Ogółem JST	100	100	100	100	100	100

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: „Budżety jednostek samorządu terytorialnego w latach 1999-2003” i Budżety jednostek samorządu terytorialnego w latach 2001-2004

Kształtowanie się dochodów i wydatków wszystkich jednostek samorządu terytorialnego w latach 1999-2004 w wielkościach bezwzględnych przedstawiono w tabeli nr 62.

Najważniejszymi pozycjami dochodów budżetowych wszystkich JST w województwie były:

- subwencje ogólne z budżetu państwa, które na koniec roku 2004 stanowiły 40,2% ogółu dochodów (kraj 34,2%) wobec wskaźników 38,3% w 1999 roku i 42,8% w 2003 roku;
- dochody własne, których udział w dochodach ogółem w 2004 roku wyniósł 39,1% (kraj 50,2%); wobec 33,6% w 2003 roku i 35,7% w 1999 roku, zachowując zdecydowanie najwyższą tendencję wzrostową
- dotacje celowe z budżetu państwa, które w 2004 roku stanowiły 17,4% dochodów ogółem (kraj 13%), wobec 19,9% w 2003 roku i 23,9% w 1999 roku i wykazują tendencję spadkową.

Po stronie wydatków budżetowych największą pozycję stanowiły:

- wydatki bieżące, których udział w wydatkach ogółem w 2004 roku wyniósł 63,4 % (kraj 62,6%), wobec 66,9% w 2003 roku i 66,6% w 1999 roku,
- wydatki majątkowe, których udział wahał się w granicach od 12,4% w 2001 roku do 15,5% w 2004 roku (kraj 16,6%).

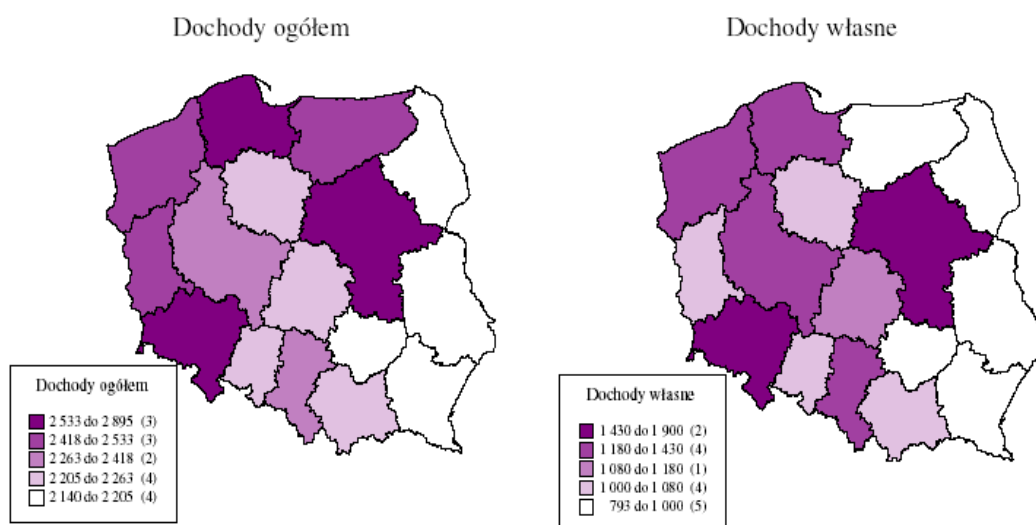
Łączny deficyt budżetów jst w województwie zwiększył się z minus 45,9 mln zł w 1999 roku do minus 115,6 mln zł w 2003 roku, a w 2004 roku zmniejszył się do minus 55,4 mln zł. Obniżenie deficytu w 2004 roku dotyczy wszystkich szczebli jst. W skali kraju osiągnięty został po raz pierwszy wynik dodatni, przy czym deficyt nadal wystąpił w gminach oraz miastach na prawach powiatu.

Uwzględniając dochody na 1 mieszkańca w porównaniu do pozostałych województw sytuacja warmińsko-mazurskiego jest stosunkowo korzystna, natomiast w kontekście dochodów własnych sytuacja jest odmienna.

Zbliżona sytuacja występuje w zakresie wydatków na 1 mieszkańca w porównaniu do pozostałych województw, co przedstawiono na mapach nr 8 i 9.

Mapa nr 8

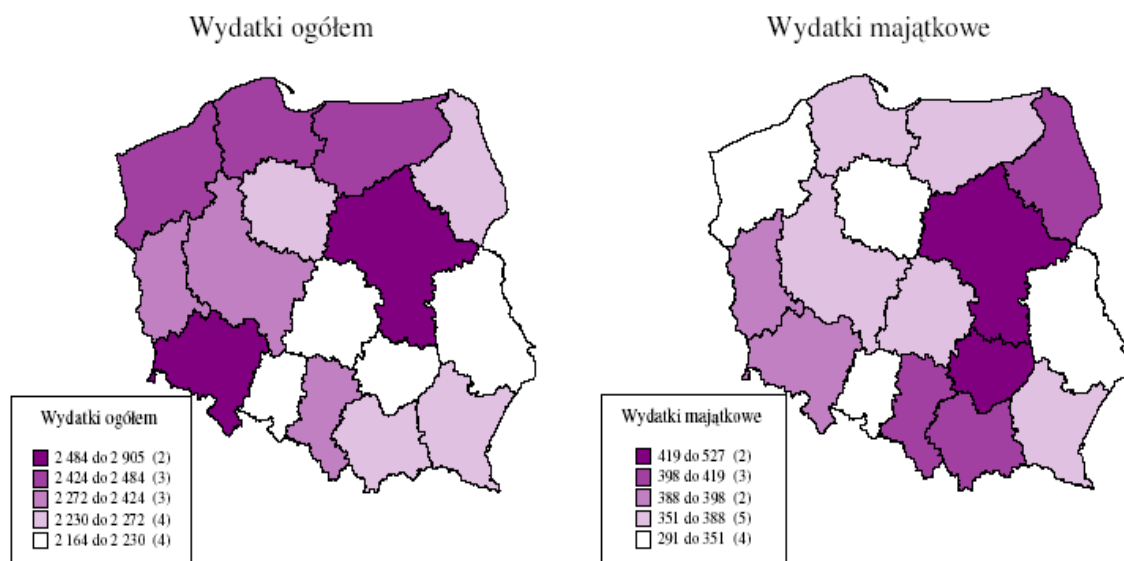
Dochody jednostek samorządu terytorialnego w przeliczeniu na jednego mieszkańca w 2004 r. (w zł)

Źródło: Sprawozdanie z działalności Regionalnych Izb Obrachunkowych i wykonania budżetu przez jednostki samorządu terytorialnego w 2004 roku. www.rio.gov.pl

Mapa nr 9

Wydatki jednostek samorządu terytorialnego w przeliczeniu na jednego mieszkańca w 2004 r.
(w zł)

Źródło: Sprawozdanie z działalności Regionalnych Izb Obrachunkowych i wykonania budżetu przez jednostki samorządu terytorialnego w 2004 roku. www.rio.gov.pl

Tabela nr 62
Dochody i wydatki budżetów wszystkich JST wg rodzajów w latach 1999-2004 w mln zł

Wyszczególnienie	Gminy*						Powiaty						Miasta na prawach powiatu						województwo						Ogółem					
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	1999	2000	2001	2002	2003	2004	1999	2000	2001	2002	2003	2004	1999	2000	2001	2002	2003	2004	1999	2000	2001	2002	2003	2004
OGÓLEM Dochody	1279,5	1370,9	1459,6	1581,2	1642,7	1844,5	480,3	634,0	703,2	650,3	594,0	651,1	495,0	566,5	616,7	645,8	632,1	721,8	106,7	122,5	172,6	170,1	211,6	253,9	2361,5	2693,9	2952,1	3047,4	3080,4	3471,3
Dochody własne	581,5	591,7	613,9	636,0	658,7	760,5	26,6	44,3	53,5	60,3	56,5	128,3	219,1	260,0	278,5	294,0	300,5	383,5	15,9	16,7	17,5	18,7	19,5	86,0	843,1	912,7	963,4	1009,0	1035,2	1358,3
W tym:																														
- podatek od nieruchomości	142,3	160,4	201,0	220,8	226,0	251,7							44,1	54,5	67,9	74,5	78,8	83,4							186,4	214,9	268,9	295,3	304,8	335,1
- podatek rolny	49,3	45,7	51,6	54,4	57,3	58,6							0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2							49,5	45,9	51,8	54,6	57,5	58,8
Udz. w podatkach stanów dochód budż państwa	188,3	166,8	143,8	145,8	151,0	202,6	5,2	5,8	5,0	5,0	5,2	47,8	93,8	95,5	100,8	107,6	100,2	169,5	14,7	14,8	13,9	14,4	14,2	80,8	302,0	282,9	263,5	272,8	270,6	500,7
..od os. prawnych.	6,6	7,4	6,2	7,4	7,3	10,6						2,6	6,8	8,8	9,9	11,0	7,0	17,3	1,5	1,6	1,7	1,8	1,5	66,7	14,9	17,8	17,8	20,2	15,8	97,2
..od os. fizycznych	181,7	159,4	137,6	138,4	143,7	192,0	5,2	5,8	5,0	5,0	5,2	45,2	87,0	86,7	90,9	96,6	93,2	152,2	13,2	13,2	12,2	12,6	12,7	14,1	287,1	265,1	245,7	252,6	254,8	403,5
Dotacje celowe z budżetu państwa	183,0	220,9	198,9	253,1	225,3	282,8	234,2	283,4	313,0	269,8	183,6	146,0	110,6	115,6	123,1	142,0	84,4	93,0	36,3	41,0	79,7	77,6	118,8	82,6	564,1	660,9	714,7	742,5	612,1	604,4
Pozostałe dotacje	6,2	8,9	19,7	17,7	6,4	7,9	2,6	3,5	6,7	8,4	5,7	7,4	1,4	0,5	1,3	1,8	0,2	0,7		2,1	5,3	6,4	3,2	3,3	10,2	15,1	33,0	34,3	15,5	19,3
Subwencje ogólne z budżetu państwa	470,7	509,7	581,6	644,2	685,8	748,4	216,8	301,9	328,1	308,6	339,3	361,9	163,6	190,1	211,4	205,3	223,1	206,1	54,5	62,6	70,1	66,7	69,2	79,0	905,6	1064,2	1191,2	1224,8	1317,4	1395,4
w tym na zadania oświatowe	380,9	404,7		506,3	549,2	554,9	161,9	236,6	253,5	236,9	266,4	280,2	136,1	163,9	183,6	180,1	195,8	198,6	7,1	13,3	12,5	12,5	16,2	16,6	686,0	818,5	449,6	935,8	1027,6	1050,3
Śr na dofinans. własnych zad ze źródeł pozabudż	38,1	39,7	45,5	30,1	46,2	36,2	0,2	1,0	2,0	3,1	4,8	3,7	0,4	0,4	2,4	2,8	19,2	24,1	0,0			0,8	0,4	1,2	38,7	41,0	49,9	36,8	70,6	65,2
OGÓLEM WYDATKI	1310,7	1427,2	1510,8	1616,3	1682,1	1874,3	485,2	647,8	717,8	697,7	625,7	657,7	508,4	587,6	629,8	655,1	663,1	738,4	103,1	137,1	176,7	168,3	225,1	256,3	2407,4	2799,6	3035,1	3137,4	3196,0	3526,7
Dotacje	103,9	57,9	64,9	69,9	75,3	92,4	10,3	20,5	21,3	22,3	25,4	27,3	65,7	42,1	48,5	58,1	67,5	74,2	29,4	43,5	71,4	59,1	65,6	77,9	209,3	164,0	206,1	209,4	233,8	271,8
Świadczenia na rzecz osób fizycznych	183,1	207,6	227,7	251,9	235,4	328,7	33,2	39,8	45,5	43,4	40,0	40,8	45,2	50,1	58,5	63,7	58,3	77,1	0,9	0,9	1,2	1,1	1,1	1,4	262,4	298,3	332,9	360,1	334,8	448,0
Wydatki bieżące w tym:	770,1	928,5	954,6	1013,5	1089,2	1155,4	415,2	535,1	536,8	531,8	477,4	524,8	329,2	423,9	439,8	444,9	415,2	436,9	59,0	76,3	69,4	66,3	78,1	82,7	1573,5	1963,8	2000,6	2056,5	2059,9	2199,8
- wynagrodzenia	436,3	543,4	561,6	578,4	619,6	643,6	269,1	331,7	355,8	345,0	300,7	312,6	189,9	257,8	274,1	273,6	245,9	256,7	21,2	29,3	28,8	29,1	32,7	36,8	916,5	1162,2	1220,3	1226,1	1198,9	1249,7
- składki na ubezp społ. i Fund Pracy	98,2	112,4	119,9	121,2	129,5	136,9	43,3	52,0	56,1	54,1	54,7	56,5	33,2	45,4	47,1	46,9	46,4	48,3	4,5	5,6	5,7	5,7	7,9	7,0	179,2	215,4	228,8	227,9	238,5	248,7
- zakup materiałów i usług	203,9	234,4	228,8	267,3	289,7	319,5	90,0	108,6	103,4	113,7	103,6	120,0	93,2	103,9	100,9	106,3	106,7	112,9	32,1	39,8	33,0	29,4	34,0	35,6	419,2	486,7	466,1	516,7	534,0	588,0
Wydatki majątkowe	245,3	221,8	235,6	257,8	260,4	277,3	25,8	48,3	48,6	66,4	53,2	56,0	65,8	65,5	65,1	74,3	98,0	122,4	13,9	16,1	28,3	37,8	73,9	89,7	350,8	351,6	377,6	436,3	485,5	545,4
W tym inwestycyjne	243,6	219,4	232,4	253,6	258,2	274,1	25,8	48,2	48,1	66,4	53,0	55,9	64,1	61,2	56,6	71,9	95,0	118,4	13,9	16,1	28,3	37,8	73,3	89,7	347,4	345,0	365,4	429,7	479,5	538,1
Wynik Finansowy	-31,2	-56,2	-51,2	-35,1	-39,4	-29,8	-4,9	-13,8	-14,6	-47,4	-31,7	-6,6	-13,4	-21,0	-13,1	-9,3	-31,0	-16,6	3,6	-14,6	-4,1	1,8	-13,5	-2,4	-45,9	-105,7	-83,0	-90,0	-115,6	-55,4

*Bez wydatków gmin mających również status miasta na prawach powiatu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie RSW W-M 2000 s. 224-225; 2001 s. 465-466; 2002r., s. 481-482; 2003r., s. 480-481; 2004r s. 297-299; 2005r s. 295-299; Budżety jednostek samorządu terytorialnego w latach 1999-2002 GUS 2003; Budżety jednostek samorządu terytorialnego w latach 2001-2004 GUS;

5.1. Budżety gmin

Na realizację budżetów gmin obok nowej ustawy o dochodach w 2004 rok wpłynęła również zmiana przepisów skutkująca rozszerzeniem zakresu zadań gmin, finansowanych przede wszystkim z dotacji celowych. W wyniku zmian w ustawie o systemie oświaty gminy otrzymują środki z budżetu państwa w formie dotacji celowej, przeznaczone na dofinansowanie kosztów kształcenia młodocianych pracowników. Od 2004 roku jst otrzymują dotacje na dofinansowanie zadań w dziedzinie kultury, objętych mecenatem państwa. Na mocy ustawy o finansowym wsparciu tworzenia w latach 2004-2005 lokali socjalnych, noclegowni i domów dla bezdomnych gminy otrzymują środki na pokrycie kosztów związanych z budową, przebudową i remontem budynków przeznaczonych na te lokale. Ustawa o świadczeniach rodzinnych nałożyła na gminy nowe zadania z zakresu administracji rządowej związane z wypłacaniem zasiłków rodzinnych i pielęgnacyjnych. W efekcie zmiany te bezpośrednio wpłynęły na zrealizowane dochody i wydatki gmin zarówno w skali kraju, jak i w województwie.

Dochody gmin w 2004 roku zasilane były środkami unijnymi i innymi środkami, na które składały się środki z funduszy przedakcesyjnych, SAPARD, PHARE oraz środki Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego (ZPORR) oraz sektorowych programów operacyjnych.

Dochody budżetów gmin w 2004 roku ukształtowały się na poziomie 1844,5 mln zł, co stanowiło 53,2% ogółu dochodów budżetów jst (kraj 44,1%). Wydatki budżetów gmin wyniosły odpowiednio 1874,3 mln zł – 53,2% wydatków łącznych budżetów jst (kraj 44,8%).

Zagregowany ujemny wynik budżetów gmin wyniósł minus 4,9 mln zł, wobec 39,4 mln zł w 2003 roku i 31,2 mln zł w 1999r. Odnotowano, zatem korzystną tendencję spadkową. W skali kraju wynik utrzymał się również ujemny i wyniósł odpowiednio w 2004r -633,3 mln zł; 549 mln zł i 481,4 mln zł, wykazując tendencję wzrostową.

Najwyższe wpływy uzyskano z:

- subwencji ogólnej budżetu państwa, która stanowiła w 2004 roku 748,4 mln zł wobec, tj. 40,6% dochodów ogółem gmin (kraj 39,3%) wobec 36,8% w 1999r. i 41,7% w 2003r. Część oświatowa stanowiła zasadniczą część tej subwencji i wynosiła 30,1% dochodów ogółem (kraj 29,9%), wobec 29,8% w 1999r. i 33,4% w 2003 roku;
- na zbliżonym poziomie kształtowały się wpływy z tytułu dochodów własnych 760,5 mln zł, co stanowiło 41,2% ogółu dochodów gmin (kraj 46,5 %), wobec 45,4% w 1999r. i 40,1% w 2003r.
 - W grupie dochodów własnych udział podatków dochodowych budżetu państwa wyniósł 202,6 mln zł 26,6%, z tego 25,2% z podatku dochodowego od osób fizycznych, a 1,4 % z podatku dochodowego od osób prawnych (w 1999r. 32,4%, odpowiednio 31,2 % i 1,2% a 2003 r. 22,9%, z tego 21,8% i 1,1 %).
 - Podatek od nieruchomości stanowił 251,7 mln zł, tj. 33,1% dochodów własnych (wobec 24,1% w 1999r. i 34,3% w 2003r.), a podatek rolny odpowiednio – 7,7% oraz 8,5% w 1999 i 8,7% w 2003 roku.
- Udział wszystkich dotacji celowych w dochodach budżetów gmin ogółem w 2004r. wyniósł 15,3% (kraj 11,3%), wobec 13,7% w 2003r. i 14,3% w 1999r.

Tabela nr 63

Dochody budżetów gmin w województwie w mln zł

Wyszczególnienie	Lata					
	1999	2000	2001	2002	2003	2004
OGÓŁEM Dochody	1279,5	1370,9	1459,6	1581,2	1642,7	1844,5
Dochody własne	581,5	591,7	613,9	636	658,7	760,5
<i>w tym podatek od nieruchomości</i>	<i>142,3</i>	<i>160,4</i>	<i>201</i>	<i>220,8</i>	<i>226</i>	<i>251,7</i>
<i>-podatek rolny</i>	<i>49,3</i>	<i>45,7</i>	<i>51,6</i>	<i>54,4</i>	<i>57,3</i>	<i>58,6</i>
<i>udziały w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa</i>	<i>188,3</i>	<i>166,8</i>	<i>143,8</i>	<i>145,8</i>	<i>151</i>	<i>202,6</i>
* od osób prawnych.	6,6	7,4	6,2	7,4	7,3	10,6
* od osób fizycznych	181,7	159,4	137,6	138,4	143,7	192

Dotacje celowe z budżetu państwa	183	220,9	198,9	253,1	225,3	282,8
Pozostałe dotacje	6,2	8,9	19,7	17,7	6,4	7,9
Subwencje ogólne z budżetu państwa	470,7	509,7	581,6	644,2	685,8	748,4
w tym na zadania oświatowe	380,9	404,7	463,9	506,3	549,2	554,9
Środki na dofinansowanie własnych zadań ze źródeł pozabudżetowych	38,1	39,7	45,5	30,1	46,2	36,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M 2000, s. 224-225; 2001, s. 465; 2002, s. 480; 2003, s. 479; 2004, s. 297-299, 2005 s. 295-297

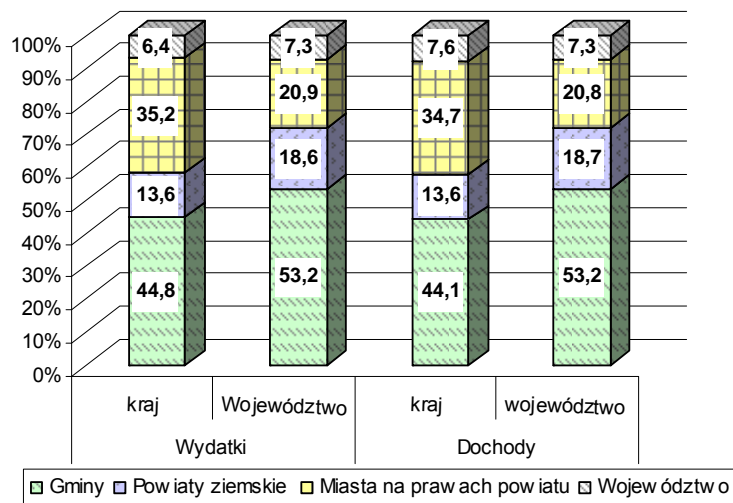
Szczegółowe badania budżetów gmin w skali kraju wykazały, że zmiana ustawy o dochodach w niewielkim stopniu wpłynęła na wzrost samodzielności ekonomicznej gmin, a pogłębiła różnice w strukturze gmin miejskich i wiejskich.

Dochody budżetów gmin ogółem w 2004r. w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły 1636 zł wobec 1457 zł w 2003 r i 1.100 zł w 1999r. (kraj odpowiednio 1591 zł; 1.424 zł i 1.191 zł), kształtowały się na poziomie wyższym niż w kraju - 5 lokata, ale w dochodach własnych 10 lokata. Przyjmując wskaźnik dochody ogółem na 1 mieszkańca za wyznacznik bogactwa danej JST, łatwo zauważyć, że na terenie Warmii i Mazur, podobnie jak w innych regionach kraju istnieją duże dysproporcje zasobności w poszczególnych obszarach województwa.

Dochody w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminach poszczególnych powiatów wahały się w 2004r. od 1533 zł w gminach powiatu nidzickiego do 1825 zł w gminach powiatu piskiego (patrz tabela nr 65). Rozpiętość między najbogatszą a najbiedniejszą gminą zmieniła się na korzyść z 82% w 2003r. do 84% w 2004r .

Wykres nr 83

Dochody na jednego mieszkańca w gminach w latach 1999-2004 w województwie i w kraju

Źródło: Budżety jednostek samorządu terytorialnego w latach 1999-2002 GUS 2003; Budżety jednostek samorządu terytorialnego w latach 2001-2004 GUS 2005

W 2004 roku udział gmin podregionu olsztyńskiego w dochodach budżetów gmin województwa wyniósł 38,2%, elbląskiego 35,8%, a elckiego 26,0% i w tych granicach oscylował w ostatnich latach.

W układzie powiatów w wielkościach bezwzględnych najwyższy poziom dochodów osiągnęły gminy powiatów olsztyńskiego, ostródzkiego, ilawskiego i elckiego. Natomiast najniższy poziom wystąpił w gminach powiatów węgorzewskiego, goldapskiego, nidzickiego.

Tabela nr 64

Dochody budżetów gmin w poszczególnych podregionach

Podregiony/Powiaty	Dochody ogółem					
	1999	2000	2001	2002	2003	2004

	w mln zł					
Podregion elbląski	452,9	484,9	515,6	564,9	587,5	659,9
braniewski	49,5	57,4	58,5	65,5	68,7	70,6
działdowski	71,8	76,9	82,6	93,7	92,8	102
elbląski	59,5	66,9	72,0	78,6	83,1	95,5
iławski	101,2	110,7	116,7	120,1	129,0	148,9
nowomiejski	47,3	49,6	52,8	60,0	65,6	75,8
ostródzki	123,6	123,4	133,0	147,0	148,3	167,1
Podregion olsztyński	501,4	532,3	564,1	598,1	625,8	705,1
bartoszycki	74,1	81,6	84,1	87,7	91,1	97,6
kętrzyński	76,7	82,2	83,5	87,9	89,1	105,6
lidzbarski	49,1	51,0	53,5	56,4	58,5	69,4
mragowski	59,6	59,3	64,6	71,2	69,6	83,8
nidzicki	36,9	39,9	39,6	43,6	44,6	52,2
olsztyński	128,7	134,9	151,8	158,2	166,6	182,1
szczygieński	76,3	83,4	87,0	93,1	106,3	114,4
Podregion ełcki	325,1	353,9	380,2	418,2	429,4	479,6
ełcki	97,0	101,6	113,5	120,0	121,7	134,3
giżycki	102,9	112,5	116,6	92,0	91,0	99,1
goldapski		x	x	39,5	38,5	45,2
olecko-goldapski	65,2	72,4	77,9	x	x	
olecki		x	x	51,7	52,9	59,2
piski	60,0	67,4	72,2	80,9	91,0	105,1
węgorzewski		x	x	34,1	34,3	36,7
Ogółem	1279,5	1370,9	1459,6	1581,2	1642,7	1844,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Budżety jednostek samorządu terytorialnego w latach 1999-2002 oraz RSW 2001, s. CCLXXXVIII; 2002, s. CCCLV, 2003, s. CDXI; 2004, s. 122 i 326., 2005 s. 330-332

Tabela nr 65

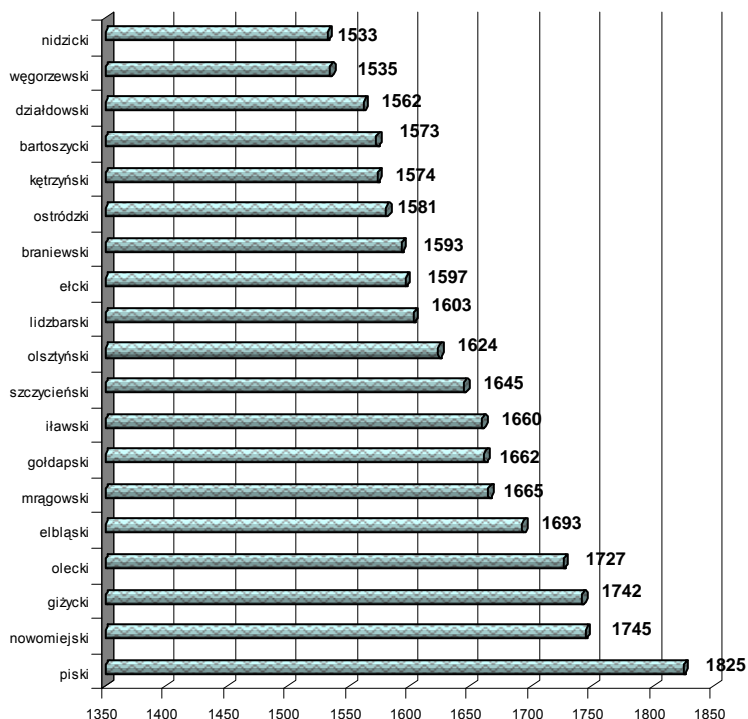
Dochody budżetów gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca w poszczególnych powiatach w latach 1999-2004

POWIATY	W tym na 1 mieszkańca						Lokata - dochody na 1 mieszkańca					
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	zł						Miejsce w województwie					
bartoszycki	1143,0	1258,0	1303,0	1404,0	1464,0	1573,0	3	2	5	10	8	16
braniewski	1077,0	1246,0	1273,0	1470,0	1542,0	1593,0	10	3	7	3	3	13
działdowski	1066,0	1139,0	1221,0	1426,0	1413,0	1562,0	14	11	10	7	13	17
elbląski	1026,0	1160,0	1246,0	1394,0	1470,0	1693,0	16	9	8	12	7	5
ełcki	1133,0	1184,0	1320,0	1432,0	1449,0	1597,0	5	6	3	5	9	12
giżycki	1155,0	1265,0	1315,0	1615,0	1597,0	1742,0	1	1	4	1	1	3
goldapski	x	x	x	1459,0	1418,0	1662,0	x	x	x	4	12	7
iławski	1114,0	1215,0	1275,0	1346,0	1440,0	1660,0	7	5	6	15	10	8
kętrzyński	1076,0	1155,0	1175,0	1297,0	1322,0	1574,0	11	10	16	17	17	15
lidzbarski	1075,0	1125,0	1185,0	1296,0	1347,0	1603,0	12	17	15	18	16	11
mragowski	1146,0	1139,0	1241,0	1413,0	1382,0	1665,0	2	12	9	9	15	6
nidzicki	1046,0	1132,0	1125,0	1281,0	1310,0	1533,0	15	13	17	19	18	19
nowomiejski	1081,0	1126,0	1195,0	1385,0	1514,0	1745,0	9	16	14	14	5	2
olecko-goldapski	1103,0	1230,0	1322,0	x	x	x	8	4	2	x	x	x
olecki	x	x	x	1502,0	1542,0	1727,0	x	x	x	2	3	4
olsztyński	1130,0	1181,0	1327,0	1431,0	1497,0	1624,0	6	9	1	6	6	10
ostródzki	1135,0	1130,0	1217,0	1391,0	1403,0	1581,0	4	14	12	13	14	14
piski	1003,0	1128,0	1207,0	1400,0	1578,0	1825,0	17	15	13	11	2	1
szczygieński	1067,0	1169,0	1210,0	1337,0	1528,0	1645,0	13	8	12	16	4	9
węgorzewski		x	x	1423,0	1435,0	1535,0	x	x	x	8	11	18
Ogółem gminy	1100,0	1178,0	1254,0	1403,0	1457,0	1636,0	6	8	6	6	6	5
Polska	1191,0	1273,0	1371,0	1372,0	1424,0	1591,0	x	x	x	x	x	x

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Budżety jednostek samorządu terytorialnego w latach 1999-2003 i 2001-2004 oraz RSW 2000, s. CXXXIX-CCXL; 2001, s. CCLXXXVIII; 2002, s. CCLV; 2003, s. CDXI; 2004, s. 122 i 326, 2005 s. 130-131; 331-332,

Wykres nr 84

Dochody budżetów gmin na jednego mieszkańca w poszczególnych powiatach w 2004 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 65

W strukturze rodzajowej wydatków dominują wydatki bieżące, które w 2004 roku stanowiły analogicznie jak w kraju 62,6% ogółu wydatków budżetów gmin a w 1999 roku 60,2%. Udział wydatków inwestycyjnych wyniósł na koniec 2004 roku 14,6% (kraj 18,1%), wobec 18,6% w 1999 roku.

Tabela nr 66

Wydatki budżetów gmin wg rodzajów

Wyszczególnienie	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Struktura					
	mln zł						1999	2000	2001	2002	2003	2004
OGÓŁEM Wydatki	1310,7	1427,2	1510,8	1616,3	1682,1	1874,3	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Dotacje	103,9	57,9	64,9	69,9	75,3	92,4	7,9	4,1	4,3	4,3	4,5	4,9
Świadczenia na rzecz osób fizycznych	183,1	207,6	227,7	251,9	235,4	328,7	14,0	14,5	15,1	15,6	14,0	17,5
Wydatki bieżące	770,1	928,5	954,6	1013,5	1089,2	1155,4	60,2	67,7	65,4	64,1	66,3	62,6
w tym: wynagrodzenia	436,3	543,4	561,6	578,4	619,6	643,6	33,3	38,1	37,2	35,8	36,8	34,3
składki na ubezpiecz. społ. i fundusz pracy	98,2	112,4	119,9	121,2	129,5	136,9	7,5	7,9	7,9	7,5	7,7	7,3
zakup materiałów i usług	203,9	234,4	228,8	267,3	289,7	319,5	15,6	16,4	15,1	16,5	17,2	17,0
Wydatki majątkowe	245,3	221,8	235,6	257,8	260,4	277,3	18,7	15,5	15,6	16,0	15,5	14,8
w tym: inwestycyjne	243,6	219,4	232,4	253,6	258,2	274,1	18,6	15,4	15,4	15,7	15,3	14,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M 2000, s. 224-225; 2001, s. 466; 2002, s. 481; 2003, s. 480; 2004, s. 296., 2005 s 298, 2005 s 298

W strukturze działowej wydatki koncentrowały się, podobnie jak w kraju w dziale oświaty i wychowania stanowiąc ponad 42 % ogółu wydatków oraz opiece społecznej 19,2% wydatków (kraj 13,9%). W opiece społecznej występuje znacznie większe zapotrzebowanie w województwie, niż w kraju.

Tabela nr 67
Wydatki budżetów gmin wg działów w latach 1999 – 2004

Wyszczególnienie	Gminy* województwa						% struktura									
	mln zł						Województwo				Polska					
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	1999	2000	2001	2002	2003	2004	1999	2002	2003	2004
OGÓLEM	1310,7	1427,2	1510,8	1616,3	1682,1	1874,3	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
W tym:																
Rolnictwo	38,0	37,7	37,3	48,4	54,2	68,1	2,9	2,6	2,5	3,0	3,2	3,6	2,3	2,7	3,2	3,1
Transport	45,8	43,8	42,8	50,2	50,6	83,4	3,5	3,1	2,8	3,1	3,0	4,4	6,0	5,9	6,0	7,0
Gospodarka komunalna	144,6	127,4	103,2	139,4	144,1	118,6	11,0	8,9	6,8	8,6	8,6	6,3	16,6	9,1	8,8	8,4
Gosp. Mieszkaniowa oraz niematerialne usługi komunalne	44,4	57,8	35,8	33,6	55,1	57,8	3,4	4,0	2,4	2,1	3,3	3,1	4,4	2,4	2,6	2,7
Oświata i wychowanie	572,2	651,0	631,5	643,9	694,6	794,4	43,7	45,6	41,8	39,8	41,3	42,4	39,6	40,1	40,4	42,7
Kultura i sztuka	38,7	41,4	45,7	46,1	45,4	51,1	2,9	2,9	3,0	2,9	2,7	2,7	2,9	2,9	2,9	2,8
Ochrona zdrowia	16,8	13,7	25,9	27,5	18,0	14,9	1,3	1,0	1,7	1,7	1,1	0,8	1,4	1,0	0,9	0,9
Opieka społeczna	214,3	240,6	253,1	275,0	263,1	359,3	16,4	16,9	16,8	17,0	15,6	19,2	10,4	11,7	11,0	13,9
Kultura fizyczna i sport	25,2	22,0	26,8	26,1	18,8	25,3	1,9	1,5	1,8	1,6	1,1	1,3	1,9	1,9	1,8	1,9
Administracja publiczna	152,3	167,8	181,0	189,9	197,5	208,6	11,6	11,8	12,0	11,7	11,7	11,1	12,1	12,6	12,5	11,6
Pozostale	18,4	61,8	165,0	184,6	140,7	92,8	1,4	4,3	10,9	11,4	8,4	5,0	2,4	9,8	9,9	5,0

*Bez dochodów gmin mających również status miasta na prawach powiatu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2001, s. 281; 2002, s. 291; 2003, s. 327; 2004, s. 621; 2005 s. 635 oraz RSW W-M 2001, s. 466; 2002, s. 481; 2003, s. 481; 2005, s. 229

Udział w wydatkach budżetów gmin w poszczególnych podregionach kształtował się na zbliżonym poziomie, jak dochody budżetowe i wyniósł na koniec 2004 roku w olsztyńskim 38,2%, elbląskim 35,8%, elckim 26,0%.

Tabela nr 68
Wydatki budżetów gmin w poszczególnych powiatach i podregionach w latach 2000 – 2004

POWIATY	Wydatki ogółem				
	2000	2001	2002	2003	2004
	w mln zł				
Podregion elbląski	508,3	538,3	574,9	595,3	686,3
braniewski	58,7	59,8	69,6	67,3	73,3
działdowski	78,2	87,5	97,6	92,7	103,9
elbląski	71,4	76,0	77,8	84,6	95,3
iławski	122,7	123,7	122,4	129,0	152,2
nowomiejski	50,0	53,8	60,7	67,9	82,7
ostródzki	127,3	137,5	146,8	153,8	178,9
Podregion olsztyński	553,9	578,6	609,8	653,0	715,9
bartoszycki	85,3	86,3	89,7	93,2	98,3
kętrzyński	84,3	83,7	89,0	89,2	105,7
lidzbarski	50,7	54,3	58,3	57,8	69,0
mragowski	62,7	65,3	72,6	80,2	83,5

niedzicki	42,2	40,7	44,0	45,4	52,6
olsztyński	141,1	154,4	162,0	176,6	190,3
szczygieński	87,6	93,9	94,2	110,6	116,5
Podregion ełcki	364,8	394,0	431,8	433,9	472,2
ełcki	101,2	121,2	130,0	118,4	137,8
giżycki	118,8	116,4	89,5	96,2	95,3
goldapski	x	x	39,8	39,3	45,8
olecko-goldapski	75,5	81,8	x	x	
olecki	x	x	51,1	52,2	61,5
piski	69,3	74,6	86,5	95,2	97,0
węgorzewski	x	x	34,9	32,6	34,8
Ogółem	1427,2	1510,8	1616,3	1682,1	1874,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Budżety jednostek samorządu terytorialnego w latach 1999-2003 oraz RSW 2001, s. CCXXXVIII; 2002, s. CCCLV; 2003, s. CDXI; 2004, s. 311 i 326; 2005 s. 331-332 oraz RSW W-M 2001, s. 222; 2002, s. 233; 2003, s. 222.

Wydatki budżetowe w przeliczeniu na 1 mieszkańca, podobnie jak dochody budżetowe wykazują zróżnicowanie w układzie terytorialnym: od 1456 zł w gminach powiatu węgorzewskiego do 1903 zł w gminach powiatu nowomiejskiego. Zdecydowana większość gmin województwa wykazuje wskaźniki wyższe, niż średnie w kraju.

W strukturze wydatków istotne znaczenie ma udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach budżetów gmin ogółem. Przeciętny udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach budżetów gmin województwa kształtuje się na poziomie 14,6% (kraj 18,1%). W 2004 roku pierwszą lokatę zajęły gminy powiatu nowomiejskiego, a ostatnią węgorzewskiego. Szczegółowe informacje, w tym zakresie podano w tabeli nr 69

Tabela nr 69

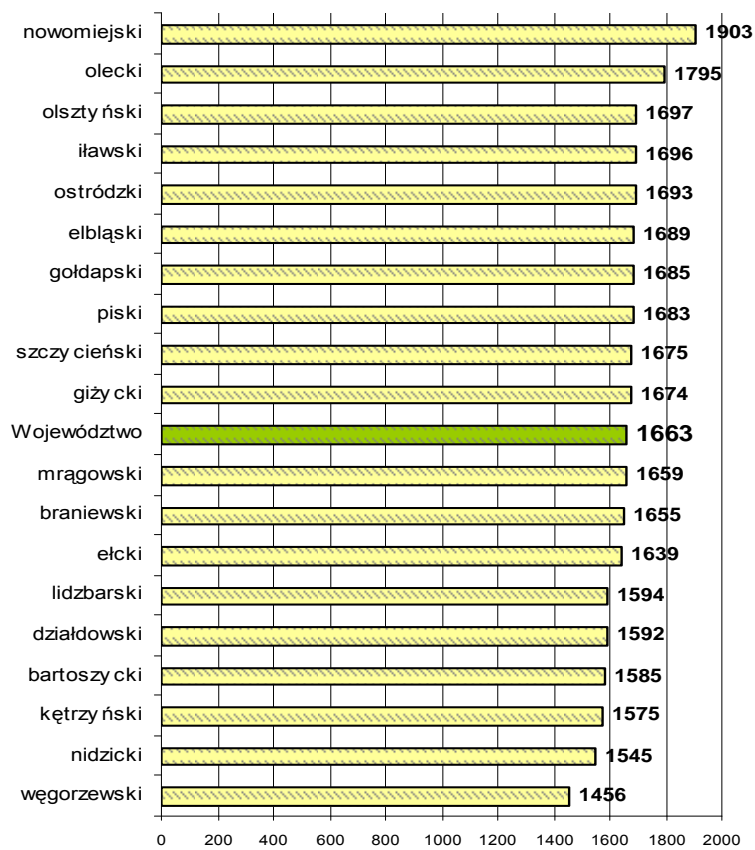
Wydatki budżetów gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca w poszczególnych powiatach

POWIATY	Wydatki ogółem na 1 mieszkańca				Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem					Lokata Wydatki ogółem na 1 mieszkańca				Lokata Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem				
	2001	2002	2003	2004	2000	2001	2002	2003	2004	2001	2002	2003	2004	2000	2001	2002	2003	2004
	zł				%													
bartoszycki	1338	1437	1497	1585	14,7	10,6	11,3	11,0	6,9	5	11	9	16	8	14	15	13	16
braniewski	1302	1560	1510	1655	20,5	13,6	20,0	12,7	5,7	9	2	8	12	2	9	3	10	17
działdowski	1295	1486	1410	1592	19,5	22,7	25,7	15,3	14,4	10	6	14	15	3	2	1	6	9
elbląski	1316	1379	1496	1689	11,3	14,1	5,8	10,7	11,2	6	14	10	6	13	8	18	14	11
ełcki	1409	1552	1411	1639	16,6	24,4	24,3	15	16,2	1	3	14	13	4	1	2	7	5
giżycki	1313	1570	1688	1674	16,3	11,7	18,5	21,3	14	7	1	1	10	6	12	5	3	10
goldapski	x	1467	1449	1685	x	x	8,8	8,6	8	x	7	12	7	x	x	17	16	15
iławski	1352	1372	1439	1696	24,8	19,8	16,0	14,0	20,4	3	15	13	4	1	3	8	8	2
kętrzyński	1178	1312	1322	1575	14,1	11,0	12,1	11,4	11,1	16	18	18	17	10	13	14	12	12
lidzbarski	1203	1340	1331	1594	11,5	11,9	13,2	9,3	14	15	17	16	14	12	11	10	15	10
mragowski	1254	1441	1593	1659	10,8	9,7	13,0	19,9	17,4	12	10	3	11	15	15	11	5	4
niedzicki	1158	1291	1332	1545	14,4	7,8	12,4	8,1	10,9	17	19	15	18	9	16	13	17	13
nowomiejski	1218	1401	1567	1903	16,4	16,9	19,7	21,5	27,4	14	12	6	1	5	5	4	2	1
olecko-goldapski	x	1389	x		15,2	15,6	x	x		2	X	x			6	x	x	x
olecki	x	1487	1520	1795	x	x	12,9	12,2	17,5	x	5	7	2	x	x	12	11	3
olsztyński	1349	1465	1588	1697	14,7	18,2	17,4	20,3	14,9	4	8	5	3	7	4	7	4	7
ostródzki	1258	1389	1455	1693	11	12,8	13,2	13,7	16,2	11	13	11	5	14	10	10	9	5
piski	1247	1496	1651	1683	12,7	13,6	17,6	27,2	15,1	13	4	2	8	11	9	6	1	6
szczygieński	1306	1353	1590	1675	12,7	14,7	9,5	14,0	14,5	8	16	4	9	11	7	16	8	8
węgorzewski	x	1457	1326	1456	x	x	14,7	6,5	8,7	x	9	17	19	x	x	9	18	14
Ogółem gminy	1298	1434	1492	1663	15,4	15,4	15,7	15,4	14,6									
Polska	1418	1389	1446	1616	20,6	19,1	17,2	16,9	18,1									

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2000, s. CCXXXIX-CCXL; 2001, s. CCXXXVIII; 2002, s. CCCLV; 2003, s. CD; 2004, s. 311 i 326, 2005, s. 314, 330-332 oraz RSW W-M 2001r., s. 222; 2002r., s. 233; 2003r., s. 222.

Wykres nr 85

Wydatki budżetów gmin na 1 mieszkańca w 2004r. w zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 69

5. 2. Budżety powiatów

Zmiany wynikające z nowej ustawy o dochodach JST związane były ze zmianą formy finansowania szeregu zadań finansowanych przez powiaty. Wiele zadań finansowanych z zakresu pomocy społecznej, zatrudnienia i przeciwdziałania bezrobociu, kultury fizycznej i leśnictwa, realizowanych dotąd, jako zadania z zakresu administracji rządowej, z początkiem 2004 roku zostało przekazanych powiatom jako zadania własne. Ponadto część zadań własnych z zakresu pomocy społecznej oraz zatrudnienia i przeciwdziałania bezrobociu, które były dofinansowywane dotacjami celowymi z budżetu państwa, od 2004 roku jest finansowana z dochodów własnych. Zakres zadań powiatów poszerzony został o zadania dotyczące pomocy osobom, które otrzymały status uchodźcy i mają trudności w integracji ze środowiskiem.

Dochody budżetów powiatów ziemskich w 2004 roku ukształtowały się na poziomie 651,1 mln zł, co stanowiło 18,7% ogółu dochodów budżetów JST (kraj 13,6%). Wydatki budżetów powiatów wyniosły odpowiednio 657,7 mln zł, tj. 18,6% wydatków łącznych budżetów JST (kraj 13,6%). Obok budżetów województw, dochody własne powiatów wzrosły ponad dwukrotnie.

Zagregowany ujemny wynik budżetów powiatów wyniósł minus 6,6 mln zł wobec 31,7 mln zł w 2003 r. i 1999 r. minus 4,9 mln zł. W skali kraju powiaty uzyskały wynik dodatni.

Główne źródła dochodów stanowiły:

- subwencja ogólna budżetu państwa 361,9 mln zł, która stanowiła 55,6% dochodów ogółem powiatów (kraj 50,8%), wobec 57,1% w 2003 r. i 45,1% w 1999r. Część oświatowa, podobnie jak w gminach stanowiła zasadniczą część tej subwencji i wynosiła 43,0% (kraj 41,2%) dochodów ogółem wobec 44,8% w 2003r. i 33,7% w 1999r.;
- dotacje celowe, których udział w dochodach budżetów powiatów ogółem w 2004r. wyniósł 22,4% (kraj 22,6%) wobec 48,8% w 1999r. i 30,9% w 2003 roku,

- dochody własne stanowiły 19,7% (kraj 24,1%) dochodów budżetów powiatów, wobec 5,5% w 1999r. (kraj 6,1%) 9,5% w 2003 r. (kraj 10,5%).

Dochody budżetów powiatów ogółem w 2004r. w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły 578 zł (kraj 492 zł) wobec 413 zł w 1999r. i 526,7 zł w 2003 roku (kraj odpowiednio 363 zł i 439 zł) tj. kształtowały się na poziomie wyższym niż w kraju - 2 lokata, natomiast w dochodach własnych 9 miejsce.

Dochody w przeliczeniu na 1 mieszkańca w poszczególnych powiatach wahały się w 2004r. od 455 zł w powiecie nowomiejskim do 860 zł w powiecie węgorzewskim.

Tabela nr 70
Dochody budżetów powiatów w latach 1999 – 2004

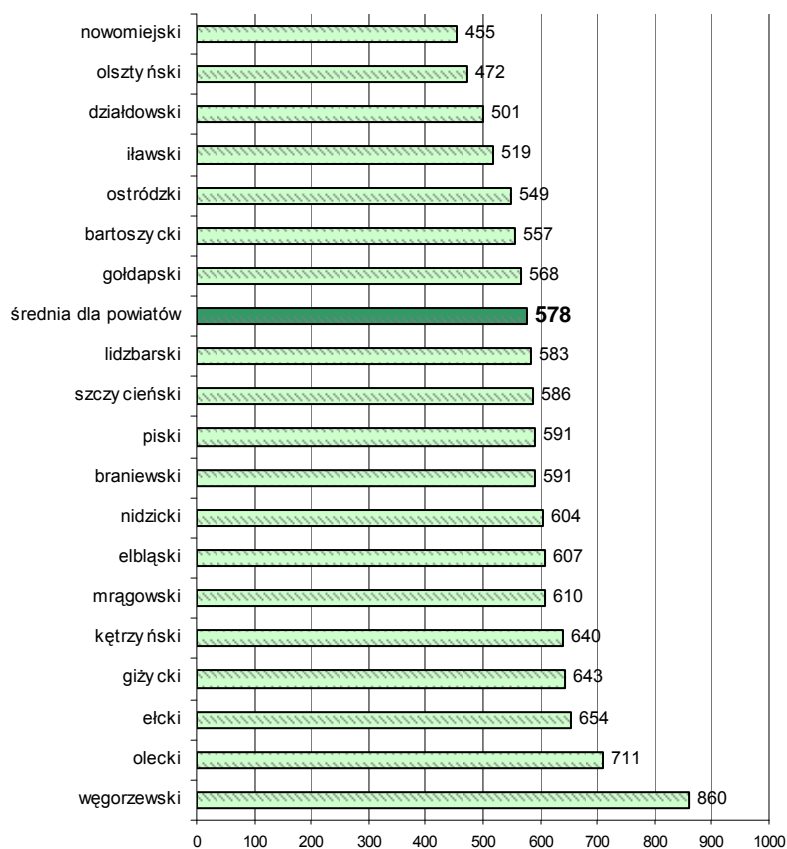
POWIATY	Dochody ogółem						w tym dochody na 1 mieszkańca						LOKATA					
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Dochody na 1 mieszkańca					
	w mln zł						zł						lokata w województwie					
	99r	00r	01r	02r	03r	04r	99r	00r	01r	02r	03r	04r	99r	00r	01r	02r	03r	04r
Bartoszycki	28,5	39,2	41,5	38,0	30,3	34,6	440,0	604,0	643,0	608,0	487,0	557,0	8	6	8	8	14	13
Braniewski	21,4	27,5	30,4	27,7	25,5	26,2	466,0	598,0	661,0	621,0	573,0	591,0	6	7	5	7	7	9
Działdowski	22,7	30,8	34,9	30,7	26,7	32,7	337,0	456,0	516,0	467,0	407,0	501,0	14	14	15	15	19	16
Elbląski	18,1	28,9	34,6	30,0	33,0	34,2	313,0	501,0	599,0	531,0	584,0	607,0	16	12	12	12	6	7
Elcki	47,1	57,1	55,5	56,4	49,9	55,0	549,0	666,0	646,0	674,0	594,0	654,0	1	2	7	5	4	3
Giżycki	42,4	55,1	60,4	36,5	32,6	36,6	476,0	620,0	682,0	640,0	572,0	643,0	5	5	4	6	8	4
Goldapski				15,4	14,6	15,4				570,0	538,0	568,0				10	10	12
Ilawski	34,4	47,0	52,3	46,6	42,3	46,6	378,0	516,0	572,0	522,0	471,0	519,0	12	11	13	14	15	15
Kętrzyński	34,9	45,8	50,7	48,5	42,2	42,9	490,0	644,0	714,0	716,0	626,0	640,0	3	3	2	3	3	5
Lidzbarski	21,2	29,0	31,7	28,0	23,8	25,2	463,0	639,0	703,0	644,0	549,0	583,0	7	4	3	4	9	11
Mragowski	25,0	30,7	33,7	30,1	29,6	30,7	482,0	590,0	648,0	598,0	588,0	610,0	4	8	6	9	5	6
Nidzicki	14,1	19,1	21,9	19,5	18,1	20,6	399,0	541,0	622,0	574,0	532,0	604,0	9	9	9	10	11	8
Nowomiejski	14,2	19,4	20,7	18,8	17,7	19,8	324,0	440,0	468,0	434,0	410,0	455,0	15	15	16	16	18	18
olecko-goldapski	29,0	39,5	43,4				491,0	671,0	737,0				2	1	1			
Olecki				26,7	25,1	24,4				776,0	733,0	711,0				2	2	2
Olsztyński	34,6	43,2	49,0	46,7	49,0	52,9	304,0	378,0	428,0	423,0	440,0	472,0	17	16	17	17	17	17
Ostródzki	42,8	56,8	66,0	59,0	52,3	58,0	393,0	520,0	604,0	558,0	495,0	549,0	10	10	10	12	13	14
Piski	22,5	29,1	33,2	30,7	25,8	34,1	377,0	481,0	555,0	531,0	448,0	591,0	13	13	14	13	16	9
Szczygieński	27,4	35,9	43,3	39,7	36,1	40,7	383,0	501,0	602,0	570,0	519,0	586,0	11	12	11	11	12	10
Węgorzewski				21,3	19,3	20,6				891,0	806,0	860,0				1	1	1
Ogółem powiaty	480,3	634,0	703,2	650,3	594,0	651,1	413,0	545,0	624,4	576,8	526,7	578,0						
Polska							363,0	462,0	516,0	487,0	439,0	492,0						
m. Elbląg	208,9	239,9	267,2	278,8	269,6	291,3	1609,0	1847,0	2053,0	2177,0	2108,0	2280,0						
m. Olsztyn	286,1	326,6	349,5	367,0	362,6	430,5	1669,0	1889,0	1999,0	2120,0	2100,0	2483,0						
Razem miasta na prawach powiatu w woj.	495,0	566,5	616,7	645,8	632,2	721,8	1643,0	1871,0	2043,7	2143,9	2103,0	2397,0						
Razem miasta na prawach powiatu Polska	x	x	x	x	x	x		1898,0	2069,0	2222,0	2127,6	2472,0						
Ogółem powiaty i miasta na prawach powiatu	975,3	1200,5	1319,9	1296,1	1226,2	1372,9	666,0	819,0	899,0	907,0	858,0	961,0						
Ogółem powiaty i miasta na prawach powiatu – Polska	x	x	x	x	x	x	756,0	888,0	976,0	1079,0	1009,0	1158,0						

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Budżety jednostek samorządu terytorialnego w latach 1999-2003 oraz RSW 2001, s. CDXXX; 2002, s. CCCLXXVI; 2003, s. CCLXXXVIII; 2004, s. 327-328; 2005 s. 331-332 oraz RSW W-M 2001, s. 222; 2002, s. 233; 2003, s. 222; 2004, s. 35 i 47.

Poziom wydatków z budżetów powiatów, podobnie jak dochody wykazywał zróżnicowanie w przekroju poszczególnych powiatów. W przeliczeniu na 1 mieszkańca najwyższy poziom wydatków występował w gminach powiatu węgorzewskiego, a najniższy w gminach powiatu nowomiejskiego.

Wykres nr 86

Dochody budżetów powiatów ziemskich na 1 mieszkańca w 2004 r. w zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 70.

Tabela nr 71

Wydatki budżetów powiatów w latach 1999 – 2004

POWIATY	Wydatki ogółem						W tym na 1 mieszkańca						Wydatki na 1 mieszkańca					
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	1999	2000	2001	2002	2003	2004	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	w mln zł						zł						lokata					
Bartoszycki	28,7	38,6	42,7	40,8	33,8	36,3	442,0	596,0	662,0	653,0	543,0	585,0	8	8	8	9	9	10
Braniewski	22,1	28,2	32,7	31,1	26,2	27,4	481,0	612,0	712,0	699,0	588,0	618,0	6	6	3	4	6	7
Działdowski	22,6	30,8	34,4	32,8	26,8	32,1	335,0	457,0	509,0	499,0	408,0	492,0	15	15	15	17	17	18
Elbląski	20,1	34,0	37,3	33,3	33,2	30,6	347,0	589,0	647,0	590,0	587,0	543,0	14	9	9	13	7	13
Elcki	47,0	60,5	58,4	56,3	51,6	54,7	549,0	705,0	679,0	672,0	615,0	650,0	1	1	5	5	5	4
Giżycki	43,0	54,7	60,0	38,0	35,1	36,1	482,0	615,0	677,0	667,0	616,0	634,0	5	5	6	7	4	5
Goldapski		x		15,6	14,4	15,7			x	575,0	530,0	577,0	x	x	x	15	10	12
Iławski	34,5	47,5	53,0	54,6	45,8	46,8	380,0	521,0	579,0	612,0	511,0	521,0	12	12	13	11	13	16
Kętrzyński	35,6	45,3	51,7	49,9	45,0	48,8	500,0	637,0	728,0	736,0	668,0	727,0	2	3	2	3	3	2
Lidzbarski	21,2	28,6	31,8	29,3	25,4	25,7	465,0	632,0	704,0	672,0	585,0	593,0	7	4	4	6	8	9
Mrągowski	25,4	31,5	34,5	30,9	29,5	31,6	489,0	605,0	663,0	614,0	585,0	628,0	4	7	7	10	8	6
Nidzicki	13,9	18,9	22,1	19,9	17,9	19,8	395,0	538,0	629,0	586,0	525,0	583,0	9	11	10	14	11	11
Nowomiejski	14,0	19,1	20,8	21,4	19,6	19,2	320,0	433,0	470,0	494,0	452,0	443,0	16	16	16	18	15	19
Olecko-goldapski	29,3	40,8	43,2				495,0	693,0	734,0				3	2	1			
Olecki		x		29,0	31,3	23,8			x	843,0	911,0	694,0	x	x	x	2	2	3
Olsztyński	35,1	44,8	50,4	48,7	52,7	59,8	309,0	392,0	440,0	441,0	474,0	533,0	17	17	17	19	14	15
Ostródzki	42,7	58,8	67,3	70,1	54,1	57,0	392,0	539,0	616,0	664,0	512,0	539,0	10	10	11	8	12	14
Piski	22,5	29,0	33,2	32,2	25,5	35,2	376,0	485,0	556,0	557,0	443,0	611,0	13	14	14	16	16	8
Szczycki	27,3	36,7	44,2	42,1	35,6	36,2	382,0	512,0	615,0	605,0	512,0	520,0	11	13	12	12	12	17
Węgorzewski	x	x	x	21,5	22,3	21,0	x	x	x	900,0	935,0	879,0	x	x	x	1	1	1
Ogółem powiaty	485,2	647,8	717,8	697,7	625,7	657,7	417,1	557,0	637,4	618,9	554,9	583,0						
Polska	x	x	x	x	x	x	360,0	466,0	525,0	503,0	452,4	491,0						

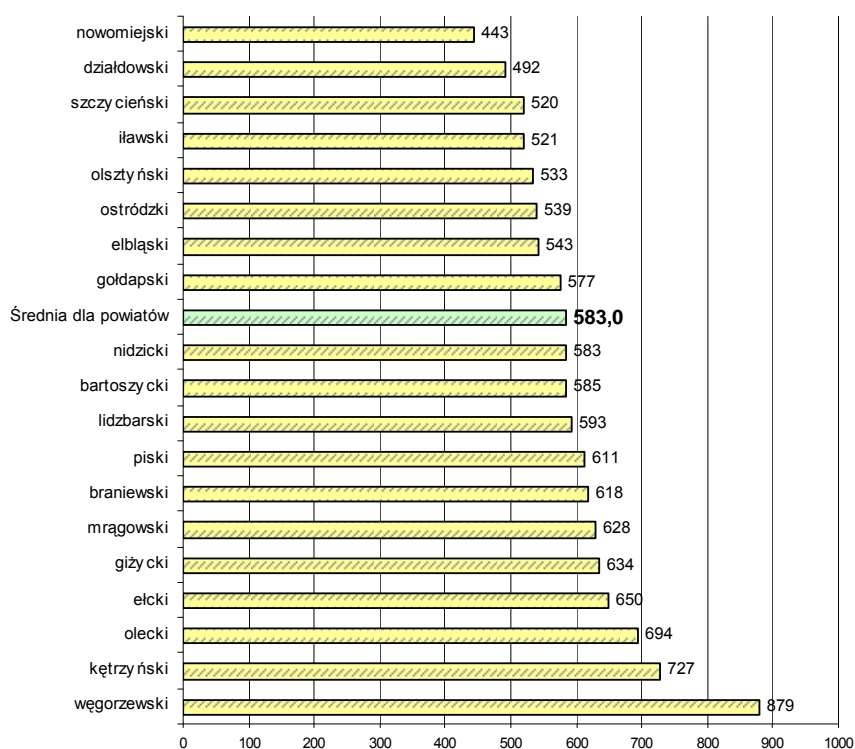
m. Elbląg	209,6	245,0	266,0	281,7	282,8	297,2	1615,0	1886,0	2044,0	2199,0	2211,0	2327,0
m. Olsztyn	298,8	342,5	363,7	373,4	380,3	441,1	1743,0	1981,0	2080,0	2157,0	2203,0	2545,0
Razem miasta na prawach powiatu w woj.	508,4	587,5	629,7	655,1	663,1	738,3	1687,8	1940,0	2065,0	2175,0	2106,0	2452,0
Razem miasta na prawach powiatu Polska	x	x	x	x		x	1736,0	2013,0	2197,0	2392,0	2188,1	2501,0
Ogółem powiaty i miasta na prawach powiatu	993,6	1319,9	1347,6	1352,8	1288,8	1396,1	679,0	843,0	917,0	947,0	902,0	977,0
Ogółem powiaty i miasta na prawach powiatu - Polska	x	x	x	x		x	770,0	925,0	1020,0	1148,0	1038,0	1168,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Budżety jednostek samorządu terytorialnego w latach 1999-2003 i 2001-2003 oraz R.SW 2000, s. CCXXXIX; 2001, s. CDXXX; 2002, s. CCCLXXVI; 2003, s. CCLXXXVI; 2004, s. 310 i 327; 2005 s. 371 i 372 oraz RSW W-M 2001, s. 222; 2002, s. 233; 2003, s. 222; 2004, s. 35, 2005 s.35 i 47

Struktura działowa wydatków budżetowych zbliżona była do średnich uzyskiwanych w kraju. W wydatkach budżetów powiatów, podobnie jak w budżetach gmin dominowały wydatki na oświatę i wychowanie, których udział zbliżony był do średniej w kraju i wynosił ponad 36 %. Drugą pozycję stanowiły wydatki na opiekę społeczną, które stanowiły 21,4%(kraj 19,2%). Procentowy udział transportu w wydatkach budżetowych powiatów w latach 1999 - 2003 wahał się w granicach 6,9% - 9%, w 2004 roku wyniósł 9,5%(kraj 9,7%)

Wykres nr 87

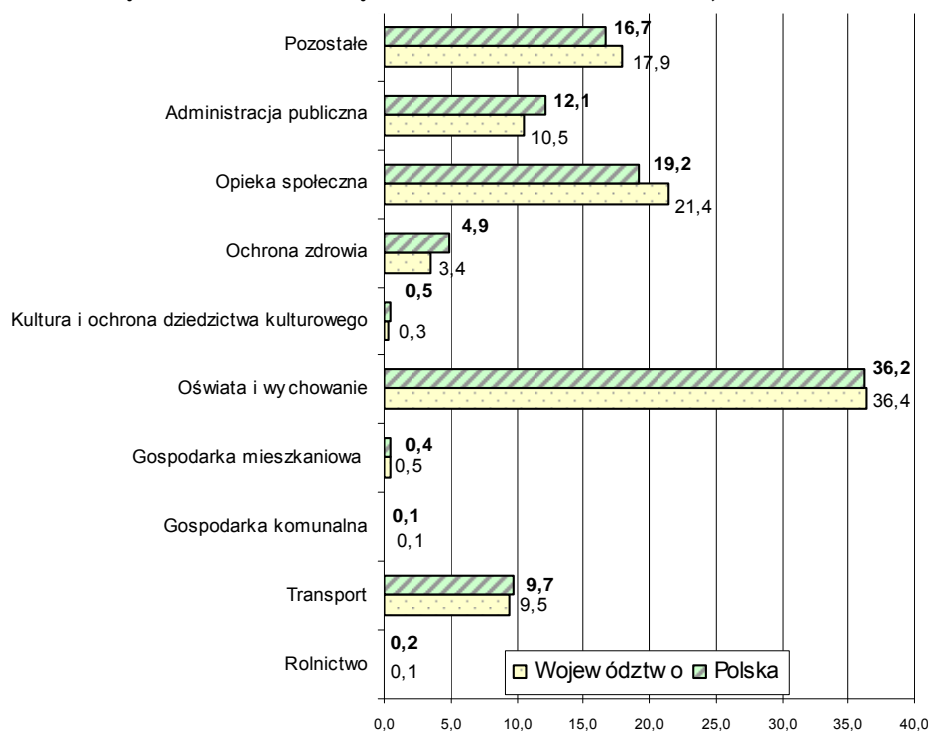
Wydatki budżetów powiatów ziemskich w 2004 r. w zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 71.

Wykres nr 88

Struktura działowa wydatków budżetowych w latach 1999-2004 w województwie i w kraju

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 72.

Tabela nr 72

Wydatki budżetów powiatów wg działów w województwie w latach 1999 – 2004

Wyszczególnienie	mln zł województwo						% struktura województwo						% struktura Polska					
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2000	2001	2002	2003	2004	
OGÓŁEM powiaty	485,2	647,8	718	697,7	625,7	657,7	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
W tym:																		
Rolnictwo	4,0	4,3	5,2	6,6	3,1	0,9	0,8	0,7	0,7	0,9	0,5	0,1	0,6	0,6	0,8	0,5	0,2	
Transport	34,0	46,7	49,7	62,7	55,0	62,4	7,0	7,2	6,9	9,0	8,8	9,5	7,1	7,5	8,2	9,1	9,7	
Gospodarka komunalna	0,2	0,0	0,1	0,9	0,6	0,5	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	
Gospodarka mieszkaniowa	0,5	1,1	0,9	1,0	2,0	3,6	0,1	0,2	0,1	0,1	0,3	0,5	0,3	0,2	0,3	0,3	0,4	
Oświata i wychowanie	217,1	249,7	213,4	214,8	229,3	239,1	44,7	38,5	29,7	30,8	36,6	36,4	38,8	30,2	30,9	36,5	36,2	
Kultura i ochrona dziedzictwa kulturowego	8,0	1,4	1,6	1,6	1,9	1,9	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3	0,6	0,6	0,4	0,5	0,5	
Ochrona zdrowia	26,1	64,4	92,4	41,8	30,6	22,4	5,4	9,9	12,9	6,0	4,9	3,4	8,6	5,0	5,0	5,3	4,9	
Opieka społeczna	68,8	99,7	119,8	121,4	134,6	140,6	14,2	15,4	16,7	17,4	21,5	21,4	15,1	15,8	17,1	20,1	19,2	
Administracja publiczna	37,6	68,6	58,9	63,2	61,5	68,9	7,7	10,6	8,2	9,1	9,8	10,5	11,6	9,3	10,7	11,8	12,1	
Pozostałe	96,1	116,2	181,0	190,3	110,2	117,4	19,8	17,9	25,2	27,3	17,1	17,9	17,8	23,8	26,4	16,3	16,7	

*/Bez dochodów gmin mających również status miasta na prawach powiatu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M 2000, s. 226; 2001, s. 466; 2002, s. 482; 2003 s. 481; 2004, s. 35 i 300, 2005, s. 299

W strukturze wydatków istotne znaczenie ma udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach budżetów powiatów ogółem. Procentowy udział zwiększył się z 5,3% w 1999r. do 9,5% w 2002r. (w kraju z 6,5% do 8,1%), w latach 2003 - 2004 wyniósł 8,5% (kraj 8,8%; 10,2)

Miasta na prawach powiatu jako szczególna kategoria gmin realizują zadania przypisane zarówno gminom jak i powiatom. W wyniku nowej regulacji ustawy zwiększył się udział dochodów własnych z 44,3% w 1999 roku i 47,5% w 2003 roku do 53,1% w 2004 roku.

W budżetach miast na prawach powiatu w strukturze działowej największy udział stanowiły wydatki na oświatę i wychowanie 36,8% wobec 32,6% w 2003 roku oraz opiekę społeczną – 16,7% (15%- 2003r).

5. 3. Budżet województwa

Nowa ustawa o dochodach JST przewidziała zwiększenie udziału województw samorządowych w podatku dochodowym od osób fizycznych i od osób prawnych oraz zmianę finansowania niektórych zadań. Finansowane wcześniej dotacją z budżetu państwa zadania własne (jak np. finansowanie ulgowych przejazdów w krajowych przewozach autobusowych, dotowanie regionalnych przejazdów pasażerskich, realizacja zadań określonych w ustawie o służbie medycyny pracy i w ustawie o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu) winny być pokryte z dochodów własnych. Rozszerzone zostały zadania o zadania z zakresu administracji rządowej wynikające z zapisu ustawy o służbie zastępczej.

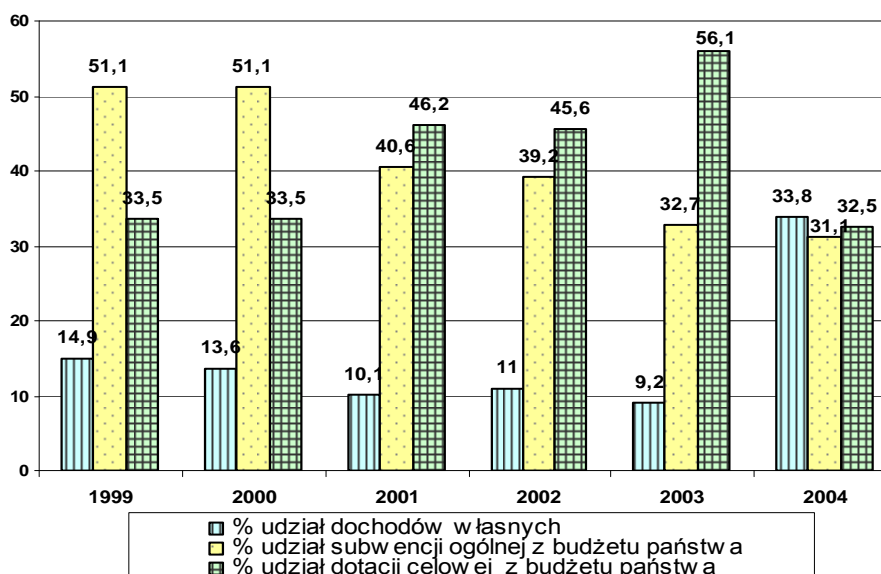
Dochody budżetu województwa w 2004r. wyniosły 253,9 mln zł, co zapewniło ich nominalny wzrost w odniesieniu do 2003 roku o 20 %, a w stosunku do 1999r. niemal 2,5 razy.

W efekcie zmian poszczególnych składników zasadniczo zmieniła się ich struktura:

- najbardziej wydatnie zwiększył się udział dochodów własnych z 9,2% budżetu województwa w 2003r. do 33,8% w 2004r. (kraj z 15,4% do 58,9%), wobec 14,9% w 1999 roku. W tej grupie dochodów udział w podatkach od osób prawnych zwiększył się z 0,7% do 26,3% (kraj 48,3%),
- Dotacji celowa z budżetu państwa w 2004 roku obniżyła się do 82,6 mln zł tj. o 30,5% (kraj o 37%) w porównaniu do 2003 roku. Procentowy udział w dochodach budżetu województwa zmalał z 56,1% w 2003 r. do 32,5% (kraj z 45% do 18,6%), wobec 33,5 % w 1999 roku,
- subwencja ogólna z budżetu państwa wynosząca w 2003r. 69,2 mln zł uległa zwiększeniu do 79 mln zł, tj. o 14,2% ale jej udział nieco zmniejszył się z 32,7% do 31,1% (kraj z 33,1% do 18,5%) wobec 51,1% w 1999 roku.

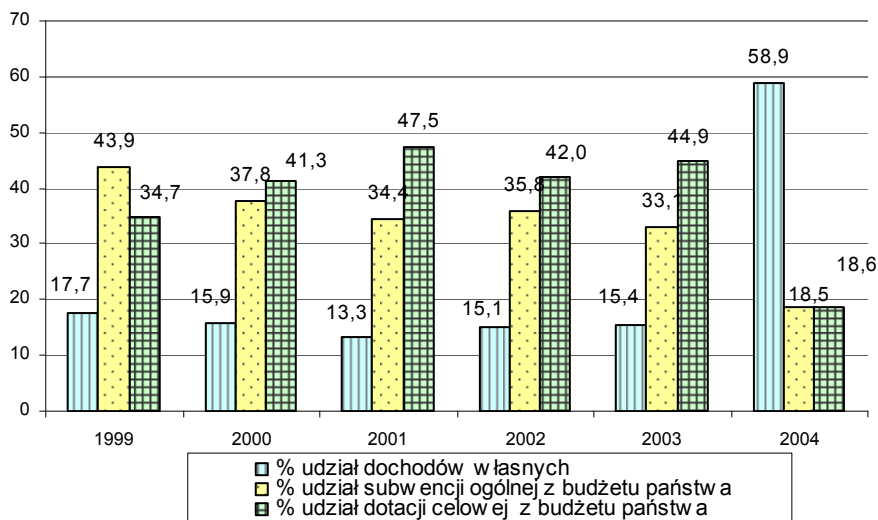
Wykres nr 89

Struktura dochodów w latach 1999-2004 w województwie

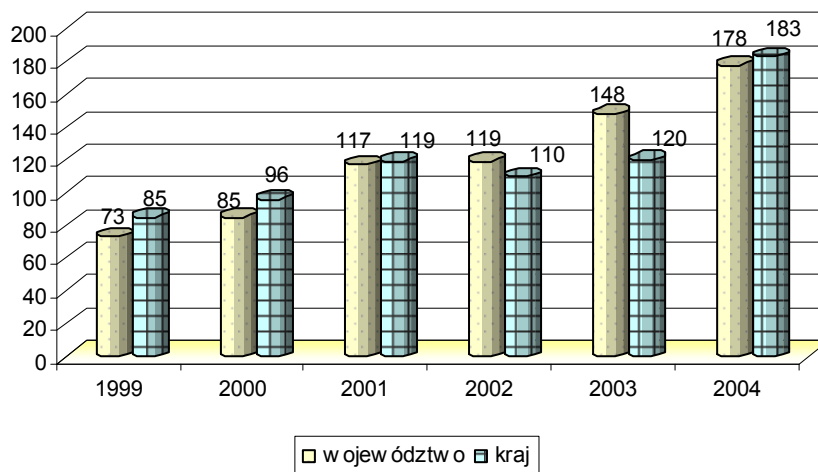
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 73.

Wykres nr 90
Struktura dochodów w latach 1999-2004 w kraju

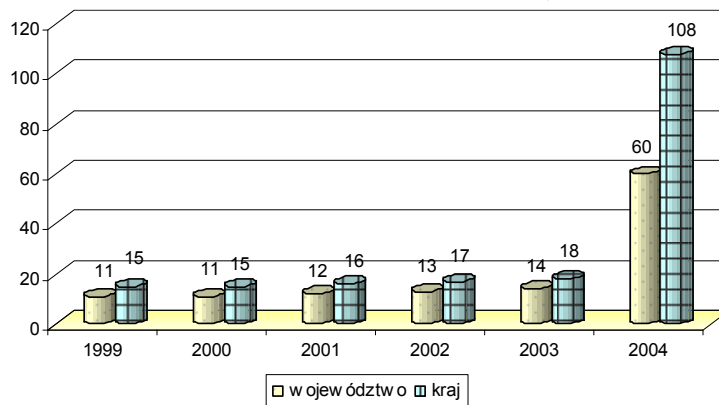
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 73

Wykres nr 91
Dochody ogółem na 1 mieszkańca w zł w latach 1999-2004 w województwie i w kraju

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 73

Wykres nr 92
Dochody własne na 1 mieszkańca w zł w latach 1999-2004 w województwie i w kraju

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 73.

Kwota dochodów na 1 mieszkańca przeciętnie wyniosła 178 zł (kraj - 183 zł), co daje 4 lokatę w kraju. Dochody własne wyniosły 60 zł (kraj 108 zł), co dało 13 lokatę w kraju.

Wydatki zrealizowane w województwie w 2004 r. były nieco wyższe od dochodów, podczas gdy w kraju były niższe.

W związku z powyższym osiągnięto ujemny wynik finansowy budżetu województwa wynoszący minus 2,4 mln zł wobec 13,5 mln zł w roku poprzednim. W kraju województwa zamknęły rok nadwyżką.

Wydatki budżetu województwa w 2004 roku wyniosły 256,3 mln zł wobec 225,1 mln zł w 2003r i 103,1 mln zł w 1999 roku.

W stosunku do 2003r wielkość wydatków zwiększyła się w województwie o 14% (dochody wzrosły o 20%).

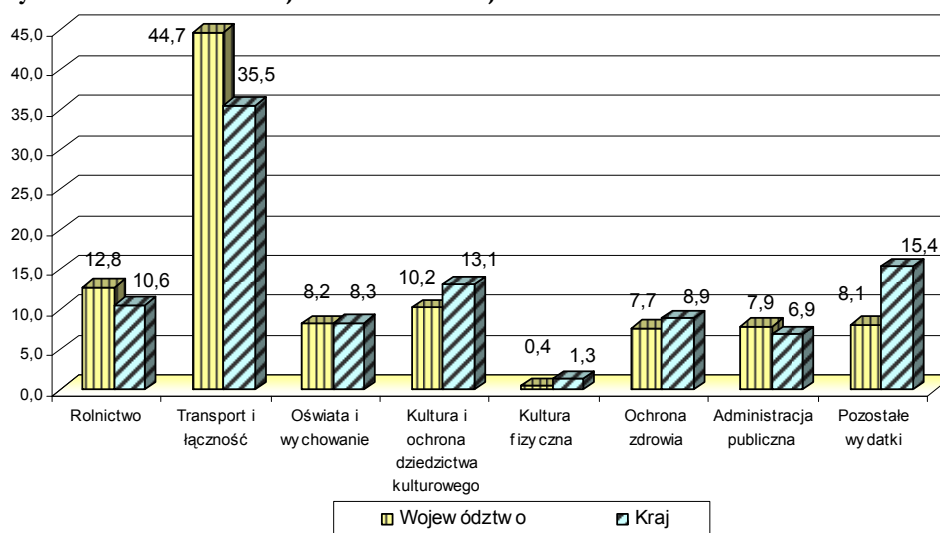
Poziom wydatków na 1 mieszkańca wyniósł 179 zł i przewyższał średni wskaźnik krajowy o ponad 16% - daje to 3 lokatę w kraju.

W budżecie województwa znacznie zwiększył się udział wydatków na transport i łączność tj. do 44,7% (kraj 35,5%), kolejny dział pod względem procentowego udziału stanowiło rolnictwo 12,8% (kraj 10,6%) a następnie kolejno; kultura i ochrona dziedzictwa 10,2% (kraj 13,1%) oraz oświata i wychowanie, ochrona zdrowia.

Udział wydatków majątkowych w województwie uległ dalszemu zwiększeniu z 32,9 % w 2003 r. do 35% w 2004 r., podczas gdy w kraju obniżył się z 33,3% do 29,7%.

Wykres nr 93

Struktura wydatków w 2004 w województwie i kraju

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 73.

Tabela nr 73

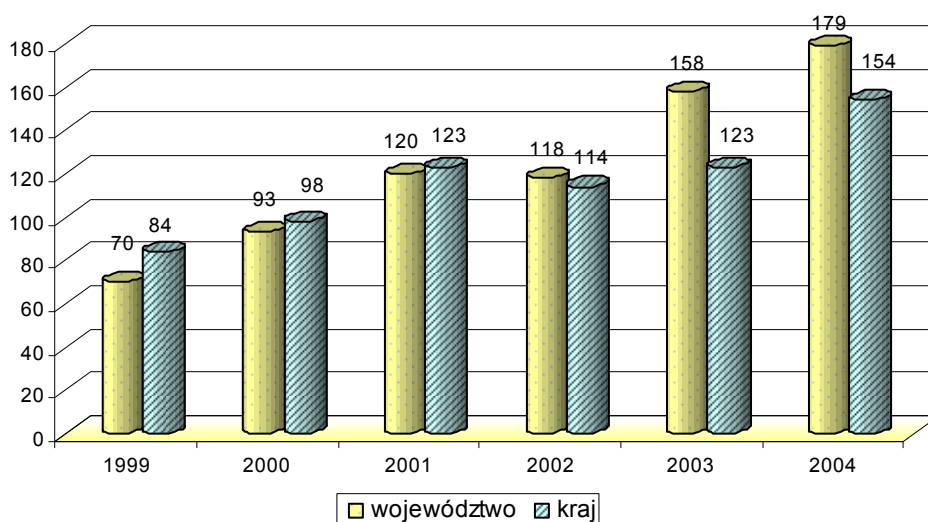
Wskaźniki charakteryzujące budżet województwa na tle kraju

Wyszczególnienie	1999		2000		2001		2002		2003		2004	
	województwo	kraj	województwo	kraj	województwo	kraj	województwo	kraj	województwo	kraj	województwo	kraj
Dochody budżetu województwa												
Dochody ogółem na mln w zł	106,7	3288,4	122,5	3704,6	172,6	4599,6	170,1	4218,3	211,6	4565,7	253,9	6970,3
Dochody ogółem na 1 mieszkańca w zł	73	85	85	96	117	119	119	110	148	120	178	183
Dochody własne na 1 mieszkańca w zł	11	15	11	15	12	16	13	17	14	18	60	108
% udział dochodów własnych w dochodach ogółem	14,9	17,7	13,6	15,9	10,1	13,3	11	15,1	9,2	15,4	33,8	58,9

% udział subwencji ogólnej z budżetu państwa w dochodach ogółem	51,1	43,9	51,1	37,8	40,6	34,4	39,2	35,8	32,7	33,1	31,1	18,5
% udział dotacji celowej z budżetu państwa w dochodach ogółem	33,5	34,7	33,5	41,3	46,2	47,5	45,6	42,0	56,1	44,9	32,5	18,6
Wydatki budżetu województwa												
Wydatki ogółem w mln zł	103,1	3264,6	137,1	3787,1	176,7	4737,1	168,3	4340,4	225,1	4712	256,3	5863,6
Wydatki na 1 mieszkańca w zł	70	84	93	98	120	123	118	114	158	123	179	154
% udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem	13,5	31,7	11,7	29	16	28	22,5	29,1	32,9	33,3	35	29,7
Struktura działowa wydatków w %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
w tym												
Rolnictwo	17,6	16,4	16,1	13,3	10,9	9,3	13,5	10,7	16,5	12,5	12,8	10,6
Transport i łączność	27,9	20,8	27,3	20,5	44,1	38,7	38,5	39,1	31,1	37,1	44,7	35,5
Oświata i wychowanie	16,5	14,1	12,7	12,5	8,9	9,3	10,7	10	8,7	9,3	8,2	8,3
Kultura i ochrona dziedzictwa kulturowego	17,6	15,3	14,4	15	11,2	13,8	12,6	14,5	9,6	14,1	10,2	13,1
Kultura fizyczna	1,3	1,6	1,2	1,9	0,7	1,4	0,5	1,2	0,4	1,1	0,4	1,3
Ochrona zdrowia	7	15,8	4,2	14,4	10,7	15	6,3	10,9	11,4	10,6	7,7	8,9
Administracja publiczna	6,5	7	9	7	6,5	5,6	7,1	6,4	6,6	6,6	7,9	6,9
Pozostałe wydatki	5,6	9,0	15,1	15,4	7,0	6,9	10,8	7,2	15,7	8,7	8,1	15,4
Wynik finansowy												
Wynik finansowy w mln zł	3,6	23,8	-14,6	-82,5	-4,1	-137,5	1,8	-122,1	-13,5	-146,3	-2,4	1106,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2001, s. 278; 2002, s. 287; 2003, s. 323; 2004, s. 123, 626-627; 2005 s. 131, 641-643

Wykres nr 94
Wydatki w zł budżetu województwa na 1 mieszkańca

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 73.

6. Inwestycje

W niniejszym Raporcie, opierając się na podstawowych informacjach statystycznych podano podstawowe informacje o poziomie i kierunkach inwestowania w województwie, w tym przez przedsiębiorstwa.

Statystyka publiczna zalicza nakłady inwestycyjne do odpowiednich sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) zgodnie z zakwalifikowaniem działalności inwestora (podmiotu gospodarki narodowej), z wyjątkiem nakładów na obiekty niezwiązane z jego podstawową działalnością, które zalicza się do odpowiednich sekcji według kryterium przeznaczenia obiektu. Od 2002 roku w związku z nowelizacją ustawy o rachunkowości nakłady inwestycyjne na niektóre przedmioty leasingu zaliczono do nakładów tych podmiotów, do 2001 roku nakłady te wykazywane były przez podmioty finansujące, tj. zaliczane do sekcji „Pośrednictwo finansowe” oraz „Obsługa nieruchomości”, co wpłynęło na poziom wielkości prezentowanych według poszczególnych sektorów własności, sekcji oraz lokalizacji.

Tabela nr 74

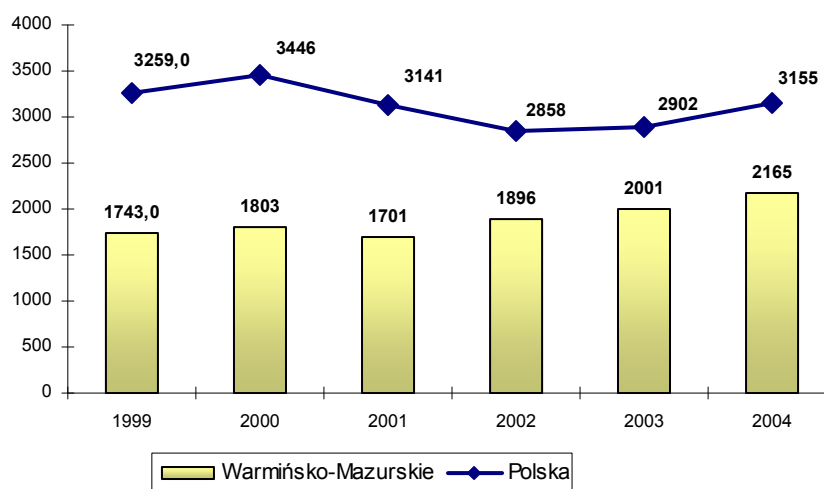
Nakłady inwestycyjne w latach 1999-2004 w województwie i kraju

Wyszczególnienie	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Nakłady inwestycyjne wg sekcji						
Polska ogółem w mln zł	125954,4	133160,2	121362,9	109265,9	110859,8	120466,7
w tym: przemysł	41433,7	37707,5	35888,5	34621,6	37387,3	41911,0
budownictwo	8576,7	10081,6	8410,4	8157,1	8588,2	9075,5
handel i naprawy,	14507,8	14250,0	12292,8	11641,5	10545,7	11896,2
transport, gospodarka magazynowa i łączność	15168,6	17036,3	14936,7	11759,4	11121,7	11424,9
pośrednictwo finansowe	10094,0	8733,9	7836,3	4334,8	2960,3	3532,8
obsługa nieruchomości i firm	19132,3	26280,2	23767,4	21754,5	22571,4	22879,6
Województwo ogółem w mln zł	2552,7	2643,4	2498,2	2708,3	2857,7	3092,4
w tym: przemysł	880,1	848,5	712,1	875,3	980,6	1001,3
budownictwo	137,5	175,7	149,5	163,6	218,9	299,1
handel i naprawy,	240,4	240,1	243,9	221,5	244,8	263,6
transport, gospodarka magazynowa i łączność	271,4	371,6	259,9	167,4	148,0	161,0
pośrednictwo finansowe	100,4	50,5	66,6	66,0	52,4	52,0
obsługa nieruchomości i firm	407,4	413,4	446,9	474,6	526,8	596,3
% udział w nakładach kraju	2,0	2,0	2,1	2,5	2,6	2,5
% udział poszczególnych sekcji						
Polska ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
w tym: przemysł	32,9	28,3	29,6	31,7	33,7	34,8
budownictwo	6,8	7,6	6,9	7,5	7,7	7,5
handel i naprawy,	11,5	10,7	10,1	10,7	9,5	9,9
transport, gospodarka magazynowa i łączność	12,0	12,8	12,3	10,8	10,0	9,5
pośrednictwo finansowe	8,0	6,6	6,5	4,0	2,7	2,9
obsługa nieruchomości i firm	15,2	19,7	19,6	19,9	20,4	19,0
Województwo ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
w tym: przemysł	34,5	32,1	28,5	32,3	34,3	32,4
budownictwo	5,4	6,6	6,0	6,0	7,7	9,7
handel i naprawy,	9,4	9,1	9,8	8,2	8,6	8,5
transport, gospodarka magazynowa i łączność	10,6	14,1	10,4	6,2	5,2	5,2
pośrednictwo finansowe	3,9	1,9	2,7	2,4	1,8	1,7
obsługa nieruchomości i firm	16,0	15,6	17,9	17,5	18,4	19,3
Nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca w zł						
Kraj	3259,0	3446,0	3141,0	2858,0	2902,0	3155,0
Województwo	1743,0	1803,0	1701,0	1896,0	2001,0	2165,0
Udział nakładów na 1 mieszk. w woj. do kraju	53,5	52,3	54,2	66,3	69,0	68,6
Lokata województwa w kraju	16	16	14	13	14	15

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2000, s. 282 i LXXXII; 2001, s. 288 i LXXXV; 2002, s. 298 i XC; 2003, s. 334 i XCIV; 2004, s. 94 i 628; 2005, s. 102 i 644.

Wykres nr 95

Nakłady inwestycyjne w Polsce i w województwie warmińsko – mazurskim na 1 mieszkańca w zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 74.

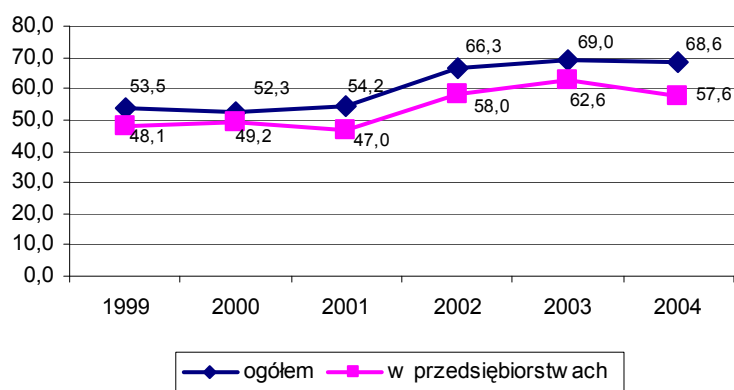
Poziom inwestowania w województwie w latach 1999-2004 za wyjątkiem 2001 roku wykazywał stałą tendencję wzrostową, podczas gdy w kraju notowano tendencje zmienne. Pod względem wielkości nakładów województwo plasowało się w 2004 roku na 12 miejscu w kraju.

W 2004 roku udział inwestycji województwa w wolumenie krajowym wyniósł 2,5%, podczas gdy w latach 1999 – 2003 wahał się w granicach 2% - 2,6%. W wielkościach bezwzględnych, licząc w cenach bieżących w 1999 roku, na inwestycje wydatkowano w województwie 2.552,7 mln zł, w 2003r. 2.857,7 mln zł, a w 2004 roku 3092,4 mln zł.

Relacja nakładów inwestycyjnych w województwie na 1 mieszkańca do średniej krajowej uległa poprawie z 53,5% do 68,6 % w 2004 roku tj. o 5,1 pkt.

Wykres nr 96

Relacja nakładów inwestycyjnych w województwie na 1 mieszkańca do średniej krajowej

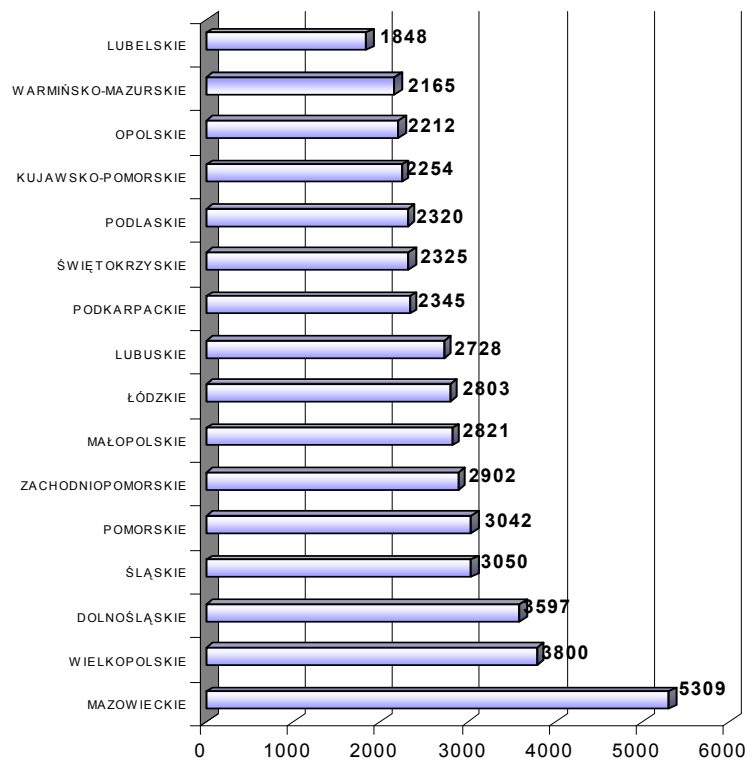

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 74.

W przeliczeniu na 1 mieszkańca poziom inwestowania w województwie wzrósł z 1743 zł w 1999 roku do 2165 zł w 2004 roku (15 lokata w kraju), podczas gdy w latach 2000-2003 województwo plasowało się od 12 do 14 miejsca.. Nakłady inwestycyjne w gospodarce narodowej w przeliczeniu na 1 mieszkańca w kraju były znacznie wyższe niż w województwie, jednak uległy zmniejszeniu w latach 1999 – 2004 z 3259 zł do 3155 zł, tj. o 104 zł, podczas gdy w województwie wzrosły o 422 zł.

Wykres nr 97

Nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca wg województw w 2004 r.

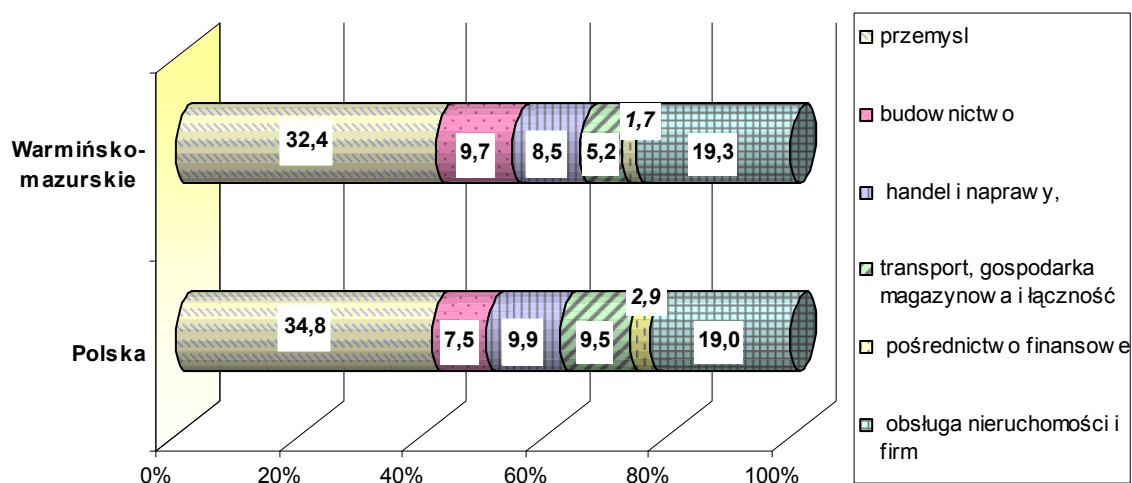

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2005, s. 102

Z ogólnej kwoty nakładów inwestycyjnych poniesionych w województwie w 2004 roku – ponad 65% (tj. kwotę 2027,3 mln zł) wydatkowano w sektorze prywatnym, w tym głównie w przetwórstwie przemysłowym oraz obsłudze nieruchomości i firm oraz w handlu. Największy udział, zarówno w kraju, jak i w województwie, miały inwestycje w przemyśle, które stanowiły ponad 1/3 nakładów inwestycyjnych w gospodarce narodowej.

W województwie w całym okresie 1999-2003 (z wyjątkiem 2001r.) udział nakładów inwestycyjnych w przemyśle był wyższy, niż średnio w kraju, natomiast w 2004 roku nieco niższy (woj. 32,4; kraj 34,8). Drugą pozycję pod względem procentowego udziału zajmuje sekcja - obsługa nieruchomości i firm 19,3% (kraj 19%), wobec 16% w 1999 roku (kraj 15,2%). W budownictwie wydatkowano 9,7% ogółu nakładów inwestycyjnych (kraj 7,5%), podczas gdy w 1999 roku 5,4% (kraj 6,8%). Natomiast w strukturze inwestowania w województwie wydatnie zmniejszył się udział transportu, gospodarki magazynowej i łączności z 10,6% w 1999 roku do 5,2% w 2004 roku, podczas gdy w kraju z 12% do 9,5%. Udział nakładów inwestycyjnych w handlu także zmalał z 9,4% do 8,5% (kraj z 11,5% do 9,9%).

Wykres nr 98
Struktura nakładów inwestycyjnych wg wybranych sekcji EKD w roku 2004

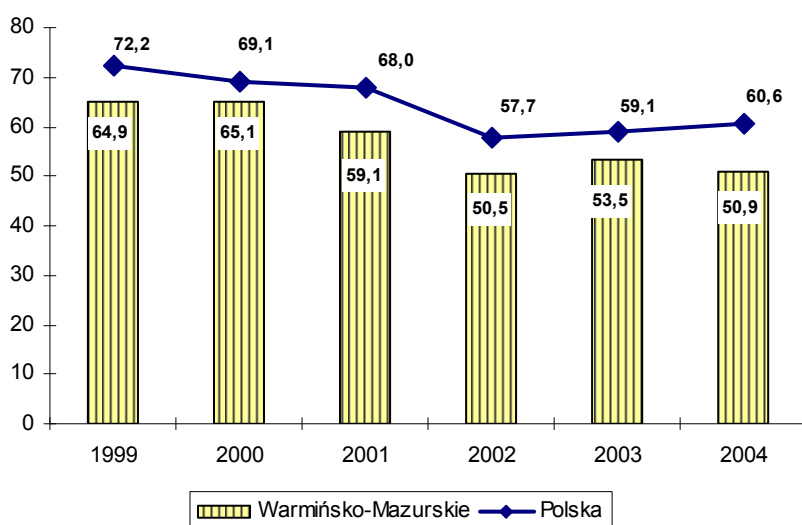

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 74.

W przemyśle w 2004 r. poniesiono nakłady w wysokości powyżej 1 mld zł, co stanowi ponad 34% ogółu nakładów inwestycyjnych w gospodarce narodowej. W sektorze prywatnym wydatkowano niemal 80 % tych nakładów, głównie w przetwórstwie przemysłowym. Nakłady inwestycyjne zaangażowane w przemyśle województwa stanowiły w 2004r. 2,4% nakładów krajowych, podczas gdy w latach 1999-2003 kształtowały się w granicach 2% - 2,6%.

Na poziom inwestowania w województwie, analogicznie jak w skali kraju decydujący wpływ mają nakłady inwestycyjne poniesione przez przedsiębiorstwa. Uwzględniając przedsiębiorstwa przemysłowe o liczbie zatrudnionych powyżej 9 osób poniesione nakłady wyniosły w 2004r. 1.574,6 mln zł, co stanowiło 50,9% ogółu nakładów w województwie wobec 64,9% w 1999 roku i 53,5% w 2003 roku (kraj odpowiednio 60,6 %; 72,2% i 59,1%).

Wykres nr 99
Procentowy udział nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw w nakładach ogółem

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 75.

Udział inwestycji przedsiębiorstw w regionie w wolumenie krajowym wzrósł z 1,8% w 1999r. do 2,2% w 2004r., a w latach 2000-2003 wahał się w granicach 1,9-2,3%. W przeliczeniu na 1 mieszkańca inwestycje w przedsiębiorstwach zmalały z 1.132 zł do 1.102 zł, tj. o 30 zł, a średnio w kraju z 2.354 zł do 1.913 zł – o 441 zł. Relacja nakładów na inwestycje przedsiębiorstw na 1 mieszkańca w województwie do kraju uległa poprawie z 48,1% w 1999r. do 57,6% w 2004r., wobec jednak 62,6% w 2003 roku. Szczegółowe wskaźniki dotyczące inwestycji przedsiębiorstw na tle kraju według wybranych sekcji przedstawiono w tabeli nr 75

Tabela nr 75

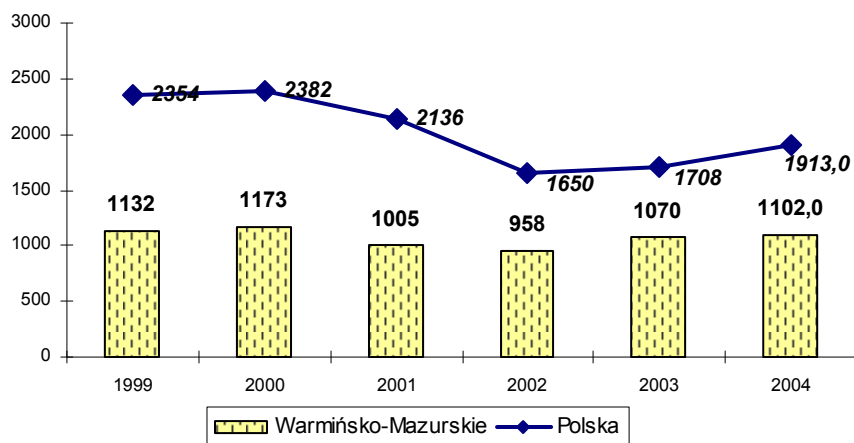
Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach w województwie i kraju w mln zł (ceny bieżące)

wyszczególnienie	1999	2000	2001	2002	2003	2004	1999-2004
Nakłady inwestycyjne wg sekcji							
Polska ogółem w mln zł	90 993,8	92 045,3	82 550,9	63 082,9	65 520,2	73 042,2	467 235,3
w tym: przemysł	38 005,6	34 153,3	32 448,5	30 552,1	34 006,6	38 623,3	207 789,4
budownictwo	4 130,2	4 009,2	2 775,3	1 933,5	2 317,3	1 852,4	17 017,9
handel i naprawy,	12 118,6	11 124,2	10 275,0	8 172,0	7 492,0	8 923,3	58 105,1
transport, gospodarka magazynowa i łączność	13 449,1	15 319,6	13 040,7	9 305,8	8 427,3	9 870,9	69 413,4
pośrednictwo finansowe	9 095,0	8 125,1	7 369,9	3 050,8	2 276,0	3 266,2	33 183,0
obsługa nieruchomości i firm	9 816,8	14 042,2	11 742,5	5 969,3	6 318,7	5 662,3	53 551,8
Województwo ogółem w mln zł	1 657,6	1 720,3	1 475,6	1 368,4	1 528,2	1 574,6	9 324,7
w tym: przemysł	769,1	750,5	615,4	661,8	864,3	888,5	4549,6
budownictwo	37,7	40,3	30,2	19,7	28,6	26,0	182,5
handel i naprawy,	175,1	171,3	167,7	116,7	168,0	190,5	989,3
transport, gospodarka magazynowa i łączność	248,3	350,6	229,5	114,7	95,1	119,7	1157,9
pośrednictwo finansowe	86,6	46,1	61,9	57,0	49,6	50,4	351,6
obsługa nieruchomości i firm	157,6	175,3	151,3	92,6	135,3	88,8	800,9
% udział w nakładach kraju	1,8	1,9	1,8	2,2	2,3	2,2	2,0
% udział poszczególnych sekcji							
Polska ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
w tym: przemysł	41,8	37,1	39,3	48,4	51,9	52,9	44,5
budownictwo	4,5	4,4	3,4	3,1	3,5	2,5	3,6
handel i naprawy,	13,3	12,1	12,4	13,0	11,4	12,2	12,4
transport, gospodarka magazynowa i łączność	14,8	16,6	15,8	14,8	12,9	13,5	14,9
pośrednictwo finansowe	10,0	8,8	8,9	4,8	3,5	4,5	7,1
obsługa nieruchomości i firm	10,8	15,3	14,2	9,5	9,6	7,8	11,5
Województwo ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
w tym: przemysł	46,4	43,6	41,7	48,4	56,6	56,4	48,8
budownictwo	2,3	2,3	2,0	1,4	1,9	1,7	2,0
handel i naprawy,	10,6	10,0	11,4	8,5	11,0	12,1	10,6
transport, gospodarka magazynowa i łączność	15,0	20,4	15,6	8,4	6,2	7,6	12,4
pośrednictwo finansowe	5,2	2,7	4,2	4,2	3,2	3,2	3,8
obsługa nieruchomości i firm	9,5	10,2	10,3	6,8	8,9	5,6	8,6
Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw na 1 mieszkańca w zł							
Kraj	2354	2382	2136	1650	1708	1913	
Województwo	1132	1173	1005	958	1070	1102	
Relacja nakładów na 1 mieszk. woj. do kraju	48,1	49,2	47,1	58,1	62,6	57,6	
Lokata województwa w kraju	14	13	13	13	12	14	
% udział nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw w nakładach inwestycyjnych ogółem w Polsce	72,2	69,1	68	57,7	59,1	60,6	
% udział nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw w nakładach inwestycyjnych ogółem w województwie	64,9	65,1	59,1	50,5	53,5	50,9	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Dane do aktualizacji oraz RSW 2000, s. 283; 2001, s. 289; 2002, s. 299; 2003, s. 335; 2004, s. 629; 2005 s. 645

Wykres nr 100

Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw w Polsce i województwie na 1 mieszkańca w zł

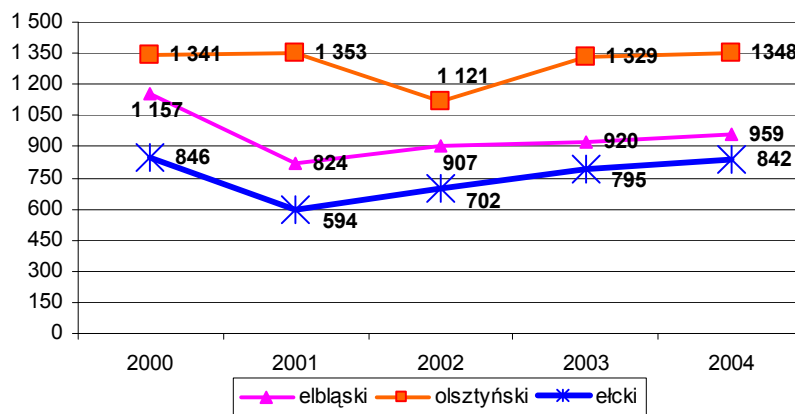

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 75.

Łącznie w latach 1999-2004 w przedsiębiorstwach, zatrudniających powyżej 9 osób, na inwestycje przedsiębiorstw wydatkowano 9324,7 mln zł. Poziom inwestycji w przedsiębiorstwach w poszczególnych podregionach i powiatach był znacznie zróżnicowany. Najwięcej zainwestowano w podregionie olsztyńskim 4,9 mld zł, tj. 52,8% ogółu nakładów przedsiębiorstw w województwie, w tym w Olsztynie 3,1 mld zł (32,8%). W podregionie elbląskim wydatkowano 3,1 mld zł (32,9%) ogółu nakładów, w tym ponad miliard w Elblągu (około 12%). W podregionie elckim zainwestowano pozostałe 14,3% - 1,3 mld zł.

Wykres nr 101

Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw w podregionach na 1 mieszkańca w zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 76.

Wśród powiatów ziemskich najwięcej zainwestowały przedsiębiorstwa powiatu ostródzkiego (650 mln zł –7 %), elckiego i iławskiego (po ponad 550 mln zł – po 5,9%), w których prężnie rozwija się przemysł drzewny i meblarski.

Niski poziom nakładów (poniżej 100 mln zł) odnotowano w powiecie gołdapskim, nidzickim, węgorzewskim.

Tabela nr 76

Nakłady inwestycyjne wg lokalizacji inwestycji w przedsiębiorstwach w cenach bieżących wg podregionów i powiatów

Wyszczególnienie	1999		2000		2001		2002		2003		2004		1999-2004	
	ogółem w mln zł	na 1 mieszk. w zł	ogółem w mln zł	na 1 mieszk. w zł	ogółem w mln zł	na 1 mieszk. w zł	ogółem w mln zł	na 1 mieszk. w zł	ogółem w mln zł	na 1 mieszk. w zł	ogółem w mln zł	na 1 mieszk. w zł	ogółem w mln zł	% udział
Polska	90993,8	2 354	92045,3	2 382	82550,9	2 136	63 082,9	1 650	65 520,2	1 708	73042,2	1913	467235,3	x
Województwo	1657,6	1 132	1720,3	1 173	1475,6	1 005	1 368,4	958	1 528,2	1 070	1 574,60	1102	9324,7	100,0
Podregiony:														
Elbląski	498,0	913	631,2	1 157	450,0	824	483,2	907	490,7	920	510,80	959	3063,9	32,9
Olsztyński	910,5	3 104	841,0	1 341	851,2	1 353	685,8	1 121	811,8	1 329	824,80	1348	4925,1	52,8
Elcki	249,2	397	248,1	846	174,4	594	199,4	702	225,7	795	239,00	842	1335,8	14,3
Powiaty:														
Bartoszycki	20,3	312	29,5	455	42,5	659	25,9	414	25,9	416	26,3	424	170,4	1,8
Braniewski	13,4	291	83,3	1 809	24,8	540	24,9	559	26,6	596	36,8	830	209,8	2,2
Działdowski	31,9	473	36,2	536	35	518	63,1	960	41,4	630	38,7	593	246,3	2,6
Elbląski	50,2	866	49,3	854	31,2	540	31,2	553	40,2	711	30,8	547	232,9	2,5
Elcki	121,4	1 417	115,5	1 346	73,9	859	70,7	844	74,2	883	96,9	1153	552,6	5,9
Giżycki	51,1	574	63,6	716	32,2	363	41,4	726	37,9	665	52	913	278,2	3,0
Goldapski	x	x	x	x	x	x	10,1	373	19,4	714	13,1	482	42,6	0,5
Iławski	96,4	1 061	89,7	984	65,7	718	64,0	717	115,4	1 287	118,8	1324	550,0	5,9
Kętrzyński	39,2	550	55,4	779	43,7	615	47,4	699	65,0	965	43,0	641	293,7	3,1
Lidzbarski	17,1	375	15,6	344	15,2	337	9,8	224	17,4	400	29	670	104,1	1,1
Mragowski	46,8	899	59,4	1 142	85,3	1 639	137,5	2 729	68,4	1 358	42,8	850	440,2	4,7
Nidzicki	12,5	353	23,6	670	12,9	367	13,2	387	8,3	243	8,9	261	79,4	0,9
Nowomiejski	11,4	261	24,7	560	14	317	12,4	286	14,7	339	17,7	407	94,9	1,0
Olecki	22,7	384	23,4	397	29,2	496	28,0	813	30,5	890	29,0	845	162,8	1,7
Olsztyński	69,8	613	74,9	656	73,1	639	62,9	569	128,9	1 159	105,1	937	514,7	5,5
Ostródzki	105,0	965	138,6	1 269	92	842	92,8	878	108,8	1 030	113	1069	650,2	7,0
Piski	54,0	902	45,6	763	39,1	654	43,8	759	57,5	997	37,2	646	277,2	3,0
Szczygieński	63,1	882	57,4	802	27,7	385	37,3	535	37,0	532	40,9	588	263,4	2,8
Węgorzewski	x	x	x	x	x	x	5,3	223	6,1	256	10,8	452	22,2	0,2
Miasta na prawach powiatu:														
m. Elbląg	189,7	1 462	209,3	1 611	187,2	1 438	194,8	1 522	143,6	1 123	155,0	1214	1079,6	11,6
m. Olsztyn	641,7	3 744	525,3	3 038	550,9	3 151	351,9	2 032	461,0	2 670	528,8	3050	3059,6	32,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Dane do aktualizacji diagnozy stanu i procesów zachodzących w województwie w latach 1999-2003, Urząd Statystyczny w Olsztynie. RSW 2005 s. 176 i 310

Prawie połowa (44,4%) nakładów inwestycyjnych skoncentrowana była w Olsztynie i Elblągu.

W okresie 6 lat 1999 – 2004 udział procentowy nakładów inwestycyjnych w sekcji przedsiębiorstw przemysłowych wzrósł z 46,4% do 56,4% (kraj z 41,8% do 52,9%), a w handlu z 10,6% do 12,1 % (kraj obniżenie z 13,3% do 12,2%). W pozostałych sekcjach udział procentowy uległ zmniejszeniu.

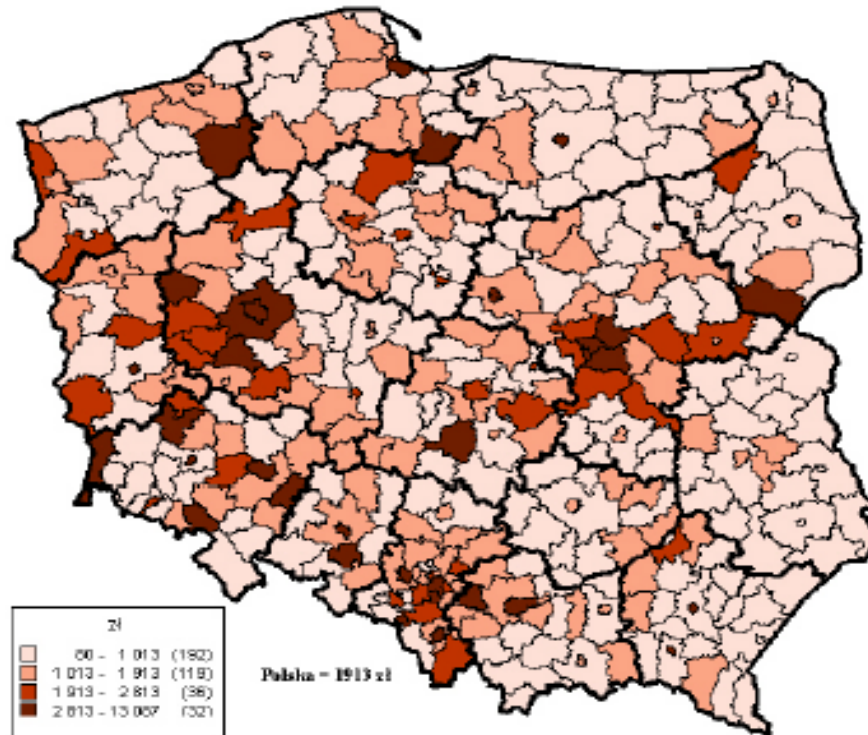
Obok przedsiębiorstw istotnym inwestorem w województwie są samorządy. Inwestują one głównie w infrastrukturę oraz sferę usług nierynkowych, zgodnie z zakresem swoich kompetencji. Tworzona przez samorządy infrastruktura jest jednym z ważnych czynników rozwoju przedsiębiorczości.

Nakłady inwestycyjne w państwowych i samorządowych jednostkach, i zakładach budżetowych wyniosły w 2004 roku 716 mln zł, czyli 23% wszystkich nakładów w regionie. Inwestowano głównie w budynki i budowlę, co pochłonęło 85% nakładów jednostek państwowych i samorządowych.

Istotny wpływ na takie kształtowanie się wskaźników mają projekty inwestycyjne, realizowane przez samorządy regionu z udziałem środków europejskich.

Mapa nr 10

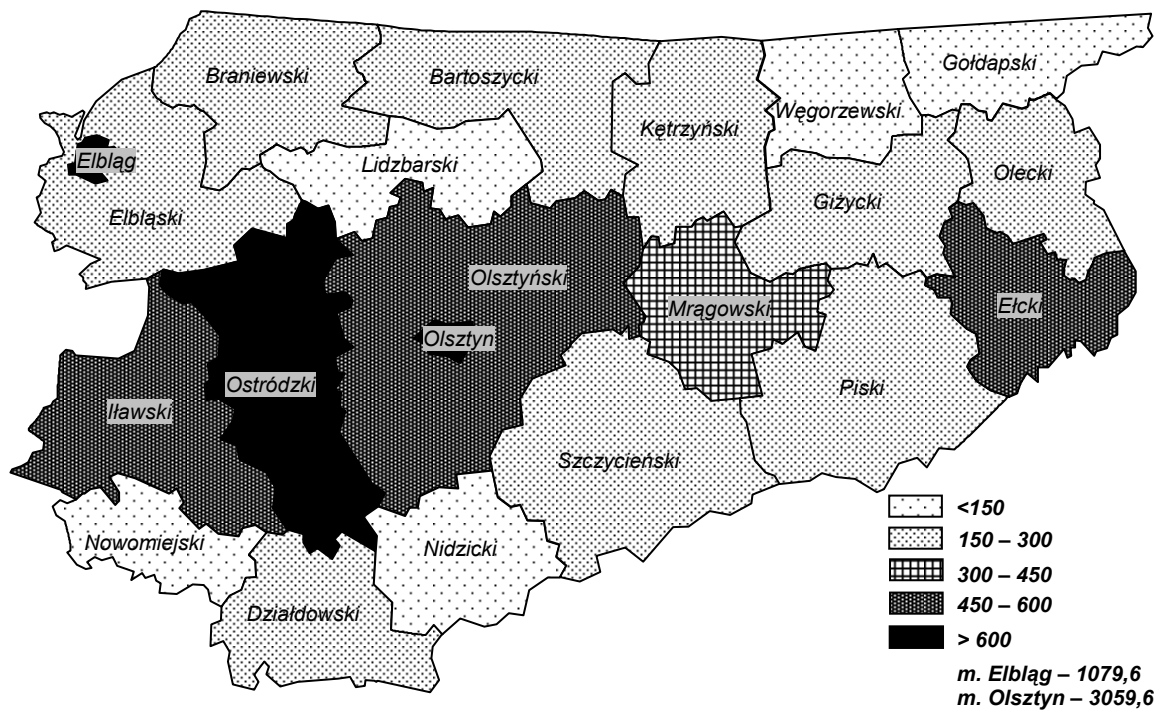
NAKLADY INWESTYCYJNE W PRZEDSIĘBIORSTWACH
NA 1 MIESZKANCA W zł W 2004 R. (ceny bieżące)

Źródło: Powiaty w Polsce GUS 2005

Mapa nr 11

Nałkłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach w latach 1999-2004 (w mln zł) w województwie

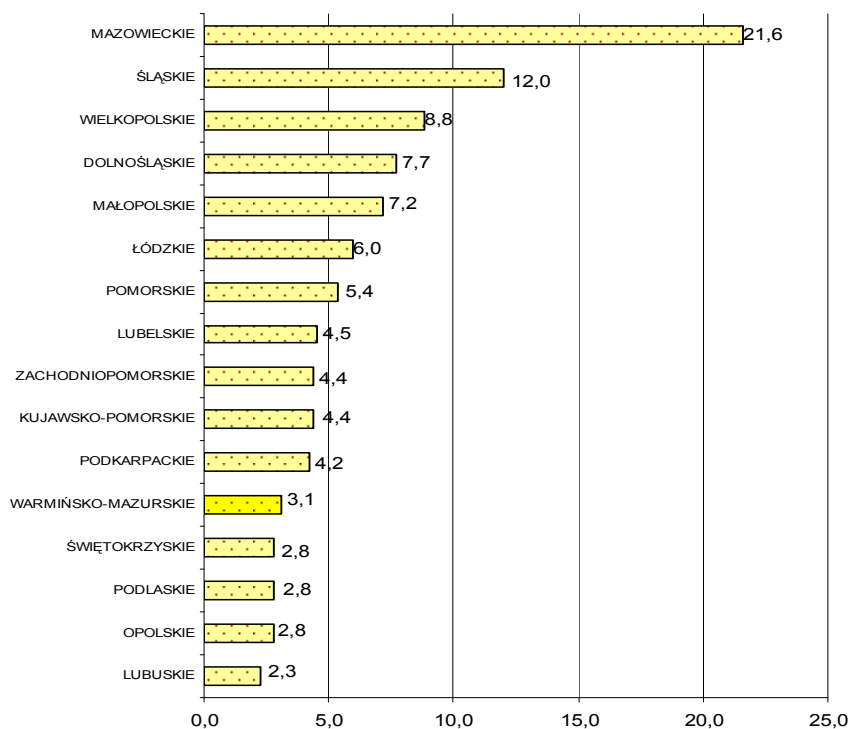
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 76.

Wymiernym efektem inwestycji jest wzrost wartości brutto środków trwałych. Wartość brutto środków trwałych w przeliczeniu na 1 mieszkańca, mimo stałego wzrostu, trwale plasuje województwo na 13 - 14 pozycji w kraju.

W 1999 roku wartość brutto środków trwałych wynosiła w województwie 29362 zł (kraj 34822 zł), tj. 84,3 % średniej krajowej, a w 2004r. 37838 zł przy średniej krajowej 45778 zł (82,7 % średniej).

Wykres nr 102

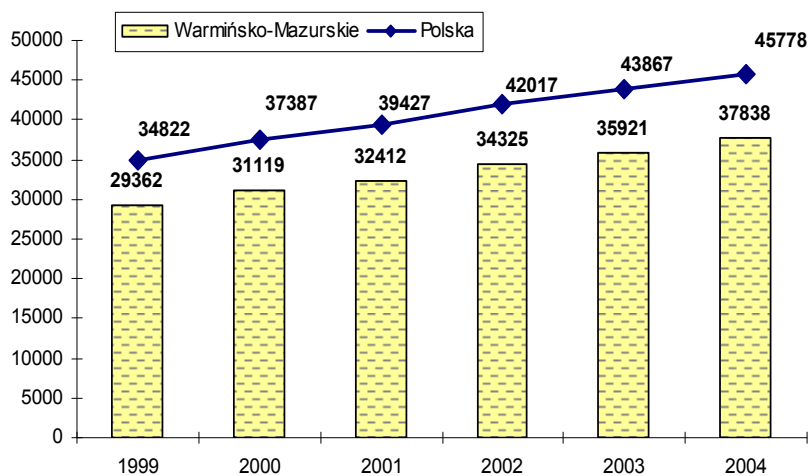
Wartość brutto środków trwałych w odsetkach wg województw w 2004 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2005, s. 647.

Wykres nr 103

Wartość środków trwałych na mieszkańca w zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2005, s. 647.

II. REALIZACJA CELÓW I DZIAŁAŃ PRZYJĘTYCH W STRATEGII ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO MAZURSKIEGO

1. Cel główny - rozwój Warmii i Mazur na rzecz spójności ekonomicznej, społecznej i przestrzennej w jednoczącej się Europie

W niniejszym rozdziale przedstawione zostały podstawowe wskaźniki obrazujące sytuację ekonomiczną województwa na tle kraju i innych województw. Główny Urząd Statystyczny przeprowadził w 2005 r. tzw. dużą „rewizję” i dokonał przeliczeń danych w rachunkach regionalnych. Zmiany wynikały z dostosowań Europejskiego Systemu Rachunków Narodowych i Regionalnych, zaleceń EUROSTAT i bezpośredniego wdrażania aktów prawnych Unii Europejskiej.

Zgodnie z opracowaniem GUS z lutego 2006r. „Rewizja rachunków regionalnych za lata 1995-2003” PBK brutto wytworzony w województwie w 2003 r. wyniósł 24,8 mld zł.

Uzyskana dynamika PBK w 2003r. odnosząc się do roku poprzedniego wyniosła w województwie 107,7 % tj. była wyższa o 3,5 pkt. niż w kraju.

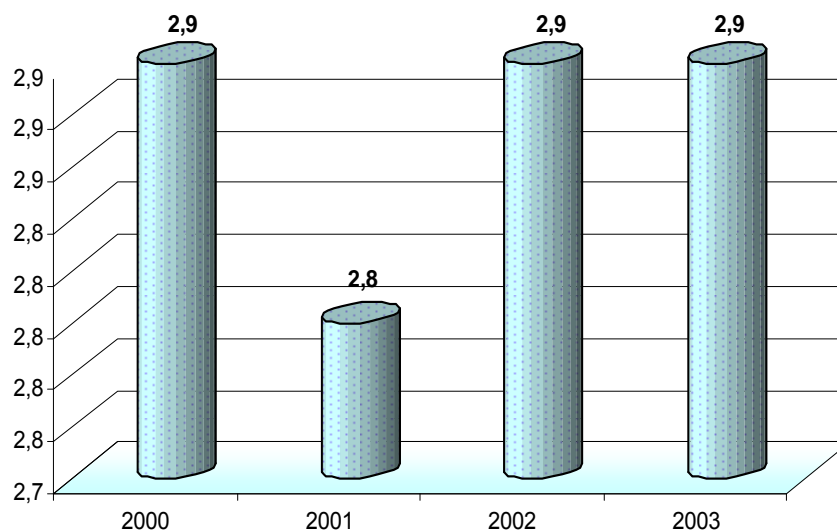
Od początku funkcjonowania województwo utrzymuje się w grupie 5 województw o niższym niż 3 % udziału w tworzeniu BPK.

Udział województwa w krajowym PKB kształtował się od 2000r. na poziomie 2,9% (tylko w 2001r. było 2,8 %), co daje regionowi stałą - 12 pozycję wśród 16 województw. Niższe wskaźniki posiadały: świętokrzyskie, podlaskie, lubuskie, opolskie. W „Strategii” założono osiągnięcie wyniku 3%.

1. Udział województwa warmińsko - mazurskiego w Produkcie Krajowym Brutto

Wykres nr 1

Procentowy udział PKB województwa w PKB kraju

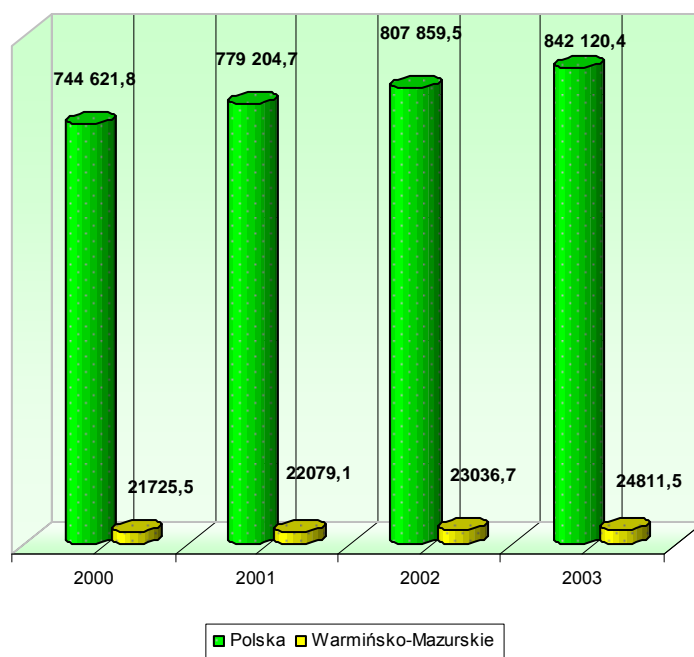
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Rewizja rachunków regionalnych 1995-2003; GUS luty 2006 – www.stat.gov.pl/dane_spol-gosp/rachunki_narodowe/prod_kraj_brutto.

Tabela nr 1
PKB ogółem w mln zł w Województwie Warmińsko – Mazurskim

lata	Produkt krajowy brutto			
	mln zł		lokata	w odsetkach
	Polska	Województwo		
2000	744 621,8	21725,5	12	2,9
2001	779 204,7	22079,1	12	2,8
2002	807 859,5	23036,7	12	2,9
2003	842 120,4	24811,5	12	2,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Rewizja rachunków regionalnych 1995-2003; GUS luty 2006 – www.stat.gov.pl/dane_spol-gosp/rachunki_narodowe/prod_kraj_brutto.

Wykres nr 2
PKB w Polsce i w województwie w mln zł

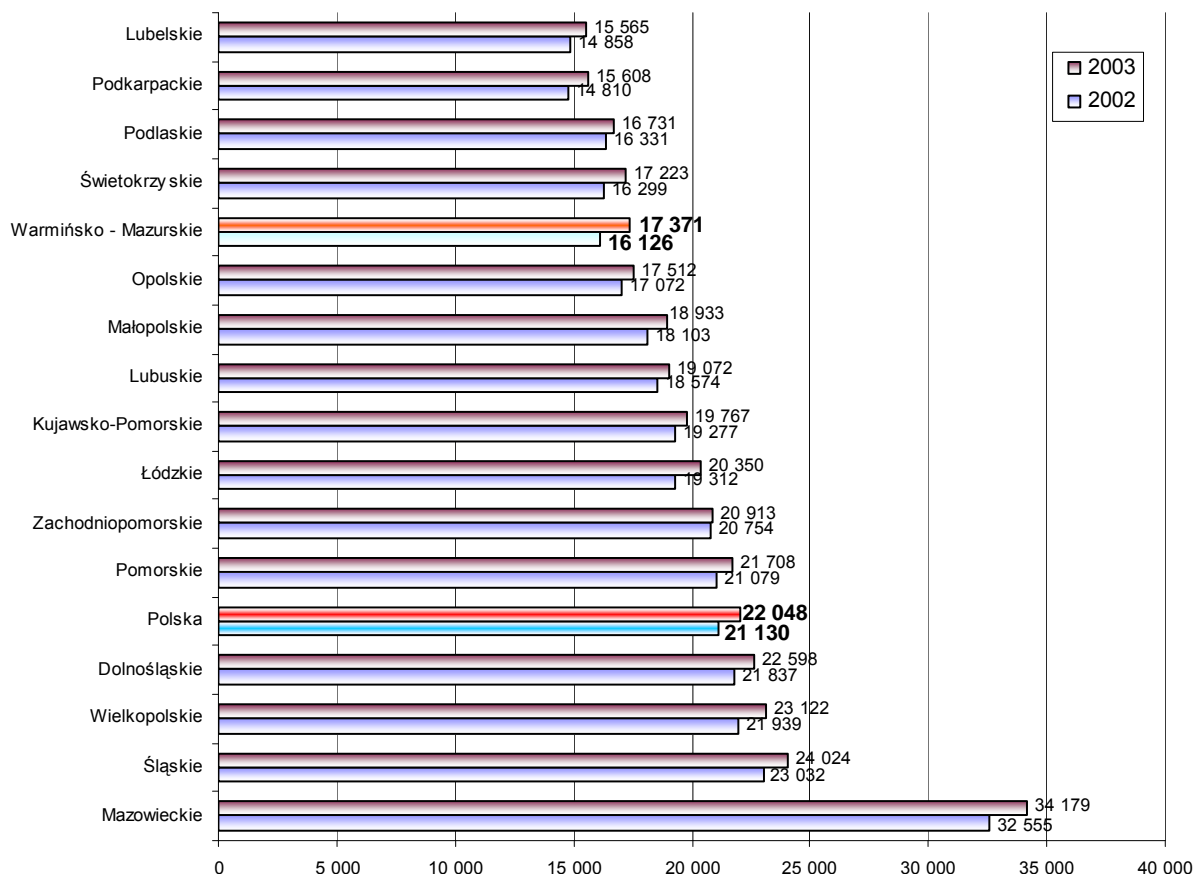
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Rewizja rachunków regionalnych 1995-2003; GUS luty 2006

Produkt Krajowy brutto na 1 mieszkańca w 2003r. wyniósł 17.371 zł i był niższy niż średnia w kraju o 21,2 %. Województwo uplasowało się na 12 miejscu w kraju wobec 14 lokaty w latach 2001 – 2002 i 13 w 2000 roku.

2. Produkt Krajowy Brutto na 1 mieszkańca

Wykres nr 3

PKB województwa na 1 mieszkańca w 2002r i 2003 r. na tle innych województw

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Rewizja rachunków regionalnych 1995-2003; GUS luty 2006

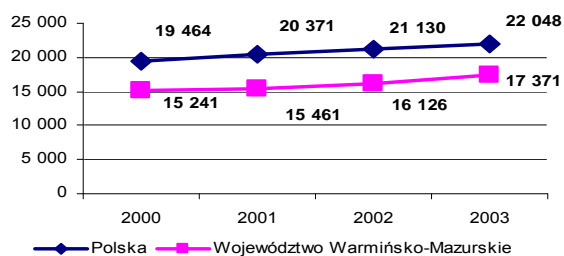
W roku 2003 w odniesieniu do roku poprzedniego dynamika PKB na 1 mieszkańca wyniosła 107,7 %, tj. była najkorzystniejsza w kraju (przeciętna w kraju 104,3%), a w odniesieniu do 2000 roku o 14 % (kraj 13,3%).

PKB na 1 mieszkańca w latach 2000-2003

Kształtowanie się PKB w województwie i kraju na 1 mieszkańca w latach 2000 - 2003 oraz relacje PKB na 1 mieszkańca w województwie do średniej krajowej przedstawiono na poniższych wykresach

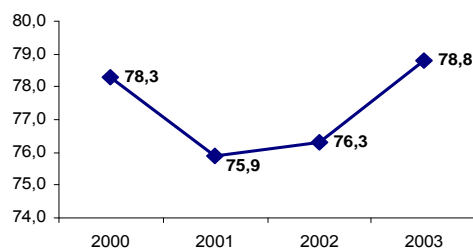
Wykres nr 4

PKB w województwie i kraju na 1 mieszkańca w latach 2000 - 2003

Wykres nr 5

Relacje PKB na 1 mieszkańca w województwie do średniej krajowej

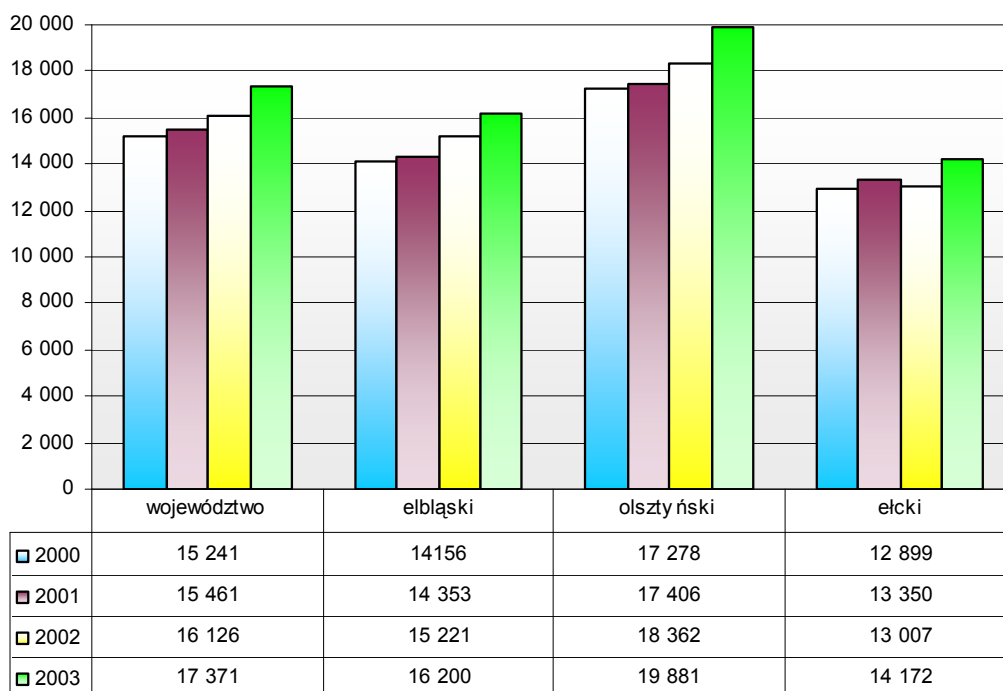
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Rewizja rachunków regionalnych 1995-2003; GUS luty 2006

Udział podregionów w tworzeniu PBK jest zróżnicowany. Dominujące znaczenie ma podregion olsztyński - 49%. Podregion elbląski wytworzył 34,8%, elcki 16,2 % PKB województwa. W podregionie elbląskim PBK per capita było niższe o 6,7 % od średniej województwa, a w elckim o 18,4 %, podczas gdy w olsztyńskim było wyższe o 14 5%.

Różnica w wysokości PBK per capita między najbogatszym a najbiedniejszym podregionem wzrosła z 4.389 zł w 2000 roku do 5.709 zł w 2003r.

Wykres nr 6

PKB na 1 mieszkańca w zł w latach 2000-2003 w województwie i wg podregionów

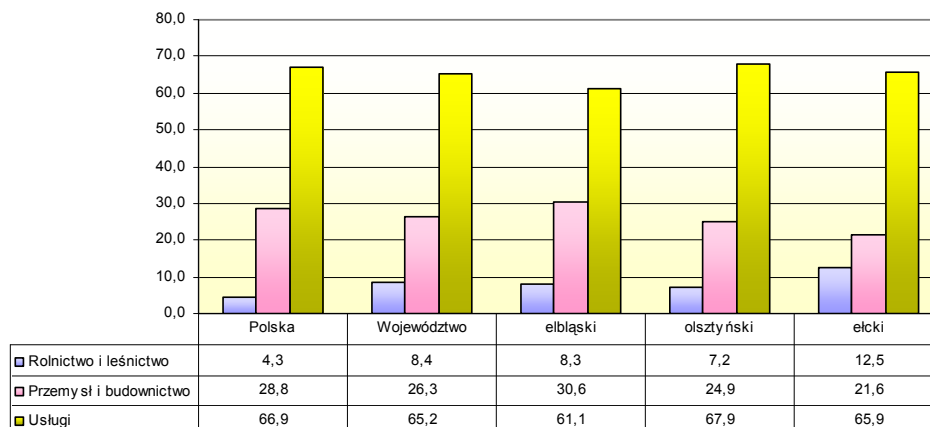

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Rewizja rachunków regionalnych 1995-2003; GUS luty 2006

Wartość produkcji dodanej w 2003r. wyniosła 21.900,6 mln zł (kraj 743.321,3 mln zł).

Wykres nr 7

Wartość Dodana Brutto (wg rodzajów działalności) w 2003 r. w odsetkach

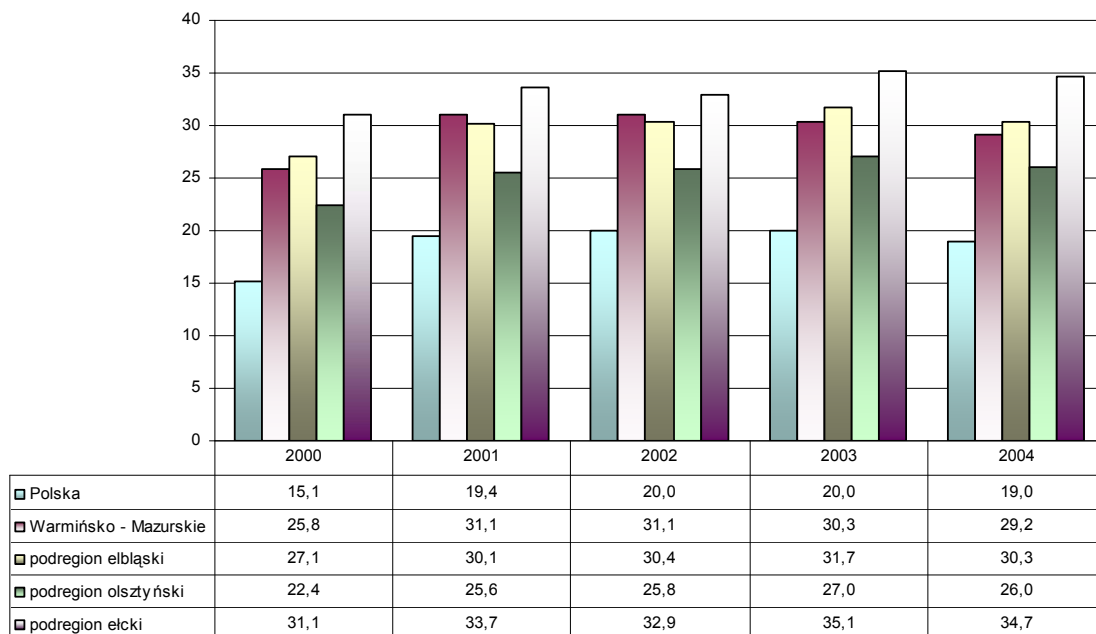

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Rewizja rachunków regionalnych 1995-2003; GUS luty 2006

Szczegółowa analiza wskazuje na większe niż średnio w kraju znaczenie rolnictwa oraz usług nierynkowych. Niższy jest natomiast udział przemysłu oraz usług rynkowych.

3. Zmniejszenie bezrobocia w regionie

Wykres nr 8
Stopa bezrobocia

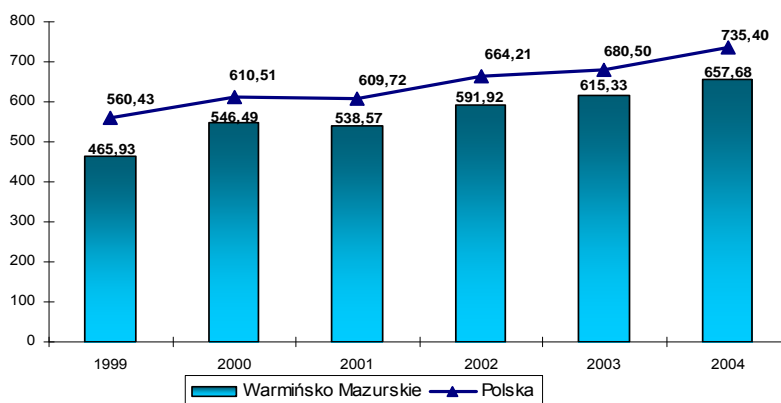

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: „Stopa bezrobocia rejestrowanego w Polsce w latach 2001- 2003” oraz RSW 2000, s. 103; 2001, s. 100; 2005, s. 149

Województwo jest nadal regionem o najwyższej w kraju stopie bezrobocia. W 2004r. w stosunku do 2001r. (w 2001r. notowano najwyższe bezrobocie w analizowanym okresie) bezrobocie rejestrowane zmniejszyło się o 16 tys. osób tj. 9% (stopa bezrobocia obniżyła się odpowiednio z 31,1% do 29,2%); w kraju zaś spadło o 5,7% (stopa bezrobocia obniżyła się odpowiednio z 19,4 % do 19,0%).

4. Warunki życia ludności; zamożność mieszkańców

Wykres nr 9
Przeciętny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwie domowym w zł

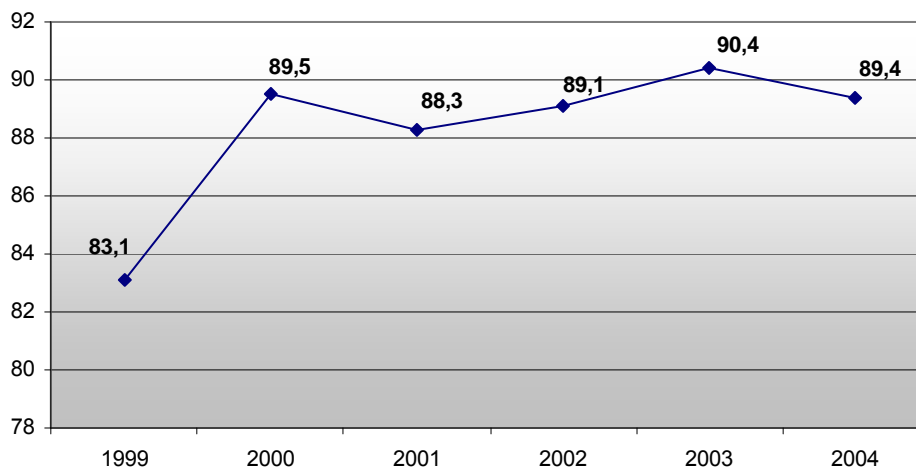

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2000, s. 119; 2001, s. 117; 2002, s. 120; 2003, s. 139; 2004, s. 453; 2005, s. 458

Przeciętny dochód rozporządzalny na 1 osobę w województwie systematycznie rośnie. Wskaźnik w relacji do średniego dochodu w kraju w 2004r. nieznacznie się obniżył w odniesieniu do 2003r. i kształtował się na poziomie 89,4 %.

Wykres nr 10

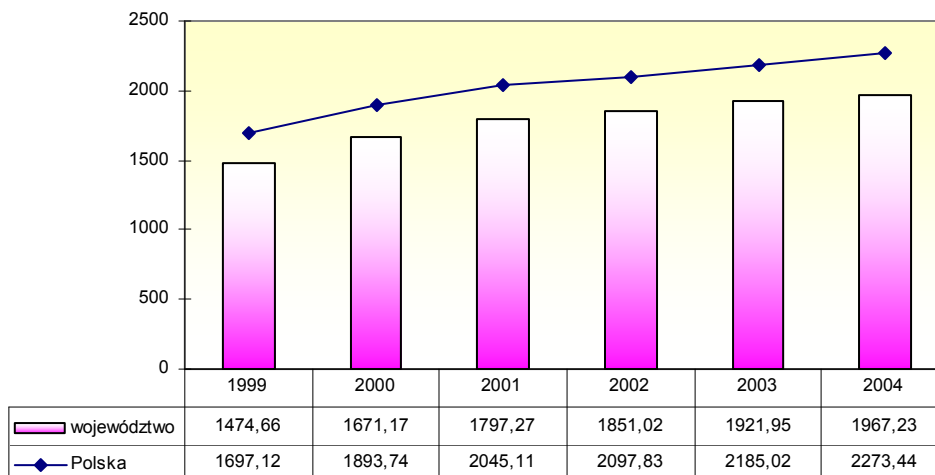
Relacje dochodu rozporządzalnego w zł na 1 mieszkańca w województwie do średniej krajowej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Rewizja rachunków regionalnych 1995-2003; GUS luty 2006

Wykres nr 11

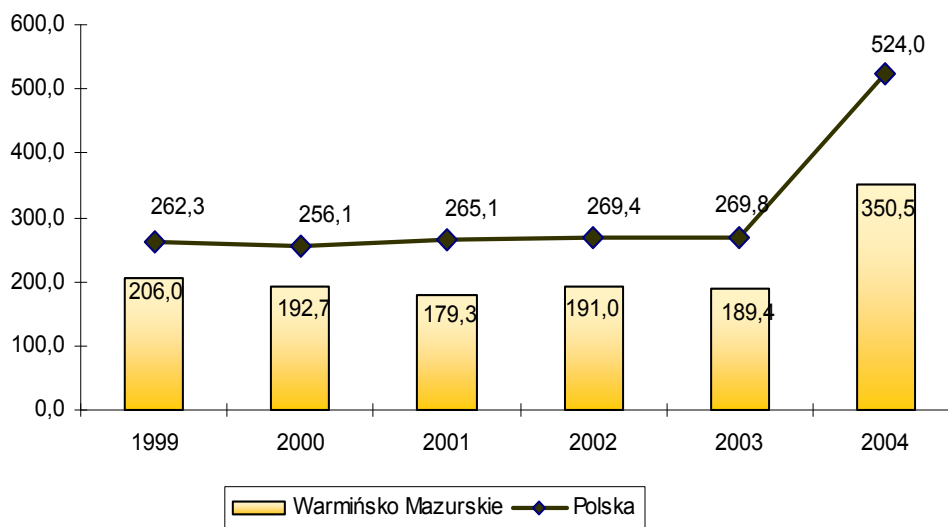
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie w zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2000, s. 116; 2001, s.113; 2002, s. 115; 2003, s. 134; 2004, s. 111; 2005, s. 119

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w województwie od 2000 roku do 2003 utrzymywało się na tym samym poziomie względem średniego wynagrodzenia w kraju i kształtowało się na poziomie 88%. Niższe było w 1999r., tj. 86,9%, a w 2004 r. wyniosło tylko 86,5 % - 15 lokata w kraju

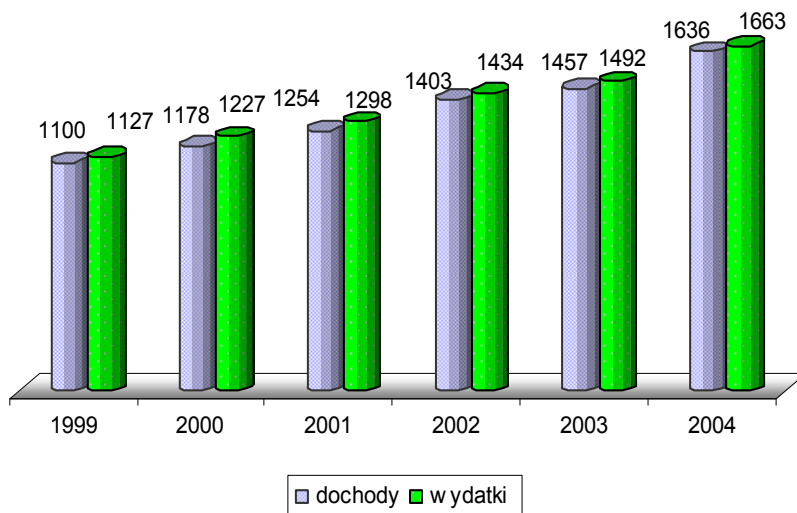
Wykres nr 12
Wpływy z podatków dochodowych na 1 mieszkańca w zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: „Budżety jednostek samorządu terytorialnego w latach 1999-2003” i „2001-2004”

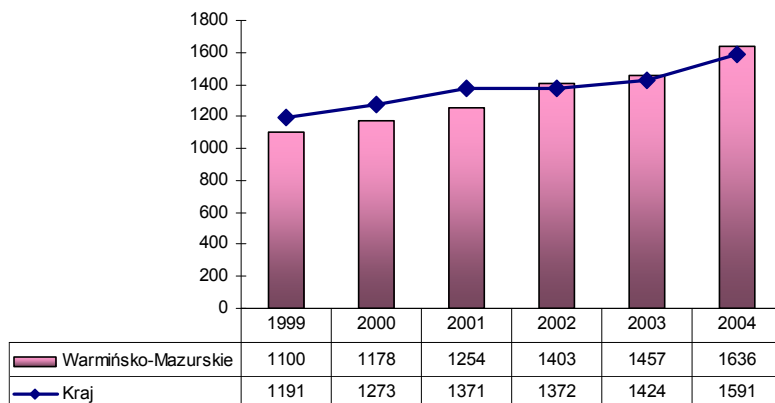
Wpływy z podatków dochodowych od osób prawnych i fizycznych systematycznie rosną. Najwyższy wzrost zanotowano w 2004r. Wynika to z nowych regulacji prawnych (*ustawa z dnia 13 listopada 2003r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego*). Szczegółowo omówiono to w *Rozdziale I pkt. 5. Budżety jednostek samorządu terytorialnego*.

Wykres nr 13
Dochody i wydatki budżetów gmin województwa warmińsko - mazurskiego w przeliczeniu na 1 mieszkańca w zł

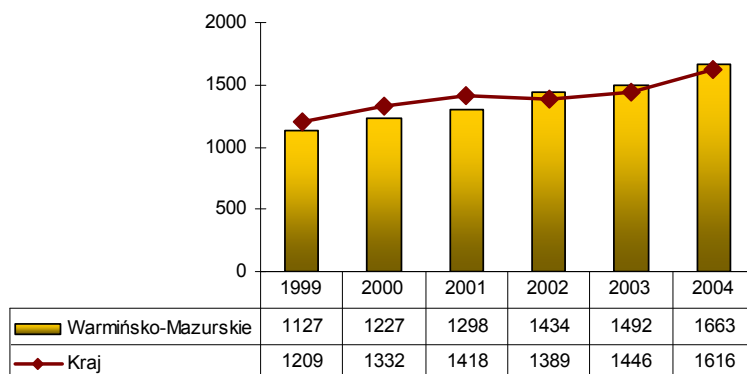
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: „Budżety jednostek samorządu terytorialnego w latach 1999-2003” RSW 2005, s. 314 i 330

Wykres nr 14
Dochody budżetów gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca w zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: „Budżety jednostek samorządu terytorialnego w latach 1999-2003”; RSW 2005, s. 330 i 332

Wykres nr 15
Wydatki budżetów gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca w zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: „Budżety jednostek samorządu terytorialnego w latach 1999-2003”; RSW 2005, s. 314 i 330

4. Poprawa warunków życia ludności pod względem warunków mieszkaniowych

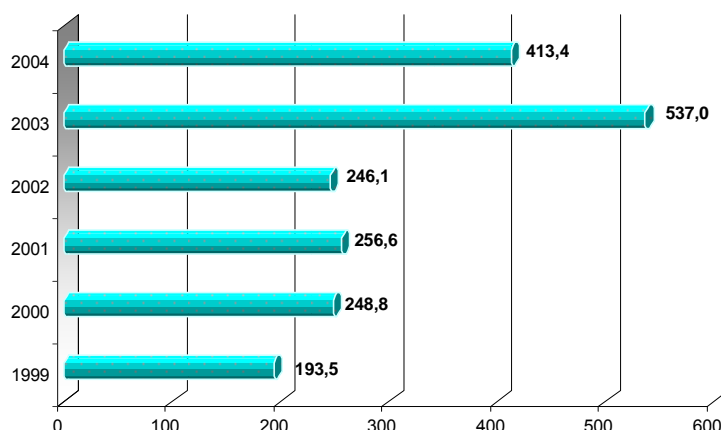
Tabela nr 2
Mieszkania oddane do użytku

Wyszczególnienie	Mieszkania ogółem w tys.		Powierzchnia użytkowania mieszkań w tys. m ²		Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m ²	
	Kraj	województwo	Kraj	województwo	Kraj	województwo
1999	82,0	2,5	7158,1	193,5	87,3	77,4
2000	87,8	3,7	7873,0	248,8	89,7	67,2
2001	106,0	3,5	9118,2	256,6	86,0	73,7
2002	97,6	2,9	9691,8	246,1	99,3	84,0
2003	162,7	5,2	18 838,5	537,0	115,8	103,7
2004	108,1	4,1	11 619,8	413,4	107,5	100,0
Dynamika 2004/1999	131,9	165,4	162,3	213,6	123,1	129,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2000, s. 139; 2001, s. 138; 2002, s. 140; 2003, s. 170; 2004, s. 474. 2005, s. 106 i 484

Wykres nr 16

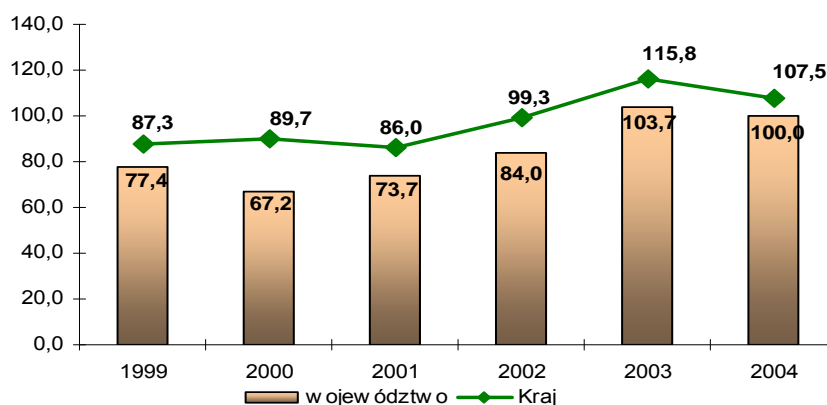
Powierzchnia użytkowa mieszkań oddanych do użytku w województwie w m²

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2000, s. 139; 2001, s. 138; 2002, s. 140; 2003, s. 170; 2004, s. 474; 2005, s. 106 i 484

Wykres nr 17

Przeciętna powierzchnia użytkowa jednego mieszkania oddanego do użytku w m²

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2000, s. 139; 2001, s. 138; 2002, s. 140; 2003, s. 170; 2004, s. 474; 2005, s. 106 i 484

W latach 1999-2004 w wyniku budowy przybyło w województwie łącznie 21,9 tys. mieszkań, a tym samym wzrosła powierzchnia zasobów mieszkaniowych o 18,4%, z tego w 2004r. o 1,1%.

Do użytku w 2004r. oddano 4136 mieszkań, co oznacza spadek o 20,2% w stosunku do roku 2003 (w kraju spadek o 33,3%). 3,8% efektów uzyskanych w kraju (w 2000r. – 4,2%; 2003r. - 3,2%) stanowiły mieszkania oddane do użytku w 2004r. w województwie, 3,6% stanowiła powierzchnia użytkowa mieszkań (2000r. – 3,2%; 2003r. - 2,9%).

Systematycznie zmniejsza się różnica między powierzchnią budowanych mieszkań w kraju i województwie. Przeciętna powierzchnia oddanych do użytku mieszkań w województwie była niższa, niż przeciętna w kraju (w 1999r. – 88,6 %; 2003r. - 89,5 %, a w 2004r. -93% przeciętnej powierzchni mieszkania w kraju).

2. WDRAŻANIE STRATEGII W POSZCZEGÓLNYCH OBSZARACH ROZWOJU

2.1. Wspieranie Przedsiębiorczości

W strategii w obszarze rozwoju „wspieranie przedsiębiorczości” postawiono cel strategiczny: „Dobrze rozwinięta przedsiębiorczość” oraz 5 celów operacyjnych:

1. Skuteczna polityka wspierania małych i średnich przedsiębiorstw,
2. Duża liczba inwestorów zagranicznych,
3. Tworzenie klimatu dla aktywnego społeczeństwa,
4. Wzrost potencjału gospodarczego, zwłaszcza małych i średnich przedsiębiorstw, poprawa konkurencyjności,
5. Stworzenie społeczeństwa informacyjnego.

Miernikami realizacji celu strategicznego m.in. są:

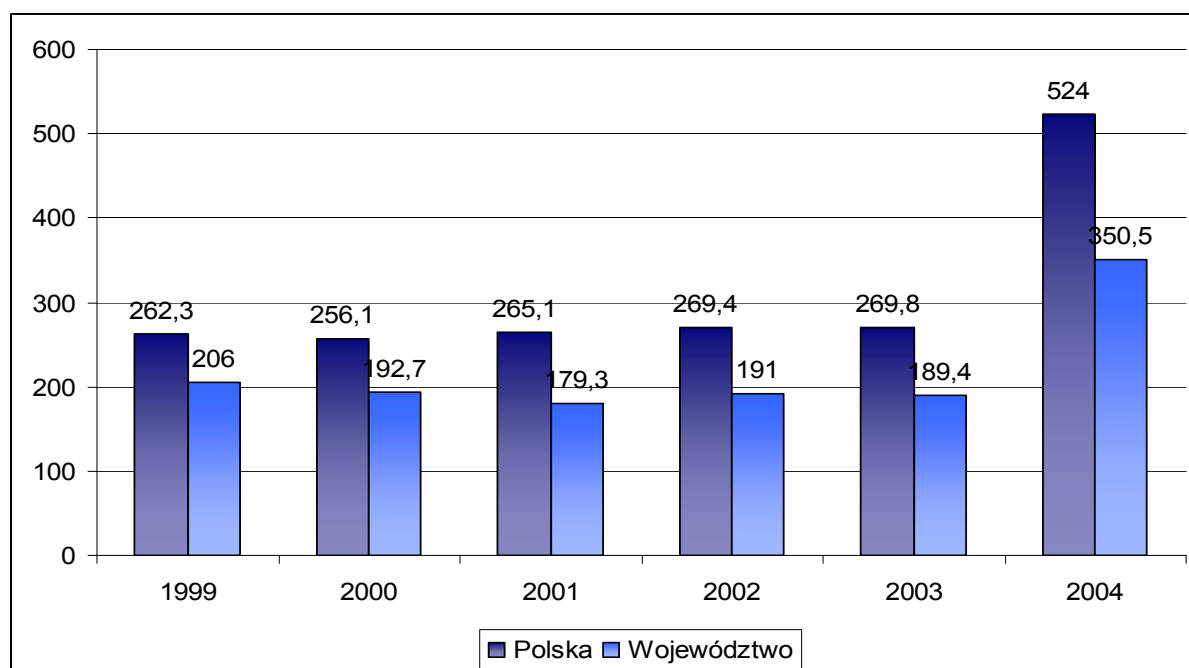
- Wpływy z podatków dochodowych na 1 mieszkańca,
- Liczba podmiotów gospodarczych.

Od 1 stycznia 2004 r. źródła dochodów gmin, zasady ich gromadzenia oraz zasady przekazywania środków z budżetu państwa reguluje ustawa o dochodach jednostek samorządu terytorialnego. Największa zmiana wprowadzona ustawą polegała na zwiększeniu roli w budżetach samorządów wpływów z podatków dochodowych od osób fizycznych - PIT i od osób prawnych - CIT. W celu zwiększenia dochodów własnych udziały gmin w podatku dochodowym od osób fizycznych zostały podwyższone z 27,6% do 35,72%, natomiast udziały w podatku dochodowym od osób prawnych wzrosły z 5% do 6,71%.

W związku z powyższym w 2004 roku nastąpił znaczny wzrost wpływów z podatków dochodowych na 1 mieszkańca, nadal jednak wskaźnik ten dla Województwa Warmińsko-Mazurskiego jest znacznie niższy niż dla całego kraju.

Wykres nr 1

Wpływy z podatków dochodowych na 1 mieszkańca w województwie i kraju

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: „Budżety jednostek samorządu terytorialnego w latach 1999-2003” i „Budżety jednostek samorządu terytorialnego w latach 2001-2004”

Udział procentowy wpływów podatkowych dochodów na 1 mieszkańca w województwie kształtował się na poziomie 67% wskaźnika krajowego.

Na koniec 2004 r. zarejestrowanych było w województwie blisko 109 tys. podmiotów gospodarki narodowej (liczba podmiotów gospodarki w stosunku do roku bazowego – 1999 wzrosła o 12,7%, lecz spadła w stosunku do roku 2003 o 1,3%), z tego 98,9% to MSP. Stanowi to 3,04% ogółu podmiotów gospodarczych w kraju. Na obszarach wiejskich funkcjonowało w 2004 r. tylko 23,5% podmiotów gospodarczych. W przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w miastach było 970 podmiotów, a na wsi – 450. Kształtowanie się zarejestrowanych w systemie REGON podmiotów gospodarczych w latach 2000 – 2004 przedstawia tabela nr 1 i wykres nr 2.

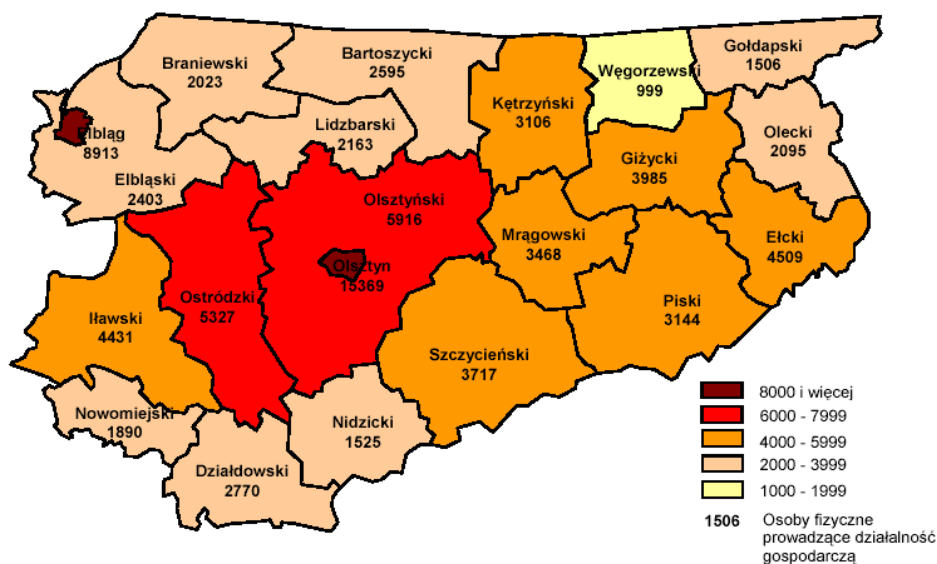
Tabela nr 1
Podmioty gospodarki narodowej w województwie według klas wielkości w latach 2000 – 2004

Wyszczególnienie	2000	2003		2004	
	w liczbach	w liczbach	2000=100	w liczbach	2003=100
małe	97 434	104 393	107,14	102854	98,53
średnie	3 913	4 797	122,59	4876	101,65
duże	1 286	1 200	93,31	1180	98,33
razem	102 633	110 390	107,56	108910	98,66

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Zmiany strukturalne grup podmiotów w gospodarce narodowej w województwie warmińsko-mazurskim w 2000, 2003, 2004*

Malejąca liczba przedsiębiorstw dużych spowodowana była procesami restrukturyzacyjnymi i dostosowywaniem się do wymogów zwiększonej konkurencji. Ich liczba w stosunku do roku 2003 spadła o 20.

Mapa nr 1
Podmioty gospodarki narodowej wg powiatów w 2004 r.

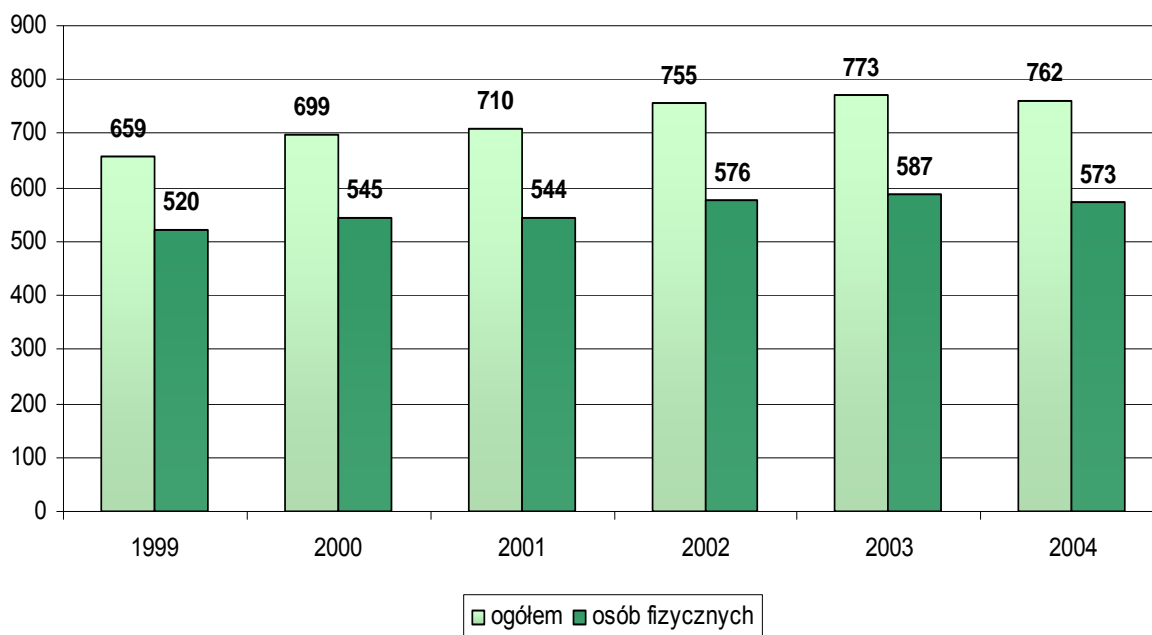

Źródło: *Zmiany strukturalne grup podmiotów w gospodarce narodowej w województwie warmińsko-mazurskim w 2004*

Na wartość wskaźników charakteryzujących poziom nasycenia przedsiębiorstwami największy wpływ ma liczebność przedsiębiorstw małych i średnich. Wskaźnik przedsiębiorczości w roku 2004 w województwie warmińsko-mazurskim (mierzony liczbą MSP na 10 tys. mieszkańców) wyniósł w województwie 762, wobec 937 w kraju.

Wykres nr 2

Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w Rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M 2000, s. 288; 2002, s. 307; 2003, s. 343; 2004, s. 63; 2005 s. 323.

W ogólnej liczbie podmiotów gospodarczych dominują podmioty gospodarcze osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. W województwie warmińsko-mazurskim udział podmiotów gospodarczych osób fizycznych w ogólnej liczbie podmiotów wyniósł 75,15% (spadek w porównaniu do 2003 r. o 1,15 punktu procentowego) i był niższy, niż w kraju (kraj - 77,26%).

Poziom inwestycji w województwie warmińsko-mazurskim kształtuje się w ostatnich latach na poziomie 2-3 % inwestycji krajowych. Największe znaczenie mają inwestycje w przemyśle, stanowiące, podobnie jak w kraju, ponad 1/3 nakładów inwestycyjnych.

W przeliczeniu na 1 mieszkańca wartość inwestycji w gospodarce narodowej plasowała województwo na końcowych miejscach wśród 16 regionów i kształtowała się na poziomie od 53% średniej krajowej w 1999 r. (w regionie – 1743 zł, średnio w kraju – 3259 zł) do 69% w 2004 r. (region 2165 zł, kraj – 3155 zł).

Poziom inwestycji w przedsiębiorstwach jest jednym z ważnych czynników zarówno wzrostu ich konkurencyjności, jak i rozwoju całego obszaru. W województwie warmińsko-mazurskim rysują się obszary wyraźnej koncentracji inwestycji w niektórych powiatach, przy znacznym niedoinwestowaniu w innych.

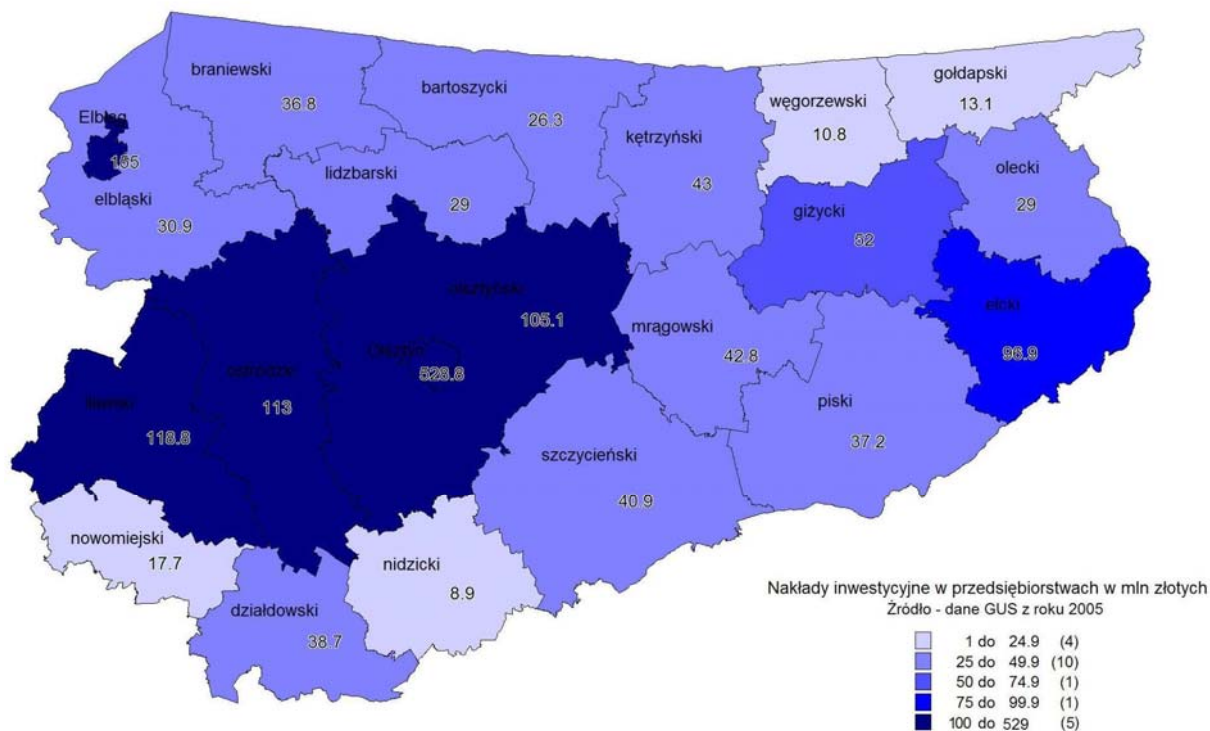
Wprowadzaniu nowych technologii i innowacyjności w przedsiębiorstwach nie sprzyja spadający poziom nakładów inwestycyjnych na środki trwale. W roku 2004 nakłady te (liczone w cenach bieżących) były o 45% niższe niż w roku 2000, w tym nakłady na maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia (a więc nośniki nowoczesnych technologii) zmniejszyły się o 42%.

Jednym z efektów inwestycji jest wzrost wartości brutto środków trwałych. Wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach powyżej 9 osób w przeliczeniu na 1 mieszkańca, mimo stałego wzrostu, trwale plasuje województwo na 14 pozycji w kraju.

W 1999 roku wartość ta wynosiła w województwie 11393 zł, średnio w kraju – 20144 zł (57% średniej krajowej); a w 2004 r. – 15071 zł (59% średniej).

Mapa nr 2

Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach w roku 2004 wg powiatów w województwie warmińsko – mazurskim.

Nakłady finansowe na działalność badawczą i rozwojową były jednymi z najniższych w kraju, w przeliczeniu na 1 mieszkańca ponad trzykrotnie niższe niż w kraju, plasując region na 12 pozycji.

Relacja nakładów na działalność B+R do Produktu Krajowego Brutto wynosiła w regionie 0,3% we wszystkich latach 1999-2003, obniżając się w 2004 r. do 0,23%. Zatrudnienie w działalności badawczo-rozwojowej stanowi ok. 1,6% zatrudnienia krajowego, a na 1000 osób aktywnych zawodowo jest ponad dwukrotnie mniejsze niż średnio w kraju (województwo – 2 osoby, kraj – 4,5 os.).

Nakłady na działalność innowacyjną w przemyśle stanowią niespełna 2% nakładów krajowych i plasują województwo na końcowych miejscach wśród 16 województw.

Cel operacyjny

„Skuteczna polityka wspierania małych i średnich przedsiębiorstw”

Cel ten jest mierzony między innymi wskaźnikami dotyczącymi instytucji wspierających MSP, funduszy poręczeń kredytowych. Na terenie województwa warmińsko-mazurskiego działają organizacje wspierające przedsiębiorczość. Są to:

Warmińsko-Mazurska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. – która pełni aktualnie rolę Regionalnej Instytucji Finansującej (RIF) obsługującej realizację programów pomocowych Unii Europejskiej, prowadzi Punkt Konsultacyjno - Doradczy dla MSP, posiada akredytację Krajowego Systemu Usług w zakresie usług doradczych, szkoleniowych i informacyjnych, zajmuje się promocją regionu oraz pomocą dla przedsiębiorców w nawiązywaniu kontaktów międzynarodowych.

W 2004 r. organizowane były m.in następujące szkolenia

- „System HACCP oraz fundusze unijne dla MŚP” - 55 osób
- „Aplikowanie o środki na doradztwo i inwestycje przez MŚP z Funduszy Strukturalnych” - 86 osób

- „Możliwość finansowego wsparcia realizacji projektów inwestycyjnych i doradczych ze środków Funduszy Strukturalnych oraz Phare 2001 i 2002” - 110 osób
- „Fundusze Phare 2002 dla MŚP” - 114 osób
- „Aplikowanie o środki na inwestycje ZEFIR w ramach ZPORR” - 50 osób
- warsztaty z uzupełniania dokumentów na inwestycje nt. „Pomoc strukturalna dla MŚP” - 89 osób

W 2004 roku Agencja utworzyła terenowe Punkty Konsultacyjne w Bartoszycach, Gołdapi i Szczytnie, czyli miastach powiatowych, w których nie było dotychczas aktywnych instytucji wsparcia biznesu. Dzięki tym punktom blisko 2000 osób skorzystało z nieodpłatnego poradnictwa. Ponadto przeprowadzono 12 nieodpłatnych spotkań informacyjnych dla prawie 400 osób.

W ramach celu operacyjnego „Skuteczna polityka wspierania MSP” w 2004 r. Agencja prowadziła Regionalny Fundusz Pożyczkowy W grudniu 2003 r. na podstawie umowy zawartej pomiędzy Województwem Warmińsko-Mazurskim a Warmińsko-Mazurską Agencją Rozwoju Regionalnego S.A. w Olsztynie, został utworzony **Warmińsko-Mazurski Regionalny Fundusz Pożyczkowy** dla małych przedsiębiorców zatrudniających do 10- osób. Celem funkcjonowania RFP jest udzielanie pożyczek małym przedsiębiorcom z terenu województwa warmińsko-mazurskiego działającym na rzecz rozwoju gospodarczego województwa, przeznaczonych na realizację przedsięwzięć w ramach pomocy regionalnej. Źródła finansowania:

- Środki Samorządu Województwa
- Dotacja Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości
- Środki z Kontraktu Wojewódzkiego na rok 2004.

W 2004 roku udzielono 9 pożyczek na łączną kwotę 560 000 zł

W ramach celu operacyjnego „Wzrost potencjału gospodarczego, zwłaszcza MSP” w 2004 realizowano również programy:

a) Phare 2000 ESC - Wsparcie MSP, składający się z 2 komponentów:

1. Program Rozwoju Przedsiębiorstw (dotacje m.in. na biznesplany);
2. Fundusz Dotacji Inwestycyjnych (dotacje na zakup maszyn i urządzeń).

W ramach komponentów zawarto

Program Rozwoju Przedsiębiorstw - 54 umowy;
Fundusz Dotacji Inwestycyjnych – 48 umów

b) Phare 2001 ESC - Promocja Rozwoju MSP, składający się z 3 komponentów:

1. Program Rozwoju Przedsiębiorstw (dotacje na tworzenie m.in. biznesplanów);
2. Program Rozwoju Przedsiębiorstw Eksportowych (dotacje m.in. na udział w targach zagranicznych i związane z tym materiały promocyjne);
3. Program Rozwoju Przedsiębiorstw Internetowych (dotacje m.in. na opracowanie biznesplanów, dotyczących wprowadzenia technologii internetowych) oraz **komponentu inwestycyjnego** Fundusz Dotacji Inwestycyjnych (dotacje na zakup maszyn i urządzeń).

W ramach komponentów zawarto:

Program Rozwoju Przedsiębiorstw – 149 umów
Program Rozwoju Przedsiębiorstw Eksportowych – 0 umów,
Program Rozwoju Przedsiębiorstw Internetowych – 3 umowy,
Fundusz Dotacji Inwestycyjnych – 116 umów

c) Phare 2002 ESC - Promocja Rozwoju MSP, składający się z 3 komponentów

1. Program Rozwoju Przedsiębiorstw (dotacje na tworzenie m.in. biznesplanów);
2. Program Rozwoju Przedsiębiorstw Eksportowych (dotacje m.in. na udział w targach zagranicznych i związane z tym materiały promocyjne);

3. Program Rozwoju Przedsiębiorstw Internetowych (dotacje m.in. na opracowanie biznesplanów, dotyczących wprowadzenia technologii internetowych) oraz **komponentu inwestycyjnego** Fundusz Dotacji Inwestycyjnych (dotacje na zakup maszyn i urządzeń).

W ramach komponentów zawarto:

- Program Rozwoju Przedsiębiorstw – 1 umowę
- Program Rozwoju Przedsiębiorstw Eksportowych – 11 umów na kwotę 51.103 EUR,
- Program Rozwoju Przedsiębiorstw Internetowych – 3 umowy,
- Fundusz Dotacji Inwestycyjnych – 92 umów

W ramach powyższych programów realizowano również działania promocyjne (spotkania z przedsiębiorcami) – szacunkową liczbę uczestników można określić na 800 osób.

Działdowska Agencja Rozwoju S.A. - posiada akredytację PARP w zakresie usług finansowych, szkoleniowych i informacyjnych, w strukturze Agencji funkcjonuje Regionalny Fundusz Poręczeń Kredytowych dla Warmii i Mazur, obejmujący swym zasięgiem województwo warmińsko - mazurskie oraz Fundusz Pożyczkowy oparty o program „Mikropożyczki”, skierowany do lokalnych przedsiębiorców, w ramach Agencji aktywną działalność prowadzi Ośrodek Szkoleń i Konsultingu. W 2004 udzielono 8 poręczeń na kwotę 467 000 zł.

Fundacja „Wspieranie i Promocja Przedsiębiorczości na Warmii i Mazurach”

Misją Fundacji jest wspieranie rozwoju gospodarczego regionu, w szczególności podejmowanie działań na rzecz sektora małej i średniej przedsiębiorczości. Fundatorami reprezentującymi fundację są:

- Marszałek Województwa Warmińsko-Mazurskiego
- Gmina Olsztyn
- Uniwersytet Warmińsko-Mazurski
- Warmińsko - Mazurska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.

Działalność Fundacji można podzielić na dwa ściśle powiązane segmenty:

- szeroko rozumiane wsparcie i promocja przedsiębiorczości w regionie
- realizację konkretnych programów wspierających rozwój przedsiębiorczości na Warmii i Mazurach.

Fundacja realizuje swoją misję m.in. poprzez usługi doradcze, szkoleniowe, finansowe i informacyjne adresowane głównie do sektora MSP, instytucji okołobiznesowych, ale również samorządów lokalnych, których polityka działania stymuluje rozwój przedsiębiorczości.

Usługi doradcze obejmują wsparcie dla przedsiębiorców związane z:

- dostępem do środków pomocowych Unii Europejskiej,
- pomocą w przygotowaniu wniosków dotacyjnych,
- procesami rozwojowymi, w tym studia wykonalności biznes plany i plany marketingowe,
- innymi zagadnieniami dotyczącymi prowadzenia działalności gospodarczej przez MŚP.

Usługi szkoleniowe związane są głównie z realizacją cyklu szkoleń mających na celu szczegółowe zapoznanie z zasadami przygotowania i zarządzania projektami zgodnie z wymogami Unii Europejskiej. Szkolenia te adresowane są przede wszystkim do firm-beneficjentów funduszy, przedstawicieli samorządów lokalnych, organizacji pozarządowych, jak również administracji państwowej. Ich program obejmuje skomplikowane zagadnienia związane z procedurami wnioskowania o środki z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na projekty realizowane w ramach „ZPORR”, jak również monitoring ich realizacji i końcowe rozliczenie.

Realizacja projektu „Pierwszy krok w przedsiębiorczość”- w ramach projektu realizowane były zadania mające na celu aktywizację zawodową oraz popularyzację przedsiębiorczości w środowisku studentów ostatnich lat studiów uczelni wyższych Olsztyna. W wyniku 20 spotkań szkoleniowych połączonych z warsztatami (każde dla 20 osób) przeszkolone zostało 400 osób.

Fundacja podjęła również działania na rzecz współpracy pomiędzy sektorem małych i średnich przedsiębiorstw naszego województwa, a partnerami zagranicznymi.

Nawiązane zostały kontakty zarówno z organizacjami gospodarczymi dotychczasowych państw członkowskich Unii, jak i z nowoprzyjętymi państwami regionu Morza Bałtyckiego. Fundacja zadeklarowała udział w nowym projekcie Łuk Południowego Bałtyku II i w programie INTERREG.

W ramach Fundacji powstały także:

- **Warmińsko – Mazurski Fundusz Poręczeń Kredytowych**

Zadaniem Funduszu jest wspieranie przedsięwzięć gospodarczych zapewniających realizację rozwoju lokalnego poprzez udzielanie poręczeń, w celu udostępnienia przedsiębiorcom oraz osobom tworzącym samodzielne miejsca pracy, dodatkowych źródeł zabezpieczeń oferowanych przez instytucje finansowe kredytów i pożyczek. W styczniu 1999r. kapitał początkowy W-MFPK wynosił 250.000 zł. Od początku istnienia W-MFPK udzielił 111 poręczeń na łączną kwotę 3.663.381 zł. Aktualnie kapitał W-MFPK wynosi 635 406 zł.

Na dzień 31.12.2004r. prowadzone były 22 poręczenia na łączną kwotę 764.160 zł.

- **Kanadyjski Program Pożyczkowy**

W listopadzie 2002 r. Fundacja zawarła umowę z Kanadyjsko – Polską Fundacją Przedsiębiorczości w sprawie wspólnego przedsięwzięcia p.n. „Kanadyjski Program Pożyczkowy”. Na podstawie umowy przyjęto zasady udzielania pomocy finansowej technicznej tym przedsiębiorcom sektora MŚP, którzy mogli napotkać na trudności w korzystaniu z oferty kredytowej banków komercyjnych, m. in. z uwagi na brak możliwości podejmowania przez banki podwyższonego poziomu ryzyka, w tym również z uwagi na niewielkie możliwości, co do udzielania przez MŚP wymaganego zabezpieczenia, w celu uzyskania kredytu na zasadach rynkowych. Pierwszej pożyczki Fundacja udzieliła 31.12.2003r. Na dzień 31.12.2004r. prowadzone są trzy pożyczki na łączną kwotę 65.000 zł.

Fundacja Rozwoju Regionu Gołdap – posiada fundusz poręczeń kredytowych przeznaczony dla przedsiębiorców z powiatu gołdapskiego, którzy tworzą miejsca pracy dla byłych pracowników PGR-ów oraz obsługuje punkt informacji europejskiej, zajmuje się aktywizacją gospodarczą terenów wiejskich. W 2004 roku udzielono 1 poręczenia na kwotę 30 000 zł.

Fundacja Rozwoju Przedsiębiorczości „ATUT” w Ostródzie działania zrealizowane przez Fundację Rozwoju Przedsiębiorczości „ATUT” w Ostródzie w 2004r.:

- I. W ramach celu operacyjnego **„Skuteczna polityka wspierania MSP”** w 2004r. Fundacja podjęła następujące działania:
 1. W 2004r. wdrożyła system zarządzania jakością zgodny z normą PN-EN ISO 9001:2001 oraz standardami ustanowionymi przez Krajowy System Usług dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw,
 2. Wspierała dostęp dla małych i średnich przedsiębiorstw do szkoleń oraz informacji, przygotowując się do wprowadzenia innowacji technologicznych,
 3. Współpracowała z samorządami lokalnymi,
 4. Pozyskiwała środki Unii Europejskiej na upowszechnianie idei przedsiębiorczości i pomocy w tworzeniu przedsiębiorstw oraz wspomagała rozwój nowo utworzonych firm.
 5. 7 grudnia 2004 r. Fundacja "ATUT" stała się ośrodkiem Krajowego Systemu Usług dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw.
- II. W ramach celu operacyjnego **„Wzrost potencjału gospodarczego, zwłaszcza MSP”** w 2004 r. kontynuowano działalność Funduszu Poręczeń Kredytowych na terenie powiatu ostródzkiego. W roku 2004 udzielono 14 poręczeń. Kwota poręczonych kredytów i pożyczek wyniosła 313.800 zł.
- III. W ramach celu operacyjnego **„ Tworzenie klimatu dla aktywnego społeczeństwa”** w 2003r. Fundacja przeprowadziła następujące szkolenia:

Fundacja „ATUT” w roku 2004 prowadziła działalność gospodarczą w zakresie pozaszkolnych form kształcenia. Zorganizowane zostały następujące szkolenia:

 - „Nowelizacja przepisów w Kodeksie Prawa Pracy”
 - „Nowoczesne techniki ociepleniowe”
 - „Własna firma? – To coś dla mnie!”

- „Hodowla Bocznika”
- „Młodzieżowy Mistrz Biznesu”
- „Pracownik Gminnego Centrum Informacji”
- „Szkolenie z zakresu transportu drogowego taksówką”
- „Prawo Pracy”
- „Obsługa komputera i kas fiskalnych”

Fundacja Rozwoju Regionu Łukta – wspieranie rozwoju przedsiębiorczości prowadzone jest poprzez działalność doradczą i pożyczkową dla MSP, dotychczas udzielono 24 pożyczek w łącznej kwocie 892.000 zł.

Ośrodek Samorządu Lokalnego w Olsztynie – specjalizuje się w działalności szkoleniowej i doradczej na rzecz gmin i powiatów, udziela również pomocy konsultacyjnej dla przedsiębiorców przy wdrażaniu i realizacji programów z UE.

Nidzicka Fundacja Rozwoju „NIDA” - posiada akredytację PARP w zakresie usług finansowych i szkoleniowych, prowadzi Punkt Konsultacyjny - Doradczy dla MSP, świadczy usługi doradcze w zakresie przygotowywania biznesplanów i wniosków do programów pomocowych, usługi informacyjne, poprzez gospodarczą bazę danych regionu nidzickiego. Usługi finansowe realizowane są poprzez Fundusz Poręczeń Kredytowych oraz Fundusz Pożyczkowy oparty o program „Mikropożyczki”. W 2004 roku Fundacja udzieliła 17 poręczeń na kwotę 1 170 000 zł.

Elbląska Izba Przemysłowo-Handlowa – prowadzi szeroką działalność szkoleniową i doradczą, posiada akredytację PARP w zakresie usług szkoleniowych i informacyjnych oraz Programu Rozwoju Przedsiębiorstw (przygotowanie wniosków o finansowanie zewnętrzne, biznesplanów, studium wykonalności) i Programu Rozwoju Przedsiębiorstw Eksportowych (organizacje wyjazdów studialnych, promocja produktów firm, uczestnictwo w zagranicznych targach), świadczona jest również pomoc w pozyskiwaniu certyfikatów ISO, HACCP.

Agencja Inicjatyw Lokalnych w Olsztynie - świadczy usługi szkoleniowe i doradcze, specjalizuje się w pomocy przedsiębiorcom w finansowaniu inwestycji poprzez przygotowanie wniosków o finansowanie zewnętrzne, biznesplanów i studiów wykonalności, jest akredytowanym wykonawcą PARP w „Programie Rozwoju Przedsiębiorstw”.

Iławska Izba Gospodarcza w Iławie - zrzesza około 100 podmiotów gospodarczych. Podstawowe zadania Iławskiej Izby Gospodarczej:

- Reprezentacja interesów zrzeszonych podmiotów gospodarczych i samorządu gospodarczego wobec administracji samorządowej i państwowej
- Działanie na rzecz rozwoju przedsiębiorczości
- Udział w pracach organów administracji państwowej, samorządu terytorialnego i instytucji doradczo - opiniotwórczych, w sprawach działalności wytwórczej, handlowej, budowlanej i usługowej
- Promowanie firm członkowskich w kraju i za granicą
- Prowadzenie rejestru podmiotów gospodarczych

Prowadzi również fundusz poręczeń kredytowych dla lokalnych przedsiębiorców - w 2004 roku udzielono 23 poręczenia na łączną kwotę 205 000 zł.

Stowarzyszenie „Centrum Rozwoju Ekonomicznego Pastęku” w Pastęku – posiada akredytację PARP w zakresie usług szkoleniowych i finansowych, przedsiębiorcy lokalni sektora MSP mogą korzystać z funduszu. Stowarzyszenie prowadzi inkubator przedsiębiorczości o powierzchni 4.100 m².

Warmińsko - Mazurska Izba Rzemiosła i Przedsiębiorczości w Olsztynie - zrzesza 15 organizacji cechowych i 9 spółdzielni rzemieślniczych, reprezentuje interesy rzemiosła, prowadzi działalność doradczą i szkoleniową, organizuje egzaminy kwalifikacyjne, prowadzi naukę zawodów w Centrum Kształcenia Zawodowego i Szkołę Rzemiosł. Należy do Krajowego Systemu Usług w ramach świadczenia usług doradczych, szkoleniowych i informacyjnych dla MSP.

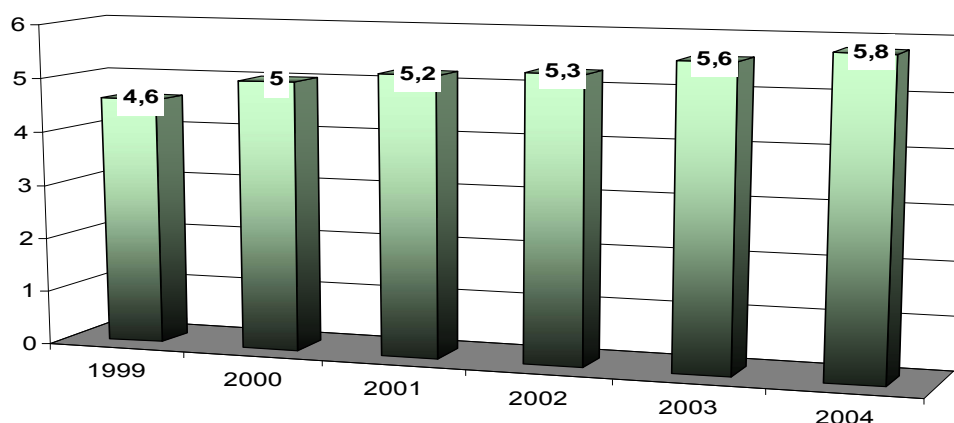
Zrzeszenie Prywatnego Handlu i Usług w Olsztynie - jest organizacją samorządu zawodowego zrzeszającą ok. 600 podmiotów prowadzących działalność gospodarczą przede wszystkim w zakresie handlu (ok. 70% członków), gastronomii i usług z terenu województwa. Świadczy usługi doradcze (prawne, podatkowe), szkoleniowe i informacyjne na rzecz tych podmiotów, posiada akredytację PARP w zakresie usług doradczych, szkoleniowych i finansowych, prowadzi Punkt Konsultacyjno - Doradczy dla MSP.

Cel operacyjny
„Duża liczba inwestorów krajowych i zagranicznych”

Notuje się systematyczny wzrost podmiotów gospodarczych zorganizowanych w spółki kapitałowe z udziałem kapitału zagranicznego. W latach 1999 – 2004 powstały 173 spółki. W 2004 r. w stosunku do roku 2003 przybyło 28 spółek. Liczbę spółek z udziałem kapitału zagranicznego w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców obrazuje poniższy wykres.

Wykres nr 3

Liczba spółek z udziałem kapitału zagranicznego na 10 tys. mieszkańców w latach 1999-2004

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: WSPIERANIE PRZEDSIĘBIORCZOŚCI*

Szereg działań służących przyciągnięciu inwestorów zagranicznych realizowała również Warmińsko-Mazurska Specjalna Strefa Ekonomiczna, która zajmuje się m.in. prezentacją ofert dla przedsiębiorców poszukujących lokalizacji dla przedsięwzięć gospodarczych, prowadzeniem monitorowania rynku pod kątem przedsiębiorców zainteresowanych inwestycjami w regionie Warmii i Mazur, itp.

Cel operacyjny
„Tworzenie klimatu dla aktywnego społeczeństwa”

Aktywność społeczeństwa skutkuje wciąż powstawaniem nowych fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych. W roku 2004 nastąpił kolejny wzrost liczby fundacji i organizacji społecznych. Zjawisko to obrazuje tabela nr 2.

Tabela nr 2

Fundacje i stowarzyszenia zarejestrowane w rejestrze REGON

Wyszczególnienie	2002	2003	2004	2003=100
Fundacje	124	144	162	112,5
Stowarzyszenia i organizacje społeczne	2 488	2 682	2868	106,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M 2004, s. 323; 2005, s. 322.

Cel operacyjny
„Wzrost potencjału gospodarczego (zwłaszcza małych i średnich przedsiębiorstw), poprawa konkurencyjności”

1. „**Utworzenie i prowadzenie Regionalnego Systemu Wdrażania Innowacji**” – projekt opracowywany został przez Warmińsko – Mazurską Agencję Rozwoju Regionalnego S.A stosownie do zatwierdzonego przez Zarząd Województwa Ramowego Planu Realizacji Działania 2.6 na rok 2004. Projekt realizuje „Regionalną Strategię Innowacyjności”, przyjętą przez Sejmik Województwa Warmińsko – Mazurskiego uchwałą nr XXIV/336/04 z dnia 31 sierpnia 2004 r.

Celem projektu jest:

- Uruchomienie i prowadzenie aktywnych kanałów wymiany informacji pomiędzy sektorem badawczo – rozwojowym, a sferą przedsiębiorczości – identyfikacja i zaspokajanie potrzeb innowacyjnych przedsiębiorców, kreowanie nowych potrzeb poprzez prezentowanie nowych rozwiązań i technologii.
- Edukacja i wzmacnianie świadomości proinnowacyjnej przedsiębiorców.
- Transfer technologii – poszukiwanie praktycznych zastosowań dla nowopowstałych technologii, poszukiwanie technologii dla konkretnych pomysłów.

Regionalny System Wdrażania Innowacji stworzy solidne podstawy do działań mających na celu dyfuzję dobrych praktyk, stymulując i promując kreatywne, szersze podejście przedsiębiorców do obszarów prowadzonej działalności. Bazy danych zamieszczone na stronie internetowej (m.in. bazy specjalistów różnych branż, placówek naukowo – badawczych) ułatwią dostęp do specjalistycznej wiedzy, umożliwią także nawiązywanie kontaktów pomiędzy sektorem przedsiębiorców a jednostkami B+R. Działalność RSWI polegać będzie także na przybliżaniu podmiotom sektora MSP, zainteresowanym pozyskaniem źródeł zewnętrznego finansowania, inicjatyw inwestycyjnych z tematyki programów pomocowych. Szczególnie istotne będzie tu aktywizowanie przedsiębiorców regionu do udziału w programach finansujących projekty miękkie, w tym badawcze.

2. **”Badanie przedsiębiorstw Warmii i Mazur w zakresie konkurencyjności i innowacyjności”** – projekt własny samorządu województwa opracowywany stosownie do zatwierdzonego przez Zarząd Województwa Ramowego Planu Realizacji Działania 2.6 na rok 2004.

Celem projektu jest zdobycie wiedzy na temat konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw Warmii i Mazur oraz dostarczenie informacji służących do formułowania instrumentów wspierania innowacyjności przez samorządy terytorialne oraz instytucje i organizacje otoczenia biznesu. Jak dotąd brakuje badań w tym zakresie, które byłyby użyteczne z punktu widzenia władz samorządowych i uwzględniałyby wyzwania nakreślone w Regionalnej Strategii Innowacyjności. Podczas realizacji projektu zostaną przeprowadzone analizy danych statystycznych dostępnych w statystyce publicznej za pomocą współczesnych metod ekonometrycznych, a następnie uzyskane wyniki będą pogłębione o bezpośrednie badania przedsiębiorców i samorządów (ankiety, wywiady, warsztaty) z wykorzystaniem wcześniejszych doświadczeń badaczy.

Zebrany materiał będzie ważnym elementem budowania szerokiej bazy informacyjnej na temat gospodarki województwa. Ważnym elementem projektu jest również upowszechnianie wiedzy na temat działań podejmowanych przez samorząd województwa na rzecz rozwoju regionalnego systemu innowacji. Uznaje się, że liczne kontakty z przedsiębiorstwami, samorządami lokalnymi i instytucjami otoczenia biznesu będące wynikiem prowadzenia badań przyczynią się do zwiększonego zainteresowania kwestią innowacyjności.

Opracowanie Regionalnej Strategii Innowacyjności (RIS)

Projekt pod nazwą Regionalna Strategia Innowacyjności dla Województwa Warmińsko – Mazurskiego przygotowany został przez Departament Polityki Regionalnej w roku 2000. Decyzją Zarządu Województwa z dnia 12.09.2000r. zatwierdzona została fiszka projektowa, na podstawie której

województwo warmińsko – mazurskie otrzymało środki finansowe na realizację powyższego projektu z 5. Programu Ramowego Badań i Rozwoju Technologicznego UE.

Realizacja projektu RIS na Warmii i Mazurach rozpoczęła się 1 marca 2002 roku i trwała 32 miesiące. Głównym jego celem było stworzenie efektywnego systemu promocji i wspierania innowacyjności oraz poprawy konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw poprzez opracowanie i wdrożenie Regionalnej Strategii Innowacyjności Województwa Warmińsko – Mazurskiego. Strategia była opracowywana przy wykorzystaniu doświadczeń regionu Weser-Ems (Niemcy) oraz Shannon (Irlandia). W ramach prowadzonych działań opracowany został plan konkretnych działań mający na celu stworzenie klimatu sprzyjającego innowacjom, poprawy funkcjonowania otoczenia małych i średnich przedsiębiorstw a także rozwoju działalności innowacyjnej w przedsiębiorstwach. Wstępem do realizacji projektu był uzgodniony zestaw celów oraz oczekiwanych wyników podjętych działań.

W 2004 roku odbyły się 4 spotkania konsultacyjne, w których udział wzięło 25 osób z organizacji pozarządowych. Celem konsultacji było jak najszersze zaznajomienie z projektem RIS wszystkie podmioty zainteresowane w powstaniu tego dokumentu oraz zebranie wszystkich opinii na temat „Regionalnej Strategii Innowacyjności”.

Pełny tekst Regionalnej Strategii Innowacyjności dla Województwa Warmińsko-Mazurskiego został przyjęty uchwałą Sejmiku Województwa nr XXIV/336/04 z dnia 31 sierpnia 2004r.

Cel operacyjny **„Stworzenie społeczeństwa informacyjnego”**

W 2004r. nie zostały podjęte działania w zakresie realizacji w/w celu operacyjnego.

Wnioski:

1. Wyższe wpływy w 2004r. z podatków dochodowych na 1 mieszkańca w województwie uwarunkowane były głównie zmianą zasad przekazywania środków z budżetu państwa, polegająca na zwiększeniu roli w budżetach samorządów wpływów z podatków dochodowych od osób fizycznych i osób prawnych.
2. Instytucje wspierające MSP kontynuowały działalność statutową polegającą na szkoleniach, jak również na pomocy finansowej przedsiębiorcom z regionu Warmii i Mazur. Znacząca jest zwłaszcza zwiększona aktywność funduszy pożyczkowych i kredytowych
3. Zanotowano spadek ilości podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w systemie REGON w stosunku do roku ubiegłego.
4. Wzrost spółek z udziałem kapitału zagranicznego świadczy o zwiększonym zainteresowaniu inwestorów zagranicznych regionem, jako potencjalnym miejscem inwestowania.
5. Aktywność społeczeństwa ujawniła się w tworzeniu nowych fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych (w roku 2004 nastąpił wzrost ich liczby, choć nie tak znaczący jak w 2003 roku). Liczba fundacji w okresie od 2003 do 2004 zwiększyła się o 18, natomiast liczba stowarzyszeń o 186. Istotną przyczyną zakładania tego typu organizacji mogły być również względy podatkowe.
6. W 2004 roku zakończono prace nad Regionalną Strategią Innowacyjności (RIS). Efektem realizacji tego projektu było wydanie pełnego tekstu Regionalnej Strategii Innowacyjności Województwa Warmińsko-Mazurskiego

Harmonogram działań

Strategii Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Województwa Warmińsko – Mazurskiego

Wspieranie przedsiębiorczości		2000-2006	2007-2015
1.	Pomoc w dostosowaniu się producentów do norm, standardów, systemów zarządzania jakością, środowiskiem, bezpieczeństwem i higieną pracy (ISO), zarządzania przez jakość (TQM) przyjętych w UE.	* >>	
2.	Wsparcie dostępu MSP do szkoleń, informacji i innowacji technologicznych.	*	X
3.	Tworzenie sieci ośrodków wspierania przedsiębiorczości, współpracujących z samorządami lokalnymi.	*	X
4.	Pozyskiwanie środków UE (przedakcesyjnych i strukturalnych), na upowszechnianie idei przedsiębiorczości i pomoc w tworzeniu przedsiębiorstw oraz wspomaganie rozwoju nowoutworzonych firm.	*	X
5.	System stabilnych i długotrwałych regulacji ulg i zwolnień podatkowych w gminach.	*	X
6.	Wsparcie działań proeksportowych ze szczególnym uwzględnieniem Obwodu Kaliningradzkiego, będącego istotną szansą rozwoju MSP województwa warmińsko-mazurskiego.	- >	
7.	Wsparcie rozwoju zaplecza naukowo-badawczego dla MSP.	*	
8.	Stworzenie spójnego programu promocji proinwestycyjnej regionu.	*	X
9.	Przygotowywanie i uzbrajanie terenów pod inwestycje.	*	X
10.	Wypracowanie systemu obsługi inwestorów, skoordynowanego na szczeblu regionalnym w połączeniu z przygotowaniem profesjonalnych ofert inwestycyjnych.	*	
11.	Promowanie i dobre funkcjonowanie Specjalnych Stref Ekonomicznych.	* >>	
12.	Kształtowanie postaw przedsiębiorczych i innowacyjnych, aktywności gospodarczej.	*	X
13.	Kreowanie lokalnych liderów poprzez ich identyfikację, wyszkolenie, stworzenie warunków pracy i monitorowanie ich osiągnięć.	*	
14.	Szkolenie administracji publicznej w kierunku współpracy z potencjalnymi inwestorami, grupami podejmującymi inicjatywy lokalne oraz organizacjami pozarządowymi.	-	X
15.	Tworzenie regionalnego centrum innowacyjnego i transferu nowych technologii.	-	X
16.	Tworzenie innowacyjnych segmentów lokalnych, rozszerzenie działalności doradczej, w tym powierzenie Ośrodkom Doradztwa Rolniczego doradztwa w zakresie wdrażania innowacji.	-	X
17.	Tworzenie centrów powiązań kooperacyjnych inicjujących i wspierających rozwój kooperacji w regionie.	>>	
18.	Podjęcie działań dla stworzenia parku technologicznego.	* >>	
19.	Wspieranie inicjatyw przedsiębiorców i osób fizycznych zainteresowanych opracowaniem, produkcją lub wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii.	*	X
20.	Stworzenie regionalnego systemu informacji gospodarczej.	-	
21.	Realizacja regionalnego systemu promocji jakości.	-	
22.	Tworzenie akredytowanych jednostek certyfikujących produkty, usługi oraz systemy zarządzania jakością i środowiskiem.	*	X
23.	Budowa centrum targowo-konferencyjnego.	>	
24.	Zorganizowanie regionalnych targów dla towarów i usług.	* >>	
25.	Wspieranie tworzenia silnych kapitałowo, dostępnych na terenie całego regionu funduszy poręczeń kredytowych i uruchamianych funduszy dotacji mikropożyczek.	*	X
26.	Opracowanie i wdrożenie regionalnego programu internetyzacji umożliwiającego firmom i instytucjom otoczenia biznesu zdobywanie informacji, min. o źródłach i sposobach pozyskiwania środków finansowych.	>	

Oznaczenia dla kolumny „2000 – 2006”:

- + - zrealizowano
- - nie zrealizowano
- * - w trakcie realizacji

- > - propozycja przeniesienia na lata 2007 – 2015
- >> - propozycja przedłużenia realizacji na lata 2007 – 2015

Oznaczenia dla kolumny „2007 – 2015”:

- X - zgodnie z harmonogramem

Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: WSPIERANIE PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

Cele	Wskaźniki	Jedn. miary	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Uwagi/komentarz	Źródło informacji o wskaźnikach x/
Cel strategiczny										
Dobrze rozwinięta przedsiębiorczość	Wpływy z podatków dochodowych na 1 mieszkańca	zł	206,0	192,7	179,3	191,0	189,4	350,5	Udział % wpływów podatkowych dochodów na 1 mieszkańca w województwie kształtuje się na poziomie 67 % wskaźnika krajowego	„Budżety jednostek samorządu terytorialnego” w latach 1999-2003” i w latach 2001-2004”
	Liczba podmiotów gospodarczych ogółem	tys. szt.	96,6	102,6	104,3	107,9	110,4	108,9	Liczba pomiotów gospodarczych wzrosła w stosunku do roku bazowego (1999) o 12,7 %, i spadła w stosunku do roku poprzedniego o 1,3 %	„Zmiany strukturalne” w 2000, 2003, 2004
	Liczba podmiotów gospodarczych ogółem na 10 tys. ludności	podmiot	659	699	700	755	773	762	Wskaźnik ten świadczy aktywności gospodarczej. W 2004 r. wystąpił o spadek aktywności w stosunku do 2003 r.	„Zmiany strukturalne” w 2000, 2003, 2004
	Liczba podmiotów gospodarczych - osób fizycznych (Wzrost o 5 % średniorocznie do 2015 r.)	tys. szt.	76,2	80,0	79,9	82,3	83,9	81,9	Liczba pomiotów gospodarczych - osób fizycznych wzrosła w stosunku do roku bazowego (1999) o 7,5 %, a do poprzedniego spadła o 2,4 %	RSW W-M 2003, s. 61; 2005 s. 48
	Liczba podmiotów gospodarczych - osób fizycznych na 10 tys. ludności	podmiot	520	545	544	576	587	573	Wskaźnik ten spadł w 2004 r i wyniósł 79 % wskaźnika krajowego	RSW W-M 2000, s. 550; 2001, s.296; 2002, s. 236; 2003, s. 61 RSW 2005, s. 99
Cele operacyjne										
1	Skuteczna polityka wspierania	Liczba instytucji wspierających MŚP finansowo	instytucja						Brak danych	

	małych i średnich przedsiębiorstw na poziomie samorządów	Liczba Funduszy Poręczeń Kredytowych lub Funduszy Pożyczkowych	fundusz	5	5	5	5	6/9	6/9	Liczba funduszy wzrosła. W 3 przypadkach oba fundusze prowadzą te same organizacje	
		Liczba instytucji wsparcia pozafinansowego działających z akredytacją PARP [punkty konsultacyjno-doradcze (PKD), System usług Krajowych dla MŚP (KSU)]	instytucja	8	8	8	8	8	8	Liczba instytucji pozostaje na tym samym poziomie.	www.parp.gov.pl
		Ilość przeprowadzonych szkoleń dot. MŚPna poziomie wojewódzkim	szkolenie							Brak danych	Urząd Marszałkowski
2	Duża liczba inwestorów krajowych i zagranicznych	Liczba spółek z udziałem kapitału zagranicznego na 10 tys. mieszkańców	spółka	4,6	5,0	5,2	5,3	5,6	5,8	W kraju w 2004 r. wskaźnik ten miał wartość 13,5, wskaźnik województwa kształtuje się na poziomie 43 % wskaźnika krajowego	Opracowano na podstawie RSW W-M 2005, s. 48
		Nakłady inwestycyjne na 1 - go mieszkańca (wzrost do roku 2015 do poziomu średniej krajowej)	zł	1743,2	1802,8	1701,4	1896,0	2000,0	2165,0	Wskaźnik w 2004 r. kształtuje się podobnie jak w 2003 r. na poziomie 69% wskaźnika krajowego	RSW 2000, s. 282 i LXXXII; 2001, s. 288 i LXXXV; 2002, s. 298 i XC; 2003, s. 334 i XCIV; 2004, s. s. 94 i 628; 2005, s. 102
		Nakłady inwestycyjne na 1 zarejestrowany w REGON podmiot gospodarczy (wzrost do roku 2015 do poziomu średniej krajowej)	tys. zł	26,4	25,8	24	25,1	31,0	28,4	Nakłady inwestycyjne na 1 zarejestrowany podmiot w 2004 spadły i kształtowały się na poziomie ok. 84% wskaźnika krajowego.	
		Wartość brutto środków trwałych na 1 mieszkańca	tys. zł	29,4	31,1	32,4	34,3	35,9	37,8	Udział wskaźnika w stosunku do krajowego zmniejszył się z 84,4% w 1999r. do 82,5% w 2004r.	RSW W-M 2005, s. 48
		Wartość brutto środków trwałych na 1 zarejestrowany w REGON podmiot gospodarczy (wzrost do roku 2015 do poziomu średniej krajowej)	tys. zł	445,2	445,2	456,4	454,4	465,0	496,4	W 2004 r. wskaźnik kształtował się na poziomie 101,6% wskaźnika krajowego (488,7 tys. zł)	Obliczenia własne na podst. RSW W-M s. 48 i 38.

3	Tworzenie klimatu dla aktywnego społeczeństwa	Frekwencja wyborcza w województwie (przekraczająca średnią krajową o 5 punktów procentowych)	%	x	58,1	49,9	x	x	x	W latach 2002 - 2004 wybory nie odbywały się.	Wojewódzkie Biuro Wyborcze, Urząd Statystyczny
		Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych (o 40 % do 2015 r.)	organizacja	1731	2191	2558	2612	2826	3030	W stosunku do roku bazowego (1999) liczba fundacji i stowarzyszeń wzrosła o 75 %	RSW W-M 2004, s. 323; 2005, s. 322
4	Wzrost potencjału gospodarczego, zwłaszcza małych i średnich przedsiębiorstw, poprawa konkurencyjności	Wartość produkcji budowlano-montażowej na 1 mieszkańca (wzrost o 3 % średniorocznie)	zł	1053	1034	1152	1129	1243	1353	Wskaźnik ten ma tendencję rosnącą i w 2003r. kształtował się na poziomie 72% wskaźnika krajowego	RSW 2005, s. 105
		Produkcja sprzedana w przemyśle na 1 mieszkańca (wzrost o 20 % do 2015 r.)	zł	7407	8324	8850	9272	10189	11068	Wskaźnik ten ma tendencję rosnącą i w 2004r. kształtował się na poziomie 62,29% wskaźnika krajowego.	RSW 2005, s. 105
		Wartość towarowej produkcji rolnej na 1 ha użytków rolnych (wzrost o 30 % do 2015 r.)	zł	1507,9	1448,8	1671,5	x	1732	1989	Wskaźnik ten jest wyższy niż średnia krajowa i wynosi 107 %	RSW W-M, 2001, s. 411; 2002, s. 425; 2003, s. 426; 2005, RSW 2005
5	Stworzenie społeczeństwa informacyjnego	Ilość firm korzystających z Internetu i posiadających stałe łącze	zł							Brak danych	

*Objaśnienie skrótów:

RSW - Rocznik Statystyczny Województw

RSW-M – Rocznik Statystyczny Województwa Warmińsko-Mazurskiego

Budżety - Budżety jednostek samorządu terytorialnego w latach 1999-2003” i „Budżety jednostek samorządu terytorialnego w latach 2001-2004”

Zmiany strukturalne - Zmiany strukturalne podmiotów gospodarczych w gospodarce narodowej w województwie warmińsko -mazurskim w 2001, 2002r; 2003r.; 2004

2.2. EDUKACJA

Uchwała w sprawie Strategii Rozwoju Edukacji Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2015, Nr XXX/442/01 weszła w życie z dniem podjęcia, tj.: dnia 9 października 2001 roku.

Za cel strategiczny w strategii rozwoju obszaru edukacji przyjęto „**Sprawny system edukacji dostosowany do potrzeb gospodarki regionu, sprzyjający rozwojowi zasobów ludzkich**” oraz sześć celów operacyjnych.

W nowoczesnej gospodarce rynkowej, bardzo istotnym czynnikiem o charakterze konkurencyjnym, jest jakość zasobów ludzkich. Koniecznym wydaje się, zatem podejmowanie różnego rodzaju działań w szkolnictwie, a także dostosowanie systemu kształcenia ustawicznego do zmieniających się potrzeb rynku pracy, poprzez stworzenie sprawnego systemu edukacji, trwającego przez całe życie.

Jak wynika z danych statystycznych, którymi dysponuje Wojewódzki Urząd Pracy oraz Główny Urząd Statystyczny, w roku 2004 było 6490 zatrudnionych absolwentów szkół ponadgimnazjalnych.

Z wykształceniem wyższym pozostawały bez pracy 1184 osoby, 2200 osób z wykształceniem zawodowym, 964 - z ogólnokształcącym, 2318 - z zasadniczym (zawodowym), natomiast z gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym – 2345 osób.

Dzięki aktywnej współpracy Samorządu Województwa z Wojewódzkim Urzędem Pracy, a także z innymi instytucjami, zwiększa się możliwość zatrudnienia absolwentów poszczególnych typów szkół, na podstawie dostosowywania potrzeb rynku pracy z kształceniem na każdym etapie szkolnictwa zawodowego.

Cel operacyjny:

„Stworzenie systemu edukacji dostosowanego do potrzeb rynku pracy”.

Zmieniający się rynek pracy stanowi istotny element w opracowywaniu strategii bezrobocia. Jedną z wytycznych tego procesu jest postulat kształcenia przez całe życie - kształcenie ustawiczne.

Kształcenie ustawiczne (UNESCO - Nairobi 1976) to kompleks procesów oświatowych: formalnych, nieformalnych i incydentalnych, które niezależnie od treści, poziomu i metod, umożliwiają uzupełnianie wykształcenia w formach szkolnych i pozaszkolnych, dzięki czemu osoby dorosłe rozwijają swoje zdolności, wzbogacają wiedzę, udoskonalają kwalifikacje zawodowe lub zdobywają nowy zawód, zmieniają swoje postawy.

Jakość kształcenia ustawicznego cechuje tendencja pozytywna, poprzez wzrost konkurencyjności nauczania i tworzenia postaw rozwoju społeczeństwa. Jest to zgodne z polityką Unii Europejskiej, ukierunkowaną na dostosowywanie się do ciągłych zmian i umożliwienie uzyskania zatrudnienia. Centra Kształcenia Ustawicznego oraz Centra Kształcenia Praktycznego, wspierają system kształcenia zawodowego. Centra Kształcenia Ustawicznego prowadzą kształcenie oraz doksztalcenie i doskonalenie osób dorosłych, które spełniły obowiązek szkolny. W celu zapewnienia wysokiej jakości tego procesu w formach pozaszkolnych przez placówki kształcenia ustawicznego, zaczął funkcjonować system uzyskiwania akredytacji dla prowadzącego kształcenie, który zaistniał w roku 2004.

Liczba ośrodków kształcenia ustawicznego w województwie warmińsko-mazurskim, charakteryzuje się sześciokrotnym wzrostem od roku 1999 do roku 2004. W latach 1999 –2004 powstało 10 Centrów Kształcenia Ustawicznego:

1. Centrum Kształcenia Ustawicznego w Elblągu.
2. Centrum Kształcenia Ustawicznego w Elku.
3. Centrum Kształcenia Ustawicznego w Giżycku.
4. Centrum Kształcenia Ustawicznego w Kętrzynie.
5. Zespół Szkół Rolniczych – Rolnicze Centrum Kształcenia Ustawicznego w Lidzbarku Warmińskim.
6. Zespół Szkół Elektronicznych i Telekomunikacyjnych w Olsztynie.
7. Centrum Kształcenia Ustawicznego w Ostródzie.
8. Zespół Szkół Zawodowych nr 2 w Szczytnie.
9. Centrum Kształcenia Ustawicznego nr 2 przy ZK w Iławie.

10. Mrągowskie Centrum Kształcenia Ustawicznego.

oraz 8 Centrów Kształcenia Praktycznego:

1. Centrum Kształcenia Praktycznego w Elblągu.
2. Centrum Kształcenia Praktycznego w Elku.
3. Zespół Szkół Elektrycznych w Giżycku.
4. Zespół Szkół Rolniczych w Gródkach.
5. Centrum Kształcenia Praktycznego w Karolewie.
6. Centrum Kształcenia Praktycznego w Nidzicy.
7. Centrum Kształcenia Praktycznego w Iławie.
8. Mrągowskie Centrum Kształcenia Praktycznego.

Zakończył się proces reformowania szkół policealnych, zgodnie z założeniami reformy systemu oświaty został sfinalizowany do dnia 31 sierpnia 2005 roku. Przekształcono pięć szkół medycznych, prowadzonych przez Samorząd Województwa Warmińsko – Mazurskiego – Centrum Kształcenia Kadr Medycznych i Społecznych w Olsztynie oraz Medyczne Studium Zawodowe w Elblągu, Elku, Giżycku, Działdowie w Szkoły Policealne w Olsztynie, Elblągu, Elku, Giżycku i w Działdowie.

Zmiany demograficzne obserwowane od kilku lat w Polsce - niż demograficzny, przyczyniają się do fluktuacji w systemie edukacji. Liczba uczniów uczęszczających do szkół wyraźnie się zmniejszyła i zjawisko to nadal ma miejsce.

W województwie, w roku 2004 liczebność roczników w przedziale wiekowym od 3 do 18 lat, była mniejsza niż w roku 1999, natomiast zwiększyła się w wieku 24 lat. Począwszy od lat 19 wzwyż, od kilku lat w tej grupie wiekowej, utrzymuje się wyż demograficzny. W roku szkolnym 2004/2005 do wszystkich typów szkół, łącznie ze szkołami specjalnymi i szkołami dla dorosłych uczęszczało 267 542 osób, co stanowi 18,7% ludności regionu.

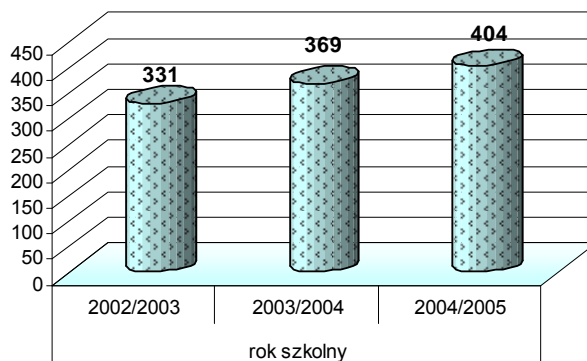
W województwie warmińsko-mazurskim, w roku szkolnym 2004/2005 funkcjonowało: 586 szkół podstawowych i 265 gimnazjów.

Szkoły ponadgimnazjalne dla młodzieży (na podbudowie programowej gimnazjum) rozpoczęły działalność w roku szkolnym 2002/2003 w ramach wdrażania II etapu reformy ustroju szkolnego. Są to: dwu- i trzyletnie zasadnicze szkoły zawodowe, trzyletnie licea ogólnokształcące, trzyletnie licea profilowane i czteroletnie technika¹

W roku szkolnym 2004/2005 funkcjonowały 404 szkoły podnadginazjalne, w tym: 100 - licea ogólnokształcące, 82 - licea profilowane, 86 szkół zawodowych i zasadniczych zawodowych oraz 136 to szkoły średnie zawodowe dla młodzieży, do których zalicza się technika i szkoły równorzędne (w tym szkoły specjalne) z tego: 3 szkoły artystyczne.

Wykres 1.

Liczba zreformowanych szkół ponadgimnazjalnych województwa warmińsko-mazurskiego

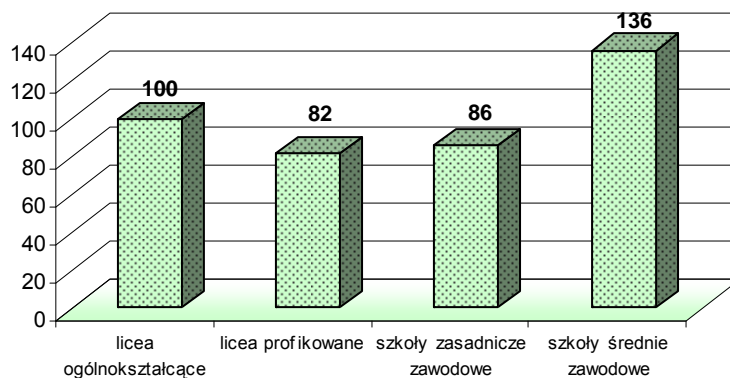

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Wskaźniki – Monitoring Obszaru rozwoju: EDUKACJA*

¹ „Edukacja i Wychowanie w województwie warmińsko-mazurskim w roku szkolnym 2004/2005”, Urząd Statystyczny w Olsztynie, 2005.

Wykres 2.

Szkoły ponadgimnazjalne województwa warmińsko-mazurskiego według rodzajów w roku szkolnym 2004/2005

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Wskaźniki – Monitoring Obszaru rozwoju: EDUKACJA*

W roku szkolnym 2004/2005 ogółem było 39 803 szkół w całym kraju, w których uczyło się 6 845 089 uczniów, w tym: w mieście powyżej 5 tys. mieszkańców - 22 962 szkół z liczbą 4 743 510 uczniów, w mieście do 5 tys. mieszkańców jest 1378 szkół z liczbą 260 855 uczniów, na wsi 1563 szkół z liczbą 1 8407 224 uczniów.

Najwięcej szkół podstawowych, gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych dla dzieci i młodzieży (bez szkół specjalnych) w roku szkolnym 2004/2005 było w województwie mazowieckim, małopolskim i wielkopolskim, najmniej – województwie lubuskim, opolskim i podlaskim. Nasze województwo pod względem ilości szkół zajmuje jedno z ostatnich miejsc w kraju.

Cel operacyjny: **„Bogata i atrakcyjna oferta edukacyjna”**

Wejście Polski do Unii Europejskiej wpłynęło pozytywnie na ukierunkowania w dziedzinie kształcenia zawodowego. Proces ten, skupia się na całym systemie, jak również dotyczy poszczególnych grup zawodów.

W roku 2002 wdrożenie reformy edukacji, spowodowało wprowadzenie 31 kierunków kształcenia zawodowego, zgodnie z klasyfikacją zawodów ustaloną przez Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu oraz Ministerstwo Gospodarki.

Rozszerzono w szkołach ponadgimnazjalnych (policealnych), prowadzonych przez Samorząd Województwa ofertę edukacyjną, o nowe kierunki kształcenia, takie jak:

- asystent osoby niepełnosprawnej,
- opiekun domu pomocy społecznej,
- opiekunka środowiskowa o specjalności geriatrycznej, w oparciu o program kształcenia akceptowany przez Unię Europejską, realizowany przez szkołę „Laurencjusz”,
- technik elektroradiolog.

W Kolegium Nauczycielskim wprowadzono kierunki kształcenia:

- matematyka z informatyką,
- nauczanie początkowe z językiem angielskim (prowadzone także w systemie wieczorowym).

Najliczniejszą grupą osób, które kształciły się w roku szkolnym 2004/2005 w szkołach zawodowych i zasadniczych zawodowych były osoby w zawodzie mechanik pojazdów samochodowych, sprzedawca, stolarz, piekarz oraz kucharz małej gastronomii.

Najwięcej uczniów i słuchaczy szkół rolniczych kształciło się w zawodach takich, jak: technik agrobiznesu, technik rolnik, technik ogrodnik, technik mechanizacji rolnictwa, mechanik-operator pojazdów i maszyn rolniczych.

Według danych, którymi dysponuje Urząd Statystyczny w Olsztynie, najbardziej popularnymi i obleganymi kierunkami preferowanymi przez uczniów ponadpodstawowych szkół średnich zawodowych w roku szkolnym 2004/2005, były: „inżynieryjno-techniczny”, „społeczny” oraz „ekonomiczny i administracyjny”. W liceach profilowanych, najczęściej wybieranym kierunkiem był „ekonomiczny i administracyjny”.

Systematycznie rozszerzana jest oferta edukacyjna w szkołach wyższych o nowe kierunki kształcenia, takie jak zarządzanie, prawo i administracja, socjologia, filozofia, technologie informacyjne. Szkoły wyższe naszego regionu realizują kształcenie w systemie studiów dziennych, zaocznych, wieczorowych i eksternistycznych.

W ostatnich latach, obserwuje się korzystne zmiany w zachodzące w szkolnictwie wyższym. Nasz region wzbogaca się systematycznie z roku na rok o nowe kierunki studiów, dostosowując się plastycznie do zmieniającego się zapotrzebowania na określone zawody, a także reagując na przemiany zachodzące w gospodarce krajowej.

Uczelnie wyższe aktualnie rozszerzają ofertę studiów, kształcąc na 45 kierunkach oraz na studiach podyplomowych. Na kierunkach nauczycielskich do podstaw programowych uczelnie wprowadziły zagadnienia z organizacji i zarządzania oświatą. Wyżej wymienione zagadnienia włączone są do programów na trzech kierunkach pedagogicznych. W roku szkolnym 2004/2005 w 9 szkołach (wraz z filiami jest ich 15), studiowało ogółem 61 353 studentów, w tym najliczniejszą grupę reprezentowali studenci dzienni (31 202 osoby) i zaocznicy (29 512 osób). Największa ilość osób, studiowała w województwie małopolskim – 348 553 osoby, na 32 uczelniach wyższych, najmniej w województwie opolskim – 38 227 osób, w 6 szkołach wyższych. Jest to województwo zajmujące małą powierzchnię kraju, liczące 1053 mieszkańców.

W strukturze szkolnictwa wyższego w roku 2004/2005 funkcjonowały następujące filie szkół wyższych: Wyższa Szkoła Pedagogiczna Towarzystwa Wiedzy Powszechnej – Filia w Olsztynie, gdzie studiowało 5110 osób, Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania Filia w Elku z liczbą studiujących – 1311 osób, Szkoła Wyższa im. Pawła Włodkowica w Płocku Filia w Ilawie – 1103 osoby, Wyższa Szkoła Zarządzania i Przedsiębiorczości im. B. Jańskiego w Warszawie Filia w Elblągu - 966 osób, Wydział Zamiejscowy Wyższej Szkoły Informatyki i Ekonomii w Kętrzynie - 535 osób, Uniwersytet Gdański punkt konsultacyjny w Elblągu 187 osób.

W największej Państwowej uczelni w województwie, jaką jest Uniwersytet Warmińsko-Mazurski studiowało łącznie 36 256 osób. Drugą pod tym względem uczelnią była Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Elblągu, w której w roku akademickim 2004/2005 kształciło się 4046 studentów w systemie dziennym, zaocznym i wieczorowym.

Systematycznie rozszerzana jest oferta edukacyjna na wyższych uczelniach województwa. Od roku akademickiego 2004/2005 na wydziale humanistycznym Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, kierunek stosunki międzynarodowe można zakończyć ze specjalnością polityka europejska. Biotechnologia także została rozszerzona o trzy specjalności: biotechnologię weterynaryjną, biotechnologię mikroorganizmów oraz biotechnologię zwierząt i roślin.

Najbardziej cieszącymi się zainteresowaniem kierunkami Uniwersytetu: były stosunki międzynarodowe oraz socjologia.

Warmińsko-Mazurska Agencja Rozwoju Regionalnego w roku 2005 przyjęła projekty do realizacji, w ramach ZPORR działanie 2.6, są to: Olsztyńska Szkoła Wyższa Informatyki i Zarządzania im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Olsztynie, tytuł wniosku: „wysoko wykwalifikowane kadry dla Warmii i Mazur – stypendia doktoranckie”, z których skorzystało 50 osób, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski „wzmocnienie współpracy UWM z gospodarką regionu poprzez stypendia doktoranckie” – 100 osób, „regionalny transfer wiedzy UWM – staże pracowników i absolwentów w firmach” – 200 osób, „kreowanie wysoko kwalifikowanych kadr gospodarki regionu – stypendia doktoranckie” – 100 osób. Łącznie z powyższych projektów skorzystało 540 doktorantów, stażystów i pracowników naukowych. Jest to także jeden z priorytetów harmonogramu działań strategii rozwoju województwa w obszarze edukacji –

pomoc w pozyskiwaniu grantów i środków na badania, a także w rozwijaniu współpracy z innymi ośrodkami akademickimi w kraju i za granicą.

Strategia rozwoju edukacji w naszym regionie do 2015 roku, obejmuje w sposób szczególny sprawy związane z doskonaleniem zawodowym nauczycieli. Karta Nauczyciela (art. 70a), wprowadza możliwość dofinansowania doskonalenia zawodowego nauczycieli, co zmotywowało grono pedagogiczne do przekwalifikowań, jak i podnoszenia swoich kwalifikacji, zgodnie z potrzebami reformy edukacji szkół i placówek.

W Warmińsko-Mazurskich Ośrodkach Doskonalenia Nauczycieli tworzy się system doradztwa metodycznego. Jednak wymaga on jeszcze dopracowania i dalszego doskonalenia. Sukces w budowaniu wojewódzkiego systemu doradztwa metodycznego uzależniony jest od zrozumienia jego problemów przez Jednostki Samorządu Terytorialnego. W powiatach systematycznie organizuje się pracownie doradztwa metodycznego, powstają powiatowe ośrodki doskonalenia dla nauczycieli. Samorząd województwa, wspierając powiaty w tworzeniu systemu doradztwa, podjął decyzję o utworzeniu od 1.01.2004 roku, filii Warmińsko-Mazurskiego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Olsztynie, mając na względzie, że zatrudnieni w niej konsultanci będą istotnym wsparciem dla nauczycieli doradców i nauczycieli zatrudnionych w szkołach w części wschodniej województwa.

Na poziomie lokalnym funkcjonują dwie placówki wojewódzkie:

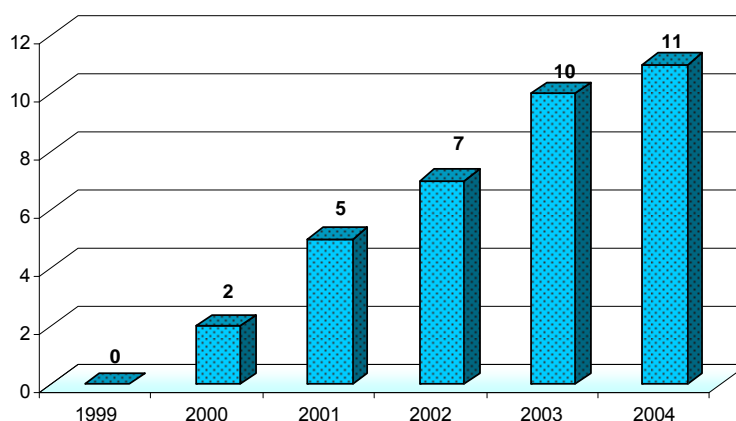
1. Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Olsztynie,
2. Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Elblągu,

oraz powiatowe:

- a) Powiatowy Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Giżycku,
- b) Powiatowa Pracownia Metodyczna w Kętrzynie,
- c) Elcki Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Elku,
- d) Powiatowa Pracownia Doradztwa Metodycznego w Bartoszycach,
- e) Miejska Pracownia Metodyczna w Iławie,
- f) Doradca-koordynator zatrudniony przez Gminę Olecko,
- g) Doradca-koordynator zatrudniony przez Gminę Biskupiec,
- h) Doradca obsługujący obszar kraju – szkoły przywieszne, nadzór pedagogiczny w Olsztynie.

Wykres 3.

Ośrodki Doradztwa Metodycznego w powiatach województwa warmińsko-mazurskiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Wskaźniki – Monitoring Obszaru rozwoju: EDUKACJA*

Zadania realizowane przez nauczycieli konsultantów na rok szkolny 2004/2005, wynikały z rozporządzenia o placówkach doskonalenia nauczycieli.

W roku 2004, w Warmińsko-Mazurskich Ośrodkach Doskonalenia Nauczycieli w Olsztynie i w Elblągu przeprowadzono łącznie 736 różnych szkoleń, z których skorzystało 20.604 uczestników.

Najliczniej reprezentowana grupą doskonalącą się w Warmińsko-Mazurskim Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli w Olsztynie stanowili nauczyciele przedszkoli i nauczania zintegrowanego.

Tematyka spotkań była różnorodna, dotyczyła m.in. chorób cywilizacyjnych XXI wieku, dydaktyki fizyki i astronomii, zdrowia dzieci, uzależnień, psychologicznych skutków sytuacji kryzysowych i sposobów radzenia sobie z nimi.

Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Olsztynie, prowadzi szeroką działalność w zakresie edukacji ekologicznej od roku 2000. Olsztyńskie Centrum Edukacji Ekologicznej obejmuje pomocą merytoryczną i finansową wiele przedsięwzięć szkolnych w zakresie ekologii i jest koordynatorem m. in.: wojewódzkiego konkursu pt.: „Program ekozespołów w szkole i przedszkolu”. W roku 2004 w konkursie tym, wzięło udział 4360 uczestników ze 148 szkół i przedszkoli, w tym 1300 dzieci w wieku przedszkolnym. Dla porównania w roku 2001, w konkursie startowało 1100 uczestników.

Do sukcesów roku 2004 Ośrodek zalicza wygranie w przetargu ogłoszonym przez Warmińsko-Mazurskiego Kuratora Oświaty prawa do realizacji ośmiu projektów edukacyjnych:

- 1) rodzice, nauczyciele, uczniowie, partnerzy w procesie wychowania – skorzystało 550 osób,
- 2) szkolny system badania osiągnięć – 259 uczestników,
- 3) plany wynikowe – 119 uczestników,
- 4) diagnoza potrzeb rozwojowych i monitorowanie rozwoju dziecka – 107 uczestników,
- 5) tworzenie indywidualnych programów dla dzieci z opiniami i orzeczeniami o dysleksji i niepełnosprawności ruchowej – 52 uczestników,
- 6) wykorzystanie wyników nadzoru pedagogicznego do poprawy efektywności kształcenia i wychowania – programy naprawcze – 100 uczestników,
- 7) diagnozowanie zaburzenia zachowania i niedostosowania społecznego u dzieci i młodzieży – 51 uczestników,
- 8) prawo europejskie w edukacji – 51 uczestników.

Od 1 września 2004 roku, rozpoczęła swoją działalność filia Warmińsko-Mazurskiego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Elku.

W Warmińsko-Mazurskim Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli w Elblągu, w roku 2004 zrealizowano cztery kursy kwalifikacyjne: w zakresie oligofrenopedagogiki – 44 uczestników, kwalifikacji pedagogicznych – 46 uczestników, wychowania do życia w rodzinie – 19 osób, terapii pedagogicznej – 40 uczestników.

W roku 2004 w naszym województwie było zatrudnionych 72 doradców metodycznych w Ośrodkach Doskonalenia Nauczycieli. Problemem naszego województwa jest ciągle niewystarczająca liczba doradców metodycznych, a województwo znajduje się na 14 miejscu w kraju. Najwięcej doradców metodycznych pracuje w województwie śląskim, mazowieckim, wielkopolskim i dolnośląskim. Najmniej w województwie podlaskim i lubuskim.

Spośród nauczycieli pełnozatrudnionych 4486 ukończyło formę doksztalcenia, a 7739 – formę doskonalenia zawodowego. Pod tym względem województwo warmińsko-mazurskie znajduje się na III - pod względem form doksztalcenia i IV - doskonalenia zawodowego, miejscu w kraju.

Cel operacyjny:

„Zwiększenie dostępności do szkół”

Wprowadzono monitoring obowiązku szkolnego w województwie warmińsko-mazurskim. Jak wynika ze zgromadzonych danych, prawie w 100% jest on realizowany (99,3%), poza nielicznymi wyjątkami, wynikającymi najczęściej z przyczyn zdrowotnych, a także z powodu trudnej sytuacji rodzinnej

ucznia, nie uczęszczającego do szkoły. Szkół ponadgimnazjalnych monitoring nie dotyczy (zgodnie z zapisami w ustawie o systemie oświaty), obowiązek szkolny spełnia się przez uczęszczanie do szkoły podstawowej i gimnazjum.

Liczba uczniów nierealizujących obowiązku szkolnego w roku szkolnym 2004/2005 w szkołach podstawowych wynosiła 496 osób - z powodu odroczenia, bez uzasadnionej przyczyny, w gimnazjach – 220 osób, z powodu odroczenia lub bez uzasadnionej przyczyny.

W strategii przyjęto wskaźnik, że od 85% do 97,5% dzieci, będzie kontynuować naukę w gimnazjach. Cel ten osiągnięto.

Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu wspomogło rodziców dzieci uczących się pomocą socjalną, który jest programem, opierającym się na wyrównywaniu warunków startu szkolnego uczniów, tzw. „wyprawka szkolna”. Adresatami programu są rodziny, znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej, którym należy udzielić pomocy w zakresie zakupu podręczników szkolnych. Program rozpoczął się w roku 2002, a zostanie w pełni zrealizowany w roku szkolnym 2005/2006. Swoim zasięgiem obejmuje uczniów klas pierwszych szkół podstawowych, ze wszystkich województw Polski.

Proces reformowania szkół policealnych, zgodnie z założeniami reformy systemu oświaty został zakończony do dnia 31 sierpnia 2005 roku. Ustalono sieć szkół ponadgimnazjalnych – policealnych. W naszym województwie ogółem szkół policealnych jest 125, w tym: 48 szkół publicznych, 64 niepubliczne z uprawnieniami szkoły publicznej oraz 13 niepublicznych, w których zdobywa wiedzę 11048 uczniów. Szkół policealnych i pomaturalnych dla młodzieży - 28, to o cztery więcej niż w roku szkolnym 2000/2001, w których kształcą się 2645 osób, w tym na kierunkach medycznych i społecznych 9,4% i 9,5%.

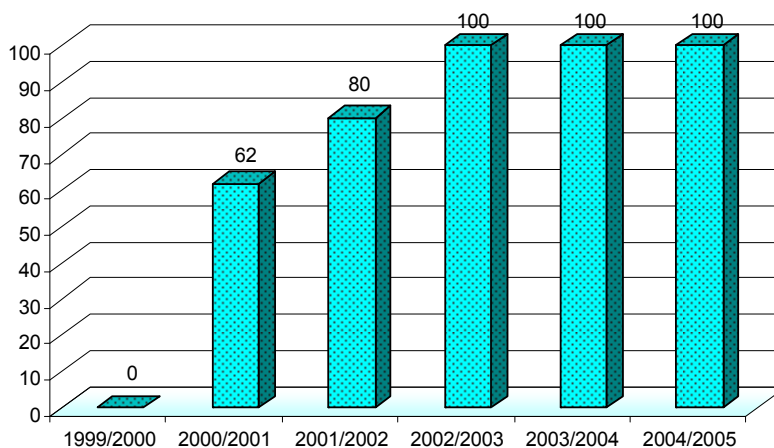
Cel operacyjny: **„Pełna realizacja funkcji szkoły”**

Poczynając od roku szkolnego 2003/2004, sto procent szkół w województwie miało wdrożony wewnętrzny system mierzenia jakości pracy oraz wewnątrzszkolnego lidera doskonalenia nauczycieli.

W 2002 roku Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu, nałożyło na szkoły obowiązek tworzenia i realizacji programów profilaktycznych oraz diagnozowania patologii społecznych.

Od roku 1999, liczba szkół wdrażających programy profilaktyczne, systematycznie wzrasta. W roku szkolnym 2003/2004 wynosiła sto procent i nadal utrzymuje się na tym samym poziomie. Każda ze szkół zapewnia w 100% wszystkim dzieciom potrzebującym, opiekę w świetlicy.

Wykres 4.
Procent uczniów z województwa warmińsko-mazurskiego, którym zapewniono opiekę w świetlicy.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Wskaźniki – Monitoring Obszaru rozwoju: EDUKACJA*

Zajęcia pozalekcyjne w szkołach w zależności od środków finansowych organów prowadzących, realizowane są w różnej skali. Waha się to w granicach 10-27% (wg planów dyrektorów szkół w arkuszach organizacyjnych), w zależności od zamożności jednostek samorządu terytorialnego, który to przy ciągle zmniejszającej się subwencji oświatowej, dawkuje możliwość wprowadzania przez szkoły, płatnych zajęć pozalekcyjnych. A to powoduje ograniczenie możliwości rozwijania zainteresowań i uzdolnień uczniów.

Według danych, którymi dysponuje Urząd Statystyczny w Olsztynie, uczestnikami zajęć pozalekcyjnych i nadobowiązkowych w roku szkolnym 2004/2005 były 48 103 osoby, w kołach zainteresowań takich, jak: techniczne, artystyczne, sportowe, krajoznawczo-turystyczne i inne.

Podjęmowane są działania finansowe, na rzecz poprawy jakości pracy szkoły, z wykorzystaniem środków, pochodzących z Unii Europejskiej. Z działania 3.5.1 (lokalna infrastruktura edukacyjna i sportowa) Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego, w roku 2004, projektami wybranymi przez Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego były: rozbudowa i modernizacja kompleksu szkolnego w Bisztyнку wraz z wyposażeniem, przebudowa budynku przedszkola samorządowego w Starych Juchach, budowa sportowej hali namiotowej, rozbudowa i modernizacja Publicznej Szkoły Podstawowej w Runowie, budowa sali sportowej wraz z łącznikiem przy budynku gimnazjum w Gietrzwałdzie. W sumie łączna kwota dofinansowania powyższych projektów z EFRR wynosiła 12 544 725 zł.

Z działania 1.3.1 ZPORR (regionalna infrastruktura edukacyjna), zaakceptowane zostały następujące projekty: budowa stadionu lekkoatletycznego z boiskiem oraz infrastrukturą przy OWS w Olsztynie, modernizacja i wyposażenie obiektów celem harmonizacji z UE kształcenia medycyny weterynaryjnej, budowa i wyposażenie obiektów edukacyjnych w Baldach z zakresu drobiarstwa i agrotechniki, komputerowe laboratorium autoryzowanych szkoleń „FUNDAMENTALS OF UNIX”. W sumie łączna kwota dofinansowania powyższych projektów z EFRR wynosiła 11.567.617 zł.

Cel operacyjny: **„Doskonalenie administracji”**

Niektóre z Jednostek Samorządu Terytorialnego ubiegają się o certyfikat zarządzania jakością ISO. Certyfikat ISO posiada sześć Jednostek Samorządu Terytorialnego.

Są to Starostwa Powiatowe w: Olsztynie, Giżycku, Iławie, Kętrzynie, Szczytnie, Nowym Mieście Lubawskim.

Cel operacyjny: **„Ulepszanie systemu doskonalenia kadr w oświacie”**

Administracja szkół, placówek oświatowych, jak i organów prowadzących, uczestniczy w szkoleniach podnoszących kwalifikacje (zgodnie z potrzebami), organizowanych przez Ministerstwo Edukacji i Nauki, Kuratorium Oświaty, Warmińsko-Mazurski Oddział Doskonalenia Nauczycieli w Elblągu, Olsztynie oraz Centralny Oddział Doskonalenia Nauczycieli.

Zgodnie z Kartą Nauczyciela, w roku 2000 zostały wprowadzone zmiany do systemu oświaty, dotyczące podnoszenia kwalifikacji formalnych przez nauczycieli. Do 31 sierpnia 2006 roku, mają oni je uzupełnić i uzyskać uprawnienia do nauczania dwóch przedmiotów.

W związku z powyższym, każdego roku Warmińsko-Mazurskie Ośrodki Doskonalenia Nauczycieli w Elblągu i Olsztynie diagnozują potrzeby nauczycieli na podstawie których, opracowują ofertę edukacyjną.

Na stan zatrudnienia nauczycieli mają ogromny wpływ zmiany demograficzne w populacji szkolnej. Po dość długim okresie nieprzerwanego wzrostu stanu zatrudnienia nauczycieli, następuje przejście do fazy długoletniego jego spadku. Liczba czynnych zawodowo nauczycieli, wzrosła ogólnie w kraju w latach

2000-2005, przy czym nasze województwo znajduje się na środkowej pozycji, w skali kraju, pośród pozostałych województw.

W roku szkolnym 2004/2005 w szkołach i placówkach oświatowych województwa było zatrudnionych 28 958 nauczycieli, w tym 21 060 na pełnym etacie i niepełnozatrudnionych – 7898 osób. To o 2540 osób więcej niż w roku szkolnym 2001/2002, o 5016 więcej niż w roku szkolnym 2002/2003 i o 805 więcej niż w roku szkolnym 2003/2004.

W szkołach i placówkach oświatowych prowadzonych przez Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, zatrudnionych w roku szkolnym 2004/2005 było 458 nauczycieli, w tym: w Warmińsko-Mazurskim Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli w Olsztynie – 37 osób, w Warmińsko-Mazurskim Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli w Elblągu – 28 osób, w Warmińsko-Mazurskiej Bibliotece Pedagogicznej w Olsztynie – 61 osób, w Warmińsko-Mazurskiej Bibliotece Pedagogicznej w Elblągu – 47 osób, w Szkole Policealnej w Olsztynie – 90 osób, w Szkole Policealnej w Elblągu – 51 osób, w Szkole Policealnej w Elku – 45 osób, w Szkole Policealnej w Giżycku – 40 osób, w Szkole Policealnej w Działdowie - 12 osób, w Zespole Kolegiów Nauczycielskich w Szczytnie - 47 osób.

Wprowadzenie modułu z zakresu organizacji i zarządzania oświatą, na wszystkich kierunkach studiów nauczycielskich nie zostało zrealizowane do końca roku szkolnego 2004/2005 w 100%, ze względu na autonomię wyższych uczelni.

W Wyższej Szkole Informatyki i Ekonomii Towarzystwa Wiedzy Powszechnej w Olsztynie, funkcjonują dwa kierunki: organizacja i zarządzanie oświatą na studiach licencjackich (90 h) i organizacja i zarządzanie oświatą na studiach podyplomowych (120 h). Wszechnica Mazurska w Olecku prowadzi studia podyplomowe w zakresie zarządzania oświatą. Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania Filii w Elku realizuje ten moduł na kierunku filologia angielska i filologia germańska (na studiach dziennych 30h, na zaocznych – 16 h). W Wyższej Szkole Pedagogicznej TWP w Olsztynie realizowany jest przedmiot podstawy prawne i organizacyjne oświaty, na kierunku pedagogika, na II roku studiów zawodowych. Na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim, na kierunku pedagogika na wszystkich specjalnościach jednolitych studiów magisterskich dziennych i zaocznych prowadzony jest przedmiot podstawy prawne i organizacyjne oświaty.

Moduł ten zaczął funkcjonować na studiach podyplomowych w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Elblągu oraz na Elbląskiej Uczelni Humanistyczno-Ekonomicznej oraz w Olsztyńskiej Szkole Wyższej im. J. Rusieckiego.

Ponadto satysfakcjonuje fakt bardzo wysokiego odsetka kadry nauczycielskiej w regionie z wyższym wykształceniem – 93%. Pod tym względem, województwo warmińsko-mazurskie zajmuje III miejsce w kraju.

Podsumowując przebieg realizacji Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego wg stanu na koniec 2004/2005 roku szkolnego w obszarze edukacja, należy stwierdzić, że dokonano wielu, istotnych i pozytywnych zmian. Jednakowoż, proces realizacji wielu z celów operacyjnych wymaga jeszcze wspólnej, wytrwałej pracy i współdziałania między jednostkami samorządowymi, kuratorium oświaty, szkołami i ich kadrami pedagogicznymi.

Wnioski:

1. Wzrosła liczba zatrudnionych absolwentów szkół ponadgimnazjalnych - w roku szkolnym 2004/2005 zatrudniono 6490 osób.
2. W latach 1999-2005 sześciokrotnie wzrosła liczba Publicznych Ośrodków Kształcenia Ustawicznego i Praktycznego.
3. Lata 1999-2005 cechowała tendencja wzrostowa w liczbie gimnazjów – 265 szkół funkcjonowało na terenie województwa.
4. Systematycznie wzrasta z roku na rok liczba szkół dla dorosłych. W roku szkolnym 2004/2005 było ich 166.
5. Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego przekształcił pięć szkół medycznych w szkoły policealne z dniem 1 września 2005 roku.

6. W roku akademickim 2004/2005 utworzono w regionie uczelnię wyższą – Wszechnicę Warmińską w Lidzbarku Warmińskim.
7. Od dnia 1 września 2004 roku działa filia Warmińsko-Mazurskiego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Elku.
8. Sto procent szkół posiada wewnętrzny system mierzenia (badania) jakości pracy szkoły.
9. Sto procent szkół wdraża programy profilaktyczne.
10. Zapewniono w 100% uczniom potrzebującym, opiekę w świetlicy szkolnej.
11. Zrealizowano cel: wprowadzenie do programu nauczania szkół elementów historii regionu i wiedzy o posiadanym dziedzictwie kulturowym.

Harmonogram działań

Strategii Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Województwa Warmińsko – Mazurskiego.

STAN REALIZACJI DZIAŁAŃ

Edukacja	2000-2006	2007-2015
1. Stworzenie systemu edukacji dostosowanego do potrzeb rynku pracy, w tym powiązanie systemu kształcenia ustawicznego ze zmieniającymi się potrzebami rynku pracy.	>>	
2. Wspieranie wszelkich inicjatyw zmierzających do powoływania nowych uczelni oraz rozszerzenia kierunków kształcenia już istniejących.	*	X
3. Pomoc w pozyskiwaniu grantów i środków na badania, a także w rozwijaniu współpracy z innymi ośrodkami akademickimi w kraju i za granicą.	*	X
4. Wspieranie uczelni w działaniach na rzecz rozwoju infrastruktury.	>>	X
5. Zracjonalizowanie sieci szkół i usprawnienie dowozu uczniów do szkół.	>>	X
6. Zwiększenie dostępności edukacji uczniom niepełnosprawnym.	>>	
7. Stworzenie programu systemu stypendialnego dla dzieci i młodzieży z najbiedniejszych rodzin kształcących się na poziomie ponad podstawowym.	>>	
8. Wspieranie - także finansowo – działań podejmowanych na rzecz poprawy jakości pracy szkół.	*	X
9. Doskonalenie i rozszerzanie form pozaszkolnej działalności oświatowo - wychowawczej w ramach zainteresowań uczniów i organizacji czasu wolnego.	*	X
10. Wprowadzenie do programu nauczania szkół elementów historii regionu i wiedzy o posiadanym dziedzictwie kulturowym.	+	
11. Doskonalenie kadr pracujących w oświacie.	*	X
12. Wdrażanie i certyfikacja uznanych w świecie i w UE – systemu zarządzania jakością opartych na normach ISO serii 9000.	*	X
13. Wyedukowanie pracowników administracji publicznej w zakresie planowania przedsięwzięć rozwojowych i zarządzania finansami.	*	X
<i>Inne ...</i>		

Proponowane oznaczenia dla kolumny „2000 – 2006”:

+ - zrealizowano

- - nie zrealizowano

* - w trakcie realizacji

> - propozycja przeniesienia na lata 2007 – 2015

>> - propozycja przedłużenia realizacji na lata 2007 – 2015

Proponowane oznaczenia dla kolumny „2007 – 2015”:

X - zgodnie z harmonogramem

Monitoring obszaru rozwoju: EDUKACJA

Cel	Wskaźniki	Jedn. miary	1999/2000	2000/2001	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005	komentarz	Źródło informacji o wskaźnikach*
Cel strategiczny										
Sprawny system edukacji dostosowany do potrzeb gospodarki regionu, sprzyjający rozwojowi zasobów ludzkich	Liczba zatrudnionych absolwentów szkół ponadgimnazjalnych	osoby	5883	4802	3846	4936	6124	6490	Liczba zatrudnionych absolwentów wzrasta, co świadczy o generowaniu nowych miejsc pracy	RSW W-M 2005, s. 123
	Liczba bezrobotnych skierowanych na szkolenie	osoby	819	6963	2354	5623	8643	7331	Jest to zjawisko pozytywne, świadczące o gotowości bezrobotnych do zdobywania kwalifikacji	WUP, dział analiz, RSW W-M 2005, s.126
Cele operacyjne	Wskaźniki									
Stworzenie systemu edukacji dostosowanego do potrzeb rynku pracy	Liczba ośrodków kształcenia ustawicznego (CKU i CKP)	ośrodek	3	3	3	16	18	18	Są to ośrodki publiczne	*KO
	Liczba szkół dla dorosłych	szkoła	45	126	141	144	142	166		RSW W-M, 2005, s. 170
	Liczba wyższych uczelni	uczelnia	8	8	8	8	8	9		RSW W-M, 2005, s. 187
	Liczba zreformowanych szkół ponadgimnazjalnych	szkoła	x	x	x	331	369	404	Zakończono reformowanie sieci szkół ponadgimnazjalnych (cel zrealizowano)	RSW W-M 2004, s. 172; 2005, s. 171
Bogata i atrakcyjna oferta edukacyjna	Liczba wprowadzonych kierunków kształcenia w szkołach zawodowych	liczba	24	24	28	31	31	31	Szkoły mogą wprowadzić nowe kierunki kształcenia za zgodą wojewódzkiej rady zatrudnienia. Kierunek musi być zgodny z klasyfikacją zawodu (MEN i S)	KO
	Utworzenie Ośrodka Doradztwa w powiecie do 2015 r.	ośrodek	-	2	5	7	10	11	W roku 1999 nie istniały Powiatowe Ośrodki Doradztwa	JST W-MODN
Zwiększenie dostępności do szkół	Spełnienie obowiązku szkolnego (SP, gimnazjum) – no stop 100%	%	99,9	99,9	99,93	99,31	99,99	99,99		badania własne

Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko – Mazurskiego
Departament Kultury i Edukacji

Cel	Wskaźniki	Jedn. miary	1999/2000	2000/2001	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005	komentarz	Źródło informacji o wskaźnikach*
	% uczniów kontynuujących naukę w szkołach ponadgimnazjalnych (min 85 %)	%	-	-	-	97,52	97,61	97,71	Pierwsi absolwenci gimnazjum opuścili szkołę w roku 2002	RSW W-M 2005, s. 184-186
Pełna realizacja funkcji szkoły	Liczba gimnazjów	szkoła	213	216	220	225	229	233	Budowę sieci gimnazjów zakończono (cel zrealizowano)	*RSW 2000, s. 149, 2001 s. 151, 2002 s. 151, 2003, s. 182, 2005 s. 182
	% szkół z wewnętrznym systemem mierzenia (badania) jakości pracy (do 2002 r. - 100 %)	%	-	-	99,7	100	100	100	W latach 1999-2000 nie obowiązywał system mierzenia jakości, zgodnie z prawem oświatowym. Wprowadzono go w 2001/02 - cel osiągnięto	KO, JST
	% szkół wdrażających programy profilaktyczne (100 % do 2008r.)	%	-	19	35	43	100	100		KO
	% uczniów potrzebujących, którym zapewniono opiekę w świetlicy (do 2003 r. 100%)	%	-	62	80	100	100	100	JST zapewniają wszystkim dzieciom potrzebującym opieki, opiekę w świetlicy	KO
	% uczniów korzystających z form pozalekcyjnych (do 2003 r. wzrost o 10 % i o 5 % rocznie do 2015 r)	%	0	2- 10	2,1-27	10- 27	10-31	10-40	Wskaźnik kształtuje się zróżnicowanie w zależności od zasobności JST	JST, KO
Doskonalenie administracji	Liczba urzędów administracji publicznej posiadających ISO	urząd	-	-	-	-	6	6	Podjęto się prowadzenia badań w tej kwestii.	JST
Ulepszenie systemu doskonalenia kadr w oświacie	% nauczycieli z kwalifikacjami formalnymi (do 2005 r - 100 %)	%	89	90	90	90	90	91	Do 31.08.2006 roku, wszyscy nauczyciele zobowiązani są posiadać klasyfikacje formalne	KO
	% szkół z przygotowanym liderem Wewnętrznej Dookoliczności Nauczycieli (do 2005 r. - 100%)	%	-	60	60	100	100	100	Zgodnie z wytycznymi MENiS wszystkie szkoły posiadają wewnętrzny system doskonalenia.	KO, JST

*Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko – Mazurskiego
Departament Kultury i Edukacji*

Cel	Wskaźniki	Jedn. miary	1999/2000	2000/2001	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005	komentarz	Źródło informacji o wskaźnikach*
	Wprowadzanie modułu z zakresu organizacji i zarządzania oświatą, na wszystkich kierunkach studiów nauczycielskich (do 2003 r. - 100 %)	%	0	0,01	0,01	0,01	2	3	Na kierunkach pedagogicznych uczelnie wprowadziły moduł z zakresu organizacji i zarządzania oświatą.	Wyższe uczelnie
	% nauczycieli z ukończonymi studiami podyplomowymi (do 2015 r.- 20 %)	%	-	-	-	-	30,56	40	Badania rozpoczęto od 2003 roku.	KO, EWIKAN

***Objaśnienie skrótów:**

WUP – Wojewódzki Urząd Pracy

RSW - Rocznik Statystyczny województw

RSW W-M – Rocznik Statystyczny województwa warmińsko-mazurskiego

KO – Kuratorium Oświaty

JST – Jednostka Samorządu Terytorialnego

JST W-MODN - Jednostka Samorządu Terytorialnego Warmińsko-Mazurskich Ośrodków Doskonalenia Nauczycieli

EWIKAN – System Ewidencji Kadr Nauczycielskich

CKU – Centrum Kształcenia Ustawicznego

CKP- Centrum Kształcenia Praktycznego

2.3. Infrastruktura techniczna

Jednym z ośmiu priorytetowych obszarów rozwoju województwa jest infrastruktura techniczna. Określony *cel strategiczny* w tym obszarze to:

„Infrastruktura techniczna zapewniająca bardziej zrównoważony rozwój regionu oraz atrakcyjność zamieszkania”

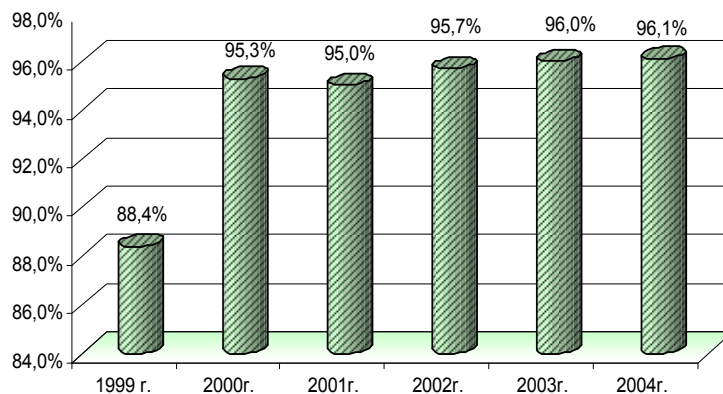
Dla powyższego celu strategicznego zdefiniowano *6 celów operacyjnych*.

W zapisach monitoringu tego celu umieszczono 2 wskaźniki dotyczące zanieczyszczeń powietrza (pozostałe wskaźniki dotyczące monitoringu infrastruktury technicznej omówiono przy celach operacyjnych).

Pierwszy z tych wskaźników to zanieczyszczenia powietrza pyłowe zatrzymane w urządzeniach do redukcji w % zanieczyszczeń wytworzonych (redukcja). Jego realizacja przedstawia się następująco:

Wykres nr 1

Zanieczyszczenia powietrza pyłowe zatrzymane w urządzeniach do redukcji w % zanieczyszczeń wytworzonych

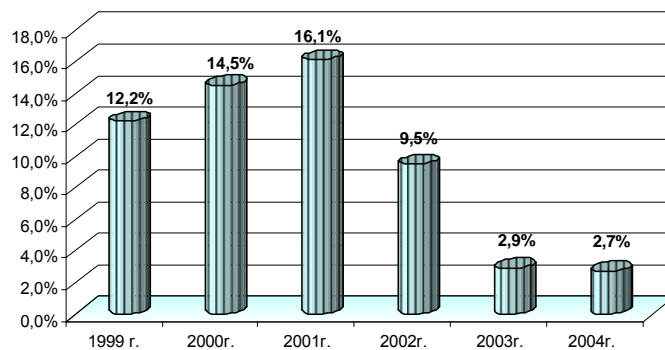

Źródło: Opracowanie własne na podstawie. *Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: INFRASTRUKTURA TECHNICZNA.*

Drugi wskaźnik to zanieczyszczenia powietrza gazowe (bez CO₂), zatrzymane w urządzeniach do redukcji w % zanieczyszczeń wytworzonych:

Wykres nr 2

Zanieczyszczenia powietrza gazowe, (bez CO₂) zatrzymane w urządzeniach do redukcji w % zanieczyszczeń wytworzonych

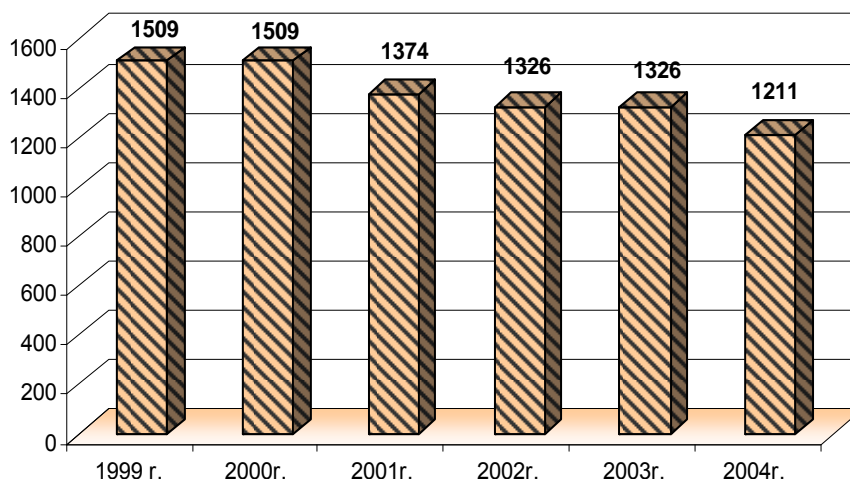

Źródło: Opracowanie własne na podstawie. *Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: INFRASTRUKTURA TECHNICZNA.*

Cel operacyjny
„Zwiększenie zewnętrznej dostępności transportowej oraz
wewnętrznej spójności regionu”

Cel ten zawiera w sobie działania dotyczące zapewnienia odpowiednich warunków dla przewozów pasażerskich oraz przewozów ładunków transportem kolejowym oraz samochodowym. W roku 2004 ogólna długość linii kolejowych eksploatowanych w województwie wynosiła 1.211 km, czyli była krótsza o 298 km, niż w 1999r.

Wykres nr 3
Długość linii kolejowych eksploatowanych (w km)

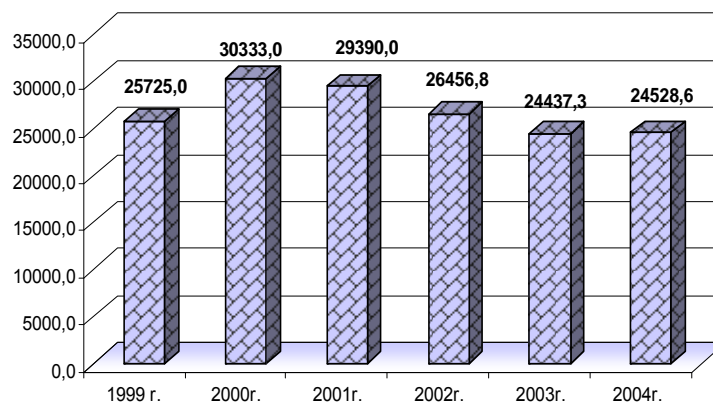
Źródło: Opracowanie własne na podstawie. *Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: INFRASTRUKTURA TECHNICZNA.*

W 1999r. linie kolejowe normalnotorowe stanowiły 96,8% ogółu linii eksploatowanych, w roku 2004 jest to 100%. W stosunku do roku ubiegłego ilość km linii kolejowych eksploatowanych zmniejszyła się o 115 km.

Województwo warmińsko – mazurskie ma jeden z najniższych wskaźników, jeżeli chodzi o ilość km linii kolejowych normalnotorowych przypadających na 100 km² - 5,0 km.

W transporcie samochodowym zanotowano wzrost przewozów pasażerskich. W porównaniu z rokiem ubiegłym w 2004 r. przewieziono o 91,3 tys. pasażerów mniej.

Wykres nr 4
Przewóz pasażerów (w tys. osób)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie. *Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: INFRASTRUKTURA TECHNICZNA.*

Jest to minimalny wzrost w porównaniu do dynamicznego spadku obserwowanego od roku 2001. Spadek przewozów pasażerskich samochodowych, kolejowych oraz komunikacji miejskiej spowodowany był głównie wzrostem liczby użytkowników samochodów osobowych. Ponadto skutek trwającego niżu demograficznego ograniczona została migracja związana z dojazdami do szkół oraz miejsc pracy.

Istotnym wskaźnikiem ukazującym zwiększającą się dostępność i płynność transportową regionu jest wskaźnik dostępności komunikacyjnej ESS (redukcja ESS obliczanego przez podzielenie odległości w linii prostej pomiędzy dwoma punktami przez najszybszy możliwy czas podróży między nimi). Obecnie występuje brak danych w skali całego województwa, istnieją jedynie dane odnośnie poszczególnych inwestycji. W związku z tym występuje konieczność zlecenia wykonania badań specjalistycznych w tym kierunku.

Inwestycje na drogach krajowych realizowane terenie województwa w 2004r.

- Remont drogi krajowej nr 16, odc. Górki – Zawady
- Remont drogi krajowej nr 58 odc. Ruciane Nida – Pisz
- Budowa obwodnicy Barcikowa w ciągu drogi krajowej nr 51
- Remont drogi nr 51 na odc. Olsztyn – Tomaszkowo
- Remont nawierzchni drogi nr 63 na odc. Stawiśny – Milki – Konopki
- Remont skrzyżowania drogi nr 57 z drogą nr 51 w m. Szwarunki
- Remont drogi nr 58 na odc. Dzierzki – Szczytno
- Remont drogi nr 58 na odc. Ruciane Nida – Zgon
- Remont drogi nr 16 na odc. Mikołajki – Woźnice i Okartowo
- Remont nawierzchni drogi nr 63 na odc. Spytkowo – Giżycko
- Remont nawierzchni drogi nr 58 na odc. Pisz – Biała Piska
- Remont nawierzchni drogi nr 57 na odc. Szymany – Szamanki
- Remont nawierzchni drogi nr 57 na odc. Wielbark – Piwnice Wielkie
- Przebudowa skrzyżowania na małe rondo w m. Ostróda w ciągu drogi nr 16
- Przebudowa skrzyżowania na małe rondo w m. Ilawa w ciągu drogi nr 16
- Rondo w Giżycku
- Remont skrzyżowania w Dobrym mieście dr krajowej nr 51 z drogą klasy Z

Inwestycje na drogach krajowych realizowane z PHARE na terenie województwa w 2004r.

- Przebudowa drogi krajowej nr 16, odc. Nagłady - Olsztyn, Olsztyn - Wójtowo; projekt rozpoczęty 15.09. 2002 i zakończony: 28.11.2004.
- Przebudowa węzła "Elbląg - Wschód", drogi krajowej nr 22; Projekt rozpoczęty: 11.03.2004.

Zadania zrealizowane w zakresie infrastruktury drogowej w ramach Kontraktu wojewódzkiego w roku 2004:

a) przez Zarząd Dróg Wojewódzkich

- Zadanie I.1.1. „Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 665 polegająca na wzmocnieniu nawierzchni od miejscowości Pietrasze do Olecka odcinkami o łącznej długości 7.000 km oraz przebudowie mostu położonego w m. Olecko”.
- Zadanie I.1.2. „Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 595 Jeziorany - Barczewo od km 10+835 do km 14+835 na dl. 4.000 km – odnowa ze wzmocnieniem nawierzchni.”
- Zadanie I.1.3. „Wzmocnienie nawierzchni dróg wojewódzkich nr: 538 Nowe Miasto Lubawskie – Udowo – Rozdroże, 541 Lubawa – Żuromin, 542 – Rychnowo - Działdowo, 544 Lidzbark – Działdowo – odcinkami o łącznej długości 16,755 km”.
- Zadanie I.1.4. „Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 507 Braniewo – Pieniężno – Orneta – Dobre Miasto na odcinku w m. Piotrowie, Karbowo – Lubomino, Lubomino – Zagony, o łącznej długości 7,245 km – odnowa ze wzmocnieniem konstrukcji nawierzchni”.
- Zadanie I.1.5. „Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 591 gr. państwa – Kętrzyn – Mragowo, odcinek Stara Różanka – Kętrzyn o dl. ok. 3,550 km – odnowa ze wzmocnieniem”.

- Zadanie I.1.6. „Przebudowa dróg wojewódzkich nr **513** na odcinkach Pasłek – Orneta i Orneta – Lidzbark Warmiński oraz nr **506** na odcinku Stare Siedlisko – Nowina o łącznej długości 6,300 km – odnowa ze wzmocnieniem konstrukcji nawierzchni”.
- Zadanie I.1.7. „Przebudowa skrzyżowania dróg wojewódzkich nr **511** i **513** wraz z remontem ulic Orneckiej, Poniatowskiej i Olsztyńskiej w Lidzbarku Warmińskim oraz remont i budowa chodników i zatok autobusowych w m. Babiak i Runowo”.

b) przez Miasto Elbląg

- Zadanie 1.1.8 „Przebudowa odcinka Alei Grunwaldzkiej w Elblągu (drogi wojewódzkiej nr 500) wraz z przebudową linii tramwajowej”.

Cel operacyjny
„Restrukturyzacja i rozwój obszarów miejskich
tworzących warunki dla nowych działalności”

1. Budowa obwodnic miast i wsi

W celu podniesienia atrakcyjności inwestycyjnej terenów miejskich realizowane są następujące inwestycje:

Inwestycje drogowo – mostowe ZDW realizowane w 2004r. w ramach wieloletniego planu inwestycyjnego:

1. Przywrócenie przejezdności drogi wojewódzkiej nr **655** na odcinku Kap – Mazuchówka o długości 18,242 km oraz przebudowa chodnika w m. Olecko na dl. 0,924 km (2004 – 2007).
2. Przebudowa drogi wojewódzkiej nr **667** Nowa Wieś Elcka – Drygały – Biała Piska o długości 28,073 km wraz z przebudową 3 mostów (2004 – 2008).
3. Przebudowa drogi wojewódzkiej nr **592** Bartoszyce – Kętrzyn – Giżycko na odcinku Bartoszyce – Kętrzyn o długości 40,634 km wraz z przebudową 4 obiektów mostowych (2004 – 2008).
4. Przebudowa drogi wojewódzkiej nr **593** z budową mostu na odcinku Miłakowo – Dobre Miasto (2004 – 2006)
5. Przebudowa drogi wojewódzkiej nr **512** Pieniężno – Górowo Iławieckie – Bartoszyce na odcinku Górowo Iławieckie – Bartoszyce na odcinku o długości 22,940 km (2003 – 2007).
6. Przebudowa drogi wojewódzkiej nr **650** Barciany – Węgorzewo – Goldap na odcinku Boćwinka – Grabowo od km 59+000 do km 67+114,8 o długości 8,115 km (2002 – 2006).
7. Przebudowa drogi wojewódzkiej nr **544** (Brodnica) – Lidzbark – Działdowo – (Mława – Przasnysz) na odcinku Lidzbark – Działdowo – Mława o długości 49,909 km z przebudową 7 obiektów mostowych i budową obwodnicy Lidzbarka (2005 – 2008).
8. **591** Wilkowo – budowa 2 zatok i chodnika (2002 – 2005).
9. **604** Muszaki – budowa chodnika (2003 – 2005).
10. **652** Drozdowo – budowa chodnika (2003 – 2005).
11. **530** Kalisty – przebudowa mostu (2004 – 2006).
12. **505** Płonne – przebudowa przepustu (2003 – 2004).
13. **594** Biedaszki – przebudowa mostu (2001 – 2005).
14. **538** Nowe Miasto Lubawskie – przebudowa mostu (2000 – 2004).
15. **545** Nowe Borowe – przebudowa mostu (2001 – 2004).
16. **591** Kętrzyn ul. Bałtycka, Mazowiecka, Poczтовая – przebudowa skrzyżowania – dokumentacja (2003 – 2006).
17. **527** Morąg ul. Pomorska, 11 Listopada – przebudowa skrzyżowania – dokumentacja (2003 – 2005).
18. **528** Orneta, ul. Rozjazdowa, Morąska – przebudowa skrzyżowania – dokumentacja (2003 – 2006).

19. **651** Goldap ul. Suwalska, Kolejowa, Boczna, Mikołajczyka – przebudowa skrzyżowania (2004 – 2006).
20. **594** Święta Lipka – zmiana organizacji ruchu (2001 – 2007).

Wydatki inwestycyjne ZDW w roku budżetowym 2004

1. Przebudowa drogi wojewódzkiej nr **507**, odc. Piotrowie, Karbowo – Lubomino, Lubomino – Zagony – odnowa ze wzmocnieniem konstrukcji jezdni.
2. Przebudowa drogi wojewódzkiej nr **513** Pasłek – Orneta, Orneta – Lidzbark W., **506** Stare Siedlisko – Nowina – odnowa ze wzmocnieniem konstrukcji nawierzchni.
3. Przebudowa skrzyżowania dróg wojewódzkich nr **511** i **513** z remontem ul. Orneckiej, Poniatowskiego, Olsztyńskiej w Lidzbarku Warmińskim oraz remont i budowa zatok autobusowych w m. Babiak i Runowo.
4. Wzmocnienie nawierzchni dróg wojewódzkich **538, 541, 542, 544** – odcinkami.
5. Przebudowa drogi wojewódzkiej nr **591**, odcinek Stara Różanka – Kętrzyn – odnowa ze wzmocnieniami.
6. Przebudowa drogi wojewódzkiej nr **595** Jeziorany – Barczewo – odnowa ze wzmocnieniami nawierzchni.
7. Przebudowa drogi wojewódzkiej nr **655** Pietrasze – Olecko polegająca na wzmocnieniu nawierzchni od miejscowości Pietrasz do Olecka odcinkami oraz przebudowie mostu w m. Olecko.
8. **538** Pacóltowo – budowa kładki dla pieszych.
9. **508** Rekownica – przebudowa przepustu.
10. **656** Malinka – przebudowa przepustu.
11. **594** Święta Lipka – przebudowa przepustu.

Cel operacyjny **„Infrastruktura graniczna dostosowana do potrzeb** **wymiany handlowej i turystyki”**

W województwie warmińsko-mazurskim funkcjonuje 7 przejść granicznych o znaczeniu ponadlokalnym: 3 drogowe (+1 w budowie: Grzechotki), 2 kolejowe i 2 morskie. Ponadto na terenie województwa znajduje się lotnicze przejście graniczne w Szymanach.

1. Przebudowa lotniska w Szymanach do parametrów portu głównego drugorzędowego

- Budowa drogi dojazdowej do lotniska w Szymanach w ciągu drogi krajowej nr 53

2. Modernizacja lotnisk lokalnych w Kętrzynie, Elblągu, Olsztynie, Orzyszu

- Brak działań w tym zakresie

3. Budowa przejścia granicznego w Grzechotkach oraz droga ekspresowa relacji Elbląg-Grzechotki

- Droga nr 22 Elbląg – Grzechotki – została wykonana dokumentacja projektu, realizację zadania przewidziano na lata 2003-2005. Inwestycja na drodze krajowej nr 22 przewiduje m.in. budowę jedno- i dwujezdniowej drogi ekspresowej, budowę i remont kilkudziesięciu obiektów inżynierskich, budowę dróg dojazdowych oraz przebudowę "łączników" i poprzecznych dróg krajowych, powiatowych, wojewódzkich.

Cel operacyjny
„Prawidłowa gospodarka wodna i sprawny system infrastruktury technicznej przeciwpowodziowej i melioracyjnej”

Realizacja powyższego celu wymaga podjęcia następujących działań:

1. Tworzenie sprawnie działającego systemu regulującego stosunki wodne oraz zabezpieczenia przeciwpowodziowe

W roku 2004 w ramach tego działania dokonano w województwie następujących inwestycji melioracyjnych:

- Remont rzeki Jemiolówki w km 10+100 - 13+155
- Przebudowa stacji pomp "TUCHLIN" na rzece Chmielówce km 0+150, w miejscowości Tuchlin
- Przebudowa stacji pomp Jeziorzyny, gm. Węgorzewo, (PKWiU: 45.24.0)
- Projekt budowlano-wykonawczy odbudowy jazu zlokalizowanego na rzece Kośno w miejscowości Pajtuński Młyn, gm. Purda
- Projekt budowlano-wykonawczy modernizacji (remontu) koryta rzeki Runowo - na odcinku 0+000-5+000, gm. Lidzbark Warmiński
- Projekt budowlano-wykonawczy remontu koryta rzeki Pietraszka na odcinku 0+000-6+700, gm. Kalinowo
- Projekt budowlano-wykonawczy odbudowy rzeki "Stare Juchy" na odcinku 0+000-2+400, gm. Stare Juchy
- Projekt budowlano-wykonawczy remontu koryta rzeki Szkwy na odcinku 45+540-51+000, gm. Rozogi
- Projekt budowlano-wykonawczy
 - a) odbudowy jazu na rzece Sedranka w miejscowości Sedranka
 - b) remontu koryta rzeki Sedranki na odcinku 0+200-6+500 gm. Olecko
- Projekt budowlany odbudowy syfonu na rzece Konopka w miejscowości Obledo oraz remontu koryta rzeki na odcinku 8+560-10+840, gm. Biała Piska
- Projekt budowlano-wykonawczy remontu koryta rzeki Krela na odcinku 5+700-14+500, gm. Morąg
- Projekt budowlany odbudowy jazu na rzece Symsarnie w miejscowości Potryty, gm. Jeziorany
- Projekt budowlany odbudowy stacji pomp Sztynort Duży, gm. Giżycko
- Projekt budowlano-wykonawczy remontu koryta rzeki Szkwy na odcinku 45+540-51+000, gm. Rozogi
- Projekt budowlano-wykonawczy a) odbudowy jazu na rzece Sedranka w miejscowości Sedranka, b) remontu koryta rzeki Sedranki na odcinku 0+200-6+500, gm. Olecko,
- Projekt budowlano-wykonawczy odbudowy rzeki "Stare Juchy" na odcinku 0+000-2+400, gm. Stare Juchy
- Projekt budowlano-wykonawczy remontu koryta rzeki Pietraszka na odcinku 0+000-6+700, gm. Kalinowo
- Projekt budowlano-wykonawczy modernizacji (remontu) koryta rzeki Runowo - na odcinku 0+000-5+000, gm. Lidzbark Warmiński.

2. Modernizacja urządzeń osłony przeciwpowodziowej

W ramach prac konserwacyjnych osłony przeciwpowodziowej w 2004 dokonano:

- Konserwacje urządzeń melioracji podstawowych na terenie powiatu Szczytno
- Konserwacje urządzeń melioracji podstawowych na terenie powiatu Ilawa
- Konserwacje urządzeń melioracji podstawowych na terenie powiatu Ostróda
- Konserwacje urządzeń melioracji podstawowych na terenie powiatu Działdowo
- Konserwacje urządzeń melioracji podstawowych na terenie powiatu Olsztyn
- Odmulenie rzeki EŁK w km 39+200-39+750, gm. Elk,
- Roboty konserwacyjne na ciekach podstawowych na terenie powiatu Ilawa

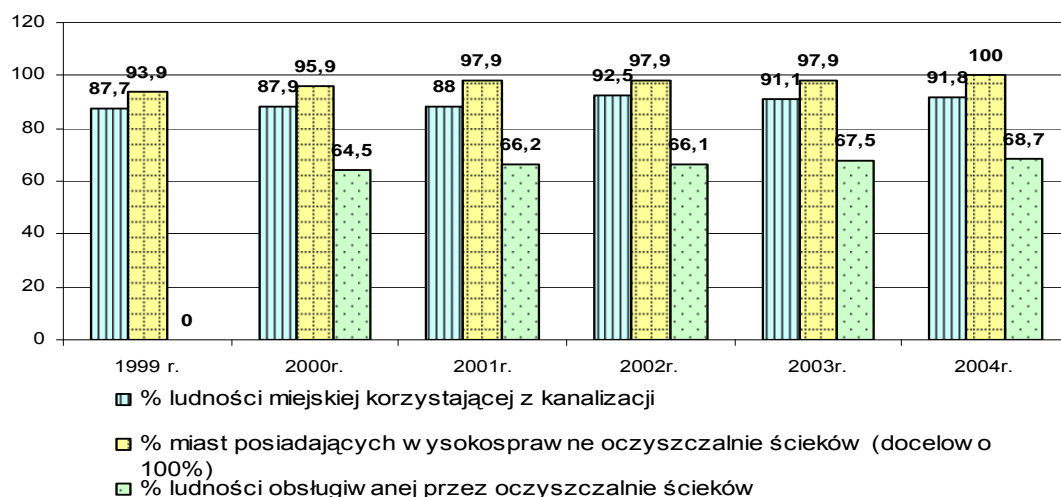
- Roboty konserwacyjne na ciekach podstawowych na terenie powiatu Ostróda
- Roboty konserwacyjne na ciekach podstawowych na terenie powiatu Nowe Miasto Lubawskie
- Roboty konserwacyjne na ciekach podstawowych na terenie powiatu Lidzbark Warmiński
- Roboty konserwacyjne na ciekach podstawowych na terenie powiatu Bartoszyce
- Roboty konserwacyjne na ciekach podstawowych na terenie powiatu Szczytno
- Roboty konserwacyjne na ciekach podstawowych na terenie powiatu Działdowo
- Roboty konserwacyjne na ciekach podstawowych na terenie powiatu Nidzica
- Roboty konserwacyjne na ciekach podstawowych na terenie powiatu Olsztyn

Cel operacyjny
„Infrastruktura techniczna na rzecz ochrony środowiska
zgodna z normami Unii Europejskiej”

Ochrona środowiska jest jednym ze strategicznych priorytetów Strategii Rozwoju, dlatego też dąży się do podnoszenia infrastruktury w tym zakresie. Sukcesywnie wzrasta liczba ludności obsługiwanej przez oczyszczalnie ścieków, zwiększa się liczba zorganizowanych składowisk odpadów, przy jednoczesnym ograniczaniu powierzchni ich funkcjonowania.

Wykres nr 5

Infrastruktura techniczna na rzecz ochrony środowiska w 2004 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie. Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: INFRASTRUKTURA TECHNICZNA.

Cel operacyjny
„Dostosowana do potrzeb sieć nośników energii”

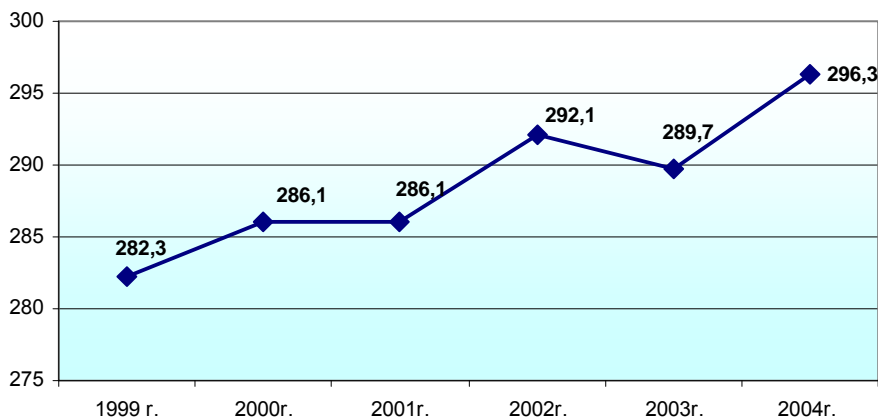
W zakresie tego celu leżą działania bezpośrednio wpływające na szybszy rozwój gospodarki oraz poprawę warunków życia mieszkańców województwa poprzez właściwe rozmieszczenie i modernizację sieci gazowej i elektrycznej.

Działania operacyjne:

1. Modernizacja istniejącej sieci przesyłowej najwyższych napięć

W zakresie infrastruktury energetycznej występuje coroczny wzrost sieci przesyłowych najwyższych napięć. Liczba odbiorców w regionie w roku 2004 powiększyła się o 6,6 tys. osób.

Wykres nr 6
Liczba odbiorców energii elektrycznej (w tys.)

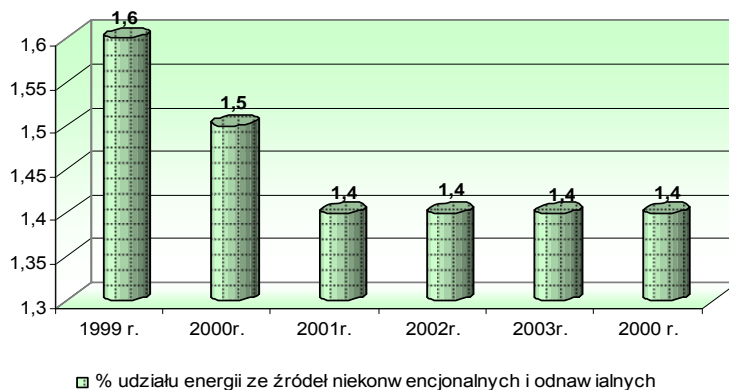
Źródło: Opracowanie własne na podstawie. Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: INFRASTRUKTURA TECHNICZNA.

2. Wykorzystanie źródeł energii odnawialnych i niekonwencjonalnych

Udział energii ze źródeł niekonwencjonalnych i odnawialnych pozostaje bez zmian i wynosi 1,4%

Wykres nr 7

Procent udziału energii ze źródeł niekonwencjonalnych i odnawialnych w ogólnym wytworzonej energii

Źródło: Opracowanie własne na podstawie. Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: INFRASTRUKTURA TECHNICZNA.

Wnioski:

Analizując zmiany zachodzące w obszarze infrastruktury technicznej można zaobserwować następujące tendencje:

W zakresie celu strategicznego, jakim jest „Zwiększenie zewnętrznej dostępności transportowej oraz wewnętrznej spójności” nacisk kładziony jest przede wszystkim na modernizację i rozbudowę sieci dróg krajowych i wojewódzkich. Przestrzenny układ powiązań sieci dróg oceniany jest jako prawidłowy, brakuje jednak obwodnic miejscowości a techniczny stan dróg jest zły. Zmiany w funkcjonowaniu dróg krajowych ocenia się pozytywnie, chociaż zakres wykonania zadań jest jeszcze za mały w stosunku do potrzeb – 66% długości dróg nadal wymaga inwestycji.

Linie kolejowe natomiast w większości są w dobrym stanie technicznym. Znaczna ich część jest zelektryfikowana, wymagają jednak przebudowy do lepszych parametrów technicznych.

Przypatrując się istniejącym lotniskom można stwierdzić, że nie spełniają one wymagań w zakresie standardów technicznych, wyposażenia i dostępności komunikacyjnej drogowej i kolejowej. Niewątpliwie wymagają rozbudowy bądź modernizacji. Za mało jest lotnisk regionalnych – wnioskowana jest potrzeba budowy lotnisk regionalnych w Elku i Goldapi. Brakuje również lądowisk do obsługi ruchu turystycznego, biznesowego i sanitarnego.

Województwo warmińsko-mazurskie poprzez swoje położenie na osi wschód-zachód, usytuowanie w regionie Bałtyku oraz graniczenie z Obwodem Kaliningradzkim Federacji Rosyjskiej jest ważnym obszarem w europejskich powiązaniach komunikacyjnych. Odkąd zaczęły obowiązywać nowe wymagania dotyczące przejść granicznych na granicy Unii Europejskiej, która nakłada się w części na granicę województwa, sprawą priorytetową stało się dostosowanie przejść granicznych wraz z infrastrukturą transportową do standardów europejskich. Podjęto działania mające na celu przebudowę i rozbudowę ważniejszych przejść granicznych, głównie drogowych i kolejowych. Działania te obejmuje cel operacyjny „Infrastruktura graniczna dostosowana do potrzeb wymiany handlowej i turystyki”.

Ważnym celem operacyjnym jest również „Dostosowana do potrzeb sieć nośników energii”. Dynamicznie rośnie liczba odbiorców energii elektrycznej, dlatego też niezbędna jest rozbudowa i modernizacja istniejących sieci oraz dostosowanie ich do wymagań stawianych przez Unię Europejską oraz budowa nowych linii elektroenergetycznych.

Obecnie szansą na dalszy rozwój infrastruktury technicznej województwa warmińsko-mazurskiego jest właściwe wykorzystanie środków unijnych, które zostały przeznaczone na ten obszar rozwoju.

Harmonogram działań

Strategii Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Województwa Warmińsko – Mazurskiego

Infrastruktura techniczna		2000-2006	2007-2015
1	Wprowadzenie drogi nr 16 do krajowego układu dróg ekspresowych.	*	
2	Modernizacja drogi nr 7 i 50 (osiągną parametry klasy „S”)	>	
3	Modernizacja drogi nr 16, 51,52 (osiągną parametry klasy „GP”)	>	
4	Modernizacja drogi nr 53, 599 (osiągną parametry klasy „GP”)		X
5	Modernizacja drogi nr 644,657,608 (osiągną parametry klasy „G”)	>	
6	Zmodernizowanie 30% dróg wojewódzkich do parametrów klasy „G”, w tym drogi wiążące przejścia graniczne tj.: Odcinek drogi nr 507 Braniewo - Pieniężno, nr 512 Pieniężno –Górowo II. – Bartoszyce, nr 592 Bartoszyce – Korsze, nr 590 Korsze– Barciany, nr 607 Barciany – Węgorzewo, nr 650 Węgorzewo– Goldap, nr 651 Goldap – Szpliszki	507 *; 512 >; 592 w latach 2006-08; 590 -; 607 i 650 w latach 2007-08; 651 -	
7	Utwardzenie dróg powiatowych i gminnych o podstawowym znaczeniu.	*	
8	Budowa obwodnic miast i wsi na głównej sieci dróg, w tym obejście Olsztyna.		
9	Elektryfikacja linii kolejowej: Korsze – Elk Bogaczewo – Braniewo	-	-
10	Modernizacja linii kolejowych: Gdańsk – Ilawa – Działdowo – Warszawa (linia w międzynarodowym korytarzu transportowym E 65) Poznań – Ilawa – Olsztyn – Skandawa Działdowo - Olsztyn	* etap oprac. dokumentacji - -	
11	Uruchomienie transportu typu „tramwaje kolejowe”.	*	
12	Przebudowa lotniska w Szymanach do parametrów portu głównego drugorzędneho.	>	
13	Modernizacja lotnisk lokalnych w Kętrzynie, Elblągu, Olsztynie, Orzysz.	>>	
14	Budowa innych lotnisk lokalnych.		X
15	Udrożnienie szlaku wodnego Wielkich Jezior Mazurskich.	>	
16	Pogłębienie toru wodnego przez Zalew Wiślany wraz z odgałęzieniem do Elbląga.	>	
17	Rozbudowa portu w Elblągu.	>>	
18	Ukończenie budowy Kanału Mazurskiego.		X
19	Budowa przejścia granicznego w Grzechotkach	*	

20	Rozbudowa i modernizacja przejść granicznych:		
	20.1 Przejścia drogowe Bezledy, Goldap	*	
	20.2 Przejścia kolejowe Braniewo, Głomno, Skandawa	*	
	20.3 Przejście morskie Elbląg, Frombork		X
	20.4 Przejście lotnicze w Szymanach		X
	20.5 Budowa przejść lokalnych w Michałkowie i Perlach		X
21	Tworzenie sprawnie działającego systemu regulującego stosunki wodne oraz zabezpieczenie przeciwpowodziowe.		
22	Modernizacja urządzeń osłony przeciwpowodziowej.		
23	Modernizacja i rozbudowa istniejących urządzeń melioracyjnych.		
24	Modernizacja istniejących lub budowa wysokosprawnych oczyszczalni ścieków we wszystkich miastach i ośrodkach gminnych.		
25	Budowa i rozbudowa systemów kanalizacyjnych w miastach i ośrodkach gminnych.		
26	Realizacja systemów grzewczych przyjaznych dla środowiska.		
27	Zorganizowanie systemu gospodarki odpadami stałymi.		
28	Modernizacja i rozbudowa sieci gazowej wysokiego ciśnienia.	*	
29	Modernizacja w 100% istniejącej sieci przesyłowej najwyższych napięć.	*	
30	Budowa linii przesyłowych 220 kV i 400 kV.	+ 220 kV; brak w planach 400 kV	
31	Wykorzystanie źródeł energii odnawialnych i niekonwencjonalnych.	*	
32	Modernizacja sieci nośników energii o charakterze proekologicznym (gaz, energia elektryczna).	*	

Nastąpiła zamiana numeracji dróg, i tak: droga nr 50 → 22; 52 → 15; 589 + 599 → 57; 644 → 63; 657 → 65; 608 → 59; 610 + 611 + 601 → 58.

Oznaczenia dla kolumny „2000 – 2006”:

- + - *zrealizowano*
- - *nie zrealizowano*
- * - *w trakcie realizacji*
- > - *proponycja przeniesienia na lata 2007 – 2015*
- >> - *proponycja przedłużenia realizacji na lata 2007 – 2015*

Oznaczenia dla kolumny „2007 – 2015”:

- X** - *zgodnie z harmonogramem*

Wskaźniki – Monitoring obszaru rozwoju: INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

Cel	Wskaźniki		Jedn. miary	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Komentarz, Osiągnięty wskaźnik, uwagi	Źródło informacji o wskaźnikach x/
Cel strategiczny:											
Infrastruktura techniczna zapewniająca bardziej zrównoważony rozwój regionu oraz atrakcyjność zamieszkania	Zanieczyszczenia powietrza zatrzymane w urządzeniach do redukcji w % zanieczyszczeń wytworzonych	Pyłowe	%	88,4	95,3	95	95,7	96	96,1	Ilość zanieczyszczeń pyłowych zatrzymanych w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń wytworzonych w porównaniu do r. 1999 wzrosła w 2004 r. o 7,7%. W porównaniu z rokiem poprzednim ilość ta wzrosła o 0,1%	RSW W-M 2000, 2001, 2002, 2003 s. 17, 2004; s. 65;2005 s.65
		Gazowe bez CO ₂	%	12,2	14,5	16,1	9,5	2,9	2,7	W 2004 r. odnotowano spadek ilości zanieczyszczeń gazowych zatrzymanych w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń o 9,9 % w porównaniu do 1999 r. a o 4,8 %w stosunku do roku poprzedniego.	RSW W-M 2000, 2001, 2002, 2003 s. 17, 2004 s. 65;2005 s. 65
Cele operacyjne:											
Zwiększenie zewnętrznej dostępności transportowej oraz wewnętrznej spójności	długość linii kolejowych eksploatowanych		km	1509	1509	1374	1326	1326	1211	Długość sieci PKP skróciła się w porównaniu z 1999 r. o 298 km. W stosunku do roku poprzedniego ilość km linii kolejowych skróciła się o 115 km.	RSW W-M 2003 s. 454; 2004 s. 270; 2005 s. 269
	długość linii kolejowych zelektryfikowanych		km	483	483	483	490	494	490	Długość linii zelektryfikowanych skróciła się zrosła w 2003 w 2004 r. o 4 km. w porównaniu z rokiem poprzednim a w odniesieniu do 1999 roku o 7 km.	RSW W-M 2003 s.454; 2004 s.270;2005 s. 269
	linie kolejowe normalnotorowe na 100 km ²		km	6	6	5,5	5,5	5,5	5	Liczba kilometrów linii kolejowych normalnotorowych na 100 km zmalała o 0,5 km w porównaniu do roku poprzedniego i o 1 km w odniesieniu do roku 1999. Jest to jeden z najniższych wskaźników w kraju.	RSW W-M 2003 s.454; 2004 s.270;2005 s. 269
	linie kolejowe normalnotorowe		km	1461	1461	1326	1326	1326	1211	W 1999 r. linie kolejowe normalnotorowe stanowiły 96,8% ogółu linii eksploatowanych, obecnie jest to 100%.	RSW W-M 2003 s.454; 2004 s.270;2005 s. 269
	wykorzystanie sieci transportu kolejowego dla ruchu pasażerskiego i towarowego		%	95,4	95,4	61,6	32,17	Brak danych	Brak danych	W latach 1999-2002 nastąpił bardzo wysoki spadek wykorzystania sieci transportu kolejowego dla ruchu pasażerskiego i towarowego.	Zakład Linii Kolejowych PKP
	Przewozy pasażerskie	transport samochodowy	tys. osób	25725	30333	29390	26457	24437	24529	W 2004 r. nastąpił wzrost przewozów pasażerskich transportem samochodowym o 91,3 tys. osób. w porównaniu z rokiem poprzednim.	RSW W-M 2003 s.458; 2004 s.272;2005 s. 271
komunikacja miejska		mln. osób	87	88	104	101	Brak danych	Brak danych	W porównaniu z 1999 roku w 2002 ilość przewozów pasażerskich komunikacją miejską wzrosła o 14,85% zaś w porównaniu do 2001 zmalała o 2,88%. Tendencja spadkowa utrzymuje się w całym kraju	RSW W-M 2003 s.458	
kolejowe przewozy		tys. osób	14 131	11 898	10 470	9 991	Brak danych	Brak danych	W latach 1999-2002 odnotowano spadek kolejowych przewozów pasażerskich o 4,7%.	RSW W-M 2000, 2001,2002, 2003	

Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko – Mazurskiego
Departament Infrastruktury i Geodezji

	Przewozy ładunków - transportem samochodowym	tys. ton	x	1857,5	1698,5	1364	1976,1	1107	W 2004 r. w stosunku do 2003 r. odnotowano spadek przewozów ładunków transportem samochodowym o 869,4 tys. ton	RSW W-M 2003, s. 457; 2004, s. 272; 2005 s. 271	
	Długość dróg o twardej nawierzchni	km	12 165	12 257	13030	12959	12223	12285	W roku 2004 dl. dróg o twardej nawierzchni była dłuższa o 62 km aniżeli w 2003 r.	RSW W-M 2003 s. 455; 2004 s. 270; 2005 s. 269	
	Długość dróg o ulepszonej nawierzchni	km	10 335	10384	11417	11972	11281	11360	W porównaniu z r. 1999 w 2004 r. przybyło 1025 km tego rodzaju dróg. W porównaniu z rokiem 2003 liczba ta wzrosła o 79 km.	RSW W-M 2003 s. 455; 2004 s. 270; 2005 s. 269	
	Lotnicze przewozy pasażerskie	Przyjazdy	tys.	1,4	0,9	1	0,5	0,225	Brak danych	Od 1999 roku notuje się spadek liczby przyjazdów.	http://www.stat.gov.pl/serwis/wojewodztwa/tab_248_304.xls
		Wyjazdy	tys.	1,1	1	1,1	0,6	0,223	Brak danych	Analogicznie do spadku przyjazdów zmalała liczba wyjazdów.	http://www.stat.gov.pl/serwis/wojewodztwa/tab_248_304.xls
	Wskaźnik dostępności komunikacyjnej (redukcja ESS obliczanego poprzez podzielenie odległości w linii prostej pomiędzy dwoma punktami przez najszybszy możliwy czas podróży między nimi)		x	x	x	x	x	x	brak danych ze źródeł statystycznych; wskaźnik istotny, jednak należy zlecić specjalistyczne badania Propozycja: zlecić badanie raz na 5 lat i wskaźnik podawać raz na 5 lat.	badanie specjalistyczne	
Infrastruktura graniczna dostosowana do potrzeb wymiany: handlowej i turystyki	% przejść granicznych zgodnych z wymogami Unii Europejskiej	%	x	x	50	75	Brak danych		Modernizacja przejść granicznych spełniających wymogi UE prowadzona jest sukcesywnie. W roku 2004 istniały 3 przejścia graniczne drogowe, 2 kolejowe i 2 wodne dostosowane do potrzeb wymiany handlowej i turystyki. Jedno przejście drogowe (Grzechotki) było w budowie.	Urząd Wojewódzki	
	Osobowy ruch na przejściach granicznych	tys. osób	4 238,30	4 427,20	3957,1	3494	3221,4	3555	W roku 2004 zarejestrowano zwiększenie ruchu na przejściach granicznych. Granicę przekroczyło o 333,4 tys. osób więcej.	Urząd Wojewódzki oraz http://warmaz.strazgraniczna.pl/ ; Turystyka, s. 63	
	Powierzchnia użytków zmeliorowanych	tys. ha	639,4	639	638,1	638,2	638,1	637,9	Powierzchnia użytków zmeliorowanych w 2004 r. w porównaniu z rokiem ubiegłym minimalnie zmniejszyła się.	RSW W-M 2000,2001, 2002, 2003; s. 279; 2004 s. 247; 2005 s.246	
	% powierzchni użytków zmeliorowanych	%	50,2	50,3	50,7	56,6	58,5	61,6	Procent powierzchni użytków zmeliorowanych w 2004 r. w porównaniu z rokiem poprzednim wzrósł o 3,1%. W odniesieniu do roku 1999 procent ten zwiększył się o 11,4.	RSW W-M 2000,2001, 2002, 2003; s. 279; 2004 s. 247; 2005 s.246	
Infrastruktura techniczna na rzecz ochrony środowiska zgodna z normami UE	% ludności miejskiej korzystającej z kanalizacji	%	87,7	87,9	88	92,5	91,1	91,8	Wzrosła liczba ludności miejskiej korzystającej z kanalizacji, w roku 2004 o 0,7% w stosunku do roku poprzedniego. W porównaniu do roku 1999 liczba ta wzrosła o 4,1%.	RSW 2000 s.124, 2001 s.122, 2002 s. 124, 2003 s. 144, 2004 s. 161;2005 s. 160	
	% miast posiadających wysokosprawne oczyszczalnie ścieków (docelowo 100%)	%	93,9	95,9	97,9	97,9	97,9	100	Wskaźnik pozostaje bez zmian od roku 2002.	RSW 2000, 2001, 2002, 2003 s. 15, 2004 s. 458; 2005, s. 353	

Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko – Mazurskiego
Departament Infrastruktury i Geodezji

	% ludności obsługiwanej przez oczyszczalnie ścieków		%	x	64,5	66,2	66,1	67,5	68,7	Niewielki wzrost – o 1,2% ludności obsługiwanej przez oczyszczalnie ścieków zaobserwowano w mieście.	http://www.stat.gov.pl/serwis/wojewodztwa/tab_248_304.xls oraz RSW W-M 2004, 2005 s. 64
	składowiska zorganizowane	czynne	ha	286,1	254,7	240,7	260,4	304,2	322,1	Nieznacznie zwiększa się powierzchnia składowisk zorganizowanych.	RSW 2000, 2001, 2002,2003, s.19, 2004, s. 353.; 2005 s. 161
		zamknięte	ha	5,3	12,4	7,9	20,6	7,7	x		
	składowiska zorganizowane		ilość	61	64	66	66	65	66	W 2004 r. liczba składowisk zorganizowanych zwiększyła się o 1 w porównaniu z rokiem ubiegłym.	RSW 2000, 2002, 2002, 2003 s. 19, 2004, s.162; 2005 s. 161
Dostosowana do potrzeb sieć nośników energii	sieć przesyłowa najwyższych napięć		%	2,3	8,5	12,8	brak danych	brak danych	brak danych	W latach 1999 – 2001 odnotowano stopniowy wzrost sieci przesyłowej najwyższych napięć.	Zakład Energetyczny w Olsztynie
	liczba odbiorców energii elektrycznej		tys.	282,3	286,1	286,1	292,1	289,7	296,3	Liczba odbiorców energii elektrycznej wzrosła o 6,6 tys. osób	RSW W-M 2003 s. 351, 2004, s. 160; 2005 s. 159
	% ogółu ludności miast korzystająca z sieci gazowej:		%	77,2	75,2	82,4	74	73,7	73,3	Wskaźnik za 2004 r. w porównaniu z rokiem ubiegłym nieznacznie zmalał (0,4%)	RSW 2000 s.124, 2001 s.122, 2002 s.124 , 2003 s. 144, 2004, s. 458; 2005 s. 160
	% udziału energii ze źródeł niekonwencjonalnych i odnawialnych (wzrost o 10 % rocznie)		%	1,6	1,5	1,4	1,4	1,4	1,4	W porównaniu z rokiem ubiegłym w 2004 procentowy udział energii ze źródeł niekonwencjonalnych i odnawialnych nie uległ zmianie i wynosi 1,4%.	Zakład Gazowniczy; Zakład Energetyczny w Olsztynie

Źródła informacji:

Ochrona środowiska w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2003-2004, Urząd Statystyczny w Olsztynie, 2004;

Ochrona środowiska 2004, Główny Urząd Statystyczny, 2004, Warszawa;

Transport – wyniki działalności w 2003 roku, GUS, 2004, Warszawa;

Rocznik Statystyczny Województwa Warmińsko-Mazurskiego, 1000,2001, 2002, 2003, 2004, 2005, Urząd Statystyczny w Olsztynie; skrót - RSW W-M

Rocznik Statystyczny Województw; 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, GUS Warszawa - skrót RSW

Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2004;

Turystyka w województwie warmińsko - mazurskim w 2004 r., Urząd Statystyczny Olsztyn - Skrót – Turystyka

<http://warmaz.strazgraniczna.pl/>

<http://www.stat.gov.pl>

2.4. Restrukturyzacja obszarów wiejskich

W obszarze „Restrukturyzacja obszarów wiejskich”- cel strategiczny zdefiniowany został: „Zamożne, wszechstronnie rozwinięte obszary wiejskie, filarem gospodarki regionu”

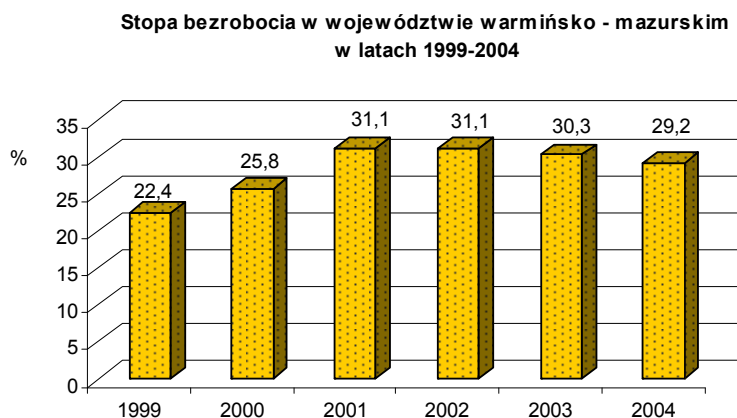
Miernikami realizacji celu strategicznego dla obszarów wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego są:

- 1) stopa bezrobocia,
- 2) wielkość dochodów i wydatków w budżetach gmin w przeliczeniu na jednego mieszkańca.

Analizując w/w mierniki w okresie lat 1999 – 2004 daje się zauważyć, że:

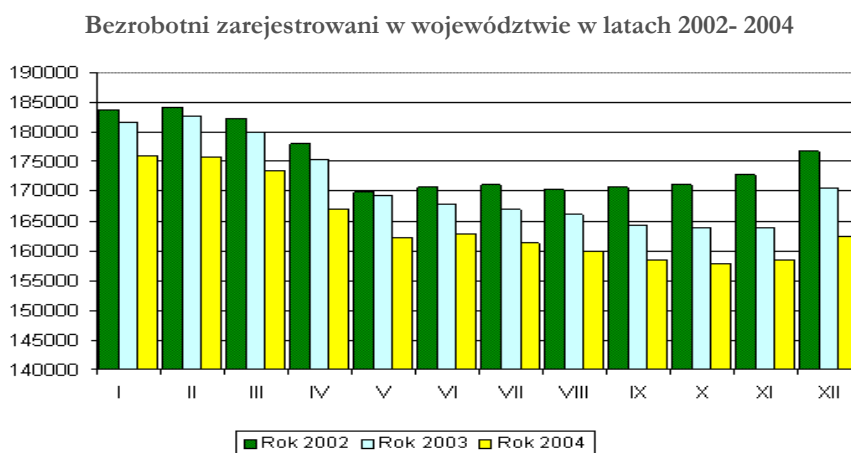
- stopa bezrobocia systematycznie rosła do 2001 r. W 2002 r. wzrost stopy bezrobocia został zahamowany na poziomie 31,1%. W latach 2003 i 2004 nastąpił **spadek** stopy bezrobocia odpowiednio do 30,6% i 29,2%. Na koniec 2004 roku, bezrobocie rejestrowane w regionie osiągnęło najniższy w tym okresie od 3 lat poziom; 162 361 osób i pod względem liczby bezrobotnych warmińsko-mazurskie zajmowało 12 miejsce w kraju. W roku 2004 w stosunku do 2003 r. liczba bezrobotnych spadła o 8.069, tj. o 4,7%, a w odniesieniu do 2002 roku o 14.268, tj. o 8,1%. W 2004 r. stopa bezrobocia w województwie warmińsko-mazurskim była w dalszym ciągu najwyższa w Polsce (o 10,1% wyższa od średniej krajowej). Ilustrują to wykresy nr 1 i 2.

Wykres nr 1.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M 2005, s. 39

Wykres nr 2.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: materiałów z Wojewódzkiego Urzędu Pracy

- następował także systematyczny wzrost dochodów i wydatków w budżetach gmin województwa warmińsko-mazurskiego (w zł/na jednego mieszkańca). W strategii założono, że dochody i wydatki

gmin w województwie warmińsko-mazurskim będą wzrastać w takim tempie, aby w 2010 r. osiągnąć średnią krajową. Zakładany rezultat **został osiągnięty w 2002 r.**, gdyż w tym okresie **dochody** budżetów gmin województwa warmińsko-mazurskiego wynosiły **1403 zł**, natomiast **wydatki – 1434 zł**, przy średniej krajowej na poziomie 1372 i 1389 zł. a więc przekroczyły średnie krajowe odpowiednio o ponad 2 i 3%. Podobne tendencje uwidoczniły się również w roku 2003 i 2004.

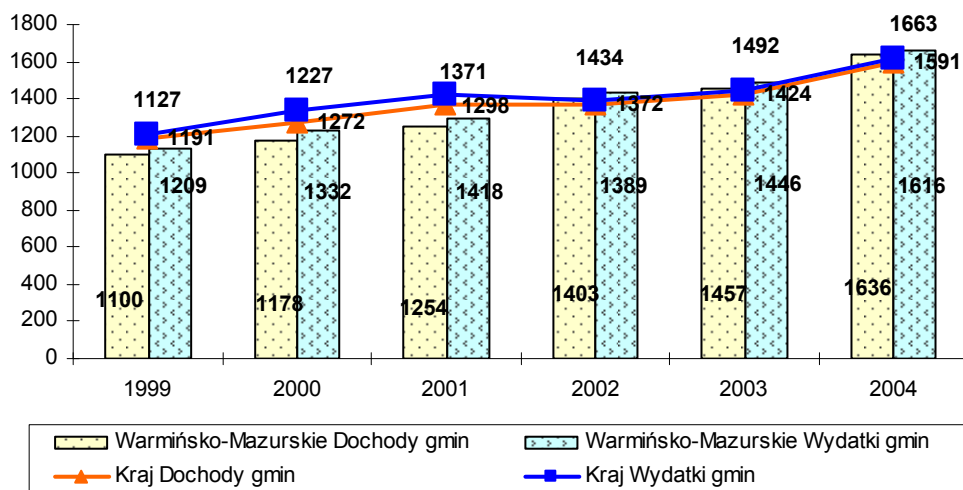
Wskaźniki dochodów i wydatków gmin w latach 1999-2004 zostały przedstawione w tabeli nr 1 i na wykresie nr 3.

Tabela Nr 1
Dochody i wydatki w budżetach gmin w przeliczeniu na jednego mieszkańca

Rok	Kraj		Województwo warmińsko-mazurskie			
	Dochody gmin	Wydatki gmin	Dochody gmin	% do średniej krajowej	Wydatki gmin	% do średniej krajowej
	w zł				w zł	
1999	1191	1209	1100	92,4	1127	93,2
2000	1272	1332	1178	92,6	1227	92,1
2001	1371	1418	1254	91,5	1298	91,5
2002	1372	1389	1403	102,3	1434	103,2
2003	1424	1446	1457	102,3	1492	103,2
2004	1591	1616	1636	102,8	1663	102,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Budżety jednostek samorządu terytorialnego w latach 1999 – 2003 i 2000-2004.

Wykres nr 3.
Dochody i wydatki budżetów gmin w zł/na 1 mieszkańca

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Budżety jednostek samorządu terytorialnego w latach 1999 – 2003 i 2000-2004.

Poza celem strategicznym w obszarze „Restrukturyzacja obszarów wiejskich” zdefiniowanych zostało osiem celów operacyjnych. Są to:

Cel operacyjny:

„Dobrze funkcjonujące i efektywnie produkujące gospodarstwa rolne”

Działania związane z realizacją tego celu to między innymi dostosowywanie skali produkcji rolniczej i jakości surowców do potrzeb rynku oraz wspomaganie inicjatyw na rzecz poprawy infrastruktury technicznej służącej gospodarstwom rolnym i mieszkańcom wsi.

W realizacji zadań objętych w/w celem, Samorząd Województwa współpracował z samorządami lokalnymi, ARiMR i służbami doradczymi. Głównym celem tych działań było jak najefektywniejsze wykorzystanie środków finansowych z pożyczki Banku Światowego oraz funduszy przedakcesyjnych Unii Europejskiej, a zwłaszcza środków przeznaczonych na realizację **Programu SAPARD**.

W tym celu Samorząd Województwa koordynował prace związane z alokacją i realokacją środków finansowych przydzielonych dla województwa warmińsko-mazurskiego na realizację Programu Aktywizacji Obszarów Wiejskich i programu SAPARD. Głównym celem tych działań było jak najefektywniejsze wykorzystanie środków finansowych z kredytów Banku Światowego oraz funduszy przedakcesyjnych Unii Europejskiej a zwłaszcza środków przeznaczonych na realizację **Programu SAPARD**. W związku z tym prowadzono m. in. prace związane z realizacją działania 2 „*Inwestycje w gospodarstwach rolnych*”. Realizacja tego działania (narastająco od początku Programu SAPARD do końca 2004 roku) przedstawiała się następująco:

Tabela nr 2

Realizacja działania 2 „Inwestycje w gospodarstwach rolnych”

LIMIT środków w kopercie regionalnej ogółem: 20 100 508,79 PLN

Wyszczególnienie	Restrukturyzacja produkcji mleka (schemat 2.1.)	Modernizacja gospodarstw specjalizujących się w produkcji zwierząt rzeźnych (schemat 2.2.)	Zwiększenie różnorodności produkcji gospodarstw rolnych (schemat 2.3.)
Złożone wnioski (szt.)	48	50	335
Podpisane umowy (szt.)	36	38	304
Kwota pomocy (PLN)	2 996 942	2 890 397	13 530 470
Wystawione zlecenia płatności (szt.)	30	35	247
Zrealizowana płatność (PLN)	1 845 004	2 509 772	9 126 524
	(25 zleceń)	(33 zleceń)	(211 zleceń)
REALIZACJA	71,20%		

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Materiały własne Departamentu Obszarów Wiejskich i Rolnictwa

W schemacie 2.1. Restrukturyzacja produkcji mleka najczęściej wnioskowanym przedsięwzięciem była budowa i modernizacja obór wraz z wyposażeniem i infrastrukturą, uregulowanie gospodarki odchodami poprzez budowę płyty obornikowej i zbiorników na gnojówkę, zakup urządzeń do schładzania i przechowywania mleka, zakup zwierząt hodowlanych, zakup sprzętu rolniczego, ciągników.

W schemacie 2.2. Modernizacja gospodarstw specjalizujących się w produkcji zwierząt rzeźnych najczęściej wnioskowanym przedsięwzięciem była modernizacja (kurników i tuczarni) wraz z wyposażeniem i infrastrukturą, uregulowanie gospodarki odchodami poprzez budowę płyty obornikowej i zbiornika na gnojówkę, zakup urządzeń do zadawania pasz, zakup sprzętu rolniczego, ciągników.

W schemacie 2.3. Zwiększenie różnorodności produkcji... najczęściej wnioskowanym przedsięwzięciem był zakup maszyn, urządzeń i wyposażenia do produkcji rolnej, przechowalnictwa (zbiorniki BIN) podstawowego przetwórstwa prowadzonego na poziomie gospodarstwa oraz urządzeń służących do przygotowania produktów rolnych do sprzedaży, zakup stada podstawowego (danieli, jeleni, kóz, koni), zakup materiału nasadzeniowego drzewek ozdobnych – iglaków oraz drzewek owocowych. Zakup ciągników możliwy był po rozszerzeniu dotychczasowej działalności, tj. wprowadzeniu do płodozmianu roślin nietradycyjnych (gorczyca białej, traw nasiennych, rabarbaru, pasternaku, marchwi, truskawek, wierzby energetycznej).

Zadania zrealizowane w ramach PAOW są szczegółowo opisane w ramach działań, jakie zostały podjęte przy realizacji celu operacyjnego „Rozwinięta infrastruktura techniczna na terenach wiejskich”.

Z chwilą wstąpienia Polski do UE rozpoczęto wdrażanie **Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora rolno-żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich na lata 2004-2006”**. Program ten jest jednym z elementów realizacji Narodowego Planu Rozwoju i stanowi główny instrument realizacji zadań z zakresu przekształceń w obszarze rolnictwa i gospodarki żywnościowej, a także podejmuje obok innych programów sektorowych oraz Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego (ZPORK) zadania związane z rozwojem obszarów wiejskich.

SPO „Restrukturyzacja i modernizacja sektora rolno-żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich” uruchomiono w II półroczu 2004 r. (Działanie 1 „Inwestycje w gospodarstwach rolnych”- 16.08.2004 r., pozostałe działania – 01.09.2004 r.). Od uruchomienia programu do końca 2004 roku przyjęto **561** wniosków. Największym zainteresowaniem cieszyły się Działania: „Ułatwianie startu młodym rolnikom” oraz „Inwestycje w gospodarstwach rolnych”. Liczbę złożonych wniosków od momentu uruchomienia programu do końca 2004 roku przedstawia tabela nr 3.

Tabela nr 3

Realizacja Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora rolno-żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich na lata 2004-2006”.

Nazwa działania	Ilość złożonych wniosków	Wnioskowana kwota (w PLN)	Liczba podpisanych umów	Kwota podpisanych umów (PLN)	Liczba odrzuconych wniosków	Liczba odrzuconych wniosków	Koperta regionalna (PLN)
1.1 Inwestycje w gospodarstwach rolnych	166	25 007 038	1	300 000			112 150 759 (85%*)
1.2 Ułatwianie startu młodym rolnikom	330	16 500 000	100	5 000 000	25	1 250 000	35 048 536 -100%
1.5 Poprawa przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych	23	49 622 855					Limit w skali kraju
2.1 Przywracanie potencjału produkcji leśnej	21	14 743 418					Limit w skali kraju
2.4 Różnicowanie działalności rolniczej i zbliżonej do rolnictwa w celu zapewnienia różnorodności działań lub alternatywnych źródeł dochodów	16	1 000 964					11 360 102 (85%*)
2.6 Rozwój i ulepszenie infrastruktury technicznej związanej z rolnictwem	5	88 979					7 560 794 (85%*)
RAZEM	561	106 963 256	101	5 300 000	25	1 250 000	

* Zwiększenie limitu do 100% pozostaje w gestii Komitetu Sterującego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Materiały własne Departamentu Obszarów Wiejskich i Rolnictwa

Rozwiązywaniu problemów związanych z modernizacją i poprawą efektywności produkcji rolnej służą również wydatki ponoszone z budżetu Wojewody. W 2004 r. dla jednostek realizujących zadania w rolnictwie przekazano mniej środków finansowych niż w 2003 r. Ogółem wydatkowano 56,1 mln zł, tj. o 12% mniej niż w 2003 r., w tym na:

- Dotacje celowe na utrzymanie urządzeń melioracji podstawowych (przekazane dla samorządu województwa na realizację zadań bieżących z zakresu administracji rządowej) – **9.372.000 zł.** tj. o 31%

więcej. Środki wydatkowano na utrzymywanie stacji pomp i magazynów przeciwpowodziowych, konserwację i utrzymanie rzek, kanałów, wałów i przepustów.

- Dotacje celowe na budowę urządzeń melioracji podstawowych (przekazane dla samorządu województwa na realizację zadań inwestycyjnych z zakresu administracji rządowej) – **4.050.000 zł.** tj. o 33% mniej. W ramach tych środków wykonano regulacje i odbudowę rzek i kanałów, melioracje odtworzeniowe użytków rolnych, modernizacje stacji pomp, odbudowę jazów i zagospodarowanie pomelioracyjne gruntów.
- Dotacje celowe na usuwanie skutków klęsk żywiołowych – powodzi (przekazane dla samorządu województwa na realizację zadań inwestycyjnych z zakresu administracji rządowej) – **9.120.000 zł.** tj. o 47% mniej. Środki na ten cel pochodzą z rezerwy budżetu państwa oraz Europejskiego Banku Inwestycyjnego i przekazywane są zgodnie z harmonogramem na lata 2002-2005. W ramach tych środków wykonano regulacje rzek i kanałów, odbudowę wałów, modernizację stacji pomp, odbudowę jazów, naprawę i odbudowę urządzeń melioracyjnych.
- Dotacje celowe na zwalczanie chorób zakaźnych zwierząt – **4.584.892 zł.** tj. o 10% mniej. Rozdział środków z rezerwy celowej budżetu państwa na poszczególne województwa dokonuje Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi na wniosek Głównego Lekarza Weterynarii. Środki przeznaczone na monitoring i likwidacja ognisk chorób zakaźnych, ochronę przed zagrożeniami związanymi z BSE, szczepienie lisów przeciwko wściekliznie, na odszkodowania za zwierzęta zabite z nakazu lekarzy weterynarii.
- Dotacje celowe na nadzór nad gospodarką wodną (przekazane starostwom powiatowym na realizację zadań własnych powiatów w zakresie melioracji szczegółowych) – **585.000 zł.** tj. o 3% więcej.
- Dotacje podmiotowe na utrzymanie urządzeń melioracji szczegółowych (spółki wodne) – **140.000 zł.** tj. o 6% mniej. Środki przeznaczone na pokrycie części kosztów robót konserwacyjnych melioracji szczegółowych realizowanych przez spółki ze składek członkowskich.
- Wydatki na ośrodki doradztwa rolniczego (dla W-M ODR) – **7.189.000 zł.** tj. o 9% więcej.
- Wydatki na Inspekcję Ochrony Roślin i Nasiennictwa – **5.744.000 zł.** tj. o 26% więcej.
- Wydatki na Wojewódzką Inspekcję Weterynaryjną – **5.239.974 zł.** tj. o 34% mniej.
- Wydatki na Powiatowe Inspekcje Weterynaryjne – **8.637.165 zł.** tj. o 18% więcej .
- Wydatki na Inspekcję Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych – **1.411.934 zł.** tj. na poziomie ub. roku.

Z budżetu województwa w miarę możliwości wspierano finansowo także instytucje i organizacje, które realizowały przedsięwzięcia związane z restrukturyzacją rolnictwa oraz rozwojem obszarów wiejskich. Dotowane były działania promocyjne, takie jak: **Jesienne Targi Rolnicze – Wszystko dla Rolnictwa, Żuławskie Targi Rolne**, konkursy: **Czysta i Piękna Zagroda – Estetyczna Wieś**. Urząd Marszałkowski był współorganizatorem (wspólnie z Gminą Kurzętnik i Starostwem Powiatowym w Nowym Mieście Lub.) i współfinansował **Dożynki Wojewódzkie** oraz (we współpracy z Gminą Reszel) - **Ogólnopolskie Dożynki Prezydenckie**.

Ze środków **Samorządu Województwa** finansowane było również tzw. *Porejestrowe Doświadczalnictwo Odmianowe*, prowadzone na podstawie umowy o współfinansowaniu zawartej przez Samorząd Województwa z Centralnym Ośrodkiem Badania Roślin Uprawnych w Słupi Wielkiej i ze Stacją Doświadczalną Oceny Odmian we Wrocławiu. Środki finansowe przeznaczone na pokrycie wydatków związanych z opracowaniem merytorycznym i redakcyjnym wyników doświadczeń PDO oraz drukiem trzech broszur (zboża ozime, zboża jare oraz ziemniak, bobik, groch i rzepak) w nakładzie 1200 szt., które poprzez Warmińsko-Mazurską Izbę Rolniczą oraz W-M Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Olsztynie zostały rozpropagowane wśród rolników naszego województwa.

Cel operacyjny:
„Produkcja żywności wysokiej jakości”

Ukształtowanie terenu, znaczna ilość parków krajobrazowych, czysta nieskażona przyroda stawia województwo warmińsko-mazurskie w czołówce najczystszych regionów, co skłania do produkcji żywności „ekologicznej”.

Podejmowane w tym zakresie działania wojewódzkiej administracji samorządowej i państwowej oraz służb doradztwa rolniczego dotyczyły przede wszystkim prac związanych z opracowywaniem różnych programów, w tym m.in.: **Wojewódzkiego Programu Rolnośrodowiskowego na lata 2004 – 2006.**

Program został opracowany przez Wojewódzki Zespół Roboczy i jest realizowany w ramach **Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2004 – 2006; Działanie 4 – Wspieranie przedsięwzięć rolnośrodowiskowych i poprawy dobrostanu zwierząt.**

Jednocześnie w 2004 r. na zlecenie Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi prowadzono prace nad projektem koncepcji sieci Obszarów Przyrodniczo Wrażliwych (OPW) w ramach Schematu I Krajowego Programu Rolnośrodowiskowego pt. „Ochrona różnorodności biologicznej obszarów rolnych”, jako instrumentu wdrażania **Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich w latach 2007 – 2013.** W ramach tego zadania konieczne było określenie granic oraz zidentyfikowanie sposobów zachowania obszarów rolniczych wyróżniających się najwyższą w skali kraju różnorodnością biologiczną oraz najbardziej zagrożonych w wyniku intensyfikacji bądź ekstensyfikacji użytkowania, czyli tzw. OPW. Wyznaczenie tych obszarów uznaje się za jedno z najważniejszych narzędzi przyszłej ochrony przyrody, w tym ochrony obszarów zakwalifikowanych wstępnie jako ostoje europejskiej sieci NATURA 2000.

Generalnym celem projektu jest kreowanie i wspieranie systemów produkcji rolnej na obszarach o wybitnych walorach przyrodniczych, wymagających ich zachowania, utrzymania lub odtwarzania, poprzez odpowiednie stosowanie zabiegów agroekologicznych i poziomu kultury rolnej oraz łagodzenie skutków antropopresji. Efektem projektu będzie stworzenie sieci obszarów wykorzystywanych rolniczo o najcenniejszych w kraju zasobach różnorodności biologicznej i krajobrazowej (OPW) oraz opracowanie koncepcji wdrażania działań rolnośrodowiskowych gwarantujących jej zachowanie i/lub odtwarzanie.

Wojewódzki Zespół Roboczy ds. Programów Rolnośrodowiskowych działający przy Urzędzie Marszałkowskim i współpracujący z Narodową Fundacją Ochrony Środowiska wypracował wewnątrznie spójną i wzajemnie komplementarną koncepcję ochrony najcenniejszych w województwie zasobów różnorodności biologicznej i krajobrazowej obszarów wykorzystywanych rolniczo oraz zaproponował pakiety działań służących zachowaniu różnorodności gatunków i siedlisk związanych z trwałymi użytkami zielonymi, unikalnej na skalę europejską drobnopowierzchniowej struktury polskiego krajobrazu rolniczego, tradycyjnych form gospodarowania, a także ginących, lokalnych ras zwierząt gospodarczych i odmian roślin. Wdrażanie przez rolników indywidualnych poszczególnych pakietów działań będzie dotowane ze środków Unii Europejskiej oraz budżetu Państwa. Uczestnictwo w programie będzie zatem dużą, długofalową pomocą finansową dla rolników gospodarujących na terenie Obszarów Przyrodniczo Wrażliwych. Schemat I Programu Rolnośrodowiskowego – *ochrona różnorodności biologicznej obszarów rolnych*, który obejmie najcenniejsze obszary przyrodniczo wrażliwe (OPW) jest przewidziany do wdrażania w województwie warmińsko-mazurskim od 2007 roku.

W regionie Warmii i Mazur do Obszarów Przyrodniczo Wrażliwych włączone będą następujące fragmenty regionu: Dolina Pasłęki, Pojezierze Iławskie, Dolina Drwęcy i Pojezierze Chełmińskie, Równina Kurpiowska oraz Mazury Garbate.

Działania związane z realizacją w/w celu operacyjnego podejmowane przez Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Olsztynie związane były głównie z prowadzonymi szkoleniami, w tym m.in.:

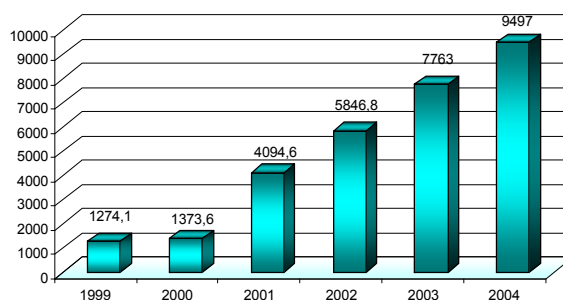
- W zakresie realizacji programów rolnośrodowiskowych i programu ochrony środowiska w rolnictwie.
- Programy rolnośrodowiskowe (czyli Działanie 4 Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich) zostały uruchomione we wrześniu 2004 r. i tylko w części dotyczącej pakietu – rolnictwo ekologiczne. W okresie od 1 września do 1 października 2004 r. rolnicy mogli składać wnioski do Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa o dofinansowanie gospodarstw ekologicznych. W tym czasie doradcy W-M ODR pomogli rolnikom opracować 164 wnioski i plany rolnośrodowiskowe (pakiet - rolnictwo ekologiczne).

- Kontynuowano prace przygotowujące kadre doradców do zadań związanych z wdrażaniem programu, wynikających z nowych ustaw i rozporządzeń. Przygotowano materiały oraz przeprowadzono szkolenie dla doradców rolnośrodowiskowych. Ponadto 3 specjalistów uzyskało uprawnienia trenerów i prowadziło szkolenia dla doradców z ośrodków doradztwa rolniczego, Warmińsko-Mazurskiej Izby Rolniczej oraz członków ZMW. W roku 2004 dalszych 5 pracowników WODR w Olsztynie uzyskało certyfikat doradcy rolno-środowiskowego. W ramach wiosennych spotkań informacyjnych z rolnikami informowano rolników o możliwościach korzystania z tego działania. Temat poruszono na 57 szkoleniach, na których uczestniczyło ponad 3000 rolników. Po wejściu Polski do UE wprowadzone zostały unijne regulacje prawne i nowe procedury związane z funkcjonowaniem gospodarstw ekologicznych. W związku z tym zaistniała konieczność przeszkolenia rolników z nowych przepisów prawnych i procedur, co przez W-M ODR traktowane było priorytetowo. Skorzystało z nich 307 osób. Szczególną uwagę zwrócono na przygotowanie doradców do współpracy z rolnikami w zakresie wdrażania nowych procedur. Zadaniem doradców było opracowanie pięcioletniego planu rolnośrodowiskowego dla każdego gospodarstwa rolnego, oraz wypełnienie niezbędnych dokumentów, w tym wniosków do ARiMR o dotację. Do końca września 2004 r doradcy udzielili pomocy w wypełnianiu wniosków dla 222 rolników. Ponieważ liczba gospodarstw ekologicznych w roku 2004 zwiększyła się o około 50 %, zaistniała konieczność przeszkolenia rolników z podstaw rolnictwa ekologicznego. Przy współpracy z RCDRRiOW w Radomiu, zorganizowany został w Olsztynie trzydniowy kurs, który ukończyło 71 rolników. Współpracowano z firmami zajmującymi się skupem i przetwórstwem produktów ekologicznych oraz Warmińsko – Mazurskim Stowarzyszeniem Producentów Żywności Metodami Ekologicznymi „Ekopol smak”, w celu wytwarzania i sprzedaży dobrych jakościowo produktów ekologicznych. Blok informacyjny o tematyce zawierającej zagadnienia związane z realizacją programów rolnośrodowiskowych, w tym Pakietu S02 - rolnictwo ekologiczne, był realizowany podczas wszystkich kursów agroturystycznych i kursów małej przedsiębiorczości. Ogółem na 21 kursach przeszkolono z tych zagadnień 454 osoby. Dodatkowo we współpracy z SITR” EKSPERT” w Koszalinie, zrealizowano szkolenia dla rolników w ramach projektu pt. *”Szkolenie na obszarach pilotażowych przygotowujące rolników do wdrażania programów rolnośrodowiskowych”*. Podczas 2 czterodniowych zjazdów w grudniu 2004 roku przeszkolono około 180 osób. Dla rolników, którzy zdecydowali się na realizację programów, opracowane zostały plany rolnośrodowiskowe.
- W zakresie kryteriów i zasad gospodarowania na obszarach tzw. „wrażliwych”. W województwie warmińsko-mazurskim obszarem tzw. „wrażliwym” (jako Obszar Szczególnie Narażony na zanieczyszczenia azotem ze źródeł rolniczych), jest obszar o powierzchni około 325 ha, położony na terenie powiatów: giżyckiego i węgorzewskiego, należący do gospodarstwa rolnego Doba. Podjęto stałą współpracę z tym gospodarstwem. Mając na celu ograniczenie odpływu azotu do wód, w pierwszym etapie przeszkolono 6 pracowników tego gospodarstwa. Odbłyło się również jedno szkolenie dla 18-tu rolników z gmin: Pozezdrze, Węgorzewo i Budry, nt. „Jak ograniczyć odpływ azotu ze źródeł rolniczych”.

Efektom podejmowanych działań jest systematyczny wzrost liczby gospodarstw rolnych prowadzących produkcję metodami ekologicznymi (z 33 w 1999 r. do 344 w 2004 r.), jak również areалу uprawy roślin prowadzonych metodami ekologicznymi (analogicznie z 1274 ha do 9497 ha). Ilustruje to wykres nr 4.

Wykres nr 4

Areality upraw roślin prowadzonych metodami ekologicznymi.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: Restrukturyzacja Obszarów Wiejskich*

Duże znaczenie w osiągnięciu celu operacyjnego „Produkcja żywności wysokiej jakości” ma przetwórstwo mięsne (mięsa czerwonego i białego) oraz mleczarstwo. Restrukturyzacji i modernizacji zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego służyła realizacja Programu SAPARD w ramach działania 1 – *Poprawa przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych i rybnych*.

Zakres przedsięwzięć realizowanych w ramach powyższego działania (narastająco od początku Programu do końca 2004 roku) przedstawia tabela nr 4.

Tabela Nr 4

Przedsięwzięcia realizowane w ramach działania *Poprawa przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych i rybnych*

Wyszczególnienie	Schemat 1.1.			Schemat 1.2.
	mleko	mięso	ryby	Owoce i warzywa
Złożone wnioski (szt.)	35	50	5	11
Podpisane umowy (szt.)	31	34	5	10
Kwota pomocy (PLN)	36 253 406	47 214 196	9 778 252	14 558 823
Wystawione zlecenia płatności (szt.)	19	20	1	5
Zrealizowana płatność (PLN)	10 748 020	10 806 483	224 145	3 562 768
REALIZACJA	50,0% (zrealizowane zlecenia do podpisanych umów)			

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Materiały własne Departamentu Obszarów Wiejskich i Rolnictwa

Uzyskane środki przeznaczone zostały głównie na zakup i instalację nowych maszyn, urządzeń, sprzętu włącznie z oprogramowaniem komputerowym i specjalistycznym sprzętem do transportu. Znaczącą część kosztów inwestycji stanowiły wydatki na budowę nowych lub remont starych obiektów budowlanych. Maksymalny poziom dopuszczalnej pomocy stanowił 50% kosztów kwalifikowanych i nie mógł przekroczyć **10 mln zł**. W większości przedsięwzięć koszty inwestycyjne związane były z dostosowaniem zakładów do wymogów sanitarnych i weterynaryjnych UE.

Z promocją żywności wysokiej jakości związane było również działanie realizowane przez Samorząd Województwa związane z uczestnictwem w Targach „POLAGRA – Farm’ 2004” w Poznaniu.

Cel operacyjny:

„Aktywny i sprawnie funkcjonujący samorząd rolniczy”

Zadaniem samorządu rolniczego jest wspieranie sektora rolniczego oraz lobbing na rzecz wprowadzania korzystnych rozwiązań prawnych dla rolnictwa i mieszkańców wsi.

Samorząd Województwa ściśle współpracował z W-M Izbą Rolniczą w rozwiązywaniu wielu spraw z zakresu obszarów wiejskich, zwłaszcza związanych z poprawą opłacalności produkcji rolniczej, ze zwalczaniem skutków suszy, z działaniami interwencyjnymi na rynku zbóż, żywca rzeźnego i mleka oraz wdrażania programów pomocowych UE.

Celem tych przedsięwzięć były istotne z punktu widzenia Samorządu Województwa i samorządu rolniczego tematy dotyczące limitów produkcji rolnej – wynikających ze stosowania Wspólnej Polityki Rolnej oraz nowych możliwości rozwoju obszarów wiejskich związanych z uzyskiwaniem przez mieszkańców wsi środków finansowych z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej i programów rolnośrodowiskowych.

Cel operacyjny:

„Tworzenie nowych miejsc pracy poza rolnictwem”

Województwo warmińsko-mazurskie jest regionem o najwyższej w kraju stopie bezrobocia. W ogólnej liczbie bezrobotnych blisko 50 % stanowią bezrobotni zamieszkali na wsi.

Postępujący proces koncentracji w rolnictwie, w coraz większym stopniu zmniejsza zapotrzebowanie tego sektora na pracę. Region uznany jest za zagrożony wysokim bezrobociem

strukturalnym. Konieczne jest zwiększenie liczby stanowisk pracy poza rolnictwem, poprzez rozwój małych i średnich przedsiębiorstw, aktywizowanie społeczności popegeerowskich oraz różnicowanie działalności gospodarczej. W tym celu podejmowane były działania przez szereg instytucji. Podejmowane w tym zakresie działania to:

- a) realizacja projektów w ramach programu SAPARD - Działania 4. „Różnicowanie działalności gospodarczej na obszarach wiejskich”. Ilustruje to tabela nr 5 (narastająco od początku Programu do końca 2004 roku):

Tabela Nr 5

**Realizacja Działania 4. „Różnicowanie działalności gospodarczej na obszarach wiejskich
LIMIT środków w kopercie regionalnej ogółem: 25 707 223,54 PLN**

Wyszczególnienie	Tworzenie źródeł dodatkowego dochodu w gospodarstwach rolnych (Schemat 4.1.)	Tworzenie miejsc pracy na obszarach wiejskich (Schemat 4.2.)	Publiczna infrastruktura turystyczna na obszarach wiejskich (Schemat 4.3.)
Złożone wnioski (szt.)	233	222	30
Podpisane umowy (szt.)	152	138	15
Kwota pomocy (PLN)	5 028 553	19 502 078	756 779
Wystawione zlecenia płatności (szt.)	70	63	0
Zrealizowana płatność (PLN)	1 128 085	2 383 043	0
	(40 zleceń)	(32 zlecenia)	
REALIZACJA	23,60%		

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Materiały własne Departamentu Obszarów Wiejskich i Rolnictwa

Wdrażanie tego działania uruchomiono dopiero w końcu 2003 roku, stąd w 2004 r. realizacja płatności projektów objętych w/w działaniem była stosunkowo niska.

W schemacie 4.1. Tworzenie źródeł dodatkowego dochodu w gospodarstwach rolnych najczęstszym przedsięwzięciem było tworzenie bazy agroturystycznej, usługi mechanizacyjne dla rolnictwa, usługi transportowe, magazynowanie i przechowywanie towarów oraz doradztwo księgowo.

W schemacie 4.2. Tworzenie miejsc pracy na obszarach wiejskich: najczęściej wnioskowano o budowę lub remont obiektów z wyposażeniem pod usługi turystyczne, piekarnicze, stolarnie, zakup zwierząt do celów terapeutycznych, zakup środków transportu do świadczenia usług transportowych, zakup maszyn i urządzeń pod usługi dla rolnictwa.

W schemacie 4.3. Publiczna infrastruktura turystyczna na obszarach wiejskich: zakres przedsięwzięć to: budowa ścieżek rowerowych, obiektów kultury fizycznej, turystyki i wypoczynku, urządzenie terenów zieleni, budowa tablic dydaktycznych, informacyjnych związanych z oznakowaniem terenów atrakcyjnych turystycznie oraz obiektów.

- b) prace związane z realizacją regionalnego programu zwalczania bezrobocia. Realizowano zadania wynikające z przyjętych „Założeń Polityki Rynku Pracy w województwie warmińsko-mazurskim na lata 2002 – 2006”, które mają na celu przeciwdziałanie wzrostowi bezrobocia i łagodzenia jego skutków. Zrealizowane programy rynku pracy to:

- działania w ramach Programu Aktywizacji Obszarów Wiejskich (PAOW) - Podkomponent B1 Reorientacje/Przekwalifikowania.

Głównym celem programu było wniesienie wkładu finansowego, inwestycyjnego oraz wiedzy i umiejętności w szeroko rozumiany rozwój gospodarczy obszarów wiejskich m.in. poprzez zwiększenie pozarolniczego zatrudnienia. W 2004 r. w 41 szkoleniach zawodowych w ramach PAOW uczestniczyło 663 bezrobotnych z terenu gmin wiejskich, miejsko-wiejskich lub miast, których liczba mieszkańców nie przekraczała 20 tysięcy osób. Osiągnięty wskaźnik zatrudnienia, mierzony w ciągu 6 miesięcy od daty zakończenia szkolenia wynosił w tym okresie 46,6%. Oznacza to, że 309 osób znalazło zatrudnienie poza rolnictwem. Największy odsetek absolwentów podejmujących pracę odnotowano po szkoleniach zawodowych w miejscu pracy organizowanych pod potrzeby konkretnych pracodawców. Przykładem mogą być szkolenia w zawodach: „Handlowiec-kasjer kas fiskalnych”, „Minimum sanitarne”, „Stolarz meblowy”, „Krawcowa” – gdzie efektywność szkoleń

wynosiła 100%. Ogólny wskaźnik zatrudnienia w przypadku szkoleń zawodowych organizowanych w miejscu pracy wyniósł 77%.

- W roku 2004 zakończono realizację projektu Phare 2000 SSG - RZL „Warmińsko-Mazurski Program Doskonalenia Kadry”. Jeden z kontraktów, podpisanych w ramach tego projektu skierowany był przede wszystkim do bezrobotnej młodzieży z obszarów wiejskich - „Zintegrowane wsparcie szkoleniowe dla osób zagrożonych bezrobociem z obszarów wiejskich”. Z trójmodułowych szkoleń w sumie skorzystały 2502 osoby bezrobotne, z których 695 otrzymało pracę poza rolnictwem.

Kolejnym kontraktem realizowanym w ramach Phare 2000 SSG - RZL skierowanym do bezrobotnej młodzieży z obszarów wiejskich był kontrakt: „Szkolenia dla pracowników nowoutworzonych Regionalnych Ośrodków Informacji Turystycznej”. W ramach tego kontraktu przeszkolono 157 osób bezrobotnych, z których 74 otrzymało pracę w branży turystycznej.

- Natomiast w październiku 2004 roku zakończono realizację projektu Phare 2001 SSG - RZL „Promocja Zatrudnienia i Rozwój Zasobów Ludzkich”. W ramach pierwszego podprojektu „Aktywne działania na rynku pracy - zapewnienie środków na usługi promocji zatrudnienia wśród bezrobotnych i innych osób doświadczających trudności związane z rynkiem pracy” przeszkolono 969 osób bezrobotnych, z czego 242 osoby uzyskały zatrudnienie. Dodatkowo w ramach drugiego podprojektu „Promocja przedsiębiorczości” przeszkolono 277 osób bezrobotnych, z których 23 osoby założyły własną firmę. Łącznie w ramach programu PHARE zostało przeszkolonych 3 905 osób, z czego 1.034, tj. 26,5% znalazło zatrudnienie.

- Mając na względzie utrzymujące się od wielu lat wysokie bezrobocie w środowiskach popegeerowskich, Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie w odpowiedzi na konkurs ogłoszony przez Departament Wdrażania EFS Ministerstwa Gospodarki i Pracy złożył wniosek o dofinansowanie realizacji projektu w ramach Działania 1.5 SPO RZL "Promocja aktywnej polityki społecznej poprzez wsparcie grup szczególnie ryzyka".

Celem projektu była aktywizacja zawodowa 400 osób długotrwale bezrobotnych z terenów wiejskich popegeerowskich, figurujących w ewidencji urzędów pracy ponad 24 miesiące.

- Jednocześnie od początku 2004 roku Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie prowadził przygotowania do wdrażania działań współfinansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego, dla których pełni funkcję Instytucji Wdrażającej, w tym działań Zintegrowanego Programu Rozwoju Regionalnego: 2.3 „Reorientacja zawodowa osób odchodzących z rolnictwa” i 2.1 „Rozwój umiejętności powiązany potrzebami regionalnego rynku pracy i możliwości kształcenia ustawicznego w regionie”, gdzie Beneficjentami Ostatecznymi projektów mogą być rolnicy i ich domownicy oraz inne osoby pracujące w rolnictwie chcące, podjąć pracę poza rolnictwem lub działalność zbliżoną do rolnictwa, tak aby mogły osiągać dodatkowy dochód w prowadzonym przez siebie gospodarstwie rolnym. Poza przygotowaniem organizacyjnymi polegającymi m.in. na szkoleniu kadry WUP, podjęto szereg działań mających na celu przygotowanie potencjalnych Beneficjentów (projektodawców) do opracowania wysokiej jakości merytorycznej projektów. Przeprowadzono szeroką akcję informacyjną, której elementami były m.in. spotkania informacyjne i szkolenia warsztatowe. I tak:

- W dniach 10 – 31 marca zostały zorganizowane spotkania informacyjno – promocyjne dla potencjalnych Beneficjentów działań 1.2 i 1.3 SPO RZL oraz 2.1, 2.3 i 2.4 ZPORR. Spotkania odbyły się w 19 powiatach województwa warmińsko – mazurskiego. W spotkaniach wzięło udział 469 osób.

- 7 maja pracownik Punktu Informacyjnego przeszkolił z zakresu możliwości realizowania projektów w ramach działań 1.2 i 1.3 SPO RZL oraz 2.1, 2.3 i 2.4 ZPORR – 27 uczestników szkolenia w Olecku „Partnerstwo Lokalne” zorganizowane przez Instytut Współpracy i Partnerstwa Lokalnego z Katowic. W dniach 18 – 19 listopada zorganizowano szkolenie w Wojewódzkim Urzędzie Pracy z zakresu pisania projektów w ramach działań 2.1, 2.3 oraz 2.4 ZPORR. Przeszkolono 31 osób.

- W listopadzie rozpoczęto realizację projektu „Warmia i Mazury – warsztaty z pisania projektów w ramach ZPORR”. Zorganizowano 8 dwudniowych szkoleń w Ostródzie, Olecku, Mrągowie, Nidzicy, Lidzbarku Warmińskim, Iławie, Elblągu i Olsztynie. Łącznie przeszkolono 137 osób.

W wyniku m.in. tych działań do WUP wpłynęły w sumie 133 wnioski o dofinansowanie projektów w ramach wszystkich 5 działań, dla których WUP w Olsztynie pełni funkcję Instytucji Wdrażającej. Wśród pozytywnie ocenionych wniosków są tylko dwa projekty skierowane do rolników, domowników i innych osób pracujących w rolnictwie: jeden w ramach działania 2.1 ZPORR i jeden w ramach działania 2.3 ZPORR. Nie bez znaczenia jest tu fakt, iż wskazana wyżej grupa

Beneficjentów Ostatecznych jest jedną z najtrudniejszych, zarówno pod względem rekrutacji jak i zagwarantowania uczestnictwa w projekcie przez cały okres jego trwania oraz zapewnienia efektywności projektu mierzonej m.in. zatrudnialnością. Godnym uwagi jest również fakt, iż w roku 2004 bardzo długo (do listopada) nie było możliwości realizacji projektów zakładających subsydiowanie zatrudnienia. Sytuacja ta w kontekście charakterystyki grupy docelowej stanowiła również barierę w pozyskaniu dużej ilości projektów w działaniu 2.3 ZPORR.

- Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie uczestniczył także w realizacji projektu pod nazwą „**Gminny Konsultant R**”. Projekt utworzony z inicjatywy władz samorządu wojewódzkiego i Warmińsko-Mazurskiej Izby Rolniczej umożliwił zatrudnienie w ramach prac subsydiowanych w urzędach gmin i terenowych biurach W-M Izby Rolniczej 202 bezrobotnych. Do ich zadań należała pomoc rolnikom w wypełnianiu wniosków o dopłaty obszarowe. Przed zatrudnieniem wszystkie osoby zostały przeszkolone przez Warmińsko-Mazurski Oddział Regionalny Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.
- c) działania związane z dodatkowym zatrudnieniem osób w ARiMR. W oparciu o porozumienie podpisane z MGIP a Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w sprawie uruchomienia „**Zintegrowanego Systemu Zarządzania i Kontroli**”, Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie w nawiązaniu do wniosków nadesłanych z powiatowych urzędów pracy sporządził program wojewódzki oraz wystąpił z wnioskiem o dofinansowanie w kwocie 490 500 zł. z rezerwy województwa Funduszu Pracy zatrudnienia 215 osób w terenowych biurach ARiMR. Do ich zadań należała obsługa kancelaryjna obiegu dokumentów oraz obsługa komputerowej bazy danych ZSZiK. Działanie to miało na celu umożliwienie przygotowania ARiMR do wypełniania funkcji Agencji Płatniczej, szczególnie z zakresu procedur ubiegania się o środki unijne w rolnictwie i przemyśle rolno-spożywcym, a także przygotowanie oddziałów regionalnych Agencji do zadań związanych z obsługą „Zintegrowanego Systemu Zarządzania i Kontroli”.
- d) działania Oddziału Terenowego Agencji Nieruchomości Rolnych w Olsztynie związane z aktywizacją społeczności popegeerowskiej.
- Bezpośrednią formą wsparcia tworzenia miejsc pracy dla byłych pracowników ppgr, którą stosowała ANR, były refundacje dla pracodawców. Polegały one na pokrywaniu kosztów zatrudnienia w wysokości 100% lub 50% kwoty najniższego wynagrodzenia. W 2004 roku Oddział kontynuował umowy i programy podpisane w latach 2002-2003. Na bezwrotną pomoc finansową w celu refundacji części kosztów płac pracownikom zatrudnionym w programach ANR, w 2004 roku Oddział wyasygnował kwotę 3.776.050 zł. W ramach tych programów zatrudnionych było 971 pracowników byłych ppgr. Główne efekty tych programów to:
 - aktywizacja zawodowa środowiska po byłych ppgr,
 - konserwacja i naprawa urządzeń melioracyjnych,
 - pielęgnacja rowów, poboczy dróg i naprawa przepustów,
 - likwidacja dzikich wysypisk śmieci.
 - Program „**KOMPLEKSOWA OPIEKA DŁUGOTERMINOWA**”
W porozumieniu ze Stowarzyszeniem „Niebieski Parasol”, „Hospicjum i Polskim Komitetem Pomocy Społecznej, Oddział podjął realizację 16 programów na zatrudnienie 88 opiekunek do opieki długoterminowej w domu chorego. Program zgodnie z podpisanymi umowami funkcjonował na terenie całego regionu warmińsko-mazurskiego do końca 2004 roku. Podmiotami, które go realizowały były:
 - Zarząd Wojewódzki PKPS Olsztyn – zatrudniono 27 opiekunek,
 - Stowarzyszenie Hospicjum „Pomoc Maltańska” Olsztyn - zatrudniono 9 opiekunek,
 - Zgromadzenie Sióstr Miłosierdzia Lubawa - zatrudniono 4 opiekunki,
 - Stowarzyszenie Opieki Paliatywno-Hospicyjnej i Długotrwale Unieruchomionych „Pomocna Dłoń” Braniewo - zatrudniono 29 opiekunek,
 - Stowarzyszenie na Rzecz Chorych Długotrwale Unieruchomionych „Niebieski Parasol” Olsztyn – zatrudniono 11 opiekunek.

Głównym celem Programu było objęcie opieką głównie samotnych osób ze środowisk popegeerowskich, które są przewlekle chore i niepełnosprawne. Program obejmuje kompleksową

opieką długoterminową, od momentu ich zachorowania na chorobę, skutkującą pogłębiającą się niepełnosprawnością, aż do momentu śmierci.

Dzięki funkcjonowaniu Programu praktycznie w przeciągu dwóch lat tj. 2003-2004 pracę otrzymało ok. 150 opiekunek. Przeszkolone osoby zaopiekowały się ok. 250 rodzinami. Należy podkreślić, że dotyczyło to regionów popegerowskich, czyli najtrudniejszych, jeśli chodzi o znalezienie zatrudnienia. Osoby pracujące i wymagające opieki pochodzą ze środowisk popegerowskich. Ogólny koszt programu wyniósł 1.841.375 zł, z czego Agencja pokryła koszty w wysokości ok. 1.208.399 zł, tj. 65,6%.

- Program „*PROMOCJA ZAWODOWA DZIEWCZĄT ZE ŚRODOWISK POPEGEROWSKICH*”
Od listopada 2001 r Oddział przy współpracy z CARITASEM Archidiecezji Warszawskiej uczestniczy w realizacji programu „Promocja zawodowa dziewcząt”. Celem tego programu jest niesienie pomocy młodym dziewczętom, po maturze, pochodzącym ze środowisk popegerowskich w znalezieniu pracy w Warszawie. Z tej formy pomocy skorzystało dotychczas około 200 dziewcząt, z tego ok. 70 % znalazło pracę i mieszka już poza bursą. Program realizowany będzie do 2009 roku. Pomoc polega na zagwarantowaniu na okres minimum 6-ciu miesięcy nieodpłatnego wyżywienia oraz zamieszkania w prowadzonej bursie. Dzięki aktywnej współpracy z Biurami Pracy oraz pracodawcami, CARITAS pomaga znaleźć dziewczętom pracę, a następnie usamodzielnic się.
- *Lokalne fundusze poręczeń kredytowych*
Jest to forma działania na rzecz powstawania nowych miejsc pracy. Na koniec 2004 roku utworzonych zostało 6 funduszy poręczeń kredytowych, tj.: w Olsztynie, Nidzicy, Działdowie, Ostródzie, Kętrzynie i Goldapi. Celem ich jest udzielanie poręczeń pracodawcom, zaciągającym kredyty bądź pożyczki na tworzenie nowych miejsc pracy. Oddział zastrzegł równocześnie, że co najmniej połowa zatrudnionych powinna pochodzić z byłych pracowników PGR. Agencja wniosła do tych funduszy jako kapitał początkowy kwotę 3,4 mln zł i udzieliła 260 poręczeń, przyczyniając się do zatrudnienia 526 osób z osiedli popegerowskich.
- Inna formą wspierania ze strony ANR walki z bezrobociem była pomoc udzielana samorządom i firmom w rozwijaniu produkcji i tworzeniu nowych miejsc pracy. Pod koniec 2004 roku Oddział przekazał nieruchomości o powierzchni około 35 ha położone w granicach miasta Olsztyn do Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Na przedmiotowych gruntach ma zostać rozbudowany zakład produkcji opon Spółki STOMIL-OLSZTYN S.A. Budowany zakład ma zagwarantować powstanie kilkuset nowych miejsc pracy dla regionu. Wartość wniesionych aportem do SSE gruntów ustalono na kwotę około 9.609 tys. zł.

Cel operacyjny:

„Rozwinięta infrastruktura na terenach wiejskich”

Rozwój gospodarczy obszarów wiejskich wymaga wyposażenia wsi w podstawową infrastrukturę techniczną. Wiele gospodarstw rolnych w województwie znajduje się w oddaleniu od sprawnie działającej infrastruktury technicznej i dlatego też ma gorsze warunki do prowadzenia produkcji. Ważnym elementem tej infrastruktury są: drogi, kanalizacja sanitarna, oczyszczalnie ścieków. Budowa a niekiedy tylko modernizacja infrastruktury może znacznie obniżyć koszty produkcji rolnej wielu gospodarstw oraz w znacznym stopniu poprawić stan środowiska naturalnego województwa. Działania podejmowane w tym zakresie realizowane były w ramach:

a) Programu Aktywizacji Obszarów Wiejskich (Komponent C – Infrastruktura)

- Beneficjenci złożyli wnioski na środki w wysokości ponad 8.100 tys. PLN i tyleż samo otrzymali. Do Regionalnego Oddziału Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa wpłynęło 95 wniosków z gmin i powiatów, z czego 85 wniosków zostało zweryfikowanych pozytywnie.
- Regionalny Komitet Sterujący ustalił listę rankingową projektów do dofinansowania w liczbie 42, nastąpiło podpisanie umów o finansowaniu pomiędzy Beneficjentami a Zarządem Województwa. Następnich 12 wniosków zakwalifikowano do dofinansowania po oszczędnościach przetargowych.
- Łącznie dofinansowanie z PAOW w Komponentie C uzyskało 46 projektów, z których 28 zakończono, 14 jest w trakcie realizacji a w dwóch przypadkach wystąpiły rezygnacje.

- Kolejne 3 projekty w wyniku oszczędności przetargowych mogą uzyskać dofinansowanie PAOW po potwierdzeniu zainteresowania ich realizacją.

b) Programu SAPARD (działanie 3 - Rozwój i poprawa infrastruktury obszarów wiejskich).

Realizację projektów objętych działaniem 3 programu SAPARD przedstawia tabela nr 6 (narastająco od początku Programu do końca 2004 roku):

Tabela Nr 6

**Realizacja projektów objętych działaniem 3 Rozwój i poprawa infrastruktury obszarów wiejskich
LIMIT środków w kopercie regionalnej ogółem: 76870 221,17 PLN**

Wyszczególnienie	Wodociągi	Kanalizacja	Odpady stałe	Drogi
Złożone wnioski (szt.)	101	87	3	69
Podpisane umowy (szt.)	55	39	1	53
Kwota pomocy (PLN)	22 858 708	29 824 885	861 952	22 569 685
Wystawione zlecenia płatności (szt.)	50	32	1	52
Zrealizowana płatność (PLN)	8 338 100 (29 zleceń)	16 513 190 (25 zleceń)	0	12 610 933 (34 zlecenia)
REALIZACJA	59,50%			

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Materiały własne Departamentu Obszarów Wiejskich i Rolnictwa

Działania podejmowane w dziedzinie poprawy infrastruktury technicznej przyczyniły się do podniesienia atrakcyjności wsi jako miejsca zamieszkania i prowadzenia działalności gospodarczej (zwłaszcza zapewnienia higieny produkcji rolnej i ochrony środowiska).

c) Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, który współfinansował propagowanie oraz realizację zadań związanych z wykorzystaniem alternatywnych i odnawialnych źródeł energii i projektów związanych z ochroną środowiska. Były to następujące zadania:

- Modernizacja systemu grzewczego w gospodarstwie agroturystycznym w Gietrzwałdzie
- Zmniejszenie emisji zanieczyszczeń poprzez wymianę suszarni zbóż z węglowej na olejową, inwestycja realizowana w Lipowinie gm. Braniewo
- Wytwarzanie biopaliwa stałego z odpadów drzewnych, inwestycja realizowana w Jedwabnie
- Modernizacja kotłowni z wykorzystaniem biomasy, inwestycja realizowana w gm. Nidzica.

WFOŚiGW we współpracy z Bankiem Ochrony Środowiska S.A. Oddział w Olsztynie dofinansował w formie dopłat do oprocentowania zakup i montaż kotłów opalanych biomasą o łącznej mocy 170 kW. Beneficjentami tego zadania było 4 rolników. Korzyści lokalne wynikające z energetycznego wykorzystania biopaliwa to niskie koszty uzyskania energii i efektywne zagospodarowanie bioodpadów, bez konieczności ich utylizacji. To także szansa na zwiększenie dochodów dla rolnictwa i tworzenie nowych miejsc pracy w pozyskiwaniu i przygotowaniu biopaliw. Korzyści globalne wiążą się z obniżeniem emisji zanieczyszczeń, zmniejszeniem ilości odpadów, mniejszą degradacją gleby i krajobrazu. Do zadań o dużym znaczeniu dla ochrony zasobów przyrodniczych, które było realizowane przy współudziale WFOŚiGW można zaliczyć zwalczanie warrozy u pszczoł. Współfinansowanie zakupu leku korzystnie wpłynęło na ograniczenie populacji powszechnie występującego pasożyta w 17.360 rodzinach pszczelich.

Przy udziale środków finansowych WFOŚiGW w Olsztynie zrealizowano także szereg projektów, które nie tylko zmniejszają negatywny wpływ oddziaływania człowieka na środowisko, ale stanowią też istotny element infrastruktury naszego województwa. Są to przedsięwzięcia objęte Działaniem 3.5 „Uczestnictwo w realizacji programów związanych z poprawą infrastruktury służącej gospodarstwu rolnym”. Realizacja zadań w dziedzinie ochrony wód i gospodarki wodnej skupiała się na działaniach związanych z: ochroną czystości wód w zlewniach rzek, jezior i Zalewu Wiślanego poprzez:

- realizację zadań dotyczących budowy, rozbudowy i modernizacji oczyszczalni ścieków,

- budowę lub rozbudowę kanalizacji sanitarnej ze szczególnym uwzględnieniem kolektorów opaskowych odprowadzających ścieki poza zlewnię bezpośrednią jezior,
 - ograniczenie spływu zanieczyszczeń obszarowych poprzez budowę separatorów na kanalizacji deszczowej, wykonanie barier fitosanitarnych,
 - budowę płyt gnojowych i zbiorników na gnojowice
- oraz z budową i modernizacją stacji uzdatniania wody. Znaczna część powyższych działań odnosiła się do obszarów wiejskich.

Na szczególną uwagę zasługuje realizacja zadań współfinansowanych ze środków SAPARD w wyniku, których wykonano:

- 32.085 mb kolektorów sanitarnych tłocznych i grawitacyjnych,
- modernizację i budowę oczyszczalni ścieków (2 szt.),
- modernizację 4 stacji uzdatniania wody.

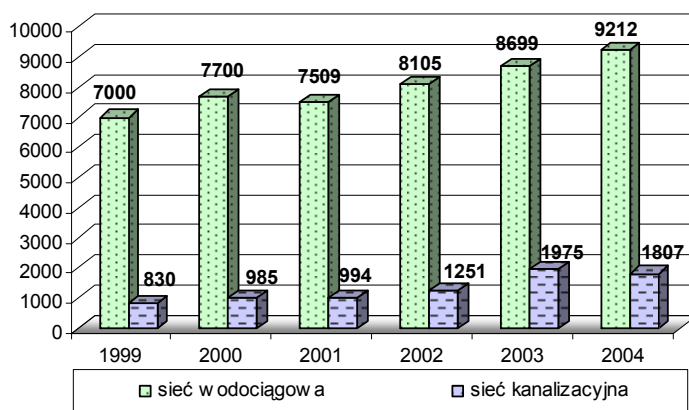
Innym aspektem ochrony wód było prowadzenie działań inwestycyjnych wśród rolników. Wojewódzki Fundusz we współpracy z Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej przystąpił w 2004 r. do realizacji programu „Ochrona Środowiska w Rolnictwie”. Głównym celem programu była ochrona środowiska naturalnego naszego województwa poprzez ograniczenie spływu do wód zanieczyszczeń pochodzących z rolnictwa, a jednocześnie dostosowanie polskich gospodarstw rolnych do standardów Unii Europejskiej. Założeniem Programu było dofinansowanie inwestycji proekologicznych gospodarstwach rolnych tj. budowa urządzeń do magazynowania odchodów zwierzęcych. Pomoc finansowa realizowana była w formie dotacji do 49,9% kosztów inwestycji. W ramach Programu wybudowano 43 zbiorniki na gnojówkę i gnojowice o pojemności łącznej 12.997m³ oraz 6 płyt obornikowych o powierzchni łącznej 902,4 m². Największą z realizowanych inwestycji była budowa zbiornika na gnojowice o pojemności 990 m³ w miejscowości Antonowo, gmina Giżycko. WFOŚiGW we współpracy z Bankiem Ochrony Środowiska S.A. Oddział w Olsztynie dofinansował w formie dopłat do oprocentowania budowę 5 zbiorników bezodpływowych na gnojowice o łącznej pojemności 899 m³. Wybudowana infrastruktura do przechowywania odchodów zwierzęcych zapobiegnie zanieczyszczeniom wód podziemnych i powierzchniowych oraz powierzchni ziemi. Efektem ekologicznym będzie poprawa jakości wody pitnej, jak również zmniejszenie strat składników nawozowych i poprawa struktury gleby.

Warto również wspomnieć, że w 2004 r. WFOŚiGW współfinansował zadanie pn. „Modernizacja opryskiwaczy w woj. warmińsko-mazurskim”. Celem była naprawa, modernizacja i kalibracja opryskiwaczy polowych i sadowniczych pozwalająca na przywrócenie pełnej sprawności technicznej i eksploatacji aparatury do ochrony roślin.

Zmiany, jakie zaszły w latach 1999-2004 w infrastrukturze technicznej województwa warmińsko-mazurskiego, ilustruje wykres nr 5.

Wykres nr 5.

Długość sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w województwie (w km)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: Restrukturyzacja Obszarów Wiejskich*

W dalszym ciągu w województwie występują duże dysproporcje w długości sieci wodociągowej i kanalizacyjnej.

Cel operacyjny:
„Lepsza infrastruktura społeczna”.

W celu większego zainteresowania regionem przyszłych inwestorów i poprawy warunków do osiedlania się nowych mieszkańców, konieczne jest tworzenie odpowiedniej sieci szkół, placówek opieki zdrowotnej i ośrodków kultury i sportu. Zadania w tym zakresie realizowane były przez **PAOW (Podkomponent B - 2 Edukacja)**, którego głównym celem jest poprawa efektywności systemu edukacyjnego oraz wykorzystania zasobów edukacyjnych. W ramach podkomponentu edukacyjnego finansowane są najważniejsze zadania związane z poprawą stanu obiektów szkolnych takie jak: opracowywanie projektów remontów, prace modernizacyjne, odnowienie szkół i obiektów szkolnych oraz działania prowadzące do konsolidacji sieci szkół (świetlice i poczekalnie dla dojeżdżających).

Cel operacyjny:
„Podniesienie poziomu wykształcenia”.

Wsparcie działań mających na celu podnoszenie poziomu wiedzy jest niezbędne, aby uchronić obszary wiejskie przed degradacją socjalną (dotyczy to w szczególności obszarów dotkniętych strukturalnym bezrobociem i terenów popegeerowskich). Dla realizacji tego celu operacyjnego opracowane zostały systemy pomocy stypendialnej dla młodzieży oraz systemy kredytowe dla studentów pochodzących z obszarów wiejskich. Dużą pomoc dla młodzieży z rodzin popegeerowskich świadczy Agencja Nieruchomości Rolnych.

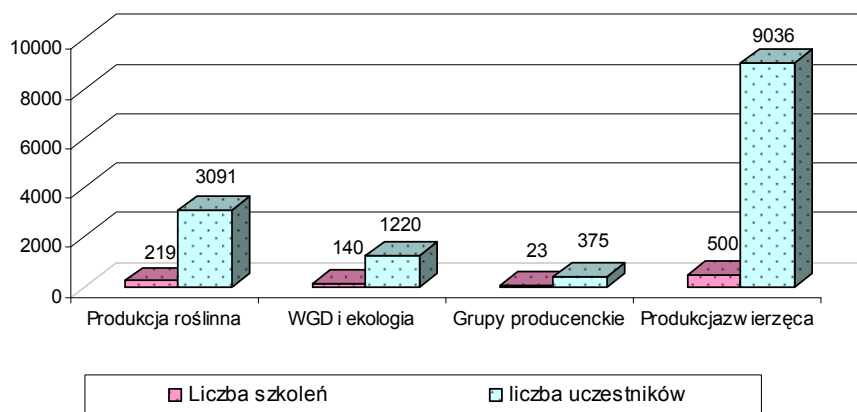
Działania związane z realizacją tego celu stanowią kanwę pracy doradców Warmińsko-Mazurskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego. Przekazują oni rolnikom, ich rodzinom i mieszkańcom wsi informacje oraz szeroką wiedzę rolniczą i ekonomiczną. Doradcy wspomagają również mieszkańców wsi organizacyjnie, a poprzez kontakty z prawnikiem W-M ODR, także i w zakresie porad prawnych. Podnoszenie wiedzy rolników realizowane było poprzez różne formy, tj.: szkolenia rolnicze i seminaria, szkolenia kursowe, wystawy, kiermasze, konkursy oraz wyjazdy szkoleniowe.

a) Warmińsko - Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Olsztynie realizował szereg szkoleń, w tym m.in.:

- w zakresie propagowania i realizacji projektów wykorzystania alternatywnych i odnawialnych źródeł energii. W tym zakresie prowadzono doradztwo indywidualne na temat agrotechniki wierzby energetycznej i zbytu surowca. We współpracy z Warmińsko – Mazurskim Uniwersytetem w Olsztynie opracowano ulotkę na temat: „Wierzba krzewiasta – roślina energetyczna” w nakładzie 5000 egzemplarzy. Jest ona szczegółową instrukcją agrotechniki wierzby energetycznej, którą otrzymują zainteresowani tą problematyką. Według Urzędu Statystycznego w Olsztynie areal założonych plantacji wierzby energetycznej na terenie województwa wynosi około 325 ha.
- w zakresie możliwości pozyskania środków finansowych na poprawę jakości produktów rolnych oraz dostosowania przetwórstwa rolnego do wymogów rynków zewnętrznych, szczególnie UE, w różnych obszarach branżowych, m. in.:
 - produkcji mleka, z ukierunkowaniem na wzrost jego jakości,
 - poprawie efektywności produkcji i jakości żywca wieprzowego,
 - produkcji zbóż, z ukierunkowaniem na podniesienie ich jakości,
 - produkcji warzyw i owoców,
 - problemów socjalno-bytowych rodzin wiejskich,
 - rozwoju małej przedsiębiorczości na wsi, przygotowaniu rolników i społeczności wiejskiej do korzystania ze środków UE – wg zasad ustalonych po negocjacjach.

Tematyka przeprowadzonych szkoleń dotyczyła realizowanych wieloletnich programów branżowych, problematyki z zakresu integracji z UE oraz zapotrzebowań zgłaszanych przez rolników i instytucje pracujące na rzecz rolnictwa i jego otoczenia. Przy realizacji wieloletnich branżowych programów doradczych łącznie zorganizowano ogółem 882 szkolenia, w których uczestniczyły 13722 osoby. Około 18% wymienionych szkoleń łączona była z wyjazdami do specjalistycznych gospodarstw rolnych i do placówek naukowo-badawczych, w których zlokalizowane były pokazy i demonstracje. Strukturę tych szkoleń ilustruje wykres nr 6.

Wykres Nr 6
Struktura szkoleń w programach branżowych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Materiały własne Departamentu Obszarów Wiejskich i Rolnictwa

W roku 2004 zorganizowano 52 szkolenia seminaryjne przez specjalistów zakładowych i doradców terenowych, wspierających realizację programów branżowych, w których uczestniczyło 1730 osób. Kontynuowano wyjazdy szkoleniowe rolników i doradców: do zmodernizowanych i nowo budowanych obiektów inwentarskich dla bydła mlecznego, na Targi krajowe i zagraniczne, do funkcjonujących grup producenckich, na Dni Pola, objazdy poletek doświadczalnych, do gospodarstw i obiektów z modelowymi rozwiązaniami chroniącymi środowisko w najbliższym otoczeniu gospodarstw, do gospodarstw agroturystycznych i ekologicznych. Ogółem zorganizowano 197 wyjazdów szkoleniowych, w których uczestniczyło 2596 osób, w tym:

- 158 wyjazdów w ramach realizowanych programów branżowych z udziałem 1680 osób;
- 36 wyjazdów krajowych z udziałem 905 osób;
- 3 wyjazdy zagraniczne z udziałem 11 osób.

Dużym zainteresowaniem wśród rolników cieszyły się szkolenia kursowe, które przygotowywały rolników do egzaminów dających uprawnienia zawodowe. Szkolenia organizowano w Ośrodku Oświatowo – Szkoleniowym, działającym przy W-M ODR w Olsztynie. Ogółem przeprowadzono 94 kursy, które ukończyło 3001 osób. Największym zainteresowaniem cieszyły się kursy: na wykwalifikowanego rolnika, które ukończyło 117 osób, chemizacyjne (wymogi UE) – w zakresie stosowania środków ochrony roślin sprzętem naziemnym, które ukończyło 2098 osób, w zakresie obrotu i konfekcjonowania środków ochrony roślin, ukończyło 70 osób. W programach branżowych: z agroturystyki i przedsiębiorczości wiejskiej przeprowadzono 26 kursów, które ukończyło 660 osób, wdrażanie zasad rolnictwa ekologicznego oraz tworzenie rynku zbytu produktów ekologicznych przeprowadzono 2 kursy, które ukończyło 101 osób. Odbył się także 1 kurs internetowy w okresie od września do listopada 2004 r. pt. „Standardy jakościowe produkcji rolnej”, w ramach realizowanego Projektu Phare PL 0104.02 „System doradztwa rolniczego - szkolenia”. Kurs ukończyło 41 osób, doradców i specjalistów WODR.

b) działania podejmowane przez Samorząd Województwa to:

- Spotkania i szkolenia upowszechniające wiedzę na temat możliwości wykorzystania środków finansowych z Funduszy Strukturalnych UE i wspólnej polityki rolnej. Ich celem było przygotowanie

przedstawiciele samorządu terytorialnego, sektora prywatnego i organizacji pozarządowych do funkcjonowania w warunkach członkostwa Polski w UE. W okresie od 3 listopada do 22 grudnia 2004 r. Departament Rozwoju Obszarów Wiejskich i Rolnictwa Urzędu Marszałkowskiego zorganizował i odbył 19 spotkań informacyjnych we wszystkich powiatach województwa warmińsko-mazurskiego. Do udziału w spotkaniach zaproszeni zostali przedstawiciele urzędów gmin, miast i gmin, starostw powiatowych, sołectw, organizacji pozarządowych oraz instytucji kultury. W spotkaniach wzięło udział około 800 osób. Materiały informacyjne nt. Sektorowego Programu Operacyjnego przekazane zostały uczestnikom spotkań w formie elektronicznej. Z uwagi na duże zainteresowanie beneficjentów podczas spotkań prezentowane było również działanie SPO Pilotażowy Program Leader+. Opracowano **materiały informacyjne** dla beneficjentów z zakresu działań SPO „*Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich*” wdrażanych przez Urząd Marszałkowski.

- organizacja **V Samorządowego Forum Ekologicznego** w dniach 23 – 24.09.2004 r. w Bęsi k/Biskupca - celem upowszechnienia wśród uczestników aktualnych informacji o działaniach na rzecz ochrony środowiska, rozwoju obszarów wiejskich oraz stworzenie możliwości wymiany doświadczeń między samorządami.
- współorganizacja z Uniwersytetem Warmińsko-Mazurskim konferencji na temat: „*Revitalizacja obszarów wiejskich Warmii i Mazur*”. Celem konferencji było wskazanie oraz wywołanie ważnego i pilnego problemu rewitalizacji przestrzeni z uwzględnieniem uwarunkowań Warmii i Mazur. Dla samorządów lokalnych spotkanie było dodatkowym szkoleniem z zakresu możliwości skorzystania z funduszy strukturalnych UE przeznaczonych na rozwój przestrzeni wiejskiej.
- realizacja projektu „*Pomoc duńska w rozwoju regionalnym i przygotowaniu administracji w zakresie działań przedakcesyjnych i Funduszy Strukturalnych w województwie Warmińsko-Mazurskim*”. Współpraca z samorządami szczebla powiatowego w Olsztynie, Giżycku i Braniewie.
- realizacja projektu „*Sieć partnerstwa i sieć informacji o UE na obszarach wiejskich w regionie Warmii i Mazur*”.
- W projekcie uczestniczyli: ze strony polskiej Samorząd Województwa, Warmińsko-Mazurska Izba Rolnicza, Biuro Regionalne sieci Carrefour, Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie oraz duńska gmina Bornholm. Głównym celem projektu było przygotowanie lokalnych struktur w województwie do działania na rzecz zapewnienia zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich. Projekt miał charakter szkoleniowy i zakładał przygotowanie trenerów, których zadaniem jest upowszechnianie informacji o możliwościach wykorzystania środków finansowych z funduszy strukturalnych UE, przeznaczonych na rozwój obszarów wiejskich, wspieranie tworzenia Lokalnych Grup Działań oraz organizowania ich w regionalną sieć LEADER +. Odbyła się **Konferencja** rozpoczynająca realizację projektu, do udziału w której zaproszeni zostali wszyscy uczestnicy szkoleń wytypowani przez partnerów projektu oraz przeprowadzone zostały **warsztaty szkoleniowe** z zakresu tworzenia sieci centrów informacji o Unii Europejskiej i dla trenerów programu LEADER. Warsztaty prowadzone były przez duńskich ekspertów, posiadających wieloletnie doświadczenie w realizacji inicjatywy LEADER+ na Bornholmie. Powyższe działania spowodowały, że podczas pierwszego naboru wniosków o dofinansowanie projektów w ramach działania Pilotażowy Program LEADER+, z województwa złożonych zostało **14 wniosków na sumę ok. 1,86 mln zł.**
- realizacja zadania pt. „*Zakup paszowozu dla Centrum Kształcenia Praktycznego w Karolewie*”. Pomoc w tym zakresie była wynikiem porozumienia zawartego pomiędzy Samorządem Województwa a Starostwem Powiatowym w Kętrzynie dotyczącego unowocześnienia bazy szkoleniowej i przygotowania CKP w Karolewie do pełnienia roli ośrodka szkoleniowego z zakresu produkcji i przetwórstwa mleka oraz podnoszenia kwalifikacji hodowców bydła mlecznego z terenu województwa.

a) działania podejmowane przez Oddział Olsztyński ANR to:

- „*pilotażowy projekt nauki języków obcych*”, realizowany wspólnie z Urzędem Marszałkowskim i Starostami 4 powiatów. W efekcie zorganizowano naukę języka niemieckiego i angielskiego dla młodzieży i byłych pracowników PGR, którzy ukończyli szkoły zawodowe o specjalności gastronomia, hotelarstwo lub agroturystyka. Agencja pokrywała koszty nauki, natomiast samorządy - koszty dojazdów do ośrodków szkoleniowych. Powstały cztery grupy uczących się, po jednej w powiatach: Ostróda, Nidzica, Szczytno i Mrągowo, łącznie 50 osób. Podobną inicjatywę Agencja podjęła także przy współpracy z Wojewódzkim Urzędem Pracy i Powiatowymi Urzędami Pracy. Ten projekt objął

aż 14 powiatów. W jego ramach powstały dwa programy: „Lingwista” – 80 uczestników i „Paszporty do Europy” – 235 uczestników.

Poziom wykształcenia ludności badany jest w trakcie Powszechnych Spisów. Raport z wyników Spisów Powszechnych z 1996 r i 2002 roku, wskazuje, że struktura ludności wchodzącej w skład gospodarstw domowych użytkowników gospodarstw rolnych uległa istotnej zmianie. Udział osób z wykształceniem wyższym zwiększył się o 2,2%, średnim zawodowym i ogólnokształcącym o 3,3%, zmniejszył się natomiast udział osób z wykształceniem podstawowym ukończonym o 3,1% i nieukończonym o 2,9%.

W 2002 r. 5,1% ludności związanej z użytkownikiem indywidualnego gospodarstwa rolnego o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych posiadało wykształcenie wyższe, 45,2% legitymowała się wykształceniem średnim (łącznie z zasadniczym zawodowym), podstawowe wykształcenie deklarowało 42,2%, natomiast podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego – 5,5%. Ilustruje to tabela nr 7.

Tabela Nr 7

Ludność w wieku 13 lat i więcej w gospodarstwach z użytkownikiem indywidualnego gospodarstwa rolnego o powierzchni powyżej 1 ha UR według płci i poziomu wykształcenia w 2002 r.

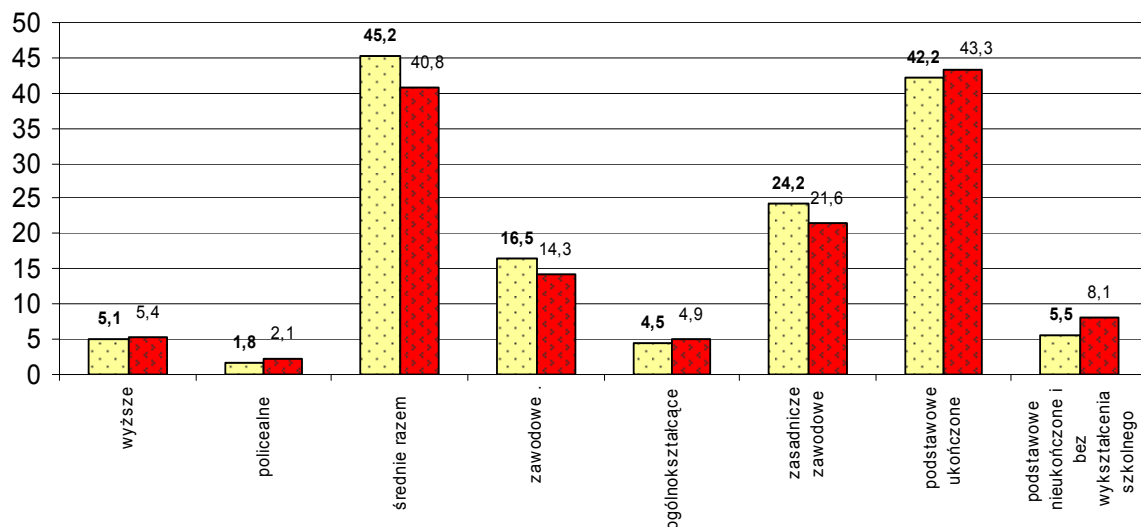
Wyszczególnienie	Ogółem			w tym wieś		
	razem	mężczyźni	kobiety	razem	mężczyźni	kobiety
	w tys. osób					
Ogółem	157,7	82,4	75,3	135,3	71	64,3
w odsetkach						
wyższe	5,1	4,5	5,7	3,3	2,7	3,8
policealne	1,8	1	2,8	1,4	0,8	2,2
średnie razem	45,2	48,4	41,7	44	47,1	40,6
zawodowe .	16,5	16	17	15	14,2	15,8
ogólnokształcące	4,5	2,9	6,4	3,6	2,1	5,3
zasadnicze zawodowe	24,2	29,5	18,3	25,4	30,8	19,5
podstawowe ukończone	42,2	41,4	43	45,2	44,4	46,1
podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego	5,5	4,5	6,6	5,9	4,9	7,1
nieustalony	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,2

Źródło: Raport z Wyników Spisów Powszechnych Województwa Warmińsko-Mazurskiego; Urząd Statystyczny w Olsztynie Olsztyn 2003

Strukturę ludności w wieku 13 lat i więcej związanej z użytkownikiem gospodarstwa indywidualnego według poziomu wykształcenia przedstawia wykres nr 7.

Wykres Nr 7

Poziom wykształcenia ludności w wieku 13 lat związanej z użytkownikiem indywidualnego gospodarstwa rolnego

Gospodarstwa o powierzchni użytków rolnych

□ powyżej 1 ha ■ poniżej 1 ha

Źródło: Raport z Wyników Spisów Powszechnych Województwa Warmińsko-Mazurskiego; Urząd Statystyczny w Olsztynie Olsztyn 2003

Cel operacyjny:

„Racjonalne wykorzystanie potencjału przyrodniczego regionu”

Województwo warmińsko-mazurskie stanowi obszar cechujący się zróżnicowaniem potencjału przyrodniczego a w szczególności gleb. Duży udział trwałych użytków zielonych predysponuje ten obszar do rozwijania chowu bydła. Korzystną cechą regionu jest mało zanieczyszczone powietrze, gleba i woda oraz duża ilość jezior i lasów. Walory przyrodniczo-kulturowe Warmii i Mazur stwarzają szczególnie korzystne warunki do rozwijania usług turystycznych na wsi. Ważne jest również zwiększenie gospodarczego wykorzystania potencjału wodnego województwa do produkcji rybackiej śródlądowej i morskiej. Przyrodnicze predyspozycje powinny być wykorzystane do rozwoju usług agroturystycznych, pozyskiwania energii z odnawialnych źródeł, wdrażania programów rolno-środowiskowych i produkcji żywności metodami ekologicznymi. Działania związane z realizacją w/w celu prowadzone były w ramach Programu **SAPARD** (działanie 2 – inwestycje w gospodarstwach rolnych), **Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora rolno-żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich na lata 2004-2006”**, **Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego** (zadania związane z rozwojem obszarów wiejskich) oraz **Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich**.

Wdrażanie w 2004 roku poszczególnych działań PROW w regionie Warmińsko-Mazurskim przedstawiało się następująco:

- **Działanie 1. Renty strukturalne**
 - liczba złożonych wniosków: 794 na kwotę 1 262 428 PLN
 - wnioski z wydanymi postanowieniami: 654 na kwotę 1 049 762 PLN
 - wnioski w wyniku których przekazano gospodarstwo rolne: 351 na kwotę 559 964 PLN
- **Działanie 3. Wspieranie działalności rolniczej na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania.**
 Rolnicy złożyli 26 967 wniosków. Stanowiło to 64,5% z liczby 41802 złożonych wniosków o dopłaty bezpośrednie w województwie w 2004 r.

- Działanie 4. Wspieranie przedsięwzięć rolnośrodowiskowych i dobrostanu zwierząt.
Największym zainteresowaniem cieszy się pakiet - rolnictwo ekologiczne. Przyjęto 222 wnioski o pomoc finansową.
- Działanie 5. Zalesianie gruntów rolnych
Ogólna liczba złożonych wniosków w regionie - 248
Łączna powierzchnia wnioskowana do zalesienia -1165 ha,
Kwota pomocy - 8 435 334 PLN

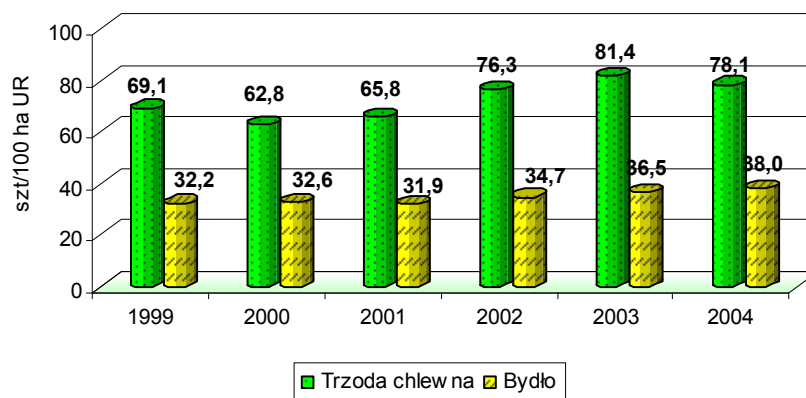
Realizacja wszystkich programów oraz działań podejmowanych na rzecz rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich spowodowały, że w latach 1999-2004 w województwie warmińsko-mazurskim nastąpił wzrost produkcji rolniczej. Obrazują to następujące wskaźniki:

- obsada bydła zwiększyła się z 32,2 do 38,0 szt. na 100 ha użytków rolnych, a to oznacza także, że zakładany wzrost obsady bydła do poziomu średniej krajowej został osiągnięty (średnia krajowa wynosi – 32,8 szt./100 ha UR).
- obsada trzody chlewnej zwiększyła się z 69,1 do 78,1 szt. na 100 ha użytków rolnych (średnia krajowa – 104,0 szt./100 ha UR).
- produkcja mleka na 1 ha użytków rolnych zwiększyła się z 495 do 825 litrów a żywca rzeźnego z 175 do 225 kg.

Zmiany wskaźników z zakresu produkcji rolniczej ilustrują wykresy nr 8, 9 i 10

Wykres nr 8.

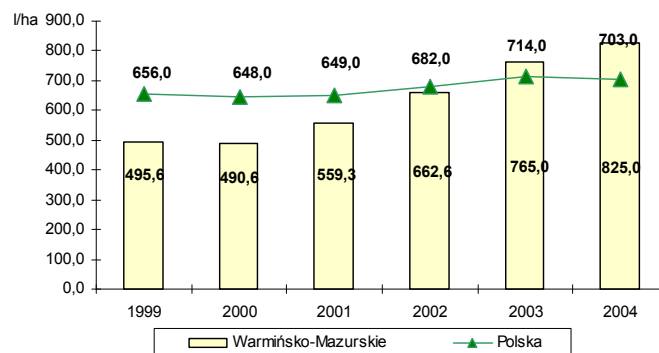
Obsada trzody chlewnej i bydła w województwie na 100 ha UR

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: Restrukturyzacja Obszarów Wiejskich*

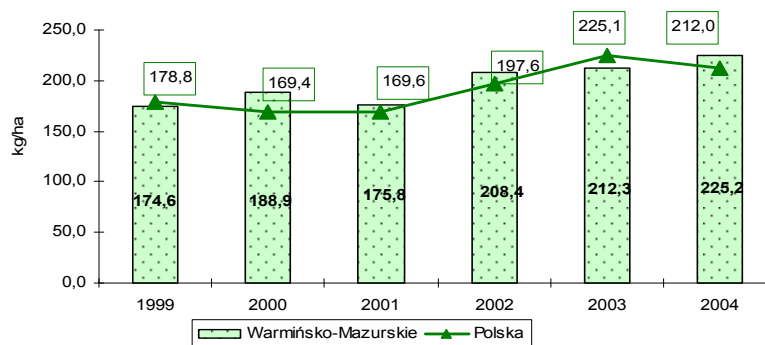
Wykres Nr 9

Produkcja mleka na 1 ha użytków rolnych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: Restrukturyzacja Obszarów Wiejskich*

Wykres Nr 10
Produkcja żywca rzeźnego na 1 ha użytków rolnych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: Restrukturyzacja Obszarów Wiejskich*

WNIOSKI

1. Realizacja „Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego” w obszarze rozwoju „Restrukturyzacja obszarów wiejskich” prowadzona jest zgodnie z ustalonym harmonogramem, z wyjątkiem działania „Rozwój giełd i rynków hurtowych”. Utworzenie oraz prowadzenie giełdy lub rynku hurtowego jest działalnością komercyjną i działania w tym zakresie powinny być podejmowane przez zainteresowane podmioty gospodarcze. Aktualnie brak jest woli do podejmowania tego rodzaju działalności, zarówno przez przedsiębiorców oraz społeczno-zawodowe i samorządowe organizacje rolników. Nie ma jednak potrzeby rezygnowania z tego działania w ustalonym harmonogramie działań, aby w latach następnych nie zamykać drogi do ewentualnego podejmowania inicjatyw programowych w tym zakresie.
2. Proponuje się utrzymanie zmian dokonanych w roku ubiegłym w katalogu wskaźników monitorowania realizacji strategii w obszarze „Restrukturyzacja obszarów wiejskich”.
3. Proponuje się utrzymanie dalszego harmonogramu działań Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Województwa Warmińsko-Mazurskiego, który był ustalony w roku ubiegłym.

Harmonogram działań

Strategii Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Województwa Warmińsko – Mazurskiego
STAN REALIZACJI DZIAŁAŃ: Departament Rozwoju Obszarów Wiejskich i Rolnictwa

Restrukturyzacja obszarów wiejskich		2000-2006	2007-2015
1.	Zredukowanie bezrobocia na obszarach wiejskich do 10%.		X
2.	Wzrost dochodów budżetów gmin województwa w przeliczeniu na jednego mieszkańca do poziomu średniej krajowej.	+	X
3.	Hamowanie procesu erozji gleb.	*	
4.	Wsparcie wysokotowarowych gospodarstw rolnych w hodowli zwierząt o wysokim poziomie zdrowotności a w produkcji roślinnej spełnienie wymogów fitosanitarnych i nasiennych.	*	X
5.	Ukierunkowanie produkcji gospodarstw pod kątem żywności ekologicznej.	*	X
6.	Zachęcanie gospodarstw do podejmowania alternatywnej działalności.	*	X
7.	Podniesienie fachowej wiedzy ekonomicznej rolników drogą ustawicznych szkoleń.	*	X
8.	Wsparcie zespołowych form gospodarowania (spółdzielczość, grupy producenckie, itp.).	*	
		>>	
9.	Produkcja żywności o wysokiej jakości zdrowotnej i handlowej spełniającej wymogi UE, wyraźnie wyróżniającej jej regionalne pochodzenie.	*	X
10.	Rozwój giełd, rynków hurtowych i przetwórstwa rolno-spożywczego jako gwaranta i stabilizatora rentowności produkcji surowców rolnych o wysokiej jakości.	-	X
11.	Wspomaganie samorządu rolniczego jako grupy lobbingu na rzecz rozwoju rolnictwa.	*	
12.	Wspomaganie wielofunkcyjnego rozwoju terenów wiejskich na rzecz pozarolniczych kierunków działalności gospodarczej i tworzenia alternatywnych źródeł dochodów dla ludności wiejskiej.	*	X
13.	Rozwój infrastruktury technicznej na terenach wiejskich.	*	X
14.	Stworzenie odpowiednio wyposażonej sieci szkół, opieki zdrowotnej, dostępu do placówek kultury i sportu.	*	X
15.	Stworzenie systemu pomocy stypendialnej i funduszy kredytowych dla młodzieży z obszarów wiejskich dotkniętych strukturalnym bezrobociem, w tym popegeerowskich.	+	
		>>	
16.	Zalesianie gruntów o niskiej przydatności rolniczej.	*	
		>>	
17.	Tworzenie warunków do tworzenia agroturystyki z zachowaniem unikalnego krajobrazu.	*	
		>>	
18.	Rozwój rolnictwa ekologicznego.	*	
		>>	
	19. Rekultywacja wyrobisk poeksploatacyjnych.		
	20. Utworzenie nowoczesnego regionalnego systemu gospodarki odpadami i rekultywacja terenów składowisk odpadów.		
	21. Ograniczenie emisji zanieczyszczeń przemysłowych.		
	22. Ograniczenie uciążliwości emisji do powietrza za źródeł rozproszonych.		
	23. Realizacja systemów grzewczych przyjaznych dla środowiska.		
	24. Wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii.		
	25. Preferowanie transportu przyjaznego środowisku.		
	Inne ...		

Działania określone w pkt. 19-25 przenieść do obszaru strategicznego „Środowisko przyrodnicze”.

Oznaczenia dla kolumny „2000 – 2006”:

+ - zrealizowano; - - nie zrealizowano; * - w trakcie realizacji

> - propozycja przeniesienia na lata 2007 – 2015; >> - propozycja przedłużenia realizacji na lata 2007 – 2015

Oznaczenia dla kolumny „2007 – 2015”:

X - zgodnie z harmonogramem

Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: **RESTRUKTURYZACJA OBSZARÓW WIEJSKICH**

Cele	Wskaźniki	J.m.	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Komentarz- osiągnięty wskaźnik- uwagi.	Źródło informacji o wskaźnikach x/	
Cel strategiczny		Wskaźniki									
Zamożne, wszechstronne, rozwinięte obszary wiejskie, filarem gospodarki regionu	Dochody budżetów gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca (Wzrost do średniej krajowej w 2010 roku)	wojew w zł	1100	1178	1254	1403	1457	1636	Wzrost dochodów gmin w województwie z 1100 zł w 1999 r do 1636 zł w 2004 roku. Większe niż w kraju	RSW 2000 s. CX, 2001 s. CCLXXXVIII, 2002 s. CCXXXIX, 2003 s. CDIX, Budżety JST	
	kraj w zł	1 191	1 173	1371	1372	1424	1591				
	Wydatki budżetów gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca (Wzrost do średniej krajowej w 2010 roku)	wojew w zł	1127	1227	1298	1434	1492	1663	Wzrost wydatków gmin w województwie z 1127 zł w 1999 r do 1663 zł w 2004 roku. Nieco większe niż w kraju.	RSW 2000 s. CX, 2001 s. CCLXXX, 2002 s. CCXXXIX, 2003 s. CDIX, Budżety JST	
		kraj w zł	1 209	1 332	1418	1389	1446	1616			
Spadek stopy bezrobocia do 2015 roku do co najmniej 10%	%	22,4	25,8	31,1	31,1	30,3	29,2	Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie osiągnęła w 2004 roku wartość niższą o 1,1 punkta procentowego niż w roku poprzednim	RSW W-M 2005, s.39		
Cele operacyjne		Wskaźniki									
1	Dobrze funkcjonujące i efektywnie produkujące gospodarstwa rolne	Przeciętny miesięczny dochód z indywidualnych gospodarstw rolnych na 1 osobę	zł	34,95	42,75	41,3	32,82	41,65	56,45	W roku 2004 nastąpił wzrost przeciętnego dochodu z prowadzenia indywidualnego gospodarstwa rolnego w przeliczeniu na 1 osobę o 35,5% w stosunku do roku 2003.	RSW 2000 s. 119, 2001 s. 117, 2002 s. 119 2003 s. 139, 2004 s. 453; 2005,s.151
		Wartość środków pozyskiwanych na realizację programów związanych z restrukturyzacją rolnictwa:	tys. zł	-	-	-	0	14 320	503 451	W roku 2004 wzrosła ilość składanych wniosków do niżej wymienionych programów. W związku z tym nastąpił wzrost środków pozyskiwanych na realizację programów związanych z restrukturyzacją rolnictwa	Dane z ARiMR
		1. Program Sapard	tys. zł						79 796	Informacja na temat realizacji Programu Sapard (działania 1,2,3,4) narastająco od uruchomienia Programu, dane na dzień 31 grudnia 2004r.	Dane z ARiMR
		2. Płatności obszarowe	tys. zł						423 655	Wyplata płatności w okresie od 18.10.2004 roku do 7.04.2005 roku	Dane z ARiMR

*Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko – Mazurskiego
Departament Obszarów Wiejskich i Rolnictwa*

2	Produkcja zdrowej żywności	Liczba gospodarstw prowadzących produkcję metodami ekologicznymi	szt.	33	55	81	104	126	344	W latach 1999-2004 obserwuje się ciągły wzrost zarejestrowanych gospodarstw prowadzących produkcję metodami ekologicznymi.	GIJHARS
		Areal upraw roślin prowadzonych metodami ekologicznymi.	ha	1274	1373,6	4095	5846,8	7763	9497	Wraz ze wzrostem ilości gospodarstw w latach 1999-2004 obserwuje się ciągły wzrost powierzchni upraw prowadzonych metodami ekologicznymi.	GIJHARS
		Podmioty posiadające certyfikaty jakości produkcji ISO i HACCAP	szt.	–	–	46	67	brak danych	brak danych	Brak prowadzonej ewidencji podmiotów posiadających certyfikaty.	
3	Aktywny i sprawnie funkcjonujący samorząd rolniczy	Liczba grup producenckich	szt.	–	0	0	0	2	4	Ustawa z dnia 15 września 2000 roku o grupach producentów rolnych i ich związkach stwarza możliwość formalnego powstawania grup producenckich, które po rejestracji mają możliwość korzystania ze środków krajowej pomocy publicznej. W 2004 roku na terenie województwa warmińsko - mazurskiego zarejestrowano 4 takie grupy.	UW
		Ilość producentów zrzeszonych w grupach producenckich		–	0	0	0	55	125	W powstałych czterech grupach producenckich w 2004 roku zarejestrowanych było 125 producentów rolnych.	UW
4	Tworzenie nowych miejsc pracy poza rolnictwem	Liczba podmiotów gospodarczych na obszarach wiejskich (o 2 % rocznie)	szt.	–	23051	28115	24889	26324	25633	Wg danych statystycznych liczba podmiotów gospodarczych na obszarach wiejskich w 2004 roku zmniejszyła się w stosunku do 2003 roku	Podmioty
		Liczba pracujących na wsi - poza rolnictwem (wzrost o 1,5% rocznie)	ilość osób	–	38496	38818	37477	38658	brak danych		RSW W-M 2001 s. 300, 2002 s. 313, 2003 s. 308;
5	Rozwinięta infrastruktura techniczna na terenach wiejskich	Długość sieci wodociągowej (wzrost o 10% co 5 lat)	km	7000	7700	7509	8105	8699	9212	Długość sieci wodociągowej w 2004 r. zwiększyła się o 513 km w stosunku do roku poprzedniego (wzrost o 31,6% do roku 1999)	RSW W-M 2003 s. 350, RSW 2004 s. 459 RSW 2005 s. 469
		Długość sieci kanalizacyjnej (wzrost o 10% co 5 lat)	km	830	985	994	1251	1975	1807	Długość sieci kanalizacyjnej w 2004 roku zmniejszyła się o 168 km w stosunku do roku 2003	
		Liczba abonentów telefonii przewodowej na wsi (wzrost do 2015 r. o 80 %)	tys.	70,7	86,9	101,8	122,5	105	96,4	W roku 2004 liczba abonentów telefonii przewodowej zmalała o 8,6 tys. w stosunku do roku 2003.	RSW WM 2003 s. 459, 2004 s. 273; 2005 ,s.. 272

*Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko – Mazurskiego
Departament Obszarów Wiejskich i Rolnictwa*

		Liczba odbiorców gazu z sieci gazowej (wzrost o 1% rocznie)	tys.	3,2	3,5	3,7	3,8	x	4,0	Liczba odbiorców gazu z sieci gazowej od 1999 r. ma tendencję rosnącą. W porównaniu z rokiem 1999 liczba odbiorców wzrosła o 0,8 tys.	RSW W-M 2000 s. 163, 2001 s. 340, 2002 s. 354, 2003 s. 357, 2004 s. 160; 2005, s. 159
		Udział mieszkań wyposażonych w gaz sieciowy	%	2,5	2,5	2,6	2,4	2,5	2,5	Udział mieszkań wyposażonych w gaz sieciowy w latach 1999-2004 utrzymywał się na zbliżonym poziomie	RSW W-M 2000 s. 166, 2001 s. 345, 2002 s. 359, 2003 s. 357, 2004 s. 164; 2005, s. 163
		Zużycie energii elektrycznej w rolnictwie na 1 ha	KWh	142	139	143	138	142,4	164,7	W 2004 roku nastąpił wzrost zużycia energii elektrycznej w rolnictwie na 1 ha w odniesieniu do roku poprzedniego	RSW 2000 s. LXXVIII, 2001 s. LXXXIV, 2002 s. LXXXIX, 2003 s. XCIII, 2004 s. 93; 2005, s. 101
		Powierzchnia gruntów rolnych wyłączonych na cele nierolnicze	ha	38	49	47	89	94	89	Powierzchnia gruntów rolnych wyłączonych na cele nierolnicze jest taka sama jak w 2002 roku	RSW W-M 2000 s. 114, 2001 s. 251, 2002 s. 258, 2003 s. 247, 2004 s. 59; 2005, s. 59
6	Lepsza infrastruktura społeczna	% udział liczby pomieszczeń wyposażonych w komputery w odniesieniu do pomieszczeń do nauki ogółem w szkołach podstawowych	%	2,4	3,5	4,3	5,4	6,4	7,3	Udział liczby pomieszczeń wyposażonych w komputery w odniesieniu do pomieszczeń do nauki ogółem w szkołach podstawowych wzrósł w skali województwa o 1,1 % w stosunku do roku poprzedniego.	RSW 2000 s. 146, 2001 s. 147, 2002 s. 149, 2003 s. 173, 2004 s. 482; 2005, s. 492
		% udział liczby pomieszczeń wyposażonych w komputery w odniesieniu do pomieszczeń do nauki ogółem w gimnazjach	%	5,1	7,4	7,5	8,7	7,9	8,3	Zaobserwowano wzrost wskaźnika ilości pomieszczeń wyposażonych w komputery w odniesieniu do pomieszczeń ogółem o 0,4 % w stosunku do 2003 roku.	RSW 2000 s. 151; 2001 s. 152; 2002 s. 153, 2003 s. 183; 2004 s. 485; 2005, s. 495
		Liczba woluminów na jednego mieszkańca w tym na wsi (wzrost o 2 % rocznie)	szt.	4	3,9	3,9	4	4	3,9	Zmiana klasyfikacji wskaźnika w roczniku statystycznym z liczby woluminów na 1 mieszkańca, na liczbę wypożyczeń na 1 mieszkańca.	RSW W-M 2000 s., 2001 s. 387, 2002 s. 404, 2003 s. 400; 2005, s. 205
		Liczba abonentów telewizyjnych na wsi na 1000 mieszkańców	szt.	–	190	189	194	188	189	W 2004r. liczba abonentów telewizyjnych na wsi utrzymywała się na podobnym poziomie jak w roku 2003	RSW W-M 2002 s. 85, 2004 s. 209; 2005, s. 208
		Liczba stowarzyszeń sportowych (wzrost o 5 % rocznie)	szt.	-	-	-	-	b. d.	b. d.	b.d - brak danych; Brak prowadzonej ewidencji.	
		Wskaźnik umieralności niemowląt (docelowo obniżenie do średniej krajowej) na wsi	%	5,3	7,6	9,1	5,3	5,6	4,8	W porównaniu z rokiem poprzednim wskaźnik umieralności niemowląt na wsi zmalał	RSW 2000 s. 86, 2001 s. 83, 2002 s. 85, 2003 s. 105, 2004 s. 419; 2005, s. 421

Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko – Mazurskiego
Departament Obszarów Wiejskich i Rolnictwa

		Liczba lekarzy na 10 tys. mieszkańców (ogółem)		14,7	14,3	14,1	15,8	17	15,5	Wskaźnik niższy niż w roku poprzednim. Od 2003 wyliczany łącznie z indywidualnymi praktykami lekarskimi.	RSW W-M 2002 s. 391, 2003 s. 387, 2004 s. 196; 2005, s. 88 i 195
		Liczba imprez kulturalnych w domach i ośrodkach kultury oraz w świetlicach na wsiach	szt.	1823	x	2302	x	2743	x	.Dane publikowane w rocznikach co 2 lata	RSW W-M 2001 s. 200, 2002 s. 206, 2004 s. 208
		Wskaźnik wykrywalności przestępstw	%	49,8	53,1	64,7	68,7	68,4	66,4	Wskaźnik wykrywalności przestępstw w stosunku do 2003 roku zmalał o 2%	RSW 2000 s. 56, 2001 s.56, 2002 s. 59, 2003 s. 61, RSW W-M 2004 s. 38 ;2005,s. 82
7	Podniesienie poziomu wykształcenia	Liczba osób ze średnim wykształceniem (30 % w 2015 roku)	tys.	-	-	-	312,8	-	-	Dane za rok 2002 są pierwszymi statystycznie określonymi danymi od 1999 roku. Poprzedni spis ludności przeprowadzono w 1996 roku.	NSP Powszechny Spis Ludności 2002
		Liczba osób z wyższym wykształceniem (10 % w 2015 roku)	tys.	-	-	-	99,2	-	-	Dane za rok 2002 są pierwszymi statystycznie określonymi danymi od 1999 roku. Poprzedni spis ludności przeprowadzono w 1996 roku.	Powszechny Spis Ludności 2002
		Absolwenci szkół średnich ogólnokształcących	tys.	6,3	6,5	7,2	8,1	8,2	8,8	Liczba absolwentów szkół ogólnokształcących z roku na rok wzrasta (wzrost o 39,7 % w odniesieniu do roku 1999)	RSW W-M 2003 s. 51, 2004 s. 185; RSW 2005, s. 498
		Absolwenci szkół zawodowych, średnich technicznych i zawodowych	tys.	15,5	14,9	15,2	13,8	13,4	8,8	Liczba osób kończących szkoły zawodowe i techniczne znacznie spada. Spowodowane jest to zmianami w szkolnictwie.	RSW W-M 2003 s. 43, 2004 s. 173 RSW 2005, s. 501
		Absolwenci szkół wyższych	tys.	5,3	6,8	8,4	10,4	10,9	11,8	Liczba absolwentów szkół wyższych z roku na rok wzrasta	RSW W-M 2003, s. 43; 2004, s. 173; 2005 ,s. 188
8	Racjonalne wykorzystanie potencjału przyrodniczego regionu	Wskaźnik wykorzystania gruntów ornych pod produkcję rolniczą	%	78,4	80,5	79,7	69,5	71,8	72,2	W 2004 roku wskaźnik wykorzystania gruntów ornych pod produkcję rolniczą wzrósł w stosunku do roku poprzedniego.	RSW 2005, s 571
		Produkcja żywca rzeźnego na 1 ha użytków rolnych	kg	174,6	188,9	175,8	208,4	212,3	225,2	W 2004 roku w województwie nastąpił wzrost produkcji żywca rzeźnego na 1 ha użytków rolnych	RSW W-M 2003, s.51; 2005, s. 245
		Produkcja mleka na 1 ha użytków rolnych	1 woj.	495,6	490,6	559,3	662,6	765,0	825,0	W 2004 roku produkcja mleka na 1 ha użytków rolnych wzrosła o 40 litrów w porównaniu do roku 2003. Wskaźnik wyższy niż w kraju.	RSW W-M 2003, s. 51; 2004, s. 233; 2005, s. 245
			1 kraj	656,0	648,0	649,0	682,0	714,0	703,0		
		Trzoda chlewna na 100 ha użytków rolnych (docelowo wzrost do poziomu średniej krajowej) -wg stanu w czerwcu	szt.	69,1	62,8	65,8	76,3	78,0	78,1	Wskaźnik trzody chlewnej na 100 ha użytków rolnych utrzymuje się na identycznym poziomie jak w 2003 roku.	RSW W-M 2003 s. 51, 2004 s. 244; 2005, s. 243

*Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko – Mazurskiego
Departament Obszarów Wiejskich i Rolnictwa*

	Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych (docelowo wzrost do poziomu średniej krajowej) -wg stanu w czerwcu	szt. woj.	32,2	32,6	31,9	34,7	36,5	38,0	Wskaźnik obsady bydła na 100 ha użytków rolnych zmalał w stosunku do 2003 roku. Wskaźnik wyższy niż w kraju.	RSW W-M 2003 s. 51, 2004 s. 244; 2005, s. 243
		szt. kraj	38	34	32	33,3	34	32,8		
	Powierzchnia gruntów leśnych w województwie (w ciągu 15 lat wzrost o 5 %)	tys. ha	730,2	732,7	736	738,5	741,1	743	Powierzchnia gruntów leśnych w województwie wzrasta co roku. (wzrost o 1,8 % w stosunku do roku 1999)	RSW W-M 2003 s. 53, 2004 s. 45; 2005, s. 250

×/ Źródła informacji:

Roczniki Statystyczne Województwa Warmińsko-Mazurskiego - skrót RSW W-M

Roczniki Statystyczne Województw - skrót RSW

Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2002 - skrót Powszechny Spis Ludności

Główna Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno - Spożywczych - skrót GIJHARS

Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w województwie warmińsko-mazurskim - skrót Podmioty

Materiały własne Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego - skrót UM

Materiały własne Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie - skrót UW

Budżety jednostek samorządu terytorialnego w latach 1999 – 2003; 2001-2004 - skrót Budżety JST

2.5. Rozwój turystyki

W dokumencie „Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego” w obszarze rozwój turystyki cel główny został sformułowany w następujący sposób:

„Turystyka wiodącą dziedziną gospodarki Warmii i Mazur”

Ponadto zostały też określone dwa cele operacyjne:

1. **„Maksymalne i dynamiczne wykorzystanie predyspozycji turystycznych regionu”;**
2. **„Zwiększenie kapitału inwestycyjnego w turystyce”.**

W dokumencie „Strategii rozwoju turystyki w Województwie Warmińsko – Mazurskim” przyjętej Uchwałą nr XXX/445/01 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego w dniu 9 października 2001 roku została sformułowana wizja przyszłości w następującym brzmieniu:

„Turystyka wiodąca dziedzina gospodarki Warmii i Mazur, generująca nowe miejsca pracy i wzrost dochodów ludności”

Realizując powyżej określone cele w 2004 roku wykonano następujące działania:

- Zakończono realizację projektu pn. *Działania na rzecz rozwoju i doskonalenia turystyki wiejskiej na Warmii i Mazurach* Konsorcjum Umbria Export Włochy, do którego deklaracja o przystąpieniu została podpisana 26.04.02 r. Urząd Marszałkowski Departament Turystyki i Promocji Regionu pełnił rolę koordynującą. Ponadto partnerami strony polskiej były: Biuro Podróży Holiday Travel, Związek Gmin Warmińsko-Mazurskich, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Starostwa Powiatowe w Giżycku, Lidzbarku Warmińskim, Mrągowie, Bartoszycach, Olsztynie i Kętrzynie. Celem projektu było wsparcie techniczne oraz edukacja operatorów turystycznych działających na obszarach wiejskich.

W roku 2004 przeprowadzonych zostało szereg działań, z których do najistotniejszych należy zaliczyć:

- Udział w Międzynarodowych Targach Turystycznych w Mediolanie w dniach od 13 do 17 lutego 2004 r. Na potrzeby promocji regionu stworzony został w porozumieniu z touroperatorem będącym jednym z partnerów realizowanego projektu pakiet ofert turystycznych. Na rynku włoskim promowana była turystyka aktywna, w tym konna, rowerowa oraz turystyka wiejska.
- Przeprowadzenie szkolenia komputerowego dla 9 osób wybranych spośród osób przeszkolonych w 2003 roku w Regionie Umbria we Włoszech. Łączny czas szkolenia wyniósł 120 godzin. Celem szkolenia było nauczenie tworzenia stron WWW, promocji internetowej oraz wprowadzania zmian do stron już funkcjonujących w sieci. Wszyscy przeszkoleni otrzymali zaświadczenie o ukończeniu kursu, które było dowodem na to, że wiedza niezbędna do utworzenia własnej strony internetowej została przyswojona w sposób przynajmniej dobry. Według załączonych ankiet wypełnionych przez uczestników szkolenia po zakończeniu każdego z modułów tematycznych, poziom przekazywanej wiedzy oraz ogólnie poziom szkolenia był zadowalający a przygotowanie szkolenia było bardzo dobre, w pełni spełniające oczekiwania jego uczestników. W ramach kursu komputerowego Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego zapewnił wszystkim uczestnikom obiady oraz noclegi.
- W ramach ww. projektu w Katedrze Architektury Krajobrazu i Agroturystyki (na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie 2 stycznia 2004 roku został powołany punkt konsultacyjny, zadaniem którego była pomoc merytoryczna osobom zainteresowanym podjęciem działalności turystycznej na terenach wiejskich a także prowadzącym działalność agroturystyczną na terenie Warmii i Mazur. Punkt konsultacyjny powstał z wydzielenia części zasobów Katedry Architektury Krajobrazu i Agroturystyki i obsługiwany był przez następujące osoby:
 1. dr inż. Iwona Połucha w zakresie atrakcji turystycznych doradztwa rolniczego, organizacji agroturystycznych, programów pomocowych i kategoryzacji wiejskiej bazy noclegowej;
 2. mgr inż. Agnieszka Jaszczak w zakresie baz turystycznych
 3. inż. Monika Zygmuntowicz w zakresie żywienia turystów
 4. mgr Piotr Szamrowski w zakresie uwarunkowań ekonomiczno-prawnych.

W punkcie konsultacyjnym można było uzyskać pomoc merytoryczną w zakresie:

1. bazy turystycznej (w tym agroturystycznej)
 2. żywienia turystów
 3. uwarunkowań ekonomicznych i marketingowych oraz formalno-prawnych dotyczących działalności turystycznej na terenach wiejskich
 4. doradztwa rolniczego oraz organizacji wspierających rozwój agroturystyki i turystyki wiejskiej.
- We wrześniu 2004 r. w Karczmie Pod Królewską Koroną w miejscowości Stębark rozpoczął się Tydzień Kuchni Umbryjskiej na Warmii i Mazurach. Jego inaugurację zorganizowano przy współpracy Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w ramach realizacji projektu nr 212/02/POL.5 W Karczmie Pod Królewską Koroną w Stębarku było można spróbować dań kuchni umbryjskiej przygotowanych według oryginalnych umbryjskich receptur i sposobów, z którymi mieli okazję zapoznać się uczestnicy kursu gastronomicznego przeprowadzonego w ramach ww. projektu w Regionie Umbria we Włoszech.
 - Udział w XI Targach Rolniczych „*Wszystko dla rolnictwa*” odbywających się we wrześniu w Olsztynie. W ramach targów przygotowano stoisko promujące Region Umbrii oraz tradycyjne umbryjskie produkty. Była to jedna z większych imprez promujących partnera włoskiego na terenie naszego województwa. Za przygotowanie włoskiego stoiska odpowiadał Departament Turystyki i Promocji Regionu. Stoisko otrzymało Nagrodę Prezydenta Miasta za najlepsze stoisko targowe.
 - Kontynuowano działalność powołaną Uchwałą Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 05.09.2002 r. Forum Rozwoju Turystyki, którego głównym zadaniem jest:
 1. Uspołecznienie dokumentu strategii.
 2. Tworzenie lobbingu wokół realizowanych zadań z dziedziny turystyki.
 3. Opiniowanie realizacji strategii i przekazywanie Zarządowi Województwa Warmińsko-Mazurskiego wniosków w tej sprawie.
 4. Wnioskowanie o wprowadzenie koniecznych modyfikacji dokumentu strategii.

Powołane Forum składa się z przedstawicieli zrzeszeń branżowych, samorządów gospodarczych i terytorialnych różnych szczebli, organizacji pozarządowych, klubów biznesu, przedstawicieli administracji rządowej.
 - W ramach II edycji Kontraktu wojewódzkiego dla województwa warmińsko-mazurskiego na rok 2004 w ramach działania II.2. *Popularyzowanie regionu oraz jego środowisk z wykorzystaniem miejscowych zasobów dziedzictwa kulturowego* zrealizowano zadanie II.2.1 pn.: *Muzyka Europejska w zabytkach Warmii i Mazur*. W zakresie rzeczowym zorganizowano cykl koncertów muzyki polskiej i europejskiej w wybranych obiektach dziedzictwa kulturowego, wydano materiały promujące wspomniane wcześniej obiekty oraz wydano płyty CD z muzyką klasyczną wraz z 16 stronicowym bookletem.
 - Wdrożono na terenie województwa warmińsko-mazurskiego Internetowy System Informacji Turystycznej i Promocji Polski, którego administratorem jest Warmińsko-Mazurska Regionalna Organizacja Turystyczna.
 - Promowano znak regionu, wyłoniony w ramach konkursu na logo turystyczne regionu Warmii i Mazur. Logo służy promocji najlepszych produktów z regionu. Jest umieszczane na materiałach promujących region oraz gadżetach i upominkach.
 - Ufundowano nagrodę Marszałka Województwa zwycięzcom konkursu agroturystycznego „*Zielone Lato*” na najlepszą kwaterę turystyki wiejskiej i gospodarstwo agroturystyczne z regionu Warmii i Mazur.
 - Przy współpracy z Polską Organizacją Turystyczną w Warszawie przygotowano i zrealizowano wizytę studyjną przedstawicieli Flamandzkiej TV VRT (TV De Wereld) celem, której było zebranie materiałów do programu prezentującego wybrane regiony Polski.
 - W 2004 roku zorganizowano pobyt niemieckiej ekipy TV ZDF, której celem było sfilmowanie atrakcji turystycznych i krajoznawczych Warmii i Mazur.

- W 2004 roku w województwie przebywał także redaktor programu „*New Neighbours*” w celu przygotowania pobytu ekipy telewizyjnej. Przygotowano materiał ukazujący najciekawsze aspekty regionu Warmii i Mazur z zakresu kultury, życia współczesnego oraz turystyki.
- Realizacja planu wydawniczego, w tym:
 - Materiał promocyjny „*Atrakcje Warmii i Mazur*” (nakład 102.000 egz. 7 wersji językowych – polska, angielska, niemiecka, rosyjska, włoska, francuska, hiszpańska).
 - Katalog Ofert Turystycznych „*Mazury Zachodnie*” (nakład 1.000 egz. Wersja polska, angielska, niemiecka, rosyjska)
 - Album fotograficzny „*Księga zamków państwa krzyżackiego*” (nakład 50 egz. wersja polska)
 - Wkładka turystyczna do gazety Wyborczej „*Wakacje 2004 na Warmii i Mazurach*” (nakład 2.000 egz.)
- Udział DTiPR w promocji turystycznej regionu Warmii i Mazur na targach turystycznych zagranicznych i krajowych w 2004 roku:
 - BIT Mediolan Włochy
 - ITB Berlin Niemcy
 - Poznań „*Tour Salon*”
 - Warszawa „*TT Warsaw Tour & Travel*”
 - Salon des Vacances Bruksela
 - Dni Polskie w Kaliningradzie
 - Polagra Farm Poznań

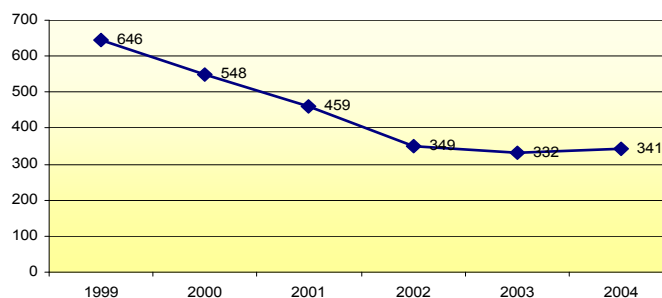
Na targach zagranicznych stoisko regionalne Warmia i Mazury organizowane jest w ramach stoiska narodowego, prezentowane są tam ogólne materiały promujące walory turystyczne regionu oraz konkretne oferty produktów turystycznych.

Cel operacyjny:
„Zwiększenie kapitału inwestycyjnego w turystyce”

Cel ten obserwowany jest na podstawie wskaźnika określającego liczbę obiektów noclegowych oraz miejsc noclegowych w hotelach. W szczycie sezonu w końcu lipca 2004 r. do dyspozycji osób odwiedzających województwo pozostawało 341 obiektów noclegowych zbiorowego zakwaterowania (w tym 82 hotele), które zapewniały 15309 miejsc noclegowych całorocznych. Jak widać na wykresie nr 1 do roku 2003 stale notuje się systematyczny spadek ilości obiektów noclegowych zbiorowego zakwaterowania. W roku 2004 nastąpiła zmiana tej tendencji. W porównaniu do roku ubiegłego zwiększeniu uległa ilość obiektów zbiorowego zakwaterowania z 332 do 341. Największy wpływ na zwiększenie liczby obiektów noclegowych zbiorowego zakwaterowania według stanu z końca lipca 2004 roku w stosunku do tego samego okresu 2003 r. miało zwiększenie się ilości moteli z 76 w 2003 roku do 82 w 2004 oraz ośrodków wczasowych z 53 w 2003 roku do 58 w 2004 r. Ponadto notuje się 25 obiektów zakwalifikowanych pod pozycją *inne obiekty hotelowe*, których nie notowano w latach poprzednich. Pomimo wzrostu liczby obiektów noclegowych ilość miejsc noclegowych, którymi obiekty te dysponują uległa nieznacznemu zmniejszeniu. W 2002 roku 34255, w 2003 roku 35869, w 2004 r. 34835.

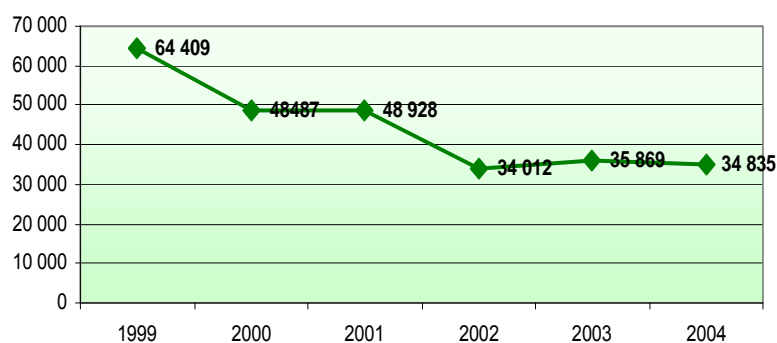
Wykres nr 1

Obiekty noclegowe zbiorowego zakwaterowania w województwie w latach 1999-2004

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Baza noclegowa w województwie warmińsko mazurskim w 2000 r.* s. 32 i 38 oraz *Turystyka w województwie warmińsko – mazurskim w 2003 r.* s. 31 i 38; 2004, s. 27

Wykres nr 2
Miejsca noclegowe w województwie w latach 1999 - 2004

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Baza noclegowa w województwie warmińsko mazurskim w 2000 r. s. 32 i 38 oraz Turystyka w województwie warmińsko – mazurskim w 2003 r. s. 31 i 38; 2004, s. 27

Zmiany nastąpiły w poszczególnych rodzajach obiektów. W odniesieniu do roku 2003 wzrost zanotowano w liczbie hoteli (z 76 na 82), domów wycieczkowych (z 1 na 3), innych obiektów hotelowych (z 0 na 25), szkolnych schronisk młodzieżowych (z 0 na 14), kempingów (z 9 na 12), ośrodków wczasowych (z 53 na 58), ośrodków kolonijnych (z 4 na 5), domów pracy twórczej (z 1 na 2). Spadek zauważalny jest w ilości moteli (z 6 na 5), schronisk (z 1 na 0), schroniskach młodzieżowych (z 21 na 6), pól biwakowych (z 17 na 15), ośrodków szkoleniowo-wypoczynkowych (z 21 na 19), zespołów ogólnodostępnych domków turystycznych (z 17 na 15) oraz pozostałych obiektów (z 81 na 56). Bez zmian pozostała liczba pensjonatów – 23 oraz ośrodków do wypoczynku sobotnio-niedzielnego i świątecznego – 1. Zmiany w liczbie miejsc noclegowych w obiektach noclegowych zbiorowego zakwaterowania w analizowanym okresie przedstawiały się różnorodnie. Pomimo zwiększonej liczby obiektów noclegowych zbiorowego zakwaterowania w porównaniu do tego samego okresu 2003 zmniejszyła się liczba miejsc noclegowych ogółem o 2,9 %, w tym całorocznych o 8,4%¹.

Tabela nr 1
Obiekty noclegowe zbiorowego zakwaterowania (stan w dniu 31. VII. 2004)

Wyszczególnienie	2002	2003	2004		
	w liczbach bezwzględnych		2002=100	2003=100	
Obiekty	349	332	341	97,7	102,7
Miejsca noclegowe	34012	35869	34835	102,4	97,1
w tym całoroczne	13849	16716	15309	110,5	91,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Turystyka w województwie warmińsko-mazurskim w 2004 r., Urząd Statystyczny w Olsztynie, Olsztyn 2005, s. 27.

W tabeli nr 1 pominięte zostały dane odnośnie kwater agroturystycznych objętych ewidencją Ośrodków Doradztwa Rolniczego. Zaliczono je do obiektów indywidualnego zakwaterowania, w związku, z czym nie mają wpływu na dane dotyczące obiektów zbiorowego zakwaterowania.

Zestawiając dane dotyczące liczby obiektów noclegowych do ilości miejsc noclegowych można stwierdzić, że spadek wyszczególniono w ilości miejsc noclegowych, jakimi dysponują hotele, pensjonaty, schroniska, schroniska młodzieżowe, ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe, zespoły ogólnodostępnych domków turystycznych, ośrodki do wypoczynku sobotnio-niedzielnego i świątecznego, pozostałe obiekty, pola biwakowe. Wzrost odnotowano w ilości miejsc noclegowych, jakimi dysponują motele, inne obiekty

¹ Urząd Statystyczny w Olsztynie, Turystyka w województwie warmińsko-mazurskim w 2004 r., Olsztyn 2005, s.27.

hotelowe, domy wycieczkowe, kempingi, szkolne schroniska młodzieżowe, ośrodki wczasowe, ośrodki kolonijne, domy pracy twórczej. Wyciągnąć tu można wniosek, że zmniejszenie ilości zarówno obiektów turystycznych jak i miejsc noclegowych w tych obiektach obserwowane jest głównie w młodzieżowej bazie turystycznej. Wśród 35869 miejsc noclegowych według stanu z końca lipca 2003 r. prawie, co drugie było wykorzystywane przez cały rok, a w stosunku do tego samego okresu w latach 2001 i 2002 liczba miejsc całorocznych zwiększyła się odpowiednio o 17,8% i 20,7%. Największą liczbą miejsc noclegowych w końcu lipca 2003 roku dysponowały obiekty noclegowe z grupy „pozostałe niesklasyfikowane” (w skład, których wchodzi między innymi hotele robotnicze, internaty, domy akademickie), grupy „hotele” oraz „ośrodki wczasowe”. W umieszczonej poniżej tabeli przedstawione zostały dane dotyczące liczby miejsc noclegowych oraz obiektów noclegowych, jakim dysponowało województwo warmińsko-mazurskie w roku 2004.

Pod względem ilości obiektów hotelowych zbiorowego zakwaterowania w 2004 roku województwo warmińsko-mazurskie znajduje się na 10 miejscu w kraju. (W roku poprzednim na miejscu 9 w kraju). Więcej obiektów posiada województwo: zachodniopomorskie (914), małopolskie (873), pomorskie (800), dolnośląskie (727), wielkopolskie (540), śląskie (454), kujawsko-pomorskie oraz lubelskie i mazowieckie (352).

Tabela nr 2

Liczba obiektów i miejsc noclegowych w województwie warmińsko-mazurskim wg rodzajów w latach 1999 -2004

Wyszczególnienie	Obiekty turystyczne (stan na 31.VII)						Miejsca noclegowe w obiektach turystycznych Stan na dzień 31.VII					
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Hotele	66	65	68	75	76	82	6772	7084	7419	7834	8333	8339
Motele	6	6	7	6	6	5	598	339	355	171	200	160
Pensjonaty	43	35	36	29	23	23	1527	1218	1332	1074	921	994
Inne obiekty hotelowe	-	-	-	-	-	25	-	-	-	-	-	961
Domy wycieczkowe	15	14	11	7	1	3	998	1335	658	400	40	190
Schroniska	1	1	1	1	1	-	21	21	92	90	44	-
Schroniska młodzieżowe	23	32	26	24	21	6	1480	2055	1796	1707	3194	682
Szkolne schroniska młodzieżowe	-	-	-	-	-	14	-	-	-	-	-	876
Ośrodki wczasowe	138	110	76	62	53	58	12782	11624	12268	6324	5092	5796
Ośrodki kolonijne	9	9	7	8	4	5	1624	1767	1042	1188	550	589
Ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe	29	25	19	18	21	19	3456	3856	2325	2705	3457	2794
Domy pracy twórczej	2	2	1	2	1	2	213	210	177	215	174	518
Zespoły ogólnodostępnych domków turystycznych	46	35	25	20	17	15	2943	1982	1601	1542	1516	1451
Kempingi	20	19	15	7	9	12	2601	3044	1825	972	1325	1850
Poła biwakowe	63	47	22	17	17	15	7280	5179	7871	1494	1980	1189
Obiekty wypoczynku świątecznego i sobotnio-niedzielnego	7	5	5	3	1	1	86	78	264	48	16	15
Kwatery agroturystyczne	44	40	19	19	-	-	552	456	211	243	-	-
Pozostałe niesklasyfikowane	141	144	140	70	81	56	10731	8695	9903	8248	9027	8431

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Rocznika Statystycznego województwa warmińsko-mazurskiego 2001, s. 391; 2002, s.406; 2003, s. 402, 2004, s. 209 –210, 2005 s. 208-209.

Określając preferencję turystów należy odnieść się do kierunków ruchu turystycznego wewnątrz kraju. Kierunki ruchu turystycznego w roku 2003 przedstawiały się w sposób zobrazowany w poniższej tabeli.

Tabela nr 3
Rozmieszczenie krajowego ruchu turystycznego

Województwa	Ogółem (mln podróży)					w tym w 2003 roku		w tym w 2004 roku	
	2000	2001	2002	2003	2004	długo- okresowe	krótko- okresowe	długo- okresowe	krótko- okresowe
Ogółem	63,9	53,8	54,2	48,4	40,7	17,2	31,2	14,6	25,0
Dolnośląskie	5,2	3,5	3,9	2,8	3,1	1,1	1,7	1,1	2,0
Kujawsko-Pomorskie	4,1	2,7	3,1	3,0	2,7	1,1	1,9	1,0	1,8
Lubelskie	3,3	2,2	3,2	3,2	1,9	0,8	2,4	0,6	1,3
Lubuskie	1,4	1,6	1,3	1,3	1,9	0,4	0,9	0,4	1,4
Łódzkie	4,4	2,4	2,7	1,8	1,4	0,5	1,3	0,4	1,0
Małopolskie	6,6	5,6	5,3	4,8	3,8	1,8	3,0	1,7	2,1
Mazowieckie	9,9	6,4	7,3	6,4	5,0	1,7	4,7	1,6	3,2
Opolskie	1,4	1,8	1,6	1,2	0,8	0,3	0,9	0,2	0,6
Podkarpackie	2,4	1,8	3,1	2,7	2,9	1,1	1,6	1,3	1,7
Podlaskie	1,1	2,8	1,9	1,9	0,9	0,6	1,3	0,3	0,7
Pomorskie	4,3	4,6	4,0	4,8	3,6	2,3	2,5	1,8	1,7
Śląskie	7,0	4,9	5,0	4,0	3,5	1,4	2,6	1,4	2,1
Świętokrzyskie	2,2	2,4	2,6	1,6	1,3	0,5	1,1	0,4	0,8
Warmińsko-Mazurskie	2,4	2,6	2,6	2,6	1,9	1,4	1,2	1,0	0,9
Wielkopolskie	4,5	4,2	3,5	3,7	3,4	1,1	2,6	0,7	2,6
Zachodniopomorskie	3,9	4,2	3,5	3,6	2,6	1,9	1,7	1,3	1,3

Źródło: Badania Instytutu Turystyki; oszacowanie liczby odwiedzin w zaokrągleniu

Na podstawie przedstawionych danych zaobserwować można spadek liczby podróży do naszego województwa określoną na podstawie badań Instytutu Turystyki na poziomie 1,9 mln, co daje regionowi Warmii i Mazur 10 miejsce w kraju na jednym poziomie z województwem lubelskim i lubuskim. W poprzednim roku pomimo wskaźnika 2,6 dla naszego województwa zajmowaliśmy 11 miejsce w kraju. Może to wskazywać na ogólną tendencję spadkową, jeśli chodzi o krajowy ruch turystyczny. Dodać tu należy, że wśród zainteresowanych ofertą województwa przeważały pobyty długookresowe.

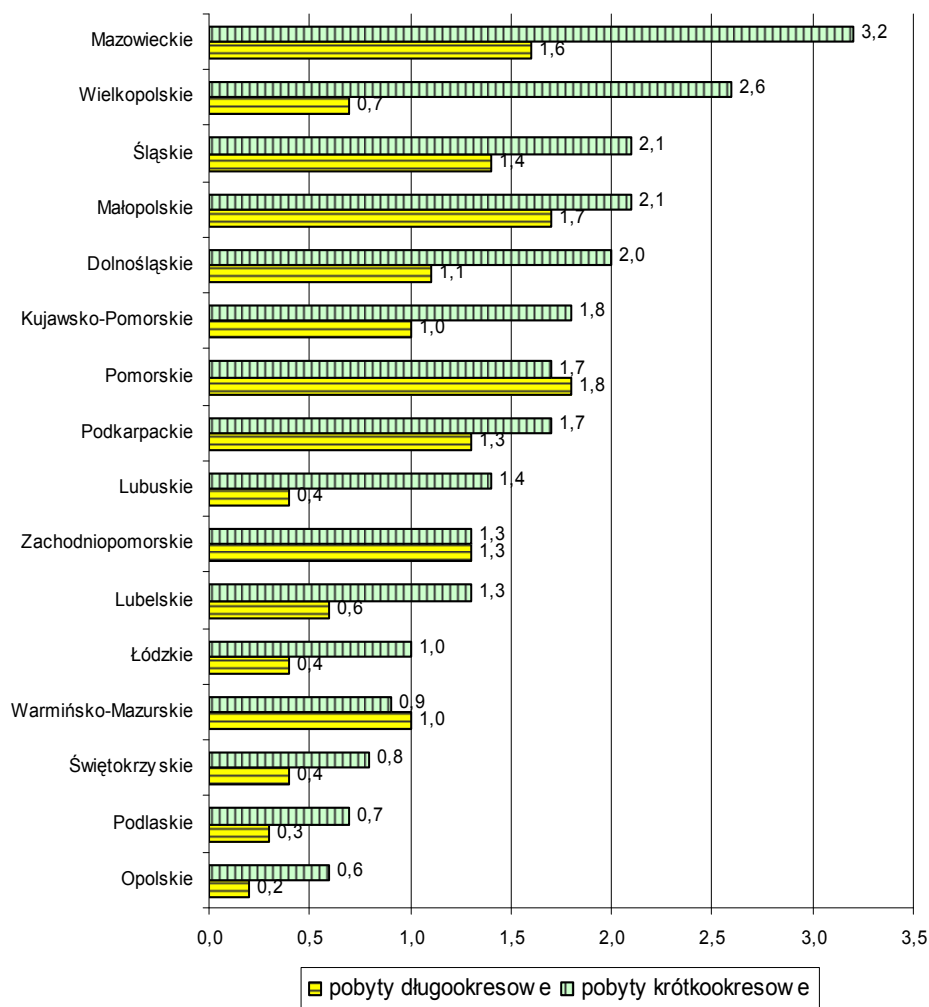
Chcąc scharakteryzować krajowe przyjazdy do województwa warmińsko-mazurskiego zostały przeprowadzone dodatkowe badania mające na celu określenie głównych motywów, którymi kierowali się odwiedzający region Warmii i Mazur. W przypadku przyjazdów długookresowych w okresie letnim w przeprowadzonych badaniach ankietowani jako główny cel został podany wypoczynek. Natomiast głównym celem krajowych przyjazdów krótkookresowych, obejmujących od 2 do 4 dni były odwiedziny u krewnych lub znajomych.

Ogólna liczba przyjazdów do województwa warmińsko-mazurskiego w zestawieniu z udziałem przyjazdów wg rodzajów zakwaterowania daje informację, że najwięcej bo aż 38% przyjezdnych korzysta z zakwaterowania w mieszkaniach u krewnych lub znajomych. Pozostałe stanowią odpowiednio 29% w obiektach zbiorowego zakwaterowania, 11 % w obiektach indywidualnego zakwaterowania, 5% w domkach letniskowych i 17 % korzysta z innych obiektów w tym w kwaterach agroturystycznych. Trzeba też pamiętać, że wskaźnik mówiący o wykorzystaniu bazy noclegowej jest oparty na badaniach przeprowadzonych przez urzędy statystyczne, które nie uwzględniają noclegów udzielonych turystom w „prywatnej bazie noclegowej”.²

² zakres kategorii „prywatna baza noclegowa” zmieniał się: do 1997 roku były to pokoje gościnne (kwatery prywatne), w latach 1998-1999 prócz pokoi gościnnych – również kwatery agroturystyczne, a od 2000 roku tylko kwatery agroturystyczne GUS zaprzestał gromadzenia danych o pokojach gościnnych.

Wykres nr 3

Rozmieszczenie ruchu turystycznego w wg województw w 2004 r. (w mln osób)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela 3.

Tabela nr 4

Uczestnictwo w ruchu turystycznym wg rodzajów wyjazdów. Liczba osób uczestniczących (w mln)

Rodzaj podróży	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Krajowe długookresowe	8,4	10,4	9,9	11,2	11,4	11,2	10,6	10,1	10,4	10,0	9,0
Krajowe krótkookresowe	8,7	9,6	11,4	13,0	11,9	13,1	11,5	10,6	10,9	9,7	8,6
Zagraniczne	2,7	3,5	3,9	3,9	3,7	4,2	4,5	4,4	4,4	3,3	3,8
Krajowe i zagraniczne (ogółem)	13,5	16,1	17,1	19,0	18,8	19,5	18,6	17,7	17,8	17,0	15,3

Źródło: Badania Instytutu Turystyki;

Uwaga: uczestnictwo w wyjazdach (podróżach) turystycznych odnosi się do osób, które co najmniej raz wzięły udział w danego rodzaju wyjeździe (podróż); część osób uczestniczyła w dwu lub trzech rodzajach podróży.

Tabela nr 5.

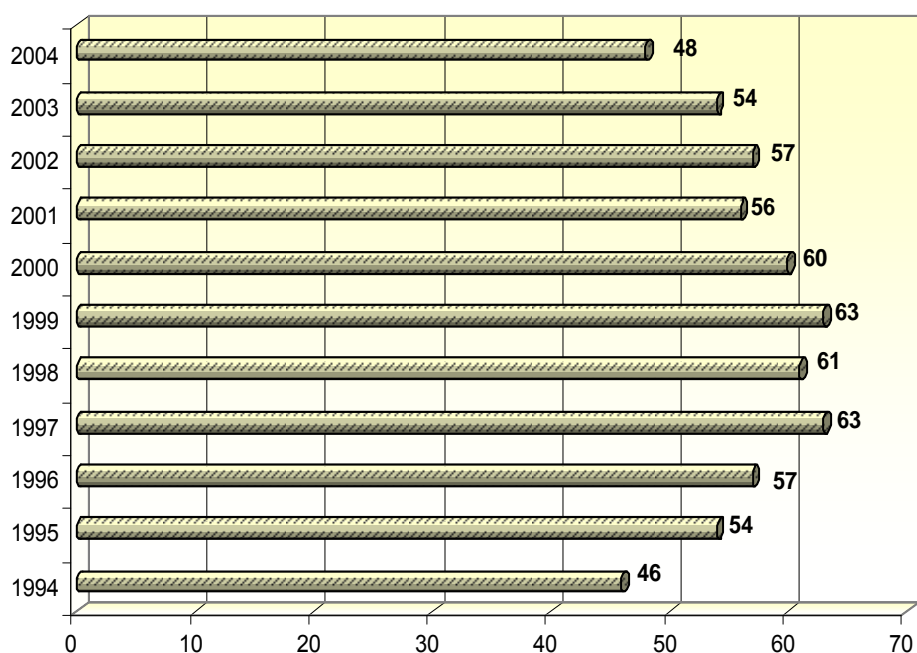
Uczestnictwo Polaków w wyjazdach turystycznych (% populacji w wieku 15 i więcej lat)

Rodzaj podróży	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Krajowe długookresowe	29	34	33	37	37	36	34	32	33	32	29
Krajowe krótkookresowe	29	32	38	43	39	42	37	34	35	31	27
Zagraniczne	9	12	13	13	11	14	15	14	14	11	12
Krajowe i zagraniczne (ogółem)	46	54	57	63	61	63	60	56	57	54	48

Źródło: Badania Instytutu Turystyki na ogólnopolskiej reprezentatywnej próbie OBOP obejmującej mieszkańców Polski w wieku 15 i więcej lat.

Wykres nr 4

Uczestnictwo Polaków w wyjazdach turystycznych krajowych i zagranicznych ogółem (% populacji w wieku 15 i więcej lat)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Tabela nr 5

W latach 1997-1999 turystyczna aktywność Polaków utrzymywała się na wysokim poziomie, tj. 63% mieszkańców Polski w wieku 15 i więcej lat uczestniczyło w krajowych i zagranicznych wyjazdach turystycznych. W 2000 roku wskaźnik uczestnictwa obniżył się do 60%, a w 2001 roku do 56,1%. W 2002 roku po raz pierwszy od trzech lat zanotowano wzrost uczestnictwa mieszkańców Polski w wieku 15 i więcej lat w turystyce. Wzrost ten dotyczy wyjazdów krajowych, bowiem w 2002 roku poziom uczestnictwa Polaków w wyjazdach zagranicznych nie zmienił się. Po roku niewielkiego wzrostu w 2003 roku zanotowano spadek uczestnictwa mieszkańców Polski w wieku 15 i więcej lat w wyjazdach (podróżach) turystycznych. O 4% mniej osób uczestniczyło w wyjazdach krajowych i o jedną czwartą mniej w zagranicznych. Obserwujemy większy spadek uczestnictwa w krajowych wyjazdach krótkookresowych (na 2-4 dni) niż długookresowych (obejmujących, co najmniej 5 dni) oraz większy spadek uczestnictwa w zagranicznych wyjazdach długookresowych niż krótkookresowych. W 2004 roku obserwujemy spadek uczestnictwa mieszkańców Polski w wieku 15 i więcej lat w krajowych wyjazdach turystycznych, (co najmniej z jednym noclegiem poza miejscem zamieszkania). Spadek w nieco większym stopniu objął wyjazdy krótkookresowe (na 2-4 dni) niż długookresowe (na 5 i więcej dni). W krajowych podróżach turystycznych uczestniczyło o ponad 10% mniej osób niż w 2003 roku. Uczestnictwo Polaków

w zagranicznych wyjazdach turystycznych wzrosło o jeden punkt procentowy: po znacznym spadku w 2003 roku, wzrosła liczba mieszkańców Polski wyjeżdżających za granicę na 5 i więcej dni.³

Jeżeli chodzi o określenie „liczby kwater agroturystycznych” – będącej wskaźnikiem badającym cel operacyjny: „Zwiększenie kapitału inwestycyjnego w turystyce”, to wyjaśnić należy, że nadal przy szacowaniu tej liczby opierano się na szacunkowych danych, w oparciu o uzyskane wielkości z Wojewódzkiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Olsztynie. WODR prowadzi rejestr wszystkich gospodarstw rolnych prowadzących działalność agroturystyczną (gospodarstwa agroturystyczne, kwatery turystyki wiejskiej, kwatery zarejestrowane w ewidencji gminnej). Nie wszystkie gospodarstwa agroturystyczne należą jednak do stowarzyszeń agroturystycznych, nie wszystkie zostały wpisane również do ewidencji „innych obiektów hotelarskich, w których są świadczone usługi hotelarskie” prowadzonej przez urzędy gmin. Sytuacja ta powoduje zróżnicowanie danych liczbowych dotyczących liczby kwater agroturystycznych w zależności od źródła ich pochodzenia. Określono jednak pewne tendencje na podstawie danych zebranych od prezesów funkcjonujących w regionie Warmii i Mazur stowarzyszeń agroturystycznych. Na podstawie zebranych danych szacunkowych o ilości kwater agroturystycznych w latach 1999 – 2004 z WODR zaobserwowano tendencję malejącą. W stosunku do roku 2003 zewidencjonowano o 85 obiektów mniej.

Tabela 6
Liczba gospodarstw agroturystycznych w województwie warmińsko-mazurskim w latach 1999-2004

Liczba kwater agroturystycznych	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Dane uzyskane ze stowarzyszeń agroturystycznych regionu	303	351	407	444	462	581
Szacunki Wojewódzkiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Olsztynie	1800	2000	2100	2250	2320	2235

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych szacunkowych z Wojewódzkiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Olsztynie oraz stowarzyszeń agroturystycznych.

W latach 1998-2002 zaobserwowano większą aktywność usługodawców do tworzenia stowarzyszeń lokalnych. Obecnie zarejestrowanych jest na terenie województwa 21 stowarzyszeń turystycznych. Stowarzyszenia agroturystyczne i lokalne organizacje są dobrowolnymi grupami partnerskimi, skupiającymi podmioty lokalne w celu wspólnego marketingu produktów turystycznych. Grupa wspólnie opracowuje nowe, lepsze oferty turystyczne, zabiega o wsparcie finansowe i o ich promocję.

Na podstawie danych otrzymanych ze stowarzyszeń agroturystycznych wynika, że w latach 1999 – 2004 następuje ciągle wzrost liczby gospodarstw agroturystycznych w naszym województwie. Jednak należy tu dodać, że stowarzyszenia agroturystyczne prowadzą ścisły rejestr tylko tych obiektów agroturystycznych, które zrzeszają a w ostatnich latach coraz częściej obserwuje się zjawisko występowania ze stowarzyszeń agroturystycznych gospodarstw już wypromowanych posiadających swoich klientów. Ich miejsce zajmują ewentualnie obiekty nowopowstające, wymagające działań promocyjnych i reklamy.

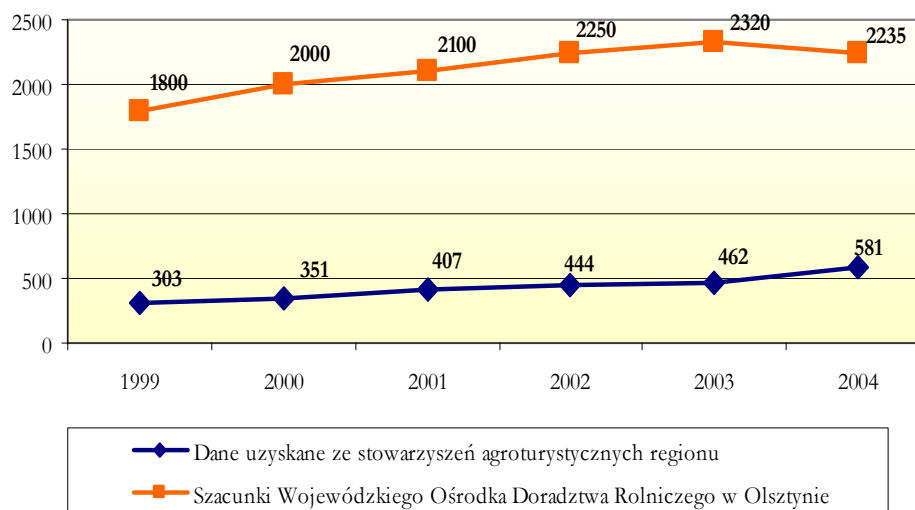
Obserwuje się również zjawisko „uciekania” pod szyld agroturystyki prywatnej bazy noclegowej. Według szacunku WODR w Olsztynie na 20 gospodarstw agroturystycznych, około 1000 prowadzonych jest przez rolników indywidualnych, którzy prowadzą czynne gospodarstwa rolne.

Tendencja wzrostu liczby gospodarstw agroturystycznych w regionie Warmii i Mazur ilustruje poniższy wykres

³ Badania Instytutu Turystyki.

Wykres nr 5

Liczba gospodarstw agroturystycznych w województwie warmińsko – mazurskim w latach 1999-2004

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 6.

Podsumowując należy powiedzieć, że dane otrzymywane z wydawnictw Urzędu Statystycznego dotyczące turystyki nie obrazują rzeczywistej sytuacji, jaka panuje na rynku turystycznym w kraju i województwie. Przekłada się to bezpośrednio na trudność zdefiniowania wniosków odnośnie panujących trendów. W wielu artykułach alarmuje się o ciągłym spadku ruchu turystycznego na poziomie całego kraju, jednak analizując ruch turystyczny w oparciu o stopień wykorzystania miejsc noclegowych w % zauważalna jest tendencja rosnąca (2002 r. – 27,2%, 2003 r. 31,8%). Przyczyn spadku zainteresowania turystów ofertą województwa warmińsko-mazurskiego może być wiele. Warunki ekonomiczne ludności zajmują tu pierwsze miejsce. Wg badań Instytutu Turystyki 52% Polaków w ogóle nie wyjeżdża na wczasy ze względów finansowych. Jedyną formą wyjazdu tej grupy ludzi staje się wyjazd do rodziny. Jeśli cena oraz jakość obsługi w krajowych ośrodkach turystycznych się nie zmieni, wówczas coraz więcej osób będzie rezygnowało z wyjazdów a branża turystyczna nie będzie mogła liczyć na zyski.

Tabela nr 7

Przyczyny nie wyjeżdżania na wyjazdy urlopowo-wakacyjne w latach 1999 - 2004 (dane w %).

Przyczyny nie wyjeżdżania	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Ze względu na poziom zamożności nie stać mnie na wyjazd urlopowo-wakacyjny	44	50	54	52	52	52
Nie mogłem zostawić domu, rodziny bez opieki	10	8	7	9	7	8
Nie miałem ochoty, nie jest mi to potrzebne	8	7	8	8	7	7
Nie wyjechałem ze względu na swoją chorobę	4	5	6	6	6	5
Nie wyjechałem z przyczyn związanych z pracą zawodową	*	*	*	*	6	6
Nie mogłem zostawić gospodarstwa rolnego bez nadzoru	7	6	5	4	5	5
Nie wyjechałem, bo jestem w podeszłym wieku	6	4	5	5	4	5
Zrezygnowałem z wyjazdu w związku z dużymi wydatkami (kupno samochodu, mieszkania, budowa domu, duży remont, kupno przedmiotów trwałego użytku)	5	5	3	4	3	3
Nie wyjechałem ze względu na prace domowe, np. remont, porządki	4	3	2	2	3	3

Nie miałem, dokąd pojechać, nie miał mi kto zorganizować wypoczynku	3	3	2	2	2	2
Wykorzystałem urlop na dodatkową pracę zarobkową	3	3	2	2	1	2
Nie wyjechałem, bo jestem inwalidą	1	1	1	1	1	1
Inne przyczyny	5	5	5	5	3	1

Źródło: Badania sondażowe Instytutu Turystyki prowadzone wśród mieszkańców Polski w wieku 15 i więcej lat.

Podsumowanie

Bardzo istotnym czynnikiem stanowiącym o wielkości ruchu turystycznego jest oferta turystyczna. Zarzuca się branży turystycznej brak atrakcyjnych ofert pobytowych.

Ważnym elementem są też warunki pogodowe, które skłaniają turystów do szukania ofert wypoczynku w cieplejszych regionach kraju oraz zagranicy. Aby turystyka była jedną z najważniejszych branż gospodarki, potrzebne są zachęty inwestycyjne, które pozwoliłyby rozbudować bazę noclegową i przygotować atrakcyjną ofertę. Przedsiębiorcy chętnie widzieliby tu możliwość uzyskania zwolnień podatkowych.

Negatywne tendencje w ruchu turystycznym województwa można także powiązać z brakiem komercyjnego podejścia do spraw turystyki oraz brakiem podejmowania wspólnych inicjatyw przez samorządy lokalne i przedsiębiorców.

Należy, więc nacisk położyć na rozwój partnerstwa publiczno-prawnego. Podstawą do podjęcia tego typu działań w turystyce jest powołanie Warmińsko-Mazurskiej Regionalnej Organizacji Turystycznej, która w województwie warmińsko-mazurskim przejęła większość zadań Samorządu Województwa związanych z promocją regionu.

Kolejnym bardzo ważnym elementem mogącym wpłynąć na poprawę ruchu turystycznego w regionie jest dostępność komunikacyjna. Jakość dróg od wielu lat praktycznie się nie zmienia. W sytuacji, gdy na drogach pojawia się coraz więcej samochodów podróż staje się niebezpieczna.

Harmonogram działań

Strategii Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Województwa Warmińsko – Mazurskiego

Rozwój turystyki		2000-2006	2007-2015
1.	Opracowanie i wdrożenie strategii marketingowej rozwoju turystyki w regionie, identyfikującej rynki, produkty i kanały komunikacji.	+	
2.	Utworzenie regionalnego centrum informacji i promocji turystycznej.	+	
3.	Utworzenie powiatowych ośrodków informacji i promocji turystycznej.	+	
4.	Intensyfikacja działań na rzecz promocji regionu.	*	
		>>	
5.	Wylansowanie najważniejszych produktów turystycznych regionu w zakresie turystyki aktywnej, specjalistycznej, wiejskiej i eko-turystyki, kulturowej i turystyki dla osób niepełnosprawnych.	*	X
6.	Tworzenie ośrodków zimowego wypoczynku w celu wydłużenia sezonu turystycznego.	*	X
7.	Działania na rzecz uzyskania przez niektóre miejscowości w województwie statusu sanatoryjno-uzdrowiskowego.	-	X
8.	Pełne wykorzystanie potencjału turystycznego Wielkich Jezior Mazurskich.	*	X
9.	Promowanie nowych, mniej znanych obszarów turystycznych województwa.	*	X
10.	Zwiększenie aktywności turystycznej w rejonie Zalewu Wiślanego oraz jeziora Drużno.	*	X
11.	Pilotażowe wdrożenie zagospodarowania turystycznego dorzecza rzeki Drwęcy i Łyny.	-	
		>>	
12.	Kompleksowe zagospodarowanie i utrzymanie sprawności Kanału Elbląsko-Ostródzkiego.	*	X
13.	Stworzenie bogatego wachlarza usług okołoturystycznych.	*	X
14.	Zwiększenie w społeczeństwie świadomości korzyści płynących z rozwoju turystyki.	*	
		>>	
15.	Utworzenie regionalnych i lokalnych organizacji turystycznych na rzecz silnego lobbingu.	*	
16.	Rozbudowa bazy turystycznej o zróżnicowanym standardzie.	*	X
17.	Rozwój infrastruktury turystycznej spełniającej standardy UE.	*	
		>>	

Oznaczenia dla kolumny „2000 – 2006”:

- + - zrealizowano
- - nie zrealizowano
- * - w trakcie realizacji
- > - propozycja przeniesienia na lata 2007 – 2015
- >> - propozycja przedłużenia realizacji na lata 2007 – 2015

Oznaczenia dla kolumny „2007 – 2015”:

- X - zgodnie z harmonogramem

Wskaźniki – Monitoring obszaru rozwoju: ROZRÓJ TURYSTYKI

	Wskaźniki	Jedn. miary	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Komentarz - osiągnięty wskaźnik	Źródło informacji o wskaźnikach x/	
Cel strategiczny			wskaźniki								
Turystyka wiodącą dziedziną gospodarki Warmii i Mazur	Wzrost udziału zatrudnionych w turystyce w zatrudnionych ogółem powyżej średniej krajowej	%	1,4	1,6	1,7	1,7	1,6	2,0	Wartość wskaźników jest nieco korzystniejsza niż średnie w kraju. W 2000r - w województwie w turystyce przeciętnie w roku zatrudnionych było 4,5 tys. osób tj. 1,6% ogółu zatrudnionych (kraj 1,5%), 5 lokata w kraju - korzystniejsze wskaźniki - zachodniopomorskie, pomorskie, mazowieckie, małopolskie. Natomiast w 1999 roku wskaźniki wynosiły odpowiednio dla woj. 4,2 tys. osób -1,4% (kraj - 1,5%) w 2004 roku w województwie 2,0 % w kraju 1,6 % ogółu zatrudnionych.	RSW 2000, 2001, 2002 s. 314-315; 2003 s. 119, 2004 s. 432-433; 2005 434-435	
	Liczba turystów korzystających z noclegów	ts. osób	1070	835,5	721,4	711,5	708,7	767,2	Do 2003 r. liczba korzystających z noclegów miała tendencje malejące Było to zgodnie z tendencjami krajowymi Malalo uczestnictwo w ruchu turystycznym. W 2004 r. Liczba turystów korzystających z noclegów wzrosła o 8,3 %.	RSW W-M 2002 s. 406; 2003 s. 402-405, RSW 2004, s. 543 i 546, 2005 s. 556	
	w tym zagranicznych		145,2	195,1	198,5	205,2	200,0	216,8	Z danych 2003 roku wynika że więcej osób korzystało z "prywatnej bazy noclegowej" nie objętej obowiązkowymi badaniami statystycznymi, mniejsza liczba turystów zagranicznych to również skutek spadku zagranicznego ruchu przyjazdowego do Polski a co za tym idzie regionu Warmii i Mazur		
	Zagwarantowanie 1% udziału na promocję turystyczną w budżecie Sejmiku Województwa	%	0,4	0,58	0,2	0,88	0,89	0,5	Zaznaczyć należy że większość zadań finansowanych ze środków budżetowych Samorządu Województwa dotyczy upowszechniania turystyki oraz promocji turystyki	UM	
Cele operacyjne			Wskaźniki								
1	Maksymalne i dynamiczne wykorzystanie predyspozycji turystycznych regionu	Liczba ośrodków informacji turystycznej (docelowo w każdym powiecie)	szt.	12	12	12	12	35	35	Wzrost liczby punktów informacji turystycznej wiąże się z zakończeniem realizacji zadania 2.2.1 z Kontraktu Wojewódzkiego dla Województwa Warmińsko Mazurskiego na lata 2001-2003 pn.: Utworzenie powiatowych ośrodków informacji i promocji turystycznej.	UM
		Liczba wypromowanych regionalnych produktów turystycznych	szt.	2	3	3	6	6	6	Do wypromowanych produktów turystycznych należy zaliczyć: 1. Szlak Polskich Zamków Gotyckich, 2. Kanał Ostródzko-Elbląski 3. Bociania Wieś Żywkowo 4. Karczma Warmińska w Gietrzwałdzie 5. Splyw Łyną, 6. Splyw Krutynią	UM
		Stopień wykorzystania miejsc noclegowych	%	34,6	31,6	29,3	27,2	31,8	30,7	Dla poszczególnych obiektów stopień wykorzystania miejsc jest zróżnicowany. W 2004 roku wyniósł dla hoteli – 33,1%, ośrodków wczasowych 35,2%, ośrodków kolonijnych 43,1%, ośrodków szkoleniowo-wypoczynkowych 22,7%, kempingów 23,9%, pól biwakowych 24,1%, obiektów do wypoczynku sobotnio-niedzielnego i świątecznego 37,0%, zakłady uzdrowiskowe 73,4 %	RSW W-M 2000; 2001, 2002 s. 220, 2003 s. 402, 2004 - US w Olsztynie, Turystyka, 2003, s. 60., 2004 s. 56 i 82

Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko – Mazurskiego
Departament Turystyki i Promocji Regionu

		Średnia długość pobytu turysty w regionie (wydłużenie do 5,5 doby do 2003 roku, a do roku 2015 - 6,1 doby	Ogółem	nocleg	4,6	4,8	4,5	3,9	4,1	X	W województwie nie są prowadzone badania tego wskaźnika. Wartość wskaźnika została oszacowana w oparciu o dane ogólnokrajowe(2000-2003). Przyjęto, że występujące tendencje są zachowane w poszczególnych regionach. W 2004 r. (X) - wskaźnik nie jest już badany	Instytut Turystyki w Warszawie,
		do 4 dni	%	52	48	46	57	52	X	W 2004 r. (X) - wskaźnik nie jest już badany		
		powyżej 4 dni	%	48	52	54	43	48	X	W 2004 r. (X) - wskaźnik nie jest już badany		
		ilość km szlaków turystycznych oznakowanych	km	738,3	738,8	1010,6	1082,8	986,8	1265,2	Obserwuje się stały przyrost km znakowanych szlaków turystycznych w naszym województwie w latach 1999-2003. Znaczny wzrost między rokiem 2000 i 2001 można wyjaśnić tym, że w byłym woj. suwalskim formalnie zarejestrowano istniejące wcześniej już szlaki. Należy też dodać, że wg danych PTTK dane w roku 2001, 2002 i 2003 są znacznie wyższe niż podaje Rocznik Statystyczny wynosi odpowiednio w 2001 r. - 1593 km oraz w 2002 r. 1891 km. a w 2003 powyżej 1504 km. Dane US nie odzwierciedlają faktycznego stanu podawanego przez PTTK odpowiadający za szlaków turystycznych.	Baza noclegowa 2000, s. 68, Turystyka 2003, s. 69, 2004, s. 65.	
		Nowe miejsca pracy w hotelarstwie i gastronomii (2000-2003- wzrost minimum o 7%, 2004-2006 wzrost minimum o 7%, 2011-2015 -wzrost minimum o 5%)	%	100	100	106,3	90,2	95,2	124,7	Dynamikę wyliczono wg przeciętnego zatrudnienia; rok poprzedni =100. Tendencja zgodna z ruchem turystycznym. W roku 2004 dynamika przyrostu miejsc pracy w hotelarstwie i gastronomii wyniosła 124,7 - przyrost przeciętnego zatrudnienia o 1024 osoby.	RSW 2000, 2001, 2002 s. 93; 2003 s. 119, 2004 s. 438; 2005 s. 435	
2	Zwiększenie kapitału inwestycyjnego w turystyce	Liczba obiektów noclegowych (do 2006 roku - 4 miejsce w kraju)	obiekt	855	589	478	368	332	341	Na koniec 2002 roku - 7 lokata w kraju. Najkorzystniejsze wskaźniki mają województwa: dolnośląskie, małopolskie, pomorskie, wielkopolskie, zachodniopomorskie, śląskie. W roku 2004 - 7 miejsce w kraju. Więcej obiektów posiada woj. małopolskie, dolnośląskie, mazowieckie, wielkopolskie, śląskie i pomorskie.	RSW 2002 s. 406; 2003 s. 241, 2004, s. 209, 2005 s. 554	
		Liczba miejsc noclegowych w hotelach(6 miejsce w kraju w 2006 r, a 5 pozycja do 2015 r)	tys. miejsc	6,8	7,1	7,4	7,8	8,3	8,4	Na koniec 2000r - 7 lokata w kraju. Korzystniejsze wskaźniki mają mazowieckie, śląskie, dolnośląskie małopolskie, pomorskie, wielkopolskie. W 2004 roku pod względem ilości miejsc noclegowych w hotelach województwo zajmuje nadal - 7 miejsce w kraju.	RSW 2000, 2001, 2002, 2003 s. 242, 2004 s. 210, RSW 2005 s. 554.	
		Liczba kwater agroturystycznych (w 2006r. - 2, a 1 pozycja do 2015 r)	kwatery	1800	2000	2100	2250	2320	2235	Wartość wskaźnika wyjaśniona została w części opisowej,	Wojewódzki Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Olsztynie	

Źródła informacji:

Roczniki statystyczne Województwa Warmińsko-Mazurskiego -skrót RSW W-M. 2000, 2001; 2002; 2003; 2004; 2005

Roczniki statystyczne Województw - skrót RSW 2000, 2001,2002,2003,2004,2005

Baza noclegowa w województwie warmińsko-mazurskim w 2000 r.- skrót Baza noclegowa 2000

Turystyka w województwie warmińsko-mazurskim w 2003 r. i 2004 - skrót Turystyka 2003, 2004

Materiały własne Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego - skrót UM

2.6. Atrakcyjność zamieszkania

W strategii w obszarze: Atrakcyjność zamieszkania postawiono cel strategiczny: „*Warmia i Mazury atrakcyjne, przyjazne i gościnne*” oraz 6 celów operacyjnych. Wskaźniki charakteryzujące warunki życia mieszkańców podano w załączonych tabelach.

Jednym z nich jest **saldo migracji (dodatnie do 2015 roku)**. Województwo mając jeden z najwyższych w kraju przyrost naturalny (w 2004 r. w przeliczeniu na 1000 mieszkańców 1,6; kraj – minus 0,2), jest jednocześnie obszarem wysokiego odpływu ludności. W 2003r. w przeliczeniu na 1000 mieszkańców przyrost naturalny wyniósł 1,7 a w kraju – minus 0,4),

Począwszy od 1999 r. niestety utrzymuje się niekorzystna tendencja dotycząca migracji. Wypadkowa osób przyjeżdżających i wyjeżdżających była ujemna i wzrastała systematycznie do 2002 r. Saldo migracji w 2002 r. na 1000 mieszkańców wyniosło – minus 2,1; w 2001r – minus 1,9; 2000 r. – minus 1,7; 1999 r. – minus 1,6. W wielkościach bezwzględnych w latach 1999-2002 odnotowano wzrost migracji; odpowiednio z 2.347 osób do 2.461 osób, 2.772 osób, 3.030 osób. W 2003 r. nastąpił spadek migracji w stosunku do roku 2002 i wyniósł 2.183 osoby. Saldo migracji w 2003 r. wyniosło – minus 1,5.

W 2004 r. nastąpił wzrost migracji w stosunku do roku 2003 i wyniósł 2.518 osób a saldo migracji wyniosło - minus 1,8.

Pozostałe wskaźniki omówione są poniżej w ramach poszczególnych celów operacyjnych.

Cel operacyjny

„Bardzo dobra i racjonalnie usytuowana baza sportowo – rekreacyjna”

„Wieloletni Program Rozwoju Bazy Sportowej Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2000 – 2005” na podstawie, którego opracowywane były kolejne programy roczne, przyjęto w dniu 18 września 2000 roku Uchwałą Nr XIX/296/00 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Program Rozwoju Bazy Sportowej jest zestawieniem budowanych, modernizowanych i remontowanych inwestycji sportowych. Limit środków na ten cel, pozyskiwanych z dopłat do stawek w grach liczbowych, ustala w każdym roku Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu. Program realizowany jest na terenie całego województwa.

Działania operacyjne:

1. Utworzenie niezbędnej infrastruktury sportowo – rekreacyjnej.

Program Rozwoju Bazy Sportowej jest działaniem mającym na celu wspomaganie finansowe i organizacyjne w ten sposób, aby możliwe było osiągnięcie modelowego, równomiernego rozłożenia obiektów sportowych na terenie całego województwa, umożliwiającego udział w powszechnej kulturze fizycznej możliwie jak największej części społeczeństwa. Przy podziale środków pochodzących z dopłat do stawek w grach liczbowych preferowane są inicjatywy tych jednostek samorządu terytorialnego, gdzie występują największe niedobory.

Z roku na rok wzrasta liczba zamierzeń inwestycyjnych, zgłaszanych przez gminy i powiaty województwa. Jednakże słaba kondycja finansowa samorządów ograniczająca ilość środków finansowych przeznaczanych na budowę obiektów sportowych nie pozwala na realizację wszystkich zamierzeń. Także limit środków przyznawanych przez MENiS województwu, wprawdzie nieznacznie zwiększany (w 2000 r. – 6,7 mln zł, w 2001 r. – 9,9 mln zł, w 2002 r. – 9,5 mln zł, w 2003 r. – 10,9 mln zł, w 2004 r. – 11,1 mln zł) nie jest w stanie zaspokoić wszystkich potrzeb. Na terenie województwa mamy do czynienia ze zjawiskiem niewystępowania niektórych rodzajów obiektów w gminach. Około 20% gmin nie posiada pełnowymiarowej sali gimnastycznej. Mimo dużego zainteresowania krytymi pływalniami z powodu braku środków nie rozpoczęto żadnej takiej inwestycji. Brak środków hamuje działania związane z budową w Olsztynie sztucznego lodowiska. Także fatalny stan techniczny stadionów nie pozwala na rozgrywanie zawodów nawet na poziomie ligi wojewódzkiej.

Konieczna jest modernizacja starych oraz budowa nowych stadionów, na których będzie można rozgrywać zawody lekkoatletyczne i mecze piłki nożnej, co w znacznym stopniu podniesie wskaźnik atrakcyjności naszego województwa.

Mimo tak wielkich trudności, ilość hal, sal i innych obiektów sportowych w województwie systematycznie rośnie.

W związku ze wzrostem liczby sal sportowych wzrasta też dostępność mieszkańców do sal sportowych. W latach: 2000 - 2004 wskaźnik liczby mieszkańców na 1 salę sportową o wym. min. 12 x 24 m wynosił odpowiednio: 7.647; 6.740; 6.406; 5.856, 5716 osób.

W ramach Programu Rozwoju Bazy Sportowej w roku 2004 oddano do użytku 6 nowych sal sportowych, w tym 3 wielofunkcyjne o wymiarach 44 x 22 m. Ilość sal (pełnowymiarowych i wielofunkcyjnych) w województwie wynosiła 250. Ponadto systematycznie maleje wskaźnik liczby gmin nieposiadających sali sportowej o wym. min. 12 x 24 m (do 2015 r. w każdej gminie, co najmniej 1 sala). Odpowiednio w latach: 2000-2004 nie posiadały pełnowymiarowej sali sportowej: 44, 34, 32, 24, 22 gminy.

Priorytetową oraz wymagającą największych nakładów finansowych inwestycją w województwie jest budowa krytego, sztucznie mrożonego lodowiska w Elblągu.

2. Promocja sportu masowego

Ustawa o kulturze fizycznej i sporcie (Dz.U. 2001 r., nr 81, poz. 889 z późn. zm.) jasno określa, że kultura fizyczna jako integralna część kultury narodowej chronionej przez prawo, daje do niej dostęp każdemu, bez względu na wiek, płeć, wyznanie, rasę oraz stopień i rodzaj niepełnosprawności.

Podstawowymi celami kultury fizycznej jest dbałość o prawidłowy rozwój psychofizyczny i zdrowie wszystkich obywateli. Cele te są realizowane w szczególności przez tradycyjne i powszechne wychowanie fizyczne realizowane w szkołach, a także sport czy rekreację ruchową oraz rehabilitację. Zadania z zakresu kultury fizycznej zlecane są sportowym organizacjom pozarządowym, które dbają o wzrost aktywności sportowej dzieci, młodzieży i dorosłych.

Oprócz propagowania wyczynu na najwyższym poziomie, równie ważne jest propagowanie i przez to rozwój sportu masowego, kierowanego przede wszystkim do młodego pokolenia, które odpowiednio kształcone w tym zakresie, będzie uczestniczyło w rekreacji, wkraczając w dorosłość. Zachętą do uczestnictwa w sporcie masowym jest podniesienie jego atrakcyjności uczestnictwa oraz wspieranie przez samorząd spektakularnych imprez, które zorganizowane w sposób widowiskowy służą znakomicie promocji kultury fizycznej.

Uporządkowana struktura organizacji działających w województwie oraz opracowane zasady współpracy z wojewódzkimi organizacjami sportowymi sprzyjają tego rodzaju przedsięwzięciom.

Tabela nr 1

Nakłady z budżetu województwa na promocję sportu masowego w latach 2000 – 2004

Rok	Wydatki	W tym niepełnosprawni	Ilość imprez	Liczba uczestników
2000	402 350	84 940	184	14 177
2001	278 982	53 500	234	15 212
2002	218 000	46 000	254	16 327
2003	205 000	44 500	151	16 759
2004	232 500	54 500	205	22 262

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: materiały Urzędu Marszałkowskiego - Budżet województwa.

Rekreacja fizyczna będąca najczęściej kontynuacją nawyków ruchowych, wywołanych i konsekwentnie pielęgnowanych poprzez regularne uprawianie sportu wyczynowego, zaczyna funkcjonować w sposób właściwy.

Aktywność ruchowa staje się niezbędna dla coraz większej liczby osób. Prawidłowość ta ma odniesienie w liczbach. W minionym roku na imprezy masowe o charakterze rekreacyjnym zostało wydanych więcej środków niż w roku 2003.

Miało to z pewnością wpływ i na frekwencje oraz zainteresowania imprezami, które dzięki większym środkom stają się również i bardziej atrakcyjne. W 2004 roku nie tylko środków było więcej, ale i samych imprez oraz uczestników. I to ostatnie jest szczególnie godne podkreślenia, zwłaszcza, że w latach minionych wzrost był minimalny (około 1000 osób), a tym razem znaczny (6000 osób). Ponadto w imprezach uczestniczy coraz więcej osób wypoczywających na Warmii i Mazurach. Dzięki ich obecności na imprezach, zyskują oni sami, ale i województwo promujące w ten sposób swoje walory.

3. Uruchomienie na wyższym poziomie kształcenia animatorów sportu i rekreacji; współpraca z Warmińsko - Mazurską Radą Sportu

- W Województwie Warmińsko-Mazurskim jest jedna uczelnia w pełni kształcąca nauczycieli wychowania fizycznego. Na kierunku wychowanie fizyczne w Olsztyńskiej Szkole Wyższej nauka odbywa się dwustopniowo. Absolwenci szkół średnich zaczynają naukę w systemie licencjatu, by po trzech latach kontynuować ją w tej samej uczelni już na poziomie studiów magisterskich. Taki układ sprzyja zwłaszcza nauczycielom z Olsztyna, a także małych miejscowości czy wsi, pragnącym uzupełnić wykształcenie w systemie studiów zaocznych. Nie ma potrzeby pokonywania setek kilometrów do najbliższej tego typu placówek Akademii Wychowania Fizycznego i Sportu w Gdańsku czy Akademii Wychowania Fizycznego w Warszawie. Olsztyńska Szkoła Wyższa szkoli na wysokim poziomie. Pozyskuje wykładowców z renomowanych uczelni oraz wyposaża specjalistyczne pracownie w nowoczesny sprzęt. Do istniejącego stadionu lekkoatletycznego ze sztuczną nawierzchnią na bieżni oraz sztuczną trawą i oświetleniem, doszła ostatnio hala do tenisa, a niebawem rozpocznie się budowa basenu 25-metrowego. W Olsztyńskiej Szkole Wyższej dużym powodzeniem cieszy się funkcjonujący na wydziale pedagogicznym kierunek animacja turystyki i rekreacji. Są to 3 – letnie studia licencjackie, których absolwenci mają możliwość kontynuowania nauki i uzyskania stopnia magistra tej specjalności w Wyższej Szkole Ekonomii lub Akademii Wychowania Fizycznego w Warszawie. Tak szeroko zakrojona działalność uczelni zwiększa z roku na rok liczbę wykształconej młodzieży z zakresu wychowania fizycznego czy rekreacji, a także turystyki, co w pełni zaspokaja bieżące zapotrzebowanie naszego regionu na specjalistyczną kadre.
- Od roku 2003 r. na rzecz sportu w województwie działa Warmińsko-Mazurska Rada Sportu. W jej skład wchodzi osoby kompetentne, szczególnego zaufania. Członkowie WMRS są reprezentantami środowisk realizujących zadania z zakresu kultury fizycznej i sportu, a każda z nich jest w Radzie Sportu z woli tysięcy członków wojewódzkich stowarzyszeń kultury fizycznej zajmujących się między innymi sportem dzieci i młodzieży, akademickim, wiejskim czy niepełnosprawnych. Rada Sportu powołana uchwałą Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego, działa społecznie, a spotyka się w pełnym składzie w miarę potrzeb, ale zawsze, by zapoznać się i zaopiniować ważne dokumenty czy postanowić o najistotniejszych sprawach dla sportu w województwie. Członkowie Rady Sportu opiniują strategię rozwoju województwa warmińsko-mazurskiego w zakresie kultury fizycznej i sportu, projekt budżetu w części dotyczącej kultury fizycznej i sportu, projekty uchwał, projekty programu rozwoju bazy sportowej, plany imprez sportowych i rekreacyjnych dofinansowanych z budżetu województwa. Członkowie Rady Sportu inicjują działania na rzecz kultury fizycznej i sportu i z wielką troską podchodzą do wskazywania wybitnych zawodniczek i zawodników, którym wypłacane są stypendia sportowe.

4. Współpraca z Obwodem Kaliningradzkim

Współpraca między Województwem Warmińsko-Mazurskim, a Obwodem Kaliningradzkim polegała na wymianie sportowców. 1 czerwca 2004 r. pomiędzy Warmińsko-Mazurską Federacją Sportu a Komitetem Kultury Fizycznej i Sportu Administracji Obwodu Kaliningradzkiego zostało zawarte porozumienie w sprawie realizacji wymiany sportowych grup młodzieżowych w kategorii wiekowej junior i junior młodszy. Porozumienie przewiduje również organizowanie wspólnych konferencji szkoleniowych dla kadry trenerskiej i wymianę grup studenckich.

W maju 2004 r. w IV Warmińsko-Mazurskiej Olimpiadzie Młodzieży udział wzięła 25 - osobowa ekipa sportowców z Obwodu Kaliningradzkiego. W grudniu 2004 r. w ramach współpracy organizacji studenckich, z inicjatywy Biura Sportu Urzędu Marszałkowskiego i Studium Wychowania Fizycznego Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, odbył się cykl meczów towarzyskich w koszykówce kobiet i piłce halowej mężczyzn pomiędzy drużynami Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego a zespołami Uniwersytetu z Kaliningradu.

Wymiana sportowa między Województwem Warmińsko-Mazurskim a Obwodem Kaliningradzkim ma na celu porównanie poziomu sportowego obu regionów, wymianę doświadczeń trenerskich, metod szkolenia, a także uatrakcyjnienie zawodów, które nabierają rangi międzynarodowej.

Cel operacyjny „Wystarczająca dostępność mieszkań”

Zasoby mieszkaniowe w województwie w 2004 roku stanowiło 454,0 tys. mieszkań, o powierzchni użytkowej 29.365,2 tys. m². Wielkość zasobów mieszkaniowych w latach 2000 -2004 przedstawia tabela.

Tabela nr 2

Zasoby mieszkaniowe w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2000-2004

Rok	Mieszkania w tys.	Powierzchnia użytkowa mieszkań w tys. m ²
2000	421,4	25 029,7
2001	424,7	25 279,4
2002	445,7*	28 522,0*
2003	450,7*	29 050,9*
2004	454,0*	29.365,2*

* zmiana metody obliczania danych przez GUS w 2002, 2003 i 2004 roku, dane dotyczą zasobów mieszkaniowych zamieszkanymi i niezamieszkanymi, a w 2000 i 2001 roku – zasobów zamieszkanymi.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M 2001, s. 164-171; 2003, s. 174; 2004, s. 163; 2005, s.162.

Sytuacja mieszkaniowa ludności województwa jest niezadowolająca. Miernikiem tej sytuacji jest kształtujący się poniżej średniej krajowej **wskaźnik liczby mieszkań na 1000 ludności**, który pomimo niewielkiej poprawy był niższy od średniej krajowej i wynosił w latach 1999 - 2004 odpowiednio 285,1; 287,0; 289,1; 295,1; 315,4; 317,7 przy średniej krajowej w 2004 w wysokości 332,3.

Wskaźnik powierzchni użytkowej mieszkań na 1 osobę pomimo tendencji rosnącej był niższy od średniej krajowej o 2,3 m² i wynosił 20,6 (kraj 22,9 m²). Pod względem wielkości tego wskaźnika województwo zajmowało końcową lokatę.

Zanotowana w 2002 r. wyraźna poprawa obu wskaźników nastąpiła w wyniku weryfikacji liczby ludności i mieszkań w ramach spisu powszechnego.

Ważnym miernikiem oceny sytuacji mieszkaniowej jest samodzielność zamieszkiwania gospodarstw domowych. W roku 2002 samodzielnie zamieszkiwało ok. 76% ogółu gospodarstw domowych, w miastach ok. 78% i na wsi ok. 73% (podobnie średnio w kraju). W 2004 roku szacunkowy niedobór mieszkań wyniósł około 44,4 tys. w tym w miastach - 28,4 tys. i na wsi - 16,0 tys. (szacunek własny - różnica między prognozowaną liczbą gospodarstw domowych, a liczbą mieszkań zamieszkanymi i niezamieszkanymi).

Stan wyposażenia mieszkań w instalacje techniczno – sanitarne był wyraźnie zróżnicowany pomiędzy miastem, a wsią.

Standard wyposażenia mieszkań w miastach w 2004 r. był wyższy od średniego krajowego. Województwo zajmowało czołowe lokaty w kraju w zakresie wyposażenia mieszkań: w wodociąg, łazienkę i c. o.

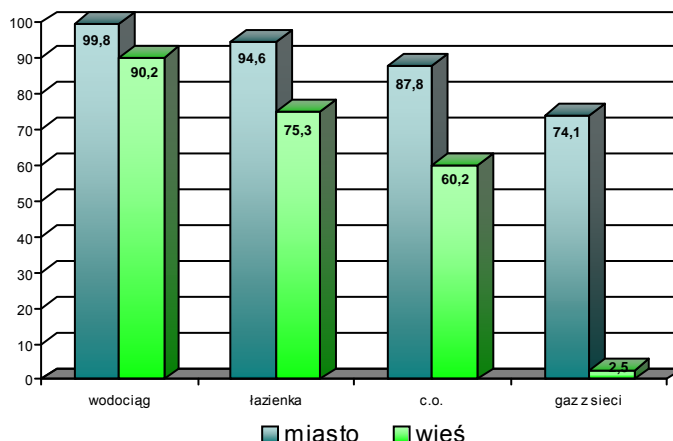
Mieszkania wiejskie były wyposażone gorzej, niż mieszkania w miastach, mimo że dynamika zmian jakościowych zasobów wiejskich w latach 1999 – 2004 była większa. Spadek wartości wskaźników dla terenów wiejskich w 2003 roku nie został spowodowany rzeczywistym pogorszeniem się sytuacji, a innym ujęciem statystycznym: dane dla 2003 roku obejmują zasoby mieszkaniowe zamieszkanymi i niezamieszkanymi, a w 2002 roku tylko zamieszkanymi.

Poziom wyposażenia mieszkań wiejskich w województwie był zbliżony do przeciętnego w kraju, w odniesieniu do wszystkich instalacji za wyjątkiem gazu sieciowego. Niski stan gazyfikacji terenów wiejskich był spowodowany głównie brakiem gazociągów magistralnych wysokiego ciśnienia na obszarach wschodnich i północno-zachodnich województwa oraz brakiem sieci gazowej średniego ciśnienia.

W 2002 r. (według danych narodowego spisu powszechnego) około 31% ludności regionu zamieszkiwało w warunkach odpowiadających współczesnym standardom mieszkaniowym. W mieszkaniach o warunkach substandardowych zamieszkiwało 18% ogółu ludności (ok. 9% w miastach i 32% na wsi). W ciągu roku 2003 i 2004 sytuacja nie uległa znaczącej poprawie.

Wykres nr 1

Wyposażenie mieszkań w instalacje techniczno – sanitarne w 2004 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: ATRAKCYJNOŚĆ ZAMIESZKANIA*

Działania operacyjne:

W latach 1999 – 2004 w województwie oddano do użytku ogółem 21,9 tys. mieszkań.

Tabela nr 3

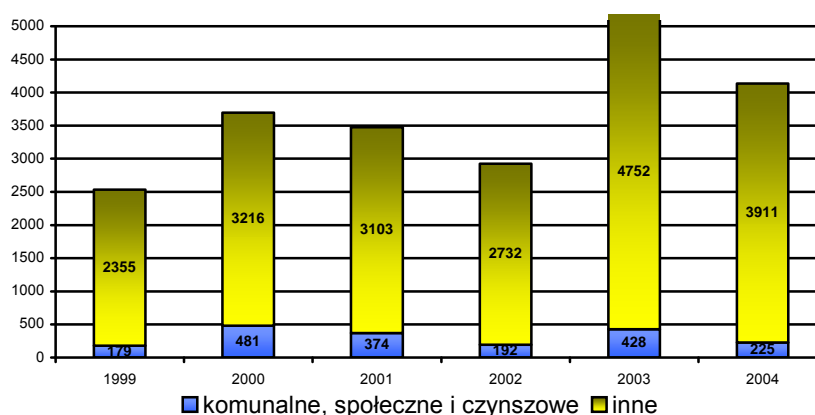
Mieszkania oddane do użytku w województwie w latach 1999 – 2004

Wyszczególnienie	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Mieszkania oddane do użytku ogółem	2 534	3 697	3 477	2 924	5 180	4136
<i>w tym:</i> w budynkach spółdzielni mieszkaniowych	1 191	1 608	1 027	654	722	388
indywidualnych	866	910	1 079	1 553	3 318	2385
społecznych czynszowych	131	272	266	19	322	144
komunalnych	48	209	108	173	106	81
przeznaczonych na sprzedaż lub wynajem	223	583	846	423	432	1052

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M 2000, s. 165; 2002, s. 174; 2003, s. 160; 2004, s. 166; 2005; s. 164.

Wykres nr 2

Udział mieszkań komunalnych i społecznych w ogólnej liczbie nowooddanych mieszkań w 2004 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M 2000, s. 165; 2002, s. 174; 2003, s. 160; 2004, s. 166; 2005 s. 164.

W całym monitorowanym okresie najwięcej mieszkań oddano do użytku w 2003 r. – 5180. W roku 2004 liczba oddanych do użytku mieszkań zmniejszyła się do 4.136. Wskaźnik mieszkań oddanych do użytku na 1000 ludności zmniejszył się z 3,6 do 2,9 (średni w kraju z 4,3 do 2,8).

W latach 1999-2004 wśród oddanych do użytku mieszkań systematycznie wzrastała liczba mieszkań w budynkach indywidualnych. Ich procentowy udział w ogólnej liczbie oddanych do użytku mieszkań wzrósł z 34% w 1999r. do 58% w 2004 r. (64% w 2003 r.) W okresie tym zmniejszały się efekty budownictwa spółdzielczego, a ich udział zmniejszył się z 47% w 1999 r. do 9% w 2004 r.

W okresie minionych 6 lat wybudowano 1154 mieszkania społeczne, czynszowe zrealizowane przez Towarzystwa Budownictwa Społecznego oraz 725 mieszkań komunalnych (socjalnych i interwencyjnych).

W poszczególnych latach udział tych mieszkań w ogólnej liczbie mieszkań oddanych do użytku wahał się w granicach od 5-13%. W ostatnich latach notowany jest wzrost zapotrzebowania na mieszkania czynszowe TBS.

Cel operacyjny: **„Wysoki poziom zabezpieczenia medycznego”**

W celu zapewnienia właściwego poziomu bezpieczeństwa zdrowotnego mieszkańców oraz poprawienia dostępu do wysokiej jakości usług leczniczych, Sejmik Województwa uchwalił Wojewódzki Program Promocji i Ochrony Zdrowia na lata 2001-2006.

Analizując stan zdrowia mieszkańców należy wziąć pod uwagę niżej wymienione wskaźniki.

Wskaźnik średniej długości życia w regionie (nie mniejsza niż średnia krajowa) systematycznie poprawiał się. Kobiety żyły w latach: 1999 - 2004 odpowiednio 77,9; 78,6; 78,5; 78,9; 79,1; 79,1 lat. Wskaźnik w 2004 r. niższy niż w kraju o 0,13 pkt. W porównaniu do województwa o najniższym wskaźniku 78,43 – woj. śląskiego kobiety w woj. warmińsko-mazurskim żyły o 0,67 pkt dłużej, natomiast w porównaniu z najwyższym wskaźnikiem w woj. małopolskim – 80,29 kobiety z naszego województwa żyły o 1,19 pkt krócej.

Mężczyźni żyli w latach: 1999 - 2004 odpowiednio 68,5; 69,2; 69,4; 69,8; 69,5; 69,7 lat. Wskaźnik w 2004 r. jest gorszy, niż w kraju o 0,97 pkt. W porównaniu do województwa o najniższym wskaźniku 69,10 – woj. łódzkie, mężczyźni w woj. warmińsko-mazurskim żyli o 0,6 pkt dłużej, natomiast w porównaniu z najwyższym wskaźnikiem w woj. opolskim - 71,85; mężczyźni z naszego województwa żyli aż o 2,15 pkt krócej.

W latach 2000-2002 zaobserwowano tendencję zmniejszania się liczby zgonów niemowląt, jednak w 2003 roku liczba ta nieznacznie wzrosła w stosunku do roku 2002.

W 2004 roku nastąpił znaczny spadek zgonów niemowląt w stosunku do ubiegłego roku. W 2000 r. zanotowano 117 zgonów, w roku 2001 – 114, w 2002 r. – 76, w 2003 r. – 91, a w 2004 r. – 66.

Współczynnik umieralności (na 1000 urodzeń) niemowląt w 2003 r. wynosił 6,3 i był o 0,7 niższy niż w kraju. Współczynnik umieralności niemowląt w woj. warmińsko-mazurskim w porównaniu do najniższego wskaźnika (5,2 – województwo opolskie) był wyższy o 1,1 oraz w odniesieniu do najwyższego współczynnika (8,3 w woj. kujawsko-pomorskim) był niższy o 2; w 2004 r. współczynnik umieralności niemowląt wynosił 4,5 i był o 2,3 niższy niż w kraju. Współczynnik umieralności niemowląt w woj. warmińsko-mazurskim w porównaniu do najniższego wskaźnika (4,3 – woj. opolskie) był wyższy o 0,2 oraz w odniesieniu do najwyższego współczynnika (8,3 – woj. lubuskie) był niższy o 3,8.

Począwszy od 1999 r. w kolejnych dwóch latach niekorzystnie kształtował się **wskaźnik liczby ludności na 1 lekarza** i wykazywał tendencję rosnącą. W latach: 1999 -2001 liczba osób na 1 lekarza wynosiła odpowiednio 678, 698, 711. Dopiero od 2002 r. sytuacja uległa poprawie - na 1 lekarza przypadło 631 osób, przy średniej krajowej 434. W 2003 roku liczba ludności przypadająca na 1 lekarza w kraju wynosiła 436, natomiast nasze województwo uzyskało najgorszą lokatę, gdyż wskaźnik ten wyniósł 618.

W roku 2004, średnia w kraju wynosiła 458 osób na 1 lekarza a w województwie wskaźnik uległ dalszemu pogorszeniu i na 1 lekarza przypadło aż 646 osób, co dało ponownie najgorszą lokatę w kraju.

Najczęstszą przyczynę zgonów mieszkańców naszego regionu stanowiły choroby układu krążenia (w 2002 r. – 35,87% ogólnej liczby zgonów). Wśród nich największy odsetek stanowiła choroba nadciśnieniowa – około 54% oraz choroba niedokrwienna serca – 49%. Drugą, co do częstotliwości

występowania, przyczyną zgonów były nowotwory złośliwe (w 2002 r. – 26,1% ogólnej liczby zgonów). Najczęstszym rodzajem nowotworu złośliwego był nowotwór złośliwy oskrzela i płuca, jelita grubego i sutka.

Wskaźnik umieralności (na 100 tys. ludności) z powodu chorób układu krążenia w latach 1999- 2002 był zawsze niższy od średniej w kraju i wynosił w 1999 r. – 337,7 (kraj 469,5); dalej malował: w 2000 r. – 286,5; w 2001 r. – 284,6 (kraj 449,8); aby w 2002 r. ponownie wzrosnąć do 299,6; a w 2003 r. - wzrósł do 335; **w 2004 r. wskaźnik umieralności wynosił 334,9 i był o 116,2 niższy niż w kraju.**

Wskaźnik umieralności (na 100 tys. ludności) z powodu chorób nowotworowych wynosił w 2001 r. – 284,6 i był niższy od średniej w kraju (kraj 449,8); następnie malował; w 2002 r. – 225,1 (kraj 234,8); w 2003 r. – 222 w tym nowotwory złośliwe – 212; **w 2004 r. wskaźnik umieralności wynosił 222,5 i był o 14,8 niższy niż w kraju.**

Tabela nr 4

Profil województwa warmińsko-mazurskiego – Syntetyczna karta wskaźników 2004

Nazwa wskaźnika		Jedn. Miary	Województwo	Wskaźnik w województwach		Średnia w kraju	Lokata	Ocena
				Min.	Max.			O – obojętna
								P – pozytywna
						N - negatywna		
Średnia długość życia w regionie (nie mniejsza niż średnia krajowa)	Kobiety	lata	79,1	78,43	80,29	79,23	9	O
				śląskie	małopolskie			
	Mężczyźni	lata	69,7	69,1	71,85	70,67	15	N
				łódzkie	opolskie			
Umieralność (na 1000 urodzeń) niemowląt (niższa od średniej krajowej)		%	4,5	4,3	8,3	6,8	2	P
Liczba ludności na 1 lekarza (na poziomie średnim krajowym)		osoba	646	mazowieckie	warm.-mazur.	458	16	N
				396	646			

Zródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2005. 140, 423,

W celu realizacji Wojewódzkiego Programu Promocji i Ochrony Zdrowia na lata 2001-2006 podjęto następujące działania operacyjne:

1. Profilaktyka i promocja zdrowia

- W roku 2002 r. udzielono w ramach „Wojewódzkiego Programu” 13 podmiotom, niezaliczonym do sektora finansów publicznych, dotacji celowej w wysokości 93.000 zł. na wykonanie 19 programów zdrowotnych. Ponadto na realizację programów zdrowotnych, z inicjatywy własnej podmiotów, w roku 2002 udzielono 2 podmiotom dotacji celowej w wysokości 5.500 zł. na wykonanie 2 programów zdrowotnych.
- W 2003 r. na realizację zadań wynikających z „Wojewódzkiego Programu” (zadania realizowane z inicjatywy Samorządu Województwa) dotację otrzymało 11 podmiotów na 18 programów zdrowotnych.
Na realizację zadań podejmowanych z inicjatywy podmiotów przyznano dotacje 5 podmiotom na 5 programów. Ogółem z budżetu województwa przyznano dotacje 16 podmiotom, na realizację 23 programów zdrowotnych, na łączną kwotę 95 000 zł.
- W 2004 r. na realizację zadań wynikających z „Wojewódzkiego Programu” (zadania realizowane z inicjatywy Samorządu Województwa) dotację otrzymało 11 podmiotów na 18 programów zdrowotnych.
Na realizację zadań podejmowanych z inicjatywy podmiotów przyznano dotacje 10 podmiotom na 12 programów. Na realizację zadań podejmowanych z inicjatywy SP ZOZ-ów przyznano dotację 3 podmiotom na 3 programy. Ogółem z budżetu województwa

przyznano dotacje 24 podmiotom, na realizację 33 programów zdrowotnych, na łączną kwotę 145.400 zł.

- Zarówno w roku 2002, w 2003 jak i w 2004 realizowano „Wojewódzki Program Zmierzający do Zmniejszenia Konsumpcji Tytoniu i Promocji Stylu Życia Wolnego od Palenia w Województwie Warmińsko-Mazurskim” oraz „Wojewódzki Program Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2000-2004”, „Wojewódzki Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na 2004-2007”.
- Inicjowano i brano udział m. in. w następujących przedsięwzięciach prozdrowotnych:
 - Obchody „Światowego Dnia Zdrowia”
 - Obchody „Światowego Dnia Chorego”
 - Obchody „Światowego Dnia bez Tytoniu”
 - Obchody „Walki z Rakiem Piersi”
 - Obchody „Światowego Dnia Walki z Narkomanią”
 - Obchody „Światowego Dnia Walki z AIDS”
 - Obchody „Dni Walki z Gruźlicą i Chorobami Płuc”
 - Organizacja festynów profilaktycznych dla dzieci i młodzieży szkolnej
 - Uczestnictwo wraz z „Forum Kobieł” w akcji profilaktycznej mającej na celu wczesne wykrywanie nowotworów – bezpłatne badania lekarskie, porady lekarzy onkologów, wykonywanie mammografii,
 - Współorganizacja wraz z Ministerstwem Zdrowia i organizacjami pozarządowymi w województwie warmińsko-mazurskim „Białej Soboty” – porady lekarzy specjalistów udzielane w miejscowościach popegeerowskich
 - Propagowanie zdrowego stylu życia we współpracy z mediami lokalnymi: radio, prasa, telewizja lokalna.

2. Zapewnienie pełnego, całodobowego dostępu do lekarza pierwszego kontaktu oraz lekarzy specjalistów lecznictwa ambulatoryjnego, organizacja podstawowej opieki zdrowotnej.

- W zakresie podstawowej opieki zdrowotnej oraz położnictwa i ginekologii, a także stomatologii, określono minimalny plan zaspokojenia potrzeb zdrowotnych w oparciu o niżej podane wskaźniki:
 - Min. liczba lekarzy rodzinnych (w tym pediatry) – 571 (przy uwzględnieniu wskaźnika 1/2500), w 2002 roku rzeczywista liczba lekarzy rodzinnych – 259, pediatrów – 434;
 - W 2003 roku określono minimalną liczbę lekarzy rodzinnych (przy uwzględnieniu wskaźnika 1/2500), odnosząc się do populacji pow. 18 roku życia – 423,1 oraz minimalną liczbę lekarzy pediatrów (po uwzględnieniu wskaźnika 1/1200 dzieci w wieku 0-18 lat) – 309,2. Rzeczywista liczba lekarzy rodzinnych w 2003 r. zatrudnionych w podstawowej opiece zdrowotnej wynosiła 242, a liczba pediatrów – 142; natomiast w 2004 r. liczba lekarzy wynosiła 256 a liczba pediatrów – 155;
 - Min. liczba stomatologów – 476 (przy uwzględnieniu wskaźnika 1/3000 ludności), w 2002 roku rzeczywista liczba stomatologów zatrudnionych w zakładach opieki zdrowotnej – 394; w 2003 r. rzeczywista liczba stomatologów – 719, w tym zatrudnionych w zakładach opieki zdrowotnej (419) oraz 286 stomatologów prowadzących indywidualne praktyki stomatologiczne, świadczących usługi w ramach kontraktu z NFZ, w 2004 r. rzeczywista liczba stomatologów zatrudnionych w zakładach opieki zdrowotnej wynosiła 397;
 - Min. liczba lekarzy ginekologów – 60 (przy uwzględnieniu wskaźnika 1/10000 kobiet od 15 roku życia); rzeczywista liczba lekarzy ginekologów w 2002 roku – 224; w 2003 r. – 190; (w 2004 r. – brak danych).
 - Min. liczba pielęgniarek środowiskowo - rodzinnych – 571 (przy uwzględnieniu wskaźnika 1/2500 ludności); rzeczywista liczba w/w pielęgniarek – 593 w 2002 r. oraz (w 2003 r. – brak danych); (w 2004 r. – brak danych).
 - Min. liczba położnych środowiskowo-rodzinnych – 122 (1/10000 ludności); rzeczywista liczba w/w położnych – 211 w 2002 roku (w 2003 roku – brak danych); (w 2004 r. – brak danych).

- Min. liczba pielęgniarek medycyny szkolnej – 330 (przy uwzględnieniu wskaźnika 1/800 uczniów); rzeczywista liczba w/w pielęgniarek – 278 w 2002 roku (w 2003 roku – brak danych); (w 2004 r. – brak danych).
- Usługi w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej oraz opieki specjalistycznej zostały w większości sprywatyzowane. Prywatyzacja tego zakresu usług medycznych przyniosła optymalizację wykorzystania istniejącej bazy materiałowo-sprzętowej, lepsze wykorzystanie personelu lekarskiego i pomocniczego oraz często zwiększenie zakresu świadczonych usług zdrowotnych.

Zakres świadczeń zdrowotnych w dziennej i nocnej opiece wyjazdowej obejmuje świadczenia lekarskie w formie porady ambulatoryjnej i porady w domu pacjenta w formie wizyty wyjazdowej. Pomoc wyjazdowa dzienna i nocna ma charakter pomocy doraźnej.

Zarówno w roku 2002, jak i w 2003 dostępność do świadczeń specjalistycznych była wystarczająco zapewniona w dwóch powiatach ziemskich i grodzkich: olsztyńskim i elbląskim. W pozostałych zabezpieczenie przedstawiało się w zróżnicowany sposób. Sytuacja taka spowodowana była brakiem specjalistów w powiatach. W 2004 roku rozmieszczenie poradni specjalistycznych skupiało się przede wszystkim w trzech ośrodkach: Olsztynie, Elblągu i Elku, gdzie znajduje się największa liczba lekarzy specjalistów.

W zakresie chirurgii ogólnej, chorób płuc, neurologii, położnictwa i ginekologii oraz psychiatrii świadczenia zabezpieczone były we wszystkich powiatach województwa warmińsko-mazurskiego. W pozostałych dziedzinach liczba poradni specjalistycznych i ich rozmieszczenie w województwie było nierównomierne. Obserwowano niedobór poradni alergologicznych, diabetologicznych i kardiologicznych oraz innych poradni wysokospecjalistycznych. Najliczniej występowały poradnie położniczo-ginekologiczne, okulistyczne, otolaryngologiczne i psychiatryczne.

3. Wdrożenie regionalnego programu restrukturyzacji zakładów opieki zdrowotnej, podwyższanie standardu obiektów i wyposażenia medycznego

- Podstawą opracowania Regionalnego Programu Restrukturyzacji w Ochronie Zdrowia dla Województwa Warmińsko-Mazurskiego był przyjęty w 2000 roku rządowy Program Restrukturyzacji w Ochronie Zdrowia.

Priorytety wieloletniego Regionalnego Programu Restrukturyzacji w Ochronie Zdrowia dla Województwa Warmińsko-Mazurskiego ustalił Regionalny Komitet Sterujący na posiedzeniu w dniu 11 sierpnia 2000 roku, wytyczając jednocześnie kierunki przekształceń systemowych w ochronie zdrowia. Do najważniejszych zadań komitet sterujący zaliczył:

- Utworzenie w Olsztynie Centrum Onkologii,
- Wdrożenie programów rozwojowych placówek ochrony zdrowia,
- Tworzenie łóżek opieki długoterminowej i związany z tym zakup niezbędnego sprzętu medycznego,
- Refundację wydatków związanych z odprawami dla zwalnianych pracowników w ochronie zdrowia,
- Utworzenie Centrum Profilaktyki, Terapii i Rehabilitacji Uzależnień.

W wyniku realizacji Regionalnego Programu Restrukturyzacji w Ochronie Zdrowia nastąpiło:

- Podwyższenie standardów obiektów i wyposażenia medycznego zakładów opieki zdrowotnej w 2000 r. w 39 SP ZOZ na łączną kwotę 7.734 tys. zł oraz w 2001 r. w 50 SP ZOZ na łączną kwotę 10.437 tys. zł;
- Zrefundowanie wydatków związanych z odprawami dla zwalnianych pracowników w 2000 r. w 28 SP ZOZ (1416 osób) na łączną kwotę 4.300 tys. zł oraz w 2001 r. w 25 SP ZOZ (553 osoby) na łączną kwotę 4.300 tys. zł,
- Szkolenia podyplomowe pielęgniarek i położnych w 2001r. – 84 osoby (wydatkowana kwota 121 tys. zł)

W roku 2002 województwo warmińsko-mazurskie nie zostało objęte finansowaniem zadań Programu, ponieważ w latach 2000-2001 wykorzystano 91,7% planu wydatków. Ministerstwo

przyznało jedynie środki na dofinansowanie kształcenia podyplomowego pielęgniarek i położnych w kwocie 195 tys. zł (przeszkolono 345 osób).

Rok 2003 był ostatnim rokiem realizacji Regionalnego Programu Restrukturyzacji w Ochronie Zdrowia. Dotacje programu przeznaczone były na działania osłonowe w przypadku redukcji zatrudnienia w zakładach opieki zdrowotnej. W wyniku realizacji programu sfinansowano 14 zakładom opieki zdrowotnej zobowiązania wobec pracowników objętych redukcją zatrudnienia wynikające z likwidacji bądź łączenia komórek organizacyjnych na łączną kwotę 1.314.118 zł.

- Podstawowym źródłem finansowania nakładów na podwyższenie standardu obiektów i wyposażenia medycznego były dotacje pochodzące od organów założycielskich poszczególnych zakładów opieki zdrowotnej. Ważnym czynnikiem poprawy w tym zakresie były zadania realizowane przez zakłady opieki zdrowotnej w ramach kontraktu wojewódzkiego. Przyjęte do realizacji w 2003 roku zadania objęły:
 - adaptację izb przyjęć Wojewódzkiego Specjalistycznego Szpitala Dziecięcego Olsztynie oraz Szpitala Powiatowego w Biskupcu na szpitalne oddziały ratunkowe,
 - wdrożenie cyfrowej obróbki zdjęć rentgenowskich w zakładzie radiologii Wojewódzkiego Szpitala Zespołowego Elblągu,
 - kompleksowa modernizacja oddziału intensywnej terapii w Wojewódzkim Szpitalu Specjalistycznym w Olsztynie,
 - remont oddziału rehabilitacyjnego Wojewódzkiego Szpitala Rehabilitacyjnego dla Dzieci w Ameryce.

W 2004 roku w ramach kontraktu wojewódzkiego realizowane były następujące zadania:

- minimalizowanie skutków urazów i wypadków w populacji wieku rozwojowego województwa warmińsko-mazurskiego w Wojewódzkim Specjalistycznym Szpitalu Dziecięcym,
- utworzenie Centrum Diagnostyki Endoskopowej i Leczenia Nowotworów Przewodu Pokarmowego w Wojewódzkim Szpitalu Zespołowym w Elblągu,
- modernizacja Samodzielnego Publicznego Zespołu Gruźlicy i Chorób Płuc w Olsztynie,
- modernizacja działu żywienia w Wojewódzkim Szpitalu Rehabilitacyjnym dla Dzieci i Młodzieży w Ameryce,
- organizacja Oddziału Kardiologii poprzez: przeniesienie Laboratorium, Oddziału Diabetologii i Hematologii do nowych pomieszczeń celem utworzenia na zwolnionej powierzchni Oddziału Kardiologii w Wojewódzkim Szpitalu Specjalistycznym w Olsztynie,
- dobudowa do istniejącego budynku szpitalnego centralnej sterylizatorni - etap II wykonanie Bloku Operacyjnego jako uzupełnienie systemu ratownictwa w rejonie Wielkich Jezior Mazurskich oraz element dostosowania infrastruktury Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Giżycku do standardów obowiązujących w Unii Europejskiej.

4. Utworzenie centrum onkologicznego i kardiologicznego oraz rozwoju innych centrów specjalistycznych

- Po wieloletnich staraniach Samorządu Województwa odnośnie powstania ośrodka onkologicznego na terenie Warmii i Mazur, na mocy porozumienia podpisanego z MSWiA umieszczono na terenie nowych obiektów szpitala MSWiA oddziały i poradnie onkologiczne Zespołu Pulmonologii i Onkologii. Zakupiono najnowocześniejszą linię do radioterapii. Ostatecznie rozstrzygnięto, że ośrodek onkologii funkcjonować będzie w ramach szpitala MSWiA.
- W latach 2002 - 2003 brakowało w województwie ośrodka wykonującego badania elektrofizjologiczne.
- W 2004 r. powstało Centrum Diagnostyki Endoskopowej i Leczenia Nowotworów Przewodu Pokarmowego w Wojewódzkim Szpitalu Zespołowym w Elblągu.
- Od roku 2000 istnieje możliwość wykonywania badań inwazyjnych serca w pełno profilowym oddziale kardiologicznym w szpitalu wojewódzkim w Elblągu, a od 2001 r. również w Olsztynie.

Kilka oddziałów wewnętrznych w innych szpitalach posiada nomenklaturę „kardiologiczno-internistyczny”. Wysoko oceniona została działalność Ośrodka Wczesnej Rehabilitacji Kardiologicznej Szpitala Powiatowego im. J. Mikulicza w Biskupcu.

W roku 2002 powstały nowe oddziały wczesnej rehabilitacji kardiologicznej: w Szpitalu Powiatowym w Pasłęku oraz w 110 Szpitalu Wojskowym w Elblągu.

W 2003 r. przystąpiono do utworzenia ośrodka kardiochirurgicznego. Wojewódzki Szpital Specjalistyczny w Olsztynie został wybrany przez Ministerstwo Zdrowia, w ramach postępowania konkursowego, na realizatora programu obejmującego tworzenie nowych ośrodków kardiochirurgii. Samorząd Województwa zdecydował o współfinansowaniu inwestycji kwotą 5 mln zł.

W 2004 r. Samorząd Województwa przekazał 2,5 mln zł na modernizację i doposażenie Oddziału Kardiologii.

5. Wprowadzenie planu zintegrowanego ratownictwa medycznego

- W województwie funkcjonowało 27 działów pomocy doraźnej z 6 filiami. Działy pomocy doraźnej w 2002 r. posiadały 59 karettek (15 reanimacyjnych, 30 wypadkowych oraz 14 ogólnych) i 28 do przewozu chorych. W ramach pomocy doraźnej w 2003 roku funkcjonowało 58 wyjazdowych zespołów ratownictwa medycznego, w tym 15 reanimacyjnych, 28 wypadkowych, 13 ogólnych i 2 neonatologiczne. Ogółem zanotowano 92.062 wyjazdy na miejsce zdarzenia (w roku 2002 było to 126.747 wyjazdów). W około 61,8% przypadków pomoc udzielana była w domu pacjenta, a w ok. 16,4% przypadków – w związku z ruchem uliczno-drogowym. Ok. 12% ogólnej liczby pacjentów stanowiły dzieci i młodzież w wieku 0-18 lat. W 2004 r. funkcjonowało 57 zespołów ratownictwa medycznego, w tym 21 reanimacyjnych, 34 wypadkowych i 2 zespoły noworodkowe. Ogółem interweniowano w 114 498 przypadkach. Większości pacjentom, bo aż w 72 589 przypadkach udzielona pomoc miała miejsce w domu chorego. W porównaniu z rokiem 2003 liczba wyjazdów wzrosła o 22 436.

Na terenie województwa w dyspozycji Lotniczego Pogotowia Ratunkowego jest jeden śmigłowiec stacjonujący na lotnisku w Olsztynie z rejonem działania obejmującym powiaty: olsztyński (grodzki i ziemski), szczycieński, nidzicki, ostródzki, elbląski ziemski, lidzbarski, bartoszycki. Ponadto od 01.07.2002 r. uruchomiono śmigłowiec pogotowia lotniczego, stacjonujący w Giżycku z rejonem działania obejmującym powiaty: giżycki, węgorzewski, goldapski, olecki, elcki, piski, mrągowski, kętrzyński. Śmigłowiec ratunkowy stacjonuje sezonowo w terminie od 15.06 - 15.09. Ponadto proponuje się stacjonowanie śmigłowca w Elku.

W 2003 roku wykonano 413 misji, w tym 139 do wypadków, 87 do zachorowań i 187 lotów transportowych. Największa liczba lotów, podobnie jak w roku wcześniejszym, odbyła się w miesiącach letnich (czerwiec-wrzesień).

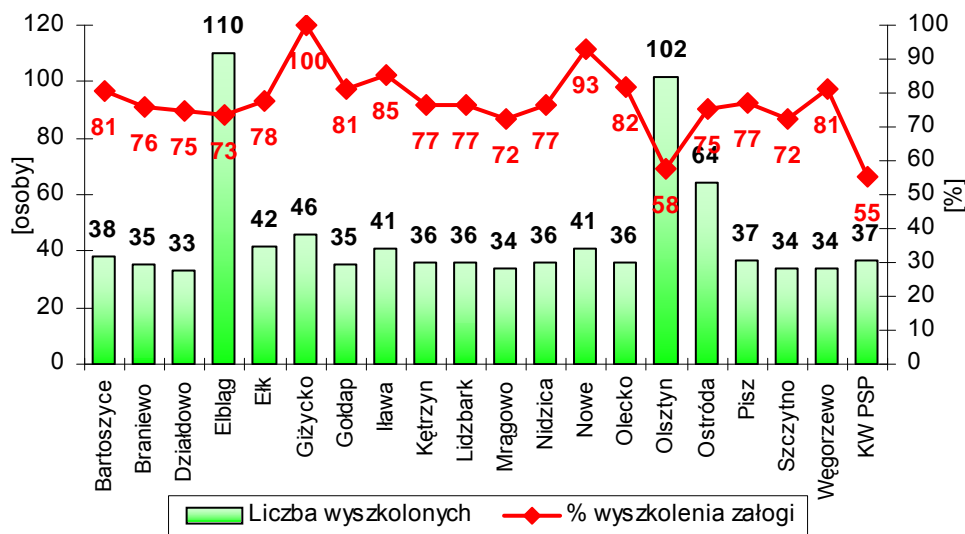
W 2004 roku wykonano 450 misji, w tym 187 do wypadków, 109 do zachorowań i 154 loty transportowe. Największa liczba lotów podobnie jak w latach ubiegłych odbywała się w miesiącach letnich (maj-wrzesień).

- W 2004 roku w sezonie letnim w miesiącach od czerwca do września po raz pierwszy rozpoczęły działalność 3 wodne karetki ratunkowe, które zlokalizowane były w Giżycku, Węgorzewie i Mikołajkach.
- Zgodnie z Wojewódzkim Planem Zabezpieczenia na rok 2003, koniecznym było utworzenie na terenie województwa 8 nowych SOR-ów oraz Izb Ewakuacyjnych. W 2004 roku na terenie województwa funkcjonowało 11 Szpitalnych Oddziałów Ratunkowych (o 2 więcej niż w 2003 r.) w następujących placówkach:
 - Wojewódzki Szpital Specjalistyczny w Olsztynie – 6 łózek
 - Wojewódzki Specjalistyczny Szpital Dziecięcy – 6 łózek
 - Wojewódzki Szpital Zespolony w Elblągu – 6 łózek
 - Szpital Powiatowy im. Jana Pawła II w Bartoszycach – 4 łóżka
 - Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Giżycku – 4 łóżka
 - Szpital Powiatowy im. W. Biegańskiego w Hawie – 6 łózek
 - 108 Szpital Wojskowy z Przychodnią w Elku – 6 łózek

- Szpital Powiatowy w Pisz – 2 łóżka
 - Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej MSWiA w Olsztynie – 11 łóżek
 - Szpital Powiatowy im. M. Kajki w Mrągowie – 6 łóżek
 - Szpital Powiatowy im. Jana Mikulicza w Biskupcu – 3 łóżka
- Celem polepszenia organizacji służb ratowniczych ustalono konieczność powołania Centrów Powiadamiania Ratunkowego zgodnie z Wojewódzkim Planem Zabezpieczenia na rok 2003, oraz zespołu do opracowania standardów postępowania w przypadku katastrof i zdarzeń masowych.
 - Na koniec roku 2003 Państwowa Straż Pożarna przystosowała 8 Powiatowych Stanowisk Kierowania do pełnienia funkcji Centrów Powiadamiania Ratunkowego (Bartoszyce, Elk, Giżycko, Iława, Kętrzyn, Lidzbark Warmiński, Nowe Miasto Lubawskie, Olsztyn). W roku 2004 do użytku oddano kolejne dwa Centra Powiadamiania Ratunkowego w Działdowie oraz Nidzicy, co stanowi już ponad 50% ilości dostosowanych Powiatowych oraz Miejskich Stanowisk Kierowania PSP do pełnienia takiej funkcji.
 - Zintegrowane ratownictwo medyczne, wymaga wyszkolenia oraz odpowiedniego wyposażenia ratowników Państwowej oraz Ochotniczych Straży Pożarnych. W tym celu prowadzone jest permanentne szkolenie całych stanów osobowych JRG PSP oraz strażaków z Jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych.
 - Na koniec 2003 r. wyszkolenie z zakresu ratownictwa medycznego w PSP posiadało 873 ratowników (tj. ok. 73%, w stosunku do roku 2002 wzrost o ponad 26%), w jednostkach OSP włączonych do krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego 416 (tj. ok. 14%, w stosunku do roku 2002, wzrost o ponad 52%). Natomiast w roku 2004 przeszkolono w zakresie omawianego ratownictwa 81 strażaków PSP i 96 strażaków OSP. Łącznie na terenie województwa przeszkolenie medyczne posiada 907 strażaków PSP, co stanowi 78,2% ogółu strażaków województwa i 512 strażaków OSP, co stanowi ok. 15% ogólnej liczby strażaków zrzeszonych w OSP.
 - Do udzielenia profesjonalnej pomocy medycznej na poziomie przedlekarskim konieczne jest wyposażenie jednostek w zestawy PSP-R1 oraz PSP-R2. W Państwowej Straży Pożarnej standardy wyposażenia określa rozporządzenie ministra spraw wewnętrznych i administracji w sprawie szczegółowych zasad wyposażenia jednostek organizacyjnych PSP z dnia 22 września 2000 r. Na koniec roku 2003 Jednostki Ratowniczo - Gaśnicze PSP dysponowały 60 zestawami PSP-R1 (tj. 100% potrzeb) oraz 13 zestawami PSP-R2 (tj. 80% potrzeb). Stan taki utrzymał się w roku 2004.

Wykres nr 3

Wyszkolenie z zakresu ratownictwa medycznego w PSP w 2004r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej w Olsztynie.

Cel operacyjny: „Atrakcyjny rynek pracy”

Rynek pracy w województwie warmińsko-mazurskim należy do najtrudniejszych w kraju, zarówno pod względem popytu jak i podaży pracy. Wpływa na to strukturalny charakter bezrobocia, wynikający z obszarów typowo rolniczych, obciążonych upadkiem państwowych gospodarstw rolnych, a także monokulturowego profilu uprzemysłowienia i związanym z tym niedostosowaniem struktury kształcenia zawodowego do potrzeb reformowanej gospodarki.

Od 1999 roku w granicach nowego województwa warmińsko-mazurskiego znalazły się tereny o niekorzystnej koniunkturze rynku pracy, powodując ponad 100 % przyrost bezrobocia.

Wysoki poziom bezrobocia wynika z jednoczesnego występowania szeregu procesów i uwarunkowań generujących to zjawisko. Wśród nich na pierwszym miejscu należy wymienić: tempo rozwoju gospodarczego i powiązany z nim nieznaczny, przynajmniej na razie, wzrost liczby miejsc pracy.

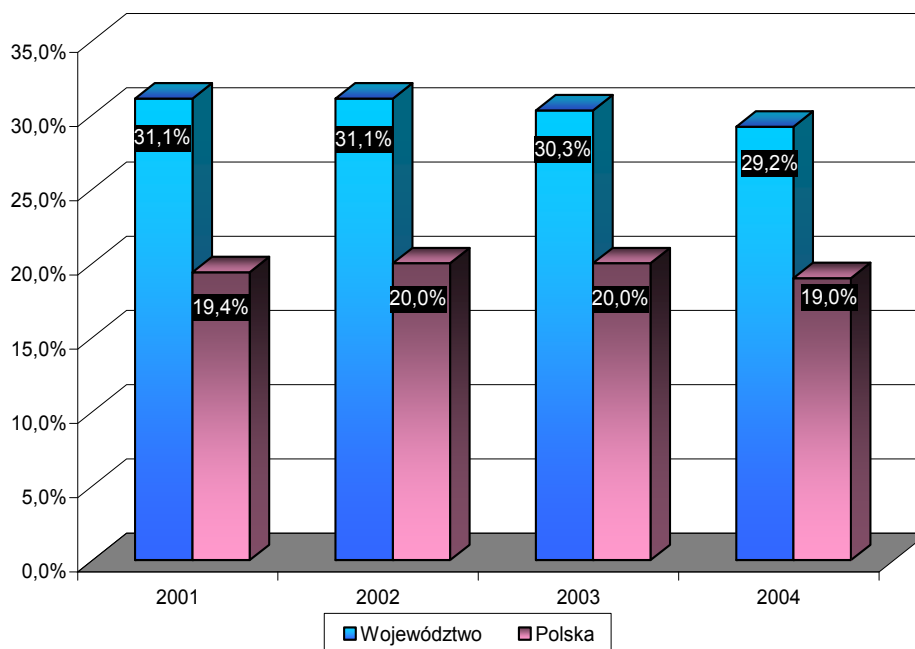
Wzrósł również wskaźnik stopy bezrobocia. Od 1999 roku województwo warmińsko – mazurskie charakteryzuje się najwyższym w kraju udziałem bezrobotnych w liczbie mieszkańców czynnych zawodowo.

W związku z uaktualnieniem danych statystycznych dot. obszarów mających wpływ na rynek pracy (NSP – 2002), w styczniu 2004 roku GUS dokonał korekty stopy bezrobocia, począwszy od 2001 roku. Porównywalny, zatem jest okres 2001–2004. Według danych GUS, **wskaźnik stopy bezrobocia** w regionie warmińsko–mazurskim w latach 2001-2002 utrzymywał się na tym samym poziomie (31,1%). Natomiast od roku 2003 obserwujemy w regionie warmińsko-mazurskim spadek stopy bezrobocia; w roku 2003 do 30,3%, tj. o 0,8 punktu procentowego oraz w roku 2004 do 29,2%, tj. o 1,9 pkt. proc.

W stosunku do kraju wskaźnik był wyższy w roku 2001 o 11,7 punktu procentowego, w roku 2002 o 11,1 punktu procentowego, w roku 2003 o 10,3 zaś w roku 2004 o 10,1 punktu procentowego. Obserwujemy, zatem, pozytywną tendencję spadku dynamiki natężenia stopy bezrobocia w regionie, w stosunku do kraju.

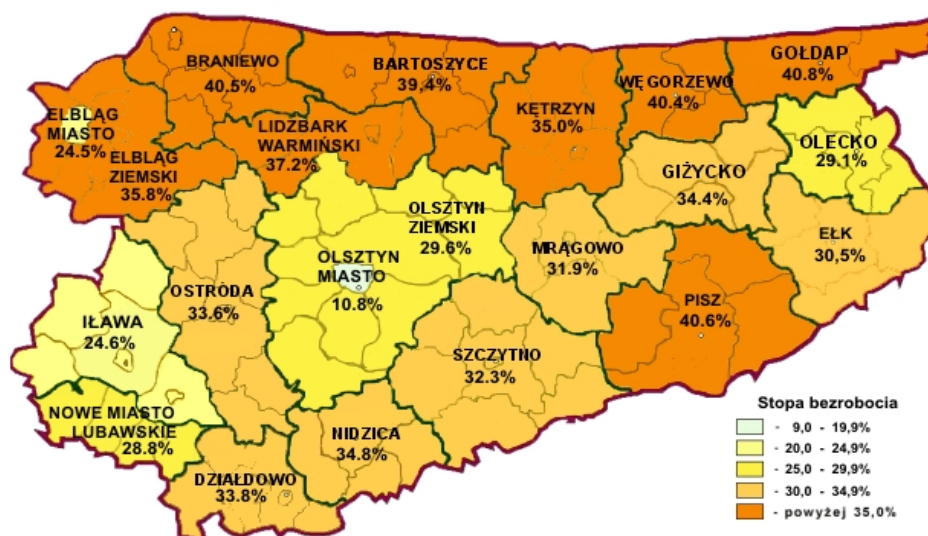
Wykres nr 4

Stopa bezrobocia w województwie w latach 2001- 2004 na tle sytuacji w kraju

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2004, s. 145; 2005.147-149

Mapa nr 1
Stopa bezrobocia w województwie według powiatów

Źródło: Wojewódzki Urząd Pracy na podstawie: Skorygowana stopa bezrobocia wg województw, podregionów, powiatów dla miesięcy od grudnia 2004 do sierpnia 2005. GUS wrzesień 2005.

Zakłada się, że docelowe działania pozwolą na uatrakcyjnienie rynku pracy przez uzyskanie wskaźnika stopy bezrobocia zbliżonego do średniego poziomu w kraju.

Począwszy od stycznia 1999 roku poziom bezrobocia rósł od 119.540 osób do 178.353 osób w roku 2001. Dopiero w roku 2002 zauważalne były pewne symptomy poprawy. Liczba bezrobotnych zmniejszyła się o 1.724, tj. o 1%. Na koniec 2003 roku liczba bezrobotnych ukształtowała się na poziomie 170.430 i była niższa od poziomu z 2002 roku o 6.199, tj. 3,5%.

Na koniec grudnia 2004 roku bezrobocie rejestrowane w regionie osiągnęło najniższy od trzech lat poziom - 162.361 osób - niższy od wartości z roku 2003 o 8.069 tj. o 4,7%. Obserwowany od trzech lat spadek poziomu bezrobocia miał miejsce w warunkach wzrostu zasobów pracy spowodowanych wchodzeniem na rynek pracy młodzieży z wyżu demograficznego.

Liczba bezrobotnych sytuuje województwo na 12 miejscu w kraju, stanowiąc 5,4% poziomu krajowego. Pozytywną tendencją regionalnego bezrobocia jest postępujący spadek jego poziomu i natężenia.

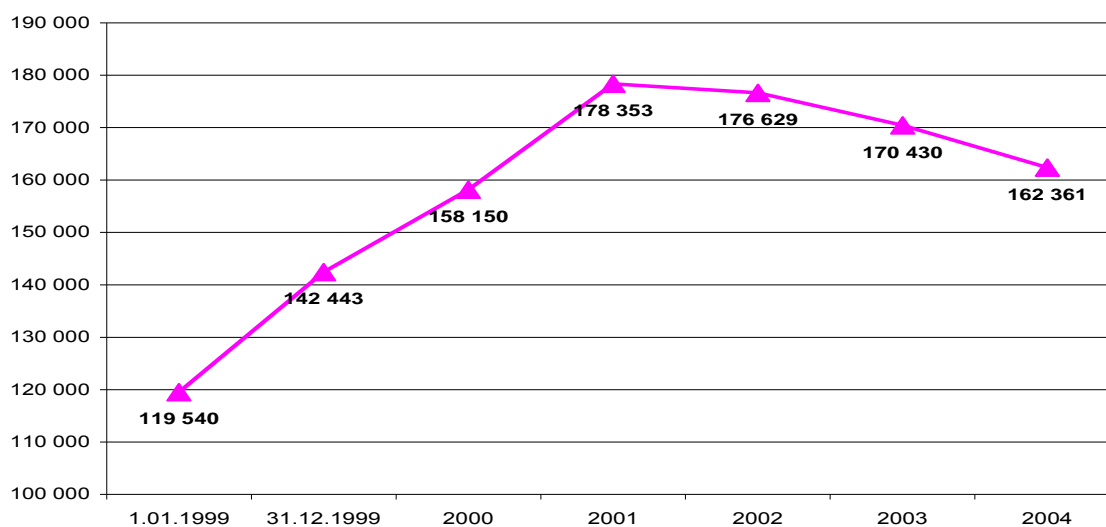
Tabela nr 5
Dynamika zmian w liczbie bezrobotnych w województwie w latach 1999 – 2004

31 grudnia danego roku /1 styczeń 1999 - stan wyjściowy/	Liczba bezrobotnych	Wzrost/spadek do poprzedniego roku	Wzrost/spadek do 1 stycznia 1999 roku	% Wzrostu/spadku do poprzedniego roku	% Wzrostu/spadku do 1 stycznia 1999 roku
01.01.1999	119 540	x	x	x	x
1999	142 443	22 903	22 903	19,2	+19,2
2000	158 150	15 707	38 610	11,0	+32,3
2001	178 353	20 203	58 813	12,8	+49,2
2002	176 629	- 1 724	57 089	-1,0	+47,8
2003	170 430	- 6 199	50 890	-3,5	+42,6
2004	162 361	- 8 069	42 821	-4,7	+35,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Sprawozdawczość MPiPS - 01 o rynku pracy. Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie.

Wykres nr 5

Liczba bezrobotnych w województwie warmińsko – mazurskim w latach 1999 - 2004

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Olsztynie.

Istotnym parametrem stanowiącym o atrakcyjności rynku pracy było kształtowanie się poziomu płac osób zatrudnionych w gospodarce narodowej województwa.

Wskaźnik średniej płacy - wynagrodzenie brutto w województwie było niższe, niż średnia w kraju i wynosiło od 1.474,7 zł w roku 1999 do 1.967,23 zł. w roku 2004; w kraju odpowiednio 1.706,7 zł i 2.273,44 zł. W roku 1999 przeciętne wynagrodzenie w województwie stanowiło: 86,4% wynagrodzenia krajowego, w roku 2000 – 86,9%, w roku 2001 – 87,2%, w roku 2002 – 86,7%, w roku 2003 – 87,3%, a w roku 2004 – 86,5%.

Zakładane jest, że docelowe działania pozwolą na uzyskanie wskaźnika średniej płacy nie mniejszej niż średnia krajowa.

Tabela nr 6

Profil województwa warmińsko – mazurskiego – Syntetyczna karta wskaźników 2004

Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	Województwo	Wskaźnik w województwach		Średnia w kraju	Lokata	Ocena O- obojętna N- negatywna P -Pozytywna
			Min.	Max.			
Bezrobotni zarejestrowani ogółem	tys. osób	162,4	74,6 opolskie	352,9 mazowieckie	2 999,6	13	P
Bezrobotni zarejestrowani w wieku do 24 lat bezrobotnych ogółem	%	23,4	21,0 zachodniopomorskie	28,8 małopolskie	24,3	11	P
Stopa bezrobocia	%	29,2	15,0 mazowieckie, małopolskie	29,2 warmińsko - mazurskie	19,0	1	N

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Sprawozdawczość MPiPS - 01 o rynku pracy. Stan na grudzień 2004r. Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie; RSW 2005

Działania operacyjne:

- W sytuacji wysokiego bezrobocia strukturalnego, jakim dotknięty jest region warmińsko-mazurski, zgodnie z założeniami „Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego”, podejmowano szereg inicjatyw, mających na celu łagodzenie skutków bezrobocia. Podstawowym instrumentem przeciwdziałania bezrobociu był Fundusz Pracy, wspierający poza działaniami osłonowymi na rzecz bezrobocia (zasilki) również aktywizację bezrobotnych.

Ponadto Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie brał udział w przygotowaniu i realizacji prozatrudnieniowych programów rynku pracy, wspieranych środkami Banku Światowego, Unii Europejskiej i Budżetu Państwa. W zakresie rozwoju zasobów ludzkich w latach 2002 – 2004 realizowano:

- PHARE 2000 SSG - RZL „*Warmińsko-Mazurski Program Doskonalenia Kadr*” (4.764 uczestników; wartość kontraktów – 4.568.055,00 EUR),
 - PHARE 2001 SSG - RZL „*Promocja Zatrudnienia i Rozwój Zasobów Ludzkich*” (2.606 osób, wartość kontraktów - 2.909.333,00 EUR),
 - PHARE 2002 SSG - RZL „*Promocja Zatrudnienia i Rozwój Zasobów Ludzkich*” (1.133 osoby, wartość kontraktu – 1.197.967,00 EUR),
 - Program Aktywizacji Obszarów Wiejskich – PAOW (w latach 2001–2004; 6.737 uczestników; wartość umów 19.540.541 PLN),
 - Sektorowy Program Operacyjny RZL (6.226 osób; zakontraktowano projekty na kwotę 23,9 mln zł),
 - Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego RZL (2.225 osób; zakontraktowano projekty na kwotę prawie 8 mln. zł).
- Na podstawie bazy danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Olsztynie w latach 1999-2004 ponad 394 tys. bezrobotnych w województwie podjęło pracę stałą lub na czas określony (średnio rocznie prawie 66 tys. osób), z czego rocznie około 25% było subsydiowanych Funduszem Pracy (FP); powstało 1.851 nowych miejsc pracy dzięki pożyczkom udzielanym z FP pracodawcom; 2.193 osoby podjęły działalność gospodarczą, wspomagana pożyczkami z Funduszu Pracy; podniosło kwalifikacje, nabyło nowe lub przekwalifikowano 41.713 osób. W roku 2004 wprowadzono nową formę aktywizacji – staż zawodowy w miejscu pracy. Skorzystało z tej preferencji 7.317 osób.

Niedobór miejsc pracy w regionie wspierany był pośrednictwem pracy za granicą.

W latach 1999 – 2004 Wojewódzki Urząd Pracy pośredniczył w zatrudnieniu 77.447 osób u pracodawców zagranicznych.

Cel operacyjny „Zapewnione bezpieczeństwo publiczne”

Analizując stan zagrożenia przestępczością na terenie województwa warmińsko- mazurskiego należy wziąć pod uwagę dwa istotne wskaźniki: liczbę przestępstw kryminalnych (*stanowiących pod względem ich liczby, jak i w społecznym odczuciu główne zagrożenie*) w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców oraz wskaźnik wykrywalności przestępstw (*stosunek procentowy ogółu przestępstw do ilości przestępstw wykrytych*), który odzwierciedla wyniki zwalczania przestępczości przez Policję i inne powołane do tego organy.

- **Wskaźnik liczby przestępstw kryminalnych na 100 tys. mieszkańców** w 2002 r. wyniósł 2.992. Był wyższy, niż wskaźnik ogólnokrajowy (2.836) i w tej kategorii nasze województwo zajęło 11 lokatę w skali kraju.

Wskaźnik przestępstw kryminalnych w województwie warmińsko–mazurskim na 100 tys. mieszkańców w 2003 r. wyniósł 2.764 i był niższy od krajowego (2.883,6), **w roku 2004 wyniósł natomiast 2678,3 (krajowy – 2842,6).**

Osiągnięty wskaźnik wykrywalności tego typu przestępstw **w 2004 roku był wyższy o 12,1 % od średniej krajowej**, plasując w tej kategorii województwo warmińsko-mazurskie na **2 miejscu w kraju.**

- **Wskaźnik wykrywalności przestępstw** w 2003 r. wyniósł **68,4%**, co dało bardzo dobrą **3 lokatę** w kraju. Był znacznie korzystniejszy od krajowej średniej, która wynosiła 54,9%. W okresie 1999 - 2001 wskaźnik ten przedstawiał się następująco: 1999 – 49,8% (8 lokata); 2000 – 53,1% (8 lokata); 2001 – 64,7% (5 lokata w kraju).

Wskaźnik wykrywalności przestępstw ogółem w roku 2003 wyniósł 68,4%. Osiągnięty tak dobry wskaźnik był wyższy o 13,2% od krajowego i plasował region warmińsko-mazurski na 2 miejscu w kraju.

W roku 2004 wykrywalność przestępstw ogółem spadła o 2 punkty procentowe. Osiągnięty dobry wskaźnik wykrywalności na poziomie 66,4 %, był wyższy o 10,2 % od krajowego i plasował garnizon warmińsko-mazurski na 7 miejscu.

Działania operacyjne:

1. Zwiększenie obsady dzielnicowych i służb patrolowo-obchodowych

- W 2003 roku w jednostkach Policji województwa stan etatowy policjantów prewencji wynosił 1.063, w 2002 – 1.078. W roku 2004 – 966.
- W 2003 roku stan etatowy dzielnicowych wyniósł 361, w 2002 – 373 etaty, natomiast w 2001 – 395 etaty. W roku 2004 – 296 etatów.
- W roku 2004 zmniejszyła się liczba policjantów ogniw patrolowych, patrolowo-interwencyjnych i dzielnicowych, jednak – w efekcie monitorowania zagadnienia przez Wydział Prewencji KWP w Olsztynie wzrosła ich efektywność.

Dzielnicowi zwiększyli czas przebywania w służbie obchodowej z 64,92% czasu służby w 2003 r. do 68,93% w roku 2004, przez co poprawiła się ich dostępność dla mieszkańców ich rejonów służbowych.

Policjanci ogniw patrolowych i patrolowo-interwencyjnych pełnili służbę w oparciu o sporządzone wg opracowanego w Wydziale Prewencji wzoru analizy zagrożeń na potrzeby dyslokacji służb patrolowych, co spowodowało ich wzmoczoną obecność w miejscach, gdzie z uwagi na istniejące zagrożenia oraz oczekiwania społeczne, była ona wymagana.

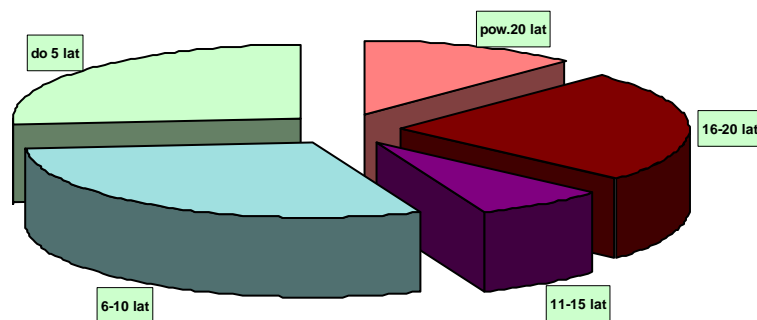
2. Poprawienie wyposażenia w sprzęt i w środki transportu

- Doposażenie Policji w środki transportu nie nastąpiło. Zmniejszyła się natomiast ich liczba, zwłaszcza w służbie prewencyjnej. Samochody będące w eksploatacji miały duży przebieg, koszty ich obsługi i napraw były bardzo wysokie. Spośród innych środków technicznych w 2002 roku jednostki otrzymały m.in.: kamizelki kuloodporne, kajdanki, helmy, w niewielkich ilościach. W ocenie Policji istnieje pilna potrzeba doposażenia w sprzęt. Trudna sytuacja finansowa związana z mniejszymi z roku na rok nakładami na wydatki rzeczowe Policji powoduje, że zdecydowana większość użytkowanych pojazdów jest w stanie znacznego wyeksploatowania. Niemniej jednak, w miarę posiadanych środków oraz przy wydatnej pomocy lokalnych samorządów sprzęt nienadający się do użytku jest wymieniany na nowy. W 2004 roku zakupiono 104 pojazdy różnych specjalności: osobowe oznakowane i nie oznakowane, więźniarki, busy na potrzeby jednostek Policji całego województwa. Zakupiono także 2 łodzie motorowe wysokiej klasy.
- Nastąpił 30 % ogólny wzrost w asortymencie wyposażenia uzbrojenia i sprzętu techniczno - bojowego w stosunku do stanu na dzień 31 grudnia 2003 r. Jednostki otrzymały: helmy kuloodpornych, kamizelki kuloodporne oraz inne niezbędne środki techniczne uzbrojenia, techniki policyjnej oraz specjalistyczne przedmioty zaopatrzenia mundurowego.
- Jednostki Państwowej Straży Pożarnej (PSP) z terenu województwa w roku 2003 wzbogaciły się ogółem o sprzęt specjalistyczny wartości blisko 4 mln zł, w tym m.in. w skład powyższego weszły pojazdy i sprzęt specjalistyczny otrzymany z Komendy Głównej PSP oraz zakupiony przez Komendę Wojewódzką PSP w Olsztynie oraz Komendy Miejskie i Powiatowe Państwowej Straży Pożarnej ze środków własnych oraz pozabudżetowych. Natomiast w 2004 jednostki PSP z terenu województwa zostały doposażone w sprzęt specjalistyczny o wartości 6,3 miliona zł. W tym znalazło się m.in. 26 nowych samochodów ratowniczo-gaśniczych, 21 ubrań gazoszczelnych, 10 zestawów sprzętu łączności, 9 zestawów do ratownictwa technicznego oraz inny sprzęt specjalistyczny.
- Wskaźnik strażaka przypadającego na 1000 mieszkańców zwiększył się z 0,82 w 1999r. do 0,85 w 2004 r., co jest skutkiem spadku liczby osób zamieszkujących teren województwa, ilość etatów niezmiennie wynosi 1220.

- W 2004 r. aż 127 pojazdy w PSP /na ogólną liczbę 272/ przekroczyło obowiązującą normę /wiek pojazdu/ i powinno być zastąpionych przez nowe. Stanowiło to praktycznie 50% stanu pojazdów PSP na terenie województwa.

Wykres nr 6

Procentowe zestawienie pojazdów w PSP według wieku – stan na 2004 rok.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej w Olsztynie

3. Stworzenie sieci telefonów alarmowych przy drogach

- Policja widziała potrzebę stworzenia sieci telefonów alarmowych przy wyznaczonych drogach województwa, jednostki Policji nie miały jednak na to środków finansowych. Natomiast istnieją znaki drogowe i tablice informujące, gdzie i w jakiej odległości usytuowany jest najbliższy telefon (np. stacja paliw, bary, restauracje, soltysi). Kierujący pojazdami korzystali również z telefonów komórkowych (tel. 112).

4. Zwiększenie ilości parkingów

- Policjanci, zwłaszcza dzielnicowi wskazywali miejsca, w których powinien być utworzony parking strzeżony dla pojazdów. W tym temacie przesyłane były wnioski do spółdzielni mieszkaniowych i rad osiedli.
- Przy opiniowaniu uzyskania zezwolenia na organizację masowej imprezy (mecze, festyny, koncerty), Policja wskazywała jako niezbędne utworzenie dozorowanych miejsc parkowania pojazdów.

5. Koordynacja działań

- Głównym koordynatorem działań związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa mieszkańców jest Wojewoda Warmińsko-Mazurski.
- Został opracowany Wojewódzki Plan Reagowania Kryzysowego. Celem Planu jest ujednoczenie zasad prowadzenia działań ratowniczych przez różne rodzaje służb, określenie zasad współdziałania, zwracania się o pomoc do sąsiednich jednostek administracyjnych i szczebla centralnego, a także określenie niezbędnych dokumentów planistycznych w wojewódzkich organach i jednostkach organizacyjnych, odpowiadających za prowadzenie działań w sytuacjach kryzysowych.
- Policja, Pogotowie Ratunkowe, Straż Pożarna, Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe, Straż Miejska/Gminna i in.) współdziałały ze sobą w Centrach Zarządzania Kryzysowego. Działą powołany Wydział Zarządzania Kryzysowego w Urzędzie Wojewódzkim oraz podobne Wydziały funkcjonują w Urzędach Powiatowych, Miejskich i Gminnych.
Współpraca ta w 2004 roku układała się na dobrym, profesjonalnym poziomie. Policjanci brali udział w szkoleniach i odprawach organizowanych przez starostwa powiatowe oraz Urząd Wojewódzki, jak również zostali zaangażowani i weszli w skład zespołów reagowania kryzysowego przy przedstawicielach administracji państwowej odpowiedniego szczebla.

Na bieżąco jest prowadzona wymiana informacji o zdarzeniach kryzysowych zaistniałych na terenie województwa warmińsko-mazurskiego. Współpraca z komórkami zarządzania kryzysowego na szczeblu województwa układa się w sposób prawidłowy. Na szczeblu powiatowym i gminnym współpracę prowadzą jednostki terenowe, które dotychczas nie sygnalizowały o jakichkolwiek trudnościach.

Ponadto przedstawiciele KWP w Olsztynie, jako członkowie zespołu, systematycznie biorą udział w posiedzeniach Wojewódzkiego Zespołu Reagowania Kryzysowego.

- Działania Policji i innych podmiotów były skoordynowane poprzez wymianę informacji o zagrożeniach i dyslokacjach patroli, wspólne pełnienie służb i niejednokrotnie wspólne kierowanie siłami i wykorzystywanie wspólnej łączności radiowej (przykładem takiego działania może być realizacja programu „Bezpieczna Woda” przez Policję i WOPR na terenie powiatu olsztyńskiego – w Wydziale Zarządzania Kryzysowego UM, Dyżurny Miasta począwszy od 2001r. koordynuje przy użyciu tej samej łączności radiowej wodne patrole Policji i WOPR). W 2004 roku policjanci województwa współdziałali z WOPR 314 razy. Oprócz wspólnych patroli na akwenach dokonywali zabezpieczenia imprez, głównie regat żeglarskich.
- Jednostki Policji województwa prowadzą współpracę z przedstawicielami jednostek ratownictwa medycznego oraz z jednostkami ratowniczo – gaśniczymi na zasadzie bieżącej wymiany informacji.
Wszystkie jednostki Policji województwa nawiązały ścisłą współpracę z jednostkami Państwowej Straży Pożarnej. Współdziałanie występuje podczas wspólnych akcji ratowniczych oraz podczas działań prewencyjnych, a także podczas ćwiczeń i szkoleń. Współpraca ta układa się na wysokim poziomie, z korzyścią dla obu stron.
Ponadto w dniach 8 – 10 września 2004 r. zorganizowano szkolenie dla naczelników sekcji nadzorujących pracę policjantów ruchu drogowego, służb dyżurnych i patrolowo-interwencyjnych KPP/KMP województwa oraz dla dowódców jednostek ratowniczo-gaśniczych PSP z terenu województwa warmińsko-mazurskiego, na temat wzajemnej współpracy w trakcie realizacji zadań ustawowych podczas zdarzeń kryzysowych.

6. Monitorowanie zjawisk patologicznych w regionie

W Wydziale Prewencji KWP w Olsztynie opracowano „Sprawozdanie z rozpoznania zjawisk patologicznych, demoralizacji i przestępczości nieletnich w województwie warmińsko-mazurskim w 2003 roku”. W 2003 r. nastąpił spadek przestępczości nieletnich. Popelnili oni 2.676 czynów karalnych, tj. o 524 mniej, niż w roku 2002 (w roku 2001 – 2.890, w roku 2000 – 2.666). W 2003 r. nastąpił również spadek liczby nieletnich sprawców czynów karalnych. W kolizję z prawem weszło 2.468 nieletnich, tj. o 171 mniej, niż w roku ubiegłym (rok 2002 – 2.744, rok 2000 – 2.831). W roku 2004 nieletni popelnili 2667 czynów karalnych, o 9 mniej niż w roku 2003.

W 2004 r. nieletni najczęściej byli sprawcami:

- ✓ Kradzież z włamaniem – 884 (w roku 2003 - 567); W kategorii tej nastąpił wzrost czynów, przy czym liczba sprawców zmalała o 41.
- ✓ Kradzież cudzej rzeczy – 410 (w roku 2003 – 430);
- ✓ Rozbój, kradzież rozbójnicza i wymuszenie rozbójnicze – 163 (w roku 2003 – 280)

W 2004 r. policjanci wykazali równie dobre rozpoznanie środowisk nieletnich i ujawnili:

- ✓ 915 nieletnich zagrożonych demoralizacją; (w 2003 roku 1008 nieletnich zagrożonych demoralizacją),
- ✓ 700 nieletnich pod wpływem alkoholu; (w roku 2003 – 554 nieletnich),
- ✓ 36 nieletnich pod wpływem narkotyków; (w 2003 roku 96 nieletnich),
- ✓ 817 nieletnich przebywających na ucieczce z domu rodzinnego, placówek oświatowych i resocjalizacyjnych; (w 2003 r. – 1130).

Analizując zagadnienie przemocy w rodzinie: w roku 2004 przeprowadzono 38.114 interwencji dotyczących przemocy w rodzinie (w 2003r. przeprowadzono 2.988 interwencji). W trakcie wykonywanych czynności ustalono, że było 6.273 ofiar przemocy (w roku 2003 - 6.398, o 1.496 więcej, niż w 2002 r.). Liczba ta świadczy o tym, że działania prewencyjne podejmowane przez policjantów

w jednostkach terenowych uświadomiły ofiarom przestępstw, że przemoc jest przestępstwem i należy ten problem zgłosić Policji. Wśród ofiar przemocy w 2004 r. 3.232 to kobiety, 203 mężczyźni, 1.855 dzieci do lat 13 i 983 nieletnich od 13 do 18 lat. Sprawna praca policjantów pozwoliła na ustalenie 2.630 ich sprawców.

W roku 2003, 45,2% ofiar przemocy to kobiety, 4,8% - mężczyźni, 33,2% - dzieci do 13 roku życia i 16,9% nieletni od 13 do 18 lat. W 2002 r.: 44,1% ofiar przemocy stanowią kobiety, dzieci do 13 lat – 33,7%, osoby nieletnie – 17,7%, mężczyźni – 4,3%.

- Na terenie województwa stwierdzono w 2002 r. roku ogółem 252 przestępstwa przeciwko obyczajności seksualnej (o 10 czynów mniej, niż w 2001 r.). W czynach tych pokrzywdzonymi było 117 osób małoletnich. W roku 2003 miało miejsce o 16 przestępstw mniej, niż w roku 2002. **W roku 2004** na terenie województwa warmińsko – mazurskiego stwierdzono 284 przestępstwa przeciwko obyczajności.
- W 2002 r. stwierdzono 3.567 przestępstw z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii (w 2001 r. – 1.929), a w 2003 r. 2.582 przestępstw. Analiza danych statystycznych dotyczących liczby stwierdzonych przestępstw narkotykowych z Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii wskazuje, że w roku 2004 roku zanotowano o 583 czyny mniej niż w roku 2003. (2004 r. – 1.999 przestępstw stwierdzonych).
- Na jesieni 2003 r. na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie zrealizował audytoryjne badania ankietowe na próbie reprezentatywnej uczniów klas trzecich szkół gimnazjalnych oraz klas drugich szkół ponadgimnazjalnych Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Przeprowadzenie badań ankietowych ESPAD - „Europejski Program Badań Ankietowych w szkołach na temat używania alkoholu i narkotyków” w województwie warmińsko-mazurskim pozwoliło na uzyskanie profesjonalnej diagnozy problemów i zjawisk związanych z nadużywaniem alkoholu przez dzieci i młodzież, zawartej w obszernym, szczegółowym raporcie. Materiał ten stał się podstawą do celowego projektowania działań w kierunku rozwiązywania problemów uzależnień w naszym województwie. Jest on również istotny przy ubieganiu się o środki finansowe z unijnych funduszy strukturalnych na realizację tych zadań.
- W ramach programów prewencyjnych, Policja rozpoczęła wdrażanie programu „*Bezpieczne Miasto*”, przemianowanego następnie na „*Bezpieczne Miasto, Wieś, Osiedle*” oraz szeregu jego podprogramów. Pozytywne efekty realizacji programów, w tym zwłaszcza wzrost świadomości społecznej odnośnie możliwości przeciwdziałania zagrożeniom oraz, z roku na rok, większa aktywność władz samorządowych (wszystkich szczebli) spowodowały włączenie tego rodzaju płaszczyzn działania do założeń programu „*BEZPIECZNA POLSKA*”.
- W Wydziale Prewencji Komendy Wojewódzkiej Policji w Olsztynie opracowany został w 2004 r. nowy program pn. „*BEZPIECZNA WARMIA I MAZURY*”, który zastąpił mnogość dotychczas realizowanych programów, zachowując ich wszystkie najbardziej aktualne kierunki działania i dostosowany został do przeciwdziałania wszystkim rodzajom zagrożeń – tak w skali ogólnowojewódzkiej, jak i w poszczególnych powiatach, czy gminach. Zakłada on szeroko zakrojoną współpracę z innymi niż Policja podmiotami – poczynając od Marszałka Województwa i Wojewody, (z którymi to organami dotychczasowa współpraca przebiega bardzo owocnie), z lokalnymi władzami samorządowymi i podległymi im instytucjami i służbami, placówkami edukacyjnymi, organizacjami oraz (co bardzo istotne) z mieszkańcami regionu.

Program realizowany jest na trzech płaszczyznach:

- bezpieczeństwo dzieci i młodzieży i na terenie placówek oświatowych,
 - bezpieczeństwo w miejscach publicznych,
 - bezpieczeństwo w miejscach zamieszkania.
- Przekazanie informacji i przestróg najmłodszym mieszkańcom regionu ułatwia wykorzystanie maskotki Policji Prewencji w naszym regionie – „*SIERŻANTA BOBRA*”.
 - Policjanci województwa warmińsko-mazurskiego prowadzili różne działania o charakterze prewencyjnym, w formie działań profilaktycznych bądź kilkudniowych akcji tj.:

- „*Bezpieczne ferie*” – zapewnienie bezpieczeństwa dzieciom podczas ferii, zwłaszcza tym pozostającym w domu;
- „*Dzień Wągarowicza*” – akcja mająca na celu zapobieżenie wybrykom chuligańskim i zakłóceniom porządku publicznego przez młodzież oraz ujawnienie nieletnich spożywających alkohol i odurzających się środkami narkotycznymi;
- „*Bezpieczne wakacje*” – czynności ukierunkowane na lustrację miejsc letniego wypoczynku dzieci i młodzieży, przeprowadzone przy współudziale pracowników oświaty, straży pożarnej, sanepidu, ZHP, PCK oraz działania mające na celu uniknięcie zagrożeń i zapewnienie bezpiecznego wypoczynku;
- Ogólnopolski Program Zapobiegania Niedostosowaniu Społecznemu oraz Przystępczości i Zjawiskom Patologicznym wśród Dzieci i Młodzieży – w ramach, którego podjęto współpracę ze wszystkimi instytucjami zajmującymi się problematyką dzieci, młodzieży, ich rodzin szczególnie z pedagogami szkolnymi, prowadzono działania edukacyjne w szkołach podstawowych, gimnazjach, ponadgimnazjalnych i in.
- Z inicjatywy Komendanta Wojewódzkiego Policji w Olsztynie 12 grudnia 2003 r. rozpoczęto działania mające na celu przeciwdziałanie wykorzystywaniu seksualnemu dzieci. W działania te zaangażowano policjantów Zespołu Psychologów oraz Wydziału Prewencji KWP w Olsztynie, a także służby prewencji w jednostkach powiatowych.
- Włączając się w ogólnopolską akcję „*Dziecko pod parasolem prawa*” Samorząd Województwa Warmińsko - Mazurskiego w latach 2002 – 2003 wydatkował na zorganizowanie w województwie czterech „*Niebieskich Pokoi*” kwotę w łącznej wysokości 32.000 zł. Samorządy gminne i powiatowe pokryły koszty związane z urządzeniem i bieżącym funkcjonowaniem „*Niebieskich Pokoi*” oraz koszty dotyczące pracy specjalistów. Pokoje te są zorganizowane w placówkach ogólnodostępnych. Umożliwia to ich wykorzystanie również do prowadzenia zajęć terapeutycznych z dziećmi dotkniętymi problemem przemocy.
- Samorząd Województwa monitorował wykorzystanie stworzonych w 2003 i 2004 roku w województwie miejsc do bezpiecznych przesłuchać dzieci, ofiar czy świadków przemocy - „*Niebieskich Pokoi*” funkcjonujących w Giżycku, Piszcu, Kętrzynie, a także Iławie. Dla zdiagnozowania wykorzystania pomieszczeń „*Niebieskich Pokoi*”, powstałych dzięki wsparciu finansowemu Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego, przeprowadzona została ankieta, z której analizy wynika, że w „*Niebieskich Pokojach*” przeprowadzono w roku 2003 - 84 przesłuchań (policyjnych, prokuratorskich, sędziowskich), w roku 2004 ogółem – 54 przesłuchania; w roku 2003 – odbyło się w tych pomieszczeniach 2 posiedzenia składu sędziowskiego a w roku 2004 już 37 takich posiedzeń, także w pomieszczeniach tych przeprowadzane były badania (psychologiczne, pedagogiczne), których w 2003 roku wykonano 384, natomiast w roku 2004 - 184 takie badania.
- Zarejestrowano także działania typu: zajęcia socjoterapeutyczne, prace terapeutyczne, dyżury dzielnicowe, konsultacje na płaszczyźnie pomieszczeń „*Niebieskiego Pokoju*”. Poprawiła się współpraca Policji, Prokuratury, Sądu, PCPR, poradni terapii uzależnień, poradni psychologiczno-pedagogicznych i innych instytucji.
- Uruchomiono bezpłatną, anonimową infolinię, przy której dyżuruje policyjny psycholog udzielając porad i różnego rodzaju informacji związanych z tymi szczególnie niebezpiecznymi i nagannymi przestępstwami. Stworzono możliwość terapii dla nieletnich ofiar takich przestępstw, prowadzonej przez Zespół Psychologów KWP. Psychologowie policyjni rozpoczęli również specjalne szkolenia w tym zakresie dla policjantów ds. nieletnich z komend powiatowych i miejskich oraz komisariatów Policji, jak również innych policjantów tzw. „pierwszego kontaktu”. Treści, przestrogi i informacje o tych trudnych do ujawnienia przestępstwach prezentowane są przez policjantów za pośrednictwem lokalnych mediów – telewizji, prasy i radia (także w realizowanych „*na żywo*” audycjach, gdzie słuchacze mogą na bieżąco dzwonić w celu uzyskania informacji i pomocy). Policjanci Wydziału Prewencji KWP uczestniczą w spotkaniach Grup Wsparcia dla ofiar dotkniętych przestępstwem.
- W 2003 r. w Wydziale Prewencji KWP w Olsztynie został opracowany informator dla policjantów garnizonu warmińsko – mazurskiego dotyczący przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony małoletnich ofiar przestępstw, mający na celu wskazanie kierunków pracy oraz możliwości

rozwiązywania problemów, z którymi mogą policjanci spotkać się w codziennej służbie. Ponadto opracowano dla policjantów zagadnienia dotyczące ofiar przestępstw, zgodne z wymogami Rady Europy i prawami człowieka.

- W ramach programów prewencyjnych realizowano szereg działań profilaktycznych mających na celu przeciwdziałanie patologiom społecznym, zapobieganie demoralizacji i przestępczości nieletnich, np.: Miejskie/Powiatowe Programy Przeciwdziałania Narkomanii: „*Bez narkotyków w szkole bezpieczniej*”, „*Policja i szkoła w trosce o nieletniego*”, *Internet, Bezpieczne Gimnazjum*. Policjanci na bieżąco współpracowali z pedagogami szkolnymi i dyrekcją placówek oświatowych.

7. Rozwijanie w województwie programu sąsiedzkiej pomocy

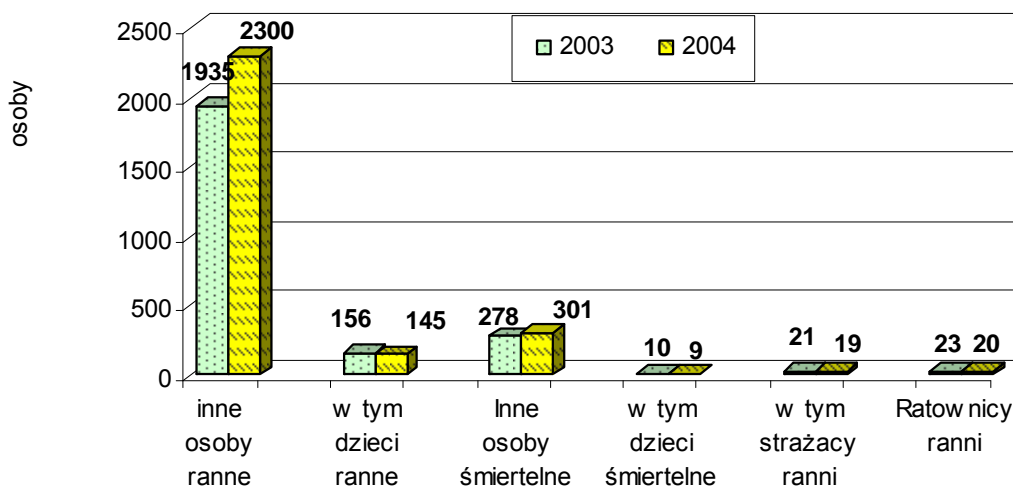
- W województwie (w każdym z powiatów) realizowane były programy prewencyjne z udziałem mieszkańców (ukierunkowane najczęściej na zapobieganiu włamaniom do mieszkań, piwnic i garaży). Dla przykładu w Elblągu funkcjonuje program „*Sąsiedzka czujność*”; w Olsztynie, Kętrzynie, Ostródzie i Reszlu: „*Sąsiedzki Program Przeciwdziałania Przestępczości*”, a w gminie Świętajno (powiat szczycieński): „*Patrol Obywatelski*”.
- Na terenie Olsztyna wspólnie z 8 korporacjami taksówkarskimi oraz agencjami ochrony osób i mienia realizowany jest pierwszy tego rodzaju w kraju program Taxi-Oko. Jest to sieć radiowego informowania Policji i innych właściwych służb o naruszeniach prawa i zauważonych zagrożeniach.
- W kilku gminach powołano gminne Patrole Obywatelskie, w ramach których właściciele obiektów handlowych i inni mieszkańcy patrolowali obszar swoich miejscowości w związku ze wzrostem ilości przestępstw przeciwko mieniu.

8. Działania ratowniczo - gaśnicze

- W roku 2004 jednostki ochrony przeciwpożarowej województwa, zarejestrowały 17.516 zdarzeń (w 2003 r. – 18.561), w tym 6.965 pożarów (w 2003 r. – 9.645) oraz 9.989 miejscowych zagrożeń (w 2003 r. - 8.406).
- Odnotowano w 2004 r. łącznie w zdarzeniach 301 ofiar śmiertelnych (w 2003 r. – 278) i 2.300 osoby ranne (w 2003 r. – 1.935).
- Wartość strat odnotowanych w 2004 r. wyniosła 45.111 tys. zł./w 2003 r. – 42.140 tys. zł., a wartość uratowanego mienia około 151.129 tys. zł/w 2003 r. – ok. 110.881 tys. zł/.

Wykres nr 7

Osoby poszkodowane podczas działań ratowniczo - gaśniczych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej w Olsztynie; generowane przez system ewidencji informacji o zdarzeniach EWID 99.

9. Zintensyfikowanie działań profilaktycznych. Akcje szkoleniowe w szkołach i wśród dorosłej części populacji społeczeństwa

- Policjanci w województwie w 2002 roku realizowali 63 programy prewencyjne, które adresowane były do dzieci, młodzieży szkolnej i dorosłych, jak również te, które swoim zasięgiem obejmowały całą społeczność bez różnicy wieku.
- Na terenie województwa warmińsko–mazurskiego w 2003 r. realizowano ogółem 97 programów prewencyjnych. Realizowane działania z zakresu prewencji kryminalnej, w tym działania profilaktyczne z zakresu przeciwdziałania demoralizacji, przestępczości nieletnich i patologiom społecznym pozytywnie wpłynęły na stan bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz poczucie bezpieczeństwa mieszkańców.
- W listopadzie 2004 roku rozpoczęcie realizacji ogólnowojewódzkiego programu „Bezpieczna Warmia i Mazury”.

10. Wzmocnienie działań resocjalizacyjnych w zakładach karnych i ośrodkach prawnej izolacji

W strukturach Policji funkcjonowały dwie Policyjne Izby Dziecka: w Elblągu i w Olsztynie. Są to placówki doraźne, gdzie przebywali nieletni sprawcy przestępstw, w czasie do 5-ciu dni. W policyjnych izbach dziecka, w roku 2004 przebywało 462 nieletnich w roku 2003 przebywało 470 nieletnich (rok 2002 – 465, rok 2001 – 538, rok 2000 – 901). – Wskazuje to na spadek liczby umieszczanych tam nieletnich, co było m.in. wynikiem właściwie prowadzonych działań profilaktycznych przez Policję, jak i przez szereg innych instytucji oraz organizacji do tego powołanych.

11. Pomoc dla osób uzależnionych w poradniach i ośrodkach

11. 1. Uzależnienie od alkoholu

Pomoc dla osób uzależnionych świadczona była przede wszystkim przez placówki leczenia odwykowego w województwie. W roku 2000 funkcjonowało 21 placówek leczenia odwykowego, w 2002 r. – 22 placówki, zaś w roku 2003 r. funkcjonowało już 23 placówki leczenia odwykowego, gdyż od 1.07.2003 r. rozpoczął działalność zakład stacjonarny w Lidzbarku Warmińskim, kolejno w roku 2004 przybyła jeszcze jedna placówka - Przychodnia Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia „Puls” w Braniewie.

Tabela nr 7

Pacjenci, którzy skorzystali z pomocy placówek leczenia odwykowego w województwie w latach 2001 – 2004

KATEGORIA PACJENTÓW	OGÓLEM			
	2001	2002	2003	2004
uzależnieni zarejestrowani ogółem	9 137	10 171	6 524	8 086
uzależnieni, którzy zgłosili się pierwszorazowo	5 234	4 838	2 350	4 035
uzależnieni, którzy weszli do programu leczenia	3 750	4 110	2 254	2 736
uzależnieni, po ukończonym programie podstawowym	2 279	1 973	1 668	1 763
współuzależnieni zarejestrowani ogółem	1 677	1 961	2 346	1 342
współuzależnieni, którzy zgłosili się pierwszorazowo	1 001	1 215	1 037	755
współuzależnieni, którzy weszli do programu leczenia	417	528	804	473
współuzależnieni, po ukończonym programie podstawowym	287	356	626	306

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Raporty Wojewódzkiego Ośrodka Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia w Giżycku.

Wśród funkcjonujących w województwie placówek odwykowych działa Wojewódzki Ośrodek Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia w Giżycku, który za efektywność i wysoką jakość świadczeń otrzymał rekomendację Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i jednocześnie ustanowiony został uchwałą Sejmiku Województwa - Ośrodkiem Wojewódzkim.

Działania operacyjne:

- W roku 2002 Samorząd Województwa przekazał w/w Ośrodkowi środki finansowe w kwocie 150.000 zł, które pozwoliły na podwyższenie jakości świadczonych usług medycznych i terapeutycznych oraz przyjęcie większej liczby pacjentów.
- W roku 2003, w celu poprawy jakości świadczonych usług oraz poprawy warunków hotelowych dla osób hospitalizowanych, Ośrodek w Giżycku uzyskał dotację celową w kwocie 225.373 zł, dzięki której poprawiona została baza hotelowa oraz warunki hospitalizacji i terapii.
- Ponadto w roku 2003 poprawione zostały warunki hospitalizacji i terapii oraz baza hotelowa w Ośrodku Terapii Uzależnień Wojewódzkiego Zespołu Lecznictwa Psychiatrycznego w Olsztynie, dzięki przekazanej dotacji celowych w łącznej kwocie 297.774 zł. Działania takie kontynuowano także w roku 2004 r., Samorząd Województwa udzielił wsparcia na dalsze remonty związane z wymianą stolarki okiennej w pomieszczeniach Ośrodka Terapii Uzależnień. Dzięki otrzymanym środkom z budżetu Samorządu Województwa WZLP w Olsztynie mógł także dokonać zakupu niezbędnego sprzętu oraz wyposażenia w celu podniesienia poziomu usług oferowanych osobom uzależnionym i współuzależnionym.
- Samorząd Województwa w 2003 r. przychylił się także do wniosku o dofinansowanie w kwocie 102.000 zł poprawy jakości świadczonych usług i warunków hotelowych dla osób hospitalizowanych w Oddziale Terapii Uzależnień SP SPZOZ we Fromborku, a także dodatkowo przekazano 5.000 zł dotacji na podwyższenie kwalifikacji personelu terapeutycznego.
- W roku 2003 udało się utworzyć Młodzieżowy Ośrodek Terapeutyczny dla Dzieci i Młodzieży w Elblągu, dzięki temu możliwe jest leczenie i rehabilitacja dzieci i młodzieży dotkniętej problemem uzależnienia krzyżowego od alkoholu i narkotyków oraz innych substancji psychoaktywnych, na terenie naszego województwa.
Stowarzyszenie „KARAN” Oddział w Elblągu otrzymało z budżetu województwa środki finansowe w kwocie 800 000 zł, z przeznaczeniem na remont i prace adaptacyjne związane z przystosowaniem obiektu do funkcji leczniczo-terapeutycznych. Placówka przygotowana została na przyjęcie, na stacjonarną terapię długoterminową docelowo 28 osób, w tym również osób niepełnosprawnych. Ośrodek realizuje także ambulatoryjną opiekę terapeutyczną i wsparcie uzależnionych oraz pomoc psychologiczną dla ich rodzin.
- W ramach wspierania tworzenia specjalistycznych, stacjonarnych placówek leczenia uzależnień Samorząd Województwa udzielił wsparcia finansowego w kwocie 200.000 zł Parafii Kościoła Ewangelicko – Augsburskiego w Mikołajkach na utworzenie Filii w Ukcie Domu Pomocy Społecznej „ARKA” dla osób uzależnionych od alkoholu. Wieloletnia praktyka wskazuje, że tego rodzaju specjalistyczne placówki przynoszą wymierne efekty w pracy z osobami uzależnionymi, mieszkającymi w Domach Pomocy Społecznej.
- W 2003 r. podobnie jak w latach poprzednich, w pracach Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych czynnie uczestniczyli policjanci. Prowadzone były przez policję akcje mające na celu przeciwdziałanie alkoholizmowi w środkach transportu, na terenie dworców i na terenie przyległym do nich pod nazwą: Pasażer, Rezerwa, Nietrzeźwy nieletni, Nietrzeźwy w miejscu publicznym. Poza działaniami represyjnymi w województwie prowadzone były zajęcia o charakterze edukacyjnym (spotkania, pogadanki z młodzieżą i rodzicami, kadrami pedagogicznymi, dyżury w punktach konsultacyjnych).
- W 2004 roku w celu ograniczenia zjawiska alkoholizmu na terenie województwa funkcjonariusze jednostek terenowych również podejmowali wzmożone działania represyjno–kontrolne, jak też o charakterze profilaktycznym. Ponadto funkcjonariusze dokonywali ciągłych kontroli punktów sprzedaży alkoholu pod kątem sprzedaży i podawania alkoholu małoletnim. W wyniku przeprowadzonych działań policjanci sporządzili 14 wniosków o cofnięcie zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych, z czego 7 za sprzedaż alkoholu osobom do 18 roku życia.
- Samorząd Województwa zlecał Wojewódzkiemu Ośrodkowi Terapii Uzależnień od Alkoholizmu i Współuzależnień w Giżycku w latach 2003-2004 do realizacji zadania dotyczące sfinansowania:

kosztu profesjonalnych szkoleń lekarzy i terapeutów, organizacji szkoleń osób biorących udział w procesie trzeźwienia osoby uzależnionej od alkoholu oraz zajmujących się pomocą na rzecz ich rodzin i dzieci znajdujących się w sytuacji kryzysowej. Na zadania te przekazana zostały dotacje w roku 2003 - w kwocie 139 400 zł. oraz w roku 2004 – 110 626 zł. W latach 2003-2004 w szkoleniach uczestniczyli przedstawiciele różnych grup zawodowych, w tym:

- 110 sądowych kuratorów zawodowych,
- 121 sądowych kuratorów społecznych,
- 117 osób pracujących w punktach informacyjno-konsultacyjnych,
- 44 osoby – lekarzy psychologów, kandydatów do objęcia funkcji biegłego sądowego z uwagi na nowe regulacje prawne w sprawie biegłych sądowych

w dziedzinie uzależnień,

- 32 lekarzy pierwszego kontaktu, praktykujących na terenach wiejskich i w małych ośrodkach miejskich naszego województwa.

Dzięki wsparciu finansowemu z budżetu województwa - osoby pracujące w placówkach leczenia odwykowego miały możliwość uzupełnienia i podwyższenia kwalifikacji, uczestnicząc w specjalistycznych studiach i szkoleniach:

- Studium Terapii Uzależnień ukończyło - 8 osób,
- Studium Pomocy Psychologicznej - 14 osób,
- inne profesjonalne szkolenia i staże ukończyło - 16 osób.

- W roku 2004 r. zrealizowano zadanie zmierzające do poprawy warunków hospitalizacji i terapii w Wojewódzkim Zespole Lecznictwa Psychiatrycznego w Olsztynie. Samorząd Województwa przekazał dotację z przeznaczeniem na remonty związane z wymianą stolarki okiennej w pomieszczeniach Ośrodka Terapii Uzależnień. Dzięki otrzymanym środkom z budżetu Samorządu Województwa WZLP w Olsztynie mógł także dokonać zakupu niezbędnego sprzętu oraz wyposażenia w celu podniesienia poziomu usług oferowanych osobom uzależnionym i współuzależnionym.
- Poprzez zaangażowanie Samorządu Województwa na szczeblu powiatowym zaczął kształtować się lokalny system współpracy z podmiotami działającymi na rzecz dziecka i rodziny takimi jak: policja, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, sąd, pedagodzy szkolni. Zauważa się także znaczną poprawę poziomu wiedzy klientów o mechanizmach, przyczynach i skutkach uzależnień, wiedzy o różnych instytucjach i organizacjach udzielających pomocy oraz umiejętności korzystania z pomocy specjalistycznej. Od roku 2002 Samorząd Województwa udziela wsparcia powiatom (początkowo 6 powiatom, obecnie już **13**). Przekazane środki finansowe pozwoliły uruchomić i prowadzić działalność powiatowych punktów konsultacyjno-informacyjnych (interwencyjno-konsultacyjnych), poprzez ich doposażenie oraz pokrycie kosztów pracy specjalistów (pedagoga, psychologa, prawnika).

11. 2. Uzależnienie od narkotyków

- W latach 2002 – 2003 działało 8 placówek oferujących pomoc osobom uzależnionym od narkotyków i współuzależnionym, prowadzonych przez stowarzyszenia. Osoby uzależnione pomoc terapeutyczną i medyczną mogły również uzyskać w 3 placówkach stacjonarnych oraz na oddziałach w 4 szpitalach. Część z tych placówek swoją działalność leczniczo-terapeutyczną prowadziło w oparciu o umowy z Warmińsko-Mazurską Regionalną Kasą Chorych, część zaś finansowana była przez Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii. W roku 2003 wszystkie placówki zawarły kontrakty na usługi medyczne z Narodowym Funduszem Zdrowia. Na terenie Województwa Warmińsko-Mazurskiego w roku 2004 w porównaniu z poprzednimi latami, zwiększyła się liczba funkcjonujących placówek - oferujących pomoc osobom uzależnionym od narkotyków i współuzależnionym, są one zakładane i prowadzone głównie przez stowarzyszenia, fundacje, ale także osoby prywatne: 4 placówki stacjonarne - prowadzące rehabilitację uzależnień oraz 8 placówek pomocy ambulatoryjnej.
- Według dostępnych danych z Warmińsko-Mazurskiej Kasy Chorych, za rok 2001 z leczenia i rehabilitacji skorzystało 1667 osób uzależnionych od narkotyków i innych substancji psychoaktywnych na terenie województwa warmińsko-mazurskiego oraz 101 mieszkańców województwa poza jego terenem, w tym 470 objętych leczeniem było nieletnich. W roku 2002 według

danych uzyskanych z NFZ i Warmińsko-Mazurskiego Centrum Zdrowia Publicznego leczyło się 645 osób, a w roku 2003 – 602 osób.

- W roku 2004 według danych uzyskanych z Warmińsko-Mazurskiego Centrum Zdrowia Publicznego w Olsztynie – ogółem do poradni w województwie z problemem uzależnienia zgłosiło się - 1265 osób, w tym 729 po raz pierwszy. Natomiast z danych uzyskanych ze stacjonarnych ośrodków rehabilitacji osób uzależnionych od narkotyków (MOT Elbląg, Monar Galdynki, SPZOZ Różewiec) w roku 2004 liczba osób, które weszły do programu terapii wynosiła 228 osób.

Działania operacyjne:

1) W ramach profilaktyki i akcji szkoleniowych

- W 2002 roku Urząd Marszałkowski włączył się w organizowaną przez Radio Olsztyn i PZU „Życie” S.A. akcję pod hasłem „Bądź Zdrow”. W ramach niej, oprócz festynów i bezpłatnych usług medycznych, odbywały się m. in. prelekcje nt. uzależnień, głównie zaś narkomanii w szkołach następujących miast: Braniewo, Olecko, Kętrzyn, Bartoszyce, Pisz, Węgorzewo, Goldap, Szczytno, Lidzbark W., Giżycko i Działdowo.
- W roku 2002 Samorząd Województwa włączył się w realizację ogólnopolskiej kampanii pod hasłem: „Narkotyki – najlepsze wyjście nie wchodzić”, zainicjowanej przez Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii w Warszawie. Cele i założenia kampanii opublikowane zostały w nr 9 Biuletynu Rady ds. Rodzin Województwa Warmińsko-Mazurskiego.
- Elbląski Oddział Katolickiego Ruchu Antynarkotycznego „KARAN”, przy współpracy Samorządu Województwa i pod patronatem Marszałka Województwa zorganizował festyn profilaktyczny z okazji Międzynarodowego Dnia Zapobiegania Narkomanii, w ramach ogólnopolskiej kampanii „Narkotyki – najlepsze wyjście nie wchodzić”. W imprezie udział wzięło ok. 400 osób.
- Oddział Terenowy Towarzystwa Zapobiegania Narkomanii w Bartoszycach, przy wsparciu merytorycznym i organizacyjnym Samorządu Województwa, zorganizował szereg imprez o charakterze rodzinnym i profilaktycznym na terenie powiatu bartoszyckiego, w ramach ogólnopolskiej kampanii „Narkotyki – najlepsze wyjście nie wchodzić”. Celem było zwrócenie uwagi na rolę rodziny w zapobieganiu narkomanii oraz promowanie zdrowego stylu życia i alternatywnych form spędzania wolnego czasu. W imprezach wzięło udział łącznie ok. 1000 osób.
- Pod patronatem Marszałka Województwa została zorganizowana w 2002 r. w Mrągowie przez Elbląski Zarząd Katolickiego Ruchu Antynarkotycznego „KARAN” dwudniowa impreza pod hasłem. „Serca biją w rytm muzyki, nie potrzebne narkotyki”. Wzięło w niej udział ok. 500 osób.
- W ramach profilaktyki przeciwdziałania narkomanii w naszym województwie w roku 2003 przeprowadzony został Wojewódzki konkurs na małą formę teatralną pod hasłem „Narkotyki NIE – bo NIE!” W przedsięwzięcie to zaangażowały się: Wojewódzka Komenda Policji, Warmińsko-Mazurskie Kuratorium Oświaty, domy kultury, a głównie Dom Kultury w Bartoszycach, gdzie odbył się finał konkursu. Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii nieodpłatnie przekazało ulotki oraz publikacje. Podczas przeglądu wojewódzkiego przeprowadzono szeroką akcję edukacyjno-profilaktyczną, skierowaną do ok. 2000 uczestników. Jednym z elementów tej akcji była prezentacja programu słowno-muzycznego pt. „Dopóki masz wybór” przez zespół „Tu i Teraz”.
- Komenda Miejska Policji w Elblągu przy współpracy Urzędu Marszałkowskiego oraz Elbląskiego Teatru Dramatycznego zorganizowała akcję edukacyjną - Przegląd małych form teatralnych pod hasłem „...możesz mi pomóc nie brać narkotyków?”. Przedsięwzięcie to było kontynuacją wojewódzkiego konkursu na małą formę teatralną „Narkotyki NIE, bo NIE!”. Przegląd był zrealizowany w odpowiedzi na zapotrzebowanie na tego rodzaju przedsięwzięcia profilaktyczne, których autorami, wykonawcami i jednocześnie odbiorcami była sama młodzież. Przy okazji prezentacji spektakli młodzieżowych zespołów teatralnych, przeprowadzono dodatkowe działania: edukacja i poradnictwo w punktach propagandowo-informacyjnych usytuowanych

w kularach. W imprezie udział wzięło ok. 1.200 uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, przedstawiciele Komitetów Rodzicielskich i zaproszeni goście – funkcjonariusze pionu prewencji Komendy Głównej i Komendy Wojewódzkiej Policji.

- Stowarzyszenie „Monar” w Olsztynie dzięki wsparciu Samorządu Województwa w roku 2003 realizowało program pod hasłem „Zwiększenie skuteczności zapobiegania HIV i AIDS: Grupa pracowników ulicznych w Olsztynie”. Program miał na celu dotarcie do dzieci i młodzieży z grup tzw. wysokiego ryzyka i prowadzenie pracy profilaktyczno-wychowawczej w środowisku otwartym (na ulicy, podwórku, boisku, itd.). W trakcie realizacji programu realizatorzy nawiązali kontakt z 232 osobami uzależnionymi lub nadużywającymi narkotyków, udzielono 190 porad terenowych.
Część osób uzależnionych zachęcono do korzystania z placówek prowadzących ambulatoryjną pomoc, gdzie wydano 103 skierowania do szpitala i 57 skierowań do ośrodków rehabilitacyjnych.
- Polskie Towarzystwo Oświaty Zdrowotnej Oddział Terenowy w Olsztynie realizowało zadanie zlecone, dot. zwiększenia skuteczności i zapobiegania chorobom zakaźnym, zwiększenia skuteczności zapobiegania HIV i AIDS pt. „Profilaktyka zakażeń HIV wśród młodzieży szkół ponadgimnazjalnych „Życie bez ryzyka AIDS”. Przeprowadzono dwugodzinne warsztaty w 11 szkołach. Udział w nich wzięło 791 uczniów.
- Samorząd Województwa udzielił wsparcia działaniom Warmińsko-Mazurskiego Stowarzyszenia „Forum Kobiet” w Olsztynie, poprzez sfinansowanie programu profilaktycznego „Twój i mój wybór – wybieram zdrowie”. Program dotyczący szkodliwości zażywania substancji psychoaktywnych zrealizowano w formie półkolonii. Wzięło w nim udział 120 uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych.
- W 2003 roku zorganizowano szkolenie kadry jednostek pomocy społecznej, policji i pedagogów szkolnych pod nazwą „Interwencja profilaktyczna wobec uczniów używających substancji psychoaktywnych”. Szkolenie dla 25 osób przeprowadzili specjaliści z Instytutu Psychiatrii i Neurologii w Warszawie. Miało ono na celu przygotowanie osób i instytucji środowiska lokalnego (powiat mrągowski) do tworzenia sprawnie działającej koalicji na rzecz przeciwdziałania patologiom wśród dzieci i młodzieży.
- Katolicki Ruch Antynarkotyczny „KARAN” Oddział w Elblągu zorganizował w 2003 r. pod hasłem „Uzależnienia jako choroba XXI wieku” konferencję, przy wsparciu i pod patronatem Marszałka Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Konferencja była połączona z otwarciem nowego Młodzieżowego Ośrodka Terapeutycznego. Udział wzięło ok. 100 osób (pedagodzy, przedstawiciele gmin, funkcjonariusze Policji, pracownicy pomocy społecznej, przedstawiciele służb zaangażowanych w działalność profilaktyczną i readaptacyjną z terenu województwa oraz zaproszeni goście: władze miasta Elbląga, przedstawicielka Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii i inni.
- Corocznie w czerwcu Elbląski Oddział Katolickiego Ruchu Antynarkotycznego „KARAN” przy współpracy Samorządu Województwa i pod patronatem Marszałka Województwa Warmińsko-Mazurskiego organizował festyny profilaktyczne z okazji Międzynarodowego Dnia Zapobiegania Narkomanii. Taki festyn miał też miejsce w 2004 roku, w ramach ogólnopolskiej kampanii „Uzależnienia mity i rzeczywistość”. Podczas, którego zostały podjęte działania edukacyjne na temat szkodliwości zażywania środków psychoaktywnych, prowadzono dystrybucję materiałów propagandowych. Podczas tych corocznych imprez organizowano szereg konkursów dla dzieci i młodzieży, których tematyka związana była bezpośrednio z problemami narkomanii. Prowadzone też było poradnictwo i działały punkty konsultacyjno-informacyjne dla rodziców.
- Policjanci posiadający uprawnienia i wiedzę z zakresu narkomanii, alkoholizmu i HIV/AIDS przekazywali ją innym policjantom na szkoleniach oraz różnym grupom zawodowym na spotkaniach-prelekcjach, promując prozdrowotny styl życia. Omawiane były m. in. następujące zagadnienia: społeczne i prawne aspekty zażywania narkotyków; sposoby rozpoznawania objawów zażycia narkotyku (np. „test oczny”, zielony identyfikator); przedmioty i sposoby zachowania młodych ludzi, mogące być pierwszym sygnałem dla rodziców, iż dziecko może pozostawać w zainteresowaniu narkotykami; sposób postępowania z osobą zażywającą

narkotyki; formy pomocy oraz instytucje niosące pomoc narkomanom i ich rodzinom; sposoby postępowania podczas kontaktu z nosicielem wirusa HIV/AIDS.

- W 2002 roku Policja przeprowadziła ponad dwa i pół tysiąca różnego rodzaju spotkań, pogadań i warsztatów. Spotkania organizowano z uczniami i gronem pedagogicznym, a także z pielęgniarkami, żołnierzami, pracownikami opieki społecznej i więźniami zakładów karnych. W roku 2003 takich spotkań policjanci przeprowadzili ponad 3 tysiące.
- Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego realizując zadania z zakresu promocji i ochrony zdrowia udzielił wsparcia finansowego organizacjom pozarządowym, między innymi Stowarzyszeniu „MONAR” w Olsztynie, które dzięki otrzymanej dotacji w kwocie 12.000 zł. mogło stworzyć warunków umożliwiających osobom uzależnionym i ich rodzinom podjęcie skutecznej terapii, realizatorzy programu w trakcie pracy ulicznej nawiązali kontakt z 296 osobami uzależnionymi bądź nadużywającymi narkotyków, co w znacznym stopniu pozwoliło na zdiagnozowanie ich problemów. W ramach programu udzielono 2.843 porad w tym osobom uzależnionym i eksperymentującym – 1.706 porad. Dodatkowo przeprowadzono postępowanie profilaktyczne, polegające na zebraniu i wydaniu sprzętu iniekcyjnego i prezerwatyw. Wydano ambulatoryjnie 110 skierowań do szpitali na detoksykację oraz 59 skierowań na rehabilitację leczniczą w ośrodkach stacjonarnych.
- Realizując zadania założone w programie wojewódzkim organizowano i wspierano szereg przedsięwzięć edukacyjno-informacyjnych, zwiększających wiedzę społeczną dotyczącą problematyki narkomanii. Działania Samorządu Województwa w tym zakresie były wielokierunkowe:
 - zostały objęte szkoleniami różne grupy zawodowe: pedagodzy, policjanci, pracownicy pomocy społecznej, psychoprofilaktycy – otrzymali rzetelną wiedzę i konkretne umiejętności;
 - województwo włączało się w realizację ogólnopolskich kampanii profilaktyczno- edukacyjnych, np. ogólnopolskiej kampanii antynarkotykowej „Narkotyki - najlepsze wyjście nie wchodzić”, „Bliżej siebie – dalej od narkotyków”;
 - widząc skuteczność podejmowanych działań zapobiegawczych poprzez „uzdrowienie” instytucji rodziny, wiele cennych przedsięwzięć wpisanych było w coroczne obchody Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny.
- W 2004 roku w Elku odbyła się Konferencja szkoleniowej pt. „Lokalny system przeciwdziałania narkomanii oraz standardy pracy w profilaktyce i terapii uzależnień”. W konferencji uczestniczyli, między innymi: radni Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego, przedstawiciele samorządów powiatowych, samorządów lokalnych, przedstawiciele wojska, zakładów karnych, kuratorów sądowych z okręgowych i rejonowych sądów, a także instruktorzy terapii uzależnień i profilaktyki z placówek zajmujących się leczeniem i przeciwdziałaniem narkomanii (organizacje pozarządowe, ośrodki readaptacyjne, poradnie leczenia uzależnień), łącznie wzięło udział - 65 osób.
- W ramach przeciwdziałania zjawisku narkomanii w 2004 roku policjanci wszystkich komend i komisariatów w naszym garnizonie prowadzili spotkania z dziećmi szkół wszystkich szczebli, na których przestrzegali przed zagrożeniami związanymi z tym rodzajem patologii. Spotykali się także z rodzicami i prowadzili szkolenia nt. jak zapobiegać zjawisku narkomanii wśród dzieci i młodzieży oraz jak zorientować się, że dane dziecko jest uzależnione (aktualnie działania te stanowią jeden z elementów „Programu przeciwdziałania niedostosowaniu społecznemu...”. Poza kadrami pedagogicznymi jednostki Policji naszego garnizonu współpracowali w tym zakresie z władzami lokalnymi (tworzone są wspólnie z nimi *Gminne Programy Przeciwdziałania Narkomanii*), z Urzędem Marszałkowskim (w szczególności z Pełnomocnikiem Marszałka ds. Patologii Społecznych i Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej). Policjanci współdziałali także z organizacjami, instytucjami i innymi grupami samopomocy, wśród których wymienić można przede wszystkim Młodzieżowy Ruch na Rzecz Przeciwdziałania Narkomanii MONAR, Polskie Towarzystwo Zapobiegania Narkomanii, Towarzystwo Rodzin i Przyjaciół Dzieci Uzależnionych „Powrót z U” i szereg innych. Współpraca ta dostarcza Policji szeregu nowych informacji o tym zjawisku patologicznym, jego skali i nowych sposobach jego zwalczania.

2) Badania skali zjawiska zażywania substancji psychoaktywnych

- Pod koniec 2003 roku dokonano diagnozy zjawiska zażywania substancji psychoaktywnych przez młodzież. Analizując odpowiedzi respondentów okazało się, że marihuana i haszysz, substancje nielegalne, najbardziej rozpowszechnione są wśród uczniów trzecich klas gimnazjów i drugich klas szkół ponad gimnazjalnych. Przetworów konopi próbował kiedykolwiek w życiu, co piąty uczeń trzeciej klasy gimnazjum (18%), co jest porównywalne z badaniem ogólnopolskim (19%). W grupie starszej odsetki wynoszą odpowiednio 35 i 37%. Wyraźnie większą popularnością cieszą się te narkotyki w województwie zachodniopomorskim (25% w młodszej i 46% w starszej grupie).

Źródło: Raport z badań ankietowych ESPAD zrealizowanych w województwie warmińsko-mazurskim w 2003 r. przez Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie

Cel operacyjny

„Zapewnione bezpieczeństwo socjalne i infrastruktura socjalna sprzyjająca aktywizacji i zapobiegająca marginalizacji społecznej”

Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego w dniu 9 października 2001 r. podjął Uchwałę Nr XXX/444/01 w sprawie uchwalenia Strategii Pomocy Społecznej Województwa Warmińsko – Mazurskiego do 2015 r., która zmieniona została Uchwałą Nr XXV/354/04 z dnia 28 września 2004 r.

Niniejsza uchwała w zakresie swojej regulacji dokonuje zmiany w tytule i w treści dokumentu będącego przedmiotem, uchwały, zastępując nazwę „Strategia Pomocy Społecznej Województwa Warmińsko–Mazurskiego do 2015 r.” nazwą „**Strategia polityki społecznej województwa warmińsko – mazurskiego do 2015 r.**”

Analizując stan bezpieczeństwa socjalnego w województwie należy wziąć pod uwagę niżej wymienione wskaźniki.

Analiza wartości **wskaźnika "liczba rodzin zastępczych na 1.000 osób w wieku do 18 lat"** wskazuje na taką samą tendencję zarówno w kraju, jak w województwie. W województwie warmińsko-mazurskim w okresach porównawczych 2000/1999, 2001/2000 oraz 2003/2002 odnotowano spadek liczby rodzin zastępczych przypadających na 1.000 osób w wieku do 18 lat odpowiednio o 0,6 %, 8,7% i 4,4%. Natomiast w okresach porównawczych 2002/2001 oraz 2004/2003 nastąpiły wzrosty odpowiednio o 8,5 % i 7,7 %.

Analogicznie w kraju w okresach porównawczych 2000/1999, 2001/2000 oraz 2003/2002 nastąpił spadek o 4,8 %, 5,4 % i 2,9 %. W okresach porównawczych 2002/2001 oraz 2004/2003 wskaźnik ten wzrósł odpowiednio o 2 % i 3,5 %.

Należy podkreślić, że założenie wskaźnika zostało spełnione w województwie warmińsko-mazurskim w monitorowanym okresie (1999-2004), ponieważ liczba rodzin zastępczych na 1.000 osób w wieku do 18 lat była zawsze większa w województwie niż w kraju.

W latach 1999-2001 oraz 2003-2004 zanotowano w województwie warmińsko-mazurskim tendencję spadkową **liczby rodzin ubiegających się o pomoc, przypadających na 1 pracownika socjalnego** (odpowiednio o 1,6 % w roku 2000, 0,8 % w roku 2001 oraz o 13 % w roku 2004). Natomiast w latach 2002-2003 liczba ta systematycznie rosła (o 7 % w roku 2002 i o 1 % w roku 2003).

W kraju po spadku o 5 % w roku 2000, w 2001 roku liczba ta nie zmieniła się. Podobnie jak w województwie, w roku 2002 liczba rodzin ubiegających się o pomoc przypadających na 1 pracownika socjalnego wzrosła (o 9%). W latach 2003-2004 utrzymała się tendencja spadkowa (odpowiednio o 1 % w roku 2003 oraz o 13 % w roku 2004).

Założenie wskaźnika nie zostało spełnione w monitorowanym okresie (1999-2004), ponieważ liczba rodzin ubiegających się o pomoc przypadających na jednego pracownika socjalnego była w województwie zawsze większa niż średnia krajowa.

W latach 1999-2001 w województwie warmińsko-mazurskim **liczba osób objętych pomocą społeczną** pozostała relatywnie stała. W latach 2002-2003 roku liczba osób systematycznie rosła (o 9,6% w roku 2002 i o 1,7% w roku 2003), natomiast w 2004 r. liczba ta spadła o 16 %.

Od 1999 roku do 2001 roku w kraju liczba osób objętych pomocą społeczną w kraju zmniejszała się (z 5.644.987 osób w roku 1999 do 5.453.572 w 2001 roku). Od 2002 roku liczba osób wykazuje

identyczną tendencją jak w województwie: po znaczącym wzroście (o 11,9% w roku 2002 i o 2,5% w roku 2003), w 2004 roku spadła aż o 14 %.

Założenie wskaźnika, że nastąpi 5 % spadek liczby osób objętych pomocą społeczną w monitorowanym okresie, zostało spełnione jedynie w 2004 r.

Tabela nr 8

Profil województwa warmińsko-mazurskiego – Syntetyczna karta wskaźników 2004

Lp.	Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	Warmińsko - mazurskie	Wskaźnik w województwach		Średnia w kraju	Lokata województwa warmińsko - mazurskiego	Ocena	
				min	max			O – obojętna	P – pozytywna
								N - negatywna	
1.	Liczba rodzin zastępczych w województwie na 1000 osób w wieku do 18 lat (na poziomie śr. kraj.)	rodzina	5,42*	2,28 * podkarpackie	5,85 * zachodniopomorskie	4,16 *	14*	P	
2.	Liczba rodzin ubiegających się o pomoc, przypadających na 1 pracownika socj. (nie większa niż średnia krajowa)		116	80 śląskie	142 lubuskie	102	14	N	
3.	Liczba mieszkańców korzystających z pomocy społecznej (spadek o 5%)		289.298	129.393 opolskie	612 418 mazowieckie	-	6	P	

* dane szacunkowe z Urzędu Statystycznego w Olsztynie

Źródło: Ministerstwo Polityki Społecznej – sprawozdanie MPiPS-03

Działania operacyjne:

1. Rozwój poradnictwa specjalistycznego, w tym rodzinnego, na terenie województwa warmińsko-mazurskiego

W latach 2000–2002 w województwie warmińsko–mazurskim systematycznie rosła liczba poradni specjalistycznych, w tym rodzinnych prowadzonych przez powiat, jednakże malała liczba osób korzystających z usług tych poradni. W roku 2003 liczba poradni pozostała bez zmian, wzrosła jedynie liczba osób z nich korzystających.

W roku 2004 wzrosła liczba poradni, jednakże zmniejszyła się liczba osób z nich korzystających. Jednocześnie po wzroście w latach 2000–2002 liczby osób korzystających z poradnictwa specjalistycznego prowadzonego przez gminę, w 2003 roku odnotowano zarówno spadek liczby poradni, jak i osób z nich korzystających.

W roku 2004 zwiększyła się liczba poradni, jednakże zmalała liczba osób z nich korzystających.

	2000	2001	2002	2003	2004
liczba powiatów, w których funkcjonowały poradnie	9	13	15	15	16
liczba poradni	11	13	17	17	19
		wzrost o 18 %	wzrost o 18 %	bez zmian	wzrost o 12 %
liczba osób korzystających z poradnictwa specjalistycznego	15 249	14 437	10 261	13 086	8 606
		spadek o 5 %	spadek o 29 %	wzrost o 28 %	spadek o 34 %
liczba gmin, w których funkcjonowały poradnie	26	26	31	29	33
liczba poradni	11	13	17	17	19
liczba osób korzystających z poradnictwa specjalistycznego	7 650	9 567	12 296	9 373	8 470
		wzrost o 25%	wzrost o 28 %	Spadek o 24 %	spadek o 10 %

2. Zintegrowane programy m. in. aktywizacji społecznej i zawodowej osób bezrobotnych i niepełnosprawnych, aktywizacji dzieci i młodzieży, na rzecz rozwoju bezpieczeństwa socjalnego i zapobiegania marginalizacji społecznej

W latach 1999-2004 opracowano następujące zintegrowane programy przyjęte uchwałami Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego do realizacji:

1. „Strategia polityki społecznej województwa warmińsko-mazurskiego do 2015 roku”.
2. „Wojewódzki Program Prorodzinnej Polityki Społecznej na lata 1999-2003”.
3. „Wojewódzki Program Polityki Prorodzinnej na lata 2004-2007”.
4. „Wojewódzki Program na Rzecz Poprawy Warunków Życia Społecznego i Zawodowego Osób Niepełnosprawnych na lata 1999-2003”.
5. Wojewódzki program wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych na lata 2004 – 2007”.
6. „Poprawa szans edukacyjnych dzieci i młodzieży ze środowisk wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w latach 2000-2005”.
7. „Aktywizacja społeczna i zawodowa długotrwale bezrobotnych świadczeniobiorców pomocy społecznej w powiatach: bartoszyckim, działdowskim, kętrzyńskim, szczytyńskim i ostródzkim w latach 2000-2001”.
8. „Aktywizacja społeczna i zawodowa długotrwale bezrobotnych świadczeniobiorców pomocy społecznej w powiatach: piskim, olecko-goldapskim, giżyckim i etckim w latach 2000-2001”.
9. „Program opieki nad rodziną i dzieckiem oraz utworzenia poradnictwa specjalistycznego w województwie warmińsko – mazurskim na lata 2002 – 2005”
10. „Wojewódzki Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 1999-2003”.
11. „Wojewódzki Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2004-2007”.
12. „Wojewódzki Program Przeciwdziałania Narkomanii w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2000-2004”.
13. „Program Współpracy Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z Organizacjami Pozarządowymi w zakresie pomocy społecznej, polityki prorodzinnej, rehabilitacji osób niepełnosprawnych oraz rozwiązywania problemów uzależnień w latach 1999-2003”.
14. „Wojewódzki program współpracy samorządu województwa warmińsko – mazurskiego z organizacjami pozarządowymi w zakresie pomocy społecznej, polityki prorodzinnej, rehabilitacji osób niepełnosprawnych oraz rozwiązywania problemów uzależnień na lata 2004 – 2008”
15. „Wojewódzki program współpracy Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami określonymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na rok 2004”
16. Projekt „Pomoc Żywnościowa dla najbardziej potrzebujących mieszkańców regionu Warmii i Mazur na lata 2004 – 2006”

W gminach województwa warmińsko-mazurskiego podejmowane są liczne działania na rzecz aktywizacji osób i rodzin w celu ich usamodzielnienia. Skutkiem realizacji programów aktywizacyjnych część biorących w nich udział osób wychodzi z kręgu świadczeniobiorców pomocy społecznej.

Na przestrzeni roku 2000 i 2001 liczba gmin, które realizowały, co najmniej 1 program aktywizujący oraz liczba wszystkich takich programów realizowanych w województwie pozostawała na podobnym poziomie. W roku 2002 zaznaczył się gwałtowny spadek tych wskaźników. Mimo znacznego zmniejszenia się liczby realizowanych programów aktywizujących, można zaobserwować zjawisko pozytywne - znaczącą poprawę skuteczności tych programów (32% uczestników tych programów w roku 2002 usamodzielniało się w porównaniu do 11 % w 2000 r. i 13 % w 2001 r.). W roku 2003 liczba gmin, które realizowały, co najmniej 1 program aktywizujący oraz liczba wszystkich takich programów realizowanych w województwie nieznacznie zmniejszyła się. Wzrosła liczba osób objętych tymi programami, natomiast spadł procent uczestników, którzy na skutek ich realizacji się usamodzielnili.

W 2004 roku gminy realizowały mniejszą liczbę programów, które jednakże obejmowały większą liczbę uczestników (wzrósł również procent osób, które się dzięki nim usamodzielnili).

	2000	2001	2002	2003	2004
• liczba gmin, w których realizowany był co najmniej 1 program aktywizujący świadczeniobiorców pomocy społecznej	65	63	28	25	18
• liczba wszystkich programów aktywizujących realizowanych przez gminy w województwie	82	85	67	57	48
• liczba osób objętych programami aktywizującymi	1 459	1524	718	1 062	2 113

- % uczestników programów aktywizujących, którzy usamodzielniili się na skutek ich realizacji 11 13 32 22 29

Zmierzając do zwiększenia szans dostępu do edukacji dzieci i młodzieży z ubogich rodzin wiejskich, opracowany został program „**Poprawa szans edukacyjnych dzieci i młodzieży ze środowisk wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w latach 2000 – 2005**”.

W ramach realizacji programu systematycznie wzrasta liczba studentów objętych pomocą materialną na (wg stanu na koniec grudnia) tj.:

	2000	2001	2002	2003	2004
• gminy	19	21	28	28	27
• studenci	19	25	38	43	42

Od początku realizacji pomocy materialnej dla studentów, tj. od października 2000 roku do grudnia 2004 roku, zarówno ze środków budżetu gmin i budżetu Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego wydatkowano kwotę ogółem 384.599 zł.

Pomoc materialna dla studentów wyższych uczelni finansowana jest w 50 % przez Samorząd Województwa Warmińsko- Mazurskiego i w 50 % przez samorzady gmin na mocy podpisanych porozumień.

Średnia miesięczna wysokość pomocy dla studentów wynosi 300 zł. Pomoc materialna uwzględnia wydatki ponoszone na zakwaterowanie, wyżywienie oraz dojazdy do uczelni.

Działania Samorząd Województwa w ramach aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych

- Realizując zapisy ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U Nr 123, poz. 776 z późn. zm.), a także „Wojewódzkiego programu na rzecz poprawy warunków życia społecznego i zawodowego osób niepełnosprawnych na lata 1999-2003” Samorząd Województwa, ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, dofinansował w roku 2003 na terenie województwa, budowę lub rozbudowę 13 obiektów służących rehabilitacji na łączną kwotę 3.907.656 zł.

Celem dofinansowania było stworzenie osobom niepełnosprawnym, a w szczególności dzieciom i młodzieży możliwości korzystania z usług rehabilitacyjnych jak najbliżej miejsca zamieszkania, a także warunków do rehabilitacji między innymi w obiektach użyteczności publicznej województwa oraz w jednostkach pomocy społecznej.

Ogółem z nowopowstałych lub rozbudowanych obiektów służących rehabilitacji korzysta lub korzystać będzie dodatkowo, na podstawie zawartych porozumień z partnerami lokalnymi i organizacjami pozarządowymi, około 2.150 osób niepełnosprawnych.

Realizacja w/w zadania dała możliwość szerszego zaspokojenia lokalnych potrzeb w zakresie tworzenia kompleksowego systemu rehabilitacji osób niepełnosprawnych w powiatach i województwie.

W roku 2004 Samorząd Województwa dofinansował ze środków PFRON *roboty budowlane w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 7 lipca 1994- Prawo budowlane (Dz. U. z 2003 nr 207 poz. 2016 z późn. zm.) dotyczące obiektów służących rehabilitacji osób niepełnosprawnych, z wyjątkiem rozbiórki tych obiektów* w 4 obiektach służących rehabilitacji. Łączna kwota dofinansowania wyniosła 815 750,00 zł i została przeznaczona na:

- rozbudowę poddasza o salę gimnastyczną i pomieszczenia rehabilitacyjno terapeutyczne w Wojewódzkim Szpitalu Rehabilitacyjnym dla Dzieci w Ameryce,
- nadbudowę budynku Ośrodka Mieszkalno-Rehabilitacyjnego w Olsztynie ZPCh Polskiego Związku Niewidomych na potrzeby organizowania turnusów rehabilitacyjnych,
- budowę sali do gimnastyki korekcyjnej w Gimnazjum w Prostkach,
- budowę pracowni terapeutycznej ogrodniczo-gospodarczej przy Hostelu Domu Pomocy Społecznej w Napiwodzie.

Wszystkie podmioty, które złożyły wniosek i spełniły kryteria określone w przepisach wykonawczych do w/w zadania, otrzymały dofinansowanie.

Dofinansowanie obiektów umożliwiło korzystanie z kompleksowej rehabilitacji 3655 osobom niepełnosprawnym w tym ok. 1560 ze środowiska wiejskiego.

Ponadto, po otrzymaniu dofinansowania w 2004 r. rozszerzyła się oferta rehabilitacji społecznej oraz zwiększył się zakres usług rehabilitacyjnych obejmujący: ćwiczenia zespołowe z zakresu rehabilitacji społecznej m. in. Metoda Veroniki Scheurborne, zajęcia logopedyczne i psychoterapeutyczne, terapię zajęciową, kinezyterapię, indywidualną i masaż leczniczy.

- Samorząd Województwa w roku 2003 utworzył bazę informacji o placówkach, instytucjach i ośrodkach wsparcia dla osób niepełnosprawnych, w której znalazło się 472 podmiotów.

Dzięki umieszczeniu Bazy na stronie internetowej Urzędu, niepełnosprawni mieszkańcy naszego województwa oraz ich rodziny mają większą możliwość dotarcia do informacji o placówkach świadczących kompleksową rehabilitację oraz wyboru formy wsparcia, która najbardziej odpowiada ich oczekiwaniom w zakresie rehabilitacji leczniczej, zawodowej czy społecznej.

Ponadto powstanie Bazy umożliwiło lepszą komunikację pomiędzy wszystkim podmiotami zajmującymi się rehabilitacją i wsparciem osób niepełnosprawnych w województwie warmińsko-mazurskim.

W roku 2004, na podstawie informacji zebranych z powiatów i gmin województwa warmińsko-mazurskiego dokonano aktualizacji Bazy, która na koniec grudnia 2004 zawierała 484 adresy.

- W roku 2003 Samorząd Województwa wydał 9 opinii w sprawie ośrodków ubiegających się o uzyskanie wpisu do rejestru ośrodków, w których odbywają się turnusy rehabilitacyjne. W/w opinie były podstawą do wydania przez Wojewodę Warmińsko - Mazurskiego decyzji o wpisie danego ośrodka do rejestru.

W roku 2004 Samorząd Województwa wydał 7 opinii o ośrodkach ubiegających się o wpis do rejestrów ośrodków, w których mogą odbywać się turnusy dla osób niepełnosprawnych korzystających z dofinansowania ze środków PFRON. Przed wydaniem w/w opinii będącej podstawą wpisu do w/w rejestru pracownicy Urzędu Marszałkowskiego dokonali wizytacji ośrodków pod kątem oceny możliwości zapewnienia osobom niepełnosprawnym dogodnych warunków pobytu, odpowiednich do rodzaju ich niepełnosprawności jak również oceny zaplecza i jego wyposażenia do prowadzenia różnych form aktywnej rehabilitacji, w tym zaplecza do prowadzenia zajęć ogólnospołecznych, rekreacyjno-sportowych i wypoczynkowych w zależności do rodzaju turnusu. Wizytacje ośrodków pozwoliły wyselekcjonować obiekty odpowiednio przystosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych i umieścić je w ogólnopolskim rejestrze. Umożliwi to osobom niepełnosprawnym uniknięcie przypadkowego korzystania z ofert ośrodków, które nie spełniają określonych standardów.

- W roku 2004 Samorząd Województwa dofinansował ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych koszty utworzenia i działania dwóch zakładów aktywności zawodowej tj.: ERKON - Zakład Aktywności Zawodowej w Elblągu i Zakład Aktywności Zawodowej w Giżycku. Ogółem na ten cel przeznaczono 2 466 630,00 zł.

Realizując w/w zadanie stworzono warunki do zatrudnienia dla 88 osób w tym 60 osób niepełnosprawnych i 28 osób obsługi. Obok wykonywania pracy zarobkowej powstałe zakłady umożliwiają zatrudnionym pracownikom niepełnosprawnym rehabilitację społeczną, przygotowują do życia w otwartym środowisku oraz pomagają w realizacji pełnego, niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia na miarę ich indywidualnych możliwości.

- Kontynuując wsparcie ze środków PFRON rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych, Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego udzielił 3 zakładom pracy chronionej jednorazowych pożyczek w celu ochrony istniejących w tych zakładach miejsc pracy osób niepełnosprawnych. Ogółem na ten cel przeznaczono 700 000,00 zł.

Pożyczkę otrzymały: Spółdzielnia Inwalidów „SYNTEZA” w Gutkowie zatrudniająca 44 osoby niepełnosprawne, Spółdzielnia Inwalidów „POKÓJ” w Rynie zatrudniająca 30 osób niepełnosprawnych, Zakład Produkcji Skórzanej „ELWO” w Elblągu zatrudniający 17 osób niepełnosprawnych.

Dzięki temu działaniu 91 osób niepełnosprawnych utrzymało zatrudnienie.

3. Utworzenie w każdym powiecie niezbędnej infrastruktury socjalnej

W latach 2000 – 2004 systematycznie rozwijała się infrastruktura socjalna w województwie warmińsko – mazurskim. W badanym okresie wzrosła liczba ponadlokalnych i gminnych domów pomocy społecznej oraz ośrodków adopcyjno - opiekuńczych.

Tabela nr 9
Infrastruktura socjalna - ośrodki pomocy społecznej

wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004
domy pomocy społecznej	32	33	36	36	36
w tym filie	2	2	4	4	4
liczba miejsc w domach pomocy społecznej	3 232	3 348	3 428	3 490	3 573
		wzrost o 4%	wzrost o 2 %	Spadek o 2 %	spadek o 2 %
gminne domy pomocy społecznej	2	2	4	3	-*
domy dziecka	18	18	18	18	18
liczba dzieci w domach dziecka	1 122	1 114	1 063	1 044	1 000
		Spadek o 1 %	spadek o 5 %	Spadek o 2 %	spadek o 4 %
młodzieżowe ośrodki wychowawcze	2	2	2	2	2
ośrodki adopcyjno-opiekuńcze	5	6	7	7	8

Źródło: opracowanie własne na podstawie: materiały Urzędu Marszałkowskiego

* Art. 54 ustawy z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz. U. Nr 203, poz. 1966) wprowadził z dniem 1 stycznia 2004 r. zmiany do ustawy z dnia 29 listopada 1990 r. o pomocy społecznej (Dz. U. Nr 87 poz. 506 z późn. zm), gdzie m. in. w art. 10 a pkt 10 domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży stały się ośrodkami wsparcia. Stąd też brak tych placówek w danych za 2004 r.

Z powodu konieczności osiągnięcia do dnia 31 grudnia 2006 r. przez placówki opiekuńczo-wychowawcze standardów podstawowych usług świadczonych przez te placówki, zmniejsza się systematycznie liczba dzieci w domach dziecka.

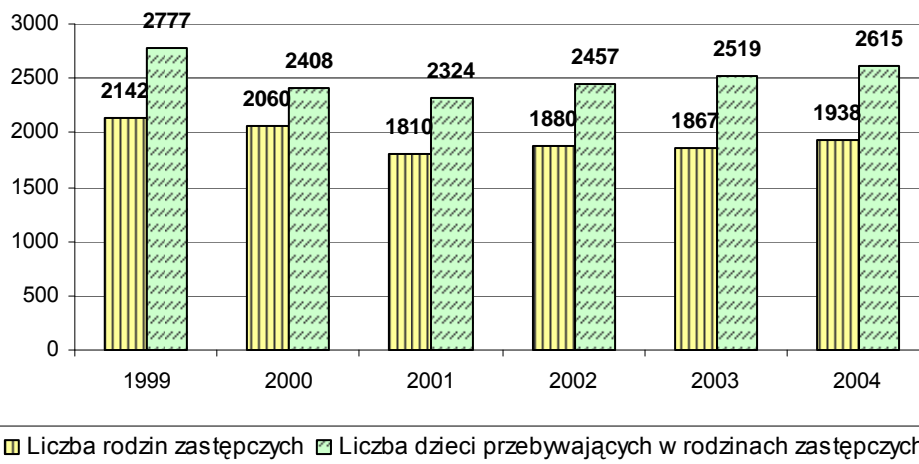
4. Utworzenie w województwie i powiatach systemu zastępczej opieki rodzinnej, obejmuje tworzenie rodzinnych domów dziecka, rodzin zastępczych oraz pogotowi opiekuńczych

Na sprawny system zastępczej opieki rodzinnej składa się tworzenie: rodzin zastępczych oraz rodzinnych domów dziecka.

Negatywnym zjawiskiem obserwowanym w województwie był spadek w okresie porównawczym 1999 – 2001 zarówno liczby rodzin zastępczych, jak i dzieci w nich przebywających. W 2002 roku sytuacja ta uległa nieznacznej poprawie. W roku 2003 spadła liczba rodzin zastępczych, jednocześnie wzrosła liczba dzieci w nich przebywających. Natomiast w 2004 roku wzrosła zarówno liczba rodzin zastępczych, jak i umieszczonych w nich dzieci.

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Liczba rodzin zastępczych w województwie	2.142	2.060 (spadek o 4%)	1.810 (spadek o 12%)	1.880 (wzrost o 4%)	1.867 (spadek o 1%)	1.938 (spadek o 1%)
Liczba dzieci przebywających w rodzinach zastępczych	2.777	2.408 (spadek o 13%)	2.324 (spadek o 3,5%)	2.457 (wzrost o 2%)	2.519 (wzrost o 3%)	2.615 (wzrost o 4%)

Wykres nr 8
Rodziny zastępcze w województwie i dzieci w nich przebywające

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: materiały Urzędu Marszałkowego

Natomiast pozytywnym zjawiskiem jest systematyczny wzrost liczby rodzinnych domów dziecka i liczby dzieci w nich przebywających.

	2000	2001	2002	2003	2004
Liczba rodzinnych domów dziecka	9	10	13	16	20
Liczba dzieci przebywających w rodzinnych domach dziecka	75	79	86	112	127
		(wzrost o 5%)	(wzrost o 9%)	(wzrost o 30%)	(wzrost o 13%)

5. Inicjowanie rozwoju wolontariatu, tworzenia grup samopomocowych organizacji pozarządowych na rzecz wsparcia osób i rodzin wymagających pomocy z zewnątrz

W 2004 r. podejmowano działania na rzecz wzmacniania i rozwoju wolontariatu oraz organizacji pozarządowych i grup samopomocowych w oparciu o zapisy „Wojewódzkiego Programu Współpracy Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z organizacjami pozarządowymi w zakresie pomocy społecznej, polityki prorodzinnej, rehabilitacji osób niepełnosprawnych oraz rozwiązywania problemów uzależnień na lata 2004-2008”, który jest kontynuacją zakończonego w 2003 r. czteroletniego programu współpracy.

W oparciu o różne źródła informacji szacowano, że w 1999 roku w województwie warmińsko – mazurskim funkcjonowało ok. 1.000 organizacji pozarządowych. Informacje te były nie do końca zdiagnozowane z uwagi na brak bazy danych. Według informacji uzyskanych z powiatów na koniec 2003 r. liczba organizacji pozarządowych wyniosła ok. 1.780. Z badań Stowarzyszenia KLON/JAWOR wynika, że w kwietniu 2004 r. w województwie zarejestrowanych było 2 128 organizacji pozarządowych (na 10 000 mieszkańców przypada 14,89 organizacji – porównując do województwa mazowieckiego, o największej liczbie NGO’s, gdzie wskaźnik ten wyniósł 18,89). Liczba organizacji społecznych stale rośnie. Organizacje pozarządowe skupione są głównie w większych miastach, w Olsztynie, Elblągu i Elku. Główny obszar ich działalności to: sport, kultura i sztuka, edukacja i wychowanie, usługi socjalne i pomoc społeczna.

Bardzo istotne w 2004 r. były inicjatywy na rzecz integracji współpracy organizacji pozarządowych oraz współpracy administracji publicznej, sektora pozarządowego i sektora prywatnego. W czerwcu zawiązała się Federacja Organizacji Socjalnych Województwa Warmińsko-Mazurskiego FOSA. W jej skład weszło 14 organizacji działających w obszarze pomocy społecznej. We wrześniu została powołana Sieć Organizacji Paliatywnych Województwa Warmińsko – Mazurskiego PALIUM (11 organizacji).

15 organizacji nawiązało ścisłą współpracę i powołało Sieć „Wolontariat Warmii i Mazur”.

W dniu 15 września powstała Rada Organizacji Pozarządowych Województwa Warmińsko–Mazurskiego, jako terytorialna reprezentacja sektora pozarządowego w województwie.

W 2004 r. działało 18 powiatowych rad organizacji pozarządowych (w 2003 r. funkcjonowały one tylko w 9 powiatach).

Dnia 17 września podpisano „Porozumienie na rzecz rozwoju województwa warmińsko–mazurskiego”. Pod dokumentem podpisy zostały złożone przez Wojewodę Warmińsko–Mazurskiego, Marszałka Województwa, Konwent Starostów, Związek Gmin, Olsztyńską Lożę BCC, Warmińsko–Mazurski Związek Pracodawców Prywatnych, Sejmik Samorządu Gospodarczego Warmii i Mazur, Radę Organizacji Pozarządowych Województwa Warmińsko – Mazurskiego.

Podjęte w latach 1999-2004 działania przez Samorząd Województwa i najaktywniejsze organizacje pozarządowe sprzyjały dalszemu rozwojowi i wzrostowi znaczenia organizacji pozarządowych oraz wolontariatu na rzecz wspierania osób i rodzin wymagających pomocy.

W 2004 r. w województwie istniało 13 Centrów i Biur Wolontariatu, które skupiały ok. 5 000 wolontariuszy (w roku 2003 było ich ok. 3 000).

Wnioski: /z podziałem na poszczególne cele operacyjne/

„Bardzo dobra i racjonalnie usytuowana baza sportowo – rekreacyjna”

1. Aktualny stan realizacji celu strategicznego, jakim jest bardzo dobra i racjonalnie usytuowana baza sportowo-rekreacyjna (do 2015 r. w każdej gminie, co najmniej 1 sala) należy uznać za zadowalający. Powoli, ale systematycznie maleje ilość gmin nieposiadających pełnowymiarowej sali gimnastycznej.
2. Za zjawisko pozytywne należy uznać dużą ilość zamierzeń inwestycyjnych zgłaszanych przez gminy i powiaty zainteresowane budową obiektów sportowych, w tym krytych pływalni.
3. Środki pochodzące z dopłat do stawek do gier liczbowych, przekazywane naszemu województwu, są niewystarczające, aby zrealizować wszystkie plany inwestycyjne dotyczące budownictwa sportowego.
4. Występuje brak obiektów sportowych o zasięgu powiatowym (kryte lodowiska, stadiony ła i do piłki nożnej).
5. Istnieje pilna konieczność modernizacji starych oraz budowa nowych stadionów, co w znacznym stopniu podniesie wskaźnik atrakcyjności województwa.
6. Rosnąca aktywność stowarzyszeń sportowych w zakresie organizacji imprez sportowych jest zjawiskiem pozytywnym.
7. Bardzo dobrze układa się współpraca Samorządu z Wojewódzkimi organizacjami sportowymi oraz z Warmińsko-Mazurską Radą Sportu..
8. Uporządkowanie struktur organizacji sportowych działających w województwie w znaczny sposób wpływa na planowy rozwój kultury fizycznej w województwie.
9. Powiększa się liczba wykształconej młodzieży mogącej zdobywać kwalifikacje animatorów sportu, organizatorów, instruktorów i trenerów.
10. Dobra i stale rozwijająca się współpraca organizacji sportowych z podobnymi organizacjami w Obwodzie Kaliningradzkim wpływa na umacnianie i pogłębianie więzi między województwem warmińsko-mazurskim a Obwodem Kaliningradzkim.

„Wystarczająca dostępność mieszkań”

Przyczyny trudności w rozwoju budownictwa mieszkań społecznych czynszowych (Towarzystwa Budownictwa Społecznego) oraz mieszkań komunalnych (socjalnych i interwencyjnych).

- trudna sytuacja finansowa samorządów gminnych;
- niedostateczne środki finansowe przeznaczone z Budżetu Państwa na rozwój i wspomaganie społecznego budownictwa mieszkaniowego z Krajowego Funduszu Mieszkaniowego oraz skomplikowane, czasochłonne procedury związane z uzyskaniem środków z tego funduszu;
- utrudnienia w systemie kredytowania czynszowego budownictwa społecznego;
- występujące trudności z uzyskaniem uzbrojonych działek pod realizację budynków.

1. Spoczywający na gminach ustawowy obowiązek zapewnienia mieszkań socjalnych gospodarstwom domowym o niskich dochodach nie jest realizowany z uwagi na ilościowe braki gminnego zasobu mieszkaniowego, proces prywatyzacji mieszkań komunalnych, utrzymujący się od wielu lat niski poziom budownictwa komunalnego.
2. W roku 2004 wprowadzone zostały regulacje prawne wspierające budownictwo socjalne – ustawa z dnia 29 kwietnia 2004r. o finansowym wsparciu tworzenia w latach 2004 – 2005 lokali socjalnych, noclegowni i domów dla bezdomnych (Dz.U.Nr 145,poz.1533) wraz z wymaganymi rozporządzeniami. W tym samym roku, w oparciu o wydane akty prawne, uruchomiony został przez Ministerstwo Infrastruktury pilotażowy program budowy lokali socjalnych. W ramach programu możliwe było wsparcie finansowe gmin (do 35% kosztów przedsięwzięcia) realizujących budownictwo socjalne w latach 2004 – 2005. Ogólna kwota przeznaczona, zgodnie z cytowaną ustawą, na ten cel wyniosła ok. 50 mln. zł., większość tej sumy stanowiły środki Funduszu Dopłat. Z terenu województwa warmińsko-mazurskiego udzielono rekomendacji do finansowego wsparcia wnioskowi na utworzenie 94 lokali socjalnych, na kwotę ponad 1,5 mln. zł. co stanowiło 3% całego udzielonego wsparcia w ramach programu.
3. Zasadniczą barierą ograniczającą popyt na nowe mieszkania własnościowe jest duża dysproporcja występująca pomiędzy dochodami potencjalnych nabywców a stosunkowo wysoką ceną mieszkań.
4. Warunkiem trwałej poprawy sytuacji w budownictwie mieszkaniowym będą przede wszystkim:
 - wzrost zamożności społeczeństwa, posiadanie przez gospodarstwa domowe zdolności kredytowej
 - wprowadzenie rozwiązań ograniczających koszty realizacji nowych mieszkań.
5. W roku 2004 na szczeblu rządowym podjęto prace nad opracowaniem „Strategii długotrwałego rozwoju sektora mieszkaniowego na lata 2005 – 2025 (projekt dokumentu opublikowano w 2005r.)
6. Nie opracowano regionalnego programu wspierania budownictwa mieszkaniowego, brak również opracowania o charakterze diagnostycznym zawierającego ocenę stanu i uwarunkowania rozwoju sektora mieszkaniowego w województwie.

„Wysoki poziom zabezpieczenia medycznego”

1. Analizując stan zdrowia mieszkańców, biorąc pod uwagę wskaźnik długości życia stwierdzono, iż w naszym województwie niewiele zwiększa się długość życia
2. Niepokojącym zjawiskiem jest to, iż w województwie występuje duża śmiertelność spowodowana chorobami układu krążenia oraz nowotworami. Należy podjąć wdrażanie w jak największym stopniu działań profilaktycznych oraz zwiększyć liczbę świadczeń z zakresu kardiologii i onkologii.
3. Za pozytywne zjawisko należy uznać znaczny spadek liczby zgonów niemowląt.
4. Na podstawie wskaźników minimalnego planu zabezpieczenia potrzeb zdrowotnych oraz po uwzględnieniu rzeczywistej liczby lekarzy, stwierdzono zbyt małą liczbę lekarzy rodzinnych i lekarzy pediatrów, co powoduje utrudnienie dostępu do podstawowej opieki zdrowotnej.

„Zapewnione bezpieczeństwo publiczne”

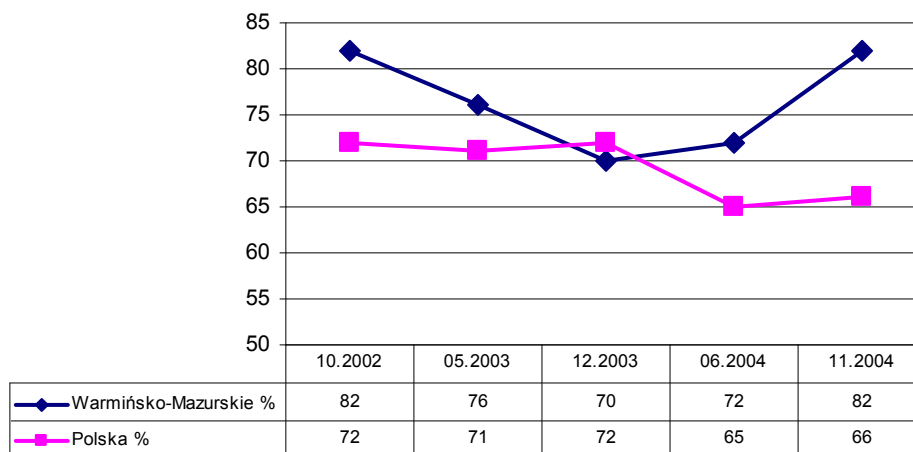
1. Powinno nastąpić wyposażenie jednostek ratowniczo-gaśniczych w niezbędny sprzęt poprzez sukcesywną wymianę samochodów pożarniczych i specjalistycznych na samochody nowej generacji, zważywszy, że średnia wieku pojazdów w PSP przekroczyła 12 lat. Do wymiany kwalifikuje się 45% samochodów gaśniczych, 38% samochodów specjalnych w tym 94% podnośników hydraulicznych. Każda awaria starego i wysłużonego pojazdu może opóźnić lub wręcz uniemożliwić podjęcie skutecznej akcji ratowniczo-gaśniczej.
2. Efektem podjętych w 2004 r. działań jest poprawa stanu bezpieczeństwa i porządku publicznego. W roku 2004 roku spadła liczba przestępstw stwierdzonych w stosunku do 2003 roku o 4,5 %. Dynamika przestępstw stwierdzonych wyniosła 95,5 i jest niższa od wskaźnika krajowego o 4,1 %. W roku 2004 wykrywalność przestępstw ogółem spadła o 2 punkty procentowe. Osiągnięty dobry wskaźnik wykrywalności na poziomie 66,4 %, jest wyższy o 10,2 % od krajowego i plasuje garnizon warmińsko-mazurski na 7 miejscu w kraju.

Podobne trendy osiągnięto w zwalczaniu:

- przestępstw kryminalnych (spadek liczby czynów stwierdzonych o 3,1 %);
- przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu (niewielki wzrost liczby czynów stwierdzonych o 2,4%);
- przestępstw przeciwko mieniu (spadek liczby czynów stwierdzonych o 0,8%);
- zabójstw (spadek liczby czynów stwierdzonych o 32,1%);
- tzw. przestępstw rozbójniczych (spadek liczby czynów stwierdzonych o 9,2%);
- kradzieży cudzej rzeczy (wzrost liczby czynów stwierdzonych o 4,1%);
- kradzieży pojazdów (niewielki wzrost liczby czynów stwierdzonych o 3,8%);
- kradzieży z włamaniem (spadek liczby czynów stwierdzonych o 3,1%);

Według wyników badań „Wizerunek Policji w opinii publicznej” (18 – 25 listopada 2004r.), które stają się stałym elementem dialogu społecznego i miernikiem pracy Policji, nasze województwo uzyskało dobre, a nawet bardzo dobre oceny zarówno w porównaniu do lat ubiegłych, jak i średnich krajowych.

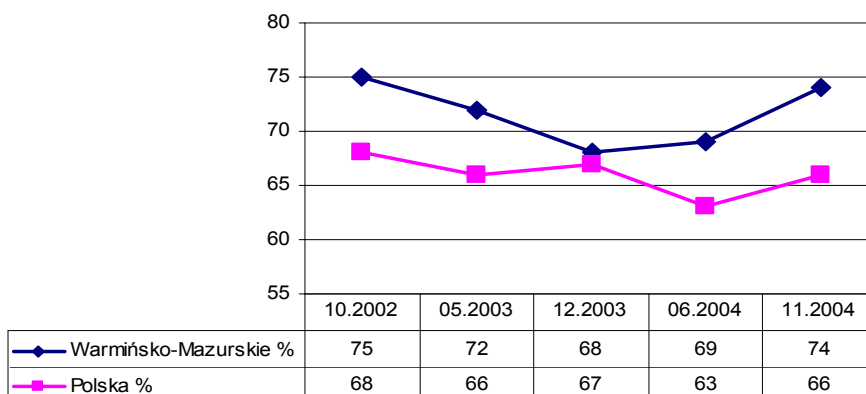
Wykres nr 9
Zaufanie do Policji (wskaźnik w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Wyników badań „Wizerunek Policji w opinii publicznej”

Warmińsko-mazurska Policja cieszy się największym w kraju zaufaniem społeczności lokalnej (pierwsza nota w kraju) – po spadku notowanym w 2003 roku obecnie nastąpił aż dziesięcioprocentowy wzrost. Zwiększyła się także liczba osób dobrze oceniających pracę policjantów naszego województwa.

Wykres nr 10
Ocena pracy Policji (wskaźnik w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Wyników badań „Wizerunek Policji w opinii publicznej”

Warto podkreślić, że od 2002 roku wyniki odnośnie pozytywnych opinii o pracy warmińsko-mazurskiej Policji, mimo obserwowanego w stosunku do lat ubiegłych spadku, utrzymywały się na poziomie wyższym niż przeciętne w kraju.

Zaufanie i dobre oceny społeczne pracy funkcjonariuszy wskazują na stopniowe zmiany w relacji policjant – obywatel, wizerunku organizacji oraz potwierdzają słuszność prowadzonej polityki w zakresie zarządzania informacjami i relacjami z obywatelem.

3. Na terenie województwa w 2003r. realizowano ogółem 97 programów prewencyjnych. Realizowane działania z zakresu prewencji kryminalnej, w tym działania profilaktyczne z zakresu przeciwdziałania demoralizacji, przestępczości nieletnich i patologiom społecznym pozytywnie wpłynęły na stan bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz poczucie bezpieczeństwa jego mieszkańców. W związku z funkcjonowaniem bardzo wielu policyjnych programów prewencyjnych i ich podprogramów na terenie województwa warmińsko – mazurskiego oraz pokrywania się ich założeń; w Wydziale Prewencji Komendy Wojewódzkiej Policji w Olsztynie opracowany został w 2004 r. nowy program pn. „BEZPIECZNA WARMIA I MAZURY”, który zastąpił mnogość dotychczas realizowanych programów, zachowując ich wszystkie najbardziej aktualne kierunki działania oraz dostosowany będzie do przeciwdziałania wszelkim rozpoznany rodzajom zagrożeń – tak w skali ogólnowojewódzkiej, jak i w poszczególnych powiatach, czy gminach.
4. W celu zapewnienia bezpieczeństwa mieszkańcom Warmii i Mazur, aby można było sprostać powinnościom związanym z zapobieganiem i likwidowaniem skutków niebezpiecznych sytuacji zagrażających życiu, zdrowiu ludzi, środowisku czy mieniu w sposób ciągły monitorowane są występujące zagrożenia. Dokładna analiza wystąpienia katastrof naturalnych, awarii technicznych umożliwi przygotowanie planów działań profilaktycznych i ratowniczych.
5. Nowelizacja ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi w czerwcu 2002r., zabezpieczyła środki finansowe na realizację wojewódzkiego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych. Umożliwiło to samorządowi województwa na wsparcie finansowe placówek lecznictwa odwykowego, będących w gestii Urzędu Marszałkowskiego. Środki te przeznaczono głównie na podniesienie poziomu świadczonych usług osobom uzależnionym i współuzależnionym.
6. Duże znaczenie dla kształtowania dalszej polityki rozwiązywania problemów uzależnień w województwie, będzie miała rzetelna, profesjonalna diagnoza problemów i zjawisk związanych z nadużywaniem alkoholu przez dzieci i młodzież (ESPAD), którą udało się przeprowadzić w listopadzie 2003r.
 - Raport z powyższych badań ankietowych stał się ważnym elementem kreowania regionalnej polityki wobec problemów alkoholowych a jej profesjonalna realizacja ułatwi w przyszłości przygotowanie adekwatnych i nowoczesnych programów merytorycznych w tym zakresie.
 - Posiadanie przez samorząd województwa rzetelnej diagnozy stanu problemów alkoholowych w skali województwa, jest jednym z warunków do ubiegania się o środki finansowe na realizację projektów z zakresu zdrowia publicznego w Unii Europejskiej.

**„Zapewnione bezpieczeństwo socjalne infrastruktura socjalna
sprzyjająca aktywizacji i zapobiegająca marginalizacji”**

1. Liczba poradni specjalistycznych, w tym rodzinnych, w województwie warmińsko-mazurskim w ostatnich dwóch latach wzrosła nieznacznie. Natomiast liczba osób korzystających z poradnictwa w powiatach wykazuje zmienną tendencję. Po wzroście w 2003 r. odnotowano w 2004 r. znaczący spadek.

Istotne zmiany przepisów prawa związane z uchwaleniem nowej ustawy z dnia 12 czerwca 2004 r. o pomocy społecznej (obowiązujące od 1 maja 2004 r.), zmieniony system świadczeń rodzinnych, miały zapewne wpływ na zainteresowanie głównie świadczeniobiorców pomocy społecznej specjalistycznym poradnictwem prowadzonym przez Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie.

Uwzględniając znaczny stopień ubóstwa społeczeństwa naszego regionu i potrzebę bezpłatnego zapewnienia specjalistycznego poradnictwa prawnego, psychologicznego itp., powiaty od 2002 roku stale zwiększają środki przeznaczone na te usługi.

2. Liczba poradni specjalistycznych, w tym rodzinnych, w województwie warmińsko-mazurskim w ostatnich dwóch latach wzrosła nieznacznie. Natomiast liczba osób korzystających z poradnictwa w powiatach wykazuje zmienną tendencję. Po wzroście w 2003 r. odnotowano w 2004 r. znaczący spadek.

Istotne zmiany przepisów prawa związane z uchwaleniem nowej ustawy z dnia 12 czerwca 2004 r. o pomocy społecznej (obowiązujące od 1 maja 2004 r.), zmieniony system świadczeń rodzinnych, miały zapewne wpływ na zainteresowanie głównie świadczeniobiorców pomocy społecznej specjalistycznym poradnictwem prowadzonym przez Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie.

Uwzględniając znaczny stopień ubóstwa społeczeństwa naszego regionu i potrzebę bezpłatnego zapewnienia specjalistycznego poradnictwa prawnego, psychologicznego itp., powiaty od 2002 roku stale zwiększają środki przeznaczone na te usługi.

3. W 2004 roku zmniejszyła się liczba rodzin, korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, o 14 % do 81.591. Liczba osób w rodzinach wyniosła 280.868 (spadek o 16%), co stanowiło 19,66 % ogólnej liczby mieszkańców województwa. Główną przyczyną tak znacznego spadku liczby świadczeniobiorców pomocy społecznej były niewątpliwie zmiany, jakie dokonywały się w systemie pomocy społecznej już od roku 2003. Z katalogu świadczeń pomocy społecznej z dniem 1 października 2003 r. wyłączona została renta socjalna, która stała się świadczeniem wypłacanym przez ZUS na mocy ustawy z dnia 27 czerwca 2003 roku o rencie socjalnej. Ponadto część świadczeń (zasilek stały, gwarantowany zasilek okresowy, macierzyński zasilek jednorazowy) z dniem 1 maja 2004 r. przeniesiona została z ustawy o pomocy społecznej do systemu świadczeń rodzinnych wprowadzonych do polskiego prawodawstwa ustawą z dnia 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych (Dz.U. Nr 228 poz. 2255 z późn. zm.).

Bezrobocie to główna przyczyna udzielania świadczeń z pomocy społecznej. Z tego tytułu w roku 2004 udzielono wsparcia 177.303 osobom, tj. 12,41 % ludności województwa. Kolejną ważną przyczyną korzystania ze świadczeń pomocy społecznej w województwie jest bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego. Wysoka stopa bezrobocia w naszym województwie, która na koniec grudnia 2004r. wynosiła 29,2 % (wyższa o 10,1 % od średniej krajowej), stanowi główną przyczynę pauperyzacji społeczeństwa województwa warmińsko-mazurskiego. Według danych z ośrodków pomocy społecznej liczba osób potrzebujących wsparcia jest wyższa od liczby wydawanych decyzji administracyjnych, dotyczących przyznania świadczenia. Powodem jest brak środków na wypłatę tych świadczeń.

4. Niezbędnym staje się podejmowanie inicjatyw lokalnych na rzecz aktywizacji środowisk zagrożonych marginalizacją społeczną, w tym głównie osób dotkniętych długotrwałym bezrobociem, w tym realizacja gminnych programów przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i zawodowemu. Szansą na poprawę sytuacji długotrwałych świadczeniobiorców pomocy społecznej oraz osób z kręgu wykluczenia społecznego jest uchwalenie w roku 2003 ustawy o zatrudnieniu socjalnym (Dz.U. Nr 122, poz. 1143 z późn. zm.) Powstające na jej mocy Centra Integracji Społecznej i Kluby Integracji Społecznej dają możliwość reintegracji społecznej i zawodowej grupom szczególnego ryzyka takich jak: bezdomni, osoby uzależnione od alkoholu i narkotyków, osoby chore psychicznie, długotrwale bezrobotni, zwalniani z zakładów karnych, uchodźcy. W 2004 r. w województwie warmińsko-mazurskim funkcjonowały dwa CIS-y (w Olsztynie i Ostródzie) oraz 7 KIS-ów.

Szczególną grupę osób podlegających zjawisku długotrwałego bezrobocia i związanego z nim często wykluczenia społecznego są osoby niepełnosprawne ze znacznym stopniem niepełnosprawności.

Powstałe w 2004 roku 2 Zakłady Aktywności Zawodowej (w Elblągu i w Giżycku) dały zatrudnienie 60 osobom niepełnosprawnym i 28 osobom obsługi. Na terenie województwa funkcjonuje ogółem 4 ZAZ-y.

5. Pozytywnym zjawiskiem obserwowanym w ostatnim okresie jest wzrost liczby aktywnych wolontariuszy działających na rzecz osób potrzebujących. Wolontariat jest szansą na aktywizację oraz zdobycie nowych doświadczeń zawodowo – społecznych szczególnie przez ludzi młodych. Na podkreślenie zasługuje działalność Centrów i Biur Wolontariatu w województwie (w 2004 r. było ich 13) w zakresie koordynacji współpracy z samorządami lokalnymi i jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej. W lokalnych środowiskach podejmuje się działania promujące ideę wolontariatu nagradzając najaktywniejszych wolontariuszy oraz nawiązując współpracę ze szkołami na wszystkich poziomach edukacji.

Harmonogram działań

Strategii Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Województwa Warmińsko – Mazurskiego

Atrakcyjność zamieszkania		2000-2006	2007-2015
1.	Opracowanie wojewódzkiego programu budowy i modernizacji bazy sportowo rekreacyjnej zawierającego system finansowania inwestycji oraz bieżącego ich utrzymania.	+	X
2.	Promocja masowego sportu, w tym dla niepełnosprawnych.	*	X
3.	Utworzenie niezbędnej infrastruktury sportowo-rekreacyjnej.		
	centra sportu i rekreacji	*	X
	sztuczne lodowiska w Olsztynie i Elblągu	> *	
	nowe kryte pływalnie i modernizacja istniejących	>>	
	nowe i modernizacja istniejących sal sportowych przy szkołach	+ * >>	
	zespoły boisk do małych gier w gminach	+ *	
	ścieżki rowerowe w aglomeracjach miejskich	Brak danych	
	ogólnodostępne tereny do rekreacji w osiedlach	+ *	
	współpraca z Obwodem Kaliningradzkim w dziedzinie sportu i rekreacji	*	
4.	Uruchomienie na wyższym poziomie kształcenia animatorów sportu i rekreacji.	+	X
5.	Opracowanie regionalnego programu wspierania budownictwa mieszkaniowego w oparciu o Narodowy Program Budownictwa Mieszkaniowego.	-	
6.	Rozwój budownictwa czynszowego i różnych form budownictwa socjalnego.	*	X
7.	Stworzenie sprawnego systemu opieki zdrowotnej poprzez:		
	- profilaktyka i promocja zdrowia	+ >>	
	- zapewnienie pełnego, całodobowego dostępu do lekarza pierwszego kontaktu oraz lekarzy specjalistów lecznictwa ambulatoryjnego	+	
	- organizacja podstawowej opieki zdrowotnej	+	
	- wdrożenie regionalnego programu restrukturyzacji Zakładów Opieki Zdrowotnej	+	
	- utworzenie centrum onkologicznego i kardiochirurgicznego oraz rozwoju innych centrów specjalistycznych	+	
		>>	
	- podwyższenie standardu obiektów i wyposażenia medycznego	* >>	
	- wprowadzenie planu zintegrowanego ratownictwa medycznego	* >>	

Oznaczenia dla kolumny „2000 – 2006”:

- + - zrealizowano
- - nie zrealizowano
- * - w trakcie realizacji
- > - propozycja przeniesienia na lata 2007 – 2015
- >> - propozycja przedłużenia realizacji na lata 2007 – 2015

Oznaczenia dla kolumny „2007 – 2015”:

- X - zgodnie z harmonogramem

Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: ATRAKCYJNOŚĆ ZAMIESZKANIA

Cel		Wskaźniki	Jedn. miary	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Uwagi/komentarz	Źródło informacji o wskaźnikach	
Cel strategiczny		wskaźniki										
Warmia i Mazury atrakcyjne przyjazne i gościnne		Saldo migracji (dodatnie do 2015)	promile	-1,6	-1,7	-1,9	-2,1	-1,5	-1,8	w województwie saldo minusowe migracji ma tendencję rosnącą; sytuacja niekorzystna. Niemniej, w 2003 r. w stosunku do roku 2002 wartość wskaźnika migracji uległa poprawie. W roku 2004 wartość wskaźnika uległa pogorszeniu.	RSW W-M 2003 s. 31 i 295; 2004 r. s. 38 i 105; 2005, s. 32 i 104	
			osoby	-2347	-2461	-2772	-3030	-2183	- 2.518			
Cele operacyjne		wskaźniki										
1	Bardzo dobra i racjonalnie usytuowana baza sportowo-rekreacyjna	Ilość mieszkańców na 1 salę sportową o wym. min. 12x24 m	osoba			6740	6406	5856	5716	W związku ze wzrostem liczby sal sportowych wartość wskaźnika dostępności mieszkańców do sal sportowych ulega poprawie.	Urząd Marszałkowski	
		Ilość gmin nie posiadających sali sportowej co najmniej o wymiarach minimum 24x12 m (do 2015 r. w każdej gminie co najmniej 1 sala)	gmina		44	34	32	24	22	Na ogólną liczbę 116 gmin w 2004 r nie posiadały wymiarowej sali sportowej 22 gminy	Urząd Marszałkowski	
2	Wystarczająca dostępność mieszkań / *zmiana metodologii naliczania wskaźników/	Liczba mieszkań na 1000 ludności	mieszkanie	285,1	287	289,1	295,1	315,4	317,7	Wartość wskaźnika dla kraju jest wyższa i w 2004r. wyniosła 332,3	RSW 2000, s. C; 2001, s.CII; 2002 s. CLIX; 2003, s.CXII; 2004 s. 113 RSW W-M 2005 s.32	
		Powierzchnia użytkowa mieszkań na 1 osobę (na poziomie średniej krajowej)	m ²	17,3	17,5	17,6	19	20,3	20,6	Pomimo tendencji rosnącej w 2004 r. wartość wskaźnika niższa niż w kraju o 2,3 m2	RSW 2000, s. C; 2001, s. CII; 2002, s. CLIX; 2003, s.CXII; 2004 s.113, RSW W-M 2005 s.32	
		Stopień wyposażenia mieszkań w instalacje: wodociąg, łazienka, C.O., gaz, (na poziomie średnim krajowym)									W miastach województwa zanotowano korzystniejsze wartości wskaźników niż średnio krajowe	RSW 2001, s.131; 2002,s.133; 2003,s.162, RSW
		miasto	wodociąg	%	99,8	99,9	100	99,8	99,8*	99,8	Wartość wskaźnika w 2004r. wyższa niż w kraju o 1,4 pkt.	
			łazienka	%	91,6	92	92,3	94,6	94,6*	94,6	Wartość wskaźnika w 2004r. wyższa niż w kraju o 2,7 pkt.	
co	%		84	84,4	85,2	87,7	87,7*	87,8	Wartość wskaźnika w 2004r. wyższa niż w kraju o 3,8 pkt.			

Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko – Mazurskiego
Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej

			gaz	%	77,3	78,3	79,2	75,1	74,5*	74,1	Wartość wskaźnika w 2004r. na poziomie średnim krajowym	
		wieś	wodociąg	%	88,2	89,9	91,4	90,9	90,1*	90,2	Wartość wskaźnika w 2004r. wyższa niż w kraju o 2,1 pkt	
			łazienka	%	68,7	69,8	71	76,5	75,2*	75,3	Wartość wskaźnika w 2004r. wyższa niż w kraju o 0,6 pkt	
			co	%	53,8	54,7	55,5	61,3	60*	60,2	Wartość wskaźnika w 2004r. niższa niż w kraju o 3,1 pkt	
			gaz	%	2,5	2,5	2,6	2,4	2,5*	2,5	Wartość wskaźnika w 2004r. niższa niż w kraju o 15 pkt	
3	Wysoki poziom zabezpieczenia medycznego	Średnia długość życia w regionie (nie mniejsza niż średnia krajowa)										
		z tego	kobiety	lata	77,9	78,6	78,5	78,87	79,1	79,1	Wartość wskaźnika w 2002 r. wyższa niż w kraju o 0,09 pkt, w 2003 r. o 0,2 pkt; w 2004 r. wartość wskaźnika niższa niż w kraju o 0,13 pkt	RSW W-M; 2003, s.294; RSW 2003, s.107; 2004, s. 421; RSW W-M 2004, s.38; RSW 2005 s. 423
			mężczyźni	lata	68,5	69,2	69,4	69,79	69,47	69,7	Wartość wskaźnika w 2002 r. niższa niż w kraju o 0,63 pkt, w 2003 r. o 1,05 pkt; w 2004 r. wartość wskaźnika niższa niż w kraju o 0,97 pkt	
		Umieralność (na 1000 urodzeń) niemowląt (niższa od średniej krajowej)		‰	5,6	7,5	7,4	5,1	6,3	4,6	Wartość wskaźnika w 2002 r. korzystniejsza niż w kraju o 2,4 pkt, w 2003 r. o 0,7 pkt; w 2004 r. wartość wskaźnika niższa niż w kraju o 2,3 pkt	RSW W-M; 2003, s. 31; RSW 2003, s. LXXXVII; RSW 2004, s. 87; 2005,s.95
		Liczba ludności na 1 lekarza (na poziomie średnim krajowym)		osoba	678	698	711	631	618	646	W 2003 r. wartość wskaźnika gorsza niż w kraju o 182, natomiast w 2004 r. gorsza o 188.	RSW W-M; 2003, s.45; RSW 2003, s.217; RSW 2004; 2005, s.92 i 526
		Umieralność (na 100 tys. ludności) z powodu chorób układu krążenia (mniejsza o 20%)		osoba	337,7	286,5	284,6	305,8	335	334,9	Wartość wskaźnika (na 100 tys. ludności) poprawiła się z 337,7 (kraj 469,5) w 1999 r. do 284,6 (kraj 449,8) w 2001 r. Natomiast w 2002 r. jego wartość pogorszyła się i wyniosła 307; w 2004 r. wartość wskaźnika niższa niż w kraju o 116,2 pkt	RSW 2001, s.80; 2002, s. 83; 2003, s.102; 2004 s. 416; RSW W-M 2004, s.100
4	Atrakcyjny rynek pracy	Stopa bezrobocia ^{1/}		%	22,4	25,8	31,1	31,1	30,3	29,2	Nadal stopa bezrobocia jest najwyższa w kraju. Zjawisko negatywne	GUS; grudzień 2004

		Średnia płaca (nie mniejsza niż średnia krajowa)	zł	1 474,66	1671,17	1797,27	1851	1921,95	1967,2	Przeciętne wynagrodzenie w województwie w 2004 roku, ukształtowało się na poziomie 86,5% średniej krajowej (kraj 2273,44 zł.); wzrost w regionie do roku 2003 o 2,4%, a w okresie 1999-2004 o 33,4%.W stosunku do kraju, gdzie wzrost do 2003 roku wyniósł 3,3% w regionie obserwujemy mniej korzystną tendencję. Jednakże w dłuższym przedziale czasowym – od roku 1999 - wzrost wynagrodzenia w kraju jest nieco niższy niż przeciętnie w województwie – 0,2 pkt proc.	WWW.stat.gov.pl Dział praca., dochody RSW W-M 2005, s. 143	
5	Zapewnione bezpieczeństwo socjalne i infrastruktura socjalna sprzyjająca aktywizacji i zapobiegająca marginalizacji społecznej	Liczba rodzin zastępczych na 1000 osób w wieku do 18 lat (na poziomie średniej krajowej)	rodzina	województwo							Analiza wartości wskaźnika "liczba rodzin zastępczych na 1.000 osób w wieku do 18 lat" wskazuje na taką samą tendencję zarówno w kraju, jak w województwie. W województwie warmińsko-mazurskim w okresach porównawczych 2000/1999, 2001/2000 oraz 2003/2002 odnotowano spadek liczby rodzin zastępczych przypadających na 1.000 osób w wieku do 18 lat odpowiednio o 0,6 %, 8,7% i 4,4%. Natomiast w okresach porównawczych 2002/2001 oraz 2004/2003 nastąpiły wzrosty odpowiednio o 8,5 % i 7,7 %. Analogicznie w kraju w okresach porównawczych 2000/1999, 2001/2000 oraz 2003/2002 nastąpił spadek o 4,8 %, 5,4 % i 2,9 %. W okresach porównawczych 2002/2001 oraz 2004/2003 wskaźnik ten wzrósł odpowiednio o 2 % i 3,5 %. Należy podkreślić, że założenie wskaźnika zostało spełnione w województwie warmińsko-mazurskim w monitorowanym okresie (1999-2004), ponieważ liczba rodzin zastępczych na 1.000 osób w wieku do 18 lat była zawsze większa w województwie niż w kraju.	Liczba rodzin zastępczych: RSW 2000, s. 184; 2001, s. 187; 2002, s. 194; 2003, s. 229; 2004, s. 527. Ludność w wieku do 18 lat: RSW 2000, s. 69; 2001, s. 69; 2002, s. 72; 2003, s.74; 2004, s. 403 *dane szacunkowe za 2004 z Urzędu Statystycznego w Olsztynie
				5,34	5,31	4,85	5,26	5,03	5,42*			
				kraj								
				4,51	4,29	4,06	4,14	4,02	4,16*			
		Liczba rodzin ubiegających się o pomoc, przypadających na jednego pracownika socjalnego (nie większa niż średnia krajowa)	województwo							W latach 1999-2001 oraz 2003-2004 zanotowano w województwie warmińsko-mazurskim tendencję spadkową liczby rodzin ubiegających się o pomoc przypadających na 1 pracownika socjalnego (odpowiednio o 1,6 % w roku 2000, 0,8 % w roku 2001 oraz 13 % w roku 2004). Natomiast w latach 2002-2003 liczba ta systematycznie rosła (o 7 % w roku 2002 i o 1 % w roku 2003). W kraju po spadku o 5 % w roku 2000, w 2001 roku liczba ta nie zmieniła się. Podobnie jak w województwie, w roku 2002 liczba rodzin ubiegających się o pomoc przypadających na 1 pracownika socjalnego wzrosła (o 9%). W latach 2003-2004 utrzymała się tendencja spadkowa (odpowiednio o 1 % w roku 2003 oraz o 13 % w roku 2004).Założenie wskaźnika nie zostało spełnione w monitorowanym okresie (1999 - 2004), ponieważ liczba rodzin ubiegających się o pomoc przypadających na jednego pracownika socjalnego była w województwie zawsze większa niż średnia krajowa.	sprawozdania MPiPS-03 za lata 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004 Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warmińsko-Mazurski Urząd Wojewódzki Wydział Polityki Społecznej	
			rodzina	126	124	123	132	133	116			
			%	-	spadek o 1,6 %	spadek o 0,8 %	wzrost o 7,3 %	wzrost o 0,8 %	spadek o 13 %			
			kraj									
rodzina	114	108	108	118	117	102						
%	-	spadek o 5,3 %	bez zmian	wzrost o 9,3 %	spadek o 0,8 %	spadek o 13 %						

		Liczba mieszkańców korzystająca z pomocy społecznej (spadek o 5%)	województwo							W latach 1999-2001 w województwie warmińsko-mazurskim liczba osób objętych pomocą społeczną pozostała relatywnie stała. W latach 2002-2003 roku liczba osób systematycznie rosła (o 9,6% w roku 2002 i o 1,7% w roku 2003), natomiast w 2004 r. liczba ta spadła o 16 %. Od 1999 roku do 2001 roku w kraju liczba osób objętych pomocą społeczną w kraju zmniejszała się (z 5.644.987 osób w roku 1999 do 5.453.572 w 2001 roku). Od 2002 roku liczba osób wykazuje identyczną tendencję jak w województwie: po znaczącym wzroście (o 11,9% w roku 2002 i o 2,5% w roku 2003), w 2004 roku spadła aż o 14 %. Założenie wskaźnika, że nastąpi 5 % spadek liczby osób objętych pomocą społeczną w monitorowanym okresie, zostało spełnione jedynie w 2004 r.	sprawozdania MPiPS-03 za lata 1999, 2000, 2001, 2002, 2003; 2004 Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warmińsko-Mazurski Urząd Wojewódzki Wydział Polityki Społecznej
			osoba	305.995	305.961	308.616	338.235	343.891	289.298		
			%	-	bez zmian	wzrost 0,9%	wzrost 9,6%	wzrost o 1,7%	spadek o 16 %		
			kraj								
			tys. osoba	5645,0	5575,2	5453,6	6105,0	6257,8	5383,7		
			%	-	spadek 1,2%	spadek 2,2%	wzrost 11,9%	wzrost o 2,5%	spadek o 14 %		
6	Zapewnione bezpieczeństwo publiczne	Liczba przestępstw kryminalnych w województwie na 100 tys. mieszkańców (mniejsza niż średnia krajowa)	Liczba	2853	3013	3014	2908	2764	2678	Wartość wskaźnika w 2003 r była niższa niż w kraju; wojew. 2764, kraj 2883,6. W 2004 r. wartość wskaźnika była również niższa, woj. 2678 a kraj 2842.	Komenda Główna Policji
		Wskaźnik wykrywalności przestępstw	%	49,8	53,1	64,7	68,7	68,4	66,4	Wartość wskaźnika wykrywalności przestępstw w 2003 r. była wyższa od krajowego o 13,2 %; wojew. 68,4%, kraj 55,2%. W 2004 r. wartość wskaźnika była o 10,2% wyższa niż w kraju, gdzie 56,2 %.	Komenda Główna Policji

^{1/} stopa bezrobocia od 2001r. zweryfikowana po NSP-2002

Użyte skróty:

MPiPS - Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej,

RSW W-M: Rocznik Statystyczny Województwa Warmińsko - Mazurskiego;

RSW; Rocznik Statystyczny Województw

NSP; Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań

Wysoki poziom zabezpieczenia medycznego

2.7. Środowisko Przyrodnicze

W obszarze „Środowisko przyrodnicze” cel strategiczny zdefiniowany został następująco:

„Województwo warmińsko – mazurskie krajowym liderem czystości środowiska”.

Miernikiem realizacji tego celu jest polepszająca się pozycja województwa w klasyfikacjach charakteryzujących czystość środowiska. Zgodnie z założeniem, województwo w klasyfikacjach charakteryzujących czystość środowiska plasuje się w czołówce kraju.

Poza celem strategicznym zdefiniowanych zostało 8 celów operacyjnych:

Cel operacyjny:

„Wykorzystanie współpracy międzynarodowej dla ochrony środowiska”

W ramach tego celu sformułowano działania: *kontynuacja istniejących już powiązań i uczestnictwo województwa w nowych inicjatywach międzynarodowych na rzecz wspólnego rozwiązywania problemów ochrony środowiska; zawarcie umowy z Obwodem Kaliningradzkim Federacji Rosyjskiej w zakresie ochrony środowiska; uczestnictwo w programie VASAB 2010 i VASAB 2010+ (Zielony Pierścień Bałtyku); udział w porozumieniu Zielone Płuca Polski; udział w Programie Bałtyckim na rzecz ochrony środowiska.*

Współpraca Województwa Warmińsko-Mazurskiego z Rosją w głównej mierze realizowana jest poprzez Obwód Kaliningradzki na podstawie podpisanego Porozumienia o współpracy między Samorządem Województwa Warmińsko-Mazurskiego a Administracją Obwodu Kaliningradzkiego Federacji Rosyjskiej z dnia 19 września 2001 r.

Porozumienie o współpracy pomiędzy Przewodniczącym Dumy Obwodu Kaliningradzkiego Władimirem Nikitinem a Przewodniczącym Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego Mironem Syczem zostało podpisane w dniu 9 kwietnia 2002 r.

W dniach 31 marca – 1 kwietnia 2004r. delegacja Województwa Warmińsko-Mazurskiego na czele z Panem Andrzejem Ryńskim, Marszałkiem Województwa Warmińsko-Mazurskiego odbyła roboczą wizytę w Kaliningradzie. Odbyło się spotkanie z Panem Władimirem Jegorowem, Gubernatorem Obwodu Kaliningradzkiego. Podczas spotkania Pan Andrzej Ryński Marszałek Województwa oraz Pan Władimir Jegorow podpisali plan współpracy Województwa Warmińsko-Mazurskiego z Obwodem Kaliningradzkim w 2004r., omówiono współpracę naszych regionów w kontekście wejścia Polski do Unii Europejskiej, wymieniono informacje na temat programu „Forum Przyjaznego Sąsiedztwa”.

Ponadto Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego bierze aktywny udział w pracach *Polsko-Rosyjskiej Rady ds. Współpracy Regionów Północnych RP z Obwodem Kaliningradzkim*, która jest ważnym elementem łączącym współpracę obu regionów.

Samorzady i inne instytucje z terenu województwa brały udział w inicjatywach międzynarodowych, m.in. w ramach Programu INTERREG III B i Programu Sąsiedztwa Litwa – Polska – Obwód Kaliningradzki Federacji Rosyjskiej INTERREG III A / TACIS SBS 2004 – 2006.

W grudniu 2004 r. odbyło się spotkanie robocze delegacji Bańskiej-Bystrzycy (Słowacja) oraz przedstawicieli Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Celem wizyty było nakreślenie dalszej współpracy na lata 2004-2006 w dziedzinach: poprawy jakości żywności, produkcji drewna, szkolnictwa zawodowo-gastronomicznego oraz szpitalnictwa. Strony porozumienia zobowiązały się do współpracy m.in. w dziedzinie ochrony środowiska naturalnego i prewencji kłesk żywiołowych.

W dniu 20.12.2004r. podpisano *Porozumienie w sprawie współdziałania na rzecz zrównoważonego rozwoju oraz promocji obszaru Zielone Płuca Polski z zachowaniem jego różnorodności biologicznej i tożsamości kulturowej, zwane porozumieniem Zielone Płuca Polski*. Sygnatariuszami porozumienia są: Marszałek Województwa Podlaskiego, Marszałek Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Marszałek Województwa Pomorskiego, Marszałek Województwa Kujawsko-Pomorskiego i Narodowa Fundacja Ochrony Środowiska

Cel operacyjny: **„Dobry stan i jakość wód”**

W ramach tego celu określono działania: *opracowanie bilansu i programów zlewniowych; opracowanie gminnych programów gospodarki ściekowej; realizacja gminnych programów gospodarki ściekowej; budowa wysokosprawnych oczyszczalni ścieków i systemów kanalizacji na terenach wrażliwych (szczególnie w zlewniach jezior i wód podziemnych bez izolacji) z wykorzystaniem „Masterplanu” dla Wielkich Jezior Mazurskich; realizacja sprawnego systemu melioracyjnego; realizacja rozwiniętego systemu małej retencji; zwiększenie lesistości na obszarach wododziałowych i wysokich zagrożeniach wód.*

Realizując te założenia, dotychczas zbudowano bądź zmodernizowano szereg oczyszczalni ścieków, m.in. w Górowie Haweckim (350m³/d), Zybultowie, Edytach Wielkich i w Zakładzie w Długim Borku. Ponadto wybudowano lub zmodernizowano ponad 100 km kolektorów ściekowych.

Innym aspektem ochrony wód było prowadzenie działań inwestycyjnych przez rolników, mające na celu ograniczenie spływu do wód zanieczyszczeń i jednocześnie dostosowanie polskich gospodarstw do standardów Unii Europejskiej obowiązujących w zakresie ochrony środowiska. Polegało to m.in. na budowie urządzeń do magazynowania odchodów zwierzęcych w postaci płyt obornikowych oraz zbiorników na gnojówkę i gnojowicę. Infrastruktura do przechowywania nawozów naturalnych zapobiega zanieczyszczeniom wód podziemnych i powierzchniowych oraz powierzchni ziemi, jak również przyczynia się do zmniejszenia strat składników nawozowych i poprawy struktury gleby. Jedną z największych zrealizowanych w tym zakresie inwestycji była budowa zbiornika na gnojowicę o pojemności 990 m³ w miejscowości Antonowo w gminie Giżycko.

Realizacja tego celu mierzona jest wskaźnikami:

1. *% wód powierzchniowych w I i II klasie czystości, (co najmniej 70 %).*

Na monitoring wód powierzchniowych składają się badania przeprowadzane przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska (WIOŚ), w ramach regionalnej sieci stacji i stanowisk pomiarowych, zarówno na rzekach jak i jeziorach. Do końca 2003r. obowiązywało w Polsce rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z 5.11.1991r., które zakładało podział na trzy klasy czystości wód o różnych możliwościach wykorzystania gospodarczego oraz wody pozaklasowe, ponadnormatywnie zanieczyszczone. Z uwagi na konieczność dostosowania polskiego prawa w zakresie monitoringu wód powierzchniowych do prawodawstwa Unii Europejskiej, w marcu 2004r. weszło w życie nowe *rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11.02.2004r. w sprawie klasyfikacji dla prezentowania stanu wód powierzchniowych i podziemnych, sposobu prowadzenia monitoringu oraz sposobu interpretacji wyników i prezentacji stanu tych wód.* Rozporządzenie wprowadza 5 klas jakości wód.

W 2004r. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Olsztynie wraz z Delegaturami w Elblągu i Giżycku, przeprowadził badania 51 rzek w 108 przekrojach pomiarowo-kontrolnych. Wody w 29 przekrojach zakwalifikowano do III klasy jakości wód (26,8%), w 72 – do IV (66,7%) i w 7 – do V (65%). Brak jest wód odpowiadających I lub II klasie. Wartości wskaźników decydujących o zakwalifikowaniu wód do jednej z pięciu klas czystości nie pokrywają się z dotychczas obowiązującą klasyfikacją, w wielu przypadkach są ostrzejsze, w niektórych łagodniejsze. Uniemożliwia to dokładne porównanie stanu czystości rzek w 2004r. w stosunku do lat ubiegłych.

We wszystkich badanych rzekach, nawet uważanych dotychczas za najczystsze (Krutynia, Mrózka, Omulew) barwa, chemiczne zapotrzebowanie tlenu oraz liczba bakterii coli typu kałowego kształtowały się na poziomie III lub IV klasy jakości. W 2004 r. nastąpił też wyraźny wzrost stężeń azotanów w niektórych rzekach, m.in. Gubrze i Dajnie. Znaczny zaś spadek azotanów w stosunku do 2003r. nastąpił w rzece Liwnie. Obniżona jakość wód spowodowana jest z jednej strony czynnikami antropogennymi (odprowadzanie ścieków do rzek, zanieczyszczenia z obszarów wiejskich, spływy powierzchniowe z terenów rolniczych), z drugiej strony wynika z przyczyn naturalnych (charakter zlewni, gwałtowne opady, cechy hydrologiczne rzeki).

Monitoring jezior w województwie prowadzony jest na podstawie zaakceptowanych i zalecanych do stosowania przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska *Wytycznych monitoringu podstawowego jezior.* Metodyka ta obowiązuje wojewódzkie inspektoraty do 2005r. włącznie. Materiał ten wyróżnia trzy klasy czystości jezior, a określenie klas czystości opiera się na sumarycznej ocenie wszystkich wskaźników fizycznych, chemicznych i biologicznych z okresu wiosennej cyrkulacji i pełni stagnacji letniej. Natomiast

wskaźnik sanitarny, miano coli typu kałowego, oraz wskaźniki toksyczne mają rangę wskaźników weryfikujących.

Opracowany przez WIOŚ w Olsztynie i Delegatury WIOŚ w Elblągu i Giżycku plan monitoringu na lata 2001-2005 zakłada przeprowadzenie badań 55 zbiorników największych i najcenniejszych, charakteryzujących się znacznymi zasobami wód oraz podlegających silnej presji ze strony rekreacji. Założono także, że zbiorniki te będą badane, w miarę możliwości, co 5 lat. W roku 2004, w ramach wojewódzkiej sieci, przeprowadzono badania 24 jezior województwa, z których 3 nie były dotąd badane przez WIOŚ. Wody tylko jednego zbiornika (Probarskiego) odpowiadały I klasie czystości (4,2%), czterech (Domowego Małego i Dużego, Kinkajmskiego i Suskiego) nie odpowiadały normom (16,7%). Większość jezior (54,2%) zaliczono do zbiorników wykazujących dobrą jakość wód, II klasy czystości, a 25 % badanych jezior do III klasy.

Porównując ze stanem czystości jezior badanych w 2003r stwierdza się większy udział wód w II klasie czystości (39% w 2003r.) i niższy w III klasie czystości (44% w 2003r.). Niestety o ponad 3% więcej wykazano jezior o wodach nie odpowiadających normom.

2. % wody podziemnej zdanej do poboru na cele komunalne (docelowo 100%).

Monitoring jakości zwykłych wód podziemnych prowadzony jest w ramach badań krajowych i regionalnych. Badania składu i własności fizykochemicznych 37 wskaźników wykonuje się raz w roku. Badania w sieci krajowej w 2004r. przeprowadził Państwowy Instytut Geologiczny w oparciu o 36 punktów badawczych. Monitoring regionalny jest uzupełnieniem rozpoznania zmian jakości wód podziemnych w stosunku do sieci krajowej. Był realizowany w latach 1998 – 2003 przez Przedsiębiorstwo Geologiczne POLGEOL S.A. Zakład w Gdańsku na zlecenie Wojewody Warmińsko-Mazurskiego. Sieć ta obejmowała ok. 70 punktów na terenie całego województwa warmińsko-mazurskiego. W 2004r. badania jakości wód kontynuował WIOŚ w Olsztynie jedynie w 5, wybranych spośród dotychczasowej sieci regionalnej, punktach badawczych.

Z uwagi na konieczność dostosowania polskiego prawa w zakresie monitoringu wód powierzchniowych do prawodawstwa Unii Europejskiej, w marcu 2004r. weszło w życie nowe rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11.02.2004r. w sprawie klasyfikacji dla prezentowania stanu wód powierzchniowych i podziemnych, sposobu prowadzenia monitoringu oraz sposobu interpretacji wyników i prezentacji stanu tych wód. Rozporządzenie wprowadza 5 klas jakości wód: bardzo dobra (I), dobra (II), zadowalająca (III), niezadowalająca (IV) i zła (V).

Wartości wskaźników decydujących o zakwalifikowaniu wód do jednej z pięciu klas czystości nie pokrywają się z dotychczas obowiązującą klasyfikacją (klasy Ia, Ib, II i III), w wielu przypadkach są ostrzejsze, w niektórych łagodniejsze. Uniemożliwia to dokładne porównanie stanu czystości rzek w 2004r. w stosunku do lat ubiegłych.

Dominującą klasą jakości wód podziemnych na obszarze województwa jest klasa IV, którą stwierdzono w 36,6% wszystkich punktów pomiarowych oraz klasa III (31,7%). Tylko w 19,5% punktach monitoringu stwierdzono wody bardzo dobre i dobre. Wody złe stwierdzono w 12,2% przypadków. Nadal jednak jakość zwykłych wód podziemnych na obszarze województwa jest dość dobra i charakteryzuje się mineralizacją wodorowęglanowo-wapniową. Podwyższone wartości niektórych wskaźników, powodujące zaklasyfikowanie wody do niższej klasy, spowodowane są przyczynami naturalnymi i nie wynikają z dopływu zanieczyszczeń. Pod względem warunków dla wody do picia wody podziemne z utworów czwartorzędowych charakteryzują się przede wszystkim podwyższoną i wysoką zawartością związków żelaza i manganu, które łatwo dają się uzdatniać do warunków dopuszczalnych dla wód do spożycia. Niekiedy stwierdza się duże ilości amoniaku.

Cel operacyjny:

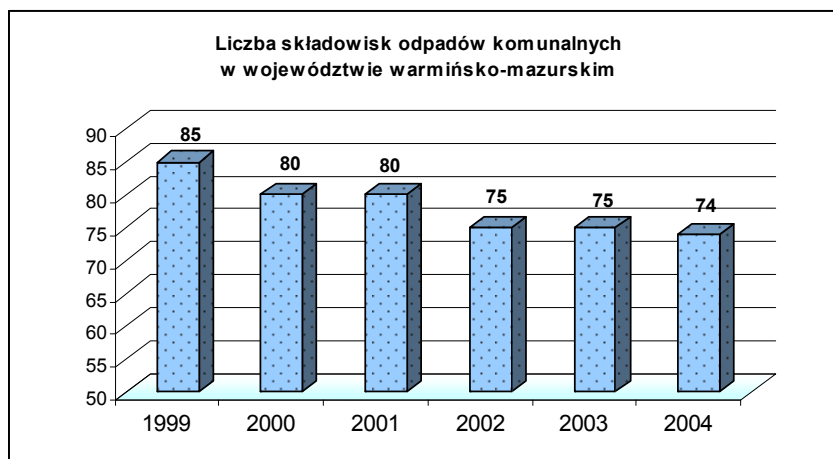
„Poprawa jakości i ochrony powierzchni ziemi oraz ochrony powietrza atmosferycznego”

W celu kontroli realizacji tego celu określono wskaźniki:

1. *Składowiska odpadów komunalnych.* W 2004r. funkcjonowały 74 składowiska odpadów komunalnych, z których 89% posiadało wymaganą prawem decyzję zatwierdzającą instrukcję eksploatacji. Na przełomie lat 1999 – 2004 ilość składowisk odpadów innych niż niebezpieczne spadła o 11. Jest to korzystny trend, gdyż z ekonomicznego i ekologicznego punktu widzenia jedno składowisko odpadów obsługiwać powinno populację min. 100 tys. mieszkańców. W związku z tym docelowo w województwie planowane jest istnienie nie więcej niż 15 dobrze funkcjonujących składowisk odpadów.

Do dostosowania funkcjonowania do wymagań określonych w przepisach zostało zakwalifikowanych 38 składowisk odpadów komunalnych, do wstrzymania działalności (najpóźniej w 2009 r.) – 18. W przypadku 17 nie podjęto jeszcze decyzji.

Wykres nr 1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE.*

2. Zamknięte składowiska odpadów i zrehabilitowane składowiska odpadów.

W województwie sukcesywnie zamyka się i rekultywuje dzikie, nieczynne bądź niespełniające warunków składowiska. W 2004r. rekultywacji poddane zostały dwa zamknięte składowiska odpadów komunalnych w miejscowości Ciechanówko (otwarto w tej miejscowości nowe składowisko) i Gronowo Górne – oba w gminie Elbląg. Wskutek przeprowadzonej rekultywacji odzyskano tereny o łącznej powierzchni ponad 11 ha. W lipcu 2004r. wycofano z eksploatacji składowisko w Gajdach (gm. Zalewo). Odpady z terenu gminy Zalewo składowane są na nowo otwartym składowisku w Półwi. Od 1 stycznia 2004r. zaprzestano przyjmowania odpadów komunalnych na składowisko w Kierwinach (Gm. Kiwity), a 1 grudnia na składowisko w Unieszewie. Na zrehabilitowanym w 2003r. składowisku „Stomilu Olsztyn” S.A. w Gutkowie prowadzony jest monitoring wód podziemnych i konserwacja zabudowy biologicznej.

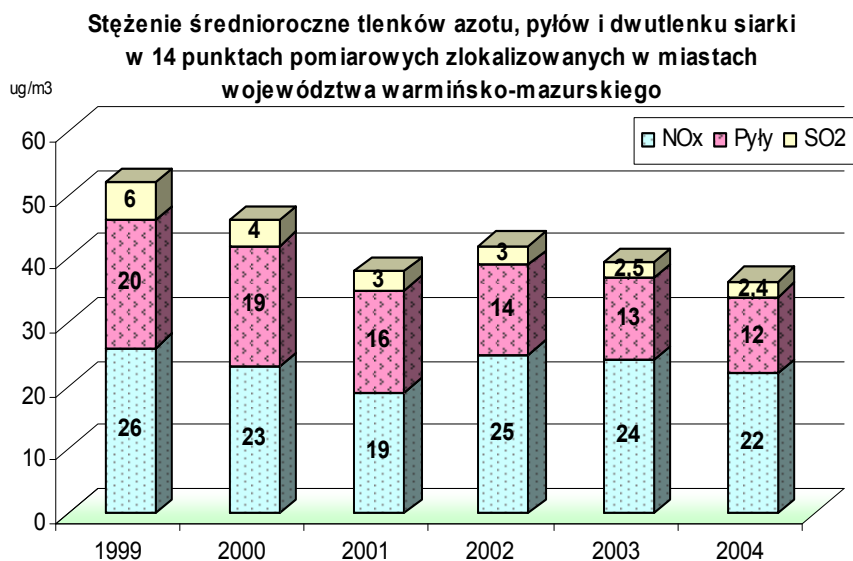
W 2004r. rozpoczęła się realizacja opracowanego przez Urząd Marszałkowski programu likwidacji przeterminowanych środków ochrony roślin. Prace likwidacyjne prowadzone przez firmę wykonawczą trwały od 20 października 2004r. do 30 czerwca 2005r. Zadanie polegało na wydobyciu środków ochrony roślin wraz z opakowaniami, przepakowaniu ich do atestowanych pojemników i transporcie do spalarni odpadów niebezpiecznych w Dąbrowie Górniczej. Teren składowania został poddany rekultywacji. Realizacja tego zadania spowodowała likwidację 10 mogiłników i 14 magazynów zawierających odpady niebezpieczne w ilości 1063,56 Mg i zapobiegła rozprzestrzenieniu się zanieczyszczeń w gruntach, zbiornikach wód podziemnych i powierzchniowych. Do likwidacji pozostało 7 mogiłników z szacunkowym ładunkiem ok. 500 Mg przeterminowanych środków ochrony roślin.

3. *Ilość gmin objętych selektywną zbiórką odpadów.* W roku 2004 powstało ok. 321 tys ton odpadów komunalnych, a stan nagromadzenia na koniec 2004r. wyniósł około 7028,3 tys. Mg. Większość odpadów komunalnych trafiła na składowiska odpadów, co jest zjawiskiem bardzo niekorzystnym. System selektywnej zbiórki odpadów w województwie warmińsko – mazurskim jest jednak systematycznie rozbudowywany. Coraz to nowe samorządy tworzą lub podłączają się do systemu, rozszerza się również

zakres odpadów podlegających selektywnemu gromadzeniu. W 2004r. realizowano zadania polegające m.in. na zakupie sprzętu i pojemników do selektywnej zbiórki, pracach budowlanych związanych z miejscem gromadzenia i sortowania odpadów. Selektywna zbiórka odpadów prowadzona była przez 63 gminy.

4. Stężenie SO_2 , CO_2 , NO_x i pyłu (redukcja o 10%) i emisja zanieczyszczeń z 50 największych zakładów województwa. W roku 2004 stacje sanitarno – epidemiologiczne przeprowadziły badania na obszarze 11 miast o liczbie mieszkańców powyżej 20 tys. Pomiarami stężeń średniodobowych objęto dwutlenek siarki, dwutlenek azotu i pył zawieszony. Biorąc pod uwagę wyniki pomiarów stężenia zanieczyszczeń stwierdza się systematyczny spadek ich emisji na przestrzeni lat 1999 – 2004.

Wykres nr 2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE

Analiza danych pozwala wnioskować, że jakość powietrza w województwie warmińsko-mazurskim jest dobra. Stężenia średnie roczne badanych zanieczyszczeń nie przekraczały wartości dopuszczalnych. Pod względem emisji zanieczyszczeń pyłowych oraz gazowych województwo warmińsko-mazurskie jest jednym z województw o najniższej emisji w kraju.

Wykres nr 3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE

W stosunku do wcześniejszych lat w większości przypadków nastąpił spadek stężeń średnich rocznych lub utrzymały się one praktycznie na tym samym poziomie. Jedynie w przypadku dwutlenku azotu w 4 stacjach pomiarowych zaobserwowano wzrost stężenia rzędu kilku, kilkunastu procent. Związany jest on ze znacznym udziałem środków transportu w emisji dwutlenku azotu.

Powyższa ocena nie wyklucza jednak tego, że lokalnie mogą występować sytuacje niepomyślne dla zdrowia mieszkańców, kiedy dodatkowo występuje zwiększona emisja spalin samochodowych, zanieczyszczeń przemysłowych lub zanieczyszczeń powstających przy niepełnym spalaniu paliw stałych w paleniskach domowych i w starych, wyeksploatowanych kotłowniach, zwłaszcza w ciasnej zabudowie miejskiej. Ten ostatni przypadek wyraźnie można było zaobserwować na początku 2004r., kiedy w mroźne dni zaobserwowano wzrost 24 - godzinnych stężeń dwutlenku siarki i pyłu na takich właśnie obszarach. Znacznie lepsze warunki zdrowotne pod względem jakości powietrza są na obszarach zaopatrywanych w ciepło z centralnych ciepłowni lub zmodernizowanych kotłowni lokalnych, z dala od tras komunikacyjnych o dużym nasileniu ruchu.

Poprawa stanu czystości powietrza w województwie związana jest z obniżeniem emisji zanieczyszczeń z kotłowni i zakładów przemysłowych województwa (wykres nr 3). Spowodowane jest to systematyczną likwidacją bądź modernizacją kotłowni, poprawą parametrów paliw, termoizolacją budynków i systemów przesyłowych, wprowadzaniem nowszych, oszczędniejszych technologii produkcji. Przykładem większych zrealizowanych inwestycji jest zakończona w 2004 r. modernizacja systemu energetycznego w Szpitalu i Przychodni Rejonowej w Lidzbarku Warmińskim. W ramach modernizacji systemu energetycznego zlikwidowano stare kotły węglowe. W wyniku realizacji inwestycji podstawowym źródłem ciepła jest węzeł cieplny współpracujący z wytwornicą pary oraz gazowym blokiem energetycznym, który produkuje energię elektryczną na potrzeby szpitala. Nadwyżka energii przekazywana jest do sieci energetycznej, a ciepło z chłodzenia turbiny gazowej jest wykorzystane do podgrzania ciepłej wody użytkowej lub wody obiegowej w instalacji centralnego ogrzewania.

Przeprowadzono również szereg inwestycji z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii. Oprócz modernizacji kotłowni z wykorzystaniem biomasy jako źródła energii, duży nacisk położono działania związane z produkcją różnego rodzaju biopaliw. Wiele realizowanych zadań z tego zakresu dotyczyła wykorzystania energetycznego biomasy w postaci zrębków drewna i odpadów drzewnych. Wynika to z dostępności tego rodzaju paliwa, jak i też upowszechnienia się technologii spalania. Wykorzystanie tego paliwa, oprócz osiągnięcia efektu ekologicznego, przyczynia się również do aktywizacji gospodarczej całego regionu.

Przykładem kompleksowego rozwiązania gospodarki energetycznej z wykorzystaniem różnych rodzajów energetyki odnawialnej jest modernizacja systemu grzewczego w Domu Pomocy Społecznej „*Tęczyński Dom*” w Elku. W ramach przedsięwzięcia założono plantację wierzby energetycznej o powierzchni 10 ha. Plantacja stanowi zaplecze dla instalacji i pozwala uniezależnić się od dostawców paliwa z zewnątrz. W celu ograniczenia strat energii przeprowadzono termomodernizację. Następnym etapem prac była modernizacja systemu grzewczego z wykorzystaniem kotłów opalanych biomasą o łącznej mocy 700 kW. Na potrzeby ciepłej wody użytkowej została zastosowana instalacja solarna o mocy 72 kW z wykorzystaniem kolektorów próżniowych, pełną automatyką i sterowaniem.

Innym przykładem wykorzystania energii słonecznej jest inwestycja realizowana przez Regionalną Dyрекcję Lasów Państwowych w Olsztynie wraz z Nadleśnictwami Mrągowo, Strzałowo i Sychowo. W 49 leśniczówkach położonych na terenie Leśnego Kompleksu Promocyjnego „*Lasy Mazurskie*”, do podgrzewania wykorzystane zostały kolektory słoneczne. Wybór tych obiektów podyktowany był dodatkowym efektem edukacyjnym – jest to promocja odnawialnych źródeł energii w regionie, w którym przebywa wielu turystów.

Ponadto w 2004r. rozpoczęto prace nad opracowaniem *Programu ekoenergetycznego województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2004-2010*. Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego uchwałą z dnia 2 lutego 2004r. przyjął zasady, tryb i harmonogram opracowania dokumentu oraz podjął uchwałę w sprawie powołania grupy roboczej w celu przeprowadzenia analizy w wyznaczonych priorytetach i zebrania danych i materiałów do opracowania Programu.

Cel operacyjny: **Hałas w normie**

Działania określone w ramach celu to: *budowa obwodnic wokół terenów zurbanizowanych; budowa ekranów dźwiękochłonnych w strefach zabudowy; tworzenie mechanizmów instytucjonalnych do egzekwowania obowiązujących stref ciszy.*

Rolniczo-turystyczny charakter województwa warmińsko-mazurskiego sprawia, że podstawowym źródłem hałasu, decydującym o klimacie akustycznym tego terenu jest komunikacja drogowa. Badania środowiska pod kątem uciążliwości akustycznej w 2004r. prowadzone były przez WIOŚ w ramach planowej działalności kontrolnej i interwencyjnej oraz badań stopnia uciążliwości hałasu komunikacyjnego w Elblągu i na trasach prowadzących do przejść granicznych z Obwodem Kaliningradzkim. Badania hałasu drogowego wykonano w 4 punktach zlokalizowanych w trzech miejscowościach przygranicznych: Gronowie, Bezledach i Goldapi. Celem rozpoczętych w 2004r. pomiarów było rozpoznanie, czy wzdłuż tych tras występują tereny zagrożone hałasem komunikacyjnym, czyli wymagające podjęcia w pierwszej kolejności działań wyciszających i opracowania programów działania zmierzających do zmniejszenia uciążliwości akustycznej.

Największe natężenie ruchu pojazdów zanotowano w Goldapi. Z obserwacji wynikało, że na poziom hałasu komunikacyjnego wyraźnie wpływał ruch lokalny. W Gronowie i Bezledach ruch pojazdów był znacznie mniejszy. Przy czym w Bezledach odnotowano znacznie większy ruch samochodów ciężarowych. Przeprowadzone pomiary hałasu drogowego wykazały, że we wszystkich badanych punktach wystąpiły przekroczenia wartości dopuszczalnych hałasu. Poziom dźwięku wahał się od 66,3 dB do 68,9 dB. Średni wyliczony poziom hałasu w 4 punktach obserwacji wyniósł 67,5 dB. Natomiast, w oparciu o obowiązujące przepisy prawne, wartości progowych poziomów hałasu wynoszą: 75 dB dla terenów mieszkalnych i 65 dB przy szkołach. Według skali uciążliwości hałasu ustalonej przez Państwowy Zakład Higieny, wyniki pomiarów dowodzą, że na dużą uciążliwość hałasu narażonych jest ok. 190 osób zamieszkujących lub przebywających w budynkach usytuowanych przy drogach prowadzących do punktów granicznych.

Również badania prowadzone w 2004r. na terenie Elbląga wykazały, że w przebadanych punktach poziom równoważny hałasu przekraczał dopuszczalne wartości. W 2004r. zaobserwowano jednak nieznaczny spadek poziomu hałasu w porównaniu z rokiem 2003. Poprawę warunków akustycznych w badanych punktach pomiarowych można tłumaczyć lepszym stanem technicznym pojazdów poruszających się po drogach i dbałością o stan nawierzchni ulic.

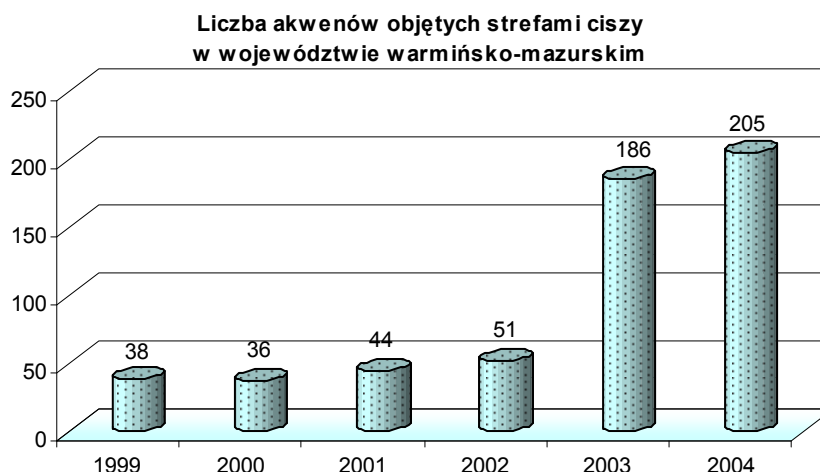
Kontrola realizacji celu przeprowadzona jest za pomocą wskaźników:

1. *Poziom hałasu (zgodny z normami UE), zmniejszenie liczby zakładów emitujących hałas o wielkościach ponadnormatywnych.*

Hałas przemysłowy ma charakter lokalny, a przekroczenia dopuszczalnych norm w ostatnich latach występują przede wszystkim w przedziałach poniżej 5 dB i 5 – 10 dB. W 2004r. WIOŚ przeprowadził 33 kontrole z pomiarem hałasu w 30 zakładach, z których w 18 stwierdzono nieprawidłowości (dot. 16 zakładów). Pomiarów natężenia hałasu dokonywano głównie w obiektach, w których podczas poprzednich kontroli stwierdzano niedotrzymywanie norm hałasu. Stwierdzenie przekroczeń dopuszczalnych norm emisji hałasu do środowiska, określonych decyzją właściwego organu, stanowi podstawę do podjęcia przez WIOŚ działań zmierzających do wyeliminowania uciążliwości źródeł dźwięku. W efekcie następuje stały wzrost liczby zakładów, dostosowujących się do obowiązujących dopuszczalnych poziomów hałasu.

2. *Liczba stref ciszy na jeziorach i obszarach chronionych (zachowana co najmniej na dotychczasowym poziomie) – zwiększyła się ilość akwenów objętych przez starostów powiatów strefami ciszy z 38 w 1999r. do 205 w 2004r. i ma tendencję rosnącą. Ponadto ograniczenia związane z hałasem obowiązują na terenach obszarów prawnie chronionych.*

Wykres nr 4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE*

Cel operacyjny: **Zachowane walory krajobrazowe**

Cel ten jest realizowany poprzez: *restytucję gatunków fauny i flory; renaturalizację bagien, łąk i torfowisk; zapewnienie warunków do wędrówek zwierząt; podniesienie rangi ochronnej poprzez utworzenie parków krajobrazowych Puszczy Boreckiej oraz Napławodzko – Ramuckiej.*

W 2004 r. w zakresie ochrony przyrody kontynuowano działania dotyczące sporządzania planów ochrony i waloryzacji przyrodniczej rezerwatów. Przeprowadzono szereg działań w ramach czynnej ochrony bioróżnorodności fauny i flory na terenie województwa warmińsko - mazurskiego, oraz tworzenia bazy danych ekologicznego systemu obszarów chronionych.

Do zadań o dużym znaczeniu dla ochrony zasobów przyrodniczych można zaliczyć ochronę stanowisk żółwia błotnego. Jest to gatunek objęty ścisłą ochroną zagrożony wyginięciem. Na uwagę zasługuje również zadanie realizowane przez Zespół Parków Krajobrazowych Pojezierza Iławskiego i Wzgórz Dylewskich pn. „*Ochrona starych alei śródpolnych Parku jako siedlisk ginących owadów*”. Celem podjętych działań było zabezpieczenie stanowisk pachnicy dębowej, gatunku zagrożonego w skali Polski i Europy.

Ocena realizacji tego celu odbywa się przy pomocy wskaźników:

1. % wzrost powierzchni obszarów województwa objętych prawną ochroną przyrody (o 10% do 2015r.). Teren województwa warmińsko-mazurskiego cechują wysokie walory przyrodnicze i krajobrazowe. Ukształtowany przez zlodowacenie bałtyckie posiada charakterystyczną dla terenów polodowcowych falistą, niską rzeźbę terenu z licznymi jeziorami, pokrytą rozległymi kompleksami leśnymi i obszarami użytkowanymi rolniczo. Występuje tu wiele gatunków flory i fauny, w tym również rzadkie i zagrożone.

Dla realizacji celów ochrony przyrody podstawowe znaczenie ma stosowanie sankcji prawnych, czyli ustanawianie form ochrony przyrody. W 2004r. 46,2 % powierzchni województwa warmińsko-mazurskiego objętych było różnymi formami ochrony. W Polsce tylko 3 województwa posiadają większy udział powierzchni obszarów chronionych. Są to: świętokrzyskie (61,9%), małopolskie (58,9%) i podkarpackie (47,5%). W stosunku do roku 2003 powierzchnia obszarów chronionych wzrosła o 0,1 %.

W województwie występują prawie wszystkie formy ochrony przewidziane ustawą o ochronie przyrody, oprócz jednej, najwyższej rangą formy – parku narodowego. Mimo wieloletnich starań i dostrzeganego przez wszystkich bogactwa i różnorodności środowiska przyrodniczego nie udało się dotąd dokonać przekształcenia części terenów Mazurskiego Parku Krajobrazowego w park narodowy.

Na terenie województwa według stanu na dzień 31 grudnia 2004r., istniały 102 rezerwy przyrody o łącznej powierzchni około 30 000 ha, co stanowi 1,23 % obszaru województwa. Jest to najwyższy wskaźnik w skali kraju.

Na terenie województwa znajduje się 8 parków krajobrazowych. Spośród nich 5 znajduje się w całości na terenie województwa i zajmuje łącznie powierzchnię 145 425,4 ha. Funkcjonuje tu również rezerwat biosfery „Łuknajno” o powierzchni 1410 ha.

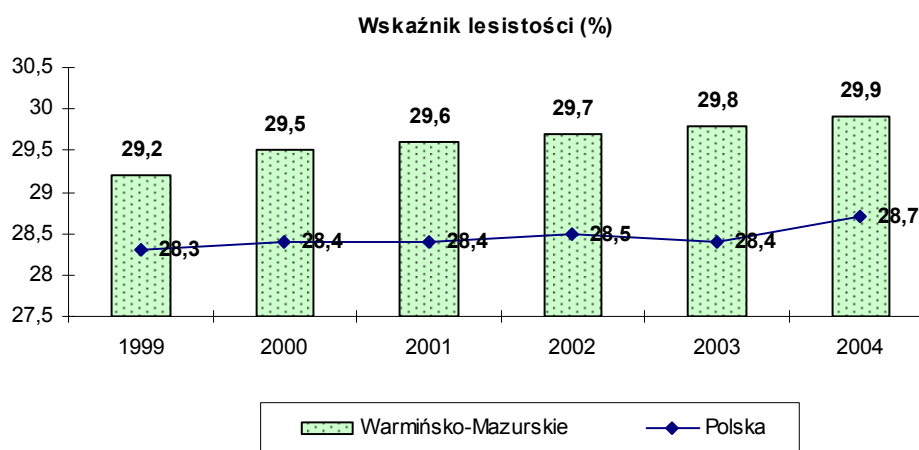
Ponadto ustanowiono 65 obszarów chronionego krajobrazu. Obecnie obszary chronionego krajobrazu stanowią 39,3 % powierzchni województwa.

Pozostałe formy ochrony przyrody w województwie to: pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne i zespoły przyrodniczo-krajobrazowe.

Ponadto na terenie województwa ustanowiono 11 obszarów specjalnej ochrony ptaków i 8 obszarów ochrony siedlisk w ramach Obszarów Natura 2000.

2. wskaźnik lesistości (wyższy niż średni w kraju). Lesistość województwa warmińsko-mazurskiego wynosiła w 2004r. 29,9 %, co plasuje je pod tym względem na szóstym miejscu w kraju. Dla Polski wskaźnik ten wynosi 28,7 %. Natomiast pod względem ogólnej powierzchni lasów, województwo znajduje się na czwartym miejscu w kraju, a drugim pod względem powierzchni zarządzanej przez Lasy Państwowe.

Wykres nr 5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE*

Cel operacyjny: **Monitoring środowiska**

Cel ten realizowany jest poprzez działania: *zorganizowanie wojewódzkiego banku informacji o środowisku; zorganizowanie systemu ostrzegania i ratownictwa przed nadzwyczajnymi zagrożeniami środowiska; organizację monitoringu przewożenia materiałów niebezpiecznych.*

W 2004r. monitoring wszystkich komponentów środowiska oraz działań prowadzony był na bieżąco m.in. przez Inspekcję Ochrony Środowiska, Wojewódzką Stację Sanitarno – Epidemiologiczną, Stację Chemiczno – Rolniczą, Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej.

Realizowane były zadania z zakresu wyposażenia w sprzęt i aparaturę potrzebną do prowadzenia badań monitoringu, m.in. przeprowadzono modernizację statku Bosmina służącego do monitorowania czystości wód powierzchniowych na jeziorach znajdujących się w systemie Wielkich Jezior Mazurskich. Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Olsztynie wyposażona została w aparaturę do monitorowania poziomu promieniowania jonizującego w powietrzu atmosferycznym, glebie, wodzie i produktach spożywczych oraz aparaturę do monitorowania stanu sanitarnego wody w kąpieliskach.

W zakresie organizacji systemu ostrzegania i ratownictwa przed nadzwyczajnymi zagrożeniami środowiska wyposażono wiele gmin i powiatów w sprzęt ratownictwa techniczno-ekologicznego. WIOŚ prowadzi rejestr zakładów posiadających znaczne ilości substancji niebezpiecznych, tj. potencjalnych sprawców awarii. Ogółem zarejestrowano 59 zakładów, w tym 4 zaliczone do zakładów o dużym ryzyku

wystąpienia poważnej awarii i 5 do zakładów o zwiększonym ryzyku. W 2004r. w zakresie poważnych awarii skontrolowano 85 jednostek gospodarczych, wydano 49 zarządzeń pokontrolnych. Na wypadek wystąpienia zdarzenia o znamionach poważnej awarii prowadzone są całodobowe dyżury. Plany dyżurów przekazywane są do Departamentu Przeciwdziałania Poważnym Awariom Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska z/s w Gdańsku, Centrum Zarządzania Kryzysowego Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie, Wojewódzkiej Komendy Straży Pożarnej i Powiatowych Komend Straży Pożarnej oraz Starostw. W sprawach zwalczania poważnych awarii współpracuje ze sobą wiele instytucji: WIOŚ, Państwowa Straż Pożarna, organy administracji rządowej i samorządowej, Policja, Państwowa Inspekcja Sanitarna, Inspekcja Transportu Drogowego oraz organy Nadzoru Budowlanego.

Do zwalczania zagrożeń z zakresu ratownictwa chemiczno-ekologicznego na terenie województwa przeznaczone są siły i środki jednostek ratowniczo-gaśniczych Państwowej Straży Pożarnej:

- 1 samochód ciężki ratownictwa chemicznego (Olsztyn),
- 3 samochody lekkie ratownictwa chemicznego (Iława, Giżycko, Elk),
- 1 samochód ratownictwa chemiczno-ekologicznego (Elbląg).

Wymienione środki są wystarczające, jednak w przypadku wystąpienia zagrożenia przekraczającego potencjał ratowniczy powiatu można uruchomić dodatkowe grupy specjalistyczne ratownictwa chemicznego i chemiczno-ekologicznego. W porównaniu do roku 2003 liczba interwencji w zakresie ratownictwa chemiczno-ekologicznego wzrosła z 45 do 118.

Wskaźnik służący realizacji tego celu to:

- ***Istnienie wojewódzkiego banku informacji o środowisku (roczne informacje).*** Zgodnie z ustawą ***Prawo ochrony środowiska*** wojewódzkie bazy danych (dotyczące różnych zagadnień) prowadzone są w kilku instytucjach: urzędach marszałkowskich, urzędach wojewódzkich oraz w wojewódzkich inspektoratach ochrony środowiska.

Cel operacyjny:
Wysoka świadomość ekologiczna społeczeństwa
– właściwa edukacja ekologiczna.

W ramach celu sformułowano następujące działania: umieszczenie edukacji ekologicznej w programach nauczania we wszystkich etapach; edukacja ekologiczna społeczeństwa poprzez szkolenia, popularyzację wydawnictw, informacje nt. środowiska naturalnego w mediach; doskonalenie nauczycieli w zakresie działań proekologicznych; tworzenie i wyposażanie obszarów służących edukacji ekologicznej typu: ścieżki dydaktyczne, arboretum, parki dzikich zwierząt i rezerwy.

Wzorem lat ubiegłych, w 2004r., działania związane z edukacją ekologiczną realizowane były głównie przez:

- Elbląskie Centrum Edukacji Ekologicznej
- Mazurskie Centrum Edukacji Ekologicznej Giżycko
- Olsztyńskie Centrum Edukacji Ekologicznej
- Działdowskie Centrum Edukacji Ekologicznej
- Elckie Stowarzyszenie Ekologiczne
- Parki Krajobrazowe
- Nadleśnictwa
- Muzeum Warmii i Mazur – Dział Przyrody w Olsztynie
- Wojewódzki Ośrodek Doradztwa Rolniczego
- organy administracji
- organizacje pozarządowe.

Centra edukacji ekologicznej współpracują z blisko 1 100 placówkami oświatowymi, przedszkolnymi oraz organizacjami pozarządowymi. Realizują swoje cele statutowe poprzez:

- Koordynację i wspieranie prowadzonych przez szkoły programów i projektów edukacyjnych.
- Organizację szkoleń, warsztatów, prelekcji dla nauczycieli z terenu całego województwa, które mają na celu podniesienie ich kwalifikacji zawodowych. W roku 2004 z zajęć skorzystało 2 080 nauczycieli.
- Dofinansowanie i współorganizację zajęć terenowych dzieci i młodzieży.

- Udzielanie pomocy w organizowaniu sejmików szkolnych, konkursów i wystaw o tematyce ekologicznej.
- Wspieranie, koordynację i upowszechnianie kampanii i akcji ekologicznych takich jak np. „*Wiosenne sprzątanie Warmii i Mazur*”.
- Współorganizację Olimpiady Wiedzy Ekologicznej na szczeblu szkolnym, regionalnym i wojewódzkim.

W celu kontroli realizacji tego celu określono wskaźniki:

- *Liczba ścieżek edukacyjnych na szlakach turystyki pieszej, rowerowej i konnej (budowa 33 ścieżek)*. Co roku realizowane są nowe przedsięwzięcia z zakresu budowy i doposażania ścieżek ekologicznych zarówno przez nadleśnictwa jak i przez parki krajobrazowe. W 2004r. wybudowano 4 nowe ścieżki dydaktyczne.

Wnioski:

Województwo warmińsko-mazurskie należy do najczystszych w kraju. W województwie występują prawie wszystkie formy ochrony przewidziane ustawą o ochronie przyrody, oprócz jednej, najwyższej rangą formy – parku narodowego. W 2004r. 46,2 % powierzchni województwa warmińsko-mazurskiego objętych było różnymi formami ochrony.

Lesistość województwa warmińsko-mazurskiego wynosiła w 2004r. 29,9 %. Dla Polski wskaźnik ten wynosi 28,7 %. Natomiast pod względem ogólnej powierzchni lasów, województwo znajduje się na czwartym miejscu w kraju.

Emisja zanieczyszczeń odprowadzanych do środowiska systematycznie maleje, wzrasta również świadomość ekologiczna społeczeństwa. Zrealizowano szereg inwestycji zapobiegających zanieczyszczaniu środowiska jak i usuwających jego skutki.

Pod względem emisji zanieczyszczeń pyłowych oraz gazowych województwo warmińsko-mazurskie jest jednym z województw o najniższej emisji w kraju. Stężenia średnie roczne badanych zanieczyszczeń nie przekraczały wartości dopuszczalnych. Co więcej, biorąc pod uwagę wyniki pomiarów stężenia zanieczyszczeń stwierdza się systematyczny spadek ich emisji na przestrzeni lat 1999 – 2004. Spowodowane jest to systematyczną likwidacją bądź modernizacją kotłowni, poprawą parametrów paliw, termoizolacją budynków i systemów przesyłowych, wprowadzaniem nowszych, oszczędniejszych technologii produkcji oraz wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii. Jedynie stężenia tlenków azotu w powietrzu wzrastają, co spowodowane jest emisją pochodzącą z transportu. Jednakże nadal zbyt niski jest udział energii ze źródeł odnawialnych w zużyciu energii pierwotnej.

System selektywnej zbiórki odpadów w województwie warmińsko – mazurskim jest systematycznie rozbudowywany. Coraz to nowe samorzady tworzą lub podłączają się do systemu, rozszerza się również zakres odpadów podlegających selektywnemu gromadzeniu. W dziedzinie gospodarki odpadami nadal jest jednak wiele do zrobienia.

Pomimo ograniczenia dopływu zanieczyszczeń do wód nie zauważa się poprawy ich jakości, zwłaszcza jezior czy wód podziemnych. Samooczyszczanie się zbiorników wodnych jest procesem bardzo powolnym, niekiedy ich zanieczyszczenie jest tak znaczne, że staje się nieodwracalne.

Najpowszechniejszym źródłem hałasu w środowisku jest komunikacja samochodowa. Badania hałasu komunikacyjnego wskazują na znaczne przekroczenia standardów akustycznych na terenie miast i na drogach województwa. Od kilku lat obserwowany jest stały wzrost liczby pojazdów (również ciężkich), nie zmienia się natomiast długość dróg, po których poruszają się pojazdy. Zmiany związane z tym źródłem będą więc pociągały za sobą zauważalne zmiany klimatu akustycznego rozpatrywanego jako całość.

Harmonogram działań

Strategii Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Województwa Warmińsko – Mazurskiego

Środowisko przyrodnicze		2000-2006	2007-2015
1.	Kontynuacja istniejących już powiązań i uczestnictwo województwa w nowych inicjatywach międzynarodowych na rzecz wspólnego rozwiązywania problemów ochrony środowiska.	*	X
2.	Zawarcie umowy z Obwodem Kaliningradzkim Federacji Rosyjskiej w zakresie ochrony środowiska.	-	
3.	Uczestnictwo w programie VASAB 2010 i VASAB 2010 + (Zielony Pierścień Bałtyku).	*	
4.	Udział w porozumieniu Zielone Płuca Polski.	+	
5.	Udział w programie Bałtyckim na rzecz ochrony środowiska.	>>	
6.	Opracowanie bilansu i programów zlewniowych.	*	
7.	Opracowanie gminnych programów gospodarki ściekowej.	*	
8.	Realizacja gminnych programów gospodarki ściekowej	*	
9.	Budowa wysokosprawnych oczyszczalni ścieków i systemów kanalizacji na terenach wrażliwych (szczególnie w zlewniach jezior i wód podziemnych bez izolacji) z wykorzystaniem „Masterplanu” dla Wielkich Jezior Mazurskich.	*	
10.	Realizacja sprawnego systemu melioracyjnego.	*	X
11.	Realizacja rozwiniętego systemu małej retencji.	*	X
12.	Zwiększenie lesistości na obszarach wododziałowych i wysokich zagrożeń wód.	>>	
13.	Zorganizowanie wojewódzkiego banku informacji o środowisku.	>>	
14.	Zorganizowany system ostrzegania i ratownictwa przed nadzwyczajnymi zagrożeniami środowiska.	>>	
15.	Organizacja monitoringu przewozu materiałów niebezpiecznych.	>>	
16.	Restytucja gatunków fauny i flory.		X
17.	Renaturalizacja bagien, łąk i torfowisk.		X
18.	Zapewnienie warunków do wędrówek zwierząt.	*	X
19.	Podniesienie rangi ochronnej poprzez utworzenie parków krajobrazowych Puszczy Boreckiej oraz Napiwodzko - Ramuckiej.	-	
20.	Umieszczenie edukacji ekologicznej w programach nauczania na wszystkich etapach.	>>	
21.	Edukacja ekologiczna społeczeństwa poprzez szkolenia, popularyzację wydawnictw, informacje nt. środowiska naturalnego w mediach.	*	
22.	Dokształcanie nauczycieli w zakresie działań proekologicznych.	*	
23.	Tworzenie i wyposażanie obszarów służących edukacji ekologicznej typu: ścieżki dydaktyczne, arboretum, parki dzikich zwierząt i rezerваты.	*	
24.	Budowa obwodnic wokół terenów zurbanizowanych.	*	X
25.	Budowa ekranów dźwiękochłonnych w strefach zabudowy.	*	X
26.	Tworzenie mechanizmów instytucjonalnych do egzekwowania obowiązujących stref ciszy.	- >>	

Oznaczenia dla kolumny „2000 – 2006”:

- + - zrealizowano
- - nie zrealizowano
- * - w trakcie realizacji
- > - propozycja przeniesienia na lata 2007 – 2015
- >> - propozycja przedłużenia realizacji na lata 2007 – 2015

Oznaczenia dla kolumny „2007 – 2015”:

- X - zgodnie z harmonogramem

Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE

Cele	Wskaźniki	Jedn. miary	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Uwagi/komentarz	Źródło informacji o wskaźnikach
Cel strategiczny										
Województwo warmińsko – mazurskie krajowym liderem czystości środowiska	Polepszająca się pozycja województwa w klasyfikacjach charakteryzujących czystość środowiska (docelowo pierwsze miejsce)	opis							Województwo w klasyfikacjach charakteryzujących czystość środowiska plasuje się w czołówce kraju	UM
Cele operacyjne										
Wykorzystanie współpracy międzynarodowej dla ochrony środowiska	Podpisanie umowy dotyczącej ochrony środowiska z Rosją, co najmniej w zakresie ochrony wód i powietrza	opis							Dotychczas nie podpisano umowy	UM
Dobry stan i jakość wód	% wód powierzchniowych w I i II klasie czystości, (co najmniej 70%)	w tym: rzek	10	15	10,1	12	11	0*	Dane dotyczą tylko zbiorników badanych w danym roku *wg nowej klasyfikacji obowiązującej w 2004 r.	WIOŚ
		jezior	60	50	26,1	44,4	43	58		
	% wody podziemnej zdatnej do poboru na cele komunalne (docelowo 100 %),	%	50	40	39,1	26,1	28,4	19,5*	Wskaźniki liczone wg punktów monitoringu poboru wody *wg nowej klasyfikacji obowiązującej w 2004 r.: wody bardzo dobre i dobre	
Poprawa jakości i ochrony powierzchni ziemi oraz powietrza atmosferycznego	Składowiska odpadów komunalnych	szt.	85	80	80	75	75	74	Tendencja malejąca	WIOŚ
	Zamknięte składowiska odpadów	szt.	15	6	0	2	5	1		
	Ilość gmin objętych selektywną zbiórką odpadów	szt.	2	4	9	35	36	63	Ponad 54 %n gmin prowadzi selektywną zbiórkę odpadów	
	Zrekultywowane składowiska odpadów	szt.	0	0	1	3	2	0		
	Stężenie SO ₂ , CO ₂ , NO _x i pyłu (redukcja o 10%)	µg/m ³	NO _x – 26 SO ₂ – 6 Pyły – 20	NO _x – 23 SO ₂ – 4 Pyły – 19	NO _x – 19 SO ₂ – 3 Pyły – 16	NO _x – 25 SO ₂ – 3 Pyły – 14	NO _x – 24 SO ₂ – 2,5 Pyły – 13	NO _x – 22 SO ₂ – 2,4 Pyły – 12	Dane dotyczą stężenia średniego rocznego w 14 punktach pomiarowych zlokalizowanych w miastach o liczbie mieszkańców powyżej 20 tys.	WSSE

*Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego
Departament Ochrony Środowiska*

	Emisja zanieczyszczeń z 50 największych zakładów	tys. ton	Pył – 6,7 SO ₂ – 7,9 NO _x – 4,0 CO – 5,0	Pył – 2,5 SO ₂ – 7,4 NO _x – 3,6 CO – 3,7	Pył – 2,2 SO ₂ – 6,3 NO _x – 3,0 CO – 3,6	Pył – 1,9 SO ₂ – 5,0 NO _x – 2,8 CO – 3,3	Pył – 1,8 SO ₂ – 4,5 NO _x – 2,5 CO – 3,1	Pył – 1,9 SO ₂ – 4,7 NO _x – 2,3 CO – 3,3	Dane dotyczą tzw. zakładów szczególnie uciążliwych, które dają 60-70% emisji całkowitej. W 2004 r. były to 42 zakłady	ROŚ 2005 s. 231
Hałas w normie	Poziom hałasu (zgodny z normami Unii Europejskiej), Zmniejszenie liczby zakładów emitujących hałas o wielkościach ponadnormatywnych	zakład	18	22	10	13	25	18	Wskaźnik dotyczy liczby stwierdzonych w trakcie kontroli WIOŚ przypadków przekroczeń norm krajowych	WIOŚ
	Liczba stref ciszy na jeziorach i obszarach chronionych (zachowana, co najmniej na dotychczasowym poziomie)	szt.	38	36	44	51	186	205	Wskaźnik dotyczy liczby akwenów objętych strefami ciszy przez starostów w formie rozporządzenia	Starostwa
Zachowane walory krajobrazowe	% wzrost powierzchni obszarów województwa objętych prawną ochroną przyrody (o 10% do 2015 r.)	%	53,1	53,6	53,6	53,6	46,1	46,2	% udział powierzchni objętych prawną ochroną przyrody zmalał w wyniku przeprowadzenia weryfikacji obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych	RSW W-M 2003, s. 53; 2004, s. 35; ROŚ 2005, s. 68 i 268
	Wskaźnik lesistości (wyższy niż średni w kraju)	%	29,2	29,5	29,6	29,7	29,8	29,9	Wskaźnik korzystniejszy niż średnio w kraju: w 2003 roku 28,7%. Województwo zajmuje 6 lokatę.	RSW W-M 2003, s. 53; 2004, s. 45; ROŚ 2005, s.304
Monitoring środowiska	Istnienie wojewódzkiego banku informacji o środowisku (roczne informacje)								Jest na etapie tworzenia w Urzędzie Marszałkowskim, WIOŚiu, Urzędzie Wojewódzkim	WIOŚ
Wysoka świadomość ekologiczna społeczeństwa – właściwa edukacja ekologiczna	Liczba nowo wybudowanych ścieżek edukacyjnych na szlakach turystyki pieszej, rowerowej i konnej (budowa 33 ścieżek)	szt.	1	2	7	3	6	4	Wskaźnik dotyczy nowo wybudowanych ścieżek ekologicznych w danym roku	WFOŚiGW

Użyte skróty:

UM – Urząd Marszałkowski RSW W-M – Rocznik statystyczny województwa warmińsko – mazurskiego;

RSW – Rocznik Statystyczny Województw; ROŚ – Rocznik Ochrony Środowiska

WFOŚiGW - Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej ,

WIOŚ – Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska,

WSSE – Wojewódzka Stacja Sanitarno – Epidemiologiczna

2.8. Dziedzictwo i kultura

W strategii w obszarze dziedzictwo i kultura postawiono cel główny:

„Bogactwo dziedzictwa i kultury regionu istotnym czynnikiem rozwoju społeczno-gospodarczego”

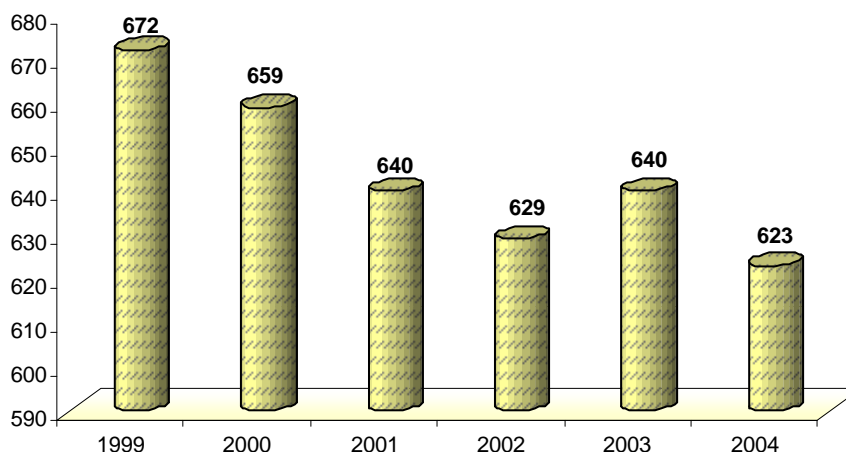
oraz 2 cele operacyjne.

W opracowanej i przyjętej Uchwałą Nr XXX/443/01 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 9 października 2001r. Strategii Rozwoju Kultury Województwa Warmińsko-Mazurskiego do 2015 roku stwierdzono, że znajomość regionalnego dziedzictwa Warmii i Mazur w społeczeństwie jest słaba, ale zainteresowanie dziedzictwem, przede wszystkim młodzieży wzrasta. Dane statystyczne wykazują wyraźny wzrost odbiorców przedsięwzięć kulturalnych w galeriach sztuki i kinach. Pomimo zmniejszenia się w 2004 roku o kolejnych 7 bibliotek i filii bibliotecznych w województwie wzrosła ilość wypożyczeń księgozbioru. Wyraźny spadek odbiorców przedsięwzięć kulturalnych odnotowano natomiast w teatrach i instytucjach muzycznych, niewielki w muzeach.

Pozytywnym przejawem poszukiwania własnej tożsamości, własnego dziedzictwa jest fakt działających i nowo rejestrujących się organizacji pozarządowych. Niektóre z nich stawiają za cel podtrzymywanie tradycji lokalnych i regionalnych. Wiele stowarzyszeń wspólnie z muzeami i innymi ośrodkami organizują interesujące przedsięwzięcia mające na celu rozbudzenie zainteresowań dziedzictwem regionu wśród dzieci, młodzieży i dorosłych w celu popularyzacji wiedzy i poszerzenia świadomości historycznej i kulturowej odbiorców. Wiodącą rolę pełnią wojewódzkie instytucje kultury. Zakładany wskaźnik wzrostu zatrudnienia w 10 wojewódzkich instytucjach do roku 2002 nie był zrealizowany. Spadek liczby zatrudnionych w 2001 i 2002 roku odnotowano głównie w Centrum Edukacji i Inicjatyw Kulturalnych w Olsztynie, gdzie nastąpiła zmiana zakresu działania tej instytucji. W 2003 roku nastąpił wzrost liczby zatrudnionych osiągając stan z 2001 roku. W 2004 roku odnotowano kolejny spadek, ogółem przeciętna liczba zatrudnionych – **623**.

Stan liczby osób zatrudnionych obrazuje *wykres nr 1*.

Wykres nr 1
Zatrudnienie w wojewódzkich jednostkach kultury

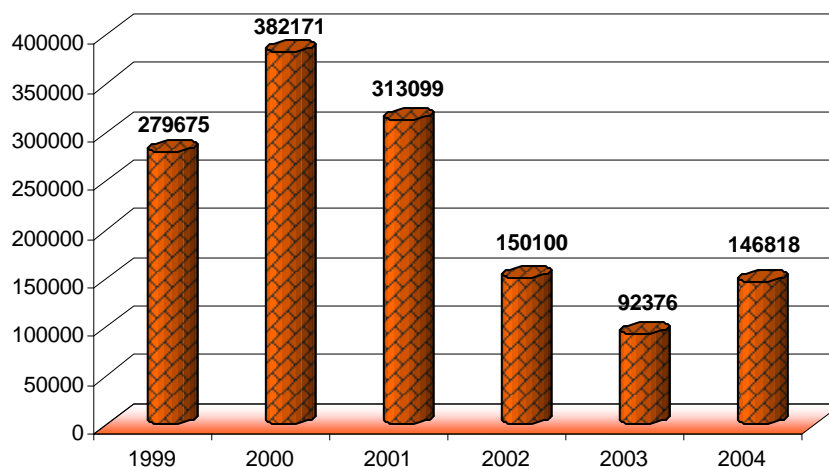

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: DZIEDZICTWO i KULTURA*

Również działania władzy publicznej w regionie (od Sejmiku po samorzady) tworzą warunki i możliwości nieskrępowanego działania mniejszości narodowych, co pozwala na pełniejsze sięganie i czerpanie ze skarbnicy kulturowej swojej „małej ojczyzny”. Niepokojącym był fakt zmniejszania się do 2003 roku dotacji na realizację zadań publicznych o charakterze wojewódzkim przez podmioty niezaliczone do sektora finansów publicznych. W 2004 roku odnotowano wzrost do kwoty **146.818 zł.**, z której na mniejszości narodowe przeznaczono kwotę 83.831 zł.

Wykres nr 2

Dotacja na realizację zadań publicznych o charakterze wojewódzkim dla podmiotów niezaliczonych do sektora finansów publicznych (zł)

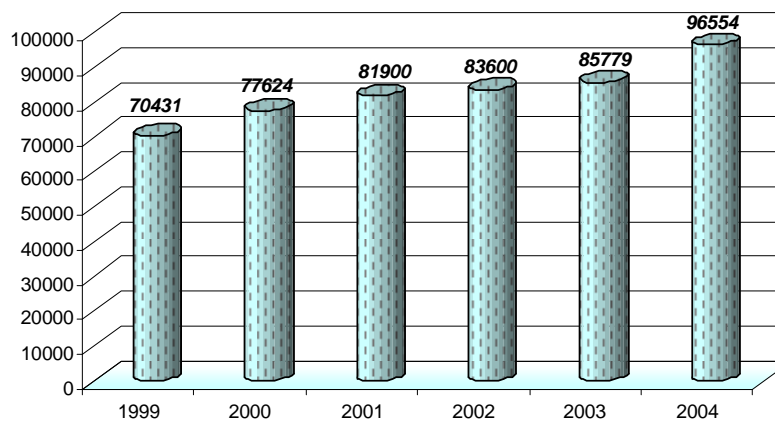

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: DZIEDZICTWO i KULTURA*.

Wydatki na kulturę z jednostek samorządu terytorialnego (JST) wzrosły z 70,4 mln zł w 1999 roku do 96,6 mln zł (**96.554 tys. zł**) w 2004r., natomiast udział procentowy wydatków z budżetów JST na kulturę w wydatkach ogółem budżetów JST zmniejszył się z 2,9% w 1999r. do 2,73% w 2004r.

Wykres nr 3

Wydatki na kulturę z budżetów jednostek samorządu terytorialnego (w tys. zł)

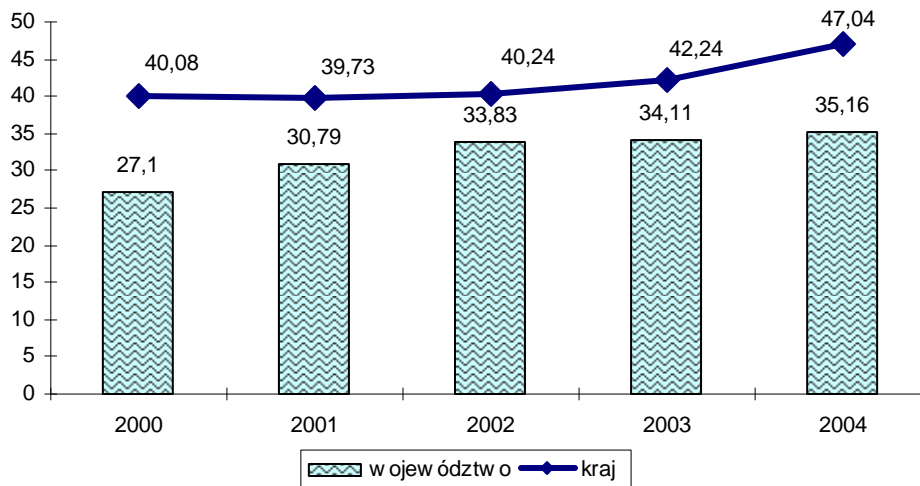

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: DZIEDZICTWO i KULTURA*.

Przeciętne miesięczne wydatki na kulturę i rekreację na 1 osobę w gospodarstwie domowym wzrosły z 24,4 zł w 1999r. do **35,16 zł** w 2004 roku. Są one jednak niższe w porównaniu ze wskaźnikami krajowymi (**47,04 zł**).

Wykres nr 4

Przeciętne miesięczne wydatki na kulturę i rekreację na 1 osobę w gospodarstwie domowym (w zł)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: DZIEDZICTWO i KULTURA.

Cel operacyjny „Dobry stan zabytków i muzeów”

Działania operacyjne:

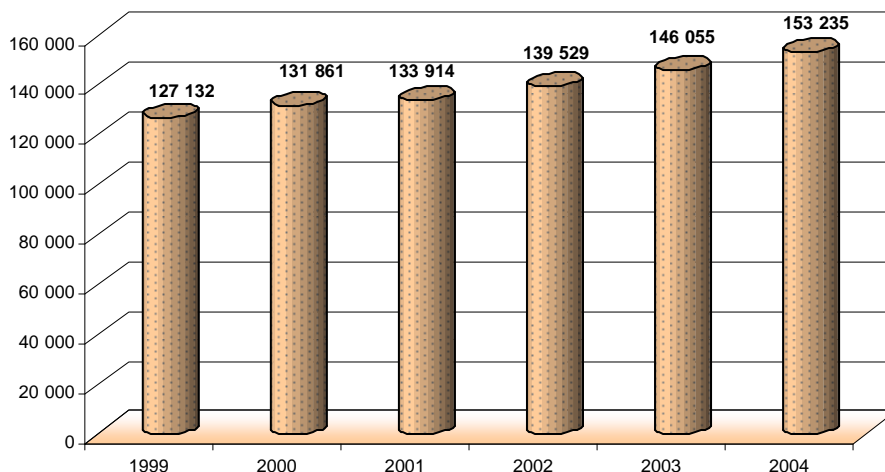
1. Wsparcie inicjatyw lokalnych w tworzeniu placówek muzealnych, izb regionalnych, kolekcji oraz promocja miejsc historycznych.

W trudnej sytuacji finansowej Samorządu Województwa, a tym samym instytucji kultury prowadzonych przez samorząd województwa koniecznym stało się poszukiwanie wciąż nowych możliwych rozwiązań, aby zapewnić dalsze funkcjonowanie tych placówek. Na terenie województwa istnieją 3 muzea podległe samorządowi województwa (wraz z 8 oddziałami Muzeum Warmii i Mazur), 8 muzeów podległych samorządom miejskim i powiatowym oraz około 30 muzeów i mniejszych placówek o charakterze muzealnym, będące w gestii osób prywatnych, przedsiębiorstw, uczelni, stowarzyszeń, kościoła, a także wchodzących w strukturę innych instytucji, np. domów kultury. Łącznie na terenie województwa jest ok. 50 muzeów i punktów muzealnych. Mapa nie jest równomiernie pokryta siecią muzeów. Wschodnie powiaty: olecki, gołdapski i elcki nie posiadają na swoim terenie muzeów. Bardzo słaba sieć muzeów jest także w powiatach południowo-zachodnich, tj. iławskim, nowomiejskim, nidzickim, działdowskim. Od 2000 roku powstały trzy muzea samorządowe: Muzeum w Ostródzie; Muzeum Przyrody w Olsztynie - jako oddział Muzeum Warmii i Mazur i w **2004 roku - Muzeum Przyrody, Etnografii i Sztuki w Srokowie** oraz jedno prywatne – Muzeum Kolejnictwa w Elku. Elk – jako stolica Mazur – winno posiadać muzeum regionalne. Aby uzyskać zakładany efekt, (co najmniej jedno muzeum w mieście powiatowym) należałoby do 2015 r. utworzyć tego typu placówki w miastach powiatowych: Bartoszczykach, Braniewie, Działdowie, Elku, Olecku, Goldapi, Iławie, Nowym Mieście Lubawskim.

Na uwagę zasługuje duże wydarzenie plenerowe organizowane na Polach Grunwaldu, które w sposób doskonały promuje nie tylko miejsce o znaczeniu historycznym, ale również cały nasz region.

W 2004 roku nadal nie udało się przekazać Muzeum Mazurskiego w Szczytnie, Muzeum w Mrągowie i Galerii Zamek w Reszlu samorządom lokalnym, na terenie których funkcjonują muzea stanowiące oddziały Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie. Działalność merytoryczna i edukacyjna w/w oddziałów adresowana jest głównie do mieszkańców danego miasta lub powiatu. Liczba muzealiów w muzeach wzrosła z 127,1 tys. w 1999 r do 153,2 tys. w 2004 r. tj. o 20,53 %.

Wykres nr 5
Liczba muzealiów w muzeach (w szt.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: DZIEDZICTWO i KULTURA*.

2. Tworzenie muzeów specjalistycznych.

Utworzenie w 2001 roku Muzeum Przyrody uznano za początek realizacji celu operacyjnego, określanego wskaźnikiem - powołania do 2015 roku pięciu muzeów specjalistycznych. Drugie specjalistyczne muzeum pojawiło się w 2002 r. Jest to Muzeum Kolejnictwa w Elku - muzeum prywatne założone przez Mirosława i Adama Sawczyńskich. W 2004 roku województwo nasze wzbogaciło się o kolejne muzeum samorządowe – Muzeum Przyrody, Etnografii i Sztuki w Srokowie. Muzeum utworzone zostało przez Radę Gminy Srokowo. Mieści się w ratuszu (Plac Ratuszowy 14).

3. Zwiększenie opieki nad działalnością twórczą.

Opiekę nad działalnością twórczą sprawują wojewódzkie instytucje kultury. Pozytywnym zjawiskiem jest wzrost kwalifikowanej kadry w tych instytucjach. Wskaźnik wzrostu osób z wyższym wykształceniem w filharmonii i teatrach w 2004 roku osiągnął 22,8 % (założono zwiększenie o 50 % do 2015 roku).

Filharmonia Olsztyńska od wielu lat współpracuje z Państwową Szkołą Muzyczną I i II st. Im. Fryderyka Chopina w Olsztynie umożliwiając prezentację na corocznym „Koncercie Dyplomantów PSM II st.” utalentowanych młodych muzyków. Realizując działania w zakresie zwiększania opieki nad działalnością twórczą Filharmonia Olsztyńska umożliwiła prezentację twórczości współczesnych kompozytorów łódzkiego środowiska muzycznego skupionych wokół Akademii Muzycznej w Łodzi. Promuje także uzdolnionych studentów Akademii Muzycznej im. Fryderyka Chopina w Warszawie, prezentując melomanom „Koncert Dyplomowy Akademii Muzycznej w Warszawie”.

Teatr im. Stefana Jaracza w Olsztynie poza działalnością spektaklową prowadzi 3-letnie Policealne Studium Aktorskie, kształcące aktorów teatru dramatycznego. W ramach działań edukacyjnych prowadzone są cykle:

- „Teatr przy Stoliku”- comiesięczne cykle prezentacji dramatów czytanych przez aktorów;
 - „Klub Gońca Teatralnego”- zajęcia warsztatowe dla młodzieży szkół średnich;
 - „Teatr zęza kulis” - lekcje teatralne połączone ze zwiedzaniem zaplecza teatru;
 - „Studium teatralne”- półroczne zajęcia doskonalące warsztat reżyserski dla nauczycieli, studentów, animatorów kultury;
 - „Galeria Foyer”- cykliczne wernisaże podczas premier teatralnych;
- * w maju rozpoczęła się edycja comiesięcznego abecadła muzycznego dla dzieci i młodzieży pt. „Poranek Muzyczny”;
- * w październiku odbyły się warsztaty z techniki tańca Butoh, prowadzone przez Atsushi Takenouchi z Japonii.

Teatr Dramatyczny w Elblągu swoją ofertę artystyczną poszerzył o szeroko rozumianą ofertę edukacyjną. W realizowanych programach znalazły się: Warsztaty teatralne dla grup przedszkolnych, uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych: Cykl edukacyjny pn.: „*Poznajemy Teatr od kulis*”; Cykl edukacyjny pn.: „*Rozmowy o Teatrze*”; Teatralne Studio Młodych „*ALTER EGO*”; Teatr Integracyjny „*DWIE TWARZE*”; Grupa teatralna świetlic socjo-terapeutycznych „*KARAN*”; Elbląska Scena Literacka; Turniej Wiedzy o Teatrze im. Stanisława Franczaka; Elbląski Przegląd teatrów Offowych; Projekt: Sztuka dla harmonii społecznej – realizacja programu autorskiego aktorki Ireny Adamiak pn. „*Dwie skrzynie pełne skarbów*”; Kurs doskonalący dla nauczycieli pn. „*Mój warsztat teatralny*”.

Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie

- w „*Galerii Stary Ratusz*” biblioteka prezentuje prace plastyczne, fotograficzne, często wystawiane przez debiutantów. W 2004 roku zaprezentowano 15 wystaw;
- systematycznie prezentowane są nowości wydawnicze oraz popularyzowanie zbiorów książkowych, fonograficznych i innych w formie wystaw np. promocja wydawnictw Borussii, Littery, Ossolineum, Polskiego Towarzystwa Czytelniczego Oddziału Olsztyńskiego oraz na stronie internetowej biblioteki;
- propagowana jest twórczość artystów na stronie internetowej w zakładce forum artystyczne;
- w 2004 r. zorganizowano 5 spotkań autorskich, w których uczestniczyło 248 osób; 7 odczytów, w których udział wzięło 359 osób;
- w dniach od 28 do 30 maja 2004 roku biblioteka brała udział w Regionalnych Spotkaniach z Książką zorganizowanych przez Grupę Roboczą Towarzystw i Czasopism regionalnych, na których prezentowano dorobek wydawniczy Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Olsztynie i Polskiego Towarzystwa Czytelniczego.

Centrum Edukacji i Inicjatyw Kulturalnych w Olsztynie – łącznie w 2004 roku w Centrum działało 11 grup twórczych, w których uczestniczyło 145 osób. Na uwagę zasługuje fakt powrotu do siedziby Centrum 16 – osobowego Zespołu Pieśni i Tańca „*Olsztyn*” i Olsztyńskiego Klubu Tańca „*Miraż*” – dzieci i młodzież w dwóch grupach wiekowych (4 – 6 lat i szkoła podstawowa). W lipcu odbyło się spotkanie dyrektora Centrum z Zespołami Pieśni i Tańca: „*Warmia*” i „*Olsztyn*”, mające na celu nawiązanie współpracy stron, w ramach grup seniorów obu zespołów. W wyniku wspólnych ustaleń powstała formacja artystyczna działająca w Centrum – „*Grupa Folklorystyczna Warmia – Olsztyn*”, realizująca razem podobne cele artystyczne. Naczelną ideą powstałej Grupy jest kultywowanie folklorystycznych tradycji Warmii i Mazur a także narodowych, głównie w zakresie tańca.

- Zakończony został **projekt: „*Baby*” (III 2003 – 28.II.2004) w ramach Programu „*Młodzież*”**. Projekt skierowany do młodych kobiet z Olsztyna i okolic zainteresowanych kulturą ludową i pracą z dziećmi. Obejmował cykl spotkań warsztatowych, zgodnych z obrzędowym kalendarzem rocznym, podczas których uczestniczki uczą się rzemiosła ludowego, realizują wszystkie prace charakterystyczne dla wsi, poznają pieśni i opowieści wiejskie. W projekcie uczestniczyły także kobiety ze wsi kurpiowskich i regionu lubelskiego oraz dzieci z Olsztyna, Frączek, Tulawek, Pęciszewa i Jezioran, z którymi olsztyńska grupa prowadziła warsztaty z zakresu kultury ludowej.
- **Projekt: „*Horyzont*”- Grupa „*The Hozon*”** – w 2004 roku zrealizowano 4 kilkudniowe sesje warsztatowe, przygotowujące siedmiu liderów projektu do realizacji przeszłych działań artystyczno-filozoficznych. Liderów przygotowuje Jose Enrigue Vigil Iglesias – student Wyższej Szkoły Filmowej w Łodzi, stażysta w Ośrodku Jerzego Grotowskiego i Thomasa Richardsa w Pontederze. Sesje odbywały się zarówno w Centrum, jak i w naturalnych przestrzeniach leśnych w okolicach Olsztyna. Grupa „*The Hozon*” stawia sobie za główny cel prowadzenie badań w dziedzinie tradycji i kultur. Elementy teatru, filozofii oraz tradycji i historii inicjować będą proces budowania relacji społeczno-kulturowych.
- **W Galerii Centrum** w 2004 roku zaprezentowano 19 wystaw – zarówno związanych z programami i projektami Centrum, jak i promujących twórczość indywidualną i zbiorową artystów profesjonalnych z Olsztyna i województwa. Propozycje w Galerii obejrzało ok. 7960 osób.
- W dniach od 1 do 4 lipca 2004 roku odbyły się już XXXI Spotkania Zamkowe „*Śpiewajmy Poezję*”. W koncercie konkursowym wystąpiło 18 wykonawców (w tym trzy zespoły). Opiekę reżyserską sprawował Andrzej Poniedziałki, muzyczną – Zbigniew Łapiński. W ramach Spotkań przygotowano

promocję książek przyjaciół Spotkań: Jacka Kaczmarskiego, Krystyny Gucewicz, Krzysztofa Cezarego Buszmana oraz Andrzeja i Marty Śleszyńskich oraz Tomasza Śrutkowskiego – wydawcy albumu „Spotkania Zamkowe Śpiewajmy Poezję 1974 – 2003”. W spotkaniu promocyjnym uczestniczyło 150 osób.

- Promocje literackie – w czerwcu 2004 roku zorganizowano wieczór poświęcony promocji książki autorstwa Heleny Piotrowskiej, bylej długoletniej członkini Zespołu Pieśni i Tańca „Olsztyn” – „Przyjdź, będziesz tańczyć...- wspomnienia o Wojciechu Muchlodo” – choreografie, nauczycielu, wychowawcy kilku pokoleń Zespołu Pieśni i Tańca „Olsztyn”. W promocji udział wzięło ok. 160 osób.
- W maju 2004 roku na spotkaniu u Prezydenta Miasta Olsztyn ustalono, iż od 1 stycznia 2005 roku organem prowadzącym Teatr Głuchych „Pantomima Olsztynska” będzie Centrum Edukacji i Inicjatyw Kulturalnych w Olsztynie, który zapewni Zespołowi miejsce i obsługę biurowo-księgową. Ze środków Urzędu Miasta pokryty zostanie koszt zatrudnienia instruktora – reżysera, asystenta i akompaniatora. Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalne „Gest” prowadzić będzie impresariat i nadzór artystyczny nad Teatrem.
- W ramach projektu „Inna szkoła teatralna” Ośrodek „Węgajty” zrealizował staże i warsztaty z udziałem studentów i absolwentów animacji kultury poświęcone motywom roku obrzędowego (teatralne, muzyczne, taneczne) – łącznie 19 dni warsztatowych dla 164 uczestników. Ponadto Ośrodek prowadził intensywne prace warsztatowe ze stałą pięcioosobową grupą stażystów nad spektaklem „Synszczyzna” opartym na twórczości Witolda Gąbrowicza. Zrealizowano łącznie 128 godzin warsztatowych. Osiem prezentacji powarsztatowych z udziałem stażystów obejrzało 390 osób.
- **Warsztaty plastyczne** – w 2004 roku zrealizowano 4 cykliczne otwarte warsztaty artystyczne z zakresu technik plastycznych: dwudniowe warsztaty „Wytwarzanie papieru czerpanego i jego wykorzystywanie”, trzydniowe warsztaty „Weekend z nitrazem”, „Malowanie na jedwabiu” oraz „Wiklina”. Warsztaty skierowane przede wszystkim do animatorów domów i ośrodków kultury, instruktorów terapii zajęciowej, ośrodków pomocy społecznej, ośrodków wsparcia. W zajęciach udział wzięło 43 osoby.
- **Warsztaty taneczne** – w Pracowni Folkloru w dniach 20,21 listopada 2004 roku zainaugurowane zostały – Ogólnopolskie Warsztaty Taneczne „Folklor Warmii i Mazur” – pierwsze z cyklu pięciu spotkań warsztatowych dla instruktorów tańca, asystentów, nauczycieli, instruktorów prowadzących zespoły śpiewacze i kapele oraz tancerzy o różnym stopniu zaawansowania. Zajęcia dla dziesięcioosobowej grupy prowadziła Anna Sarnowska – choreograf Zespołu Pieśni i Tańca „Olsztyn”.

Centrum Polsko-Francuskie Cotes d'Armor – Warmia i Mazury w Olsztynie:

- Dzień Frankofonii: wystawa rysunków dzieci ze szkoły podstawowej nr 34 w Olsztynie, wystawa oświatowa afrykańskich ilustratorów książek ze zbiorów Instytutu Francuskiego w Warszawie, bankiet frankofoński,
- Wystawy artystów regionalnych: Jacka Litwina (wystawa fotograficzna poświęcona Le Mont Saint-Michel; Zbigniewa Bobrowskiego (wystawa prac wykonanych z ptasich piórek); Ryszarda Szymta (wystawa fotograficzna dokumentująca pobyt artysty na plenerze rzeźbiarskim w Cavan, Bretania).

Centrum Kultury i Współpracy Międzynarodowej „Światowid” w Elblągu:

- „**Promocje**” – cykl comiesięcznych wystaw, w ramach których prezentowana i promowana była twórczość artystów amatorów z terenu Elbląga i województwa warmińsko-mazurskiego. Osoby do tej pory nie prezentowały publicznie swoich prac, tworząc „do szuflady”,
- Centrum sprawuje opiekę nad Elbląskim Klubem Tańca „JANTAR”- skupiającym ponad 140 osób. Klub specjalizuje się w indywidualnym tańcu towarzyskim oraz sportowym tańcu drużynowym. Elbląscy tancerze biorą udział w prestiżowych turniejach w Polsce i za granicą. Centrum sprawuje również opiekę nad: Zespołami Pieśni i Tańca „Młody Elbląg” oraz „Ziemia Elbląska”, młodzieżowym chórem „Bel canto”.

Muzeum Budownictwa Ludowego Park Etnograficzny w Olsztynku nawiązało współpracę z Centrum Kultury w Mielcu. Na terenie Parku Etnograficznego w sierpniu odbył się plener malarski i rzeźbiarski, w którym uczestniczyli plastycy z Mielca, Strzyżowa i Przemysła. Plener zaowocował wystawą poplenerową zorganizowaną w Galerii Domu Kultury SCK w Mielcu.

Ożywioną działalność w zakresie profesjonalnej opieki nad kulturą ludową sprawuje **Muzeum Kultury Ludowej w Węgorzewie**. MKL w Węgorzewie w ramach działalności statutowej sprawuje bezpośrednią opiekę nad folklorem, sztuką ludową oraz rzemiosłem wiejskim i malomiasteczkowym, a także prowadzi działalność konsultacyjną w zakresie kultury ludowej. Ważnym elementem w zakresie zwiększenia opieki nad działalnością twórczą jest poprawa warunków lokalowych Muzeum Kultury Ludowej w Węgorzewie. Starostwo Powiatowe w Węgorzewie czyniło dalsze starania o przekazanie tej instytucji do Samorządu Województwa. Uchwałą Nr XXVIII/393/04 z dnia 28 grudnia 2004 r. Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego wyraził wolę przejścia od Powiatu Węgorzewskiego Muzeum Kultury Ludowej w Węgorzewie do prowadzenia jako zadania własnego. Przejęcie tej instytucji nastąpiło z dniem 1 stycznia 2006 roku. Główną przyczyną przesunięcia w czasie była zmiana zasad udzielania dotacji przez Ministra Kultury instytucjom kultury, które zostały przejęte przez jednostki samorządu terytorialnego w dniu 1 stycznia 1999 roku, a tym samym trudności w ustaleniu możliwości pozyskania dotacji z budżetu państwa.

4. Opracowanie i realizowanie programu wspierania i ochrony indywidualnych cech kultury regionalnej.

W ramach Uchwały Nr XXXIII/512/02 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 12 lutego 2002r. w sprawie udzielania dotacji na realizację zadań publicznych o charakterze wojewódzkim przez podmioty nie zaliczone do sektora finansów publicznych udzielane są dotacje dla mniejszości narodowych na realizację przedsięwzięć kulturalnych, kultywujących narodowe tradycje. W roku 2004 przeznaczono na ten cel kwotę 83.830,81 zł, w ramach której zrealizowano 19 przedsięwzięć w regionie. Z ogólnej kwoty 165.818,29 zł przeznaczonej na dofinansowanie realizacji zadań z zakresu kultury i ochrony jej dóbr wyodrębniono również kwotę 19.000 zł na dofinansowanie zabytków sakralnych w województwie.

Zgodnie z uchwałą Nr 19/32a/99 Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 26.04.1999 roku w sprawie ustanowienia dorocznych nagród za osiągnięcia w dziedzinie twórczości artystycznej, upowszechniania kultury, ochrony dóbr kultury w województwie warmińsko-mazurskim w 2004 roku przyznano 8 nagród pieniężnych. Ogółem wydatkowano kwotę 21.660 zł.

Cel operacyjny **„Szeroka oferta kulturalna”**

Działania operacyjne:

1. Budowa nowych i doinwestowanie istniejących instytucji kulturalnych na rzecz zwiększenia różnicowanej oferty kulturalnej (centrum kultury mniejszości narodowych, centrum szkoleniowe w Górowie Iławeckim dla młodzieży z Europy Środkowo-Wschodniej).

W ramach Kontraktu Wojewódzkiego zawartego dnia 29 kwietnia 2004 r. pomiędzy Radą Ministrów a Samorządem Województwa Warmińsko-Mazurskiego (Priorytet I – Rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej oraz społecznej w regionie, Działanie nr I.5. Restrukturyzacja i unowocześnienie bazy: oświatowo-wychowawczej; szkolnictwa wyższego; turystyczno-sportowo-rekreacyjnej i kulturalnej) zakończono następujące projekty:

1. „Centrum spotkań europejskich – II etap”. Ogółem koszt realizacji: 1.351.163,04 zł., w tym dotacja celowa z budżetu państwa 1.000.000 zł., dotacja z samorządu województwa 240.000 zł., dotacja z WFOŚ 50.000 zł., środki własne 61.163,04 zł. Realizację zadania rozpoczęto w sierpniu 2004 r., zakończono w listopadzie 2004 roku. Zakres prac obejmował: termomodernizację budynku Centrum (wymiana okien w sali kinowej, świetlika dachowym, pomieszczeniach wielofunkcyjnych, biurowych, łazienki; docieplenie ścian budynku oraz ścian dachu styropianem; wykonanie elewacji oraz wymiana części grzejników), modernizację sali sportowej (z zapleczem sanitarnym) z przeznaczeniem na salę widowiskowo-sportową, remont dwóch poziomów holu głównego oraz pomieszczenia uzyskanego po rozwiązaniu umowy z biblioteką w celu przystosowania do pełnienia funkcji nowych miejsc wystawowych. Zmodernizowano łazienkę na I poziomie oraz wymieniono stolarkę drzwiową. Przeprowadzono adaptację kinooperatorni na pracownię kinooperatorską oraz wyposażono i zmodernizowano urządzenia projekcyjne. We wszystkich w/w pomieszczeniach gdzie przeprowadzone były prace remontowe wykonane zostały nowe instalacje elektryczne.

2. „Modernizacja Teatru Dramatycznego w Elblągu – Regionalnego Ośrodka Kulturalnego”

Wartość kosztorysowa zadania zapisana została w kontrakcie w wysokości 3.277.355 zł., w tym dofinansowanie z budżetu państwa 2.458.016 zł, w 2004 roku wydatkowano 1.958.016 zł. Kwota 500 tys. zł stanowi wydatki niewygasające z upływem roku budżetowego 2004. Środki ze strony samorządowej wydatkowano w wysokości zapisanej w Kontrakcie tj. 819.339 zł. Realizację zadania rozpoczęto we wrześniu 2004 r., zakończono w grudniu 2004 roku. W wyniku realizacji projektu zmodernizowano salę widowiskową Teatru, foyer, pokrycie dachowe. Prace budowlane prowadzone były w zakresie przebudowy konstrukcji widowni z utworzeniem balkonów, wymiany siedzisk, modernizacją pomieszczeń foyer, modernizacją systemu akustyki i wystroju wnętrza, remontu i docieplenia dachu, dostosowania do przepisów p.poż. poprzez budowę hydrantów i systemu alarmowego, zakup urządzeń nagłośnieniowych oraz wymianę oświetlenia widowni i dużej sceny. Dla uzyskania właściwej wymiany powietrza wykonano wentylację mechaniczną. Wszystkie prace wykonano zgodnie z wymogami technicznymi i technologicznymi uznanymi za najkorzystniejsze w ramach dokumentacji technicznej.

3. „Olsztyński Zamek siedzibą nowoczesnego muzeum, świątynią muz”.

Ogółem koszt realizacji: 1.163.265,27 zł., w tym dotacja celowa z budżetu państwa 872.449 zł., dotacja z samorządu województwa 290.000 zł, środki własne 816,27 zł. Kwota w wysokości 600.000 zł została zakwalifikowana jako środki nie wygasające z upływem 2004 roku, z której w 2005 roku przekazano i wydatkowano – 572.449 zł. Różnica 37 tys. zł. to koszt montażu zakupionych urządzeń przeciwpożarowych i antywłamaniowych, który będzie można wykonać po zakończeniu prac konserwatorskich zabytkowej posadzki oraz odkrytych detali architektonicznych. Realizację zadania rozpoczęto w listopadzie 2004 r., zakończono w grudniu 2004 roku. W wyniku realizacji projektu wykonano:

- rewaloryzację budynku „*Magazynu solnego*” w zakresie: stabilizacji gruntu mikropali eliminującą tzw. „odpływanie” budowli od zamku; usztywnienia konstrukcyjnego budynku od poziomu fundamentów do poddasza systemami wieńców, kotew i ściągi stalowych; wzmocnienia struktury ścian poprzez zastosowanie iniekcji oraz przemurowań zniszczonych partii murów; zamknięcia obiektu dachem – prace ciesielskie wzmocniające strop, więźbę dachową oraz szczyty budynku wzniesione w konstrukcji szkieletowej, wykonanie pokrycia ceramicznego dachu,
- konserwację gotyckiego muru obronnego o długości ok. 100 mb., na którym posadowiony jest budynek „*Magazynu solnego*”, wykonanie płaszcza elewacji ceglanej o powierzchni ok. 700 m².
- zakupiono urządzenia systemu sygnalizacji przeciwpożarowej i antywłamaniowej w celu monitorowania obiektu.

4. „Centrum sportowo-rekreacyjno-kulturalne w Olecku na bazie zabytkowych obiektów wpisanych do rejestru zabytków A-2112-kamienna półrotunda-pomnik, stadion z urządzeniami sportowymi”

Zadanie zakończono w zakresie rzeczowym i finansowym. W zakresie finansowym wydatkowano środki w wysokości 1.193.501 zł, w tym w ramach dotacji z budżetu państwa 895.125 zł, tj. w kwotach zapisanych w Kontrakcie.

W ramach realizacji zadania zrealizowano podstawowe wskaźniki produktu.

- Powstało Centrum rekreacyjno-sportowe na bazie dziedzictwa kulturowego – kompleksu obiektów objętych ochroną konserwatorską głównie poprzez: odrestaurowanie kamiennej półrotundy – pomnika z wiaduktem, utwardzenie placu kamiennej półrotundy. Odrestaurowano kamienną półrotundę, wykonano nawierzchnię placu z kostki granitowej, cegły klinkierowej, nawierzchni grysowych, zieleni, małej architektury, oświetlenia placu, kanalizacji deszczowej, przyłączy wodociągowych, odwodnienia liniowego.
- Przebudowano trybunę główną stadionu miejskiego – 276,4 m² w zakresie części murków okalających trybunę w celu poprawy widoczności, wykonano nowy profil trybuny w celu prawidłowego odprowadzenia wód deszczowych oraz rozmieszczenia krzeseł pozwalających swobodne przejście, zamontowano 356 siedzisk, wykonano zadaszenie trybuny głównej nawiązujące elementami architektonicznymi do obiektu w zakresie wykonania fundamentów, konstrukcji zadaszenia – o powierzchni 546,3 m².

Zrealizowane projekty przyczyniły się do zachowania dziedzictwa kulturowego oraz zwiększenia dostępności do nowoczesnej infrastruktury obiektów dóbr kultury, a tym samym zwiększenia atrakcyjności regionu.

Udostępnianie zbiorów bibliotecznych w Internecie to jeden z głównych celów projektu **Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Olsztynie** – WPBP – Wirtualna Powiatowa Biblioteka Publiczna. W 2004 roku w jego ramach wykonywano prace zgodnie z umową z Zarządem Powiatu olsztyńskiego ziemskiego, m.in. systematyczne prace nad tworzeniem i modyfikacją katalogu centralnego książek bibliotek uczestniczących w projekcie; udostępniono scalony katalog 10 bibliotek wchodzących w skład WPBP w Internecie; dokonywano korekty opisów katalogowych wprowadzonych do baz w bibliotekach realizujących program (w ciągu roku skorygowano 6719 opisów). 76 bibliotek i filii prowadzi intensywne prace nad tworzeniem zautomatyzowanych katalogów zbiorów, 19 bibliotek oferuje już dostęp do swoich katalogów online (Miejska Biblioteka Publiczna w: Barczewie, Bartoszycach, Biskupcu, Elku, Jezioranach, Lidzbarku Warmińskim, Olsztynie, Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w: Dobrym Mieście, Nidzicy, Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie, Biblioteka Elbląska, Planeta 11, Gminny Ośrodek Kultury w Dywitach Biblioteka Publiczna, Gminny Ośrodek Kultury Gminna Biblioteka Publiczna w Jonkowie, Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy w Olsztynku, Gminna Biblioteka Publiczna w Purdzie, Biblioteka Publiczna Gminy Stawiguda, Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy w Suszu, Gminna Biblioteka Publiczno-Szkolna w Świątkach).

2. Wspieranie współpracy partnerskiej regionów i samorządów, w tym wykorzystanie naturalnych powiązań mniejszości narodowych z ich ojczyznami.

W 2004 roku w ramach dotacji na realizację zadań publicznych o charakterze wojewódzkim przez podmioty niezaliczone do sektora finansów publicznych udzielono wsparcia w kwocie 83.831 zł dla 21 organizowanych przedsięwzięć mniejszości narodowych (głównie narodowości ukraińskiej). Dofinansowaniem objęte zostały także imprezy organizowane na terenie naszego województwa o charakterze międzynarodowym:

- II Międzynarodowy Festiwal Muzyki Chóralnej F. Nowowiejskiego w Barczewie,
- XIII Międzynarodowe Spotkania Rodzin Muzykujących w Dobrym Mieście,
- ImoDal Międzynarodowe Spotkania Dramat i Liturgia – Atlantyda Północy oraz kanty i psalmy,
- X Festiwal Kultury Kresowej – Mrągowo 2004,
- Międzynarodowe Dni Muzyki Dawnej w Elblągu
- Międzynarodowy Konkurs Twórczości Plastycznej Dzieci i Młodzieży Szkolnej Euroregionu Bałtyk „*Od morza jesteśmy*”.

Samorząd Województwa wspiera również współpracę partnerską regionów poprzez wojewódzkie instytucje kultury.

Do ważniejszych działań zaliczyć można organizację przedsięwzięć przez:

Centrum Kultury i Współpracy Międzynarodowej „Światowid” w Elblągu od lat konsekwentnie realizuje program współpracy kulturalnej z placówkami, instytucjami kultury, władzami administracyjnymi oraz organizacjami pozarządowymi działającymi na terenie Obwodu Kaliningradzkiego. Realizacja programu odbywa się poprzez różnorodne programy partnerskie (dofinansowanie w większości ze środków Unii Europejskiej), udział w imprezach kulturalnych, warsztatach artystycznych i formach doskonalenia zawodowego kadry pracującej w tychże podmiotach.

Centrum wspiera również działania kulturalne elbląskiego Oddziału Związku Ukraińców w Polsce. Od lat jest współorganizatorem Dziecięcego Festiwalu Ukraińskiej Kultury w Elblągu (w 2004 roku odbyła się 38 edycja imprezy).

Od 1 lutego 2002r. **Centrum Kultury i Inicjatyw Kulturalnych w Olsztynie** jest Ośrodkiem Regionalnym Narodowej Agencji Programu MŁODZIEŻ. Centrum dysponuje dwoma licencjonowanymi trenerami przeszkolonymi przez Agencję. Prowadzi w regionie akcję informacyjną o Programie, zmierzającą do wszechstronnego rozwoju aktywności młodzieży. Wspiera projekty o znaczeniu priorytetowym dla Narodowej Agencji realizujące „Strategię Włączania Młodzieży Defaworyzowanej” w działania Programu.

Z oferty Punktu Konsultacyjnego działającego przy Regionalnym Ośrodku Programu „Młodzież” w 2004 r. skorzystało 62 podmioty – instytucje, osoby prywatne – studenci, uczniowie i nauczyciele. Oferta obejmowała doradztwo w sprawie pisania wniosków, udostępnienie bazy projektów EVS oraz bazy danych partnerów do współpracy międzynarodowej. Natomiast w ramach działań Ośrodka udzielono konsultacji o Programie „Młodzież” grupie 80 uczestników „III Ogólnopolskiego Spotkania

Organizacji Działających Na Terenach Wiejskich”, zorganizowanych w Marozach. Regionalny Ośrodek Programu „Młodzież” w 2004 roku był:

- o współorganizatorem jednodniowej ewaluacji ogólnopolskiego projektu „Zaangażowanie samorządów lokalnych w realizację Programu „Młodzież”,
- o organizatorem Ogólnopolskiego Szkolenia Ośrodków Regionalnych Narodowej Agencji Programu „Młodzież”, w którym wzięło udział 35 osób,
- o realizatorem projektu: „Chcemy działać, ale jak?” (II-IV 2004). W projekcie wzięło udział 22 młodych ludzi z małych miejscowości województwa warmińsko-mazurskiego. W ramach projektu zrealizowano dwa cykle trzydniowych warsztatów w Kikicach i Olsztynie. Spotkanie ewaluacyjne odbyło się w Rumunii podczas szkolenia trenerów europejskich w ramach długofalowego projektu Narodowej Agencji Programu „Młodzież”.
- o Realizatorem projektu: ”Szkolenia podnoszące jakość projektów realizowanych w ramach Programu „Młodzież” w województwie warmińsko-mazurskim” (I-VI 2004, IX-XII 2004). Celem projektu było zwiększenie aktywności młodzieży z regionu warmińsko-mazurskiego oraz wzrost umiejętności w zakresie zdobywania środków na realizację inicjatyw młodzieżowych oraz poszukiwanie partnerów i sprzymierzeńców do realizacji projektów, zachęcanie młodzieży do podejmowania działań na rzecz środowiska lokalnego. Projekt skierowany był do młodzieży szkolnej i studenckiej, osób działających w organizacjach pozarządowych, nauczycieli-opiekunów szkolnych, kół europejskich, kół zainteresowań, animatorów kultury, wolontariuszy. Ogółem w 2004 roku zrealizowano 17 szkoleń, w których uczestniczyło 469 osób.
- o Projekt „Sztuka jako katalizator społecznego włączania i uczenia się w kontekście międzykulturowym” – realizowany w latach 2003-2005. Finansowany przez Fundację Rozwoju Systemu Edukacji – Narodową Agencję w ramach PROGRAMU WSPÓLNOTY EUROPEJSKIEJ SOCRATES-GRUNDTVIG 2 – kontynuacja. W projekcie uczestniczy sześć europejskich organizacji pracujących z uchodźcami, mniejszościami narodowymi i etnicznymi z Wielkiej Brytanii, Portugalii, Irlandii Północnej, Niemiec, Wysp Kanaryjskich i Polski. Jako środowiska uczestniczące ze strony Polski wybrane zostały społeczności podolsztyńskiej wsi Frączki i Pęciszewa (okolice Braniewa) oraz grupy młodzieży subkulturowej z Olsztyna, Braniewa i Ostródy. W program włączonych zostało ok. 120 osób. Istotą projektu jest dzielenie się praktyką, analizowanie tego, co jest wspólne na płaszczyźnie uczenia się poprzez sztukę, a co pozostaje specyficzne dla poszczególnych narodowości, regionów oraz środowisk lokalnych danego kraju. W pierwszym półroczu zrealizowano cykl 31 systematycznych warsztatów z młodzieżą w Lipowinie, Żelaznej Górze, Fromborku i Reszlu. W projekcie uczestniczyło czynnie 50 uczniów oraz 14 nauczycieli. W powstałych w wyniku programu otwartych działaniach udział wzięło ok. 1000 osób. Elementem wpływającym na rozbudzenie wyobraźni teatralnej uczestników projektu były spotkania i spektakle teatralne studentów Szkoły Teatralnej ze Sztokholmu, które zorganizowano w Lipowinie i Fromborku. Trzy osoby z Reszla i dwie z podbraniewskich wiosek zostały włączone w prace grupy teatralnej „HCW Projekt”, prowadzonej przez Przemysława Wasilkowskiego. Pozostali młodszy członkowie grup uczestniczyli w warsztatach storytellingu. Tak skonstruowana procedura została zaproponowana europejskim partnerom na seminarium programowym w Londynie i została zaakceptowana. W ramach projektu w II połowie roku – od sierpnia do grudnia zrealizowano cykl 7 kilkudniowych warsztatów dla liderów młodzieżowych i nauczycieli – lokalnych uczestników projektu we Fromborku, Braniewie, Lipowinie, Lelkowie związanych ze zbieraniem „historii ze starego domu”. W spotkaniach warsztatowych uczestniczyło ogółem 230 osób. Cykl warsztatów teatralnych grupy teatralnej „HCW Projekt” prowadzonych przez Przemysława Wasilkowskiego i spektakl „MC HCW Projekt” – będący efektem tej pracy stanowią ważny etap przygotowań do kolejnej edycji programu „Grundtvig” (styczeń-czerwiec 2005 r.). Przemysław Wasilkowski otrzymał na kontynuację realizowanego przez Centrum przedsięwzięcia stypendium twórcze Ministra Kultury.
- o Projekt: „Kanty i psalmy” – autor projektu Sergiej Petryczenko zaplanował na 2004 rok realizację trzech sesji naukowych połączonych z koncertami: w Olsztynie, Narolu i Kijowie. W kwietniu 2004 roku odbyła się trzydniowa konferencja naukowa „Dziedzictwo polsko-ukraińskie”, zorganizowana we współpracy z Uniwersytetem Warmińsko-Mazurskim. W konferencji wzięło udział kilkudziesięciu wykładowców z kilkunastu uczelni oraz placówek naukowych i kulturalnych z Polski i Ukrainy. W ramach sesji w olsztyńskim zamku odbył się koncert „Kanty i psalmy”, biesiada „Domu Tańca” w Ośrodku Teatru „Węgajty” oraz warsztat tradycyjnych tańców polskich i ukraińskich dla studentów

w Kortowie. W drugiej połowie roku w ramach projektu odbyła się sesja artystyczno-badawcza w Narolu (7-11.VII), wyprawa na Ukrainę (6-16.X) oraz cykl artystyczno-warsztatowy z zespołem „*Maisternia Pieśni*” ze Lwowa (11-16.XII). Doniosłe znaczenie miał październikowy wyjazd na Ukrainę. Koncert „*Kanty i psalmy*” został zaprezentowany w ramach obchodów Akademii Kijowsko-Mohylańskiej oraz w cerkwi św. Łazarza we Lwowie. Odbyła się też wyprawa do wsi Kriaczkiwka na Połtawszczyźnie. Zostały nawiązane liczne kontakty z artystami i naukowcami Kijowa i Lwowa. Owocnym okazało się spotkanie ze lwowskim zespołem „*Majsternia Pieśni*”, z którym wiązano plany rozwoju projektu w 2005 roku.

Centrum Edukacji i Inicjatyw Kulturalnych w Olsztynie w 2004 roku złożyło projekt do Programu RITA na sfinansowanie działań Centrum Edukacji i Inicjatyw Kulturalnych oraz Centrum Edukacyjno-Methodologicznego w Kaliningradzie. Celem projektu jest nawiązanie transgranicznej współpracy domów kultury z województwa warmińsko-mazurskiego i obwodu kaliningradzkiego.

Centrum Polsko-Francuskie COTES d' ARMOR – WARMIA i MAZURY w Olsztynie zorganizowało:

- 14-29 kwietnia 2004 r. - Dni Kultury Francuskiej. Wystawa, pokaz filmów oraz cykl spotkań i konferencji poświęconych promocji kultury francuskiej w regionie Warmii i Mazur.
- 3-10 listopada 2004 r. - Dni Bretanii. Cykl imprez promujących kulturę bretońską. Wystawa, koncerty duetu muzycznego z Bretanii wykonującego tradycyjną muzykę bretońską oraz konferencja poświęcona wystawie malarskiej polskich artystów związanych z Bretanią.

Teatr im. Stefana Jaracza w Olsztynie - w ramach współpracy z teatrami ukraińskimi Teatr prezentował spektakl „*Królowa piękności z Lennane*” na Festiwalu „*Tarnopolskie Wieczory*” w Teatrze Dramatycznym im. Tarasa Szewczenki w Tarnopolu oraz w Teatrze Dramatycznym w Równem. Spektakle oglądała publiczność ukraińska i polska. Podczas pobytu w Równem zostało podpisane porozumienie o współpracy kulturalnej pomiędzy teatrami.

Teatr Dramatyczny w Elblągu – w grudniu 2004 r. w ramach Programu Współpracy „*Region Morza Bałtyckiego*” został złożony projekt „*Przedtakt*” – Międzynarodowe Prezentacje Spektakli Dyplomowych Szkół Teatralnych i Spektakli teatrów Amatorskich. Deklaracja partnerstwa została podpisana z „*Elfų*” Teatras z Wilna. Celem projektu miało być ułatwienie wzajemnych kontaktów oraz nawiązanie i rozwój współpracy w środowisku osób związanych z kulturą teatralną. Dodatkowo „*Przedtakt*” stawiał sobie cele edukacyjne. Niestety ostatecznie nie został zakwalifikowany na listę projektów rekomendowanych do dofinansowania. Jednak dzięki pracy nad przygotowaniem tego projektu, została nawiązana obiecująca współpraca z Ambasadą RP w Wilnie, wydziałem teatralnym Litewskiej Akademii Muzycznej a także przedstawicielami Domu Polskiego na Litwie. Spotkania te niosą za sobą pomysły na kolejne wspólne projekty. Poza współpracą z Teatrem tarnopolskim i Teatrem Elfų z Wilna Teatr Dramatyczny w Elblągu w 2004 roku rozpoczął współpracę z Wojewódzkim Teatrem Dramatycznym w Kaliningradzie. Poczynione zostały pierwsze kroki mające na celu sfinalizowanie wspólnych projektów i programów artystycznych.

Filharmonia im. F. Nowowiejskiego w Olsztynie – w 2004 roku Filharmonia Olsztyńska nawiązała współpracę z Obwodową Filharmonią Kaliningradzką. Podjęto działania zmierzające do nawiązania stałej, długookresowej współpracy, które już w 2005 r będą skutkowały przygotowaniem i realizacją wspólnego projektu pt. „*Muzyczna Panorama Europy*” (złożono projekt do Euroregionu Bałtyk) oraz koncertem Orkiestry Symfonicznej Filharmonii Olsztyńskiej podczas I Dni Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Obwodzie Kaliningradzkim. Filharmonia Olsztyńska w 2004 roku zorganizowała cykl koncertów kameralnych na terenie województwa warmińsko-mazurskiego w miastach, które są dużym skupiskiem mniejszości ukraińskiej w Polsce (Górowo Iławeckie, Giżycko, Lidzbark Warmiński). Podczas koncertów wykonywana była, na oryginalnych instrumentach ludowych, ukraińska muzyka ludowa. Działalność Filharmonii stwarza także możliwość mniejszościom narodowym prezentacji swego dorobku kulturowego bardzo szerokiej publiczności podczas organizowanych dla szkół podstawowych i gimnazjów Szkolnych Koncertów Kameralnych w cyklu „*Spotkania z Muzyką*” (w dziale – folklor).

Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie – W działaniach projektu „*Regionalna Informacja w Internecie*” obok biblioteki i Centralnej Biblioteki Bornholmu udział brała Kaliningradzka Regionalna Uniwersalna Biblioteka Naukowa. Miejska Biblioteka Publiczna w Bartoszycach utrzymuje stałą współpracę z bibliotekami publicznymi w Bagrationowsku i Pioniersku.

Muzeum Budownictwa Ludowego Park Etnograficzny w Olsztynku – udostępniło zwiedzającym w sezonie turystycznym 2004 wystawę pt. „Z Zakęrzonii”, która obrazowała ukraińską kulturę materialną. Była ona efektem badań terenowych prowadzonych przez pracowników muzeum wśród ludności ukraińskiej zamieszkującej Warmię i Mazury.

3. *Promocja dorobku kulturalnego regionu poprzez współuczestnictwo w międzynarodowych programach i imprezach kulturalnych.*

Międzynarodowe programy i imprezy kulturalne zrealizowane w 2004 roku przez **Centrum Kultury i Współpracy Międzynarodowej "Światowid" w Elblągu** we współpracy ze stowarzyszeniami:

- „*Pomosty – Europejskie Spotkania Młodzieży Artystycznie Uzdolnionej*” – to wielomiesięczny program międzynarodowej współpracy artystycznej. W ramach programu odbyły się spotkania artystyczne w różnych dziedzinach sztuki i różnych formach tańca. Ich uczestnikami była uzdolniona młodzież z Elbląga i okolic oraz z Obwodu Kaliningradzkiego. Program obejmował także realizację artystycznych konkursów międzynarodowych, turniejów tańca i konfrontacji artystycznych. Przedsięwzięcie wzbogacane było również o warsztaty i szkolenia dla liderów rosyjskich, którzy wspólnie z polskimi liderami stworzyli kolejny dwustronny program współpracy transgranicznej. W ramach programu odbyły się imprezy międzynarodowe: Międzynarodowy Konkurs Wokalny „*Jedzie pociąg z daleka...*” (15.05.2004r.); Festiwal Tańca „*Dziecięce Konfrontacje Taneczne*” (02.05.2004 r.); Międzynarodowy Turniej tańca Sportowego „*POMOSTY*” (4 -5.06.2004 r.),
- Międzynarodowy Festiwal Tańca „*Baltic Cup*” (23-24.10.2004 r.). Pierwsza edycja festiwalu miała miejsce w roku 2000 i od tamtej pory, corocznie przez dwa dni w październiku, najlepsze pary zmagają się pod okiem międzynarodowej komisji sędziowskiej, pochodzącej z 9 krajów, startując w wielu kategoriach wiekowych i w obu stylach tanecznych. Podczas imprezy rozgrywane są również dwa rankingowe turnieje: IDSF Open Latin oraz IDSF International Open Standard. Turniej ten stał się już tradycją w tanecznym świecie. O jego popularności świadczyć może fakt, iż w każdej edycji uczestniczą tancerze z ponad 12 krajów europejskich. Festiwalowi towarzyszą warsztaty i seminaria, prowadzone przez wybitnych specjalistów.
- Projekt „*Podróże z pieśnią*”. Wertyński, Okudźawa (I – IV.2004 r., w tym 18 – 20.03.2004 r. – prezentacje i warsztaty w ramach OFSS „... Czy to jest kochanie?” zrealizowano we współpracy z Oddziałem Okręgowym Towarzystwa Kultury Teatralnej w Elblągu. Dofinansowano ze środków PHARE. W 2004 roku odbyła się pierwsza edycja projektu, która rozpoczęła współpracę pomiędzy młodzieżą artystycznie uzdolnioną, instruktorami, nauczycielami, organizacjami edukacyjnymi i kulturalnymi z Polski i Rosji. Projekt ma charakter edukacyjny (warsztaty, seminaria, wykłady) i artystyczny (koncerty, spektakle, wystawy).
- Projekt „*Transgraniczna integracja*” (01.11.2003 – 30.06.2004 r.) – to wielomiesięczny polsko-rosyjski projekt zrealizowany ze Stowarzyszeniem Kulturalnym „*Viva art.*” w Elblągu oraz Polsko-Afrykańską Fundacją Wolności w ramach programu RITA. Realizacja projektu umożliwiła podzielenie się doświadczeniami z innymi podmiotami oraz wypracowanie trwałej współpracy pomiędzy organizacjami i instytucjami pracującymi z osobami niepełnosprawnymi po obu stronach granicy.
- „*Twórcza integracja*” (01.11.2004 r. – 30.05.2005 r.) projekt polsko-rosyjski zrealizowany ze Stowarzyszeniem Kulturalnym „*Viva art.*” w Elblągu. Partnerami były także: Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym oraz organizacja „*Maria*” z Kaliningradu. Współfinansowany z grantu uzyskanego z Funduszu Małych Projektów Euroregionalnych PHARE. Ukierunkowany był na współpracę w regionie przygranicznym (wymiana doświadczeń i doskonalenie zawodowe terapeutów, instruktorów oraz wymiana młodzieży).
- Letnia Szkoła Edukacji Artystycznej (16-22.08.2004 r.) – warsztaty organizowane są w Elblągu . Od 2002 roku uczestniczy w nich również młodzież niepełnosprawna z Kaliningradu. Program warsztatów obejmował zajęcia plastyczne, ceramiczne, muzyczne, fotograficzne, taneczne i krajoznawcze.
- Projekt „*Od Aktywności do Kreatywności*” (13.10.2004 – 13.08.2005 r.) – wielomiesięczny projekt realizowany wspólnie z partnerem polskim i rosyjskim, finansowany ze środków Funduszu Małych Projektów PHARE za pośrednictwem Stowarzyszenia Gmin RP Euroregion Bałtyk. W 2004 roku zrealizowano polsko-rosyjski plener artystyczny w Krynicy Morskiej, seminarium nt. „*Pozycja sztuki*”

osób niepełnosprawnych na otwartym rynku artystycznym” oraz wystawę poplenerową w Centrum Sztuki Galeria El.

Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie w 2004 roku zaangażowana była w dwa projekty międzynarodowe:

- Regionalna Informacja w Internecie – projekt rozpoczęty w roku 2003. Jego celem głównym było budowanie społeczeństwa informacyjnego, przygotowanie bibliotek publicznych i ich pracowników do udostępniania informacji regionalnej/publicznej poprzez internet z wykorzystaniem doświadczeń innych bibliotek. Sprowadzono z Danii 7 komputerów podarowanych przez Centralną Bibliotekę Bornholmu, które zostały przekazane Miejsko-Gminnej Bibliotece Publicznej w Nidzicy; zorganizowano szkolenia dla bibliotekarzy i wolontariuszy prowadzone w Olsztynie przez Jona Madsena oraz międzynarodową konferencję podsumowującą projekt (w dniach 10,11 maja 2004 r. w Nidzicy i Olsztynie), w której uczestniczyło 90 osób.
- Sieć partnerstwa i sieć informacji o Unii Europejskiej na obszarach wiejskich w regionie Warmii i Mazur – projekt zakłada wykorzystanie możliwości programu LEADER + i doświadczeń Carrefour na Bornholmie oraz Satelitarnego Biura na Warmii i Mazurach w celu przygotowania pracowników samorządowych do prowadzenia Lokalnych Grup Działań, opracowywania Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich, wykorzystywania programów pomocowych dla rozwoju regionu. W ramach projektu przygotowuje się również pracowników bibliotek powiatowych do prowadzenia centrów informacji o Unii Europejskiej nastawionych w szczególności na działania na obszarach wiejskich. W roku 2004 współorganizowano i uczestniczono w konferencji początkowej (Olsztyn), dwudniowym seminarium szkoleniowym na temat informacji o UE dotyczącej obszarów wiejskich (Olsztyn), 5 jednodniowych, przeprowadzonych przez przeszkolonych wcześniej bibliotekarzy, lokalnych seminariach szkoleniowych, skoncentrowanych na politykach i programach UE istotnych dla rozwoju obszarów wiejskich oraz na tym jak dostarczać i rozprzestrzeniać taką informację (Szczytno, Bartoszyce, Iława, Elk, Giżycko).
- W 2004 roku rozpoczęto realizację projektu dofinansowanego przez Unię Europejską pt.: „*Książka dzieci świat bez granic*”. Uczestniczą w nim biblioteki publiczne z Litwy oraz Miejska Biblioteka Publiczna w Elku i Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Olecku. Celem projektu jest popularyzacja literatury polskiej na Litwie i litewskiej w Polsce poprzez wykorzystanie form teatralnych.

Centrum Edukacji i Inicjatyw Kulturalnych w Olsztynie:

- **Program „Wspólna Europa Młodych Artystów” (1.VI. 2004 – 2007)** – program wychodzi naprzeciw młodym ludziom, którzy w sposób artystyczny wyrażają swoje emocje i zainteresowania. Kierowany jest głównie do grup młodzieżowych: muzycznych, teatralnych, plastycznych - działających w Centrum. Program ma na celu umożliwić poznanie, wymianę i współpracę z podobnymi grupami młodzieży z Europy. Program trwa od czerwca 2004 roku i będzie realizowany przez 3 lata. W czasie trwania projektu odbędą się 3 wymiany międzynarodowe, 1 projekt współpracy w sieci, 12 wystaw, 3 spektakle teatralne oraz wiele warsztatów i wydarzeń artystycznych w Olsztynie i regionie. W ramach programu w 2004 roku realizowane były dwa projekty. **„Drogi Skrzypiec” – działania grupy „PKS” – „Majstrownia”** – jest on fazą przygotowawczą do międzynarodowego projektu „Drogi Skrzypiec”, który poświęcony będzie tradycyjnej muzyce Czech, Słowacji, Polski i Romów Węgierskich. Ideą tego przedsięwzięcia jest przede wszystkim wykorzystanie muzyki skrzypcowej jako uniwersalnego języka, tworzącego płaszczyznę do międzykulturowego spotkania i dialogu. **Drugi, międzynarodowy projekt: „Kolory ulicy” realizowany w okresie od 15 września do 10 grudnia 2004 roku, współfinansowany przez Program „Młodzież”** miał na celu stworzenie możliwości wymiany kulturowej pomiędzy artystycznie uzdolnionymi młodymi ludźmi z Czech i Polski.
- **Prezentacje profesjonalne – Teatru Węgajty** – w 2004 roku Ośrodek „Węgajty” zrealizował ogółem 25 zdarzeń artystycznych – pokazów spektakli, koncertów własnych i zaproszonych gości. Uczestniczyło w nich ponad 2 tysiące osób. Do znaczących wydarzeń artystycznych zaliczyć należy tygodniowy lipcowy (16-25.VII) Festiwal „*Wioska teatralna*”. Uznanie społeczne wzbudziła różnorodność propozycji artystycznych, które złożyły się na to wyjątkowe przedsięwzięcie. Były to: warsztat muzyczno-teatralny i pokaz widowiska „*Missa pagana*” w plenerach przylegających do wsi Pupki i Węgajty; „*Jug Free America*” – koncert tradycyjnej muzyki amerykańskiej w wykonaniu zespołu

z Nowego Jorku; pokaz nowego spektaklu Teatru „Węgajty” – „Synchryzna”; warsztat tańców tradycyjnych prowadzony przez „Kapelę Terenową” Teatru „Węgajty”; „Bajanie” – pokaz teatralny wielokulturowego zespołu ludowego „Wioba” z Krzysztofem Wroną; „Obsessive Repulsive Madness” – spektakl singapurskiego teatru „In Source Theatre”; „Wyprawa do Nepalu” – pokaz dokumentacji filmowej z wyprawy Teatru „In Source Theatre” do Nepalu; oraz wiele innych zdarzeń artystycznych, w których uczestniczyło ogółem około 800 osób. Na zaproszenie szkoły antropozoficznej w Baar (Szwajcaria) Teatr Węgajty prezentował we wrześniu cykl koncertów tradycyjnej muzyki instrumentalnej i warsztatów tańców tradycyjnych Kapeli „Fieldwork”, które obejrzało około 500 widzów. W listopadzie 2004 roku Teatr Węgajty na Festiwalu „Kulturmarkt” w Greifswaldzie (Niemcy) zaprezentował – „Kalevala – fragmenty niepisane”.

- **Prezentacje profesjonalne Schola Teatru Węgajty** - kontynuowała realizację projektu Międzynarodowe Spotkania Dramat i Liturgia – ImoDaL. W I połowie 2004 roku w ramach projektu „Atlantyda Północy” Schola teatru „Węgajty” zrealizowała trzy prezentacje dramatów liturgicznych. Prezentacje obejrzało ogółem 1450 osób. W II połowie roku odbyły się trzy prezentacje wyjazdowe: pokaz „Ludus Passionis” w Lublinie, dramat „Ludus Danielis” zaprezentowany na Międzynarodowym Festiwalu Średniowiecza w Elche k. Alicante (Hiszpania), koncert – pielgrzymka przez średniowieczną pieśń religijną „Joculatores Dei” towarzyszył X Toruńskiemu Festiwalowi Książki.

Centrum Polsko-Francuskie Cotes d'Armor – Warmia i Mazury w Olsztynie:

- w grudniu odbyła się promocja antologii współczesnej poezji Warmii i Mazur autorstwa Kazimierza Brakonieckiego, Alicji Bykowskiej-Salczyńskiej, Zbigniewa Chojnowskiego i Wojciecha M. Darskiego zatytułowanej „Terra Nullius. Anthologie de la poesie polonaise de Warmie et Mazurie” (Francja 2004, 72 stron, wydawnictwo Folle Avoine) wydanej po raz pierwszy w języku francuskim, tłumaczenie Frederic Laurent. W ramach promocji antologii w Cotes d'Armor zorganizowano spotkania literackie z udziałem Kazimierza Brakonieckiego i Frederic Laurent,
- od 6 do 19 września 2004 roku odbył się międzynarodowy plener rzeźbiarski w Cavan (Francja) z udziałem olsztyńskiego rzeźbiarza Ryszarda Szymta,
- w dniach 6;9;25 października 2004 – udział w wykładach dla studentów z Ukrainy i Białorusi poświęconych kulturze polskiej w XX w. Zorganizowanych przez Wspólnotę Kulturową „Borussia” w cyklu „Wolność i Demokracja”.

Teatr im. Stefana Jaracza w Olsztynie

- Na Festiwalu „Tarnopolskie Wieczory” w Teatrze Dramatycznym im. Tarasa Szewczenki w Tarnopolu prezentowany przez Teatr spektakl „Królowa piękności z Lennane” zdobył nagrody główne za role aktorskie i reżyserię,
- W 2004 roku Teatr zorganizował dwa Międzynarodowe Festiwale: w marcu - Olsztyńskie Spotkania Teatralne; w lipcu- pierwsza edycja Międzynarodowego Letniego Festiwalu „Na Pomostach”;
- W marcu 2004 roku w Konsulacie Polskim w Kaliningradzie odbyło się spotkanie Dyrekcji Teatru im. Stefana Jaracza z przedstawicielami teatrów Obwodu Kaliningradzkiego. Omówione zostały zasady współpracy między teatrami;
- W ramach współpracy z Teatrem Muzycznym w Kaliningradzie został złożony projekt do Euroregionu Bałtyk pn. „Wębikul teatru – sąsiedztwo regionów – współpraca transgraniczna” – do realizacji w 2005 roku.

Teatr Dramatyczny w Elblągu

- 16 września 2004 r. na VIII Międzynarodowym Festiwalu Teatrów dla Dzieci i Młodzieży KORCZAK 2004 Teatr zaprezentował spektakl „Tajemniczy Ogród”. Przedstawienie otrzymało nagrodę ATEST JAKOŚCI oraz zostało zgłoszone przez organizatorów jako jeden z dwóch spektakli z Polski na 15. Międzynarodowy Kongres i Festiwal Twórczości dla Młodych Widzów w Montrealu w 2005 r.
- W 2004 roku Teatr podjął współpracę z Akademickim Teatrem Dramatycznym im. T. Szewczenki z Tarnopola (Ukraina) – miasta partnerskiego Elbląga. 31.08.2004 r. podpisano umowę pomiędzy obiema placówkami. We wrześniu zespół Teatru Dramatycznego w Elblągu prezentował w Tarnopolu spektakle: „Scenariusz dla trzech aktorek” Bogusława Schaeffera, „Tango” Sławomira Mrożka i „Kolacja dla głupca” Francisca Vebera, które spotkały się z gorącym przyjęciem publiczności.

Filharmonia im. F. Nowowiejskiego w Olsztynie w 2004 roku w cyklu „*Galeria Kompozytorów*” prezentowała najwybitniejszych kompozytorów polskich i zagranicznych. Po wejściu Polski do Unii Europejskiej rozpoczęła nowy cykl prezentacji muzycznych: „*Koncerty europejskie*” – w 2004 r. przedstawiono melomanom 4 koncerty. Nawiązano współpracę z instytucjami muzycznymi z: Niemiec (kompozytor – Oskar Gottlieb Blarr, Wyższa Szkoła Muzyczna im. Roberta Schumanna w Düsseldorfie), Norwegii (dyrygent – Jon Bara Johansen, współpracujący z orkiestrami symfonicznymi w Norwegii, w Niemczech, Austrii, Hiszpanii, we Włoszech i Rosji), Łotwy (dyrygent – Imants Resnis, pianistka – Elina Bertina, Łotewska Orkiestra Narodowa).

Muzeum Mikołaja Kopernika we Fromborku uzyskało środki finansowe z Unii Europejskiej w ramach programu KULTURA 2000. Komisja Europejska przyznała trzyletnie dofinansowanie współpracującym ze sobą instytucjom muzealnym ze Szwecji, Włoch, Wielkiej Brytanii, Czech i Polski. Muzea te zajmują się dziedzictwem pozostawionym przez pięciu uczonych: Mikołaja Kopernika, Tycho de Brahe, Jana Keplera, Galileusza i Izaaka Newtona i zawarły ze sobą porozumienie o współpracy o nazwie WORLD VIEW NETWORK. Program ten koordynowany był przez Departament Kultury Miasta Landskrona w Szwecji, obejmował lata 2002-2004.

31 sierpnia 2004 dobiegł końca czas porozumienia dofinansowanego w ramach programu KULTURA 2000 (edycja 2001). Widoczne rezultaty tego porozumienia to:

- 1) Publikacja „*Science in Contact at the Beginning of Scientific Revolution*” National Technical Museum in Prague 2004, zawierająca artykuły z dziedziny historii astronomii oraz na płycie CD inwentarz pamiątek po pięciu uczonych.
- 2) Wspólna strona internetowa, propagująca współpracujące ze sobą muzea i postacie astronomów, którym są poświęcone – adres internetowy: www.worldviewnetwork.org
- 3) Wystawa objazdowa o tytule „*Machina Mundi – Obrazy i Pomiary Kosmosu od Kopernika do Newtona*” została przygotowana we Włoszech i otwarta 18 czerwca 2004r. w Museo e Istituto di Storia della Scienza, we Florencji. Kolejnym miejscem prezentacji było Landskrona w Szwecji (Muzeum Miejskie, któremu podlega Muzeum Tycho de Brahe).

Współpracujące ze sobą instytucje muzealne zdecydowały się kontynuować współpracę po zakończeniu okresu, w którym była ona dofinansowywana ze środków Unii Europejskiej. Dalsza współpraca polegać będzie na rozwijaniu i kontynuowaniu osiągnięć projektu Kultura 2000, czyli:

- witryny internetowej : www.worldviewnetwork.org
- turystycznej bazy danych,
- inwentarza pamiątek po uczonych,
- wystawy „*Machina Mundi*”.

Muzeum Kopernika we Fromborku współpracowało z Fundacją im. Mikołaja Kopernika przy przygotowaniu i realizacji XXXVII Międzynarodowego Festiwalu Muzyki Organowej – Frombork 2004, który odbywał się w katedrze fromborskiej w miesiącach letnich.

Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie w 2004 roku w ramach projektu „*Przekraczanie granic*”, zakładającego wzajemną promocję dorobku kulturalnego rozpoczęło realizację projektu w części dotyczącej muzeów – „*Muzea przekraczają granice*”. W realizacji udział biorą Muzeum Przyrody, oddział Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie, Muzeum Przyrody na Bornholmie i Muzeum Bornholmu (Szwecja) oraz Muzeum Obwodowe w Kaliningradzie (Rosja). Projekt zakłada współdziałanie w zakresie:

- przygotowania wystawy fotograficznej: „*Żurawie przekraczają granice*” i międzynarodowej konferencji. Inauguracja prezentacji projektu planowana jest w Olsztynie w maju 2006 roku, następnie kolejno w Szwecji i Rosji.
- powstania „*Wirtualnego Muzeum Bałtyckiego*” – pierwszego międzynarodowego muzeum internetowego, popularyzującego historię, kulturę i krajoznawstwo przyrodniczy współpracujących ze sobą regionów.

Muzeum Budownictwa Ludowego w Olsztynie w 2004 roku:

- Przekazało głównemu organizatorowi Muzeum Kultury Kurpiowskiej w Ostrołęce materiały promocyjne do ekspozycji we Francji pn. „*Dziedzictwo architektury drewnianej w Polsce*”. Wystawa eksponowana była w Paryżu podczas jubileuszowych targów Foire de Paris w dniach od 29.04. do 9.05.2004r., a następnie została przeniesiona do Saint Cloud. Cieszyła się ogromnym zainteresowaniem i uznaniem zwiedzających. Wystawa prezentowana była na trzech kanałach telewizyj, pisała o niej paryska prasa.

- Uczestniczyło w Forum I! Indre – Warmia – Mazury w Chateauroux we Francji, zorganizowanego z okazji roku polskiego we Francji przez Stowarzyszenie Francja – Polska z rejonu I! Indre, gdzie Muzeum promowało kulturę materialną Warmii i Mazur (strój warmiński, budownictwo ludowe oraz współczesną sztukę ludową regionu).
- Na prośbę Departamentu Promocji Ministerstwa Spraw Zagranicznych Muzeum Budownictwa Ludowego w Olsztynku nawiązało współpracę i udostępniło na potrzeby promocji Rzeczypospolitej Polskiej za granicą materiały fotograficzne, które przedstawiają stałe zbiory, ekspozycje czasowe, przebieg imprez oraz obiekty należące do muzeum. Dzięki tej współpracy zostaną osiągnięte dwa równie ważne cele: przedstawienie polskiego dorobku kulturalnego oraz rozpropagowanie za granicą działalności muzeum. Ukazała się płyta CD i katalog.
- Jako przykład otwarcia naszego regionu nie tylko na kraj, Europę ale i na świat może być prezentowana w 2004 roku wspaniała ekspozycja „*W stepach Mongolii*” inne oblicze domostwa. Otwarcia dokonał osobiście Ambasador Mongolii w Polsce. W 2004 roku Park Etnograficzny i Salon Wystawowy MBL odwiedziło 70.681 turystów, w tym 15.108 z zagranicy, m.in. z: Niemiec, Francji, Wielkiej Brytanii, Rosji, USA, Austrii, Szwajcarii, Włoch, Danii, Belgii, Węgier, Izraela, Hiszpanii, Czech, Litwy, Białorusi, Holandii oraz Chin, Japonii, Mongolii, Szwecji i Kanady.

Wnioski:

W 2004 roku nie zaobserwowano istotnych zmian w formach działalności kulturalnej w porównaniu do lat poprzednich. Od 2004 roku instytucjami artystycznymi (teatrami i filharmonią) kierują dyrektorzy wyłonieni w drodze konkursu zatrudnieni na umowy o zarządzaniu na czas określony. Przedstawione koncepcje programowe dyrektorów z pewnością w kolejnych latach zaowocują atrakcyjnym repertuarem, wpisując się w nową przestrzeń europejską, jednocześnie uwypuklając wspólne dziedzictwo kulturowe. Należy podkreślić, że w samym Teatrze im. Stefana Jaracza w Olsztynie w 2004 roku ilość premier osiągnęła liczbę 14, a zakładany wskaźnik (Liczba premier w teatrach dramatycznych – wzrost do 2015 r. o 50%) osiągnął 75%. Zaznaczyć należy jednak, że wzrostowi oferty kulturalnej w niektórych dziedzinach (przedstawienia teatralne, wystawy muzealne) towarzyszył spadek liczby widzów w teatrach i zwiedzających w muzeach. Jedynie w galeriach sztuki wzrostowi wystaw i ekspozycji towarzyszył wzrost liczby zwiedzających. W porównaniu do 2003 roku wzrosła frekwencja w kinach. Jedną z najbardziej powszechnych i podstawowych form uczestnictwa w kulturze jest czytelnictwo. Pomimo zmniejszenia się w 2004 roku o kolejnych 7 bibliotek i filii bibliotecznych w województwie wzrosła ilość wypożyczeń księgozbioru. Dzięki przyznanych przez Ministerstwo Kultury dotacjom celowym dla bibliotek publicznych z terenu naszego województwa na zakup nowości wydawniczych w ogólnej kwocie 732,5 tys. zł. zwiększył się zakup książek na 100 mieszkańców w województwie z 4 do 6.

Istotnym elementem w realizacji postawionego celu strategicznego oraz dwóch celów operacyjnych (dobry stan zabytków i muzeów; szeroka oferta kulturalna) była kolejna realizacja inwestycyjnych zadań w ramach Kontraktu Wojewódzkiego 2004. Poprawa bazy lokalowej instytucji kultury stwarza lepsze warunki odbiorcom przedsięwzięć kulturalnych. Należy oczekiwać, że zwiększy się zainteresowanie i ilość uczestników w organizowanych imprezach przez instytucje kultury.

Jednak w okresie zachodzących przemian dysproporcje w dostępie do instytucji kultury w miastach i na wsi utrwały się. Nadal praktycznie wszystkie profesjonalne instytucje sceniczne zlokalizowane są w dużych miastach, podobnie jak kina i galerie. Infrastruktura kulturalna w miastach i na wsi jest silnie zróżnicowana, podobnie jak wielkość i różnorodność oferty instytucji kultury. Wzrost cen produktów kultury i usług kulturalnych, w powiązaniu z możliwościami wyboru, ma również wpływ na ograniczenie dostępu do kultury, szczególnie na wsi i w małych miastach. Zmniejszaniu zróżnicowania kulturalnego winno służyć m.in. zwiększanie się operatywności samorządów terytorialnych, rozbudowa sektora prywatnego w sferze kultury i rozwijanie społecznie podejmowanych lokalnych inicjatyw kulturalnych.

Harmonogram działań

Strategii Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Województwa Warmińsko – Mazurskiego

Dziedzictwo i kultura		2000-2006	2007-2015
1.	Wsparcie inicjatyw lokalnych w tworzeniu placówek muzealnych, izb regionalnych, kolekcji oraz promocję miejsc historycznych.	*	X
2.	Budowa nowych i doinwestowanie istniejących instytucji kulturalnych na rzecz zwiększenia zróżnicowanej oferty kulturalnej (centrum kultury mniejszości narodowych, centrum szkoleniowe w Górowie Iławeckim dla młodzieży z Europy Środkowo-Wschodniej). <i>Propozycja włączenia zapisu „budowa siedziby Filharmonii im Feliksa Nowowiejskiego w Olsztynie”</i>	* (+ ad zapisów zawartych w nawiasie)	X
3.	Opracowanie i realizowanie programu wspierania i ochrony indywidualnych cech kultury indywidualnej.	+ Działanie zawarte jest w corocznych „Wojewódzkich Programach Współpracy Samorządu Województwa Warmińsko – Mazurskiego z org. Pozarządowymi oraz podmiotami określonymi w art. 3 ust.3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie” uchwalonych przez Sejmik Województwa	<i>Propozycja wykreślenia działania, bowiem zawarte jest ono w poniższych działaniach</i>
4.	Zwiększenie opieki nad działalnością twórczą.	*	Propozycja wykreślenia działania, gdyż zawarte jest ono w działaniu „Promocja dorobku kulturalnego regionu...”
5.	Wspieranie współpracy partnerskiej regionów i samorządów w tym wykorzystanie naturalnych powiązań mniejszości narodowych z ich ojczyznami.	*	X
6.	Promocja dorobku kulturalnego regionu poprzez współtworzenie i współuczestnictwo w międzynarodowych programach i imprezach kulturalnych.	*	X

Oznaczenia dla kolumny „2000 – 2006”:

- + - *zrealizowano*
- - *nie zrealizowano*
- * - *w trakcie realizacji*
- > - *propozycja przeniesienia na lata 2007 – 2015*
- >> - *propozycja przedłużenia realizacji na lata 2007 – 2015*

Oznaczenia dla kolumny „2007 – 2015”:

- X** - *zgodnie z harmonogramem*

Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: DZIEDZICTWO i KULTURA

Cel	Wskaźniki	Jedn. miary	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Uwagi/ Komentarz	Źródło informacji o wskaźnikach x/	
Cel strategiczny											
Bogactwo dziedzictwa i kultury regionu istotnym czynnikiem rozwoju społeczno-gospodarczego	Wzrost zainteresowania bogactwem dziedzictwa i kulturą	opis							w części opisowej	UM	
	Zatrudnienie w wojewódzkich jednostkach kultury (wzrost zatrudnienia)	osoby	672	659	640	629	640	623	Samorząd Województwa jest organizatorem 10 wojewódzkich instytucji kultury. Obserwowany spadek liczby zatrudnionych w 2001 i 2002 roku odnotowano głównie w Centrum Edukacji i Inicjatyw Kulturalnych w Olsztynie. Wynika to ze zmiany zakresu działania tej instytucji. Uchwałą Nr XXIV/378/01 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 20 marca 2001 r. zmieniającą uchwałę w sprawie nadania Statutu Regionalnemu Ośrodkowi Kultury w Olsztynie została zmieniona nazwa, cele i zadania instytucji. W 2003 r. nastąpił wzrost liczby zatrudnionych, osiągnął liczbę roku 2001. W 2004 r. najwyższy spadek liczby zatrudnionych odnotowano w Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie - 7 osób, w Teatrze Dramatycznym w Elblągu - 5 osób, w Teatrze im. St. Jaracza w Olsztynie - 3 osoby. W teatrach z dniem 1 .01.2004 r. Zarząd Województwa zawarł umowy o zarządzaniu teatrami z dyrektorami wyłonionymi w drodze konkursu.	UM	
Cele operacyjne											
Wskaźniki											
1	Dobry stan zabytków i muzeów	Nakłady na ochronę zabytków (wzrost)	tys.zł	3.614	4.056	3.266	3.234	4.851	4.278	W zawartych kwotach mieszczą się nakłady instytucji kultury posiadające siedzibę w obiektach zabytkowych (objętych badaniem ankietowym), udzielane dotacje z budżetu województwa na ochronę zabytków i środki będące w dyspozycji Warmińsko-Mazurskiego Konserwatora Zabytków. Do 2004 roku środki z budżetu województwa i W-MKZ na ochronę zabytków z roku na rok maleją. Ogólny wzrost nakładów w 2003 r. nastąpił w związku z realizacją zadania w ramach Kontraktu Wojewódzkiego przez Muzeum Kultury Ludowej w Węgorzewie, pn. "Kompleks pracowni rzemiosł tradycyjnych", w 2004 roku realizacją zadania (rewaloryzacja XVI w. budynku solnego wraz z rekonstrukcją odcinka średniowiecznego zamkowego muru obronnego) w ramach Kontraktu Wojewódzkiego przez Muzeum Warmii i Mazur.	UM
		Nakłady na remonty i modernizację wojewódzkich instytucji muzealnych (wzrost)	tys.zł	45	168	10	x	161	895	Dane dotyczą trzech wojewódzkich muzeów. Udzielane muzeom dotacje inwestycyjne nie pozwalają na właściwą troskę i zabezpieczenie cennych substancji zabytkowych siedzib muzealnych. W miarę swoich możliwości finansowych - dochodów własnych - muzea realizują niezbędne remonty bieżące. Pozytywnym zjawiskiem jest zdecydowany wzrost nakładów w 2004 r. oraz prowadzenie systemem gospodarczym przez Muzeum Budownictwa Ludowego w Olsztynie robót remontowo-konserwacyjnych i budowlano-	UM

Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko – Mazurskiego
Departament Kultury i Edukacji

										montażowych. Wzrost nakładów na ochronę zabytków w 2004 r. wiąże się głównie z realizacją zadania w ramach Kontraktu Wojewódzkiego przez Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie.	
		Liczba wyremontowanych i zmodernizowanych zabytków siedzib muzeów (do 2015 r. -11)	obiekt	4	4	4	5	9	11	W 1999 roku: Muzeum Przyrody w Olsztynie, Muzeum w Ostródzie oraz dwa obiekty architektury na terenie MBL Parku Etnograficznego w Olsztynku (chałupa dębowa z dwoma płytkimi podcieniami szczytowymi z Nowej Różanki i karczma ze Skandawy). W 2002 roku jeden obiekt architektury na terenie Parku Etnograficznego w Olsztynku (chałupa powiślańska z wysuniętym podcieniem i gankiem pod nim). W 2003 roku: w ramach kontraktu wojewódzkiego na terenie Muzeum Kultury Ludowej w Węgorzewie wykonano rekonstrukcję budynku szachulcowego, rekonstrukcję i adaptację chat drewnianych: z Woźnic, z Krzyżewa 16 i 10 (wraz z budynkiem gospodarczym), w 2004 roku: w ramach kontraktu wojewódzkiego Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie przeprowadził rewaloryzację zabytkowego budynku magazynu solnego, posadowionego na w złym stanie technicznym średniowiecznych murach obronnych, które również zostały zrekonstruowane oraz obiekt architektury na terenie MBL Parku Etnograficznego w Olsztynku - dom kamienny z Łutynowa.	UM
		Liczba muzeów w miastach (do 2015 r. co najmniej jedno w mieście powiatowym)	muzeum	x	2	2	3	3	4	W 2004 roku sieć muzeów w naszym województwie wzbogaciła się o jedno muzeum samorządowe - Muzeum Przyrody, Etnografii i Sztuki w Srokowie. Nadal bez muzeum pozostają takie miasta powiatowe jak: Bartoszyce, Braniewo, Iława, Działdowo, Olecko, Gołdap i Nowe Miasto Lubawskie.	UM
		Liczba muzeów specjalistycznych (do 2015 r. - 5)	obiekt	x	x	1	2	2	2	W 2001 r. utworzono Muzeum Przyrody w Olsztynie, w 2002 Muzeum Kolejnictwa w Elku. W 2003 i 2004 roku liczba muzeów specjalistycznych nie powiększyła się.	UM
		Liczba muzealiów w muzeach	szt	127.132	131.861	133.914	139.529	146.055	153.235	Liczba muzealiów systematycznie wzrasta. Większość muzealiów pozyskiwana jest nieodpłatnie od sponsorów i osób prywatnych.	RSW W-M 2000,s.185;2001,s. 388; 2002,s.402, 2004,s.206, 2005, s. 205
2	Szeroka oferta kulturalna	Wydatki na kulturę z budżetów jednostek samorządu terytorialnego (wzrost; 2002 r. o 6 % powyżej inflacji; 2003 r. -o 5 % powyżej inflacji; 2004 r. o 4 % powyżej inflacji; 2005 r. o 3 % powyżej inflacji, 2006 r. o 3 % powyżej inflacji)	tys.zł	70.431	77.624	81.900	83.600	85.779	96.554	Porównując wydatki na kulturę do roku bazowego, tj. 1999 w 2000 roku nastąpił wzrost nakładów (ze środków JST) na kulturę o 10,21%, tj. o 0,11% powyżej inflacji, w 2001 r. o 16,28%, tj. o 10,78 % powyżej inflacji, w 2002 r. o 14,43%, tj. o 12,53% powyżej inflacji, w 2003 r. o 21,79%, tj. o 20,99% powyżej inflacji, w 2004 r. o 35,67%, tj. o 32,17% powyżej inflacji. Porównując do roku poprzedniego % wzrost nakładów powyżej inflacji odpowiednio wynosi: w 2000 r. - 0,11%, 2001 r. - 0,00%, 2002 r. - 0,17%, w 2003 r. - 1,8%, w 2004 r. - 7,89.	RSW W-M 2004,s.300, 2005, s. 299

Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko – Mazurskiego
Departament Kultury i Edukacji

	% udział wydatków z budżetu jednostek samorządu terytorialnego na kulturę	%	2,9	2,8	2,69	2,66	2,68	2,73	% udział wydatków z budżetu JST na kulturę w 2004 r. ogółem wyniósł 2,73%. W samorządzie województwa % udział wyniósł 10,02%, w gminach 2,72% (nastąpił niewielki wzrost w stosunku do roku 2003), w powiatach 0,29%, w miastach na prawach powiatu 2,42% (nastąpił niewielki spadek do 2003 roku).	RSW W-M 2000,s.227;2001,s.467;2002,s.482;2003,s.48, 2004,s.299, 2005, s. 299
	Przeciętne miesięczne wydatki na kulturę i rekreację na 1 osobę w gospodarstwie domowym (wzrost o 50 % do 2015 r.)	zł	24,37	27,1	30,79	33,83	34,11	35,16	W 2004 roku przeciętne miesięczne wydatki na kulturę i rekreację na 1 osobę w gospodarstwie domowym w województwie wyniosły 35,16 zł., jest to o 11,88 zł. mniej od średniej krajowej. W stosunku do roku bazowego 1999 - wzrost wydatków w województwie o 44,27%.	RSW W-M 2000,s.154; 2001,s.336; 2002,s.350; 2003,s.348 ,2004,s.153, RSW 2005, s. 463
	% wzrost kwalifikowanej kadry dla filharmonii i teatrów (zwiększenie o 50 % do 2015 r.)	%	x	7,6	11,1	16,5	19	22,8	Wskaźnik liczony w stosunku do roku bazowego (1999 - liczba zatrudnionych 79 osób). Dane dotyczą wojewódzkich instytucji, tj. teatrów i filharmonii.	UM
	Liczba wyremontowanych i zmodernizowanych obiektów wojewódzkich instytucji kultury (do 2015 r. - 6)	obiekt	1	2	2	2	4	6	Muzeum Przyrody w Olsztynie, Centrum Edukacji i Inicjatyw Kulturalnych w Olsztynie, Stary Ratusz-siedziba Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Olsztynie, Centrum Kultury i Współpracy Międzynarodowej "Światowid" w Elblągu (I i II etap z Kontraktu Wojewódzkiego), Teatr Dramatyczny w Elblągu, budynek Magazynu solnego będący w zasobach Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie z przeznaczeniem na Muzealne Centrum Edukacji Regionalnej.	UM
	Liczba Powiatowych Bibliotek Publicznych (docelowo w każdym powiecie)	biblioteka	3	4	10	12	12	12	Biblioteki powiatowe są w miastach: Elbląg, Olsztyn, Pasłęk, Wirtualna Powiatowa Biblioteka Publiczna, Bartoszyce, Braniewo, Iława, Lidzbark Warmiński, Olecko, Ostróda, Goldap, Węgorzewo.	UM
	Liczba zakupionych książek na 100 mieszkańców (do 2006 - 10 woluminów do 2015 - 18 woluminów)	wolumin	5	4	4	4	4	6	W kolejnych latach odnotowano spadek dotacji z Ministerstwa Kultury na zakup nowości wydawniczych dla bibliotek publicznych w województwie. W 2004 roku Ministerstwo Kultury zawierało bezpośrednio porozumienia z gminami i województwem na finansowanie lub dofinansowanie zakupu nowości wydawniczych dla bibliotek ze środków z dopłat do stawek w grach stanowiących monopol państwa. Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie pełniła funkcję doradczą, ponieważ dla samorządów lokalnych to zadanie było czymś zupełnie nowym. W 2004 roku Ministerstwo Kultury dla bibliotek publicznych ogółem przekazało 732,5 tys. zł.	UM
	Liczba baz internetowej informacji lokalnej w bibliotekach publicznych (do 2006 r. 117)	baza	0	5	5	23	41	41	Osiągnięta liczba 41 baz internetowej informacji lokalnej w 2003 r. możliwa była dzięki realizacji projektu w ramach Kontraktu Wojewódzkiego pn. "Biblioteczna informacyjna Sieć Szkoleniowa" przez Wojewódzką Bibliotekę Publiczną w Olsztynie.	UM
	Liczba premier w teatrach dramatycznych (do 2015 r. wzrost o 50 %)	premiera	12	17	10	11	10	21	Informacje dotyczą Teatru Dramatycznego w Elblągu i Teatru im. Stefana Jaracza w Olsztynie. W 2004 roku ilość premier przekroczyła wskaźnik - odnotowano wzrost liczby premier w teatrach o 75%.	UM

*Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko – Mazurskiego
Departament Kultury i Edukacji*

	Liczba przedstawień, koncertów w teatrach i instytucjach muzycznych	impreza	1.757	2.098	2.020	1.992	1.997	2.374	Ilość realizowanych przedstawień i koncertów uwarunkowana jest wielkością budżetów instytucji kultury. Od 2000 do 2003 roku poziom udzielanych dotacji dla tych instytucji w zasadzie utrzymywał się na tym samym poziomie. W 2004 roku dotacje na działalność podstawową wzrosła o około 13% do roku 2003.	RSW W-M .2003,s.399, 2004,s.207, 2005, s. 206
	Liczba imprez teatralnych o charakterze ogólnopolskim i międzynarodowym (wzrost o 1-ną rocznie)	impreza	2	2	2	1	1	2	Niedobór środków finansowych w teatrach nie pozwala na organizację większej ilości imprez ogólnopolskich i międzynarodowych, których koszty są niewspółmiernie wyższe od imprez o zasięgu wojewódzkim.	UM
	Liczba koncertów symfonicznych poza siedzibą filharmonii (do 2015 r.-15)	koncert	8	9	6	10	9	12	Liczba koncertów symfonicznych poza siedzibą filharmonii uzależniona jest od budżetu instytucji. W 2004 roku osiągnął liczbę 12, w tym 1 poza Olsztynem.	UM
	Liczba wystaw muzealnych	wystawa	154	89	125	153	95	113	Liczba wystaw muzealnych w 2001 i 2002 roku wzrosła. Znaczący wpływ na ten stan było utworzenie nowych muzeów: Muzeum Przyrody w Olsztynie, Muzeum w Ostródzie i Muzeum Kolejnictwa w Elku. W 2003 roku nastąpił drastyczny spadek do 95, w 2004 r. wzrost do 2003 r. Uzasadnieniem spadku w stosunku do 2002 r. może być większe skupienie się instytucji muzealnych na organizowaniu działalności oświatowej (odczyty, seanse filmowe, koncerty, lekcje muzealne).	RSW W-M 2000,s.185; 2001,s.388; 2002,s.402; 2003,s.398, 2005, s. 205. 2004, tabl.2(91), publikacja internetowa GUS
	Liczba wystaw ogółem organizowanych przez galerie sztuki	wystawa		41	26	37	31	72	Dane statystyczne dotyczące liczby wystaw organizowanych przez galerie dotyczą 3 galerii w 2000, 2002, 2003 roku; 2 galerii w 2001 roku oraz 5 galerii w 2004 roku. W 2004 roku roczniki statystyczne podają dane 3 galerii sektora publicznego i 2 galerii prywatnych. Zaobserwowany spadek organizowanych przez galerie wystaw w 2003 roku nie oznacza ograniczenia działalności przez te instytucje. Poza wystawami galerie organizują różnego rodzaju ekspozycje. W 2003 roku było ich prawie o połowę więcej niż w roku 2002. Ilość wystaw i ekspozycji ogółem w kolejnych latach kształtowała się następująco: 2000r. - 86, 2001r. - 58, 2002r. - 74, 2003r. - 93, 2004r. - 151.	RSW W-M 2001,s.388; 2002,s.402; 2003,s.399 2004, tabl.24 (113), 2005, s.206 publikacja internetowa GUS
	w tym z zagranicy			6	2	7	4	10	Ogółem ilość wystaw i ekspozycji z zagranicy w kolejnych latach kształtowała się następująco: 2000 r. - 12, 2001 r. - 4, 2002 r. - 14, 2003 r. - 12, 2004 r. - 10.	
	Liczba odbiorców przedsięwzięć kulturalnych w ciągu roku (wzrost o 30 % do 2015 r.)	tys. osób	7.279	6.888	6.697	6.493	6.384	6.597	Dane dotyczą odbiorców przedsięwzięć kulturalnych organizowanych przez: galerie sztuki, muzea, teatry i instytucje muzyczne, biblioteki z filiami i kina stałe. Obserwowany spadek wypożyczeń księgozbiorów w bibliotekach i filiach spowodowany likwidacją filii i punktów bibliotecznych, których ilość w okresie od 1999 do 2004 r. zmniejszyła się o 28 filii i 68 punktów bibliotecznych. W 2004 roku w stosunku do roku 2003 obserwuje się spadek widzów i słuchaczy w teatrach i instytucjach muzycznych, natomiast wzrost zwiedzających w galeriach sztuki i widzów w kinach.	RSW W-M 2000,s.184-185; 2001,s. 387-389; 2002, s. 401-403; 2003, s.397-399, 2004, s. 206-208 i 2005, s. 205-207. publikacja inter. GUS dot. tetrow i inst.muzyczn.

*Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko – Mazurskiego
Departament Kultury i Edukacji*

			tys. osób	1.227	–	1.559,1	–	1.601,4	Publikowane dane co dwa lata dotyczą odbiorców przedsięwzięć kulturalnych domów i ośrodków kultury, w których obserwuje się wyraźny wzrost. Możliwość pozyskiwania środków finansowych przez stowarzyszenia (podmioty niezaliczone do sektora finansów publicznych) na organizację różnego rodzaju przedsięwzięć oraz ich czynna współpraca z domami i ośrodkami kultury z pewnością przyczynia się do wzrostu liczby odbiorców.	RSW 2001, s.200; 2003, s.239, 2004, s.208
	Liczba zespołów artystycznych klubów i kół zainteresowań w domach i ośrodkach kultury (do 2015 r. co najmniej 700)	zespół	856		963			1.016	Dane publikowane są co dwa lata.	RSW 2001, s.200; 2003 ,s. 239, 2004, s. 208

Roczniki statystyczne Województwa Warmińsko-Mazurskiego 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005 -skrót RSW W-M

Roczniki statystyczne Województw 2000 i 2001,2002, 2003, 2004, 2005 skrót RSW

Materiały własne Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego - skrót UM

Informacje dotyczące jednostek samorządowych instytucji kulturalnych gromadzone są w:

- Centrum Edukacji i Inicjatyw Kulturalnych w Olsztynie- dla domów, ośrodków kultury i galerii
- Teatrze im. ST. Jaracza w Olsztynie - dla teatrów
- Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie - dla muzeów
- Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie - dla bibliotek
- Wojewódzki Konserwator Zabytków - dane dot. zabytków

3. Wybrane informacje o programach pomocowych

Phare 99 – PL 9909.01 Fundusz Dotacji Lokalnych 2000 – 2002

Celem Funduszu Dotacji Lokalnych była pomoc gminom województwa warmińsko – mazurskiego w realizacji projektów rozwoju społeczno – gospodarczego, służących realizacji strategii rozwoju województwa. Budżet Funduszu Dotacji Lokalnych dla województwa warmińsko – mazurskiego wyniósł 4,5 mln EUR. Dotacje dla 19 beneficjentów zostały przyznane na współfinansowanie lokalnych projektów infrastrukturalnych z następujących dziedzin:

- Ochrona środowiska – 1,82 mln EUR
- Infrastruktura wodno – kanalizacyjna – 1,36 mln EUR
- Infrastruktura drogowa – 1,29 mln EUR

Łączna kwota dofinansowania Phare FDL wstępnie wyniosła ok. 4,47 mln EUR, natomiast całkowity budżet projektów 11,07 mln EUR.

Realizacja wszystkich projektów została zakończona.

Phare 2000 – Spójność Społeczna i Gospodarcza

Głównymi celami programu było: zwiększenie spójności społeczno – gospodarczej województwa poprzez podniesienie jego potencjału gospodarczego i społecznego oraz przygotowanie administracji regionalnej do uczestnictwa w polityce regionalnej UE po akcesji. Okres realizacji programu przypadł na lata 2001 – 2004.

W ramach realizacji programu Zarząd Województwa dokonał wyboru następujących projektów, zaakceptowanych następnie do realizacji przez Komisję Europejską i Ministerstwo Gospodarki:

Tabela nr 1
Zestawienie projektów Phare 2000 ESC

(w mln EUR)

Typ projektu	Numer i tytuł projektu	Udział środków		
		Phare	Kraj	Łącznie
Rozwój zasobów ludzkich	PL 0008.01.01 „Warmińsko-Mazurski Program Doskonalenia Kadr ”	3,38	1,18	4,56
Duży projekt infrastrukturalny	PL 0008.01.03 „Modernizacja drogi krajowej nr 16 wokół Olsztyna ”	6,01	7,36	13,37
Duży projekt infrastrukturalny	PL 0008.01.04 „Droga dojazdowa do mostu nad rzeką Elbląg”	2,48	3,03	5,51
Duży projekt infrastrukturalny	PL 0008.01.05 „Ochrona środowiska naturalnego Wielkich Jezior Mazurskich”	2,84	2,49	5,33
Małe Projekty Infrastrukturalne	PL 0008.01.06 „Fundusz Małych Inwestycji Infrastrukturalnych” – 10 małych projektów infrastrukturalnych	2,7	0,9	3,6
Rozwój Małych i Średnich Przedsiębiorstw	PL 0008.01.02 „Wsparcie Małych i Średnich Przedsiębiorstw ”	3,39	14,58	17,97
Razem:		20,8	29,54	50,34

Źródło: opracowanie własne na podstawie: materiały Departamentu Polityki Regionalnej

Wszystkie projekty zostały zakończone do końca roku 2004.

Phare 2001 – Spójność Społeczna i Gospodarcza

Głównym celem programu jest zwiększenie spójności społeczno – gospodarczej województwa poprzez: rozwój infrastruktury ponadlokalnej, rozwój zasobów ludzkich, wsparcie małych i średnich przedsiębiorstw.

W ramach programu Zarząd Województwa dokonał wyboru następujących projektów, zaakceptowanych następnie do realizacji przez Komisję Europejską i Ministerstwo Gospodarki:

Tabela 2
Zestawienie projektów Phare 2001 ESC

(w mln EUR)

Typ projektu	Numer i tytuł projektu	Udział środków		
		Phare	Kraj	Łącznie
Rozwój zasobów ludzkich	PL 0106.09.01-02-14 „Promocja zatrudnienia i rozwój zasobów ludzkich”	2,18	0,73	2,91
Duży projekt infrastrukturalny	PL.0106.08.03 „ Droga nr 16 wokół Olsztyna”	1,93	0,79	2,72
Duży projekt infrastrukturalny	PL.0106.08.01 „Wschodnia Obwodnica Elbląga”	4,55	2,05	6,6
Duży projekt infrastrukturalny	PL 0106.08.02 „ Budowa obwodnicy miejskiej w Elku I i II etap”	2,66	1,11	3,77
Rozwój Małych i Średnich Przedsiębiorstw	PL.0106.09.02 „Rozwój Małych i Średnich Przedsiębiorstw”	3,18	13,4	16,58
Razem:		14,5	18,08	32,58

Źródło: opracowanie własne na podstawie: materiały Departamentu Polityki Regionalnej

Wszystkie projekty zostały zakończone do końca roku 2004, za wyjątkiem projektu PL 0106.08.01, który zakończył się w sierpniu 2005.

Phare 2002 – Spójność Społeczna i Gospodarcza

Celem programu jest zwiększenie spójności społeczno-ekonomicznej województwa oraz jego potencjału gospodarczego i społecznego poprzez: rozwój infrastruktury ponadlokalnej, rozwój zasobów ludzkich, wsparcie małych i średnich przedsiębiorstw.

W ramach programu Zarząd Województwa dokonał wyboru następujących projektów, zaakceptowanych następnie do realizacji przez Komisję Europejską i Ministerstwo Gospodarki:

Tabela 3
Zestawienie projektów Phare 2002 ESC

(w mln EUR)

Typ projektu	Numer i tytuł projektu	Udział środków		
		Phare	Kraj	Łącznie
Rozwój zasobów ludzkich	PL2002/000-580-06.04 „Rozwój zasobów ludzkich”	0,91	0,3	1,21
Duży projekt infrastrukturalny	PL2002/000-580.06.30 „Rozwój MŚP w Olsztynie”	2,1	3,6	5,7
Duży projekt infrastrukturalny	PL2002/000-580.06.31 „Poprawa dostępności terenów inwestycyjnych w Iławie”	1,9	0,73	2,63
Duży projekt infrastrukturalny	PL 2002/000-580.06.32 „Rozwój Portu Morskiego w Elblągu”	3,25	1,6	4,85
Rozwój Małych i Średnich Przedsiębiorstw	PL2002/000-580.06.05 „Przedsiębiorczość w Polsce: Regionalny Program Wsparcia MŚP ”	1,6	2,67	4,27
Razem:		9,76	8,9	18,66

Źródło: opracowanie własne na podstawie: materiały Departamentu Polityki Regionalnej

Wszystkie projekty zostały zakończone w listopadzie 2005r., z wyjątkiem projektu PL2002/000-580.06.05, którego zakończenie planowane jest na czerwiec 2006r.

Phare 2003 – Spójność Społeczna i Gospodarcza

Celem programu jest zwiększenie spójności społeczno-ekonomicznej województwa oraz jego potencjału gospodarczego i społecznego poprzez: rozwój infrastruktury ponadlokalnej, rozwój zasobów ludzkich, wsparcie małych i średnich przedsiębiorstw.

W ramach programu Zarząd Województwa dokonał wyboru następujących projektów, zaakceptowanych następnie do realizacji przez Komisję Europejską i Ministerstwo Gospodarki:

Tabela 4
Zestawienie projektów Phare 2003 ESC

(w mln EUR)

Typ projektu	Numer i tytuł projektu	Udział środków		
		Phare	Kraj	Łącznie
Rozwój zasobów ludzkich	PL 2003/004-379.05.03 „Regionalny Program rozwoju zasobów ludzkich ”*	0	0	0
Duży projekt infrastrukturalny	PL 2003/004-379.05.35 „Rozwój infrastruktury lokalnej w Elblągu ”	2,73	5,65	8,38
Duży projekt infrastrukturalny	PL 2003/004-379.05.36 „Wsparcie MŚP w Elku poprzez modernizację dostępu do obwodnicy miasta ”	2,55	1,3	3,85
Duży projekt infrastrukturalny	PL 2003/004-379.05.34 „ Strefy inwestycyjne Iławy ”	3,39	2,08	5,47
Rozwój Małych i Średnich Przedsiębiorstw	PL 2003/004-379.05.04 „Regionalny Program wsparcia MŚP ”	1,82	3,02	4,84
Razem:		10,49	12,05	22,54

* fiszka programowa nie przewiduje środków w podziale regionalnym.

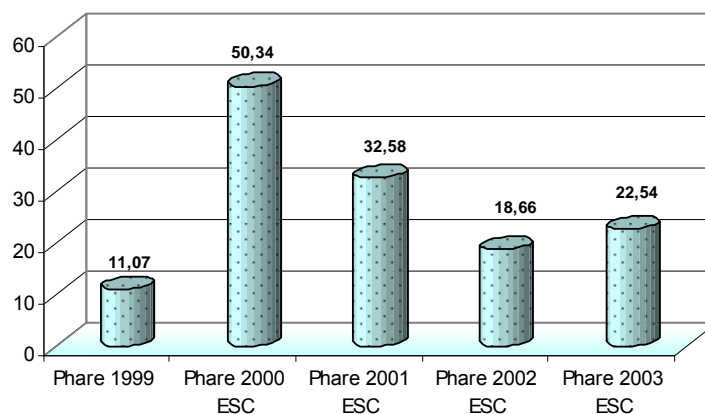
Źródło: opracowanie własne na podstawie: materiały Departamentu Polityki Regionalnej

Wszystkie projekty znajdują się w trakcie realizacji. W listopadzie 2006 r. planowane jest zakończenie wszystkich projektów z wyjątkiem projektu PL 2003/004-379.05.04, który zakończy się we wrześniu 2006 r.

Kształtowanie się wysokości środków przyznanych na realizację projektów w ramach programu Phare w województwie przedstawia wykres nr 1

Wykres nr 1

Środki (mln EUR) przyznane na realizację projektów z poszczególnych programów Phare

Źródło: opracowanie własne na podstawie: materiały Departamentu polityki Regionalnej

Projekt „Łuk Południowego Bałtyku”

Lata: 2001-2003.

Załącznikiem projektu „Łuk Południowego Bałtyku” było podpisanie w dniu 16 października 2001 roku przez marszałków województw: zachodniopomorskiego, pomorskiego oraz warmińsko-mazurskiego Deklaracji Intencji o współpracy w realizacji międzynarodowego projektu planistycznego integrującego regiony południowego wybrzeża Morza Bałtyckiego, tj. Szlezwik-Holsztyn, Meklemburgia-Pomorze Przednie, województwo Zachodniopomorskie, województwo Pomorskie, województwo Warmińsko-Mazurskie, Obwód Kaliningradzki oraz regiony Litwy, Łotwy pod nazwą: „**Łuk Południowego Bałtyku-strategie przestrzenne umożliwiające przyspieszenie integracji i zrównoważonego rozwoju regionu łuku południowego Bałtyku w ramach INTERERREG III B**”.

Konsekwencją podpisania Deklaracji Intencji było podjęcie prac przez samorządy województw nadmorskich północnej Polski (zachodniopomorskie, warmińsko-mazurskie, podlaskie) nad opracowaniem komplementarnego wniosku aplikacyjnego do ww. projektu, który byłby realizowany na terenie Polski. W ramach prac na wnioskiem przedstawiciele samorządów zaangażowanych województw przeprowadzili szereg spotkań, których efektem dodatkowym (oprócz przygotowania aplikacji) było zacieśnienie współpracy pomiędzy samorządami.

Lata 2003-2004

Efektom prac było otrzymanie dofinansowania wspólnego projektu pod nazwą: „*Strefa Rozwojowa Południowego Bałtyku – Łuk Południowego Bałtyku*”, którego partnerem wiodącym było województwo pomorskie. We wrześniu 2003r. projekt uzyskał wsparcie finansowe z programu PHARE CBC w wysokości 145 375,00 EURO, co stanowiło 80% wartości projektu. Projekt realizowany był przez 10 miesięcy. Obszar zaangażowanych regionów został nieoficjalnie nazwany: „*Strefą Łuku Południowego Bałtyku*”, co podkreślało pozytywny, transregionalny i transnarodowy charakter realizowanych projektów (niemieckiego i komplementarnego projektu polskiego).

Celem ogólnym projektu była analiza konkurencyjności, atrakcyjności inwestycyjnej i potencjału społeczno – gospodarczego polskiej części „*Łuku Południowego Bałtyku*” oraz określenie optymalnych kierunków jego wykorzystania.

Ogólny cel przełożył się przede wszystkim na wytypowanie i określenie warunków realizacji przedsięwzięć infrastrukturalnych (transportowych) mających wpływ na dalszy rozwój społeczno-gospodarczy Polski Północnej i przyczyniających się do poprawy jej spójności przestrzennej. W ramach Projektu wykonano studia przedwykonawcze (*pre-feasibility studies*) dla inwestycji drogowych, które zostały wyselekcjonowane m.in. w oparciu o – wypracowane również w trakcie realizacji Projektu – narzędzie planistyczne, zwane Oceną Oddziaływania Regionalnego (OOR). Narzędzie to pozwala na ocenę regionalnych skutków realizacji inwestycji transportowych. W ramach zakupów materialnych projektu Warmińsko-Mazurskie otrzymało zestaw komputerowy wraz z tonerami do drukarek o łącznej wartości 9 375,32 zł. W ramach dotacji wykonano również szereg opracowań specjalistycznych. Oto najistotniejsze z nich:

1. *Analiza warunków dla realizacji projektu obwodnicy Olsztyna w ciągu drogi krajowej 16 oraz obwodnicy Kętrzyna w ciągu drogi wojewódzkiej 592*, Fundacja Rozwoju Inżynierii Lądowej, Gdańsk, 2004;
2. *Metoda szacowania prędkości ruchu do oceny dostępności w korytarzu SBA na obszarze województw zachodniopomorskiego, pomorskiego i warmińsko-mazurskiego*, Gdańsk, 2004;
3. Dutkowski. M., *Metodologia oceny oddziaływania inwestycji transportowych na pobudzanie rozwoju regionalnego wraz z aplikacją tej metodologii dla systemu dróg krajowych i wojewódzkich położonych w polskiej części korytarza "Via Hanseatica"*, Gdańsk-Szczecin, 2004;
4. Kustrza W., *Inwentaryzacja inwestycji drogowych w korytarzu transportowym "Via Hanseatica"*, Gdańsk, 2003
5. W ramach środków projektowych powstała także strona internetowa projektu, adres: www.southbalticarc.pl

Przedakcesyjny instrument Polityki Strukturalnej ISPA.

Podstawowym celem funduszu ISPA było wsparcie krajów kandydujących do członkostwa w UE w zakresie społecznej i gospodarczej spójności poprzez współfinansowanie dużych projektów inwestycyjnych w sektorze środowiska i transportu. W województwie warmińsko – mazurskim zrealizowane zostały dwa projekty z zakresu ochrony środowiska na ogólną wartość dofinansowania z funduszu ISPA w kwocie 31,09 mln EUR (tabela poniżej).

Tabela 5
Projekty Programu ISPA

(mln EUR)				
Lokalizacja	Tytuł projektu	Wnioskodawca	Koszt całkowity	Wkład ISPA
Olsztyn	Modernizacja miejskiej oczyszczalni ścieków w Olsztynie	Urząd Miasta Olsztyn	38,14	21,74
Elbląg	Modernizacja wraz z rozbudową systemu zaopatrzenia w wodę przeznaczoną do spożycia w Elblągu	Urząd Miasta Elbląg	15,58	9,35

Zródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów Departamentu Polityki Regionalnej

Program Operacyjny SAPARD.

Środki przedakcesyjna przyznane dla województwa warmińsko – mazurskiego w ramach Programu SAPARD zostały przeznaczone na rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich. Program SAPARD został uruchomiony w 2002 r. i objął następujące działania:

- Działanie 1. *Poprawa przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych i rybnych*
- Działanie 2. *Inwestycje w gospodarstwach rolnych*
- Działanie 3. *Rozwój i poprawa infrastruktury obszarów wiejskich*
- Działanie 4. *Różnicowanie działalności gospodarczej na obszarach wiejskich*

Dane dotyczące realizacji programu SAPARD w województwie warmińsko – mazurskim przedstawia poniższa tabela:

Tabela nr 6

Wykorzystanie środków SAPARD w województwie warmińsko-mazurskim w PLN.

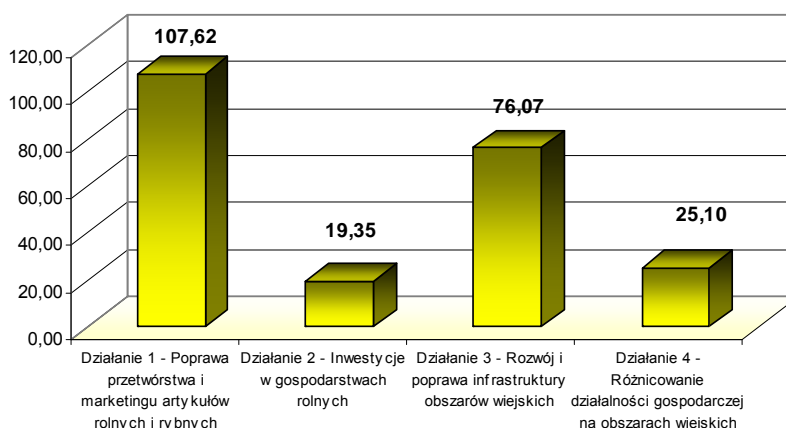
Program	Działanie	Schematy/komponenty	Planowany budżet Programu	Ilość zatwierdzonych projektów (podpisane umowy)	Wartość zatwierdzonych projektów (popisane umowy)		
			Środki SAPARD		Środki SAPARD	Łącznie	
SAPARD	Działanie 1 - Poprawa przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych i rybnych	1.1. Sektor mleczarski	limit krajowy	31	36 253 406,59	107 618 050,23	
		1.1. Sektor mięsny		34	47 027 567,34		
		1.1. Sektor rybny		5	9 778 252,40		
		1.2. Wsparcie restrukturyzacji przetwórstwa i poprawy marketingu owoców i warzyw		10	14 558 823,90		
	Działanie 2 - Inwestycje w gospodarstwach rolnych	2.1. Restrukturyzacja produkcji mleka	20 100 508,79	35	2 958 529,95	19 349 347,03	
		2.2.1. Modernizacja gospodarstw - produkcja bydła mięsnego		1	70 000,00		
		2.2.2. Odbudowa produkcji owczarskiej		0	0		
		2.2.3. Modernizacja produkcji trzody chlewnej i drobiu		37	2 820 397,05		
		2.3. Zwiększenie różnorodności produkcji gospodarstw rolnych		304	13 500 420,03		
	Działanie 3 - Rozwój i poprawa infrastruktury obszarów wiejskich	3.1. Zaopatrzenie gospodarstw wiejskich w wodę wraz z uzdatnianiem	76 267 401,17	55	22 900 131,51	76 066 642,23	
		3.2. Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków komunalnych		39	29 798 164,72		
		3.3. Gospodarka odpadami stałymi		1	861 952,78		
		3.4. Drogi gminne i powiatowe na obszarach wiejskich		53	22 506 393,22		
		3.5. Zaopatrzenie w energię		0	0		
	Działanie 4 - Różnicowanie działalności gospodarczej na obszarach wiejskich	4.1. Tworzenie źródeł dodatkowego dochodu w gospodarstwach rolnych	25 707 223,54	153	5 068 553,78	25 097 747,68	
		4.2. Tworzenie miejsc pracy na obszarach wiejskich		135	19 272 414,05		
		4.3. Publiczna infrastruktura turystyczna na obszarach wiejskich		15	756 779,85		
			Łącznie		908	228 131 787,17	228 131 787,17

Źródło: Opracowanie własne Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w Olsztynie

W województwie warmińsko – mazurskim łącznie we wszystkich działaniach programu SAPARD zawarto 908 umów, na łączną kwotę 228 131 787,17 PLN.

Wykres nr 2

Wartość (w mln zł) zatwierdzonych projektów z programu SAPARD

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 6

Program Aktywizacji Obszarów Wiejskich – PAOW

Głównym celem programu było wniesienie wkładu finansowego, inwestycyjnego oraz wiedzy i umiejętności w szeroko rozumiany rozwój gospodarczy obszarów wiejskich poprzez:

- zwiększenie pozarolniczego zatrudnienia na obszarach wiejskich,
- wsparcie procesu decentralizacji samorządów i rozwoju regionalnego,
- zapewnienie Polsce pomocy w budowaniu potencjału instytucjonalnego niezbędnego do uzyskania przedakcesyjnych i strukturalnych funduszy UE

Wykorzystanie środków PAOW w województwie warmińsko – mazurskim w stosunku do planowanego budżetu Programu przedstawia poniższa tabela:

Tabela 7

Wykorzystanie środków PAOW w województwie warmińsko – mazurskim (w EUR)

Program	Komponent	Planowany budżet Programu			Ilość zatwierdzonych projektów	Wartość wykorzystanych środków		
		Dotacja PAOW	Wkład krajowy	Łącznie		Dotacja PAOW	Wkład krajowy	Łącznie
Program Aktywizacji Obszarów Wiejskich	A - Mikrokredyt	1 610 000	1 834 000	3 444 000	1	1 610 000	1 830 596	3 440 596
	B-1 - Program przekwalifikowań	2 043 000	9 184 000	11 227 000	351	2 037 031	9 175 872	11 212 903
	B-2 - Edukacja	3 122 000	brak danych	3 122 000	218	2 966 374	17 271 324	20 237 698
	C - Infrastruktura	3 271 000	brak danych	3 271 000	46	3 271 287	19 315 026	22 586 313
	Łącznie	10 046 000	11 018 000	21 064 000	616	9 884 692	47 592 818	57 477 510

Źródło: Opracowanie własne Departamentu Rozwoju Obszarów Wiejskich i Rolnictwa.

W województwie warmińsko – mazurskim w ramach Programu Aktywizacji Obszarów Wiejskich zawarto łącznie 616 umów na ogólną wartość dofinansowania (środki zagraniczne) w kwocie 9 884 692 EUR.

Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego

Do głównych celów ZPORR należy zaliczyć: tworzenie warunków wzrostu konkurencyjności regionów, przeciwdziałanie marginalizacji niektórych obszarów, sprzyjanie długotrwałemu rozwojowi gospodarczemu, sprzyjanie spójności ekonomicznej, społecznej i terytorialnej.

W ramach ZPORR przewidziano na 2004r. dla województwa limit współfinansowania (EFRR oraz EFS) wynosi 182 602.734,2 euro; wg kursu Europejskiego Banku Centralnego (EBC) z 22.12.2004 r. jest to wartość 746.991.265,07 PLN (1 euro- 4,0908 PLN), co przeliczając wg wskaźnika zobowiązań (23,27%) dało 174.571.858,65 PLN alokacji środków w roku 2004. Wielkości zobowiązań wynikające z zawartych w 2004 roku 64 umów/decyzji o dofinansowanie projektów (działań) wynosiły 68.440 968,05 PLN, tj. 39,21% alokacji na rok 2004. i 9,16 % alokacji na lata 2004-2006.

Realizacja ZPORR rozpoczęła się ze znacznym opóźnieniem. Przyczyną było m.in. brak szeregu rozporządzeń wykonawczych umożliwiających wdrażanie ZPORR. Beneficjenci korzystający z prefinansowania działań, zobowiązani byli do przedłożenia umowy pożyczki z Banku Gospodarki Krajowej. Oddział BGK w Olsztynie funkcjonuje od 1. grudnia 2004r., a więc umowy pożyczki mogły być zawierane dopiero po tym terminie.

Tabela nr 8

Realizacja projektów w ramach Priorytetów/ Działań ZPORR w 2004 r.

Nr priorytetu/ działania	Nazwa priorytetu/działania	Projekty w trakcie realizacji**		Zarejestrowane wnioski	
		Ilość	Wartość PLN	Ilość	Wartość PLN
1	Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów	0	0	22	165 290 627,10
1.1	Modernizacja i rozbudowa regionalnego układu transportowego	0	0	11	141 525 735,20
1.3	Regionalna infrastruktura społeczna	0	0,00	11	23 764 891,95
2	Wzmocnienie rozwoju zasobów ludzkich w regionach	18	15 974 809,37	0	0
2.1	Rozwój umiejętności powiązany z potrzebami regionalnego rynku pracy i możliwości kształcenia ustawicznego w regionie	10	6 333 676,24	0	0,00
2.2.	Wyrównywanie szans edukacyjnych poprzez programy stypendialne	7	9 525 203,38	0	0,00
2.2. Typ I	Wspieranie rozwoju edukacyjnego studentów	5	8 058 963,32	0	0,00
2.2. Typ II	Wspieranie rozwoju edukacyjnego młodzieży wiejskiej	2	1 466 240,06	0	0,00
2.3	Reorientacja zawodowa osób odchodzących z rolnictwa	1	115 929,75	0	0,00
3	Rozwój lokalny	26	51 007 710,27	3	5 881 507,13
3.1	Obszary wiejskie	19	30 324 540,96	0	0
3.3	Zdegradowane obszary miejskie przemysłowe i powojkowe	1	7 500 132,67	1	4 650 030,00
3.3.1.	Rewitalizacja obszarów miejskich	0		1	4 650 030,00
3.3.2.	Rewitalizacja obszarów przemysłowych i powojkowych	1	7 500 132,67	0	0,00
3.5.	Lokalna infrastruktura społeczna	6	13 183 036,64	1	1 231 477,13
3.5.1	Lokalna infrastruktura edukacyjna i sportowa	4	12 544 725,64	1	1 231 477,13

3.5.2	Lokalna infrastruktura ochrony zdrowia	2	638 311,00	0	0
4	Pomoc techniczna	20	1 458 448,41	6	243 555,75
4.1.	Wsparcie procesu wdrażania ZPORR - wydatki limitowane	9	894 410,56	0	0
4.2.	Wsparcie procesu wdrażania ZPORR - wydatki nielimitowane	7	293 480,35	4	208 193,25
4.3.	Działania informacyjne i promocyjne	4	270 557,50	2	35 362,50
	Razem	64	68 440 968,05	31	171 415 689,98

** projekty zaakceptowane do realizacji na podstawie umowy lub decyzji, dla których nie przedstawiono jeszcze wniosku o płatność końcową

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Sprawozdanie z realizacji Programu w województwie warmińsko-mazurskim nr R/2004/ZPORR/28; Warmińsko-mazurski Urząd Wojewódzki w Olsztynie

W 2004 r. w Priorytecie I nie doszło do podpisania żadnej umowy.

Wartość zawartych umów (kwota funduszy strukturalnych) w Priorytecie 2 wynosi 15 974 805,37 PLN.

Wykorzystanie alokacji funduszy w działaniach **Priorytetu 2** w odniesieniu do roku 2004 przedstawiało się następująco:

- działanie 2.1. (Wojewódzki Urząd Pracy) – 27,36 %
- działanie 2.2. (Zarząd Województwa Warmińsko – Mazurskiego) – 27,36 %
- działanie 2.3. (Wojewódzki Urząd Pracy) - 0,87 %
- działanie 2.4. (Wojewódzki Urząd Pracy) - nie zawarto umów
- działanie 2.5. i działanie 2.6. (Urząd Marszałkowski zlecił wdrażanie Warmińsko-Mazurskiej Agencji Rozwoju Regionalnego) – nie zawarto umów.

Wartość zawartych umów (kwota funduszy strukturalnych) w **Priorytecie 3** wynosi 51.007.710,27 PLN.

Priorytet 3 realizuje Samorząd Województwa.

Wykorzystanie alokacji funduszy w działaniach **Priorytetu 3** w odniesieniu do roku 2004. przedstawiało się następująco:

- działanie 3.1. – 41,87 %
- działanie 3.2. - 0 % (nie zawarto żadnych umów)
- działanie 3.3. – 59,16 %
- działanie 3.4. - 0 % (Urząd Marszałkowski zlecił wdrażanie Warmińsko-Mazurskiej Agencji Rozwoju Regionalnego - nie zawarto żadnych umów). Realizacja projektów działania rozpocznie się w 2005 r.
- działanie 3.5 – 107,08 %

Wartość zawartych umów (kwota funduszy strukturalnych) w **Priorytecie 4** wynosi 1.458.448,41 PLN.

Wykorzystanie alokacji funduszy w działaniach **Priorytetu 4** w odniesieniu do roku 2004 r. przedstawiało się następująco:

- działanie 4.1. (Urząd Marszałkowski – 9 umów; Wojewódzki Urząd Pracy – 3 umowy; Warmińsko-Mazurska Agencja Rozwoju Regionalnego – 1 umowa) – 60,36 %
- działanie 4.2. (Urząd Marszałkowski – 1 umów; Wojewódzki Urząd Pracy – 1 umowa; Warmińsko-Mazurska Agencja Rozwoju Regionalnego – 1 umowa; 4 decyzje Wojewody) – 42,03 %
- działanie 4.3. (Urząd Marszałkowski – 4 umowy; Wojewódzki Urząd Pracy – 3 umowy; Warmińsko-Mazurska Agencja Rozwoju Regionalnego – 1 umowa) – 53,89%

W 16 umowach/decyzjach rzeczowa realizacja projektów została zakończona.

Program Sąsiedztwa Litwa-Polska-Obwód-Kaliningradzki Federacji Rosyjskiej (INTERREG III A/TACIS CBC 2004-2006.

Lata 2002-2006

W latach 2002-2004 samorząd województwa warmińsko-mazurskiego aktywnie uczestniczył w pracach nad przygotowaniem programu o charakterze transgranicznym, finansowanym ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Efektom podjętych prac była Decyzja Komisji Europejskiej z dnia 22 grudnia 2004 r. (C (2004) 5604), zatwierdzająca *Program Sąsiedztwa Litwa-Polska-Obwód Kaliningradzkiej Federacji Rosyjskiej INTERREG III A/TACIS CBC 2004-2006*.

Celem programu jest powstanie otwartego, transgranicznego regionu europejskiego posiadającego bogate dziedzictwo historyczne i kulturowe, czyste środowisko naturalne, rozwiniętego pod względem gospodarczym społecznym i technologicznym.

Obszar wsparcia po stronie polskiej obejmuje podregiony: białostocko-suwalski, łomżyński, elbląski, elcki, olsztyński, gdański, Gdańsk-Gdynia-Sopot, oraz podregion słupski, gdzie alokacja środków może wynieść maksymalnie 20% budżetu programu. Natomiast po stronie litewskiej obszar wsparcia obejmuje regiony: Alytus, Kłajpeda, Marijampole i Taurage. Z kolei po stronie rosyjskiej obszar ten obejmuje cały Obwód Kaliningradzki.

Program jest współfinansowany z dwóch linii budżetowych: po stronie polskiej i litewskiej z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (ang. ERDF), zaś po stronie rosyjskiej ze środków TACIS CBC (wspólnotowego programu pomocy dla byłych republik radzieckich i Mongolii – z wyłączeniem Litwy, Łotwy i Estonii). W latach 2004-2006 udział EFRR w budżecie programu wyniesie łącznie 36,5 mln €, natomiast alokacja TACIS CBC dla Obwodu Kaliningradzkiego 4,5 mln €.

Polscy partnerzy mogą uzyskać dofinansowanie ze środków EFRR w wysokości do 75% kosztów kwalifikowalnych projektu, środki EFRR są przekazywane w postaci refundacji.

W okresie programowym 2004-2006 realizacja projektów powinna zostać zakończona do końca 2007r.

Priorytety i działania programu:

Priorytet 1: Wzrost konkurencyjności i produktywności obszaru współpracy poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury transgranicznej, ochronę granic oraz współpracę gospodarczą i naukowo-techniczną.

Działanie 1.1. Wspieranie współpracy gospodarczej i naukowo-technicznej

Działanie 1.2 Wzmocnienie infrastruktury granicznej i przygranicznej w celu zapewnienia rozwoju obszaru przygranicznego

Działanie 1.3. Ochrona środowiska, wzrost efektywności wykorzystania energii, promowanie odnawialnych źródeł energii

Działanie 1.4. Rozwój turystyki i infrastruktury turystycznej przyczyniający się do rozwoju obszaru przygranicznego, jak również zachowanie obiektów dziedzictwa kulturowego o znaczeniu transgranicznym

Priorytet 2: Współpraca pomiędzy społecznościami, integracja społeczno-kulturowa, wzmocnienie rynku pracy.

Działanie 2.1. Wspieranie inicjatyw społeczności lokalnych

Działanie 2.2. Regionalna tożsamość kulturowa i dziedzictwo kulturowe.

Potencjalni beneficjenci programu (szczegółowa lista znajduje się w Uzupełnieniu Programu):

- jednostki samorządu terytorialnego i ich związki
- partnerzy społeczno-ekonomiczni
- organizacje pozarządowe i inne non-profit
- instytucje edukacyjne i kulturalne
- inne.

Pierwszy nabór wniosków ogłoszony przez Wspólny Sekretariat Techniczny w Wilnie utworzony przy współudziale województwa, odbył się w lipcu 2005 r. Do maja 2006 r. zakończono trzy rundy aplikacyjne, w których 28 wniosków z partnerami wiodącymi z województwa warmińsko-mazurskiego zostało zaakceptowanych do dofinansowania. Kwota dofinansowania wszystkich wniosków z udziałem partnerów z województwa warmińsko-mazurskiego to około 5 mln euro. W urzędzie Marszałkowskim znajduje się Regionalny Punkt Kontaktowy, który udziela bieżących informacji o Programie oraz oferuje wsparcie logistyczne Wspólnemu Sekretariatowi Technicznemu dla działań podejmowanych na terenie województwa.

Środki Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego przyznane dla województwa warmińsko – mazurskiego (po dwóch rundach aplikacyjnych w 2005 r.) w ramach Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III A / TACIS CBC 2004 – 2006 przedstawiają się następująco (w EUR):

Tabela nr 9

Środki EFRR przyznane dla województwa warmińsko-mazurskiego w ramach Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III A / TACIS CBC 2004 – 2006

Priorytet	Działanie	Alokacja ERDF na cały program	Środki ERDF w EUR przyznane dla województwa warmińsko-mazurskiego (po II rundach aplikacyjnych w 2005 r.)	% środków przyznanych dla beneficjentów z województwa warmińsko-mazurskiego
Priorytet 1	Działanie 1.1	6 251 392,00	0	0
	Działanie 1.2	7 265 131,00	905 411,00	12,46
	Działanie 1.3	4 561 826,00	0	0
	Działanie 1.4	7 265 131,00	1 476 143,60	20,32
	Razem	25 343 480,00	2 381 554,60	9,4
Priorytet 2	Działanie 2.1	5 068 696,00	350 846,19	6,92
	Działanie 2.2	3 379 131,00	289 907,94	8,58
	Razem	8 447 827,00	640 754,13	7,58
Ogółem		33 791 307,00	3 022 308,73	8,94

Źródło: opracowanie własne na podstawie: materiały Departamentu Polityki Regionalnej

Sektorowy Program Operacyjny – Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw.

Celem generalnym SPO WKP jest poprawa pozycji konkurencyjnej przedsiębiorstw, działających na terenie Polski w warunkach jednolitego Rynku Europejskiego, wykorzystując zasoby sfery naukowo-badawczej oraz korzyści związane z stosowaniem nowoczesnych technologii, w tym technologii informacyjnych oraz technologii wspierających ochronę środowiska, określa cele, priorytety i działania dotyczące realizacji polityki w zakresie przedsiębiorczości i innowacyjności, ze szczególnym uwzględnieniem sektora małych i średnich przedsiębiorstw (MSP).

Tabela nr 10

Wsparcie rozwoju konkurencyjności przedsiębiorstw w województwie warmińsko - mazurskim ze środków SPO WKP w PLN (dane na koniec grudnia 2005 r.)

Nazwa programu	Cel i charakterystyka	Wskaźnik	Dotacja w PLN
SPO - Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw	Działanie 2.1 <i>Wzrost konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw poprzez doradztwo</i>	16 umów	220 450
	Działanie 2.3 <i>Wzrost konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw poprzez inwestycje</i>	69 umów	50 557 469

Źródło: opracowano na podstawie: materiały Warmińsko-Mazurskiej Agencji Rozwoju Regionalnego S.A.

Krajowa pomoc publiczna dla województwa warmińsko – mazurskiego.

W wyniku reformy administracji publicznej (*Ustawa z dnia 12 maja 2000 r o wspieraniu rozwoju regionalnego, Dz. U nr 48 poz. 550 z późn. zmianami*) nastąpiła zmiana sposobu zarządzania, administrowania i organizacji przepływu środków publicznych, której zadaniem było usprawnienie finansowania najtrudniejszych zadań inwestycyjnych o charakterze regionalnym, pochłaniających najwięcej środków finansowych z budżetów jednostek samorządu terytorialnego. Ważnym narzędziem dofinansowania zadań służących rozwojowi regionalnemu stały się środki finansowe w ramach kontraktów wojewódzkich.

W ramach kontraktów wojewódzkich, zawartych pomiędzy Radą Ministrów a Samorządem Województwa Warmińsko – Mazurskiego na lata 2001 – 2003, na rok 2004 oraz na rok 2005 zrealizowanych zostało w regionie 184 zadań o łącznej wartości 384 125,19 tys. zł. Wkład budżetu

państwa stanowił około 50 %, pozostałe środki pochodziły z budżetu jednostek samorządu terytorialnego (gminy, miasta, powiaty) oraz środków innych podmiotów.

Zaangażowanie środków finansowych na zadania Kontraktu Wojewódzkiego dla Województwa Warmińsko – Mazurskiego, finansowane ze środków krajowych w latach 2001 – 2003, w roku 2004 oraz w roku 2005 (w tys. zł) przedstawia się następująco:

Tabela 11
Realizacja Kontraktu wojewódzkiego (w tys. zł)

Środki krajowe		Plan	Wykonanie	% wykonania
Realizacja Kontraktu Wojewódzkiego w latach 2001 - 2003	Dotacja budżetu państwa	128 674,00	122 148,48	94,9
	Dotacja JST i innych podmiotów	125 593,72	143 851,13	114,5
	Łączna dotacja	254 267,72	265 999,61	104,6
Realizacja Kontraktu Wojewódzkiego w 2004 r.	Dotacja budżetu państwa	63 704,00	60 366,71	94,8
	Dotacja JST i innych podmiotów	24 793,69	25 261,72	101,9
	Łączna dotacja	88 497,69	85 628,44	96,8
Realizacja Kontraktu Wojewódzkiego w 2005 r.	Dotacja budżetu państwa	21 946,00	21 902,58	99,8
	Dotacja JST i innych podmiotów	7 316,00	10 594,57	144,8
	Łączna dotacja	29 262,00	32 497,15	111,1
Łącznie lata 2001-2005	Dotacja budżetu państwa	214 324,00	204 417,77	95,4
	Dotacja JST i innych podmiotów	157 703,41	179 707,42	114
	Łączna dotacja	372 027,41	384 125,19	103,3

¹⁾ Bez uwzględnienia środków na ZPORR oraz IW INTERREG.

²⁾ Z uwzględnieniem środków przeznaczonych na inwestycje w środki trwale w zakresie regionalnych pasażerskich przewozów kolejowych.

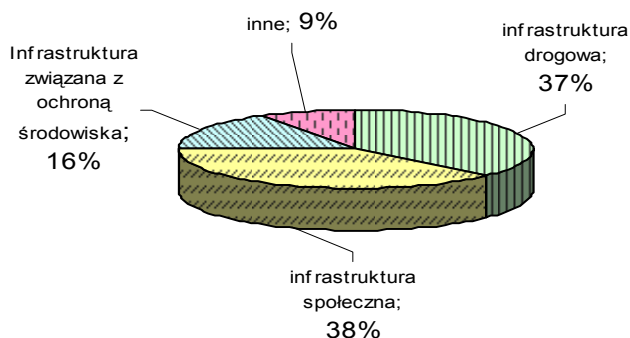
Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów Departamentu Polityki Regionalnej

Podstawowe kierunki inwestowania (wykres nr 2), zgodnie z przyjętą procedurą wyboru zadań stanowiły w latach 2001 – 2005:

- infrastruktura drogowa – ok. 37 % ogółu poniesionych kosztów na zadania Kontraktów,
- infrastruktura związana z ochroną środowiska (kanalizacje, oczyszczalnie, przepompownie ścieków, wodociągi) – ok. 15 % ogółu poniesionych kosztów na zadania Kontraktów,
- infrastruktura społeczna – szpitale, szkoły, opieka społeczna – ok. 38 % ogółu poniesionych kosztów na zadania Kontraktów.
- inne – turystyka, kultura, rozwój przedsiębiorczości (fundusz pożyczkowy dla przedsiębiorczości), rozwój zasobów ludzkich – ok. 9 % ogółu poniesionych kosztów na zadania Kontraktu.

Wykres nr 3

Podstawowe kierunki inwestowania w ramach Kontraktów dla województwa warmińsko mazurskiego.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: materiały Departamentu Polityki Regionalnej

II. 4. Krótka informacja o aktualizacji „Strategii rozwoju społeczno – gospodarczego województwa warmińsko –mazurskiego”

Stosownie do uchwały nr XXVI/361/04 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 26 października 2004r. w sprawie określenia zasad, trybu i harmonogramu aktualizacji strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego Departament Polityki Regionalnej - podobnie jak w pozostałych regionach kraju przystąpił do prac związanych z aktualizacją „Strategii Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Województwa Warmińsko – Mazurskiego” w II półroczu 2004 roku.

Zgodnie z powyższym (oraz zmieniającą uchwałą Sejmiku Województwa nr XXIX/404/05 z dnia 8 lutego 2005r.) aktualizacja „Strategii” dotyczyła głównie: aktualizacji diagnozy sytuacji społeczno – gospodarczej, weryfikacji celów, priorytetów i działań.

W celu realizacji powyższych etapów działań - Zarządzeniem nr 45/2004 Marszałka Województwa Warmińsko – Mazurskiego z dnia 2 listopada 2004r. powołany został Zespół Zadaniowy do aktualizacji *Strategii Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Województwa Warmińsko – Mazurskiego*. Miał on charakter opiniodawczo – doradczy, a w jego skład włączeni zostali dyrektorzy departamentów Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Zespołowi przewodniczy - Wicemarszałek Województwa Warmińsko – Mazurskiego Pani Bożena Wrzeszcz – Zwada.

Pierwsze spotkanie Zespołu odbyło się w Olsztynie dnia 8 listopada 2004 roku i było to spotkanie organizacyjne. Zapoznano członków Zespołu z przesłankami aktualizacji, nowymi uwarunkowaniami wewnętrznymi i zewnętrznymi *Strategii*. Poproszono także o przekazanie uwag do zapisów „Strategii” wymagających zmiany.

Zgodnie z ustaleniami zebrano propozycje zmian oraz opracowano w Departamencie Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego projekt *Założeń Aktualizacji „Strategii Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Województwa Warmińsko – Mazurskiego”*.

Drugie spotkanie odbyło się w Olsztynie dnia 29 listopada 2004r. i miało na celu analizę projektu „Założeń Aktualizacji *Strategii*”. Członkowie Zespołu zaakceptowali przedstawiony dokument.

Założenia przyjęte zostały przez Zarząd Województwa Warmińsko – Mazurskiego w drodze uchwały nr 59/280/04/II dnia 30.11.2004r. udostępnione zostały na stronie internetowej www.warmia.mazury.pl.

W grudniu 2004r. zlecono wykonanie diagnoz sytuacji województwa warmińsko – mazurskiego w następujących warstwach: gospodarka/innowacyjność, infrastruktura/aspekty przestrzenne/ środowisko przyrodnicze, rozwój obszarów wiejskich i rolnictwa, systemy transportowe, infrastruktura techniczna oraz sporządzenie zestawienia statystycznego obrazującego sytuację społeczno – gospodarczą województwo w latach 1999 – 2003.

Aktualizacja diagnoz została wykonana w I kwartale 2005r.

Uchwałą Zarządu Województwa nr 10/80/05/II z dnia 14 marca 2005 r. powołano Radę Programową do prac nad aktualizacją „Strategii Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Województwa Warmińsko – Mazurskiego” oraz uchwałą nr 10/81/05/II z tego samego dnia Regionalny Komitet Sterujący do prac nad aktualizacją „Strategii”.

Komitet Sterujący jest ciałem konsultacyjno – doradczym Zarządu Województwa, którego głównym zadaniem jest opiniowanie projektów dokumentów opracowanych przez Zespół Zadaniowy.

Rada Programowa skupiła przedstawicieli różnych środowisk i ma charakter opiniodawczy Zarządu Województwa.

Kolejne spotkanie Zespołu Zadaniowego odbyło się w Łańsku w dniach 21–22 marca 2005r. Miało ono formę warsztatów prowadzonych przez konsultantów aktualizacji „Strategii”. Głównym celem spotkania była weryfikacja wizji rozwoju, celu głównego oraz priorytetów i działań „Strategii”. Efektem spotkania, oraz późniejszych prac konsultantów i wewnątrz departamentowych, jest wstępny projekt zaktualizowanej „Strategii”.

Dnia 5 kwietnia 2005 r. odbyło się spotkanie Regionalnego Komitetu Sterującego do prac nad aktualizacją „Strategii”, którego celem było przedstawienie i akceptacja wypracowanego przez Zespół Zadaniowy wstępnego projektu zaktualizowanej „Strategii”.

W maju 2005 br. przeprowadzono konsultacje społeczne wstępnego projektu aktualizowanej „Strategii”. Spotkania konsultacyjne odbyły się w trzech podregionach, kolejno w Elku – 05.05.2005r., Elblągu 09.05.2005r. i Olsztynie 10.05.2005r.

Odbyły się także spotkania konsultacyjne z regionami sąsiednimi: województwem pomorskim i zachodniopomorskim (13.05.2005r. w Elblągu), z administracją Obwodu Kaliningradzkiego Federacji Rosyjskiej (16.05.2005r. w Olsztynie) oraz z przedstawicielami sektora małych i średnich przedsiębiorstw, organizacji pozarządowych i mediów (13.05.2005r. w Olsztynie).

Dokument „Strategii Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Województwa Warmińsko – Mazurskiego do 2020 roku” – został przyjęty Uchwałą Sejmiku Województwa z dnia 31 sierpnia 2005 roku.

W zaktualizowanej strategii przyjęto nowe brzmienia wizji, priorytetów, celów strategicznych i operacyjnych oraz działań.

Wizja strategii w 2020 roku sformułowana została:

Warmia i Mazury regionem, w którym warto żyć...

Cel główny strategii brzmi:

Spójność ekonomiczna, społeczna i przestrzenna Warmii i Mazur z regionami Europy.

Priorytety strategiczne to:

Priorytet 1 – Konkurencyjna gospodarka

Priorytet 2 – Otwarte społeczeństwo

Priorytet 3 - Nowoczesne sieci

Cele strategiczne:

Wzrost konkurencyjności gospodarki

Wzrost aktywności społecznej

Wzrost liczby i jakości powiązań sieciowych

Cele operacyjne w ramach priorytetu Konkurencyjna gospodarka – celu strategicznego wzrost konkurencyjności gospodarki:

- ◆ wzrost konkurencyjności firm,
- ◆ skuteczny system pozyskiwania inwestorów zewnętrznych,
- ◆ wspieranie systemu produkcji i promocja wytwarzanej w regionie żywności wysokiej jakości,
- ◆ wzrost potencjału turystycznego,
- ◆ wzrost konkurencyjności usług dla starzejącego się społeczeństwa,
- ◆ wzrost liczby miejsc pracy,
- ◆ wzrost potencjału instytucji otoczenia biznesu,
- ◆ tworzenie społeczeństwa informacyjnego,
- ◆ doskonalenie administracji.

Cele operacyjne w ramach priorytetu Otwarte społeczeństwo, celu strategicznego wzrost aktywności społecznej:

- ◆ dostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku pracy,
- ◆ różnorodna i dostępna edukacja,
- ◆ rozwój społeczeństwa obywatelskiego,
- ◆ wysoki poziom zabezpieczenia i dostępności usług medycznych,
- ◆ zapewnienie bezpieczeństwa publicznego,
- ◆ zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego sprzyjającego integracji oraz zapobieganiu wykluczeniu społecznemu,
- ◆ wzrost dostępności mieszkań,
- ◆ wzrost atrakcyjności bazy sportowo-rekreacyjnej,
- ◆ poprawa jakości i ochrona środowiska.

Cele operacyjne w ramach priorytetu Nowoczesne sieci – celu strategicznego wzrost liczby i jakości powiązań sieciowych:

- ◆ zwiększenie zewnętrznej dostępności komunikacyjnej oraz wewnętrznej spójności
- ◆ dostosowana do potrzeb sieć nośników energii,
- ◆ intensyfikacja współpracy międzyregionalnej,
- ◆ monitoring środowiska.

Za przygotowanie raportów z przebiegu realizacji priorytetów będą odpowiednie (do przyjętych w danym obszarze wskaźników) departamenty tj.:

- ◆ Konkurencyjna gospodarka – Departament Polityki Regionalnej,
- ◆ Otwarte społeczeństwo – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej,
- ◆ Nowoczesne sieci – Departament Infrastruktury i Geodezji.

W proces przygotowywania raportów zaangażowane będą odpowiednie departamenty Urzędu Marszałkowskiego poprzez opracowywanie materiałów jako raportów częściowych z postępów realizacji celów operacyjnych w poszczególnych priorytetach. Każdy raport składać się będzie z prezentacji wskaźników oraz ich interpretacji i wniosków oraz propozycji ewentualnych korekt zapisów strategii, programów rozwoju regionalnego.

Za opracowanie Raportu zbiorczego odpowiedzialny jest Departament Polityki Regionalnej.

Ramowe wskaźniki dla celu głównego i poszczególnych priorytetów określone zostały w dokumencie „Strategii”.

Utrzymana będzie zasada opracowywania raportów rocznych z realizacji strategii w drugim roku po roku sprawozdawczym i dotychczasowe terminy prac, w tym:

- ◆ przygotowanie zbiorczego raportu okresowego – do 15 czerwca
- ◆ przyjęcie zbiorczego raportu okresowego przez Sejmik Województwa – do 31 sierpnia

II. 5. Obszary problemowe. Analiza stanu obszarów popegeerowskich w województwie warmińsko-mazurskim

Stosownie do ustaleń wynikających z prac nad aktualizacją Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Województwa Warmińsko-Mazurskiego Departament Polityki Regionalnej opracował materiał pn. „*Analiza stanu obszarów popegeerowskich w województwie warmińsko-mazurskim*”.

Dokument obejmuje problematykę obszarów popegeerowskich w trzech podstawowych warstwach, tj. gospodarczej, społecznej i przestrzennej. Celem opracowania jest identyfikacja problemów na terenach popegeerowskich na tle obszarów wiejskich.

Województwo warmińsko-mazurskie należy do grupy województw Polski Północnej o największym udziale gruntów popegeerowskich, zajmuje 1 lokatę w kraju. Państwowe Gospodarstwa Rolne zlokalizowane były na obszarze wszystkich gmin z wyjątkiem gminy Rozogi w powiecie szczycieńskim.

Państwowe Gospodarstwa Rolne były jednym z pierwszych sektorów gospodarki objętych decyzjami rządowymi o przekształceniach własnościowych, co faktycznie oznaczało likwidację tych gospodarstw. Realizację tego zadania powierzono powołanej z dniem 1 stycznia 1992 roku Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa.

W krótkim okresie czasu te obszary wiejskie stały się jednym z najtrudniejszych dla polityki regionalnej państwa. Pospieszna likwidacja PGR-ów spowodowała wielostronne i radykalne zmiany w dotychczasowej strukturze rozwoju gospodarczego, społecznego i zagospodarowaniu przestrzennym wsi o dużym udziale państwowej własności rolnej. Najbardziej brzemienne skutkiem było skoncentrowane przestrzennie bezrobocie - najwyższe w Polsce oraz związane z nim nastroje niezadowolenia, zjawiska biedy i niedostatku.

Przebieg i skutki procesów transformacji gospodarki sprawiły, że już od 1991 roku obszary te były uznawane oficjalnie jako wymagające interwencji państwa ze środków publicznych i środków pomocowych z zagranicy. Uznano, że głęboka recesja ma charakter strukturalny. Potwierdziły to raporty Zespołów Zadaniowych ds. rozwoju regionalnego Rządu Polskiego i Unii Europejskiej. W ramach rozwiązywania wspólnych problemów międzywojewódzkich opracowany został w latach 1997-1998 Regionalny Program Restrukturyzacji Gospodarki i Przeciwdziałania Bezrobociu dla byłych 7 województw Polski Północnej (obejmujący województwa: suwalskie, olsztyńskie, elbląskie, toruńskie, słupskie, koszalińskie, pilskie).

Po reformie samorządowej w 1999r. w utworzonym województwie warmińsko-mazurskim problemy dotyczące terenów popegeerowskich były nadal przedmiotem badań. Powstały kolejne opracowania, materiały diagnostyczne, prace badawcze w tym prowadzone przez środowisko akademickie. Wśród nich wymienić należy szczególnie opracowania:

- „*Deprywacja potrzeb byłych pracowników państwowych przedsiębiorstw gospodarki rolnej*”. Wyd. Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu;
- „*Mieszkańcy osiedli byłych pegeerów o swojej sytuacji życiowej. Raport z badań*”. Wyd. Uniwersytet Warmińsko – Mazurski w Olsztynie.

Materiały te wykorzystane zostały w opracowaniu w sposób bezpośredni lub posiłkowy.

Krótką charakterystyka obszarów wiejskich i terenów popegeerowskich

Województwo warmińsko – mazurskie obejmuje teren byłych Prus Wschodnich, na których występowały duże majątki ziemskie, co określiło późniejszą strukturę agrarną i osadniczą tych ziem. Cechą charakterystyczną tego obszaru stała się dominacja dużych państwowych gospodarstw rolnych, korzystających z wysokich dotacji budżetowych.

Udział państwowych gospodarstw rolnych w użytkach rolnych w 1990 roku wynosił 50,1% (kraj 21%). Funkcjonowało 100 dużych PGR, których liczba w wyniku procesów restrukturyzacji wzrosła niemal trzykrotnie.

Wprowadzenie zasad gospodarki rynkowej spowodowało zasadniczą zmianę sytuacji państwowych gospodarstw rolnych. Brak rozwiązań dostosowawczych dla PGR-ów do warunków gospodarki rynkowej i nowych uwarunkowań ustrojowych doprowadził do ich upadku. Gospodarstwa te objęła decyzja o przekształceniach własnościowych, co faktycznie prowadziło do likwidacji tych gospodarstw.

W województwie notowano najwyższą w kraju ilość gruntów przejętych w Zespół Własności Rolnej Skarbu Państwa, tj. w ilości 815,9 tys. ha – 17,3% ogółu Zasobu.

Identyfikacja podstawowych cech charakterystycznych dla terenów popegeerowskich województwa warmińsko-mazurskiego wskazuje, że głównie są to:

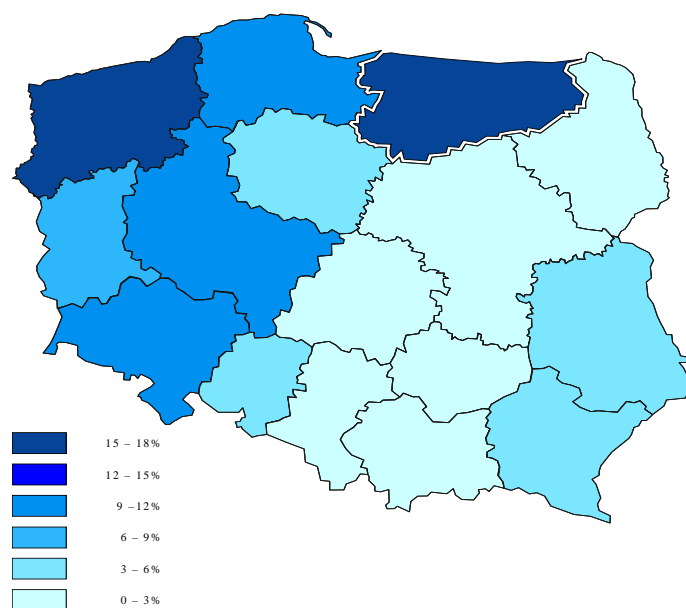
- atrakcyjny stan środowiska naturalnego, wymagające uwarunkowania przyrodnicze;
- wysoki przyrost naturalny w przeliczeniu na tys. ludności – 3,0 promile (kraj 0,2);
- rozproszona wiejska sieć osadnicza, ludność wiejska stanowi ok. 40% mieszkańców województwa;
- najniższa w kraju gęstość zaludnienia - 59 osób/km² (kraj 122), a na terenach wiejskich spada do 25 osób/km², przy wysokim niegdyś stopniu koncentracji przestrzennej miejsc pracy w byłych PGR;
- niski poziom wykształcenia byłych pracowników PGR;
- ograniczone możliwości edukacyjne dzieci z rodzin popegeerowskich;
- peryferyjne położenie większości osiedli popegeerowskich, brak połączeń komunikacyjnych;
- niezadawalający stan techniczny infrastruktury na wsi;
- ubogi ilościowo i niezadawalający jakościowo stan otoczenia biznesu, działalności pozarolniczej;
- utrzymujący się monofunkcyjny charakter obszarów popegeerowskich, nie powstają lub zbyt wolno nowe podmioty gospodarcze;
- brak pracy, stałych źródeł dochodu, wysoki poziom bezrobocia, patologiczne skutki długotrwałego bezrobocia;
- pogłębiające się zjawisko ubóstwa, patologii i zwiększonego zapotrzebowania na opiekę społeczną;
- marginalizacja, brak nadziei na lepszą przyszłość; wzrost izolacji społeczności popegeerowskiej;
- mimo trudnej sytuacji, braku dostatecznych instrumentów i pomocy z zewnątrz część ludności popegeerowskiej wykazuje postawy aktywne.

Zagospodarowanie gruntów przejętych z byłych Państwowych Gospodarstw Rolnych

Łącznie w skali kraju wg informacji AWRSP na stan 31.12.2004r. zostało przyjęte 4708,7 tys. ha, z tego najwięcej w warmińsko – mazurskim, bo 815,9 tys. ha i zachodniopomorskim 813,7 tys. ha, a najmniej w województwie małopolskim (38,9 tys. ha) i świętokrzyskim (49,6 tys. Największy odsetek gruntów przejęła ANR w województwie warmińsko – mazurskim 17,33% i zachodniopomorskim – 17,28% ogółu gruntów, a najmniej, bo tylko 0,83% w województwie małopolskim i świętokrzyskim 1,05%.

Mapa nr 1

Struktura procentowa przyjętych gruntów przez ANR do zagospodarowania wg województw

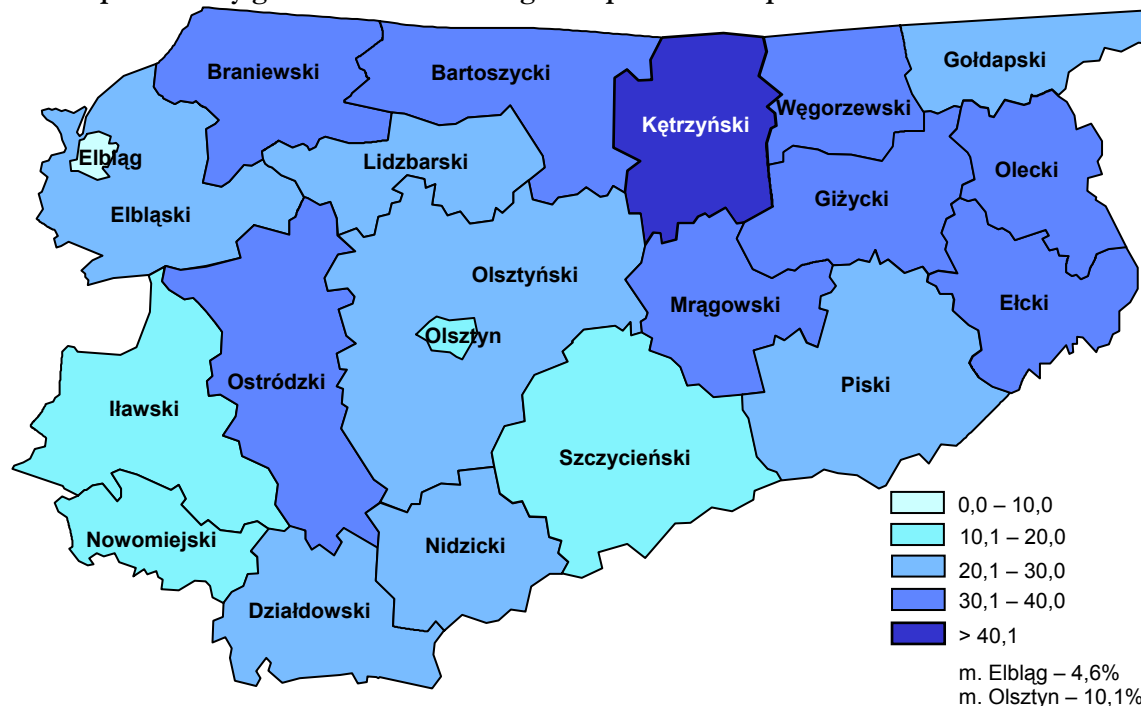

Źródło: „Analiza stanu obszarów popegeerowskich w województwie warmińsko-mazurskim”. 2005r. Oprac. Departament Polityki Regionalnej Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko Mazurskiego w Olsztynie

Odnotowano duże zróżnicowania wewnątrzregionalne – w zakresie gruntów przejętych w Zasób Agencji Nieruchomości Rolnych Oddział Terenowy w Olsztynie wg powiatów i gmin

Mapa nr ..

Udział procentowy gruntów PGR-ów w ogółem powierzchni powiatu

Źródło: „Analiza stanu obszarów popęgeerowskich w województwie warmińsko-mazurskim”. 2005r. Departament Polityki Regionalnej
Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko Mazurskiego w Olsztynie

Na obszarze obecnego województwa jeszcze w 1990 roku istniało nieco ponad sto „dużych wieloobiektowych przedsiębiorstw i kombinatów rolnych”, których liczba wzrosła do 278 w wyniku podziału na mniejsze jednostki. Gospodarstwa te odgrywały bardzo dużą rolę w rolnictwie i na obszarach wiejskich jako jednostki gospodarcze i osiedleńcze. Państwowe Gospodarstwa Rolne zajmowały ponad 50% ogólnej powierzchni użytków rolnej (w kraju 21%). Ich udział we władaniu ziemią był przestrzennie zróżnicowany

W układzie powiatowym największy udział gruntów PGR w stosunku do powierzchni ogółem powiatu był w powiecie kętrzyńskim (47,6%, tj. 57.708 ha); bartoszyckim (39,5% - 51.684 ha); elckim (38,2% - 42.503 ha). Do powiatów o najmniejszym udziale gruntów PGR w powierzchni ogółem powiatu należą: nowomiejski (12,6%, tj. 8.769 ha), szczycieński (13,0% - 25.083 ha), iławski (18,8% - 26.101 ha).

W 34 miastach (na 49 miast w województwie) PGR posiadały 5.617 ha gruntów. Najmniej w miastach: Jeziorany (1 ha), Kisielice (2 ha), Korsze (4 ha); najwięcej w miastach: Olsztyn (891 ha), Pasym (598 ha), Zalewo (534 ha – 65 % powierzchni miasta).

W gminach województwa udział gruntów PGR kształtował się od ponad 1% (gmina Lubawa 1,7%, Świętajno powiat szczycieński 2 %) do 65 % (gmina Korsze, Barciany) w ogólnej powierzchni. Tylko w gminie Rozogi powiat Szczytno nie było gruntów Państwowego Gospodarstwa Rolnego.

Do gmin o największej powierzchni gruntów PGR należą: Gmina Pisz (20.273 ha); Gołdap (18.376 ha), Barciany (17.949 ha), Bartoszyce (17979 ha), Górowo Iławskie (16.670 ha).

Najmniej gruntów PGR było w gminach: Lubawa (401 ha), Świętajno powiat Szczytno (565 ha), Banie Mazurskie (797 ha).

Zagospodarowanie majątku trwałego, obiektów, nieruchomości zabudowanych będących w Zasobie Agencji Nieruchomości Rolnych

W Zasobie ANR Oddział Terenowy w Olsztynie (stan na 30.04.2005r.) do zagospodarowania pozostały nieruchomości rolne zabudowane o łącznej powierzchni ponad 2800 ha, położone na terenie

powiatu braniewskiego ok. 250 ha, elbląskiego ok. 300 ha, kętrzyńskiego ok. 834 ha, ostródzkiego 690 ha, szczywieńskiego ok. 450 ha, węgorzewskiego ok. 300 ha.

W rzeczowej strukturze przejętego majątku trwałego dominującą pozycję zajmowały budynki i budowle. Obok budynków gospodarczych, służących bezpośrednio produkcji rolniczej Agencja przejęła mieszkania, a także obiekty przetwórstwa rolno – spożywczego, handlowe i usługowe, obiekty o charakterze socjalnym, kulturalnym i sportowym.

Środki trwałe jak maszyny, urządzenia oraz instalacje zostały sprzedane lub wdzierżawione.

Osiedla popegeerowskie, mieszkania

Państwowe Gospodarstwa Rolne organizowano w byłych posiadłościach ziemskich. Lokalizacja PGR-ów, często z dala od wsi i miasta była źródłem swoistej izolacji mieszkańców osiedli pegeerowskich, istniało wiele rozwiązań organizacyjnych, przykładowo;

- kombinaty rolno-przemysłowe (np. Garbno powiat Kętrzyn);
- agromiasta (np. Milakowo powiat Ostróda);
- kombinaty rolne (np. Łyna w Nidzicy);
- przemysłowe fermy produkcji zwierzęcej (np. ferma jałówek w Kombinacie Rolnym „Łyna”).

Największą strukturą organizacyjną w rolnictwie państwowym w kraju było Kętrzyńskie Zjednoczenie Rolniczo-Przemysłowe gospodarujące na obszarze ok. 100 tys. ha.

Taka organizacja PGR miała wpływ na formowanie sieci osadniczej. Powstały monozawodowe osiedla mieszkaniowe budowane z wielkiej płyty – zabudowa była obca w krajobrazie wiejskim. PGR prowadziły domy kultury, biblioteki i świetlice, uruchamiały sklepy, organizowały dowóz dzieci do szkół, zajmowały się remontem, dróg, budową wodociągów, wywozem nieczystości.

Liczne są osiedla bloków mieszkalnych tworzone z reguły w siedzibie dyrekcji PGR.

Obecnie, gdy gospodarstwa rolne ograniczają się do funkcji produkcyjnej, powstałe osiedla mieszkaniowe, kosztowne, nie tylko ekonomicznie, ale przede wszystkim społecznie. Osiedla te to często skupiska biedy, bezrobocia, marginalizacji, poczucia braku perspektyw, a także zjawisk patologicznych (choroba alkoholowa, kradzieże, kłusownictwo).

Sytuacja życiowa dawnych pracowników PGR i członków ich rodzin, zamieszkujących osiedla popegeerowskie jest zróżnicowana, uzależniona przede wszystkim od lokalizacji osiedla: odległości od ośrodków zurbanizowanych (miejskich, gminnych) oraz innych jednostek osadniczych (wsi), położenia, np. w pobliżu ważnych dróg o znaczeniu ponadlokalnym, dostępu do komunikacji publicznej (PKP, PKS). Wraz z mieniem PGR, Oddział Terenowy AWRSP w Olsztynie z terenu województwa przejął 45,9 tys. mieszkań, z czego do końca czerwca 2005r. rozdysponował 42,2 mieszkań, z tego 1,1 tys. mieszkań przekazano nieodpłatnie Gminom i innym.

Pozostało 8,0% mieszkań, których lokatorzy nie chcą nabyć na własność lub nie można ich wyodrębnić z budynków mieszkalnych w części lub całości poszczególnym najemcom. Ma to miejsce zwłaszcza wtedy, gdy budynki mieszkalne nie służą wyłącznie zaspakajaniu potrzeb mieszkaniowych (np. w obiektach położonych w obrębie siedlisk gospodarstw rolnych).

Pracujący i bezrobocie

Szereg dotychczasowych badań wykazało, że często likwidacja PGR przebiegała bez troski o los ludzi związanych z tą formą działalności gospodarczej. Problemy społeczne związane z warunkami pracy i życia byłych pracowników PGR i ich rodzin pozostawały w tle zagadnień własnościowych, strukturalnych i gospodarczych przekształceń tych gospodarstw.

Pod koniec lat osiemdziesiątych w państwowych gospodarstwach rolnych pracowało około 65 tys. osób.

Pracownikami PGR byli ludzie pochodzący z biednych, wielodzietnych rodzin, wywodzący się z bezrolnej biedoty wiejskiej lub robotników rolnych. Tu - często ludzie bez żadnych kwalifikacji i o niskim wykształceniu – mogli znaleźć pracę i mieszkanie.

Ludność pracująca w PGR-ach miała gorszy status społeczny, także wśród ludności rolniczej, ze względu na niski poziom wykształcenia, brak własnego gospodarstwa, liczne patologie (alkoholizm, nieróbstwo, skłonność do kradzieży), brak identyfikacji ze swoim miejscem pracy (bylejakość, brak zaangażowania), tymczasowość zatrudnienia, niezaradność życiową itp.

Gospodarstwa państwowe wykształciły szereg specjalistycznych (o wąskim zakresie zawodowym) stanowisk pracy: dojarka, traktorzysta, pracownik suszarni zielonek, czy mieszalni pasz, które były nieprzydatne w innym zakładzie pracy.

Do czasu przejścia PGR do Zasobu AWRSP ilość pracujących zmalała o około 45 tys. osób. W przeliczeniu na 100 ha użytków rolnych w 1998 r. pracowało 13 osób. W 2000r. w przeliczeniu na 100 ha użytków rolnych pracowało już 7,5 osób, ale w wyniku dalszych sprzedaży gospodarstw liczba pracujących zmniejszyła się do od 2-5 osób na 100 ha.

Obecnie, po kilkunastu latach od likwidacji PGR trudno jest ustalić, jaka część byłych pracowników nadal pozostaje bez pracy. Liczba ta zmniejsza się w sposób naturalny (zgony, osiągnięcie wieku emerytalnego). Występuje problem bezrobocia nie tyle byłych pracowników, co członków ich rodzin (zwłaszcza dzieci), którzy nie mają pracy.

Największym problemem jest nie odsetek bezrobocia środowiska „popegeerowskiego bezrobocia”, co jego szczególne cechy, jak:

- duża koncentracja w gminach o ogólnie wysokim bezrobociu strukturalnym;
- szczególne cechy demograficzno-zawodowe, jak: zaawansowany wiek, niski poziom wykształcenia, wąskie, nieprzydatne poza rolnictwem wielkotowarowym kwalifikacje zawodowe;
- cechy mentalnościowe i psychologiczne, takie jak roszczeniowość, brak zaradności;
- izolacja przestrzenna i społeczna osiedli popegeerowskich (np. Zagaje, gm. Lelkowo).

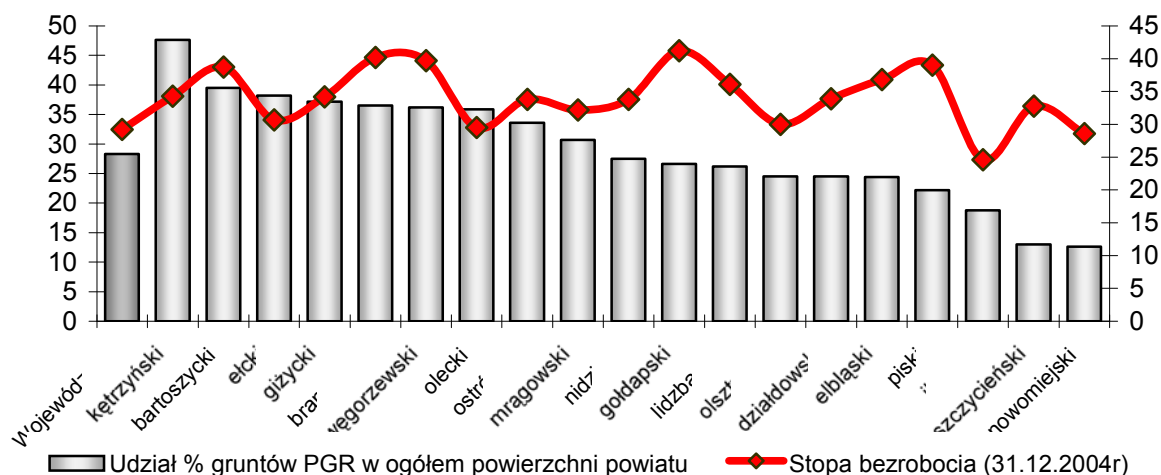
Województwo od początku istnienia ma największą stopę bezrobocia w kraju. Niewątpliwie istotny wpływ miał fakt wysokiego udziału terenów popegeerowskich.

Obszary o wysokim stopniu koncentracji byłych PGR najczęściej są to jednocześnie tereny o najwyższej stopie bezrobocia. Niemniej są też gminy o niskiej koncentracji PGR, a relatywnie wysokiej stopie bezrobocia (np.: gmina Tolkmicko, Kurzętnik, Janowo, Świętajno, Szczytno, Ruciane Nida, Banie Mazurskie). Wysoki udział bezrobotnych z terenów wiejskich występuje niezależnie od stopnia koncentracji PGR w powiatach, gdzie jest wysoki odsetek ludności wiejskiej, np.: w nowomiejskim, nidzickim, elbląskim, szczycieńskim.

Korelację udziału gruntów b. PGR w powiecie, a stopę bezrobocia prezentuje poniższy wykres

Wykres nr 1

Udział gruntów b. PGR, a stopa bezrobocia w powiatach ziemskich

Źródło: „Analiza stanu obszarów popegeerowskich w województwie warmińsko-mazurskim”. 2005r. Departament Polityki Regionalnej
Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie

W województwie, podobnie jak w kraju zakres i skala problemów obszarów popegeerowskich od początku procesów restrukturyzacji państwowego sektora rolnego do chwili obecnej – ulegała stałej ewaluacji. W pierwszej fazie przemian własnościowych dominowały problemy gospodarcze, a w miarę ich rozwiązywania stopniowo zaczęło wzrastać znaczenie problematyki społecznej. Różne uwarunkowania

społeczne sprawiły, że dawne PGR stały się miejscami koncentracji szeregu negatywnych zjawisk jak: bezrobocie, utrata stałych dochodów, bieda, często brak nadziei, zjawiska patologii społecznej. Liczne publikacje i badania problematyki społecznej wskazują, że obecną sytuację środowisk popegeerowskich wyrażają określenia: marginalizacja, pauperyzacja i deprywacja.

Diagnozy, szczególnie badania wskazują, że problem ubóstwa i marginalizacji na terenach popegeerowskich jest niezaprzeczalnie skutkiem bezrobocia. Ubóstwo na tych obszarach ma charakter strukturalny. Czynnikiem sprzyjającym ubóstwu i idącej za nim marginalizacji jest przestrzenna izolacja osiedli popegeerowskich, likwidacja połączeń komunikacyjnych. Dodatkowo wyklucza to z rynku pracy i życia społecznego. Brak wykształcenia, kwalifikacji sprzyja również „dziedziczeniu biedy”. Po pracy w PGR-ach pozostał związek z mieszkaniem, które większość pracowników wykupiła na preferencyjnych warunkach, ale teraz nie ma praktycznie możliwości ich odsprzedaży. To z kolei ogranicza migrację i znalezienie pracy poza miejscem zamieszkania. Pogłębiające się ubóstwo powoduje wzrost zapotrzebowania na pomoc społeczną. Na ogólną liczbę 95,2 tys. rodzin korzystających z pomocy społecznej w województwie – 54 % to rodziny zamieszkane na obszarach wiejskich. Nie ma tu tak bezpośredniej korelacji między obszarami o najwyższej koncentracji byłych PGR jak wykazano to przy stopie bezrobocia. Obszary koncentracji największej pomocy społecznej nie zawsze pokrywają się z obszarami, gdzie było najwięcej PGR.

Rozwój przedsiębiorczości na terenach popegeerowskich stanowi istotny czynnik decydujący o możliwościach zlagodzenia problemów bezrobocia, a w dalszej konsekwencji ograniczenia zjawiska biedy, niedostatku.

Na terenach wiejskich liczba podmiotów gospodarczych jest wciąż zbyt mała. Wskaźnik przedsiębiorczości mierzony ilością podmiotów gospodarczych na 10 tys. mieszkańców wykazuje zróżnicowanie od 576 w powiecie olsztyńskim i 569 w powiecie mrągowskim do 295 w powiecie bartoszyckim. Podobnie jak w opiece społecznej brak jest bezpośredniej korelacji między powiatami o największej koncentracji PGR, a wskaźnikami przedsiębiorczości na wsi. Są przykłady, gdzie występowała duża koncentracja PGR, a jednocześnie występował wysoki wskaźnik przedsiębiorczości.

Niezależnie od występowania nasilonych niekorzystnych zjawisk, podkreślić należy, że część z byłych pracowników potrafiła dostosować się do nowej rzeczywistości. Niektórzy znaleźli zatrudnienie rolnicze u nowych gospodarzy dawnych PGR lub innych pracodawców. Część z nich została nowymi gospodarzami bądź rozpoczęła działalność pozarolniczą. Brak jest jednak stałej bazy informacji o losie byłych pracowników PGR. Informacje te zbierane są drogą ankietową, wywiadu przez różne środowiska naukowe.

Uwzględniając aspekt wewnątrzregionalnego zróżnicowania stopnia koncentracji byłych PGR w poszczególnych powiatach i gminach – nie można jednoznacznie utożsamiać obszarów wiejskich w skali całego województwa z terenami popegeerowskim.

W polityce regionalnej – na szczeblu wojewódzkim i lokalnym należy wyodrębnić specyfikę i skalę obszarów popegeerowskich. Generalnie tereny popegeerowskie należy traktować jako obszary problemowe, wymagające ukierunkowanej polityki regionalnej i społecznej państwa.

III. PODSUMOWANIE

Pierwsza kompleksowa diagnoza stanu gospodarki województwa i ocena sytuacji społeczno-gospodarczej dokonana została już na początku funkcjonowania województwa tj. na etapie opracowania „Strategii rozwoju społeczno - gospodarczego województwa warmińsko - mazurskiego”, dokumentu o horyzoncie czasowym do 2015 roku. Dokument został przyjęty przez Sejmik Województwa w 2000 roku. Stąd we wszystkich dotychczas opracowanych raportach z jej realizacji - 1999 rok traktowany jest jako bazowy, w odniesieniu do którego odbywa się monitoring zmian zachodzących w gospodarce województwa.

W drugim półroczu 2004 roku w wyniku podjętych prac nad aktualizacją „Strategii rozwoju społeczno - gospodarczego rozwoju województwa warmińsko - mazurskiego” opracowane zostały zbiory informacji do aktualizacji diagnozy i procesów zachodzących w gospodarce województwa w latach 1999 - 2003.

Dokument zaktualizowanej „Strategii rozwoju społeczno - gospodarczego rozwoju województwa warmińsko – mazurskiego”, uwzględniający horyzont czasowy do 2020 roku i zmianę otoczenia województwa po wejściu Polski do Unii Europejskiej został przyjęty przez Sejmik Województwa 31 sierpnia 2005 roku.

Niniejszy Raport odnosi się do dokumentu *Strategii* przed jej aktualizacją – stosownie do przyjętej przez Sejmik Województwa metodologii i zasady przedkładania raportów z jej realizacji w drugim roku po roku sprawozdawczym.

Wybrane elementy diagnozy stanu gospodarki województwa i ogólnej oceny sytuacji społeczno - gospodarczej zawarte są we wszystkich dokumentach programowania regionalnego, przedkładanych Sejmikowi Województwa, w tym kolejnych edycjach Programów Rozwoju Regionalnego Województwa Warmińsko - Mazurskiego opracowywanych na okres do 2013 roku, programach wojewódzkich, kontraktach wojewódzkich, jak też w raportach, sprawozdaniach z ich realizacji.

Zgodnie z przyjętą procedurą przez Sejmik Województwa - raporty z realizacji „Strategii” opracowywane i przedkładane są w okresach rocznych. Zarówno dokument „Strategii”, jak i proces monitoringu, traktowane są jako otwarte na wprowadzanie niezbędnych zmian, podlegające aktualizacji, w dostosowaniu do zmieniających się uwarunkowań.

Przedstawiony Raport- to już piąta jego edycja przedkładana Sejmikowi Województwa.

Prezentowana w niniejszym raporcie diagnoza i ocena sytuacji społeczno-gospodarczej województwa dotyczy stanu gospodarki na koniec 2004 roku, odnosząc się do zmian, jakie nastąpiły w porównaniu do 1999 roku, a także roku poprzedniego, tj. 2003.

Zbiór danych statystycznych zagregowanych w układzie województw, a także podregionów oraz powiatów stanowi podstawę utworzonej bazy danych regionalnych, przeprowadzenia ogólnej oceny zjawisk zachodzących w gospodarce województwa. Podkreślić jednak należy, że zachowanie jednolitości i porównywalności informacji w długich horyzontach czasowych nie we wszystkich zbiorach informacji jest możliwe, z uwagi na występujące zmiany w statystyce, dokonywane „rewizje”, przeliczenia rachunków regionalnych, w tym wynikające z konieczności stałego jej dostosowania do zaleceń EUROSTAT i wdrażanych aktów prawnych Unii Europejskiej.

W oparciu o informacje zawarte w prezentowanym Raporcie, jak również w poprzednich jego edycjach - dokonano krótkiej reasumpcji stanu gospodarki województwa na koniec 2004 roku, wskazując na wybrane cechy specyficzne, charakterystyczne dla województwa.

- **Specyfika położenia województwa w kontekście przystąpienia Polski do Unii Europejskiej ma istotne znaczenie dla województwa warmińsko-mazurskiego.** Z jednej strony najbardziej peryferyjne w Polsce położenie województwa, bardzo słaba dostępność komunikacyjna regionu na tle Polski i Unii Europejskiej. Jednocześnie jest to jedno z trzech województw bałtyckich i praktycznie jedyne, które graniczy z Obwodem Kaliningradzkim. Stąd współpraca w ramach państw Morza Bałtyckiego i wykorzystanie atutów przygranicznego położenia ma szczególne znaczenie.
- **Warmińsko - mazurskie należy do czołówki największych obszarowo w kraju województw i jednocześnie liderów czystości środowiska przyrodniczego. Obejmuje tereny o wybitnych walorach przyrodniczych,** unikatowych w skali europejskiej, na które składają się urozmaicona rzeźba terenu, liczne jeziora, duże kompleksy leśne, parki krajobrazowe, rezerваты i pomniki przyrody. Na jego obszarze znajdują się Zielone Płuca Polski, Żuławy Wiślane, tereny nadzalewowe, tory wodne Zalewu Wiślanego.

- ✓ Ogólna powierzchnia województwa wynosi 24,2 tys. km², co stanowi 7,7% powierzchni Polski i daje czwartą lokatę w kraju. W układzie podregionów – olsztyński zajmuje ok. 43 % powierzchni województwa, elbląski 31 %, a elcki 26 %. Największym jest powiat ziemski - olsztyński 11,7%, najmniejszym nowomiejski i węgorzewski – 2,9%.
- ✓ Województwo znajduje się w ścisłej czołówce regionów w Polsce o szczególnych walorach przyrodniczych. Występuje najwyższa w kraju w przeliczeniu na 1 mieszkańca (niemal trzykrotnie wyższa niż średnia w kraju) powierzchnia obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych 7831 m² (kraj 2664 m²). Najwyższy wskaźnik utrzymuje się w podregionie elckim - 12980 m², podczas gdy w olsztyńskim wyniósł 7086 m² a elbląskim 5938 m².

Ogólna powierzchnia tych terenów wyniosła 1.118,8 tys. ha, tj. 46,2% powierzchni województwa (kraj 32,5%), co plasuje województwo na 4 miejscu w kraju za świętokrzyskim (61,9%), małopolskim (58,9%) i podkarpackim (47,5%). W poprzednich latach lokaty były nawet korzystniejsze. W latach 1999-2001 województwo zajmowało 2 lokatę – za małopolskim, a w 2002 roku 3 lokatę – za świętokrzyskim i małopolskim. Podkreślić należy, że w 2003 roku w skali województwa nastąpiło wyraźne obniżenie wskaźnika procentowego udziału obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogólnej, tj. z 53,1% w 1999 roku– do 46,1%. Wynikało to ze zmiany klasyfikacji obszarów prawnie chronionych w województwie warmińsko-mazurskim, zgodnie z Rozporządzeniem Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z 14 kwietnia 2003 roku w sprawie wprowadzenia chronionego obszaru na terenie województwa.

W układzie podregionów – najwyższy wskaźnik w 2004 roku dotyczył elckiego 58,2%, w elbląskim wyniósł 42,1% a w olsztyńskim 42,0%. Najwięcej w odniesieniu do 2002 roku wskaźnik uległ zmniejszeniu w podregionie olsztyńskim – o 11,6 pkt., podczas gdy w elbląskim o 4,8 pkt, a elckim o 4,1 pkt. W powiatach ziemskich najwyższy odsetek obszarów prawnie chronionych – wystąpił w goldapskim 78,5%, najniższy w bartoszyckim – 19,7%.
- ✓ Warmińsko-mazurskie znajduje się w grupie województw o znacznej lesistości. Areal gruntów leśnych wyniósł 732,7 tys. ha, co oznacza od początku funkcjonowania województwa 4 lokatę w kraju, (po zachodniopomorskim, mazowieckim, wielkopolskim). Najwyższy odsetek lasów i gruntów leśnych dotyczy podregionu olsztyńskiego – 33,4%, w elckim wyniósł 31,8%, a w elbląskim 24,7%. W powiatach najwyższe wskaźniki wystąpiły w piskim i szczycieńskim – 49,7%, najniższy w kętrzyńskim – 16,1% i elbląskim –18,2%.
- ✓ Relatywnie korzystnie na tle kraju kształtuje się sytuacja w zakresie oczyszczania ścieków. Procentowy udział ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków do ogółu w województwie wyniósł (68,7%), kraj (59 %). Od 1999 roku utrzymuje się na 3 miejscu w kraju, tj. za pomorskim i dolnośląskim. W miastach z oczyszczalni ścieków korzystało 98,5% ludności (kraj 84,5%), a na wsi 23,8% (kraj 18,4%). W układzie podregionów najkorzystniejszy wskaźnik nadal dotyczył olsztyńskiego – 70,8%, w elckim wyniósł – 68,1%, a w elbląskim – 66,7%. W powiatach najwyższy wskaźnik odnotowano w elckim – 75,8%, najniższy w nowomiejskim –31,5%.
- ✓ Udział ludności korzystającej z wodociągów w miastach wyniósł –96,9% (kraj 94,3%). z kanalizacji –91,8% (kraj 83,5%); gazu ziemnego – 73,3% (kraj – 73,2%).
- ✓ Niekorzystna sytuacja, duże dysproporcje do kraju - występują w zakresie gazu na wsi, gdzie tylko 2,5% mieszkań jest wyposażonych w gaz sieciowy (kraj 17,5%).
- ✓ Utrzymana została najmniejsza w kraju emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych, pyłowych.
- ✓ Utrzymała się również najniższa w kraju ilość odpadów wytworzonych w ciągu roku na 1 km² (bez odpadów komunalnych) –24,6 ton; kraj 396,7 ton.
- **Ludność i procesy demograficzne nie uległy istotnym zmianom, niemniej odnotowano spadek liczby mieszkańców, przy najrzadszym w kraju zaludnieniu, szczególnie na obszarach wiejskich.**
 - ✓ Od początku funkcjonowania województwa utrzymuje się 12 lokata w kraju pod względem stanu ludności (mniej ludności występuje w lubuskim, opolskim, podlaskim i świętokrzyskim). Liczba ludności uległa obniżeniu z 1.465,6 tys. osób do 1.428,7 tys. osób, tj. o 2,5%, podczas gdy w kraju

- o 1,2%. W układzie podregionów stabilny był udział poszczególnych podregionów. Najwyższy udział 42,8% ma podregion olsztyński, elbląski to 37,3%, a elcki - 19,9%.
- ✓ W miastach zamieszkuje nieco mniej ludności 60,2% niż średnio w kraju (61,5%), co daje stałą 9 lokatę. W układzie podregionów dominował podregion olsztyński z wskaźnikiem 62,3%, elbląski to 58,8%, a elcki 57,7%, zróżnicowanie było zatem niewielkie. Zdecydowane zróżnicowanie dotyczy natomiast układu powiatowego.
 - ✓ Warmińsko-mazurskie jest najrzadziej zaludnionym województwem w kraju; - 59 osób/km², kraj 122 osób/km² (najwyższa gęstość zaludnienia wystąpiła w województwach śląskim 381 osób/km², małopolskim 215 osób/km² i dolnośląskim 145 osób/km²). Sieć osadnicza województwa wykazuje, zatem duże rozproszenie, zwłaszcza na terenach wiejskich, gdzie średnia gęstość zaludnienia wynosi 24 osoby (kraj 50 osób). Przeciętna liczba ludności w jednej miejscowości wiejskiej wyniosła 151 osób (kraj 257 osób) W podregionach najwyższa gęstość zaludnienia dotyczy elbląskiego – 71 osób/km², podczas gdy w olsztyńskim wskaźnik wyniósł 59 osób/km², a w elckim 45 osób/km².
 - ✓ Mimo tendencji spadkowej nadal utrzymał się w województwie wysoki przyrost naturalny ludności. Wskaźnik na 10 tys. ludności uległ obniżeniu z 2,7 promila w 1999 roku (kraj 0,0) do 1,6 promila w 2004r. (kraj minus 0,2 promila). Wyższy wskaźnik w latach 2001-2004 notowano jedynie w województwie pomorskim, podczas gdy w latach 1999-2000 warmińsko-mazurskie plasowało się na pierwszej pozycji w kraju. Na koniec 2004 roku wskaźnik wahał się od 1,4% w podregionie olsztyńskim do 1,7% w elbląskim i elckim. Skutkuje to zmniejszaniem się stanu ludności województwa.
 - ✓ Nadal był stosunkowo wysoki odpływ ludności, co skutkuje zmniejszaniem się ludności. Saldo migracji na 1000 ludności było ujemne i wyniosło minus 1,8 promila (kraj – minus 0,4 promila). Wyższe saldo wystąpiło w 2004 roku tylko w opolskim i lubelskim. Województwo zmieniło lokatę z 13 w 1999 roku na 14 w 2002 roku i 11 w 2003 roku. A w 2004 roku uzyskało ponownie 14-te miejsce. Najwyższy wskaźnik utrzymał się w podregionie elbląskim minus 2,5 promila, w elckim minus 2,2 promila, a w olsztyńskim minus 0,9 promila. W latach 1999-2002 najwyższy wskaźnik dotyczył elckiego.
 - ✓ Utrzymuje się korzystne zjawisko, jeden z najniższych w kraju - wskaźnik zgonów niemowląt na 1000 urodzeń żywych – w 2004 roku 4,5 promila; kraj 6,8 promila – 2 lokata w kraju za województwem opolskim, podczas gdy w roku 1999 i 2002 – 1 lokata, a w 2000r. – 6 lokata, 2001r. – 10 lokata; 2003 r – 4 miejsce,
 - ✓ Występuje najwyższy w kraju odsetek ludzi młodych do 25 lat - 36,0% (kraj 33,2%), jedynie w latach 2002-2003 województwo wyprzedziło podkarpackie.
- **Duże trudności na rynku pracy, najwyższa w kraju stopa bezrobocia od początku funkcjonowania województwa, niemniej są oznaki stabilizowania się skali bezrobocia.**
 - ✓ Liczba pracujących na 1000 ludności na koniec 2004 roku wyniosła 270,6 osób (kraj 325,2 osób), – co oznacza ostatnią 16 lokatę w kraju. 17,4% (kraj 17,3%) stanowią pracujący w rolnictwie, 28,5% (kraj 28,3%) w przemyśle i budownictwie, 33,1% (kraj w usługach rynkowych i 21 % (kraj 18,2 %) nierynkowych.
 - ✓ Przyrost liczby bezrobotnych w latach 1999-2004 w województwie był niższy, niż w kraju i wyniósł 14,0 % (kraj 27,7 %). Od 2001 roku odnotowano korzystne zjawisko obniżania się liczby bezrobotnych ze 178,4 tys. osób w 2001 roku do 162,4 tys. osób w 2004 roku.
 - ✓ Zahamowane zostały tendencje wzrostowe stopy bezrobocia, od 2001 roku stopa zmalała z 31,1% (kraj 19,4%) do 30,3 % w 2003r. (kraj 20%) – wielkości skorygowane po wynikach NPS i PSR 2002r. i 29,2% w 2004 r (kraj 19 %).
 - ✓ Poziom i stopa bezrobocia były zróżnicowane przestrzennie, ale w większości powiatów wysokie. Jedynie w Olsztynie utrzymuje się relatywnie niska stopa bezrobocia.
 - **Warmia i Mazury są wciąż mniej zamożne i mniej konkurencyjne względem innych województw.**

- ✓ W produkcji globalnym odnotowano pewne symptomy poprawy. Uwzględniając dokonaną w 2005 roku przez GUS rewizję rachunków regionalnych Produkt krajowy na 1 mieszkańca w 2003 roku wyniósł 17,4 tys. zł; kraj 21,1 tys. zł. Relacja wskaźnika w województwie do średniego w kraju uległa zmniejszeniu z 78,3% w 2000r do 75,9% w 2001 roku i 76,3,4% w 2002 roku, a następnie ponownie wzrosła do 78,8% w 2003 roku. Województwo przesunęło się na 12 miejsce w kraju wobec 13 lokaty w 2000 roku i 14 –tej w latach 2001–2002. Niższe wskaźniki dotyczyły lubelskiego, podkarpackiego, podlaskiego i świętokrzyskiego. Województwo w 2003r. wytworzyło 2,9% krajowego PKB – od 1999 roku plasowało się na 12 miejscu w kraju.
 - ✓ Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto wyniosło 1.967,23 zł. (kraj 2.273,44 zł) – co daje 15 lokatę w kraju, podczas gdy w latach 2001- 2003 było to 10 miejsce. W 1999 roku województwo zajmowało również – 15 lokatę, a w 2000r – 12 miejsce.
 - ✓ Przeciętna miesięczna emerytura i renta z pozarolniczego systemu ubezpieczeń – 991,8 zł – kraj 1.140,9 zł –od 2002 roku 12 lokata; 1999 rok – 13 lokata. Relacja do przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego brutto wykazywała tendencje zmienne i wahała się w granicach 50,1% w 1999r., 44% w 2000r., 52,7% w 2001r., 51,7% w 2002r., 47,2% w 2003r.; 50,4 % w 2004r.
 - ✓ Przeciętna miesięczna emerytura rolników zbliżona do średniej krajowej 745,1 zł – (kraj 747,2 zł), podobnie jak w latach poprzednich - 8 lokata.
 - ✓ W latach 1999-2004 - przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę wzrósł w województwie z 465,9 zł do 657,7 zł, tj. o 41,2 % a w kraju z 560,4 zł do 735,4 zł tj. o 31,3%. Relacja przeciętnego dochodu rozporządzalnego na 1 osobę w województwie do średniej krajowej była nadal niekorzystna, ale uległa poprawie, tj. zwiększeniu z 83,1% w 1999r do 89,1% w 2002r.; 90,4% w 2003r. i 89,4% w 2004 roku.
 - ✓ Nadal utrzymała się duża liczba osób korzystających z opieki społecznej. Wskaźnik na 10 tys. ludności w 2004 roku wyniósł w województwie 897 osób – najwyższy w kraju (631 osób), wobec w 1999 roku - 767,7 osób (kraj 540,9 osób). Wyższy wskaźnik wystąpił tylko w kujawsko-pomorskim (905,1 osób). Wskaźnik był wyższy, niż średni w kraju w 2004 roku o 42,2%, a w 1999 roku o 41,9%. Wskazuje to, że potrzeby w zakresie opieki społecznej w województwie są zdecydowanie wyższe, niż średnio w kraju. Powoduje to zwiększone zapotrzebowanie na środki pieniężne na pomoc społeczną. Jednocześnie wskazuje na konieczność podejmowania stałych działań na rzecz przywracania do aktywności części osób dotychczas korzystających z opieki społecznej.
 - ✓ Niskie oceny atrakcyjności inwestycyjnej regionu, w tym w przyciąganiu kapitału zagranicznego, wynikające między innymi z słabej dostępności komunikacyjnej, relatywnie niskich kwalifikacji siły roboczej. Na koniec 2004 roku zarejestrowanych było 829 spółek z udziałem kapitału zagranicznego, co daje 12 lokatę w kraju.
Ogólny poziom inwestowania w województwie wykazuje stałą tendencję wzrostową – pod względem wielkości nakładów inwestycyjnych województwo plasowało się na 12 miejscu. Nakłady na 1 mieszkańca – to 15 lokata w kraju. Relacja nakładów na 1 mieszkańca do średniej krajowej uległa poprawie z 53,5% w 1999 r do 68,6% w 2004 roku.
Natomiast poziom inwestowania w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca – plasował województwo na 14 pozycji. Relacja tych nakładów w województwie do średniej krajowej uległa poprawie z 48,1% do 57,6%.
- **Niski stopień przedsiębiorczości, nasycenia podmiotami gospodarczymi na tle kraju.**
Ogólna liczba podmiotów gospodarki zwiększyła się z 96,6 tys. osób w 1999 roku do 108,9 tys. w 2004 roku, tj. o 12,7% (kraj o 17,7%). Stanowi to 3,0% podmiotów gospodarczych kraju – 12 lokata od 1999 roku. Wskaźnik liczby podmiotów na 10 tysięcy mieszkańców wyniósł 762,0 (kraj 937,0), co daje -13 miejsce w kraju, wobec 14 w latach poprzednich. Natomiast liczba osób fizycznych na 10 tys. mieszkańców plasuje województwo analogicznie jak w roku 2003 na 14 miejscu – 573 (kraj 724).
 - **Województwo charakteryzuje się stosunkowo niskim stopniem uprzemysłowienia.**

Udział w krajowej produkcji w roku 2004 wyniósł 2,3%, wobec 2,6 % w latach 2001-2003 i 2,5% w latach 1999-2000. Ponad 49% produkcji pochodziło z podregionu olsztyńskiego, 37% z elbląskiego i prawie 14% z elckiego. W 2004 roku obniżył się udział podregionu elbląskiego, a wzrósł obu pozostałych. Pod względem produkcji sprzedanej przemysłu na 1 zatrudnionego województwo w 2004 roku plasowało się na 14 miejscu w kraju (1999 rok -13, 2002r.-11; 2003r-12). W produkcji przemysłowej dominuje produkcja artykułów żywnościowych i napojów, mebli, maszyn i aparatury elektrycznej, a także opon, drewna, odzieży, maszyn i urządzeń.

- **Województwo zaliczane jest do regionów najłabiej dostępnych komunikacyjnie, wykazujących duże opóźnienia w zakresie infrastruktury technicznej, zwłaszcza drogowej i kolejowej.**

✓ Drogownictwo, komunikacja, polepszenie dostępności komunikacyjnej województwa stanowią jeden z głównych priorytetów w polityce inwestycyjnej województwa, mimo to sytuacja w tym zakresie jest trudna.

✓ Wskaźnik dróg publicznych na 100 km² w województwie wyniósł w 2004 roku 50,8 km (kraj 80,7 km), wobec 50,3 km w 1999r. (kraj 79,5 km). W ostatnich latach następowały zmiany w kwalifikacji dróg. Województwo wciąż zajmuje 16 miejsce w kraju. Mimo priorytetowego traktowania budowy dróg w województwie nadal nie udało się zniwelować istniejącego dystansu do średniej krajowej, a stan techniczny istniejącej sieci dróg jest słaby. Zły stan techniczny dróg ma bezpośredni wpływ na bezpieczeństwo podróżowania, ilość wypadków i kolizji drogowych. Potwierdzeniem tego jest najwyższa w kraju wypadkowość, liczoną ilością wypadków śmiertelnych na 100 tys. pojazdów samochodowych – 58 (kraj 35), a w przeliczeniu na 100 tys. ludności 22 (kraj 15).

✓ Niekorzystna sytuacja występuje również w zakresie transportu kolejowego. Sieć dróg kolejowych normalotorowych eksploatowanych na 100 km² zmniejszyła się w województwie z 6 km w 1999 roku do 5,0 km w 2004 roku, w kraju odpowiednio z 7 km do 6,4 km. Województwo zajęło 13 lokatę, podczas gdy w latach 1999-2003 – 12 –tą a nawet 11 lokatę w kraju.

✓ Ruch lotniczy aktualnie nie stanowi istotnego znaczenia zarówno w przewozach pasażerów jak i ładunków.

✓ Możliwości komunikacyjne dróg wodnych, położenia nad Zalewem Wiślanym, dostępu do Morza Bałtyckiego utrudnia konieczność przepływania przez Cieśninę Pilawską.

- **Obszary wiejskie, rolnictwo spełniają ważną rolę w gospodarce województwa, odznaczają się specyficznymi warunkami gospodarowania.**

✓ Obszary wiejskie zajmują najwyższy w kraju odsetek ogólnej powierzchni województwa – 97,5% (kraj 93,2%). Na 1 mieszkańca przypada 4,14 ha terenów wiejskich (kraj 1,99 ha).

✓ Województwo należy do najzimniejszych regionów Polski. Gleby Warmii i Mazur są mocno zróżnicowane. Wskaźnik rolniczej przestrzeni produkcyjnej nie odbiega od przeciętnego w kraju. Warunki przyrodnicze stawiają przed województwem wymóg wysokiego poziomu uzbrojenia technicznego, powodują, że koszty jednostkowe produkcji rolniczej są wyższe, dochodowość natomiast mniejsza niż w innych regionach kraju; Specyficzne warunki gospodarowania dotyczą szczególnie Żuław Wiślanych.

✓ Korzystna struktura wielkościowa gospodarstw - obszar przeciętnego gospodarstwa jest dwukrotnie większy, niż średnia w Polsce. Przeciętna powierzchnia gospodarstwa indywidualnego wyniosła w województwie 18,0 ha; kraj 8,4 ha, co plasuje region na 1 miejscu w kraju.

✓ Procentowy udział powierzchni zmeliorowanej do ogólnej powierzchni województwa 61,6 % (kraj 40,7%) – zapewnia województwu 1 miejsce w kraju; Niemniej dla województwa ciągle duży problem stanowi zagrożenie p.powodziowe Żuław, wciąż duże potrzeby w zakresie zapewnienia sprawnego systemu melioracyjnego i p.powodziowego.

✓ Gospodarstwa rolne województwa utrzymują się w czołówce kraju pod względem produkcji żywności w przeliczeniu na mięso na 1 ha użytków rolnych –225,2 kg (kraj –212 kg) – 4 lokata w kraju,

- a 4 lokata w produkcji mleka – 825 l/ha (kraj 703l/ha) i udoju rocznym od 1 krowy; 4,7 tys. l (kraj – 4,1 tys. l) – 3 lokata;
- ✓ Województwo produkuje i przetwarza na skalę rynkową: zboża, ziemniaki, buraki cukrowe, rzepak, warzywa, owoce, mleko, mięso, miód oraz ryby;
 - ✓ Niski stopień zamożności społeczeństwa ma wpływ na relatywnie słabe wyposażenie techniczne. Powierzchnia użytków rolnych na 1 ciągnik w województwie w 2004 roku wyniosła 22,5 ha (kraj 12 ha), była zatem niemal dwukrotnie niższa niż w kraju i plasowała województwo na 14 miejscu w kraju (przed województwem zachodniopomorskim i lubuskim)- w 2003 roku była to 15 lokata.
 - **Turystyka stanowi ważny atut rozwoju, uwzględniając fakt, że województwo obejmuje tereny bardzo atrakcyjne turystycznie**, przede wszystkim pojezierza iławskie, olsztyńskie, elckie, Krainę Wielkich Jezior Mazurskich, Zalew Wiślany oraz duże kompleksy leśne, wzbogacone licznymi zabytkami architektury i techniki np. Kanał Elbląski. Region Warmii i Mazur dysponuje liczącą się w kraju bazą noclegową (8 miejsce w kraju). Baza turystyki podlega stopniowo przemianom jakościowym. Nadal barierę stanowi niedostateczna liczba całorocznych miejsc noclegowych o wysokim standardzie, słaba dostępność komunikacyjna i niedostateczny stan techniczny sieci komunikacyjnej.
 - **Istotne znaczenie dla budżetów jednostek samorządu terytorialnego**, miało wejście w życie ustawy z dnia 13 listopada 2003 roku o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, co stworzyło podstawy do zwiększenia stopnia decentralizacji dysponowania środkami publicznymi, zwiększenia zainteresowania rozwojem swojego obszaru, w tym wykorzystania środków pomocowych Unii Europejskiej.

IV. WNIOSKI

Strategia była realizowana we wszystkich 8 obszarach strategicznych i kontekstach, które zostały zapisane w dokumencie „Strategii rozwoju społeczno – gospodarczego województwa warmińsko – mazurskiego” przyjętej przez Sejmik Województwa w 2000 roku. Przebieg i postęp realizacji przedsięwzięć w poszczególnych obszarach rozwoju oraz wnioski z nich wynikające, przedstawione zostały w części Raportów, opracowanych przez merytoryczne Departamenty, stanowiących integralną część niniejszego Raportu.

Raport dotyczy stanu gospodarki województwa na koniec 2004 roku, praktycznie czterech lat, jakie upłynęły od uchwalenia „Strategii rozwoju społeczno – gospodarczego województwa warmińsko – mazurskiego”, stanowiącej podstawowy dokument programowania regionalnego do 2015 roku.

Uwzględniając fakt, że jest to dokument o charakterze długookresowym, dotychczasowy okres jego obowiązywania może uprawniać do okresowych, ale wciąż jeszcze nie kompleksowych ocen i efektów realizacji zapisów strategii.

Podstawę ewaluacji stanowi monitoring dotychczas podejmowanych przez samorząd i inne podmioty realizujące strategię działań - na rzecz jej realizacji oraz analiza stanu rozwoju społeczno-gospodarczego województwa.

W świetle przeprowadzonej analizy procesów i zmian w sytuacji społeczno-gospodarczej województwa w latach 1999-2004 na tle kraju, a także w kontekście zróżnicowań wewnętrznych podkreślenia wymagają fakty:

- ◆ Rok 2004 należy traktować jako przełomowy, ze względu na najważniejsze wydarzenie w skali ogólnokrajowej, jakim było oficjalne wstąpienie Polski do Unii Europejskiej w dniu 1 maja, co ma decydujące znaczenie również dla Warmii i Mazur. Rok 2004 to praktycznie pierwszy okres pełnego korzystania z środków pomocowych Unii Europejskiej. Istotnej zmianie uległy, zatem uwarunkowania zewnętrzne. Stąd rok 2004 podobnie jak dotychczas bazowy rok 1999 w kolejnych dokumentach zarówno programowania regionalnego jak i ocen z ich realizacji traktowany winien być jako baza odniesienia. Wejście do Unii Europejskiej, korzystanie z funduszy strukturalnych wymagać będzie uwzględnienia w analizach aspektu europejskiego, porównań ze wskaźnikami europejskimi.

- ◆ W 2004 roku nastąpiła zmiana jednego z kluczowych aktów prawnych, określających system polityki regionalnej, obowiązująca dotąd ustawa z dnia 12 maja 2000 roku o zasadach wspierania rozwoju regionalnego, została zastąpiona ustawą o Narodowym Planie Rozwoju z dnia 20 kwietnia 2004 roku. W 2004 roku nastąpiły też zmiany w finansach publicznych jednostek samorządu terytorialnego. Od 2004 roku głównym źródłem finansowania polityki regionalnej województwa są środki Unii Europejskiej i budżetu państwa, a ich podstawę finansowania stanowi ZPORR, kontrakt wojewódzki. Wszystkie te czynniki rzutować będą na dokonywane oceny sytuacji społeczno-gospodarczej, podejmowane działania na rzecz realizacji *Strategii* w latach następnych.
- ◆ Działania podejmowane dla realizacji celu głównego *Strategii*, dotyczącego spójności ekonomicznej, społecznej i przestrzennej w jednoczącej się Europie nie zmniejszyły jeszcze w istotny sposób dysproporcji, dystansu, jaki dzieli warmińsko-mazurskie w stosunku do innych województw a także regionów w Europie. Potwierdzeniem tego są głównie wskaźniki PBK na 1 mieszkańca.

Uwzględniając układ wewnątrzregionalny, podział na podregiony, powiaty – utrzymują się również różnicowania w rozwoju społeczno-gospodarczym.

Warmińsko-mazurskie utrzymuje się w grupie regionów wykazujących opóźnienia rozwoju, wynikające z zaistniałego stanu gospodarki od początku funkcjonowania województwa, struktury gospodarki w latach wcześniejszych, głębszych procesów restrukturyzacji, występowania obszarów problemowych, w tym między innymi z wysokiego udziału byłych państwowych gospodarstw rolnych, opóźnień w rozwoju infrastruktury technicznej i społecznej.

- ◆ Jest to jednocześnie jeden z regionów najmniej zamożnych, w których wystąpiła od początku jego funkcjonowania najwyższa w skali kraju stopa bezrobocia, relatywnie niskie wykształcenie oraz trudności w jego uzyskaniu. Było to przyczyną wielu procesów degradacji ekonomicznej i społecznej oraz zdecydowanie wyższego, niż w skali kraju zapotrzebowania na pomoc społeczną.
- ◆ Dokonana ocena zmian zachodzących w gospodarce województwa w latach 1999-2004 wskazuje również na wiele przykładów zjawisk pozytywnych. W szeregu dziedzinach – województwo utrzymuje najkorzystniejsze lokaty w kraju, na innych odnotowano poprawę lokaty województwa, zwiększenie udziału województwa w wynikach uzyskanych w skali kraju. Nadal występują, zatem przykłady zarówno zjawisk negatywnych, jak i pozytywnych w gospodarce województwa.
- ◆ Występowanie na terenie województwa obszarów problemowych o specyficznych uwarunkowaniach jak Żuławy Wiślane, Zielone Płuca Polski, obszary popegeerowkie, tereny nadzalewowe, zapewnienie bezpośredniego dostępu do Morza Bałtyckiego wymaga uwzględnienia w polityce regionalnej na szczeblu rządowym.

Uwzględniając fakt, że raporty roczne opracowywane są w drugim roku po roku sprawozdawczym niniejszy Raport odnosi się do dokumentu *Strategii* przed jego aktualizacją.

Kolejny Raport za 2005 rok opracowany zostanie w dostosowaniu do zapisów zaktualizowanej *Strategii* przyjętej przez Sejmik w 2005 roku i stosownie do przyjętych procedur.

Zaktualizowana *Strategia rozwoju społeczno – gospodarczego województwa warmińsko – mazurskiego*”, przyjęta przez Sejmik Województwa 31 sierpnia 2005 roku to podstawowy dokument programowania regionalnego, wytyczający kierunki rozwoju województwa w perspektywie do 2020 roku, podstawa do tworzenia i realizacji programów operacyjnych, wspieranych z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.

Nowe zasady programowania regionalnego w latach 2007-2013 wskazują, że rola *Strategii* ulegnie zwiększeniu, dokument *Strategii* stanie się bardziej autonomiczną podstawą programowania. *Strategia* będzie realizowana w sytuacji wielokrotnionych środków na rozwój regionalny, co wymagać będzie również dostosowania do zmieniających się uwarunkowań systemu i procedur monitoringu *Strategii*.

Wydatny wzrost udziału środków Unii Europejskiej w realizacji *Strategii* stwarza zarówno dla samorządu województwa, miast i gmin oraz innych partnerów regionalnych, zaangażowanych w realizację *Strategii* – konieczność zagospodarowania dużo wyższych, niż dotychczas środków unijnych i zapewnienia odpowiedniego współfinansowania ze środków własnych. Dotyczy to szczególnie nowego okresu programowania w Unii Europejskiej na lata 2007-2013, w którym podstawowy instrument realizacji *Strategii* stanowić będzie Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2007-2013, zarządzany przez Samorząd Województwa.

Spis map

Części I

Nr	Tytuł mapy	Strona
1.	Podział administracyjny województwa warmińsko-mazurskiego	7
2.	Gęstość zaludnienia w województwie w 2004 r.	16
3.	Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności w 2004 r.	22
4.	Stopa bezrobocia w powiatach województwa (stan na 31.12.2004r.)	31
5.	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	39
6.	Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON wg powiatów (stan 31.12.2004r.)	44
7.	Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców w 2004 r.	45
8.	Dochody jednostek samorządu terytorialnego w przeliczeniu na jednego mieszkańca w 2004 r. (w zł)	102
9.	Wydatki jednostek samorządu terytorialnego w przeliczeniu na jednego mieszkańca w 2004 r. (w zł)	103
10.	Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca w zł w 2004 r. (ceny bieżące)	127
11.	Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach w latach 1999- 2004 (w mln zł) w województwie	127

Części II

2.6. Obszar rozwoju Atrakcyjność zamieszkania

1.	Stopa bezrobocia w województwie według powiatów	234
----	---	-----

5. Obszary problemowe

1.	Struktura procentowa przyjętych gruntów przez ANR do zagospodarowania wg województw	313
2.	Udział procentowy gruntów PGR-ów w ogólnym powierzchni powiatu	314

Spis tabel

Części I

Nr	Tytuł tabeli	Strona
1.	Ludność według województw w latach 2002-2004	13
2.	Powierzchnia, ludność i gęstość zaludnienia w Polsce, województwie, podregionach i w poszczególnych powiatach województwa w latach 1999 – 2004	14
3.	Ludność wg płci Polski i województwa w latach 1999-2004	16
4.	Ruch naturalny ludności województwa w latach 1999-2004	18

5.	Migracje ludności na pobyt stały w województwie w latach 1999-2004	20
6.	Saldo migracji ludności w poszczególnych powiatach województwa w latach 1999-2004	21
7.	Struktura ludności wg ekonomicznych grup wieku w województwie w latach 1999-2004 (w osobach)	23
8.	Struktura ludności wg ekonomicznych grup wieku w województwie w latach 1999-2004 (w procentach)	23
9.	Struktura ludności wg wieku w poszczególnych powiatach województwa w latach 1999-2004	25
10.	Przeciętne zatrudnienie w powiatach województwa w latach 1999-2004	27
11.	Przeciętne wynagrodzenia w powiatach województwa w latach 1999-2004	28
12.	Bezrobotni zarejestrowani w Polsce i w województwie w latach 1999-2004 (tys. osób)	30
13.	Bezrobotni i stopa bezrobocia w poszczególnych powiatach województwa w latach 1999-2004	31
14.	Zarejestrowani bezrobotni wg wieku	32
15.	Dynamika zmian zarejestrowanych bezrobotnych	33
16.	Struktura bezrobotnych zarejestrowani wg wieku w powiatach województwa w 2004r.	33
17.	Bezrobotni wg poziomu wykształcenia w województwie w latach 1999-2004	35
18.	Podmioty gospodarki narodowej wg wybranych form prawno – organizacyjnych w latach 1999-2004 (stan na 31. XII)	40
19.	Struktura podmiotów gospodarczych wg wybranych form prawno-organizacyjnych	40
20.	Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w systemie REGON wg podregionów w latach 2001-2004	41
21.	Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w systemie REGON wg podregionów i liczby pracujących w 2004 roku	42
22.	Podmioty gospodarki narodowej w powiatach w latach 1999-2003 i wg sektorów w roku 2004	43
23.	Podmioty gospodarki narodowej w województwie wg PKD	45
24.	Struktura podmiotów gospodarki narodowej w województwie wg PKD	46
25.	Użytkowanie gruntów w Polsce i w województwie w latach 1999-2004. (wg granic administracyjnych).	49
26.	Powierzchnia zasiewów w Polsce i w województwie w latach 1999-2004	53
27.	Plony głównych ziemiopłodów w Polsce i w województwie w latach 1999-2004	53
28.	Pogłowie zwierząt gospodarskich w latach 1999-2004	55
29.	Sprzedaż produkcji przemysłowej w latach 1999-2004	56
30.	Produkcja sprzedana przemysłu w poszczególnych powiatach województwa w latach 2001-2004	57
31.	Produkcja sprzedana przemysłu w mln zł w województwie wg poszczególnych rodzajów działalności (sekcje EKD) w latach 2000-2004	59

32.	Ważniejsze wyroby województwa warmińsko-mazurskiego w latach 2000-2004	60
33.	Przeciętne zatrudnienie w przemyśle w województwie w latach 2000-2004	61
34.	Przychody, koszty i wynik finansowy przedsiębiorstw wg sekcji w województwie w latach 1999-2004	63
35.	Produkcja budowlano-montażowa w latach 1999-2004 wg miejsca wykonywania robót w mln zł	65
36.	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie oraz przeciętne zatrudnienie w budownictwie w Polsce i w województwie w latach 1999-2004	66
37.	Liczba firm i pracujących w województwie w handlu i gastronomii w latach 1999-2004	68
38.	Sklepy i stacje paliw wg form organizacyjnych (stan na 31.XII)	69
39.	Sprzedaż detaliczna w województwie w latach 1999-2004	70
40.	Sprzedaż detaliczna towarów ogółem w latach 1999-2004 w Polsce i województwie	71
41.	Sprzedaż hurtowa towarów przedsiębiorstwach handlowych w województwie w latach 1999-2004	72
42.	Targowiska stałe i sezonowe w województwie w latach 1999-2004	73
43.	Placówki gastronomiczne i sprzedaż z działalności gastronomicznej w województwie	73
44.	Magazyny handlowe w województwie w latach 1999-2004	75
45.	Drogi publiczne o twardej nawierzchni w Polsce i województwie w latach 1999-2004	76
46.	Drogi publiczne o twardej nawierzchni w województwie	77
47.	Drogi publiczne w podregionach województwa w 2004r.	78
48.	Przewozy transportem samochodowym	80
49.	Linie kolejowe eksploatowane w województwie	81
50.	Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON w sekcji PKD: "Transport, gospodarka magazynowa i łączność"	81
51.	Przekroczenia granicy przez przejścia graniczne województwa czynne w latach 2002-2004	83
52.	Obiekty noclegowe zbiorowego zakwaterowania w województwie (bez kwatery agroturystycznych) stan w dniu 31.VII	84
53.	Obiekty noclegowe w powiatach i stopień ich wykorzystania w 2004r.	85
54.	Turystyczne obiekty zbiorowego zakwaterowania wg podregionów	86
55.	Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w obiektach noclegowych zbiorowego zakwaterowania w latach 2000 -2004	87
56.	Uczestnicy turystyki kwalifikowanej organizowanej przez PTTK	89
57.	Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w województwie w latach 1999-2004	92

58.	Wybrane dane o stanie, zagrożeniu i ochronie środowiska w 2004.	94
59.	Oczyszczalnie ścieków komunalnych w województwie w latach 1999-2004	95
60.	Nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska wg kierunków inwestowania w powiatach województwa w latach 1999 -2004	99
61.	Procentowy udział budżetów gmin, powiatów i województwa w budżetach JST w latach 1999-2004	101
62.	Dochody i wydatki budżetów wszystkich JST wg rodzajów w latach 1999-2004 w mln zł	104
63.	Dochody budżetów gmin w województwie w mln zł	105
64.	Dochody budżetów gmin w poszczególnych podregionach	106
65.	Dochody budżetów gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca w poszczególnych powiatach w latach 1999-2004	107
66.	Wydatki budżetów gmin wg rodzajów	108
67.	Wydatki budżetów gmin wg działów w latach 1999-2004	109
68.	Wydatki budżetów gmin w poszczególnych powiatach i podregionach w latach 2000-2004	109
69.	Wydatki budżetów gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca w poszczególnych powiatach	110
70.	Dochody budżetów powiatów w latach 1999-2004	112
71.	Wydatki budżetów powiatów w latach 1999-2004	113
72.	Wydatki budżetów powiatów wg działów w województwie w latach 1999-2004	115
73.	Wskaźniki charakteryzujące budżet województwa na tle kraju	118
74.	Nakłady inwestycyjne w latach 1999-2004 w województwie i kraju	120
75.	Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach w województwie i kraju w mln zł (ceny bieżące)	124
76.	Nakłady inwestycyjne wg lokalizacji inwestycji w przedsiębiorstwach w cenach bieżących wg podregionów i powiatów	126

Części II

II. 1. Cel główny

1.	PBK ogółem w mln zł w województwie warmińsko-mazurskim	130
2.	Mieszkania oddane do użytku	136

2. 1. Wspieranie przedsiębiorczości

1.	Podmioty gospodarki narodowej w województwie według klas wielkości w latach 2000 – 2004	140
2.	Fundacje i stowarzyszenia zarejestrowane w rejestrze REGON	147

2. 4. Obszar rozwoju: Restrukturyzacja obszarów wiejskich

1	Dochody i wydatki w budżetach gmin w przeliczeniu na jednego mieszkańca	181
2	Realizacja działania 2 „Inwestycje w gospodarstwach rolnych”	182
3	Realizacja Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora rolno – żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich na lata 2004 – 2006”	183
4	Przedsięwzięcia realizowane w ramach działania „Poprawa przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych i rybnych	187
5	Realizacja Działania 4. „Różnicowanie działalności gospodarczej na obszarach wiejskich”	188
6	Realizacja projektów objętych działaniem 3. „Rozwój i poprawa infrastruktury obszarów wiejskich”	192
7	Ludność w wieku 13 lat i więcej w gospodarstwach z użytkownikiem indywidualnego gospodarstwa rolnego o powierzchni powyżej 1 ha UR według płci i poziomu wykształcenia w 2002 r.	197

2. 5. Obszar rozwoju: Rozwój turystyki

1.	Obiekty noclegowe zbiorowego zakwaterowania (<i>stan w dniu 31.VII.2004</i>)	210
2.	Liczba obiektów i miejsc noclegowych w województwie warmińsko-mazurskim wg rodzajów w latach 1999-2004	211
3.	Rozmieszczenie krajowego ruchu turystycznego	212
4.	Uczestnictwo w ruchu turystycznym wg rodzajów wyjazdów. Liczba osób uczestniczących (w mln)	213
5.	Uczestnictwo Polaków w wyjazdach turystycznych (% populacji w wieku 15 i więcej lat)	214
6.	Liczba gospodarstw agroturystycznych w województwie warmińsko-mazurskim w latach 1999-2004	215
7.	Przyczyny nie wyjeżdżania na wyjazdy urlopowo-wakacyjne w latach 1999-2004 (dane w %)	216

2. 6. Obszar rozwoju: Atrakcyjność zamieszkania

1.	Nakłady z budżetu województwa na promocję sportu masowego w latach 2000 - 2004	222
2.	Zasoby mieszkaniowe w województwie warmińsko – mazurskim w latach 2000 -2004	224
3.	Mieszkania oddane do użytku w województwie w latach 1999 - 2004	225
4.	Profil województwa warmińsko – mazurskiego – syntetyczna karta wskaźników 2004	227
5.	Dynamika zmian w liczbie bezrobotnych w latach 1999 - 2004	234
6.	Profil województwa warmińsko – mazurskiego – syntetyczna karta wskaźników 2004	235
7.	Pacjenci, którzy skorzystali z pomocy placówek leczenia odwykowego w województwie w latach 2001-2004	243
8.	Profil województwa warmińsko – mazurskiego – syntetyczna karta wskaźników 2004	250
9.	Infrastruktura socjalna – ośrodki pomocy społecznej	254

3. Wybrane informacje o programach pomocowych

1.	Zestawienie projektów Phare 2000 ESC	302
2.	Zestawienie projektów Phare 2001 ESC	303
3.	Zestawienie projektów Phare 2002 ESC	303
4.	Zestawienie projektów Phare 2003 ESC	304
5.	Projekty Programu ISPA	305
6.	Wykorzystanie środków SAPARD w województwie warmińsko-mazurskim w PLN.	306
7.	Wykorzystanie środków PAOW w województwie warmińsko – mazurskim (w EUR	307
8.	Realizacja projektów w ramach Priorytetów/ Działań ZPORR w 2004 r.	308
9.	Środki EFRR przyznane dla województwa warmińsko-mazurskiego w ramach Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III A / TACIS CBC 2004 – 2006	311
10.	Wsparcie rozwoju konkurencyjności przedsiębiorstw w województwie warmińsko - mazurskim ze środków SPO WKP w PLN (dane na koniec grudnia 2005 r.)	311
11.	Realizacja Kontraktu wojewódzkiego (w tys. zł)	312

Spis wykresów

Części I

Nr	Tytuł wykresu	Strona
1.	Średnioroczne tempo przyrostu ludności wg województw w 2004 r. w % (2003 = 100)	14
2.	Gęstość zaludnienia w 2003r. w powiatach ziemskich województwa	15
3.	Udział procentowy ludności miejskiej w ogóle ludności w powiatach ziemskich w 2004r.	17
4.	Przyrost naturalny na 1000 ludności	18
5.	Ruch naturalny ludności w województwie w latach 1999-2004	19
6.	Przyrost naturalny w miastach i na wsiach województwa w latach 1999-2004 (osoby)	19
7.	Saldo migracji na 1000 ludności	20
8.	Saldo migracji ludności w poszczególnych podregionach województwa w latach 1999-2004	22
9.	Struktura ludności Polski wg ekonomicznych grup wieku	24
10.	Struktura ludności województwa wg ekonomicznych grup wieku	24
11.	Struktura pracujących w Polsce i w województwie w 2004r.	26
12.	Przeciętne zatrudnienie (osoby) w województwie w latach 1999 - 2004	27
13.	Przeciętne zatrudnienie (osoby) w powiatach województwa w 2004 roku	28
14.	Przeciętne wynagrodzenie w województwie w latach 1999 - 2004 w zł	29
15.	Przeciętne wynagrodzenie w powiatach województwa w 2004 roku	29

16.	Stopa bezrobocia w latach 1999-2004	30
17.	Struktura bezrobotnych w podregionach, województwie i Polsce wg wieku w 2004 r.	33
18.	Struktura bezrobotnych w powiatach wg wieku w 2004 r.	35
19.	Struktura bezrobotnych wg wykształcenia w Polsce w latach 1999-2004	36
20.	Struktura bezrobotnych wg wykształcenia w województwie w latach 1999-2004	36
21.	Struktura wydatków z Funduszu Pracy w 2003 i 2004 r.	37
22.	Struktura wydatków (w procentach) z Funduszu Pracy na aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu w 2003 i 2004 r.	37
23.	Udział procentowy podmiotów gospodarczych wg województw w ogółem podmiotów gospodarczych w kraju w 2004 r.	38
24.	Udział osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w ogółem podmiotów gospodarczych wg województw w 2004 r.	39
25.	Udział spółek handlowych w ogółem podmiotów gospodarczych w latach 1999- 2004	41
26.	Udział podregionów w ogółem podmiotów gospodarczych województwa w 2004r.	42
27.	Wskaźnik przedsiębiorczości (mierzony liczbą przedsiębiorstw na 10 000 mieszkańców) wg województw w 2004 r.	43
28.	Struktura podmiotów gospodarki narodowej w województwie wg PKD w 2004 r.	46
29.	Struktura procentowa towarowej produkcji rolniczej w 2004 r.	47
30.	Producenci rolni wpisani do ewidencji producentów wg województw w 2004 r. – udział procentowy	48
31.	Struktura użytków rolnych w Polsce i w województwie w 2004r.	50
32.	Powierzchnia odlogów i ugorów – udział % w ogólnej powierzchni użytków rolnych wg województw w latach 1999-2004	51
33.	Udział odlogów i ugorów w ogólnej powierzchni gruntów ornych w województwie i kraju	51
34.	Udział procentowy ziemiopłodów w ogólnej powierzchni zasiewów w 2004r.	52
35.	Udział procentowy województwa w zbiorach kraju	54
36.	Udział procentowy województwa w pogłowie zwierząt w kraju	55
37.	Produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca w zł (ceny bieżące)	56
38.	Udział procentowy podregionów w produkcji sprzedanej ogółem województwa w 2004 r.	57
39.	Produkcja sprzedana przemysłu w poszczególnych powiatach województwa na 1 mieszkańca w zł w 2004 r.	58
40.	Przeciętne zatrudnienie w przemyśle wg sektorów	61
41.	Przeciętne wynagrodzenie (w zł.) w przemyśle wg województw w 2004 r.	62
42.	Procentowy udział podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w dziale przemysł wg podregionów w latach 1999-2004	62

43.	Wynik finansowy netto przedsiębiorstw w województwie w latach 1999 - 2004	63
44.	Wynik finansowy netto przedsiębiorstw wg sekcji w województwie w 2004 r. w mln zł	64
45.	Produkcja budowlano-montażowa na 1 mieszkańca w tys. zł	65
46.	Roboty o charakterze inwestycyjnym w % ogółem produkcji budowlano – montażowej w 2004 r.	66
47.	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto dziale „ Budownictwo” w 2004 r. wg województw	67
48.	Liczba sklepów, w których liczba pracujących przekracza 9 osób w podregionach województwa	68
49.	Sprzedaż detaliczna ogółem na 1 mieszkańca w zł w latach 1999 - 2004	69
50.	Struktura sprzedaży detalicznej w 2004r.	70
51.	Struktura sprzedaży detalicznej w 2004 r. (ceny bieżące) wg województw	71
52.	Struktura sprzedaży hurtowej w 2004r. (ceny bieżące)	72
53.	Roczne wpływy z opłaty targowej w tys. zł	73
54.	Placówki gastronomiczne w województwie	74
55.	Sprzedaż z działalności gastronomicznej w województwie	74
56.	Magazyny handlowe – powierzchnia w m ² w województwie	75
57.	Drogi publiczne o twardej nawierzchni w województwie w 2004r.	78
58.	Udział podregionów w drogach publicznych (powiatowe i gminne) o twardej nawierzchni w ogółem dróg w województwie w 2004 r.	78
59.	Ofiary śmiertelne w wypadkach drogowych w 2004 r. (na 100 tys. ludności)	79
60.	Przewozy transportem samochodowym w mln osób.	80
61.	Długość linii kolejowych normalnotorowych w województwie	81
62.	Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON w sekcji PKD: „Transport, gospodarka magazynowa i łączność”	82
63.	Przeciętne zatrudnienie (w osobach) w sekcji PKD: „Transport, gospodarka magazynowa i łączność”	82
64.	Struktura osobowego ruchu granicznego na przejściach granicznych w latach 2002-2004	83
65.	Stopień wykorzystania obiektów noclegowych w powiatach w 2004r.	85
66.	Turystyczne obiekty zbiorowego zakwaterowania wg podregionów	86
67.	Struktura miejsc noclegowych w obiektach noclegowych zbiorowego zakwaterowania (stan w dniu 31. VII. 2004r.) w procentach	87
68.	Procentowy udział turystów zagranicznych korzystających z noclegów w turystycznych obiektach noclegowych zbiorowego zakwaterowania wg województw w 2004 r. (do ogółem turystów w kraju)	88

69.	Turyści zagraniczni w obiektach noclegowych zbiorowego zakwaterowania wg obywatelstwa w 2004r	89
70.	Uczestnicy turystyki kwalifikowanej organizowanej przez PITK w latach 1999-2004 w tys. osób.	90
71.	Wycieczki i imprezy turystyki kwalifikowanej	90
72.	Grunty pod wodami wg województw w 2004 r. (powierzchnia geodezyjna w tys. ha)	91
73.	Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności wg województw w 2004 r. na 1 km ² w dam ³	92
74.	Pobór wody w hm ³ na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w województwie w latach 1999-2004	93
75.	Pobór wody ogółem w hm ³ w powiatach województwa w 2004r.	93
76.	Oczyszczalnie ścieków komunalnych w województwie w latach 1999-2004	96
77.	Oczyszczalnie ścieków przemysłowych w województwie w latach 1999-2004	96
78.	Udział procentowy ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków w 2004 r.	97
79.	Struktura wydatków inwestycyjnych na ochronę środowiska wg kierunków inwestowania (ceny bieżące) w mln zł	97
80.	Nakłady inwestycyjne w mln zł na ochronę środowiska w podregionach w latach 1999-2004	98
81.	Nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska na 1 mieszkańca w zł w powiatach – 2004 r.	98
82.	Struktura dochodów i wydatków budżetów JST w 2004r. w województwie i w kraju	101
83.	Dochody na jednego mieszkańca w gminach w latach 1999-2004 w województwie i w kraju	106
84.	Dochody budżetów gmin na jednego mieszkańca w poszczególnych powiatach w 2004 r.	108
85.	Wydatki budżetów gmin na 1 mieszkańca w 2004r. w zł	111
86.	Dochody budżetów powiatów ziemskich na 1 mieszkańca w zł	113
87.	Wydatki budżetów powiatów ziemskich w 2004 r. w zł.	114
88.	Struktura działowa wydatków budżetowych w latach 1999-2004 w województwie i w kraju	115
89.	Struktura dochodów w latach 1999 -2004 w województwie	116
90.	Struktura dochodów w latach 1999-2004 w kraju	117
91.	Dochody ogółem na 1 mieszkańca w zł w latach 1999-2004 w województwie i w kraju	117
92.	Dochody własne na 1 mieszkańca w zł w latach 1999-2004 w województwie i w kraju	117
93.	Struktura wydatków w 2004 r. w województwie i w kraju	118
94.	Wydatki w zł z budżetu województwa na 1 mieszkańca	119
95.	Nakłady inwestycyjne w Polsce i w województwie warmińsko – mazurskim na 1 mieszkańca w zł	121

96. Relacja nakładów inwestycyjnych w województwie na 1 mieszkańca do średniej krajowej	121
97. Nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca wg województw w 2004 r.	122
98. Struktura nakładów inwestycyjnych wg wybranych sekcji EKD w roku 2004	123
99. Procentowy udział nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach w nakładach ogółem	123
100. Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw w Polsce i w województwie na 1 mieszkańca w zł	125
101. Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw w podregionach na 1 mieszkańca w zł	125
102. Wartość brutto środków trwałych w odsetkach wg województw w 2004 r.	128
103. Wartość środków trwałych na mieszkańca w zł	128

Części II

II. 1. Cel główny

1. Procentowy udział PBK województwa w PBK kraju	129
2. PBK w Polsce i w województwie w mln zł	130
3. PBK województwa na 1 mieszkańca w 2002 i 2003 r. na tle innych województw	131
4. PBK w województwie i kraju na 1 mieszkańca w latach 2000-2003	131
5. Relacje PBK na 1 mieszkańca w województwa do średniej krajowej	131
6. PBK na 1 mieszkańca w zł w latach 2000-2003 w województwie i wg podregionów	132
7. Wartość dodana Brutto (wg rodzajów działalności) w 2003 r. w odsetkach	132
8. Stopa bezrobocia	133
9. Przeciętny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwie domowym w zł	133
10. Relacje dochodu rozporzadzalnego w zł na 1 mieszkańca w województwie do średniej krajowej	134
11. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie w zł	134
12. Wpływy z podatków dochodowych na 1 mieszkańca w zł	135
13. Dochody i wydatki budżetów gmin województwa warmińsko-mazurskiego w przeliczeniu na 1 mieszkańca w zł	135
14. Dochody budżetów gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca w zł	136
15. Wydatki budżetów gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca w zł	136
16. Powierzchnia użytkowa mieszkań oddanych do użytku w województwie w m ²	137
17. Przeciętna powierzchnia użytkowa jednego mieszkania oddanego do użytku w m ²	137

2.1. Obszar rozwoju: Wspieranie przedsiębiorczości

1 Wpływy z podatków dochodowych na 1 mieszkańca w województwie i kraju	139
--	-----

2.	Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w Rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców	141
3.	Liczba spółek z udziałem kapitału zagranicznego na 10 tys. mieszkańców w latach 1999-2004	147

2.2. Obszar rozwoju: Edukacja

1	Liczba zreformowanych szkół ponadgimnazjalnych województwa warmińsko-mazurskiego	155
2	Szkoły ponadgimnazjalne województwa warmińsko – mazurskiego według rodzaju ów w roku szkolnym 2004/2005	156
3	Ośrodki Doradztwa Metodycznego w powiatach województwa warmińsko-mazurskiego	158
4	Procent uczniów z województwa warmińsko-mazurskiego, którym zapewniono opiekę w świetlicy	160

2.3. Obszar rozwoju: Infrastruktura techniczna

1	Zanieczyszczenia powietrza pyłowe zatrzymane w urządzeniach do redukcji w % zanieczyszczeń wytworzonych	167
2	Zanieczyszczenia powietrza gazowe, (bez CO ₂) zatrzymane w urządzeniach do redukcji w % zanieczyszczeń wytworzonych	167
3	Długość linii kolejowych eksploatowanych (w km)	168
4	Przewóz pasażerów (w tys. osób)	168
5	Infrastruktura techniczna na rzecz ochrony środowiska w 2004 r.	173
6	Liczba odbiorców energii elektrycznej (w tys.)	174
7	Procent udziału energii ze źródeł niekonwencjonalnych i odnawialnych w ogółem wytworzonej energii	174

2.4. Obszar rozwoju: Restrukturyzacja obszarów wiejskich

1	Stopa bezrobocia w województwie warmińsko-mazurskim w latach 1999-2004	180
2	Bezrobotni zarejestrowani w województwie w latach 2002-2004	180
3	Dochody i wydatki budżetów gmin w zł na 1 mieszkańca	181
4	Areal upraw roślin prowadzonych metodami ekologicznymi	186
5	Długość sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w województwie (km)	193
6	Struktura szkoleń w programach branżowych	195
7	Poziom wykształcenia ludności w wieku 13 lat związanej z użytkowaniem indywidualnego gospodarstwa rolnego	198
8	Obsada trzody chlewnej i bydła w województwie na 100 ha UR	199
9	Produkcja mleka na 1 ha użytków rolnych	199
10	Produkcja żywca rzeźnego na 1 ha użytków rolnych	200

2. 5. Obszar rozwoju: Rozwój turystyki

1	Obiekty noclegowe zbiorowego zakwaterowania w województwie w latach 1999-2004	209
2	Miejsca noclegowe w województwie w latach 1999-20004	210
3	Rozmieszczenie ruchu turystycznego wg województw w 2004 r. (w mln osób)	213
4	Uczestnictwo Polaków w wyjazdach turystycznych krajowych i zagranicznych ogółem (% populacji w wieku 15 i więcej lat)	214

5	Liczba gospodarstw agroturystycznych w województwie warmińsko-mazurskim w latach 1999-2004	216
---	--	-----

2. 6. Obszar rozwoju: Atrakcyjność zamieszkania

1	Wyposażenie mieszkań w instalacje techniczno-sanitarne w 2004 r.	225
2	Udział mieszkań komunalnych i społecznych w ogólnej liczbie nowooddanych mieszkań w 2004 r.	225
3	Wyszkolenie z zakresu ratownictwa medycznego w PSP w 2004 r.	232
4	Stopa bezrobocia w województwie w latach 2001 – 2004 na tle sytuacji w kraju	233
5	Liczba bezrobotnych w województwie warmińsko mazurskim w latach 1999- 2004	235
6	Procentowe zestawienie pojazdów w PSP według wieku – stan na 2004 rok	238
7	Osoby poszkodowane podczas działań ratowniczo- gaśniczych	242
8	Rodziny zastępcze w województwie i dzieci w nich przebywające	255
9	Zaufanie Policji (wskaźnik w %)	258
10	Ocena pracy Policji (wskaźnik w %)	258

2. 7. Obszar rozwoju: Środowisko: przyrodnicze

1	Liczba składowisk odpadów komunalnych w województwie warmińsko-mazurskim	269
2	Stężenie średnioroczne tlenków azotu, pyłów i dwutlenku siarki w 14 punktach pomiarowych zlokalizowanych w miastach województwa warmińsko mazurskiego	270
3	Emisja zanieczyszczeń z zakładów szczególnie uciążliwych z terenu województwa warmińsko-mazurskiego	270
4	Liczba akwenów objętych strefami ciszy w województwie warmińsko-mazurskim	273
5	Wskaźnik lesistości (%)	274

2. 8. Obszar rozwoju: Dziedzictwo i kultura

1	Zatrudnienie w wojewódzkich jednostkach kultury	280
2	Dotacja na realizację zadań publicznych o charakterze wojewódzkim dla podmiotów niezaliczonych do sektora finansów publicznych (zł)	281
3	Wydatki na kulturę z budżetów jednostek samorządu terytorialnego (w tys. zł)	281
4	Przeciętne miesięczne wydatki na kulturę i rekreację na 1 osobę w gospodarstwie domowym (w zł)	282
5	Liczba muzealiów w muzeach (w szt.)	283

3. Wybrane informacje o programach pomocowych

1	Środki (mln EUR) przyznane na realizację projektów z poszczególnych programów Phare	304
2	Wartość (w mln zł) zatwierdzonych projektów z programu SAPARD	307
3	Podstawowe kierunki inwestowania w ramach Kontraktów dla województwa warmińsko mazurskiego.	

5. Obszary problemowe

1	Udział gruntów b. PGR, a stopa bezrobocia w powiatach ziemskich	316
---	---	-----

Wykaz publikacji statystycznych

(wykorzystanych do sporządzenia Raportu nr V z realizacji strategii rozwoju społeczno gospodarczego województwa warmińsko – mazurskiego)

1. Baza noclegowa w województwie warmińsko – mazurskim w 2000r., US, Olsztyn 2001
2. Budżety Jednostek Samorządu Terytorialnego w latach 1999-2003, GUS, Warszawa 2004
3. Budżety Jednostek Samorządu Terytorialnego w latach 2000-2004, GUS, Warszawa 2005
4. Dane do aktualizacji diagnozy stanu i procesów zachodzących w województwie w latach 1999-2003, US, Olsztyn 2004
5. Edukacja i wychowanie w województwie warmińsko-mazurskim w roku szkolnym 2004/2005. Analizy statystyczne. Urząd Statystyczny w Olsztynie. 2005 r.
6. Ludność, ruch naturalny i migracje w województwie warmińsko- mazurskim w 2000r., US, Olsztyn 2001
7. Ludność, ruch naturalny i migracje w województwie warmińsko - mazurskim w 2001-2002r., US, Olsztyn 2003
8. Ludność. Stan i struktura w przekroju terytorialnym. Stan w dniu 31.XII.2004r. Warszawa 2005,
9. Mały Rocznik Statystyczny Polski, GUS, Warszawa 2003
10. Ochrona środowiska 2004; GUS, Warszawa 2004
11. Ochrona środowiska 2005; GUS, Warszawa 2005
12. Ochrona środowiska w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2000-2003; US, Olsztyn 2004
13. Ochrona środowiska w województwie warmińsko-mazurskim w 2004 r.; US, Olsztyn 2005
14. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań. GUS 2002
15. Raport z Wyników Spisów Powszechnych województwa warmińsko – mazurskiego, US, Olsztyn 2003
16. Rocznik demograficzny 2004, GUS, Warszawa 2004
17. Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2001, GUS, Warszawa 2001
18. Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2002, GUS, Warszawa 2002
19. Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2003, GUS, Warszawa 2003
20. Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2004, GUS, Warszawa 2004
21. Rocznik Statystyczny Województw 2000, GUS, Warszawa
22. Rocznik Statystyczny Województw 2001, GUS, Warszawa
23. Rocznik Statystyczny Województw 2002, GUS, Warszawa
24. Rocznik Statystyczny Województw 2003, GUS, Warszawa
25. Rocznik Statystyczny Województw 2004, GUS, Warszawa
26. Rocznik Statystyczny Województw 2005, GUS, Warszawa
27. Rocznik Statystyczny województwa warmińsko-mazurskiego 2000, US, Olsztyn 2000
28. Rocznik Statystyczny województwa warmińsko-mazurskiego 2001, US, Olsztyn 2001
29. Rocznik Statystyczny województwa warmińsko-mazurskiego 2002, US, Olsztyn 2002
30. Rocznik Statystyczny województwa warmińsko-mazurskiego 2003, US, Olsztyn 2003
31. Rocznik Statystyczny województwa warmińsko-mazurskiego 2004; US, Olsztyn 2004
32. Rocznik Statystyczny województwa warmińsko-mazurskiego 2005; US, Olsztyn 2005

33. Rocznik Statystyczny województwa warmińsko-mazurskiego 2004. Podregiony, powiaty, gminy; US, Olsztyn 2004
34. Rocznik Statystyczny województwa warmińsko-mazurskiego 2005. Podregiony, powiaty, gminy; US, Olsztyn 2005
35. Rynek Pracy w województwie warmińsko – mazurskim w 2003r., US, Olsztyn 2004
36. Turystyka 2003, GUS, Warszawa 2003
37. Turystyka w województwie warmińsko-mazurskim w 2003r., US, 2004
38. Turystyka w województwie warmińsko-mazurskim w 2004r., US, 2005
39. Zielone Płuca Polski w 2003r., GUS, Białystok 2004
40. Zmiany Strukturalne Grup Podmiotów Gospodarki Narodowej w województwie warmińsko – mazurskim w 2000r., US, Olsztyn 2001
41. Zmiany Strukturalne Grup Podmiotów Gospodarki Narodowej w województwie warmińsko – mazurskim w 2002r., US, Olsztyn 2003
42. Zmiany Strukturalne Grup Podmiotów Gospodarki Narodowej w województwie warmińsko – mazurskim w 2004r., US, Olsztyn 2005

Ważniejsze użyte skróty:

Lp.	liczba porządkowa	GUS	Główny Urząd Statystyczny
nr	numer	EKD	Europejska Klasyfikacja Działalności
s.	strona	PKD	Polska Klasyfikacja Działalności
tys.	tysiąc	PKB	Produkt Krajowy Brutto
mln	milion	NSP	Narodowy Spis Powszechny
zł	złoty	PSR	Powszechny Spis Rolny
PLN	złoty	RSW	Rocznik Statystyczny Województw
EUR	euro	RSW W-M	Rocznik Statystyczny Województwa Warmińsko-Mazurskiego
szt.	sztuka	RS RP	Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej
kg	kilogram	S.A.	Spółka Akcyjna
t	tona	PSP	Państwowa Straż Pożarna
l	litr	PIG	Państwowy Instytut Geologiczny
hl	hektolitr	ODR	Ośrodek Doradztwa Rolniczego
m	metr	MSP	Małe i Średnie Przedsiębiorstwa
m ²	metr kwadratowy	UE	Unia Europejska
m ³	metr sześcienny	SSG	Spójność Społeczna i Gospodarcza
km	kilometr	ERB	Euroregion Bałtyk
km ²	kilometr kwadratowy	W-M ROT	Warmińsko-Mazurska Regionalna Organizacja Turystyczna
dam ³	dekametr sześcienny	PITK	Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze
ha	hektar	POT	Polska Organizacja Turystyczna
GJ	gigadżul	PARP	Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości
wg	według	PKP	Polskie Koleje Państwowe
NTS	Nomenklatura Jednostek Terytorialnych	RIS	Regionalna Strategia Innowacyjności
JST	jednostka samorządu terytorialnego	Dane do aktualizacji	Dane do aktualizacji diagnozy stanu i procesów zachodzących w województwie w latach 1999-2003, US, Olsztyn 2004
strategia	Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Województwa Warmińsko-Mazurskiego	Turystyka	Turystyka w województwie warmińsko-mazurskim w 2003r. Urząd Statystyczny w Olsztynie, 2004 Turystyka w województwie warmińsko-mazurskim w 2004r. Urząd Statystyczny w Olsztynie, 2005
US	Urząd Statystyczny		